

ZAPEČAČENI
DŽENNETSKI NAPITAK

SAFIJURRAHMAN EL-MUBAREKFURI

Zapečaćeni džennetski napitak

Safijjurahman el-Mubarekfuri

Preveo: Ersan Grahovac

Safijjurahman el-Mubarekfuli

Z A P E Č A Ć E N I
D Ž E N N E T S K I N A P I T A K

Novi Pazar, 2011. godine

PREDGOVOR IZDAVAČA

Životopis Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, će uvijek biti historijska osmatračnica, nepresušno vrelo iz kog će se napajati generacija za generacijom žednih znatiželjnika koji su baštinici poslanstva, nosioci imanske baklje, čiji će plamen vječno goriti, a oreol svjetlosti se stalno širiti. Ko je proučavao životni put Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i dovoljno se posvetio njegovoj idejnoj, misaonoj i praktičnoj vrijednosti, vidio je neprekidni lanac interesantnih i neobičnih historijskih događaja u kojima su Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, i mala skupina vjernika ovladali mnogim naučnim saznanjima, još u ono doba. Porijeklo materije, uzroci Zemljine teže, i mnoga druga saznanja iz Kur'ana, uzdigla su čovječnost na, do tada, nepoznat i neviđen nivo ljudskom rodu.

Ko se dublje unese u život i djelo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, otkrit će misteriozni preobražaj, neplodne i prazne historije, koja se poput suhe pustinje pretvara u plodnu i bogatu zemlju iz koje isklija, a potom izraste, čovječnost, znanje, uljudnost i ljepota. Sa Resulullahovog, sallallahu alejhi ve sellem, izvora napojiše se ljudi, iz njegovog ružičnjaka ubraše mirisno cvijeće i plodove. Time su se hranili i bili prekoreni tek toliko da se zna da su ljudi, a ne meleki. Mogao si ih čuti kako govore: „Postoji jedna velika pustinja u čijem zagrljaju odrastoše ljudi koji prihvatiše islam i ponesoše ga prostorima nastanjenim mrakom, razgoneći pred sobom tminu i neznanje.“

Djela Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, nam govore: „Mi izgrađujemo ummet/narod, kome će pripadati historija svijeta u budućnosti.“ Dosadašnja historija nije iznjedrila ličnost poput Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, strpljivog u nesreći,

postojanog u pravdi, čvrstog u karakteru, smirenog u ovodunjalučkim potresima i stresovima. Niko nije bio milostiviji od njega, širokogrudniji i razumniji, i niko od ljudi nije mogao kao on dokučiti izvanzemaljska značenja. Allah, dž.š., ga je stvorio da ovlada mnogim nedaćama i potčini ih sebi. Stoga je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, za historiju čovječanstva nepresušni izvor humanizma, a za čovječanstvo pokrovitelj ustrojstva tog humanizma i njegovog sprovođenja u djelo.

Uzvišeni Allah, dž.š., je zapečatio Resulullahovo, sallallahu alejhi ve sellem, srce od svih poroka i nevaljalština, od rođenja do smrti. Čitajući njegov životopis, upoznajemo njegovu ličnost, karakterne crte, način izražavanja i metod rada, i shvaćamo da mu je Allah, dž.š., u svemu bio naklonjen: Upučivač, Pomagač i Zaštitnik. Islam mu je bila vjera, a Kur'an vodilja. Čovjek nije u stanju dostići visoke moralne ciljeve i ljudske vrijednosti, osim po uzoru na Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koji je, prije svega, bio čovjek, a zatim pokretač humanizma i društvenog napretka. U Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, nadljudske, nadnaravne mogućnosti, tj. mudžize, ubraja se i to što je svoju historiju dopunio činjenicama koje do tada čovječanstvo nije zabilježilo. Cijeli Resulullahov, sallallahu alejhi ve sellem, život je postavljen i uređen Allahovom odredbom. Kao da je njegova svojstva stvorio Allah, dž.š., u vremenu, a zatim ih zakačio, da bi ih prema životnoj dobi i određenim potrebama uzimao iz vremena i njima kitio Svoga Poslanika, alejhisselam.

Bilo je to kao kad biljka uzima sunčevu svjetlost sa neba, bez koje ne može živjeti.

Važna komponenta Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, ličnosti je bio dar rječitosti, koji, inače, nije nedostajao tom nepismenom arapskom narodu. Resulullahov, sallallahu alejhi ve sellem, govor odvodi u bogatu, plodnu bašču sa raznoraznim plodovima. Kad uđeš u tu bašču osjećaš da sve oko tebe diše i kuca jednim srcem. Svaka Resulullahova, sallallahu alejhi ve sellem, riječ i misao nosi sa sobom poruku. Shvatiš li je, osjetit ćeš novu volju za životom. On dočarava željenu sliku načinom kazivanja: smireno, iskreno, osjećajno i dopadljivo.

Čitalac, i ne htijući, uvijek pada pod njegov utjecaj, pa se postepeno humanizira. On odgaja i njeguje u čitaocu ono što je ljudsko, a

potom Allah, dž.š., podari kome hoće dio njegove svjetlosti. Resulullahov, sallallahu alejhi ve sellem, govor nam je blizu kao duša čovjeku, a, istovremeno, tako daleko, kao neznanje o tome šta je duša. On ima rješenje za svaki problem, nudi izlaz iz svake situacije ukazujući na osvjetljenje staza kojima se treba kretati.

Dok čitamo Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi, gubimo predodžbu o vremenu i prostoru. Zadubljeni u značenje tih riječi, doživljavamo njegovu blizinu, kao da je tu, sa nama i da razgovaramo. Kad u tekstu unese novu ideju, ona odjednom njegovim riječima daje novi smisao. Razumijemo ga onoliko koliko smo s njim, koliko ga pratimo i koliko ga želimo razumjeti. Ako se na nečemu zaustavimo, i on se zaustavi, ako produžimo, i on produži. Ono što smo prema njemu izvršili, i on je prema nama ispunio. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ne posjeduje u svom načinu izražavanja ono što posjeduje većina retoričara svijeta. U njegovom jeziku nema brutalnog govora, nema ciničnog i dvosmislenog značenja, niti crnog humora. On ne dozvoljava sebi da kao drugi, koji puste jeziku na volju, priča sve što im se servira. Resulullahov, sallallahu alejhi ve sellem, govor nosi smisao i poruku koja treba postati stvarnost. On govori srcem koje zrači imanom i Kur'anom. Iza njegovih riječi stoji Uzvišeni Allah, dž.š.

To je formula na čijem temelju čovjek treba živjeti. Život, riječi i djelo Allahovog Poslanika trebaju biti uzor svakom čovjeku, pogotovo kad se zna da je on od rođenja do smrti hodio stazama čistog islama. Njegov život nema tamnih mrlja koje bi pružile suprotno saznanje. Tu nema kolebanja. Stoga ističemo da cijeli život Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, njegove riječi i djelo, trebaju značiti vjerniku ono što mu znači srce, bez kog ne bi mogao živjeti. Njegova sjena ga treba pratiti poput savjesti koja je pratilac razumu. Svjesno ne možemo pobjeći od sjene, niti od svoje savjesti. Svjesno ne smijemo pobjeći od Allahovog Poslanika, alejhisselam.

Trebamo težiti za duhovnim i moralnim uzdignućima nad materijalnim privlačnostima i njenim ovozemaljskim okovima. Duša ne može poletjeti i uzdići se dok čovjek ne spozna cilj svog radanja, življenja, umiranja i proživljenja. To može spoznati samo čovjek kome je poslanik bio Resulullah, alejhisselam. Naš ummet ima vjeru i Poslanika kakve nema ni jedan drugi narod. „Allah, dž.š., ga je poslao da

ljude izvede iz robovanja ljudima u robovanje i obožavanje Gospodara svih ljudi, iz nepravde religija u pravdu islama, i iz nepravde dunjaluka u širinu i ovoga i Onoga svijeta.“ Ovo su riječi koje pojačavaju čovjekov iman, zrače svjetlom i pružaju nadu. Izgovorila ih je osoba koju je odgojio naš Vođa i Prvi učitelj, sallallahu alejhi ve sellem, osoba koja je shvatila cilj življenja i radila na ostvarenju tog cilja. Ovakav mora biti svako ko se hoće pridružiti povorci pravovjernih na njihovom dugom putu. Zbog velikog značaja koje *Sira* (životopis Posljednjeg Allahovog poslanika) zauzima u životu svakog muslimana, bilo zbog prošlosti ili sadašnjosti, napisane su mnoge knjige u kojima se životu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pristupalo sa različitih aspekata, tematski ili metodski. Međutim, ima nekoliko knjiga o Resulullahovom, sallallahu alejhi ve sellem, životu i djelu koje se odlikuju pripovjedačkim stilom pisanja, a uz to su dosljedne historijskim zbivanjima, preciznim i tačnim podacima, što čitaocu omogućava čitanje s lakoćom, potpuno razumijevanje i proučavanje bez manjkavosti.

Er-Rahikul-Mahtum, što bi se na bosanskom moglo prevesti kao: *Zapečaćeni džennetski napitak* ili *Zapečaćeni nektar*, profesora Safijjurrachmana iz Indije, spada u jedinstvene knjige po svojoj hronologiji zbivanja, metodologiji izlaganja, a posebno je izražena sveobuhvatnost čiste sire, bez primjesa sumnje ili neistine koje su prateće komponente nekim djelima. Odlikuje se pristupačnošću široj čitačkoj publici, kao i samim istraživačima kojima je sira struka. Svako će za sebe naći ono što želi. Stoga je *Er-Rahikul-Mahtum* dobila prvu nagradu na Rabitinom konkursu za najbolju siru. Dodajmo još da je ovo djelo samo nastavak truda koji su uložili indijski učenjaci kroz dugi niz stoljeća na očuvanju islamske tradicije, njegujući mnoge islamske znanosti. Poznata su njegova originalna i neponovljiva naučna dostignuća na polju tefsira, hadisa, sire i ostalih hadiskih znanosti. Molimo Allaha, dž.š., da se ovom knjigom okoriste muslimani Istoka i Zapada. Allah zna šta je u namjeri svakog čovjeka.

U ime Allaha, Svemilosnog, Milostivog!

Hvala Allahu, Gospodaru svih svjetova. Neka je Njegov blagoslov i mir na Njegovog roba i poslanika Muhammeda, najboljeg poslanika i pečata svih vjerovjesnika, na njegove ashabe i one koji ih slijede na Pravom putu do Sudnjeg dana.

Ovom knjigom sam učestvovao na Svjetskom takmičenju u pisanju Vjerovjesnikovog životopisa koje je organizirala *Svjetska islamska liga* i objavila poslije Prvog simpozija o Vjerovjesnikovom životopisu u Pakistanu, rebiul-evvela, 1396. h.g. Allah je odredio da ova knjiga bude prihvaćena onako kako se nisam ni nadao dok sam je pisao. Dobila je prvo mjesto i naišla na zavidan prijem i kod učehnih i kod običnih ljudi. Nisam na vrijeme saznao za Rabitin proglas za takmičenje. U početku nisam htio učestvovati, već sam odbio taj prijedlog, ali me je Allahova odredba vodila ka tome. Posljednji termin koji je Rabita odredila za primanje takmičarskih studija bio je početak muharrema, 1397. h.g., tj. oko devet mjeseci poslije početka proglasa. Već sam bio izgubio nekoliko mjeseci, a preostalo vrijeme nije bilo dovoljno za pripremanje ovakve knjige. Kada sam čvrsto odlučio da to uradim, zatražio sam pomoć od Uzvišenog Allaha i dao sve od sebe da je pošaljem u roku. Osim nedostatka vremena i zauzetosti drugim poslovima, imao sam problema sa malim brojem izvora i nemogućnošću da dođem do svega što o tome postoji. Od mene se tražila preciznost uz klonjenje od prenatrpavanja informacijama, ali da se tema obuhvati koliko je god to moguće. Pregledao sam mjesta za koja sam osjetio da su nepotpuna i da im treba nešto dodati, a što nisam mogao ranije učiniti. Mogao sam uraditi samo brzu korekturu onoga što je već bilo odrađeno, zatim to kopirati ili otkloniti, bez vraćanja na izvore i prečišćavanja. Međutim, u duši mi je ostala želja da u budućnosti popunim ove praznine i ponešto dodam. Prolazili su dani i godine, a ja nisam bio u prilici to uraditi, sve dok nije došla starost i slabost. Nekada sam neke stvari ostavljao u knjizi, nekada premještao naprijed ili nazad, a nekada bih nešto dodao ili prepravio. Iako to nije bilo baš ono što mi je duša željela kada sam pisao knjigu, ipak je bilo veoma važno i korisno za životopis, inšallah. Osim toga, imao sam uvid u stare izvore koji su me u velikoj mjeri učinili neovisnim od savremenih izvora, pa sam sve unio u ovo izdanje, a

od Allaha dolazi pomoć. Nadao sam se da ću dobiti vrijedne naučne opaske od kojih ću se okoristiti kako bi mi to pomoglo u nekim temama, ali nijedna opaska se ne dotiče suštine, već nekih sporednih stvari, koje niti povećavaju niti umanjuju vrijednost djela. Tome se može dodati i to da većina tih opaski predstavljaju očitu grešku, čak i čudno tumaranje kom se nisam nadao od običnih učenika, a kamoli od specijalista.

Ovo izdanje sadrži dodatke i izmjene te je, inšallah, bolje i korisnije od prethodnih izdanja, i to je jedino zakonito izdanje. Rabita je prije toga štampala knjigu u nekoliko izdanja, a to su uradila i neka braća po dozvoli autora, ali ima na desetine nezakonitih izdanja koja su izdali razni izdavači bez dozvole i obavještanja autora, koristeći reputaciju knjige. Neki su se usudili sebi pripisati sva autorska prava, pa ih je Allah uputio ka onome što je ispravno, te su vratili prava onome kome pripadaju, prije nego dođe Dan u kome neće biti trgovanja ni prijateljstva.

Neka je Allahov blagoslov i mir na Njegovo najbolje stvorenje, na njegovu porodicu i ashabe.

Safijjurrāḥman el-Mubarekfuri,

Islamski univerzitet u Medini

18. rebiul-evvel, 1415/ 26. avgust, 1994.

RIJEČ DR. ABDULLAHA OMERA NASIFA

U ime Allaha, Svemilosnog, Milostivog!

Hvala Allahu iz Čije dobrote se upotpunjavaju dobra djela. Svjedočim da nema istinskog božanstva osim Allaha, Jedinog, Koji nema sudruga, i svjedočim da je Muhammed Njegov rob, poslanik, odbačnik i prijatelj. Dostavio je Poslanicu i ispunio emanet, savjetovao je ummet i ostavio ga na bijeloj stazi čija je noć poput dana. Neka je Allahov blagoslov na njegovu porodicu i sve ashabe. Allah je zadovoljan svakim ko bude slijedio njegov sunnet i radio po tome do Sudnjeg dana. Molimo Ga da bude zadovoljan i nama i njima, i da nam oprost, jer je On od milostivih Najmilostiviji.

Čisti Vjerovjesnikov sunnet daje muslimanima praktični i realni primjer kako se trebaju ponašati, šta trebaju činiti i govoriti, i na koji način ostvariti vezu sa svojim Gospodarom, zatim sa svojom porodicom, braćom, ummetom i svim ljudima. To je uvijek svjež poklon i vječna opskrba. Mnogi se natječu u govorenju i pisanju knjiga o temama koje on sadrži. To traje od početka poslanstva i trajat će do Sudnjeg dana. Uzvišeni Allah je rekao: *Vi u Allahovom Poslaniku imate divan uzor za onoga koji se nada Allahovoj milosti i nagradi na Onom svijetu, i koji često Allaha spominje.* (El-Ahzab, 21) Kada je Aiša, radiallahu anha, upitana o ahlak Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorila je: „Njegov ahlak je bio Kur’an.“ Dakle, nema sumnje da, ko se god želi spasiti ovog svijeta, mora slijediti Pravi put darovan od Allaha, i to u svim stvarima, dunjalučkim ili ahiretskim, i da se ugleda na Najvećeg poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da promišlja o njegovom životopisu kao Ispravnom putu datom od Allaha. Kod njega je to bila praktična stvarnost u svim životnim situacijama. U tome se nalaze uputa i ispravnost za nadređene i podređene, za vladare i podanike, za sve upućivače, odgajatelje i borbe. U njegovom životopisu se nalazi najbolji uzor u svim aspektima života: u politici, sudstvu, ekonomiji i finansijama, društvenim pitanjima, međuljudskim odnosima, plemenitim osobinama i međudržavnim vezama. Muslimani danas lutaju ponorima neznanja

i zaostalosti zbog udaljenosti od ove staze. Zato je za njih izuzetno važan povratak Pravom putu. Vjerovjesnikovom životopisu daju primarni značaj u školskim programima i raznim forumima, s tim da on ne predstavlja samo predmet ideoloških rasprava već sadrži put povratka Allahu, boljitak i uspjeh za sve ljude. U njemu se nalazi naučni metod tumačenja Allahove Knjige, ponašanjem, kako bi vjernik za sve probleme na koje nailazi tražio rješenje u Allahovom zakonu, podređujući mu se.

Zapečaćeni džennetski napitak predstavlja divan primjer truda i pohvalnog rada njenog autora, šejha Safijjurr Rahmana el-Mubarekfurija, koji se odazvao pozivu Svjetske islamske lige na natjecanje u pisanju Vjerovjesnikovog životopisa, koji je organizirala 1396. h.g., osvojivši prvu nagradu, kako je to spomenuto u uvodu prvog izdanja od strane šejha Muhammeda Alija el-Harekana, Allah mu se smilovao, generalnog sekretara Svjetske islamske lige. Molimo Allaha da ga obaspe Svojom milošću i nagradi najljepšom nagradom.

Ova knjiga je naišla na izuzetan prijem kod ljudi, izazvavši mnoge pohvale. Prvo izdanje je potpuno rasprodato. Od mene je tražio da napišem predgovor trećem izdanju, pa sam mu se odazvao ovim kratkim izlaganjem, moleći Uzvišenog Gospodara da učini da ovo djelo bude iskreno radi Njegovog Plemenitog lica, da se njime okoriste muslimani i tako poprave svoje stanje, a islamski ummet povrati izgublenu slavu i mjesto vodiča svih naroda, postupajući po Njegovim riječima: *Vi ste narod najbolji od svih koji se ikada pojavio: tražite da se čine dobra djela, a od nevaljalih odvrćate, i u Allaha vjerujete.* (Ali Imran, 110)

Neka je Allahov blagoslov i mir na onoga koji je poslat kao milost svim svjetovima, Poslanika upute, vodiča čovječanstva ka Putu spasa i uspjeha, zatim na njegovu porodicu i ashabe. Hvala Allahu, Gospodaru svih svjetova!

Dr. Abdullah Omer Nasif

RIJEČ GENERALNOG SEKRETARA ISLAMSKE SVJETSKE LIGE – RABITE

Hvala Allahu, Gospodaru svjetova, Stvoritelju nebesa i Zemlje, Davaocu tmine i svjetla. Neka je Allahov salavat i selam na našeg Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pečata svim prethodnicima, koji je znao obradovati i upozoriti, obećati i zaprijetiti. Sa njim je Allah izveo čovječanstvo iz tmine i zablude na Pravi put, Put Allaha, Kome pripada sve na nebesima i na Zemlji. Zaista se Allahu sve vraća.

Kada je Uzvišeni Allah, dž.š., podario Svom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, šefaat, dodijelivši mu time uzvišen stepen, uputio je muslimane da ga vole i slijeđenje njega učinio dokazom ljubavi prema Sebi. Uzvišeni je rekao: *Reci: 'Ako Allaha volite, mene slijedite, i vas će Allah voljeti i grijehe vam oprostiti.'* (Ali Imran, 31) Ove Allahove, dž.š., riječi su učinile da srca vjernika teže i vole Allahovog Poslanika, alejhisselam, jačajući vezu sa njim. Zato su se muslimani od samog početka islama natjecali u isticanju njegovih vrlina i širenju njegovog mirisnog životopisa. Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, životopis se sastoji od njegovih riječi, djela i plemenitih karakternih osobina. Prvakinja Aiša, radiallahu anha je rekla: „Njegov ahlak je bio Kur'an.“ A Kur'an je Allahova knjiga, Njegove savršene riječi, pa je kao takav, najbolji i najsavršeniji među ljudima, i najviše zaslužuje ljubav svih Allahovih stvorenja. Muslimani su uvijek osjećali ovu skupocjenu ljubav kojom je nikla ideja da se održi Prvi islamski kongres, posvećen studiji o časnom Resulullahovom, sallallahu alejhi ve sellem, životopisu. Kongres je održan u Pakistanu 1396. h.g. gdje je Islamska liga – Rabita ponudila novčane nagrade u vrijednosti od 150.000 saudijskih rijala za pet najboljih pisanih djela o životopisu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, uz sljedeće uvjete:

1. da studija bude kompletna i da precizno obuhvaća historijske događaje hronološkim redom;
2. da bude autentična i prethodno neobjavljivana;
3. da autor navede sve manuskripte i naučne izvore na koje se oslanjao u njenom pisanju;
4. da napiše detaljnu i kompletnu autobiografiju sa stručnim kvalifikacijama i naučnim radovima ili štampanim djelima, ako ih ima;

5. da studija bude čitko napisana ili odštampana;
6. da bude napisana na arapskom ili nekom drugom živom jeziku;
7. studije će se primati od početka mjeseca rebius-sani, 1396. h.g. pa do početka muharrema 1397. h.g;
8. studije će se predavati Generalnom sekretarijatu Rabite u Mekki, u zapečaćenoj koverti, koja će se registrirati pod zasebnim serijskim brojem;
9. radove će pregledati posebna stručna komisija sastavljena od učenjaka ove znanosti.

Ovakav proglas je bio podsticaj da na Konkursu učestvuju svi koje je Allah, dž.š., obdario ljubavlju prema Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem. U sjedište Rabite su počeli prispjevati radovi napisani arapskim, urdu i drugim jezicima. Za konkurs je prispjeo 171 rad od kojih su: 84 studije na arapskom, 64 na urdu i 21 studija na engleskom, jedna na francuskom i jedna na hausavijskom¹ jeziku. Rabita je formirala komisiju sastavljenu od velikih učenjaka radi proučavanja ovih studija i njihovog redanja prema nagradi koju zaslužuju. Pobjednici su sljedeći:

1. Dobitnik prve nagrade, prof. Safijjurrāḥman el-Mubarekfuri, predavač na Selefijskom Univerzitetu u Indiji; vrijednost nagrade je 50.000 saudijskih rijala.

2. Dobitnik druge nagrade, dr. Madžid Ali Kan sa pokrajinskog Islamskog univerziteta Nju Delhi u Indiji; vrijednost nagrade 40.000 s.r.

3. Dobitnik treće nagrade, dr. Nusajr Ahmed Nasir, rektor Islamskog univerziteta u Pakistanu; vrijednost nagrade 30.000 s.r.

4. Dobitnik četvrte nagrade, prof. Hamid Mahmud Mensur Lemud iz Egipta; vrijednost nagrade je 20.000 s.r.

5. Dobitnik pete nagrade je prof. Abdusselam Hašim Hafiz iz Medine, Saudijska Arabija, a vrijednost nagrade je 10.000 s.r.

Rabita je objavila imena pobjednika na Prvoj Azijskoj islamskoj konferenciji u Karačiju, u šabanu, 1398. h.g. u svim novinama. Ovom

¹ Hausavijski jezik je afro-azijski jezik čadske grupe kojim govori narod Hausa nastanjen na zapadu Afrike. (op. red.)

prilikom Generalni sekretar Rabite je organizirao veliku svečanost u Mekki pod pokroviteljstvom princa Sauda ibn Abdul-muhsina ibn Abdulaziza, zamjenika namjesnika okruga Mekke, princa Fevaza ibn Abdulaziza. On je pobjednicima podijelio nagrade u subotu ujutru, što odgovara 12. rebiul-evvelu 1399. h.g. Sekretarijat Rabite je na ovoj svečanosti obznanio da će štampati nagrađene studije na nekoliko svjetskih jezika. Shodno tome, poštovanom čitaocu nudimo prvijenca ovih studija, ili prvonagrađeno djelo autora šejha Safijjurrachmana el-Mubarekfurija, profesora Selefijskog univerziteta u Indiji. I ostali nagrađeni radovi će se štampati s molbom Uzvišenom Allahu, dž.š., da primi naša djela učinjena izričito u Njegovo ime. Allah je divan Gospodar i divan Pomagač. Neka je salavat i selam na našeg Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, njegovu porodicu, ashabe i sve sljedbenike.

Generalni sekretar Rabite,
Muhamed ibn Ali el-Harekan

RIJEČ AUTORA

Hvala Allahu, Koji je poslao Svoga Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, sa vjerom istine, da bi je uzdigao nad svim religijama. Poslao ga je kao svjedoka, donosioca radosnih vijesti, kao opominjača, da, po Njegovom naređenju, poziva k Allahu i bude svjetiljka koja sija. Učinio ga je lijepim uzorom za onoga koji se nada Allahovoj milosti i nagradi na Onom svijetu, i koji puno Allaha spominje. Dragi moj Allahu, blagoslovi i salavat i selam donesi na našeg Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, njegovu porodicu, rodbinu, drugove i one koji ih slijede u dobrim djelima do Sudnjeg dana, i obilno ih obaspi rijekama Svoje milosti i zadovoljstva.

Uistinu raduje i pruža veliko zadovoljstvo to što je Islamska svjetska liga – Rabita na Kongresu Vjerovjesnikovog životopisa, održanom u Pakistanu, rebiul-evvela, 1396. h.g., objavila svjetsko naučno natjecanje za najbolji Poslanikov, alejhis-selam, životopis, neka je na njega milion salavata i selama. Time su htjeli podstaći pisce i sistematizovati njihove misaone napore. Smatram da je ovaj čin od vrijednosti koju riječi ne mogu opisati. Zaista je Muhammedov životopis, neka je na njega salavat i selam onako kako to on zaslužuje, kada preciznije pogledamo, jedinstven izvor iz koga teku potoci života i sreće islamskog svijeta, ali i cijelog čovječanstva. Veliku sreću i zadovoljstvo mi pruža to što mogu predstaviti studiju kojom učestvujem u ovom blagoslovljenom natjecanju, ali se pitam: gdje sam to ja i ko sam da bih mogao baciti zračak svjetlosti na život Prvaka prijašnjih i potonjih generacija, sallallahu alejhi ve sellem?

Ja sam čovjek koji doživljava veliku sreću i zadovoljstvo kada uzme Poslanikovo svjetlo, kako ne bih posrnuo u ponore tmina, kako bih živio i umro kao pripadnik njegovog ummeta, i kako bi mi Allah oprostio grijeha njegovim šefaatom.

Moj način pisanja ove knjige, osim uslova objavljenih od strane Rabite, jeste i to što sam smatrao da treba biti srednjeg obima. Izbjegavao sam opširno izlaganje koje može zamoriti, kao i skraćivanje

koje ga može obezvrijediti. Našao sam da se izvori međusobno razilaze oko mnogih događaja u usklađivanju, pa sam odabrao metodu preferirajućeg mišljenja. U knjizi sam poslije preciznog studiranja i kritičkog analiziranja naveo ono što je, po meni, preferirajuće mišljenje, ali sam ostavio spominjanje dokaza i aspekata, jer bi to odvelo do neželjene opširnosti. U prihvaćanju ili odbacivanju predanja sam se okoristio onim što su napisali imami koji su stručnjaci u tome. Osloenio sam se na njihove sudove o tome da li je predanje vjerodostojno (sahih), dobro (hasen) ili slabo (daif), jer nisam našao vremena za zalaganje u ovo polje. Na nekim mjestima sam ukazao na neke dokaze i aspekte ispravnosti, bilo zato što sam se plašio čuđenja čitalaca ili što sam vidio da su se raniji i kasniji pisci približno složili na nečemu suprotnom od ispravnog. A od Allaha je svaki uspjeh.

Allahu moj, odredi nam ono što je dobro i na dunjaluku i na Ahiretu! Doista si Ti Onaj Koji puno prašta, voli i Onaj Koji posjeduje Arš veličanstveni.

Safijjurrakman el-Mubarkfuri

Selefijski univerzitet, Indija

POLOŽAJ ARAPA

Životopis Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, označava poslanicu koju je donio čovječanstvu riječju i djelom, usmjeravanjem i ponašanjem. Time je okrenuo kriterije života, pa je zlo zamijenio dobrim i ljude izveo iz tmina na svjetlo, iz obožavanja stvorenja u obožavanje Allaha, sve dok nije promijenio tok historije i ljudskih života. Ova divna slika se ne može upotpuniti osim usporedbom okruženja koje je prethodilo ovoj Poslanici sa onim što se događalo poslije nje. To iziskuje, najprije, kratko upoznavanje sa arapskim narodima i njihovim razvojem prije islama, historijom plemenskih vlada i sistema tog vremena, uz upoznavanje vjera, vjerskih pravaca, običaja, tradicije, političkih, socijalnih i ekonomskih uslova. Izdvojili smo ovu oblast u kojoj predstavljamo ta poglavlja:

Položaj Arapa

Riječ *el-areb* ukazuje na pustinje, pustoši i neplodnu zemlju bez vode i bilja. Ovim imenom je od najstarijih vremena nazvan Arabijski poluotok, kao i njegovi stanovnici. Arabijski poluotok se na zapadu graniči s Crvenim morem i Sinajskim poluotokom, a na istoku sa Arabijskim zalivom i dijelom južnog Iraka. Sa juga je Arabijsko more, koje je produžetak Indijskog mora. Sa sjevera se graniči sa Šamom i dijelom Iraka, mada postoji razilaženje oko nekih spomenutih granica. Površina mu se kreće između milion i milion i tri stotine kvadratnih milja. Arabijski poluotok zauzima veoma važan geostrateški položaj u tom dijelu svijeta. Sa svih strana je okružen pustinjama i pijeskom, zbog čega je postao poput zaštićene tvrđave koju stranci nisu mogli okupirati, njom ovladati i u nju prodrijeti. Stanovnici poluotoka su od najstarijih vremena uvijek bili slobodni, i pored toga što su se graničili sa najvećim svjetskim imperijama: Bizantijom i Perzijom, čijim napadima ne bi mogli odoljeti da nije ove zaštitne brane.

U odnosu na vanjski svijet, nalazi se između dva kontinenta, po-

znata u Starom svijetu. Sa njima je vezan kopnom i morem. Njegova sjeverozapadna granica predstavlja kapiju za ulazak u Afriku, a sjeveroistočna granica je ključ za Evropu. Istočna strana otvara vrata Perzijancima, odatle ka srednjoj Aziji, zatim njenom jugu i Dalekom istoku. Morskim putem se graniči sa svim ostalim kontinentima, tako da u njenim lukama mogu uploviti njihovi brodovi. Zbog ovakvog geografskog položaja Arabije, njen sjever i jug su bili pristaništa drugim narodima, centri trgovine, kulture, obrazovanja, vjere i umjetnosti.

Arapski narodi

Prema porijeklu od koga potječu, historičari Arape dijele na tri grupe.

1. Arapi El-Baide. To su stari Arapi. Oni su potpuno nestali i nije moguće doći do detalja o njihovoj historiji. Njima pripadaju plemena: Ād, Semud, Tasm, Džedīs, Imlāk, Umej, Džurhum, Hadūr, Vebār, Ābil, Džāsīm, Hadrameut, i dr.

2. Arapi El-Āribe, porijeklom od Ješdžub ibn Ja'rub ibn Kahtana, a zovu ih i Arapi kahtanije.

3. Arapi El-Mustaribe, porijeklom od Ismaila i zovu ih Arapi adnanije.

Arapi el-Āribe su narod Kahtana, a kolijevka im je Jemen. Plemena im se granaju od potomstva Sebe ibn Ješdžuba ibn Ja'ruba ibn Kahtana. Među njima su postala poznata dva plemena: Himjer ibn Sebe i Kehlan ibn Sebe. Ostatke potomaka Sebe, a ima ih između jedanaest i četrnaest podgrupa unutar plemena, zovu Sabejci, i nemaju posebno pleme mimo ovog plemena.

Najpoznatije podgrupe u plemenu Himjer su:

Kudaah (قضاة), od njih potječu: Behrā, Belijj, El-Kajn, Kelb, Uzre i Vebere.

Es-Sekasik (الساسك). Oni su potomci Zejda ibn Vaila ibn Himjera. Njegov nadimak je Es-Sekasik. To nije isti Es-Sekasik koji pripada plemenu Kinda unutar plemena Kehlan, o čemu će biti riječi.

Zejdul-Džumhur (زيد الجمهور) od njega su: Himjer el-Esgar, Sebe

el-Esgar, Hadur i Zu Asbeh.

Najpoznatije podgrupe u plemenu Kehlan su: Hemdan, Elhan, El-Eš'ar, Taj, Mezhidž (a u Mezhidžu su Ans i En-Neh'u), Lahm (a u Lahm spadaju Kinde; u Kinde spadaju Muavije, Es-Sekun i Es-Sekasik), Džuzam, Amile, Haulan, Me'afir, Enmar (u Enmar spadaju Has'am i Bedžile, a u Bedžile spada Ahmes), i El-Ezd (u Ezd spadaju plemena El-Eus, El-Hazredž, Huzaah, i potomci Džefneta, koji su postali kraljevi Šama, poznati kao Gassanije).

Seobe ogranaka plemena Kehlan

Pleme Kehlan se iz Jemena raselilo po čitavoj Arabiji. Kažu da ih se većina iselila neposredno prije pucanja brane Arim, kada im je propala trgovina zbog bizantijskog zauzimanja pomorskog trgovačkog puta, a kopneni put je uništen poslije zauzimanja Egipta i Šama. Drugi kažu da su se iselili poslije pucanja brane, kada su uništeni usjevi i stoka, a i trgovina propala prije toga, pa su ostali bez sredstava za život. Tome u prilog ide kur'anski tekst:

Stanovnici Sabe imali su dokaz u mjestu u kome su živjeli: vrtove zdesna i slijeva. 'Jedite hranu Gospodara svoga i budite Mu zahvalni; kakav divan kraj i Gospodar Koji mnogo prašta!' Ali oni su nezahvalni postali, pa smo na njih poplavu pustili, popuštanjem brana nastalu, i zamijenili im njihove vrtove drugim vrtovima sa plodovima gorkim i tamariskom i neznatnim lotosom divljim. Kaznili smo ih tako zato što su bili nezahvalni, a da li Mi kažnjavamo ikoga drugog do nevjernika, nezahvalnika!? A između njih i gradova koje smo blagoslovili izgradili smo bili naselja povezana i odredili im potrebnu udaljenost. 'Putujte kroz njih i po noći i po danu, sigurni!' Ali oni rekoše: 'Gospodaru naš, učini veće rastojanje prilikom putovanja naših!' – i ogriješiše se prema sebi, i Mi učinismo da se o njima samo priča, a njih kud koje raselismo. To su, zaista, pouke za svakog strpljivog i zahvalnog. (Sebe 15-19)

Nije čudno da je, osim navedenog, bilo i međusobnog natjecanja podgrupa plemena Kehlan i Himjer koje je dovelo do iseljavanja Kehlana, na šta ukazuje ostanak Himjera, a odlazak Kehlana. Podgrupe plemena Kehlan koje su se iselile možemo podijeliti na četiri skupine:

1. El-Ezd. Oni su se iselili, jer je tako naredio njihov prvak i ve-

likan Imran ibn Amr Muzejki. Najprije su se premještali iz grada u grad unutar Jemena, šaljući svoje izviđače. Potom su se iselili sjeverno i istočno.

Imran ibn Amr Muzejki se sa potomcima nastanio u Omanu, koji im je postao domovina. To je omanski ogranak Ezda. Potomci Nasra ibn Ezda su naselili Tuhamu. To je ogranak Ezda u Šenuiu.² Sa'lebe ibn Arm Muzejki je otišao u Hidžaz, nastanivši se između Es-Salebije i Zil-Kara. Kada mu je sin odrastao i ojačao, krenuo je prema Medini i tu ostao. Njegovi potomci su: El-Evs i El-Hazredž, sinovi Harisete ibn Salebe. Od njih je Harise ibn Amr, poznat pod imenom Huzaah, sa sinovima otišao u oblast Hidžaza. Nastanio se na putu Ez-Zahran. Njegovo pleme je zauzelo Harem i nastanilo se u Mekki, istjeravši Džurhumije. Džefnet ibn Amr je sa sinovima otputovao u Šam, i tu se nastanio. On je predak kraljeva Gassanija, koji se prozvao po vodi u Hidžazu zvanoj Gassan, gdje su se najprije bili nastanili pred odlazak u Šam. Manja plemena su se pri ovom iseljavanju u Hidžaz i Šam pripojila ovim plemenima, a u njih spadaju Ka'b ibn Amr, El-Haris ibn Amr i Auf ibn Amr.

2. Laham i Džezzam. Oni su se iselili ka istoku i sjeveru. Pripadao im je Nasr ibn Rebia, od koga potječu kraljevi Menazire u Hiri.

3. Benu Tajj. Nakon odlaska El-Ezda, pleme Tajj je krenulo na sjever. Nastanilo se na planine Edža i Selma, pa su obje prozване planinama plemena Taj.

4. Kinda. Oni su naselili područje Bahrejna, a potom su morali na silu otići sa te zemlje. Došli su u Hadrameut, gdje su doživjeli isto što i u Bahrejnu, pa su se premjestili u Nedžd. Osnovali su državu od velike važnosti, ali je ta država ubrzo propala, ne ostavši od nje ni traga.

Jedno pleme iz Himjera – Kuda'ah, iako ima razilaženja oko njihove pripadnosti Himjeru, napustilo je Jemen nastanivši su u pustinju Semava, koja obuhvaća iračke visove, dok su neki njegovi ogranci nastanili šamske visove i sjever Hidžaza.³

² Oblast u Jemenu. (op. red.)

³ Za detaljnije podatke o ovim plemenima i njihovim seobama pogledati: *Nesebu mead vel-jemenil-kebir*, *Džemberetun-neseb*, *El-Ikdul-ferid*, *Kalaidul-džeman*, *Nihajetul-erib*, *Tarihu ibn Haldun*, *Sebaikuz-zeheb*, i druge knjige koje govore o

Arapi El-Musta'ribe. Njihov pradjed Ibrahim, alejhis-selam, po-tječe iz Iraka, iz grada zvanog Ur, na zapadnoj obali Eufrata, u blizini Kufe. Iskopine i istraživanja su donijeli puno podataka o ovom gra-du, Ibrahimovoj porodici i vjersko-socijalnom stanju u tim gradovi-ma. Poznato je da je Ibrahim, alejhis-selam, otputovao iz tog grada u Hārān (ili Harrān), a odatle otišao u Palestinu. Nju je odabrao za centar svog misionarstva. Putovao je po krajevima Palestine i van nje, i u jednom od tih putovanja, na kom je bio sa ženom Sarom, naišao je na jednog tiranina. Sara je spadala među najljepše žene, pa joj je ovaj tiranin htio napraviti spletku, ali je ona uputila dovu Allahu, Koji mu je vratio spletku. Tada je tiranin spoznao da je Sara dobra žena i na visokom stepenu kod Allaha, pa joj je dao Hadžeru⁴ da je služi, priznajući time Sarinu vrijednost ili bojeći se Allahove kazne. Sara ju je poklonila Ibrahimu, alejhisselam.⁵ Ibrahim se vratio u svoj centar u Palestini, pa mu je Allah sa Hadžerom podario sina Ismaila. To je probudilo ljubomoru kod Sare, pa je Ibrahim, alejhisselam, mo- rao udaljiti Hadžeru i njenog novorođenog sina. Ibrahim, alejhis-se- lam, je sa njima otišao u Hidžaz i nastanio ih u neplodnu dolinu kod Allahove Svete kuće, koja je tada izgledala samo kao malo uzdignuće iznad zemlje, poput brežuljka do kog su ponekad dolazile poplave i krnjile ga sa desne i lijeve strane.

Ibrahim ih je ostavio kod jednog drveta iznad Zemzema poviše

geneologiji i predislamskoj historiji Arapa. Historijski izvori se puno razilaze oko preciziranja vremena ovih seoba, i nemoguće je kategorički tvrditi nešto po ovom pitanju. Mi smo naveli ono što smatramo najjačim mišljenjem poslije istraživanja indikacija i okolnosti, a Allah najbolje zna šta je tačno.

⁴ Poznato je da je taj tiranin bio egipatski faraon i da je Hadžera bila njegova ro- binja. Veliki pisac i autoritet, kadija Muhammed Sulejman el-Mensurfuri, je dao prednost mišljenju da je bila slobodna žena, faraonova kćerka, dokazujući to onim što su napisali istraživači od ehli kitabija u komentarima na njihove svete knjige. (*Rahmetun lil-alemin*, 2/34-37) Ibn Haldun prenoći razgovor koji se odigrao iz- među Amra ibn Asa, r.a., i stanovnika Egipta koji su mu rekli: „Hadžera je bila žena jednog od naših kraljeva, pa je došlo do ratova između nas i plemena Ajnu Šems. U nekim od tih ratova su pobijedili oni, ubili kralja i zarobili mu ženu. Oda- tle je poslata vašem ocu Ibrahimu. (*Tarihu ibn Haldun*, 2/77)

⁵ Vidjeti detalje osnove priče u *Sahihul-Buhari*, 2217, 2635, 3357, 3358, 5084 i 6950.

Kabe. U Mekki tada nije bilo nikog, niti je imalo vode. Ibrahim, alejhisselam, je pored žene i sina ostavio torbu sa hurmama i posudu s vodom, a potom se vratio u Palestinu. Poslije svega nekoliko dana, nestalo je hrane i vode. Tu je, Allahovom dobrotom, provreo bunar Zemzema, i postao im opskrba i izvor života za izvjesno vrijeme. Dugačko kazivanje o tome je opće poznato.⁶ Zatim je došlo jemensko pleme Džurhum es-Sanije⁷ koje se nastanilo u Mekki po dozvoli Ismailove majke. Kaže se da su prije toga lutali dolinama oko Mekke, a predanje koje bilježi Buharija precizira da su naselili Mekku poslije Ismailovog rođenja, a prije nego je postao mladić, i da su tom dolinom i ranije prolazili.⁸

Ibrahim, alejhisselam, je s vremena na vrijeme dolazio u Mekku da obiđe ostavljenu porodicu. Ne zna se tačno koliko je bilo takvih putovanja, a autoritativni izvori navode četiri:

1) Allah, dž.š., je spomenuo u Kur'anu da je Ibrahim u snu vidio da će zaklati sina Ismaila, i da je krenuo izvršiti naredbu: *I njih dvojica poslušajte, i kad ga on čelom prema zemlji položi, Mi ga zovnusmo: 'O Ibrahimu, ti si se Objavi (u snu) odazvao; a Mi ovako nagrađujemo one koji dobra djela čine; to je, zaista, bilo pravo iskušenje!' i kurbanom velikim ga iskupismo.* (Es-Saffat, 103-107)

U Genezi, i knjizi Staroga zavjeta, navodi se da je Ismail stariji od Ishaka trinaest godina. Kontekst kazivanja ukazuje da se ovaj događaj desio prije Ishakovoga rođenja, jer je prva vijest o rođenju Ishaka spomenuta poslije navođenja cijelog kazivanja o Ismailu. Ova priča sadrži najmanje jedno Ibrahimovo putovanje prije Ismailovog punoljetstva. Ostala putovanja u potpunosti bilježi Buharija od Ibn Abbasa, r.a., a on direktno od Allahovog Poslanika, sallallahu alehi ve sellem. Predanje ukratko govori da im se Ismail, pošto je postao

⁶ *Sahihul-Buhari, Kitabul-embija, 3364-3365.*

⁷ Tj. drugi Džurhum. Ime Džurhum nose dva plemena: jedno je pripadalo starim izumrlim Arapima El-Baide. Njega historičari nazivaju Džurhum el-Ula (prvi Džurhum), dok drugo pleme Džurhum, koje pripada Arapima El-Arife a potječe od Kahtana, ali ne lozom Ješdžuba ibn Ja'rubu poput Himjera, Kehlana i Sabejaca, već od drugog Kahtanovog sina. Njih historičari nazivaju Džurhum es-Sanije (drugi Džurhum). Dr. Dževad Ali, *El-Mufessal fi tarihilareb kablel-islam*, 1/296., *Darus-saki*, 2001. (op. red.)

⁸ *Sahihul-Buhari, Kitabul-embija, 3364.*

mladić i naučio arapski od Džurhumlija, svidio, pa su ga oženili ženom iz njihovog plemena. Njegova majka je umrla, a Ibrahim, alejhis-selam, je htio obići porodicu koju je ostavio u Mekki, pa je došao nakon Ismailove ženidbe. Nije našao Ismaila kod kuće, pa upita njegovu ženu o njihovom stanju. Ona mu se požali na tegoban život, a Ibrahim, alejhis-selam, joj oporuči da kaže Ismailu da promijeni kućni prag. Ismail je shvatio očevu poruku, pa se razvede od ove žene i oženi drugom. Bila je to kćerka Mudada ibn Amra, prvaka i poglavara Džurhuma, prema stavu većine.

2. Ibrahim, alejhisselam, je nakon ove Ismailove ženidbe ponovo došao, i opet ga nije zetekao kod kuće, pa je upitao njegovu drugu ženu o njihovoj situaciji. Ona se zahvalila Allahu, dž.š., na svemu, a on poruči Ismailu da ovaj put pričvrsti kućni prag, poslije čega se vratio u Palestinu.

3. Ibrahim, alejhisselam, je ponovo došao pa je zatekao Ismaila kako šilji strijelu pod krošnjom jednog drveta u blizini Zemzem vrela. Krenuše jedan prema drugom, kao sin prema ocu i otac prema sinu. Sreli su se nakon dugog vremena. Stari, samilosni i sažaljivi otac se veoma mnogo uželio sinu, a dobri i plemeniti sin svom ocu. U ovom periodu sagradiše Kabu podigavši njene temelje, i Ibrahim oporuči ljudima da obavljaju hadž, onako kako mu je Allah, dž.š., naredio.⁹

Allah, dž.š., je Ismailu sa Mudadovom kćerkom podario dvanaest sinova. Sinovi su mu: Nābit (ili Nebājūt), Kajdār, Edbāil, Mibšām, Mišmā, Dūmā, Mišā, Haded, Tejmā, Jetūr, Nefīs, Kajdumān.

Od njih se razgrana dvanaest plemena. Neko vrijeme su sva boravila u Mekki. Većinu potrepština za život su podmirivali trgovinom, nabavljajući robu u Jemenu i izvozeći je u Šam i Egipat. Ova plemena su se potom raselila po čitavoj Arabiji, pa i van nje. Mnoga su pala u zaborav, izuzev Nabitovog i Kajdarovog plemena. Na sjeveru Hidžaza procvala je civilizacija Nabatejaca, Nabitovih potomaka. Ovaj narod osnova jaku državu, a prijestolnica im je bila El-Betrā, drevni grad na jugu Jordana. Ovoj nabatejskoj državi su se pokorili svi u njihovom okruženju, i niko im se nije mogao suprotstaviti sve dok ne dođe Bizantinci i pokoriše ih. Jedna skupina istraživača na polju

⁹ *Sabihul-Buhari, Kitabul-enbija*, 3364-3365.

genealogije sklona je mišljenju da su kraljevi Gassanida, zatim ensarije Eus i Hazredž, potomci Nabita, Ismailovog sina. Tom mišljenju je sklon i Imam Buharija, u svom *Sahihu*, u kom je jedno poglavlje naslovio: *Pripisivanje Jemena Ismailu, alejhisselam*, i kao dokaz naveo neke hadise. Hafiz ibn Hadžer je u svom *Šerhu* preferirao mišljenje da Kahtan potječe od Nabita, sina Ismaila, alejhisselam.¹⁰

Potomci Ismailovog sina, Kajdara, su ostali u Mekki, gdje su se razmnožili. Od njih je potekao Adnan i njegov sin Mead. Od njega vode porijeklo Arapi adnanije. Adnan je dvadeset prvi djed u uzlaznoj porodičnoj lozi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Zabilježeno je da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, pri spominjanju svoga porijekla dolazio do Adnana, a tada bi zastao govoreći: „Slagali su geneolozi.“ Nije zalazio u prošlost dalje od Adnana.¹¹ Jedna skupina učenjaka je stava da je dozvoljeno ići dalje od Adnana, smatrajući spomenuti hadis slabim. Međutim, u ovom dijelu loze se razilaze u mišljenjima koja nije moguće pomiriti. Veliki istraživač i autoritet, kadija Muhammed Sulejman el-Mensurfuri, preferirao je ono što je spomenuo Ibn Sad, zatim Taberi i El-Mes'udi, za šta se ukratko može reći da između Adnana i Ibrahima, alejhisselam, ima četrdeset koljena. To se zaključuje poslije detaljne i precizne valorizacije.¹² O tome će kasnije biti riječi.

Potomstvo Meada se razmnožilo od njegovog sina Nezara, za kog se kaže da je bio njegovo jedino dijete. Mead je imao četvero djece, od kojih su nastala četiri velika plemena i to: Ijjad, Enmar, Rebi'a i Mudarr. Zadnja dva su se razgranala na veliki broj ogranaka. Od Rebi'e su nastali Dubaj'a i Esed, a od Eseda: Anze i Džedile. Od Džedileta su nastala mnogobrojna poznata plemena, poput: Abdulkajs, En-Nemr i potomci Vaila od kojih su plemena Bekr i Taglib. Od potomaka Bekra su: pleme Kajs, Šejban, Hanife i druga. Od Anzeta potječe pleme Saud, iz kog su sadašnji kraljevi Saudijske Arabije. Plemena koja potječu od Mudarra su se razgranala na dva velika dijela:

¹⁰ *Sahihul-Buhari*; *Kitabul-menaqib*, 3507; *Fethul-Bari*, 6/621-623; El-Kelbi, *Nesebu Mead vel-Jemenil-kebir*, 1/131.; *Tarihu ibni Haldun*, 2/46, 2/241-242.

¹¹ *Tarihut-taberi*, 2/272-276.

¹² Ibn Sa'i, *Et-Tabekatul-kubra*, 1/56; *Tarihut-taberi*, 2/272-273; El-Mes'udi, *Murudžuz-zeheb*, 2/273-274; *Tarihu ibni Haldun*, 2/298; Ibn Hadžer, *Fethul-Bari*, 6/622, *Rahmetun lil-alemin*, 2/7-8, 14-18.

Kajs Ajlan ibn Mudarr i Iljas ibn Mudarr. Od Kajsja Ajlana su nastala plemena: Sulejm, Hevazin, Sekif, Sa'sa'a i Gatafan. Od Gatafana su nastala plemena: Abs, Zubjan, Ešdže i Asur. Od Iljasa, Mudarrovog sina, su plemena: Temim ibn Murre, Huzejl ibn Mudrike, pleme Esed ibn Huzejme i Kinane ibn Huzejme, koje se razgranalo. Od Kinane potječu Kurejšije, a to su potomci Fihra ibn Malika ibn Nadra ibn Kinane.

Kurejšije su se podijelile na mnoga plemena, a među najpoznatijim su: Džumeh, Sehm, Adijj, Mahzum, Tejm, Zuhre, i potomci Kusajja ibn Kilaba, a to su: Abduddar ibn Kusajj, Esed ibn Abduluzza ibn Kusajj i Abdumenaf ibn Kusajj. Od Abdumenafova ibn Kusajja imaju četiri ogranka: Abdušems, Neufel, El-Muttalib i Hašim. Allah je odabrao Hašimovu kuću da iz nje potekne naš prvak, Muhammed ibn Abdullah ibn Abdulmuttalib ibn Hašim, sallallahu alejhi ve sellem.

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: „Allah je odabrao Ismaila od Ibrahimove djece, Kinane od Ismailove djece, Kurejšije od Kinaneta, od Kurejšija Hašimovu djecu, a od Hašimove djece je odabrao mene.“¹³ Prenosi se od Abbasa ibn Abdulmuttaliba da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: „Allah je stvorio stvorenja, a meni je dao da budem od najbolje loze. Zatim je odabrao plemena, pa me je učinio od najboljeg plemena. Zatim je odabrao kuće, pa me je učinio od najbolje kuće. Ja sam tako najbolji od njih i iz najbolje kuće.“¹⁴ U drugom rivajetu stoji: „Allah je stvorio ljude i učinio me pripadnikom najbolje skupine. Zatim je to podijelio u dvije skupine, a mene učinio pripadnikom bolje. Zatim ih je podijelio na plemena i učinio me pripadnikom najboljeg plemena. Zatim ih je podijelio na kuće, pa me je učinio od najbolje kuće i najboljim od njih.“¹⁴ Kada se proširi pleme Adnana, raseli se po cijeloj Arabiji, tražeći mjesta gdje ima kiše i vegetacije.

Pleme Abdulkajsa i potomci Bekra ibn Vaila i Temima naseliše se u Bahrejnu i tu ostadoše. Pleme Hanife ibn Ali ibn Bekr se naseli u gradu Hudžr u oblasti Jemame, a ostali potomci Bekr ibn Vaila naseliše zemlju uzduž od Jemame preko Bahrejna do luke Sejf Kazima na moru, te obronke u Iraku, zatim mjesta Ubulle i Hit.

¹³ Muslim, *Kitabul-fada'il*, 4/1782; Tirmizi, *Kitabul-menakib*, 544/3605 i 3606.

¹⁴ Tirmizi, *Kitabul-menakib*, 544, 3607 i 3608.

Pleme Taglib se nastani u gornjoj Mesopotamiji.¹⁵ Neke njihove porodice su živjele uz pleme Bekr. Pripadnici plemena Temim se nastaniše u Busrijskoj stepi. Pripadnici plemena Sulejm ostadoše u blizini Medine u opsegu Vadil-kurā: Hajber – istočno od Medine, Džebelejn – El-Hirra. Pleme Esed se nastani istočno od Tejme i zapadno od Kufe. Između njih i Tejme bila su staništa Buhtura iz Taja, a između njih i Kufe putovalo se pet noći. Pleme Zubjan se nastani blizu Tejme sve do Haurana, a u Tuhami ostadoše ogranci plemena Kinane. U Mekki i njenim predgrađima se nastaniše ogranci plemena Kurejš. Bili su rasparčani i ništa ih nije vezivalo dok se među njima nije istakao Kusajj ibn Kilab, koji ih je ujedinio i učinio ih uglednim uzdigavši njihovu vrijednost.¹⁶

Vlast i uprava kod Arapa

Kada se pojavio Vjerovjesnikov, sallallahu alejhi ve sellem, poziv, kod Arapa su vladale dvije kategorije ljudi:

- a) krunisani kraljevi, koji nisu bili samostalni, i
- b) plemenski poglavari i vođe koji su imali sve povlastice i ovlasti kao i kraljevi. Većinom su imali potpunu nezavisnost, mada su neki od njih bili podređeni krunisanom kralju.

Krunisani kraljevi su bili vladari Jemena, Šamskih visova (Gassanidi) i vladari Hire. Ostali vladari poluotoka nisu imali krunu.

Vlast u Jemenu

Jedan od najstarijih naroda poznatih u Jemenu, od Arapa el-Aribe, jeste narod Sabe. Spominju se u iskopinama grada Ur iz dvadeset i petog stoljeća prije Isaa, alejhisselam. Procvat njihove civilizacije, prodor i širenje njihove vlasti počinje jedanaest stoljeća prije Isaa. Periodi kroz koje su prošli mogu se podijeliti na sljedeći način:

Prvi – između 1300. i 620. prije Isaa. Njihova država je u ovom periodu bila poznata kao Meinejska država, a pojavila se u niziji iz-

¹⁵ Gornja Mesopotamija – الجزيرة الفراتية – obuhvaća sjeveroistočni dio Sirije i sjeverozapadni dio Iraka, južno od anadolskih planina. (op. red.)

¹⁶ Za više detalja pogledati: *Džemberetun-neseb, Nesebu Meadd vel-jemenil-kebir, Ensabu Kurejš, Nihajetul-erib, Kalaidul-džeman, Sebaikuz-zeheb*, i dr.

među Nedžrana i Hadrameuta. Ona je napredovala, širila se, osvajala i cvjetala sve dok njen politički prodor nije došao do mjesta El-Ula i Mean na sjeveru Hidžaza. Kažu da su njihove kolonije bile čak i van Arapskog poluotoka. Trgovina je bila stub njihovog života. Napravili su branu kod grada Me'rib, koja je igrala veoma značajnu ulogu u historiji Jemena, i koja im je donijela većinu dobara. *Sve dok nisu zaboravili na opomenu*¹⁷ i postali narod propali. (El-Furkan, 18) Njihovi kraljevi su se u ovom periodu nazivali *Mekreb Sebe*, a prijestolnica im je bila grad Sirvah, čije se ruševine nalaze 50 km sjeverozapadno od grada Me'rib i 142 km istočno od Sane, poznata pod nazivom Hurejba. Procjenjuje se da je ovih kraljeva bilo između 22 i 26.¹⁸

Drugi – između 620. i 115. godine prije Isaa. U ovom periodu država je bila poznata kao Saba. Odbacili su nadimak Mekreb i bili su poznati kao kraljevi od Sabe. Me'rib im je bio prijestonica umjesto Sirvaha, a njegove ruševine se nalaze 192 km istočno od Sane.¹⁹

Treći – između 115. godine prije Isaa i 300. poslije njega. Njihova država u ovom periodu je bila poznata kao Prva himjerska država, jer je pleme Himjer pobijedilo i osamostalilo se u Sabejskom kraljevstvu. Njihovi kraljevi su bili poznati kao kraljevi od Sabe i vlasnici Rejdana, uzevši grad Rejdan za prijestonicu umjesto Me'riba. Rejdan je poznat pod nazivom Zifar. Njegove ruševine se nalaze na okruglom brdu u blizini Jerima. Tada su ušli u vrijeme pada i dekadencije, jer je njihova trgovina puno propala, prije svega zbog prostiranja vlasti Nabatejaca na sjeveru Hidžaza, a zatim i zbog ovladavanja Bizantijaca morskim trgovačkim putem kada su zauzeli Egipat, Siriju i sjeverni Hidžaz, te i zbog rivalstva među plemenima. Zbog ovoga je došlo do rasparčavanja Kahtanaca i seobe u daleke gradove.

Četvrti – između 300. godine po Isau do dolaska islama u Jemen. Država je tada bila poznata pod imenom Druga himjerska država, a njihovi kraljevi su bili poznati pod nazivom Kraljevi Sabe, Rejdana, Hadrameuta i Jemenita. U državi su se smjenjivali mnogi

¹⁷ Ibn Kesir kaže: „Sve dok nisu zaboravili opomenu, tj. dok nisu zaboravili ono što si im Ti objavio na jezicima Tvojih poslanika, koji su ih pozivali da obožavaju samo Tebe, ne pripisujući Ti sudruga.“ *Tefsir ibn Kesir*, 6/99, *Daru Tajjiba*, 1999.

¹⁸ *El-Jemen abret-tarih*, 77, 83, 124, 130, i *Tarihul-areb kablel-islam*, 101-113.

¹⁹ Ibid.

neredi i nesreće, prevrati i porodični ratovi, što ih je učinilo laskim plijenom za strance koji su im oduzeli nezavisnost. U ovom periodu su Bizantijci ušli u Aden. Abesinci su, uz njihovu pomoć, okupirali Jemen prvi put 340. godine, iskorišćavajući rivalstvo između plemena Hamdan i Hijer. Njihova okupacija je trajala do 378. godine, kada je Jemen postigao nezavisnost. Međutim, počele su se javljati pukotine u brani Me'riba, sve dok nije došlo do velike poplave koju je spomenuo Kur'an kao *Sejlul-Arim*, 450. ili 451. godine po Isau. To je bila velika nesreća koja je dovela do propadanja građevina i rasturanja naroda. Godine 523. židov Zu Nuvas je izvršio gnusni napad na hrišćane u Nedžranu, pokušavši da ih silom odvrati od njihove vjere. Kada su odbili, iskopao je rovove, zapalio u njima vatru i bacio ih u nju. Na ovo je ukazao Kur'an u suri El-Burudž riječima: *Prokleti neka su oni koji su rovove iskopali...* (El-Burudž, 4) Ovaj događaj je bio uzrok odmazde hrišćana koji su tada bili u usponu i širenju pod vođstvom bizantijskih imperatora iz arapskih zemalja. Oni su podstakli Abesince i spremili im morsku flotu. Došlo je 70.000 abesinskih vojnika koji su pod vođstvom Orijata 525. godine po Isau okupirali Jemen po drugi put. Orijat je, imenovan od strane abesinskog kralja, vladao dok Ebreha b. es-Sabah el-Ešrem nije izvršio atentat na njega, a bio je jedan od njegovih generala. To se desilo 549. godine. Sebe je imenovao vladarem Jemena, poslije traženja pristanka od strane kralja Abesinije koji se složio. Ovaj Ebreha je, ustvari, čovjek koji je poveo vojsku da sruši Kabu. On i njegovi vojnici poznati su u historiji pod nazivom *Ashabul-fil*, ili Vlasnici slona. Allah ga je uništio pošto se vratio u Sanu, odmah poslije događaja sa slonom.²⁰ U Jemenu ga je naslijedio njegov sin Jeksum, a zatim drugi sin Mesruk. Priča se da su bili gori nego otac, i puno žešći u tlačenju i ponižavanju stanovnika Jemena.

Jemenaci su poslije događaja sa slonom zatražili vojnu pomoć od Perzijanaca, pa su pružili otpor Abesincima sve dok ih nisu istjerali iz svojih gradova. Postigli su nezavisnost 575. g. pod vođstvom Mead Jekriba Sejda ibn Zi Jezin el-Himjeria, kog su izabrali za kralja. Mead Jekrib je kod sebe ostavio neke Abesince kao poslugu i stražu, pa su oni izvršili atentat na njega. Nakon njegove smrti prekida se i vladavina iz porodice Zi Jezin, te Jemen postade perzijska kolonija,

²⁰ Tj. poslije pokušaja da uništi Kabu. (op. red.)

gdje su se smjenjivali perzijski namjesnici. Prvi je bio Vuhruz, zatim njegov sin Merzuban, potom njegov sin Tindžan, onda njegov sin Husrev, zatim Bazan, posljednji perzijski namjesnik. On je primio islam 628.g. i time je završen prodor Perzijanaca u Jemenu.²¹

Vlast u Hiri

Perzijanci su vladali Irakom i njegovom okolinom od kad ih je ujedinio Kir Veliki (vladao 557-529. p.n.e.). Niko im nije mogao oponirati dok im nije prijestolje uzdrmao Aleksandar Makedonski, 326. g.p.n.e. On je porazio njihovog kralja Darijusa, razjedinio ih i pokorio, sve dok se njihovi gradovi nisu međusobno osamostalili, pa su njima zavladali kraljevi poznati kao *kraljevi raznih skupina* čija je vlast nad ovim razjedinjenim gradovima potrajala do 230. g.n.e. U vrijeme ovih vladara doseljavali su se Kahtanije i zauzimali plodne obronke Iraka. Njima su se pridružile i neke grupe Adnanija. Približili su im se dok nisu nastanili gornju Mesopotamiju. Prvi ko je vladao od ovih doseljenika bio je Kahtanac Malik ibn Fehm et-Tenuhi, i on je bio iz El-Enbara ili njegove okoline. Po jednom rivajetu,²² naslijedio ga je brat Amr ibn Fehm dok je, po drugom, to bio Džezime bin Malik ibn Fehm, koji je nosio nadimak El-Ebreš i El-Veddah.²³

Perzijancima se povratila moć u vrijeme Erdišira ibn Babeka, osnivača sasanidske države, 226. g.n.e. On je ujedinio Perzijance i zavladao Arapima koji su živjeli na pograničnom dijelu carstva. Ovo je bio razlog da arapsko pleme Kudaat ode iz tih krajeva u Šam. Njemu su se pokorili i stanovnici Hire i Enbara. U vrijeme vladavine Erdišira, područjem Hire je vladao Džuzejme el-Vedah. On je bio vladar i ostalim Arapima koji su živjeli u iračkoj pustinji i plemenima iz Arabije, Rebi'a i Mudarr. Erdišir kao da je smatrao da neće moći

²¹ Za detaljnije informacije *El-Jemen abret-tarih*, 77-83., 124-130., 157-161., i dr.; *Tarihu erdil-Kur'an*, od 1/133 do kraja knjige; *Tarihul-areb kablel-islam* 101-151. U određivanju godina i detalja oko nekih događaja postoji veliko razilaženje među historijskim izvorima, dok su neki pisci za ove detalje govorili: „Ovo su samo legende prijašnjih generacija.“

²² *Tarihut-taberi*, 2/540., i ovaj rivajet je odabrao Ibn Halud u svojoj *Historiji*, 2/238., rekavši da je Džuzejme došao na vlast poslije Amra ibn Fehma, i da je bio sin njegovog brata Malika ibn Fehma.

²³ *El-Ja'kubi*, 1/169., *El-Mes'udi*, 2/90.

direktno vladati u Arabiji i da same Arape neće moći zaustavljati od njihovih napada na pogranične krajeve svoga carstva, pa je odlučio da im postavi za vladara Arapa koji će njemu biti odan i povjerljiv. S druge strane, njima bi se potpomogao protiv bizantijskih kraljeva kojih se pribojavao, čime bi Arapi Iraka bili štit pred Arapima Šama koji su već bili pod upravom bizantijskih kraljeva. Vladar Hire je držao uvijek spreman konjički odred da uguši beduine koji bi se pobunili protiv njegove vlasti. Džuzejme je umro oko 268. g.n.e. Nakon njegove smrti Hirom je zavladao Amr ibn Adijj ibn Nasr el-Lahmi (vladao 268-288). On je prvi kralj plemena Lahm i prvi koji je uzeo Hiru za svoje prebivalište. Vladao je u vremenu perzijskog vladara Sabura ibn Erdišira. Poslije toga su se smjenjivali kraljevi Hire iz plemena Lahm sve dok Perzijanci nisu imenovali Kubaza ibn Fejruga (448-531). U njegovom vremenu se pojavio Mazdek, koji je počeo pozivati u potpuni liberalizam.²⁴ Slijedio ga je Kubaz i mnogi njegovi podanici. Zatim je Kubaz poslao pismo vladaru Hire, Munziru ibn Maus-semau (512-554), u kom ga poziva u ovaj pogani pravac. Ovaj to žestoko i ponosno odbi, pa ga Kubaz smijeni i umjesto njega postavi El-Harisa ibn Amra ibn Hudžra el-Kindija pošto se ovaj odazvao njegovom pozivu u pravac Mazdeka. Kubaza je naslijedio perzijski kralj Anuširvan (531-578), koji je puno mrzio ovaj pravac, pa je ubio Mazdeka i mnoge njegove sljedbenike, i El-Munziru vrati vlast u Hiri. Tražio je El-Harisa ibn Amra, ali je on pobjegao u pleme Kelb i kod njih ostao do smrti.

Poslije Munzira ibn Ma'us-sema vlast se zadržala u njegovom ple-

²⁴ Mješavina hedonizma i komunizma. Mazdek se smatra prvim začetnikom komunizma, čije je učenje u Srednjem vijeku prešlo u Evropu, zbog velikog neprijateljstva abbasijskih halifa prema njegovim propovjednicima. U Evropi je imalo utjecaja na kasniju pojavu komunizma koji je u nekim crtama imao veoma slične koncepte sa učenjem Mazdeka. On je dozvolio da ljudi dijele žene i imetak kao što dijele vodu, smatrajući da će time nestati neprijateljstva među ljudima, jer se neprijateljstvo najviše javlja zbog žena i imetka, tako da to dvoje mora postati javno vlasništvo. Kod njih je bilo uobičajeno da čovjek ima odnose sa svojom majkom, sestrama i da je nemoral osnova srećnog društva. Spomenuti Kubaz je oženio svoju ćerku. Eš-Šehrestani, *El-Milel ven-nihal*, 1/248., *Darul-ma'rife*, Bejrut, 1404. h.g.; Dr. Galib el-Avadži, *El-Mezahibul-muasire*, 2/1069., *El-Mektebetul-asrijjetuz-zehebije*, 2006., Džidda; El-Bukai, *Masreut-tesavvuf*, 1/184., Mekka.; Falih ibn Mehdi Ali Mehdi ed-Deusiri, *Et-Tuhfetul-mehdijje*, 2/88., Medina, 1413. h.g. (op. red.)

menu dok nije došao En-Nu'man b. el-Munzir (583-605), na kog se perzijski kralj naljutio zbog intrige koju je organizirao Zejd ibn Adi el-Abbad. Kisra je poslao ljude da traže Nu'mana, ali je Nu'man tajno otišao do Hani'a ibn Mes'uda, poglavara plemena Šejban, i ostavio mu u emanet svoju porodicu i imetak. Zatim se uputio ka Kisri, pa ga je Kisra bacio u zatvor, gdje je ostao do smrti. U Hiri je umjesto njega za namjesnika postavio Ijasa ibn Kabisa et-Taija, i naredio mu da pošalje ljude kod Hani'a ibn Mes'uda da mu traže da preda ono što je kod njega,²⁵ što je Hani kategorički odbio i kralju objavio rat. Ubrzo su mu došli Kisrini odredi i namjesnici sa Ijasovom karavanom. Između dvije skupine se odigrala velika bitka kod Zi Kara, u kojoj su pripadnici plemena Šejban pobijedili i žestoko porazili Perzijance. Ovo je prvi put da su Arapi pobijedili Perzijance,²⁶ što se desilo poslije rođenja Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Historičari se razilaze u preciziranju datuma ove bitke, pa neki kažu da je to bilo malo poslije Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, rođenja i da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rođen osam mjeseci poslije preuzimanja namjesništva od strane Ijasa bin Kusajbea nad Hirom. Neki kažu da je to bilo malo prije vjerovjesništva, što je vjerovatnije. Drugi kažu da je to bilo malo poslije vjerovjesništva, neki da je bilo poslije Hidžre, neki da je bilo poslije Bitke na Bedru, mada ima i drugih mišljenja. Poslije Ijjasa, Kisra za namjesnika Hire imenova Perzijanca pod imenom Azadbeh ibn Mahbijan ibn Mehrabendad, koji je vladao 17 godina (614-631). Zatim se vlast vratila plemenu Lahm 632. g. Vlast je pripala Munziru ibn Nu'manu zvanom El-Ma'rur, koji je vladao samo osam mjeseci, jer mu je stigao Halid b. el-Velid sa muslimanskom vojskom.²⁷

Vlast u Šamu

U periodu u kome su se Arapi masovno raseljavali, pleme Kudaah se odselilo u šamske visove i tu se nastanilo. Oni su porijeklom od Sulejh ibn Hulvana, od kojih potječe i pleme Dedž'ama ibn Sulejh,

²⁵ Što mu je povjerio Munzir. (op. red.)

²⁶ To direktno od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, bilježi Halife ibn Hajjat u svom *Musnedu*, 24., i Ibn Sad, 7/77.

²⁷ Za više detalja vidjeti kod: Taberija, El-Mes'udija, Ibn Kutejbe, Ibn Halduna, El-Belazirija, Ibnul-Esira i drugih.

poznatije pod imenom Dadžaime. Njih su upotrijebili Bizantinci za živi štit od beduinskih napada, a i kao štit protiv Perzijanaca. Bizantinci su iz njihovog plemena izabrali kralja da njima vlada, pa je vlast ostala u njihovim rukama dugi niz godina. Najpoznatiji Dadža'inski vladar bio je Zijad ibn el-Hebule. Procjenjuje se da je vrijeme njihove vladavine trajalo od početka drugog stoljeća, n.e., otprilike, pa sve do dolaska Gassanida, koji su pobijedili Dadža'ime, i od strane Bizantinaca postavljeni za vladare Arapa Šama. Centar im je bio grad Busra. Gassanidi su se smjenjivali na vlasti u Šamu, a imali su ulogu namjesnika bizantijskih kraljeva, sve do Bitke na Jermuku, 13. godine po Hidžri. Njihov posljednji kralj Džebele ibn Ejhem je prihvatio islam u vrijeme vladara pravovjernih, Omera ibn el-Hattaba, r.a.²⁸

Vlast u Hidžazu

Ismail, alejhi selam, je bio vodeća ličnost u Mekki i stalni poglavar Kabe cijelog svog života. Umro je u 137. godini.²⁹ Poslije njega je, po nekima, na vlast došao jedan, a po drugima dvojica njegovih sinova: Nabit, a zatim Kajdar. Neki kažu da je bilo obratno. Poslije njih vlast u Mekki je preuzeo njihov djed Mudad ibn Amr el-Džurhumi. Tako je upravljanje Mekom prešlo kod Džurhumija, i ostalo u njihovim rukama. Ismailova djeca su bila centar poštovanja zahvaljujući svome ocu – graditelju Kabe, ali oni nisu imali vlast nad Mekom.³⁰ Prošlo je mnogo vremena, a Ismailovi potomci nisu igrali neku značajniju ulogu, sve dok pleme Džurhum nije oslabilo pred pojavu Nabukodonosora. Od tada je počela nad mekkanskim nebom sijati politička zvijezda Adnanija. Dokaz tome je i Nabukodonosorova bitka protiv Arapa na Zati Irku, kada je vojskovođa Arapa bio lično Adnan, a ne neko od Džurhumija.³¹

Adnanovi potomci su se rasturili po Jemenu poslije druge bitke sa Nabukodonosorom (587. p.n.e.), a Berhija, drug israiličanskog vje-

²⁸ Za više detalja vidjeti kod: Taberija, El-Mes'udija, Ibn Kutejbea, Ibn Halduna, El-Belazirija, Ibnul-Esira i drugih.

²⁹ *Geneza*, 25:17., I Knjiga Starog Zavjeta; *Tarihut-taberi*, 1/314., i po jednom stavu koji navode on, El-Ja'kubi (1/229.), i drugi, Ismail je umro u 130. godini.

³⁰ *Siretu ibn Hišam*, 1/111-113. Ibn Hišam je spomenuo samo vlast Nabita od Ismailove, alejhi selam, djece.

³¹ *Tarihut-taberi*, 1/559.

rovjesnika Jeremije, je krenuo sa Meadom u Harran u Šamu. Kada je osjetio Nabukodonosorov pritisak, Mead se vratio u Mekku. Od Džurhuma je zatekao samo Džeušema ibn Džulhumeta, pa se oženio njegovom kćerkom Mu'anom, koja mu rodi Nezara.³² Stanje Džurhuma u Mekki se pogoršalo. Njihov život je bivao sve teži, pa počeo činiti nasilje posjetiocima Mekke, i odobriše rasturanje imovine Kabe.³³ Ovi događaji su ljutili Adnanije. Kada je došlo, pleme Huza'ah se nastanilo kod puta Zahran. Kada su vidjeli da Adnanije bježe pred Džurhumijama, iskoristili su tu priliku i uspostavili vlast uz pomoć ogranaka Adnanija – potomaka Bekra ibn Abdumenaifa ibn Kinaneta, boreći se uz njih protiv Džurhumija sve dok ih nisu istjerali iz Mekke. Ovladali su njome sredinom drugog stoljeća n.e. Kada su Džurhumije bile primorane napustiti Mekku zatvorili su bunar Zemzema i izbrisali njegovo mjesto, a u njemu su ostavili zakopane neke stvari. Ibn Ishak kaže: „Amr b. el-Haris b. Mudad el-Džurhumi³⁴ je izišao da napusti Mekku noseći dva zlatna srndaća Kabe³⁵ crni kamen, i to je zakopao u bunar Zemzema. On i pripadnici Džurhuma koji su sa njim otišli su u Jemen, bili su veoma tužni što su se odvojili od Mekke i vlasti nad njom. O tome je Amr rekao:

كَأَن لَّمْ يَكُنْ بَيْنَ الْحُجُورِ إِلَى الصَّفَا ... أُنَيْسٌ وَلَمْ يَسْمُرْ بِمَكَّةَ سَامِرٌ
بَلَى نَحْنُ كُنَّا أَهْلَهَا فَأَبَادَنَا ... صُرُوفُ اللَّيَالِي وَالْجُدُودِ الْعَوَائِرِ

*Kao da između Hadžuna³⁶ i Safe ne bijaše prijatelja koji noću bdije
Mi smo bili stanovnici njeni dok nas zlo bogatstvo otjeralo nije.³⁷*

³² *Tarihut-taberi*, 1/559-560., 2/271; *Fethul-Bari*, 6/622.

³³ *Tarihut-taberi*, 2/284.

³⁴ Ovo nije onaj stari Mudad el-Džurhumi koji je spomenut u kazivanju o Ismailu, a.s.

³⁵ El-Mes'udi kaže: „Perzijanci su u početku davali imetak i dijamante za Kabu. Perzijanac Sasan ibn Babik je poklonio dva zlatna srndaća, dragulje, sablje i mnogo zlata, pa je Amr to zakopao u bunar Zemzema. Jedan dio historičara je zauzeo stav da su to Džurhumije uradile dok su još bile u Mekki. Oni nisu imali puno imetka, pa da im se to pripíše, a moguće je i da je to učinio neko drugi, a Allah najbolje zna.“ *Murudzuz-zeheb*, 1/242-243.

³⁶ Brdo poviše Mekke. Ibn Hišam, *Es-Siretun-nebevije*, 1/115., dr. izdanje, 1955. (op. red.)

³⁷ Ibn Hišam, 1/114-115., *Tarihut-taberi*, 2/285.

Procjenjuje se da je Ismailovo, alejhisselam, vrijeme bilo dvadeset stoljeća prije nove ere, po čemu boravak Džurhumija u Mekki biva, otprilike, dvadeset i jedno stoljeće, a vladali su oko dvadeset stoljeća. Mekkom su vladali pripadnici plemena Huzaah, a ne plemena Bekr, osim što su imali tri uloge:

Prva: Da upute ljude, hodočasnike, sa Arefata na Muzdelifu i da odobre njihov povratak s Mine u Mekku. To su činili ljudi iz plemena Gavs ibn Murre, ogranak plemena Ilijas ibn Mudarra. Oni su imali nadimak Sufa, što znači da nijedan hodočasnik nije smio baciti kamenčiće dok to prvo ne učini pripadnik Sufe. Kada ljudi završe bacanje i htjednu krenuti sa Mine, pripadnici Sufe bi stali sa dvije strane Akabe i niko nije mogao krenuti dok oni ne prođu, a zatim bi oslobodili put ljudima. Kada su izumrli pripadnici Sufe, naslijedili su ih pripadnici plemena Sa'da ibn Zejda Menata iz Temima.

Druga: Briga o skupnom povratku hodočasnika, izjutra, na Dan žrtve na Mini. To su obavljali pripadnici plemena Advan.

Treća: Poštivanje svetih mjeseci. O tome su vodili računa potomci Fukajma ibn Adija iz plemena Kinane.³⁸

Porodica Huzaah je vladala Mekkom tri stotine godina.³⁹ U toku njihove vladavine Adnanije su se rasuli po Nedždu i obroncima Iraka i Bahrejna, a na obroncima Mekke sporadično su bili razmješteni ogranci porodice Kurejš, koji se dijele na one koji stalno tu borave i one koji su u prolazu. Tu su bili još neki raštrkani starosjedeoci iz plemena Kinane. Adnanije nisu imali nikakvu vlast u Mekki sve dok nije došao Kusajj ibn Kilab.⁴⁰ Za Kusajja se priča da je njegov otac umro dok je on još bio u majčinoj utrobi. Njom se zatim oženio čovjek iz plemena Uzre, Rebia ibn Haram. On je odveo u svoj kraj na obroncima Šama. Kada je Kusajj odrastao, vratio se u Mekku. Mekkom je tada upravljao Hulejl ibn Habšijje iz plemena Huzaah. Kusaj je zaprosio njegovu kćerku Hubu, pa pošto joj se svidio Hulejle, oženi ga njome.⁴¹ Nakon Hulejleove smrti, došlo je do ratova

³⁸ Ibn Hišam, 1/44, 119, 122.

³⁹ Jakut el-Hamevi, *Mudžemul-buldan*, 5/186., *Daru sadir*, Bejrut, 1995.

⁴⁰ *Siretu ibn Hišam*, 1/117.

⁴¹ *Siretu Ibni Hišam*, 1/117-118.

između plemena Huzaah i Kurejš, što je omogućilo Kusaju da zagospodari Mekom i Kabom. Postoje zabilježene tri verzije o uzrocima ratova između ova dva plemena.

Prva verzija:

Kada je Kusajj dobio puno djece, stekao veliko bogatstvo, čast i ugled, a Hulejl umro, smatrao je da je on preči od plemena Huzaah i Bekr da preuzme vođstvo nad Mekom i Kabom, jer su Kurejšije čistokrvni Arapi i prvaci Ismailovih potomaka. Razgovarao je sa ljudima iz plemena Kurejš i Kinane da istjeraju plemena Huzaah i Bekr iz Mekke, pa su mu se odazvali.⁴²

Druga verzija:

Hulejl je, kako smatra pleme Huzaah, oporučio Kusajju da upravlja Mekom i održava Kabu, ali to Huzaah nije prihvatilo, pa je došlo do rata među njima.⁴³

Treća verzija:

Hulejl je poklonio kćerki Hubi vlast nad Kabom i postavio Ebu Gubšana el-Huzajja za njenog pomoćnika. Ebu Gubšan je postao čuvar Kabe umjesto Hube. On je bio malo poremećen, pa kada je Hulejl umro, Kusajj ga je prevario i otkupio od njega upravnništvo nad Kabom za nekoliko deva ili gutljaj vina. Pleme Huzaah nije bilo zadovoljno ovom kupoprodajom, pa su pokušali zabraniti Kusajju vlast na Kabom. Kusajj je okupio ljude iz plemena Kurejš i Kinane da protjera Huzaah iz Mekke, pa su ga poslušali.⁴⁴

Kako god da bilo, kada je Hulejl umro, dok su pripadnici Sufe radili svoj uobičajeni posao, došao im je Kusajj sa Kurejšijama i Kinanijama kod Akabe i rekao: „Mi smo zaslužniji i dostojniji za ove poslove od vas.“ Borili su se protiv njega, ali ih je on nadjačao i porazio. Kusajj ih je prvi napao, pa su povelj žestoku bitku u kojoj je bilo puno žrtava na obje strane. Sklopili su primirje i postavili Ja'mura ibn Aufa iz plemena Bekr da im presudi. On je presudio da je Kusajj preči da vodi brigu o Kabi od plemena Huzaah i da mu je sva krv koju je prolio u prethodnoj bici oproštena, a da još povrh toga Huzaah i

⁴² *Siretu Ibni Hišam*, 1/117-118.; *Tarihut-Taberi*, 2/255-256.

⁴³ *Siretu Ibni Hišam*, 1/118., *Er-Reudul-enif*, 1/142.

⁴⁴ *Tarihul-Ja'kubi*, 1/239., *Fethul-Bari*, 6/634., *El-Mes'udi*, 2/58.

Benu Bekr moraju platiti krvarinu. Također, Kusajju se morala dati Kaba. Tada Ja'mur bi prozvan Eš-Šeddah.⁴⁵

Pleme Huzaah je imalo upravu nad Kabom 300 godina, a Kusajj je preuzeo vlast nad Kabom i Mekkom polovinom petog stoljeća n.e., tačnije, 440. godine n.e.⁴⁶ Time je Kusajj, a kasnije i Kurejšije, potpuno preuzeo upravu i izvršnu vlast u Mekki. Kusajj je postao vođeći vjerski autoritet koji se pita za Kabu, koja je bila posjećivana od Arapa iz svih krajeva Arapskog poluotoka. Kusajj je u Mekku doveo svoje pleme sa raznih strana, učinivši Mekku njihovom domovinom. Svakom ogranku plemena Kurejš dao je određeno mjesto u njoj, a Nes'etu, Safvanovoj porodici, i Murretu ibn Aufu je potvrdio pozicije koje su imali, jer je to smatrao svojim dugom prema njima koji nije mogao mijenjati.⁴⁷ U Kusajjova dostignuća spada to što je osnovao *Darun-nedva* – Vijećnicu s lijeve strane Kabe, okrenuvši vrata ka Kabi. Vijećnica je bila zborna mjesto Kurejšija, na kome su donosili važne odluke. Vijećnica je puno doprinijela Kurejšijama, jer je bila pozornica gdje je ujedinjena njihova riječ i gdje su rješavani problemi na lijep način.⁴⁸

Počasne funkcije koje je Kussaj obavljao ili nadzirao su:

1. Upravljanje i predsjedavanje Vijećnicom. Tu su se međusobno dogovarali oko važnih društvenih događaja, kao i oko udaje kćerki.

2. Zastava. Svaka zastava ili bajrak za rat morao je nositi on ili neko od njegovih sinova, i o tome se odlučivalo u Vijećnici.⁴⁹

3. Vođenje karavana. Nijedna karavana Mekkelija nije izlazila radi trgovine ili nečega drugog, osim pod njegovim vođstvom, ili nekog od njegovih sinova.

4. Pokroviteljstvo nad Kabom. Niko nije mogao otvoriti vrata Kabe osim njega, i on je zadužen za njeno služenje i čuvanje.

5. Napajanje hadžija. Oni su za hodočasnike korita punili vodom,

⁴⁵ Vidjeti detaljnije u: *Siretu Ibni Hišam*, 1/123-124., *Tarihut-Taberi*, 2/255-257.

⁴⁶ *Fethul-Bari*, 6/633., *El-Mes'udi*, 2/58., *Kalbu džeziretil-džeziretil-areb*, 232.

⁴⁷ *Siretu Ibni Hišam*, 1/124-125.

⁴⁸ *Siretu Ibni Hišam*, 1/125., i *Ihbarul-kiram bi ahbaril-mesdžidil-haram*, 152.

⁴⁹ Tj. nije se mogla donijeti odluka o ratu protiv nekog naroda, osim uz njegovu dozvolu. (op. red.)

zasladivši je sa malo hurmi i suhim grožđem. Odatle bi ljudi pili kada bi stigli u Mekku.

6. Prehrana hodočasnika. To je hrana koju su spremali radi gostoprimstva. Kusajj je propisao stanovnicima Mekke godišnji porez koji su svi plaćali u danima hadža, od kojeg bi on pravio hranu za siromašne hodočasnike koji nemaju poputbine.⁵⁰

Slavu je doživio i njegov sin Abdumenaf još za očeva života, ali ga je Abduddar pretekao, pa mu je Kusajj rekao: „Pridružit ću te njima, makar bili ugledniji od tebe.“ Oporučio mu je da se brine o dobrima Kurejšija i prepustio svoje funkcije.

Kusajju se niko nije suprotstavljao niti se usuđivao bilo šta učiniti. On je i u toku života, a i poslije smrti bio poput nekakve *vjere* koju ljudi slijede. Kada je umro, njegovi sinovi su ga naslijedili, pa i obavljali njegove poslove, ne razilazeći se. Ali kada je Abdumenaf umro, njegovi sinovi su bili rivali sa svojim amidžićima, sinovima Abduddara, oko ovih položaja. Tada su se Kurejšije podijelile u dva tabora, te umalo ne zaratiše. Međutim, uspostaviše primirje i međusobno podijeliše vlast. Napajanje hadžija, snabdijevanje hranom i vođenje karavana pripadoše sinovima Abdumenafa, a Vijećnica, zastava i pokroviteljstvo nad Kabom, sinovima Abduddara. Kaže se da su u Vijećnici učestvovalе obje strane, da bi zatim potomci Abdumenafa birali na sreću⁵¹ pa je snabdijevanje hadžija vodom i hranom pripalo Hašimu, a vođenje karavana Abdušemsu. Hašim ibn Abdumenaf je cijelog života vodio brigu o snabdijevanju hadžija vodom i hranom, a kada je umro naslijedio ga je njegov brat El-Mutallib ibn Abdumenaf. Poslije njega je to preuzeo Abdulmuttalib ibn Hašim ibn Abdumenaf, djed Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Od Abdulmutaliba su to preuzeli njegovi sinovi, a kada je došao islam o tome se brinuo El-Abbas. Po drugoj verziji, kaže se da je Kusajj podijelio pozicije svojim sinovima, pa su shodno tome poslije njega generacije to nasljeđivale, a Allah najbolje zna.⁵²

Kurejšije su imale i druge funkcije osim spomenutih, koje su me-

⁵⁰ *Siretu Ibni Hišam*, 1/130., *Tarihul-Ja'kubi*, 1/240-241.

⁵¹ Oni su sve važnije odluke donosili po tradicionalnom arapskom običaju, bacanjem kocke ili izvlačenjem strjelica. (op. red.)

⁵² *Siretu Ibni Hišam*, 1/129, 130, 137, 142, 178, 179, i *El-Jakubi*, 1/241.

đusobno dijelili. Formirali su nešto slično demokratskoj mini državi. Imali su ustrojstvo vlade slično današnjem parlamentu. Te pozicije su:

1. Upravu nad mejsirom pomoću obraćanja kipovima su imali Benu Džumeh.
2. Brigu o imetku i poklonima zavještanim kipovima Kabe, također, i rješavanje sporova i nesuglasica obavljali su Benu Sehm.
3. Vladajućim vijećem upravljali su Benu Esed.
4. Krvarinu, određivanje krvarine i kazni propisivali su Benu Tejim.
5. Nacionalnu i plemensku zastavu nosili su Benu Umejje.
6. Brigu o vojsci i karavanama vodili su Benu Mahzum.
7. Posredovanje u sklapanju primirja je pripadalo Benu Adijj.⁵³

Vlast koju su imali ostali Arapi

Ranije smo govorili o seobi plemena Kahtanija i Adnanija te da su oni međusobno podijelili arapske predjele. Plemena koja su bila u blizini Hire, bila su pod nadzorom arapskog kralja u Hiri, a ona koja su bila u pustinji Šama, bila su pod nadzorom Gassanija. Ovaj nadzor je, u stvari, bio samo na papiru, dok toga nije bilo u praksi. Beduinska plemena koja su živjela u unutrašnjosti arabijske pustinje su imala potpunu slobodu. Svako pleme je biralo svoga plemenskog vođu, starješinu, te je svako pleme bilo kao mini država, a temelj njihovog političkog bitka je bila plemenska privrženost, čuvanje međusobnog interesa, čuvanje zemlje i borba protiv neprijatelja. Poglavar je u plemenu bio na stepenu kralja. Pleme je poštovalo riječ starješine bilo u miru ili ratu, i nije ni u kom slučaju odbijalo pokornost. Njegova vlast i mišljenje bili su autoritativni kao kod jakog diktatora. Kada bi se on rasrdio, sa njim bi se rasrdilo i hiljade sablji, koje ne pitaju zašto se rasrdio. Jedino je postojala rodbinska konkurencija za vlast, što je činilo da se međusobno natječu u darežljivosti prema ljudima, počaščivanja gosta, blagosti, pokazivanju junaštva, hrabrosti, odbrani obespravljenih kako bi stekli veći ugled među ljudima, posebno kod

⁵³ *Tarihu erdil-Kur'an*, 2/104-106. Poznato je da je nošenje zastave pripadalo potomcima Abduddara, kao što je prethodno rečeno, ali je opće vodstvo pripadalo Benu Umejje.

pjesnika, koji su bili glasnogovornici plemena. Time bi se uzdizali iznad rivala u prestižu za vlast. Plemići i poglavari su imali posebna prava, pa su od plijena uzimali mirba,⁵⁴ es-safijj,⁵⁵ en-nešitah⁵⁶ i el-fudul.⁵⁷ Pjesnik je rekao:

وحكمك والنشيطه والفضول لك المربع فينا والصفايا

Tebi pripada mirba od nas, i es-safaja,

i ti vladaš nešitom i fudulom.

Arapu su bili veoma rječit narod. Naročito su bili nadareni pjesništvom. Pjesnici su zauzimali posebno mjesto u društvu. Oni su jezikom branili pleme, pa njihov ugled nije ni u čemu zaostajao za ugledom ljudi na vlasti.

Politička situacija u Arabiji

Politička situacija tri arapske pokrajine koje su graničile sa stranim zemljama bila je slaba i u velikoj dekadentnosti. Ljudi su bili podijeljeni na plemiće i robove, ili vladare i podanike. Plemići, pogotovo stranci, ubirali su sav plijen, dok su robovi trpjeli samo štetu. Preciznije rečeno: građani su bili poput njive čije plodove ubiraju vlasti, a zatim to ulažu u svoje slasti, strasti, želje, tiraniju i nasilje. Obični ljudi su tumarali u sljepoći, a nepravda im se činila sa svih strana, ali se nisu imali kome požaliti. Oni su pomirljivo podnosili razne vrste poniženja, tiranije i patnje. Vlast je bila totalitarna, a ljudi obespravljani. Susjedna plemena ovih pokrajina su bila dosta prevrtljiva i nestabilna, ponašajući se shodno svojim promjenljivim prohtjevima i ciljevima. Nekada bi stajali na stranu Iračana, a nekada na stranu Šamljana. Stanja plemena u unutrašnjosti Arapskog poluotoka su, također, bila međusobno nepovezana. Oni su uglavnom bili opterećeni međuplemenskim razmiricama i razilaženjima po osnovi porijekla i vjere. Neko od njih bi govorio:

⁵⁴ Mirba je četvrtina plijena.

⁵⁵ Ono što bi sam poglavar odabrao za sebe prije nego se podijeli.

⁵⁶ Ono što bi poglavar osvojio usput, dok još nije stigao do naroda.

⁵⁷ Ono što bi preteklo poslije podjele, a što se ne bi moglo pravilno podijeliti na onoliko dijelova koliko ima boraca.

وما أنا إلا من غزية إن غوت
 غويت وإن ترشد غزية أرشد
Ja sam samo pripadnik Gazije,⁵⁸
ak' su krivi – kriv sam,
ak' su pravi – prav sam.

Oni nisu imali vlast koja bi podržala njihovu nezavisnost, niti su imali čemu se vratiti i osloniti u teškim vremenima. Arapi su vladu Hidžaza veoma cijenili i poštovali, smatrajući je vođom i osloncem vjerskog centra. Ta je vlada u suštini bila mješavina dunjalučkog vjerskog vođstva, jer je među Arapima sudila u ime vjerskog vođstva, a u haremu Kabe i oko njega je imala ulogu vlade koja nadzire ispunjavanja potreba hodočasnika, sprovodeći propise Ibrahimovog šerijata. Oni su imali ustrojstvo slično parlamentu, kao što smo već naveli, ali je ova vlada bila slaba i nije mogla nositi teret, kao što je to postalo jasno na danu kada su je napali Abesinci.

Vjere Arapa

Većina Arapa je ispovijedala Ibrahimovu, alejhisselam, vjeru, od kad su njegovi potomci odrasli u Mekki i raširili se po Arapskom poluotoku. Oni su obožavali samo Allaha, držeći se zakona Njegove čiste vjere. To je trajalo jedno izvjesno vrijeme dok nisu počeli zaboravljati Božije opomene i zabrane, mada je među njima ostalo tevhida i nekoliko obreda ove vjere, sve dok nije došao Amr ibn Luhajj, poglavar plemena Huza'ah. On je odrastao čineći dobra djela, udjeljujući sadaku, i čuvajući vjerske propise, pa su ga ljudi zavoljeli, i pokorili mu se, smatrajući da je od najvećih učenjaka i Allahovih miljenika. On zatim oputova u Šam i tamo vidje da stanovnici obožavaju kipove, pa mu se to dopade i povjerova da su oni u pravu, jer je Šam mjesto gdje su dolazili poslanici i objavljene Božije knjige. Iz Šama se vrati noseći sa sobom kipa zvanog Hubel, pa ga postavi unutar Kabe. Zatim pozva mekkelije u mnogoboštvo. Oni mu se odazvaše. Za kratko vrijeme stanovnici cijelog Hidžaza počеше slijediti mekkelije, jer su oni vlasnici Kabe i stanovnici Harema. Hubel je

⁵⁸ Arapsko pleme. (op. red.)

bio od ahata⁵⁹ u liku čovjeka, sa slomljenom lijevom rukom. Kurejšije su ga takvog zatekli, pa su mu napravili ruku od zlata. On je bio prvi kip mušrika, kog su najviše veličali i smatrali nasvetijim.⁶⁰

Među najstarije kipove u Kabi ubrajao se i Menat. On je pripadao plemenima Huzejl i Huzaah, koji je bio na Mušellelu, na obali Crvenog mora, prema Kudejdu.⁶¹ Mušellel je planinski prolaz kojim se spušta ka Kudejdu.⁶² Zatim su uzeli božanstvo Lata u Taifu, koje je pripadao plemenu Sekif i nalazio se na mjestu lijevog minareta taifske džamije.⁶³ Zatim su božanstvo Uzat nabavili u dolini Nahla eš-Šamije, poviše mjesta Zatu Irk. Taj kip su obožavali Kurejšije, Benu Kinane i druga plemena.⁶⁴ Ova tri kipa su bila najpoštovanija kod Arapa.

Mnogoboštvo je uzimalo sve više maha i broj kipova se stalno povećavao. Bilo ih je na svakom mjestu. Spominje se da se Amru ibn Luhajau javio džinn, koji ga je obavijestio da su kipovi iz perioda Nuhovog, alejhi selam, naroda: Vedd, Suva, Jegus, Jeuk i Nesr zakopani u Džiddi. On je otišao, iskopao ih i odnio u mjesto Tihama. Za vrijeme hodočašća ih je dao raznim plemenima, pa su ih oni ponijeli u svoja mjesta. Kip Vedd je pripao plemenu Kelb, iz mjesta Džereš u oblasti Deumetul-džendel u Šamu koja slijedi Irak. Kip Suva je pripao plemenu Huzejl ibn Mudrike, iz mjesta Ruhat u Hidžazu, između Mekke i mora. Kip Jegus je pripao plemenu Gutajf, ogranku plemena Murad koji su nastanjivali mjesto Džurf kod Sabe. Jeuk je pripao plemenu Hemedan, koje je nastanjivalo grad Kajvan u Jemenu, a Kajvan je bio i ogranak plemena Hemedan. Nesr je pripao plemenu Himjer, porodici Zul-Kila, koji su živjeli u zemlji Himjera.⁶⁵

Ovim lažnim božanstvima su načinili hramove koje su veličali poput Kabe. Oni su imali svoje čuvare kojima su se donosili pokloni kao što se donose Kabi, mada su priznavali prednost Kabe nad

⁵⁹ Vrsta dragog kamena. (op. red.)

⁶⁰ El-Kelbi, *Kitabul-asnam*, 28.

⁶¹ Kudejd je dolina blizu Mekke. (op. red.)

⁶² *Sahihu-Buhari*, 1643, 1790, 4495 i 4861; *Fethul-Bari*, 3/499., 8/613.

⁶³ El-Kelbi, *Kitabul-asnam*, 16.

⁶⁴ El-Kelbi, *Kitabul-asnam*, 18-19; *Fethul-Bari*, 8/612; *Tefsirul-Kurtubi*, 17/99.

⁶⁵ *Sahihu-Buhari*, 4920., *Fethul-Bari*, 6/549., i 8/668, i *El-Muncemmik* od Muhammeda ibn Habiba, 327-328., i *Kitabul-Asnam* od El-Kelbija, 9-11., i 56-58.

njima.⁶⁶ Druga plemena su išla istim putem, pa su sebi uzeli kipove za bogove i napravili im hramove poput navedenih. Tako je hram Zul-Halesa pripadao jemenskim plemenima Deus, Has'am i Budžejele, koji su nastanjivali mjesto Betale, između Mekke i Jemena. Hram Fils je pripadao plemenu Taj i plemenima u njihovoj okolini između dvije planine plemena Taj: Selma i Edža. Hram Rijam se nalazio u Sani i pripadao je Jemencima i Himjeru. Hram Rida je pripadao plemenu Rebia ibn Ka'b ibn Sa'd ibn Zejd Menat ibn Temim. Također su svoje kabe imala plemena Bekr, Taglib, Vailovi potomci, i Ijjad u Sendadu.⁶⁷

Pleme Deus je, također, imalo kipa Zul-Keffejn, a plemena Bekr, Malik i Mulkan, potomci Kinaneta kip koji se zvao Sad. Pleme Uzre je imalo kipa Šemsa,⁶⁸ a Haulanci su imali kip Umjanisa.⁶⁹ Ovako su se kipovi i njihova uloga raširili na Arapskom poluotoku tako da je svako pleme imalo jednog kipa, a zatim i svaka kuća. I Sveti hram su napunili kipovima. Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, oslobodio Mekku, našao je 360 kipova. Udarao ih je štapom dok nisu popadali, a zatim je naredio da se iznesu iz Kabe i spale. U unutrašnjosti Kabe su, također, bili kipovi i slike. Postojao je kip u liku Ibrahima i Ismaila, alejhinesselam, a u njihovim rukama su bile strjelice. Svi kipovi su uklonjeni i sve slike izbrisane na Danu oslobođenja Mekke.⁷⁰ Ljudi su lutali u ovoj zabludi. Ebu Redža el-Utaridi, r.a., je rekao: „Obožavali smo kamen, pa kada bismo našli bolji, bacili bismo prvi. Ako ne bismo našli kamen, sakupili bismo gomilu prašine, a zatim bismo doveli ovcu i pomuzli je na tu gomilu, i onda bi tavafili oko nje.”⁷¹

Ukratko, širk i obožavanje kipova su postali jedno od najvećih obilježja džahilijetskog društva, a oni su smatrali da su na vjeri Ibrahima, alejhis-selam. Ideja o širku i obožavanju kipova je kod njih nastala na sljedećoj osnovi: pošto su smatrali da su meleki, poslanici,

⁶⁶ *Siretu Ibn Hišam*, 83.

⁶⁷ *Siretu Ibn Hišam*, 1/78., 1/89; *Tefsir ibni Kesir*, sura Nuh.

⁶⁸ *Tarihul-Jakubi*, 1/255.

⁶⁹ *Siretu Ibn Hišam*, 1/80.

⁷⁰ *Sahihu-Buhari*, 1610, 2478, 3351, 3352, 4287, 4288 i 4720.

⁷¹ *Sahihu-Buhari*, 4376.

vjerovjesnici i dobri i bogobožni Allahovi robovi i miljenici koji su činili dobra djela – Allahu najbliža stvorenja, i na najvišem stepenu kod Njega. Pošto su činili natprirodna djela, pomislili su da im je Allah dao nešto od moći i upravljanja na ovom svijetu, a što, u stvari, pripada samo Uzvišenom Allahu. Smatrali su da zbog upravljanja, ugleda i stepena kod Allaha, zaslužuju da budu posrednici između Uzvišenog Allaha i Njegovih običnih robova. Smatrali su da niko ne treba iznositi svoju potrebu pred Allahom, osim uz posrednike koji se za njega zauzimaju kod Allaha, jer su smatrali da Allah zbog njihovog ugleda ne odbija njihovo zauzimanje. Također su smatrali da čovjek treba obožavati Allaha samo njihovim posredstvom, jer će ih oni zbog svog stepena i vrijednosti približiti Njemu.

Kada im se ovo mišljenje ustabililo i uvjerenje učvrstilo, uzeli su ih za zaštitnike i posrednike kod Uzvišenog Allaha. Pokušali su im se približiti svim onim što su smatrali sredstvom približavanja. Većini su načinili slike i statue, bilo da se poklapaju sa njihovim stvarnim likovima, ili zamišljene. Ove slike i statue se nazivaju *kipovi*. Neki-ma nisu načinili ni slike ni statue, već su njihove kaburove, mjesta prebivališta ili njihova svratišta učinili svetim mjestima, gdje su im se zavjetovali i prinosili kurbane. Tim djelima su iskazivali poniznost i pokornost, pa su ovi kaburovi, staništa i svratišta nazvani idolima. Obožavanje kipova i idola su činili posebnim običajima i ceremonijama, čiji je najveći broj izmislio Amr ibn Luhajj. Ono što bi on radio mnogi su smatrali lijepom novotarijom, a ne mijenjanjem Ibrahimove, a.s., vjere. U ibadete kipovima i idolima spada sljedeće:

1. Bili su u itikafu kod njih, tražeći utočište i dozivajući ih. Tražili su pomoć u teškoćama i upućivali im dove radi ispunjavanja potreba, vjerujući da će se oni zauzimati za njih kod Allaha i da će tako ostvariti ono što žele.

2. Hodočastili su ih, tavafili oko njih, ponizno im čineći sedždu.

3. Pred kipom su klali žrtvu, kojom su im se nastojali približiti. Klali su ih na žrtvenicima tih božanstava, ali i na bilo kojim drugim mjestima, dozivajući ih. Ove dvije vrste klanja Uzvišeni Allah spominje riječima: *I što je na žrtvenicima žrtvovano.* (El-Maide, 3) i: *I ne jedite ono pri čijem klanju nije spomenuto Allahovo ime.* (El-En'am, 121)

4. Jedan od načina približavanja kipovima i idolima bio je da od svojih jela i pića za božanstva posebno odvajaju ono što oni smatraju da treba. Tako su za njih posebno izdvajali dio svojih usjeva i stoke. U rijetkim slučajevima bi isto to izdvajali i za Allaha. Imali su nekoliko razloga zbog kojih su ono što pripada Allahu davali kipovima, dok nikada nisu radili obratno. Uzvišeni kaže: *Oni određuju za Allaha dio ljetine i dio stoke, koju je On stvorio, pa govore: „Ovo je za Allaha,“ – tvrde oni – „a ovo za božanstva naša!“ Međutim, ono što je namijenjeno božanstvima njihovim ne stiže Allahu, dok ono što je određeno za Allaha stiže božanstvima njihovim. Kako ružno oni sude!* (El-En'am, 136)

5. U vrste približavanja božanstvima spadalo je i zavjetovanje određenih usjeva i stoke njima, kako kaže Uzvišeni: *Oni govore: „Ova i ova stoka i ti i ti zemaljski plodovi zabranjeni su, smiju ih jesti samo oni kojima mi dozvoljavamo,“ – tvrde oni – „a ove i ove je kamile zabranjeno jahati.“ Ima stoke prilikom čijeg klanja ne spominju Allahovo ime, izmišljajući o Njemu laži.* (El-En'am, 138)

6. U tu stoku spadaju: behira, saiba, vesila i ham. Seid b. el-Musejeb kaže: „Behîra je kamila čije se mlijeko čuva idolima i niko je od ljudi ne muze. Sâiba je kamila koju su oni prepuštali svojim bogovima i na nju se nije ništa tovarilo. Vâsila je mlada kamila koja je prvi put otelila žensko, a poslije je telila po dvoje ženskih devčadi. Oni su je ostavljali svojim idolima ako bi uvijek rađala ženska mladunčad. Hâm je mužjak deve koji je služio za rasplod. Kada bi dobio određeni broj potomaka (deset deva), ostavljali su ga svojim idolima, tako da se na njega više nije ništa tovarilo.“⁷² Ibn Ishak kaže: „Behira je mladunče saibe. Saiba je deva koja je deseto žensko devče među kojima nema muškog mladunčeta. Ona je ostavljena za božanstva, pa se ne jaše, ne šiša, niti njeno mlijeko pije iko osim gost. Kada ona rodi žensko devče, mladunčetu prorežu uho i prema njoj se postupa kao i prema njenoj majci – ne jaše se, ne šiša se, i njeno mlijeko može piti samo gost. To je behira kćerka saibe. Vesila je ovca koja je ojanjila pet puta po dvoje ženske janjadi, između koje nema ni jedno muško janje, i ona je *spajajuća*. Za nju kažu da je spojila. Janjad koja dođu na svijet, poslije toga, jedu samo muškarci, osim ako rodi mrtvo janje,

⁷² *Sahihu-Buhari*, 4623; *Fethul-Bari*, 8/123; i *El-Ihsan bitertibi sahihi ibni Hibban*, 8/53. Ono što je između dvije zgrade je iz Ibn Hibbanovog *Sahiha*.

koje jedu svi. El-Hami je dromedar – mužjak deve s kojim je ona izrodila deset ženskih deva zaredom. Njegova leđa su zaštićena, ne jaše ga niko, ne šiša mu se dlaka i služi samo za oplodnju. O tome je Allah objavio: *Allah nije propisao behiru, ni saibu ni vasilu, a ni hama: To oni koji ne vjeruju govore o Allahu laži, a većina njih nema pameti.* (El-Ma'ida, 103) Allah, dž.š., također, kaže: *Oni govore: „Ono što je u utrobama ove stoke dozvoljeno je samo muškarcima našim, a zabranjeno našim ženama.“ A ako se plod izjalovi, onda su u tome sudionici.* (El-En'am, 139) A postoje i drugačija tumačenja ovih vrsta stoke.⁷³

Navedeno je od Seida ibn el-Musejhiba da su ove vrste stoke određene samo za njihova božanstva. Buharija i Muslim bilježe da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: „Vidio sam Amra ibn Luhajja el-Huzaija kako vuče svoja crijeva u Džehennem.“⁷⁴ To je zato što je on prvi promijenio Ibrahimovu vjeru, uveo idole, izmislio saibu, behiru, vesilu i hamaa. Sve prethodne radnje Arapi su činili da bi udovoljili božanstvima, vjerujući da će ih božanstva približiti Allahu, biti posrednici do Allaha i da će se kod Allaha zauzimati za njih. Kur'an o tome kaže: *Mi im ibadetimo samo zato da bi nas što više Allahu približili.* (Ez-Zumer, 3) i: *Oni, pored Allaha, ibadete onima koji im ne mogu nauditi niti im mogu kakvu korist pribaviti i govore: „Ovo su naši zagovornici kod Allaha.“* (Junus, 18)

Arapi su vršili raspodjelu mnogih stvari uz pomoć strelica bez perja. Bile su tri vrste strelica:

1. Strelica koja znači “Da”, strelica koja znači “Ne” i neobilježena strelica. Upotrebljavali su ih za donošenje odluka ako bi htjeli nešto raditi, kao što je putovanje, ženidba i sl. Ako bi izišla strelica sa “Da”, onda bi taj posao uradili, ako bi izišla strelica sa “Ne”, ne bi ga uradili te, nego bi ponovo bacali slijedeće godine. Ako bi ispala neobilježena strelica, ponovo bi bacali dok ne bi izišla jedna od prve dvije strelice.

2. Bilo je strelica u kojima su bile vode, razumi i krvarine.

3. Strelice na kojima je pisalo «od vas je» i «nije od vas» i «povezan». Tako, npr. ako bi sumnjali u nečije porijeklo, odveli bi ga pred

⁷³ Ibnu Hišam, *Es-Sira*, 1/89-90.; i Ibn Habib, *El-Munemmik*, 328-329.

⁷⁴ *Sabihu-Buhari*, 1212.; *Fethul-Bari*, 3/98., hadis broj 3521., i 6/633., hadis broj 4623.

Hubela i ponijeli stotinu dirhema i kurban koje bi predali vraču sa strelicama. Ovaj bi bacao strelice i ako bi ispalo «od vas je» znači: vaše je dijete i ima pravo naslijeđa, a ako bi izišlo “nije vaš”, bio im je saveznik, a ako bi izišlo „povezan“, dijete bi ostalo uz tu porodicu kao da je njihovo, ali bez naslijeđa.⁷⁵

Slično ovome je *mejsir* sa strelicama – vrsta hazardne igre. Time bi dijelili meso žrtvi oko koje su se kockali. Kupili bi kurban na ve-resiju, zaklali ga i podijelili na 28, ili na 10 dijelova. Zatim bi bacali strelice na kojima piše *pobjednik* i neobilježene. Kome bi pala strelica *pobjednik*, uzeo bi svoj udio u kurbanu, a kome ispadne neobilježena, izgubio bi i platio njenu cijenu.⁷⁶

Arapci su vjerovali u ono o čemu su ih obavještavali kahini, arrafi i munedždžimi. Kahin je prorok koji proriče budućnost. On se izdaje za poznavaoća tajni. Među njima ima onih koji smatraju da imaju džinna pratioca, a neki smatraju da poznaju gajb. Arraf (vrač) je onaj koji sebe smatra poznavaoćem događaja sa uzrocima i posljedicama. To bi dokazivali na osnovu govora onoga koji pita, njegovog postupka i stanja. On je pogađao npr: ko je kradljivac, gdje se krađa dogodila, šta je ukradeno i sl. Munedždžim (astrolog) je onaj koji gleda u zvijezde i planete, računa njihovu putanju i vrijeme pojavljivanja, kako bi pomoću njih znao stanja i događanja koja će se desiti u budućnosti.⁷⁷ Vjerovanje u obavijesti astrologa je, ustvari, vjerovanje u zvijezde. U to spada i vjerovanje da zvijezde donose kišu. Govorili su: „Pala nam je kiša zbog te i te zvijezde.“⁷⁸

Arapci su vjerovali u “loš” predznak, ili u pesimizam, zasnovan na puštanju ptice ili srne. Ako bi ona pobjegla na desnu stranu, nastavili bi sa započetim poslom i smatrali da je u njemu hajr, a ako bi pobjegla na lijevu stranu, odustali bi od tog posla vidjevši u tome loš predznak. Također su smatrali lošim predznakom da im ptica ili neka druga životinja pređe preko puta. Slično je i sa nošenjem zečije šape oko

⁷⁵ *Fethul-Bari*, 8/277., i Ibn Hišam, 1/152-153.

⁷⁶ O tome je detaljno govorio El-Jakubi u svom *Tarihu*, 1/259-261., sa razlikom u nekim detaljima.

⁷⁷ *Lisaul-areb*, 1/176., i drugi arapski rječnici.

⁷⁸ *Sabihul-Buhari*, hadis broj 846, 1038, 4147 i 7503; i *Sabihu Muslim*, 1/83., hadis broj 71.

vrata, zatim zaziranje od nekih dana, mjeseci, životinja, kuća, žena, i vjerovanje u advu i hamu. Vjerovali su da se ubijeni neće smiriti dok se ne podmiri krvna osveta, i da će njegova duša lebdjeti po pustinji u liku sove i govoriti: „Žeđ, žeđ!“ ili „Napijte me, napijte me!“, pa ako se izvrši osveta, ona se smiri i odmori.⁷⁹

Tako su vjerovali Arapi predislamskog doba, iako su imali i ostataka Ibrahimove, alejhisselam, vjere, koju nisu u potpunosti napustili kao: veličanje Kabe, tavaf oko nje, obavljanje hadža, umre, stajanje na Arefatu i Muzdelifi i klanje kurvana. Ali u to su unosili sljedeće novotarije:

1. Kurejšije su govorile: „Mi smo Ibrahimovi sinovi i nasljednici Svetog hrama. Mi smo njeni vlasnici i stanovnici Mekke. Niko od Arapa nema takva prava i položaj.“ Sebe su znali nazivati *El-hums*.“ Mi ne smijemo napuštati Sveti hram.“ Oni nisu stajali na Arefatu niti su činili ifadu⁸⁰ sa Arefata, nego su to činili sa Muzdelife. O tome Allah, dž.š., kaže: *Zatim krenite odakle kreću ostali ljudi.* (El-Bekare, 199)⁸¹

2. Govorili su: „Nepokolebljivi ne trebaju spravljati sir, niti maslo dok su u ihramima, niti ulaziti u kuće od kostrijeti. Ukoliko se sklo- ne u hladovinu, to može biti samo u kući od štavljene kože.“⁸²

3. Također su govorili: „Stranci ne trebaju jesti hranu koju su od kuće donijeli u Sveti hram, ako dođu radi hadža ili umre.“⁸³

4. Naredili su stanovnicima van Harema da svoj prvi tavaf oko Kabe moraju obaviti u odjeći nekog od *nepokolebljivih*. Zaduživali su ljude, pa su njihovi muškarci davali drugim muškarcima odjeću u kojoj bi tavafili, a žene ženama. Ako ne bi ništa našli, onda bi ljudi tavafili goli, dok su žene nosile samo jednu košulju sa prorezom. O tome su spjevale:

اليومَ يَبْدُو بَعْضُهُ أَوْ كُلُّهُ وَمَا بَدَا مِنْهُ فَلَا أَحْلُهُ.

Danas se vidi nešto ili sve,

⁷⁹ *Sahihul-Buhari*, hadis br. 5757. i 5770., i *El-Hašijetul-hindijje*.

⁸⁰ Grupni povratak sa Arefata. (op. red.)

⁸¹ Ibn Hišam, 1/199., *Sahihul-Buhari*, hadis br. 1665. i 5420. Nazvani su *nepokolebljivi* zbog žestine u vjeri.

⁸² Ibn Hišam, 1/202.

⁸³ Ibn Hišam, 1/202.

ali to nikom nismo dozvolile.

O tome je Allah objavio: *O sinovi Ademovi, lijepo se obucite kad hoćete molitvu obaviti.* (El-E'araf, 31) Ako neko od ljudi ili žena bude počašćen da tavafi u odjeći u kojoj je došao, bacit će je poslije tavafa i neće je koristiti više ni oni niti bilo ko drugi.⁸⁴

5. Običaj im je bio da ne ulaze u kuće na glavni ulaz ako su u ihramima, nego bi na zadnjoj strani kuće napravili otvor kroz koji bi ulazili i izlazili. Takvu besmislenost su smatrali čestitošću. Kur'an je to zabranio. Allah, dž.š., kaže: *Ne iskazuje se čestitost u tome da sa stražnje strane u kuće ulazite, nego je čestitost u tome da se Allaha bojite.* (El-Bekare, 189)⁸⁵ Ova vjera mnogoboštva, idolopoklonstva, vjerovanja u obmane i izmišljotine, bila je vodeća vjera na Arapskom poluotoku, mada su jevreji, hrišćani, vatropoklonici, Sabejci i drugi nalazili puteve da prodru u Arabiju.

Jevreji su se u najmanje dva perioda nastanjivali na Arapski poluotok:

1. Seoba u vrijeme Asirskih i Babilonskih pohoda na Palestinu. Do seobe je došlo zbog pritiska na jevreje, zbog rušenja njihovih gradova i Solomonovog hrama od strane Nabukodonosora 587. godine p.n.e. On je većinu njih zarobio i odveo u Babilon, a dio je napustio Palestinu otišavši u Hidžaz i nastanio se na njegovim sjevernim krajevima.⁸⁶

2. Drugi period počinje poslije rimskog zauzimanja Palestine pod vođstvom rimskog vođe Titusa, 70. godine n.e. Zbog pritiska Rimljana na jevreje, te nakon rušenja njihovih hramova, više jevrejskih plemena odlazi u Hidžaz. Naselili su se u Jesrib (Medinu), Hajber i Tejmu i izgradili gradove i tvrđave. Judaizam se raširio kod jednog dijela Arapa putem njihovih doseljenika i postao politički faktor u događajima prije i u početku pojave islama. Kada je došao islam, poznata jevrejska plemena su bila: Hajber, Nadir, Mustalek, Kurejza, Kajnuka, a Es-Semhudi spominje da je Medinu naselilo preko dvade-

⁸⁴ Ibn Hišam, 1/202-203., i *Sahihul-Buhari*, hadis br. 1665.

⁸⁵ *Sahihul-Buhari*, hadis br. 1803., 4512., Taberijev tefsir ovog ajeta, i *Fethul-Bari*, 3/621-622.

⁸⁶ *Kalbu džeziretil-Arebi*, str. 251.

set jevrejskih plemena.⁸⁷

Judaizam je stigao i u Jemen preko Tubbana Esada ebi Kereba. On je kao borac išao u Jesrib i tamo primio jevrejstvo. Sa sobom je poveo dvojicu rabina iz plemena Benu Kurejza u Jemen. Jevrejska vjera se tamo brzo širila. Kada je na vlast došao Esadov sin Jusuf Zunnugas, napao je na hrišćane Nedžrana i pozvao ih da prime jevrejstvo. Kad su odbili, pobacao ih je u iskopane jame i zapalio ih. Nije pravio razliku između muškog i ženskog, djece i staraca. Navodi se da je broj žrtava bio između 20 i 40 hiljada.⁸⁸ Taj događaj se desio oktobra 523. godine n.e.⁸⁹ Uzvišeni Allah ih je spomenuo u Kur'ani-Kerimu u suri El-Burudž, gdje kaže: *Prokleti neka su oni koji su rovove iskopali, i vatrom i gorivom ih napunili, kada su oko nje sjedili i bili svjedoci onoga što su vjernicima radili!* (El-Burudž, 4-7)

Hrišćanska vjera je došla na Arapski poluotok abesinskom okupacijom i nekim rimskim pohodima. Prva abesinska okupacija Jemena bila je 340. godine n.e., ali period ove okupacije nije potrajao, već su istjerani iz Jemena između 370. i 378. godine.⁹⁰ Ohrabрили su širenje hrišćanstva i bili odvažni u tome. U toku ove okupacije je u Nedžran došao veliki pobožnjak kom su se dove uslišavale, a imao je i keramete. Zvao se Fimijon. Pozvao ih je u hrišćanstvo. Prihvatili su pošto su vidjeli znakove njegove iskrenosti i istinitosti njegove vjere.⁹¹ Abesinci su okupirali Jemen 525. godine po Isau, kao reakciju na Zu-Nuvasovo spaljivanje hrišćana Nedžrana u rovovima. Ebreha je zauzeo vlast u Jemenu i počeo širiti hrišćansku vjeru veoma brzo i na veoma širokom području. Širio se do te mjere da je u Jemenu sagradio kabu poželivši da hadž Arapa preusmjeri ka njoj i da uništi Allahovu kuću u Mekki, ali ga je Allah primjereno kaznio i za ovaj i za Onaj svijet. Hrišćanstvo su prihvatila arapska plemena Gasasije, Taglib, Taj i neka druga, koja su se graničila sa Rimljanima, a prihvatili su ga i neki vladari Hire.

Vatropoklonstvo su uglavnom prihvatili Arapi koji su se grani-

⁸⁷ Es-Semhudi, *Vefa'ul-vefa*, 1/165., i *Kalbu džeziretil-Arebi*, str. 251.

⁸⁸ Ibn Hišam, 1/20-22., 1/27., 2/31., 1/35., i komentar sure El-Burudž tefsirima.

⁸⁹ *El-Jemen abret-tarih*, 158-159.

⁹⁰ *El-Jemen abret-tarih*, 158-159.; i *Tarihul-areb kablel-islam*, 122., i 432.

⁹¹ Ibn Hišam, 1/31-34.

čili sa Perzijom. Sljedbenika ove vjere bilo je i u Iraku i Bahreju – Ahsi, Hedžeru i u njegovoj okolini u oblasti koja obuhvaća obale Arapskog zaliva. Slijedili su ga i mnogi Jemenci u vrijeme perzijanske okupacije.

Sabejstvo je obožavanje zvijezda. Vjerovali su da one utječu na događaje i da upravljaju svemirom. Mnoge arheološke iskopine i nalazišta u Iraku i drugim mjestima ukazuju da je to bila vjera Ibrahimovog naroda Keldanaca. Ovoj vjeri su se u prošlosti priklonili mnogi stanovnici Šama i Jemena. Ali nakon navale novih vjera, hrišćanstva i judaizma, ovo vjerovanje je počelo slabiti. I pored toga, još uvijek ima među ljudima ostataka sljedbenika ovog vjerovanja, koji su bili pomiješani sa vatropoklonstvom ili su se graničili sa njima, naročito u arapskom dijelu Iraka i na obalama Arapskog zaliva.⁹² Među nekim Arapima je bilo zastupljeno i nešto neznaboštva, koje je došlo iz Hire, i kod nekih Kurejšija koji su to preuzeli od Perzijanaca sa kojima su trgovali.

Vjersko stanje

Islam je zatekao ove religije i vjerovanja kod Arapa u slabljenju i stagniranju. Idolopoklonici, koji su se smatrali sljedbenicima Ibrahimove, alejhisselam, vjere, bili su daleko od naredbi i zabrana Ibrahimovog šerijata. Zanemarili su i ahlak sa kojim je on došao. Kod njih su se umnožili grijesi, pa se vremenom razvijalo idolopoklonstvo sa svim pratećim običajima i ceremonijama, zasnovanim na praznovjerju. Sve je to ostavilo duboke tragove na njihov društveni, politički i vjerski život.

Jevrejstvo se pretvorilo u dvoličnost i diktaturu. Jevrejski poglavari su postali poput gospodara, mimo Allaha, svojoj naciji. Ljudi su pred njima polagali račun za privatne greške, čak i za riječi izgovorene šapatom. Sva briga im je bila imetak i vlast, čak i po cijeni slabljenja prave vjere. Širilo se nevjerstvo, jeres i ravnodušnost prema učenjima na koja Allah podstiče i naređuje svakom da ih poštuje.

U hrišćanstvo se uvuklo idolopoklonstvo koje je teško razumjeti, jer su napravili začuđujuću mješavinu između Allaha i čovjeka. Ono nije ostavilo stvarne tragove na Arape koji su ga prihvatili zbog udaljenosti tog učenja od načina njihovog života, koga se nisu mogli odreći.

⁹² *Tarihu erdil-Kur'an*, 2/193-208.

Stanje sljedbenika ostalih vjera kod Arapa je bilo kao i stanje mnogo-božaca. Srca su im bila slična, kao i vjerovanja, tradicije i običaji.

Arapsko predislamsko društvo

Društvene prilike

Arapi su imali razne društvene slojeve sa izraženim međusobnim razlikama. Odnos među ljudima unutar plemstva je bio visoko na ljestvici uspona i napretka. Ljudi su imali veliku slobodu volje i govora, koja je bila poštovana i čuvana makar sabljama i prolijevanjem krvi. Kada bi se čovjek htio pohvaliti onim što je kod Arapa zauzimalo visoko mjesto, poput časti i hrabrosti, u većini slučajeva se obraćao ženi. Žena je bila u stanju, ako je htjela, dovesti plemena do mira, ili među njima raspaliti plamen rata. Međutim, i pored toga, čovjek se bespogovorno smatrao glavom porodice i nosiocem glavne riječi u kući. Muž i žena su bili vezani brakom uz nadzor njenih staratelja, a ona nije imala pravo suprotstaviti im se. To je bila situacija sa plemstvom, dok su u drugim slojevima postojale neke vrste miješanja muškaraca i žena koje možemo slobodno nazvati prostitucijom, bestidnošću, bludom i razvratom. Buharija i drugi bilježe od Aiše, r.a.: „U paganskom dobu postojale su četiri vrste braka: 1) Brak koji je i sad zastupljen, a to je da čovjek zaruči svoju šticeenicu ili ćerku nekom čovjeku, da joj se, zatim, isplati vjenčani dar i da se vjenča; 2) Neki bi ljudi svojoj ženi nakon prestanka mjesečnoga ciklusa rekli: 'Idi kod tog i tog čovjeka i traži da s njim imaš odnos.' Njen muž s njom ne bi imao spolni odnos sve dok ne bi postalo jasno da je zatrudnela s tim čovjekom. Kada bi trudnoća postala očigledna, onda bi sa njom imao odnos kada poželi. To je radio želeći da mu dijete ima plemenito porijeklo. Ovaj brak se zvao *nikahul-istibda*. 3) Nekad bi se sastala skupina manja od deset ljudi, pa bi svi ulazili kod neke žene i imali odnos sa njom. Kada bi se porodila i prošlo nekoliko noći od porođaja, pozvala bi ih i niko od njih ne bi mogao da odbije. Okupili bi se kod nje, bi im rekla: 'Vi znate šta je bilo, i ja sam rodila. On je tvoj sin.', pa bi nazvala po imenu koga ona želi i pripisala mu dijete. On bi ga bespogovorno morao prihvatiti. 4) Okupilo bi se mnogo ljudi i imalo odnos s jednom ženom. To su prostitutke na čijim je vratima

visila karakteristična zastava kao znak raspoznavanja. Ko god bi ih poželio išao bi im. Nakon što bi neka od njih zatrudnela i rodila, oni bi se okupili kod nje i doveli bi fiziognomiste i dijete pripisali kome bi htjeli, a on to nije odbijao. Kada je Allah poslao Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, sa Istinom, poništio je sve paganske brakove osim današnjeg islamskog braka.⁹³

Također, nekada bi se ljudi i žene spajali u ratnim pohodima, gdje su sijevale oštrice sablji i vrhovi kopalja. Pobjedničko pleme bi zarobilo žene pobijeđenog i imali bi odnos sa njima, ali djeca koja bi se rodila od ovakvih majki bila bi ponižena cijelog života. Kod pagana je bilo poznato da su imali neograničen broj žena, sve dok Kur'an to nije ograničio na četiri. Istovremeno su sklapali brak sa dvjema rođenim sestrama, kao i ženama svojih očeva ako bi ih njihovi očevi razveli ili ako bi umrli. Sve dok Kur'an to nije zabranio. O tome govori Kur'an u poglavlju En-Nisa, ajeti: 22 i 23. Muškarci su mogli dati više neograničenih razvoda jednoj ženi, sve dok islam to nije ograničio.⁹⁴ Blud i razvrat su uveliko vladali u svim slojevima arapskog predislamskog društva. Ne možemo izdvojiti posebno ni jednu društvenu ljestvicu, izuzev pojedinaca među ljudima i ženama koji su časnno živjeli i koji su blud smatrali nemoralom i velikom sramotom. Slobodne žene su po tom pitanju bile u nešto boljoj situaciji od robinja, nad kojima je bila najveća nesreća. Većina ljudi u paganskom društvu nije osjećala sramotu da se pripiše ovom razvratu. Ebu Davud bilježi od Amra ibn Šuajba, a ovaj od svog oca, ovaj od djeda da kaže: „Ustao je neki čovjek i rekao: 'O Allahov Poslaniče, taj i taj je moj sin. Učinio sam blud sa njegovom majkom u džahilijetu.' Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče: 'Islam takav način braka ne priznaje, a vrijeme džahilijeta je prošlo. Dijete pripada onome u čijoj se postelji rodi, a preljubnika sljeduje kamenovanje.'“⁹⁵ Poznato je kazivanje o sporu Sa'da ibn Ebu Vekkasa i Abda ibn Zem'ata oko sina Zem'atove robi-

⁹³ *Sahihu-Buhari*, hadis br. 5127., *Sunenu Ebi Davud, Poglavlje o braku, naslov: Vidovi braka koje su prakticirali pagani.*

⁹⁴ *Sunen Ebi Davud, Poglavlje o dokidanju vraćanja žene poslije trećeg razvoda*, hadis br. 2197. Ovo su spomenuli i mufessiri u govoru o povodu objave ajeta: *Puštanje može biti dvaput...* (El-Bekare, 229)

⁹⁵ *Sunen Ebi Davud, Poglavlje o tome da dijete pripada onome u čijoj se postelji rodi*, hadis br. 2276; i *Musned Ahmeda ibn Hanbela*, 2/207.

nje, Abdurrahmana ibn Zem'ata.⁹⁶

Odnos oca i djece mogao se svrstati u nekoliko kategorija. Bilo je onih koji su govorili:

إنما أولادنا بيننا... أكبادنا تمشي على الأرض

Naša djeca su naše džigerice koje hode zemljom.

A bilo je i onih koji su žensku djecu živu zakopavali bojeći se sramote i izbjegavajući trošiti na njih, a neki su ubijali djecu bojeći se siromaštva i neimaštine.⁹⁷ Međutim, ne možemo reći da je ovo bio dominantni vid etike i morala. Arapima je bilo veoma važno da imaju mnogo sinova kojima bi se zaštitili od neprijatelja. Odnos brata sa bratom, amidžićima kao i ostalom rodbinom je bilo zasnovano na jakim krvnim vezama. Živjeli su i umirali za plemensko rodoljublje. Duh jedinstva vladao je unutar jednog plemena, i to je još više povećavalo rodoljubivost. Temelj društvenog ustrojstva jednog plemena je bio rodoljublje i krvna veza. Pridržavali su se nepisanog pravila: „Pomozi bratu bilo da čini nasilje ili da mu se čini nasilje.“ u njegovom bukvalnom značenju, bez korekcije koju je islam uveo, a to je da je pomoć nasilniku sprječavanje u izvršavanju nasilja. Mada, rivalstvo u porijeklu i časti često je bilo uzrok izbijanja ratova među plemenima koja su imale zajedničkog pretka. To možemo vidjeti kroz odnos između Evsa i Hazredža, Abesa i Zubjana, kao i Bekra i Tagliba, i još nekih drugih. Veze između različitih plemena su bile potpuno pokidane. Međusobno su se uništavali u ratovima, mada su strah i strepnja proistekli iz nekih zajedničkih tradicija i običaja u kojima je vjera pomiješana sa sujevjerjem u izvjesnoj mjeri ublažavala žestinu i ozbiljnost ratova. U nekim prilikama su međusobno potpomaganje, savezništvo ili međuplemenska podređenost ujedinjavali potpuno različita plemena.

Također, sveti mjeseci su bili milost za njih. Pomagali su im da normalno žive i zarađuju. U tim mjesecima su bili potpuno sigurni,

⁹⁶ Ovo kazivanje vidjeti u *Sabihul-Buhari*, hadis br. 2053, 2218, 2421, 2533, 2745, 4303, 6749, 6765, 6817 i 7182 i *Fethul-Bari*, 4/342.

⁹⁷ Kur'an: El-En'am, 151.; En-Nahl, 58-59.; El-Isra, 31.; i Et-Tekvir, 8.

jer su ih mnogo poštovali. Ebu Redža el-Utaridi kaže: „Kada bi došao sveti mjesec redžeb, rekli bismo: 'Ostavljač oštrica.', pa bismo sklonili i bacili oštricu sa svakog koplja i strijele.“⁹⁸ Tako je bilo i u ostalim svetim mjesecima.⁹⁹

Društvene prilike su bile u jadnom stanju, jer su vladali neznanje i praznoverje. Ljudi su živjeli kao stoka, a žene su se nekada kupovale i prodavale kao stvari. Veze u narodu su bile slabe, a vlade su uglavnom brinule samo kako da napune riznice na račun podanika, ili kako da povedu rat protiv svojih oponentata.

Ekonomске prilike

Ekonomске prilike su uvijek bile proizvod društvenih. To se najbolje vidjelo po životnom standardu ljudi. Trgovina je bila najveći izvor materijalnih sredstava, ali se obavljala samo u vrijeme kad su putevi bezbjedni i vrijeme mirnodopsko. Tako nešto je bilo izgubljeno na Arapskom poluotoku, osim u svetim mjesecima. U tim mjesecima održavali su se čuveni trgovački sajmovi: Ukkaz, Zu-Medžaz, Medženna i mnogi drugi. Zanatstvo kod Arapa nije bilo razvijeno. Većina vrsta zanatstva koje su bile prisutne, poput tkanja, štavljenja i drugih, bile su prisutne u Jemenu, Hiri i šamskim visovima. Svakako, u unutrašnjosti Arapskog poluotoka je bilo nešto zemljoradnje i stočarstva. Arapkinje su prele vunu i plele odjeću, ali najviše za ratnike. Siromaštvo, glad i neimaština su bili opća pojava u tom društvu.

Etika Arapa

Nema sumnje da su pagani imali nekih veoma niskih normi ponašanja, sramotnih radnji i situacija koje odbacuje zdrav razum i ne prihvaća čovjekova priroda. Ali, imali su itekako pohvalnih i vrijednih kvaliteta kojima bi se i mi danas mogli diviti i čuditi. Tu spadaju:

1. El-Kerem – čast i plemenitost, u čemu su se međusobno natjecali i ponosili. Gotovo polovina predislamskog pjesništva posvećena je hvalisanju time ili pohvalom nekog drugog zbog tih osobina. Na primjer, pojavi se iznenada gost, zimsko je doba, gladna godina, a

⁹⁸ *Sahihul-Buhari*, hadis br. 4376.

⁹⁹ *Fethul-Bari*, 8/91.

domaćin nema u kući ništa drugo osim jedne deve, koja je spas njemu i cijeloj porodici. Uhvatio bi ga osjećaj časti, pa bi ustao i zbog gosta zaklao devu. U oblike arapske časti se ubraja i neposredno učešće u izmirenju porodica i smirivanju krvoprolića. Čovjek je znao, u interesu mira, na svoj vrat uzeti i podmiriti tuđe dugove i krvarinu, o ma kolikoj cifri se radilo, samo da zaustavi prolijevanje krvi i spasi ljude. Time su se hvalili i ponosili nad drugim poglavarima i plemićima. U čast su ubrajali i pijenje vina. Ono im je olakšavalo da budu velikodušni. Vinovu lozu su nazvali *kerm*,¹⁰⁰ a vino ćerkom kerma. Kada pogledaš u divane arapske poezije, naći ćeš da je to jedna od tema hvalospjeva. Tako Antara ibn Šeddad el-Absi u svojoj odi kaže:

*Pio sam vino pošto žega prođe
Iz žute flaše lijepo ukrašene.
Kada pijem čast i imetak dajem.
Kad se probudim, plemenit ostajem,
A ti dobro znaš vrline koje posjedujem.*

U plemenita svojstva Arapa ubrajalo se i bavljenje mejsirom. Smatrali su da je kockanje put do plemenitosti, jer su od dobitka ili od onoga što bi im preteklo hranili siromašne. Zato Kur'an ne poriče korist vina i mejsira, već kaže: *Samo je šteta od njih veća nego korist.* (El-Bekare, 219)

2. U lijepo ponašanje Arapa spada i poštivanje ugovora. Ugovor je za njih značio dug kog su se čvrsto držali, a za njegov interes bili su u stanju i djecu žrtvovati i ognjišta razoriti. O tome nam dovoljno govori priča Hanija ibn Mesuda eš-Šejbanija, Samuela ibn Adija i Hadžiba ibn Zurareta et-Temimije.¹⁰¹

¹⁰⁰ Od *kerem* - plemenitost. (op. red.)

¹⁰¹ Priča o Haniju je bila pod naslovom *Vlast u Hiri*, dok se o Samuelu kaže sljedeće: Imrul-Kajs je kod njega pohranio pancire, a El-Haris ibn Ebi Šemmer el-Gassani je htio da ih uzme od njega, što je ovaj odbio. Samuel se utvrdio u svom zamku u Tejmi, ali je jedan od njegovih sinova bio van zamka. El-Haris ga je uzeo i Samuelu zaprijetio da će mu ubiti sina ako mu ne preda pancire. Ovaj je to odbio, te mu je El-Haris ubio sina pred očima. Hadžib je tražio dozvolu od Kisre da se nastani sa svojim narodom na njegovim granicama zbog suše koja ih je pogodila. Kisra se pobojao njihovog napada i nereda, pa je to uslovio nekom vrstom osiguranja. Hadžib je založio svoj luk i strijelu, a zatim ispunio obećanje sve dok nije umro. Kada se okončala suša,

3. Ponos je odbijao svako poniženje i tlačenje. Iz njega je proizlazila velika hrabrost, i žestoka ljubomora, te su veoma brzo reagirali u datim situacijama. Čim bi čuli riječ koja imalo miriše na sramotu i poniženje, skočili bi i latili se sablje i koplja, ne žaleći da žrtvuju sebe na tom putu.

4. Kada bi nešto odlučili, u čemu bi vidjeli slavu i ponos, ustrajavali bi u tome i ništa ih od toga ne bi odvratilo, čak bi i sebe izlagali opasnosti.

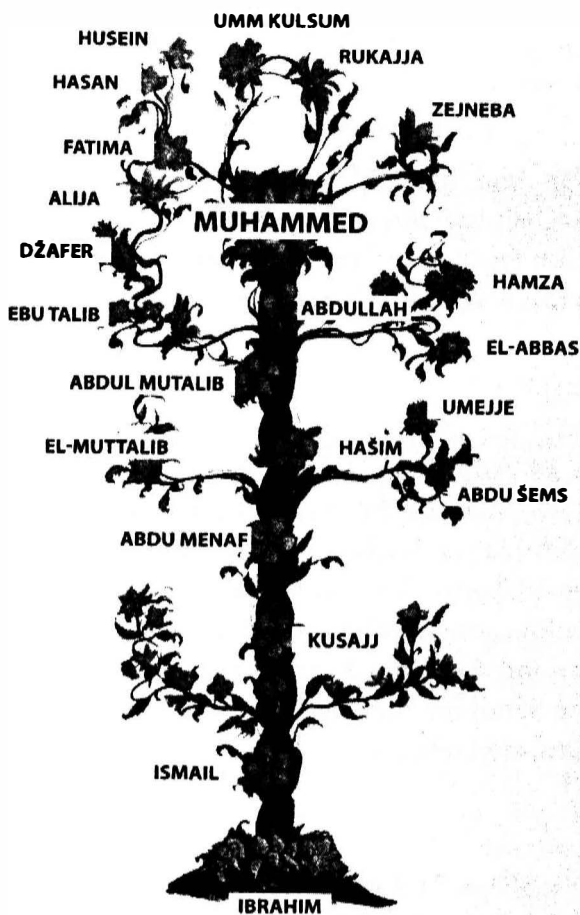
5. Hvalili su se blagošću, strpljivošću i promišljenošću, mada se to zbog velike hrabrosti i olahkog započinjanja rata teško moglo naći kod njih.

6. Beduinska naivnost i neuprljanost prljavštinama i spletkama civilizacije, proizvele su kod Arapa iskrenost, povjerenje i čuvanje od prijevare i izdaje.

Vidimo da su sve ove dragocjene karakteristike koje, kada im se doda geografski i strateški položaj Arabije, u odnosu na svijet, bile uzrok da je Allah odabrao Arape za nosioce teškog bremena univerzalne poslanice upućene čovječanstvu i da baš oni budu vodiči ljudskom rodu i dopriņesu boljitku ljudskog društva. Iako su gore napomenute vrijednosti manjkave u nekim stvarima, a dobre u drugim, ipak su, u osnovi, dobar temelj lijepim vrlinama od kojih je imao koristiti cio ljudski rod, posebno kada je islam donio neke ispravke.

Od svih spomenutih tačaka vjerovatno su, poslije poštivanja ugovora, najvrjednije osjećaj ponosa i odlučnost. Nemoguće bi bilo pobijediti zlo i nered, a uspostaviti pravdu i dobro osim sa ovakvim potencijalom snage i istinske odlučnosti. Arapi su imali i druge vrline, ali nam nije cilj da o njima opširno pišemo.

njegov se narod vratio u svoje gradove, a njegov sin Utarid ibn Hadžib, r.a., je otišao kod Kisre da povrati očev luk, pa mu ga je ovaj vratio zbog ispunjavanja obećanja.

Resulullahovo, alejhisselam, porijeklo

Porijeklo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, svrstano je u tri dijela. Oko jednog dijela se slažu svi autori njegovog životopisa i geneologije, i to je dio koji počinje od njega, a završava se kod Adnana. Drugi dio je vezan za uzlaznu lozu porijekla Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, od Adnana do Ibrahima, alejhisselam. Tu ima puno različitih mišljenja koja se ne mogu spojiti. Neki su zastali i rekli da nije dozvoljeno ići iza Ad-

nana, dok su drugi to dozvolili, ali su se razišli oko broja i imena tih predaka. O tome ima preko trideset mišljenja. Ali svi su složni na tome da je Adnan direktni potomak Ismailove, alejhisselam, djece. Treći dio počinje od Ibrahima, alejhisselam, a završava se kod Adema, alejhisselam. U tome se najviše kao oslonac uzimaju predanja jevreja i hrišćana. Oni govore o nekim detaljima vezanim za životne vijekove, u čiju neispravnost nema sumnje, dok po pitanju ostalih podataka zastajemo. U onome što slijedi bit će navedena ova tri dijela Muhammedovog, sallallahu alejhi ve sellem, porijekla po redoslijedu.

Prvi stepen porijekla

Muhammed ibn Abdullah ibn Abdilmuttalib¹⁰² ibn Hašim¹⁰³ ibn Abdumenaf¹⁰⁴ ibn Kusajj¹⁰⁵ ibn Kilab ibn Merret ibn Kab ibn Lu'ejj ibn Galib ibn Fahr¹⁰⁶ ibn Malik ibn en-Nadar¹⁰⁷ ibn Kenanet ibn Huzejmet ibn Mudrike¹⁰⁸ ibn Ilijas ibn Mudar ibn Nezar ibn Meadd ibn Adnan.¹⁰⁹

Drugi stepen

Tu se ubraja uzlazna linija od Adnana, a Adnan je sin Udeda ibn el-Hemejsea ibn Selamana ibn Ausa ibn Beuza ibn Kamvala ibn Ubejja ibn Avama ibn Našida ibn Hazaa ibn Beldasa ibn Judlaf ibn Tabih ibn Džahim ibn Nahiš ibn Mahi ibn Ajd ibn Abkar ibn Ubejd ibn ed-Dua ibn Hamdan ibn Senber ibn Jesrebij ibn Jahzen ibn Jelhan ibn Eravij ibn Ajd ibn Dišan ibn Ajsar ibn Efnad ibn Ejham ibn Mukassir ibn Nahis ibn Zarih ibn Semij ibn Mezi ibn Avdat ibn Aram ibn Kajdar ibn Ismail ibn Ibrahim, alejhimes selam.¹¹⁰

Treći stepen

Uzlazno od Ibrahima, alejhis-selam, koji je sin Tariha¹¹¹ ibn Nahur ibn Saru' ili Sarug ibn Rau ibn Faleh ibn Abir ibn Šaleh ibn Erfahšed ibn Sam ibn Nuh, alejhis-selam, ibn Lamik ibn Metuvešleh ibn Ehnun – kažu da je on Idris, alejhisselam, ibn Jerid ibn Mehlaail ibn Kajnan ibn Enuš ibn Šis ibn Adem, alejhis-selam¹¹²

¹⁰² Ime mu je Šejbe.

¹⁰³ Ime mu je Amr.

¹⁰⁴ Ime mu je El-Mugire.

¹⁰⁵ Ime mu je Zejd.

¹⁰⁶ Poznat kao Kurejš. Po njemu je pleme dobilo ime.

¹⁰⁷ Ime mu je Kajs.

¹⁰⁸ Ime mu je Amir.

¹⁰⁹ Ibn Hišam, 1/1-2., i *Tarihut-Taberi*, 2/239-271.

¹¹⁰ To je spomenuo Ibn Sa'd u djelu *Et-Tabekat*, 1/56-57., u rivajetu El-Kelbija. Njegovim putem je to naveo i Et-Taberi u svom *Tarihu*, 2/272. Za uvid u razilaženja oko ovog dijela *Tarihut-Taberi*, 2/271-272., i *Fethul-Bari*, 6/621-623.

¹¹¹ Koji se zvao Azer.

¹¹² Ibn Hišam, 1/2-4.; *Tarihut-Taberi*, 2/276., a izvori se razilaze oko tačnog izgovora nekih od ovih imena i oko njihovog navođenja ili izostavljanja.

Poslanikova porodica

Porodica Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, je poznata pod imenom o Hašimijska porodica, po njegovom djedu Hašimu ibn Abdumenufatu.

Hašim

Već smo spomenuli da je Hašim naslijedio brigu oko napajanja i ishrane hodočasnika od Abdumenufovih sinova kada je došlo do pomirenja između plemena Abdumenufa i Abuddara, koji su podijelili uloge. Hašim je bio bogat, veoma ugledan i prvi koji je hodočasnici obezbijedio poparu. Njegovo ime je bilo Amr, a Hašim (drobljač) mu je nadimak koji je dobio zbog drobljenja hljeba za poparu. Također je prvi koji je odredio zimsko i ljetno putovanje Kurejšija radi trgovine. O tome pjesnik kaže:

عَمُرُوا الَّذِي هَسَمَ الثَّرِيدَ لِقَوْمِهِ ... قَوْمٌ بِمَكَّةَ مُنْتَبِهِينَ عَجَافٍ
سُنَّتْ إِلَيْهِ الرَّحْلَتَانِ كِلَاهُمَا ... سَفَرُ الشِّتَاءِ وَرِحْلَةُ الْأَصْيَافِ
*Amr je onaj što poparu udrobi narodu svom
Narodu mekkanskom, slabome i gladnom
On započe putovanja dva
Jedno zimi, a drugo tokom ljeta.*¹¹³

Pripovijeda se da je jedanput krenuo na trgovačko putovanje u Šam. Kad je došao do Medine, oženio se Selmom, kćerkom Amra, pripadnika plemena Adijj ibn Nedždžara, pa ostao živjeti kod nje. Odatle je ponovo krenuo u Šam, a ona je ostala trudna sa Abdulmuttalibom. Hašim je umro u Gazzi, u Palestini, a njegova žena Selma rodi Abdulmuttaliba 497. g.n.e. Dala mu je ime Sijedi zbog sije-dog čuperka s kojim se rodio.¹¹⁴ Selma je odgajala dijete u očevoj kući u Medini. Za njega nije znala Hašimova obitelj iz Mekke. Hašim je imao četiri sina i pet kćerki. Sinovi su mu: Esed, Ebu Sajfi, Nadlet i Abdulmuttalib, a kćerke: Eš-Šifa, Halida, Daifa, Rukajja i Dženneta.¹¹⁵

¹¹³ Ibn Hišam, 1/157.; *Er-Rendul-enif*, 2/65.

¹¹⁴ Ibn Hišam, 1/137.

¹¹⁵ Ibnu Hišam, I/107.

Abdulmuttalib

Govorili smo da je opskrba hadžija vodom i hranom sa Hašima prešla na njegovog brata El-Muttaliba ibn Abdumenafa. Bio je vrlo ugledan. Pokoravali su mu se i veoma ga poštovali ljudi iz njegovog plemena. Kurejšije su ga prozvali El-Fejjad – Darežljivi. Kad je Šejbe¹¹⁶ napunio sedam ili osam godina, za njega je saznao amidža El-Muttalib, pa je otišao da ga traži. Kada ga je ugledao, zaplakao je, zagrlio ga i posadio na svoju devu. Momak je sišao i nije htio krenuti dok mu ne dozvoli majka. El-Muttalib je upitao da ga pošalje sa njim, ali ona odbi. El-Muttalib joj reče: „On bi išao na imanje svoga oca, u Božiji hram.“ Majka mu tad dozvoli. El-Muttalib je ušao u Mekku na devu, a za njegovim leđima je jahao momak. Ljudi rekoše: „Ovo je Muttalibov rob (abdul-Muttalib).“ El-Muttalib im odgovori: „Teško vama! Ovo je sin moga brata Hašima.“ Momak je živio kod amidže dok nije odrastao. Negdje u to vrijeme El-Muttalib umrije u Redmanu, mjestu u Jemenu. Sve njegove poslove naslijedi Abdulmuttalib. On je za svoj narod obavljao iste poslove kao njegovi preci, pa je dosegao veću čast u svom narodu nego bilo ko od njegovih predaka. Narod ga je puno volio i cijenio.¹¹⁷

Poslije El-Muttalibove smrti u Jemenu, Neufel je uzurpirao Abdulmuttalibovu imovinu. Obratio se Kurejšijama da mu pomognu protiv njegovog amidže, ali oni odgovoriše: „Ne želimo se miješati između tebe i tvog amidže.“ Abdulmuttalib je napisao stihove u kojima traži pomoć i poslao ih svojim daidžama iz plemena Nedždžar. Njegov daidža Ebu Sa'd ibn Adij krenu sa osamdeset konjanika. Kada je stigao u mekkansku dolinu, Abdulmuttalib ga je susreo i rekao: „Idemo kući, daidža!“ „Ne, tako mi Allaha, dok se ne sretнем s Neufelom.“ Zatim je krenuo i naišao na Neufela, koji je sjedio uz Kabu sa nekim kurejšijskim dostojanstvenicima. Ebu Sa'd isuka sablju i reče: „Tako mi Gospodara Kabe, ako ne povратиš imovinu mom sestriću, ubit ću te ovom sabljom.“ Neufel odgovori: „Evo, već sam mu vratio.“ i uze za svjedoke kurejšijske dostojanstvenike. Ebu Sa'd je odsjeo kod Abdulmuttaliba tri noći, zatim obavio umru i vratio

¹¹⁶ Abdulmuttalib.

¹¹⁷ Ibn Hišam, 1/137-138.; a za tačno određivanje godina vidjeti *Tarihut-Taberi*, 2/237.

se u Medinu. Nakon ovog događaja Neufel je sklopio savez sa plemenom Abdušemsa ibn Abdumenafova protiv Hašimovog plemena. Kada je pleme Huzaah vidjelo pomoć koju je Abdulmuttalib dobio od plemena En-Nedžar, rekoše: „Kako god ste ga vi rodili, i mi smo ga rodili, i mi smo preči da mu pomognemo.“ To je zato što je Abdumenafova majka iz plemena Huzaah. Stoga uđu u Vijećnicu, pa sklopiše savez sa Hašimovim plemenom protiv plemena Abdušems i Neufela. Ovaj savez je postao uzrok Oslobođenja Mekke, o čemu će biti riječi.¹¹⁸ Dvije najvažnije stvari koje su se desile Abdulmuttalibu, vezane za Kabu, su: kopanje bunara Zemzema, i događaj sa slonom.

Ukratko o prvoj stvari: Abdulmuttalibu je u snu naređeno da iskopa bunar Zemzem. Pokazano mu je mjesto gdje da kopa. Kada je počeo kopati, naišao je na predmete koje su zakopali Džerahime kada su bježali iz Mekke. Našao je sablje, pancire i dva zlatna srndaća. Od sablji je napravio vrata Kabe i na njih prikovao zlatne srndaće. Omogućio je hadžijama da se snabdijevaju Zemzem-vodom. Kada se ukazao bunar Zemzem, Kurejšije su prigovorili Abdulmuttalibu: „Hoćemo da učestvujemo s tobom.“ On odgovori: „Ne, ja sam odabran za ovaj posao.“ Nisu ga ostavili na miru sve dok ga ne izvedoše na sud pred vrača iz plemena Sa'd, koji se zvao Huzejm, u šamskim visovima. Na putu im je nestalo vode. Allah je napojio Abdulmuttaliba kišom, dok na njih nije pala nijedna kap. Tada su shvatili da je Abdulmuttalib odabran za poslove oko Zemzema, pa se vratiše. Abdulmuttalib se zavjetovao da će, ako mu Bog podari deset sinova, a on doživi da porastu i da ga pomognu, žrtvovat jednog kod Kabe.¹¹⁹

Ukratko o drugoj stvari: Ebreha b. es-Sabah el-Habeši, zamjenik abesinskog vladara za Jemen, pošto je vidio da Arapi hodočaste Kabu, sagradio je veliku crkvu u Sani, želeći hodočasnike skrenuti ka njoj. Kada je za ovaj događaj čuo neki čovjek iz plemena Kinane, ušao je noću u tu crkvu i izmetom zaprljao njeno pročelje. Ebreha je saznao za to i žestoko se naljutio, podigao ogromnu vojsku od 60.000 vojnika i krenuo put Mekke da sruši Kabu. Za sebe je odabrao najvećeg slona, a vojska je imala 9 ili 13 slonova. Nastavio je put dok nije stigao do Mugammesa, gdje je ulogorio vojsku, spremio svog slona

¹¹⁸ O tome je detaljno govorio Et-Taberi u svom *Tarihu*, 2/248-251., i drugi autori.

¹¹⁹ Ibn Hišam, 1/132-137.

i pripremio se za ulazak u Mekku. Kada su stigli u dolinu Muhassir, između Muzadelife i Mine, slon leže. Nije mogao ustati i približiti se Kabi. Kada bi ga usmjerili ka jugu, sjeveru i istoku on bi odmah ustao i pohitao, a kad bi ga okrenuli ka Kabi, legao bi. Dok su bili u takvom stanju, Allah je poslao ptice Ebabil koje su na njih bacale grumenje od pečene gline, pa ih kao lišće koje su crvi istočili učini. Ptice su izgledale poput grabljivica u obliku balzamovanih lasta. Svaka je nosila po tri kamena poput leblebija: u kljunu jedan i dva u kandžama. Kada bi pogodio nekoga, raspalo bi mu se tijelo i umro bi. Nisu svi Ebrehini vojnici bili pogodeni. Neki su počeli bježati, sudarajući se međusobno, ali ih je usput dosta nastradalo, pa ih je bilo rasutih na sve strane. Što se Ebrehe tiče, Allah mu je poslao bolest od koje su mu otpali nokti. Kada je došao do Sane, bio je poput bijednika, napuklih grudi. Ubrzo je umro. Kurejšije su se razbježali po brdima, našavši utočište po planinskim vrhovima, bojeći se sramote pred vojskom. Kada sa vojskom bi šta bi, oni se vratiše svojim kućama sigurni.¹²⁰

Ovaj događaj se zbio u mjesecu muharremu, 50 ili 55 dana prije rođenja Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, što odgovara kraju februara ili početku marta 571. godine po Isau. Ovaj događaj je bio Allahov dar Svome Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i Svojoj kući – Bejtullahu, jer ako pogledamo Jerusalem, vidimo da su Allahovi neprijatelji – mnogobošci, zauzeli ovu kibli, iako su njeni stanovnici bili muslimani, kao što se desilo 587. g. p.n.e. sa Nabukodonosorom i Rimljanima 70. godine po kalendaru. Međutim, hrišćani iz Abesinije nisu osvojili Kabu, iako su tada bili muslimani, a stanovnici Mekke mnogobošci. Za ovaj događaj u Mekki su ubrzo čule sve vodeće civilizirane sile tog doba. Abesinci su imali jake veze sa Rimljanima, a Perzijanci su ih stalno vrebali. Ubrzo iza toga Perzijanci dođoše u Jemen. Te dvije države su predstavljale civilizirani svijet, pa je ovaj događaj privukao pažnju cijelog svijeta, ukazvši mu na počast Božije kuće i Mekku kao mjesto koje je Allah, dž.š., odabrao za svetište. Ako bi neko u njoj ustvrdio da je poslanik, to bi upravo bilo nešto što iziskuje ovakav događaj, i to bi bilo objašnjenje skrivene mudrosti u Allahovoj pomoći mnogobošcima protiv vjernika na natprirodan način. Abdulmuttalib je imao deset sinova, a to su: El-Haris, Ez-Zubejr, Ebu Talib, Abdullah, Hamza, Ebu Leheb, El-Gajdak, El-

¹²⁰ Ibn Hišam, 1/34-56., i tefsir sure El-Fil u tefsirima.

Mukavvim, Dirar, i El-Abbas. U nekim knjigama se navodi jedanaest sinova, a jedanaesti je bio Kusem. Neki, pak, kažu i da ih je bilo tri-naest pa dodaju još Abdulkaba i Hadžla. Neki kažu da je Abdulkab bio, ustvari, El-Mukavvim, a da je Hadžel ustvari Gajdak, i da nije imao dijete po imenu Kusem. Pored deset sinova imao je i šest kćeri, to su: Ummul-Hakim, zvana El-Bejda, pa Berra, Atika, Safijja, Erva i Umejma.¹²¹

Abdullah, otac Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem

Abdullahova majka je Fatima, kći Amra ibn Aiz ibn Imran ibn Mahzum ibn Jekaza ibn Murreh. Abdullah je bio najljepše, najčednije i najmilije Abdulmuttalibovo dijete. On je ta obećana žrtva. Kada je Abdulmuttalib dobio deset sinova i kada su oni malo poodrasli, okupio ih je oko sebe, rekao im za svoj zavjet i oni mu se pokoriše. On je htio kockom odlučiti kojeg od njih će zaklati, i kocka ukaza na Abdullaha. On je bio najdraži insan Abdulmuttalibu, pa reče: „Allahu moj, ili on, ili stotinu deva.“ Zatim ponovo baci kocku, i ispade da treba zaklati stotinu deva.¹²² Po drugoj verziji, kaže se da je napisao njihova imena na strelice i dao ih čuvaru Hubela. On izvuče strelicu sa Abdullahovim imenom. Abdulmuttalib uze njega i sječivo, a zatim ga prinese kod Kabe da ga zakolje, ali mu Kurejšije ne dadoše, pogotovo njegovi daidže iz plemena Mahzum i njegov brat Ebu Talib. Abdulmuttalib reče: „Kako onda da ispunim svoj zavjet?“ Nagovoriše ga da ide kod vračare i da vidi šta će mu narediti. Ona mu reče da baca strelice između Abdullaha i deset deva. Ako izide na Abdullaha, neka poveća na još deset deva, a ako ukažu na deve, neka ih zakolje. On se vrati i baci strelice da bi izabrao između Abdullaha i deset deva, ali ispade opet na Abdullaha, sve dok broj deva nije dostigao stotinu. Zaklao ih je i ostavio. Nije ih dirao ni čovjek ni zvijer. Do tada je krvarina kod Kurejšija i Arapa, uopće, bila deset deva, a poslije ovog događaja popela se na 100, što je i islam potvrdio. Pripovijeda se od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: „Ja sam

¹²¹ *Siretu ibni Hišam*, 1/108-109.; *Telkihu fuhumi ehlil-eser*, 8-9.

¹²² *Tarihut-Taberi*, 2/239.

sin dviju žrtava.“, tj. Ismaila i njegovog oca Abdullaha.¹²³

Abdulgmuttalib je sinu Abdullahu odabrao za ženu Aminu, kćerku Vehba ibn Abdumenaifa ibn Zehre ibn Kilaba. Ona je u to vrijeme bila najbolja djevojka u Kurejšija i porijeklom i položajem. Njen otac je bio prvak porodice Zehra po porijeklu i časti. Abdullah se oženio i počeo život sa Aminom u Mekki. Nakon izvjesnog vremena, otac ga je poslao u Medinu da nabavi datula za njih. On u Medini umrije. Neki kažu da je krenuo u Šam da trguje, pa je naišao na karavanu Kurejšija u Medini i tu odsjeo, jer je bio bolestan. Zakopan je u kući Nabige el-Džadija u dvadeset petoj godini života, a prije rođenja sina Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, po mišljenju većine historičara. Ima i onih koji kažu da je Abdullah umro dva mjeseca nakon rođenja djeteta.¹²⁴ Kada je vijest o njegovoj smrti stigla u Mekku, Amina ga je oplakala najljepšom elegijom:

عفا جانب البطحاء من ابن هاشم ... وجاور لحداً خارجاً في الغمام
دعته المنايا بغتة فأجابها ... وما تركت في الناس مثل ابن هاشم
عشية راحوا يحملون سريره ... يعاوره أصحابه في التراحم
فإن يك غالته المنايا وربيبها ... فقد كان معطاءً كثير التراحم¹²⁵

*Dolinu Meke napustio je sin Hašimov,
u ćefinima, ka tihom mezaru.
Pozvala ga je smrt, pa se odazvao
a među ljudima niko sličan nije ostao.
Krećući seprema mezarju,
ljudi su dodavali jedni drugima njegov tabut.
Vrline su ga nadživjele,
Jer je bio velikodušan i milosrdan.*

Sve što je Abdullah ostavio iza sebe bilo je: pet deva, manje stado ovaca i abesinsku robinju Bereke, sa nadimkom Ummu Ejmen, koja je odgojila Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.¹²⁶

¹²³ Ibnu Hišam, 1/151-155.; *Tarihut-Taberi*, 2/240-243.

¹²⁴ Ibn Hišam, 1/156-158.; *Tarihut-Taberi*, 2/246.; *Er-Reudul-enif*, 1/184.

¹²⁵ Ibn Sa'd, *Et-Tabekat*, 1/100.

¹²⁶ *Sahihu Muslim*, 3/1392., hadis broj 1771.; *Teelkih fuhumi ehlil-eser*, 4.

ROĐENJE I ŽIVOT DO POSLANSTVA

Rođenje

Najodabraniji poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rođen je u porodici Beni Hašima u Mekki, u zoru u ponedjeljak, devetog rebiul-evvela, prve godine od “dogadaja sa slonom”,¹²⁷ ili četrdeset godina poslije vladavine perzijskog kralja - Anuširvana. Taj datum odgovara 20. ili 22. aprilu 571. godine po kalendaru, kako je to izračunao veliki učenjak Muhammed Sulejman el-Mensurfuri.¹²⁸ Ibnu Sa'd prenosi da je Resulallahova, sallallahu alejhi ve sellem, majka rekla: „Kada sam ga rađala, rađala sam uz nje-ga ogromnu svjetlost od koje su zablistali dvori Šama.“ Slično ovome bilježe Ahmed i Ed-Darimi.¹²⁹ Također se prenosi da su se desili predznaci koji ukazuju na poslanstvo kada se Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, rodio: srušilo se četrnaest tornjeva sa Kisrinog dvorca u Perziji, ugasila se vatra koju su obožavali farizejci i srušile se crkve oko jezera Sava nakon što je ono presušilo. Ovo prenose El-Bejheki, Et-Taberi i drugi,¹³⁰ ali nema jak lanac prenosilaca, niti o tome svjedoči historija tih naroda, iako je bilo jakih povoda da se takvo nešto zapiše.

Kada ga je Amina rodila, pozvala je njegovog djeda Abdulmutta-

¹²⁷ Mahmud Paša el-Fulki, *Netaidžul-efham fi takvimil-arebi kablel islam*, 28-35., Bejrut.

¹²⁸ Dvadeseti april po starom kalendaru, a dvadeset drugi po novom. Za detaljne informacije *Rahmetun lil-alemin*, 1/38-39., i 2/360-361.

¹²⁹ Ahmed ibn Hanbel, *El-Musned*, 4/127-128., 4/185., 5/262.; Ed-Darimi, *Es-Sunen*, 1/9.; Ibn Sa'd, 1/102.

¹³⁰ El-Bejheki, *Delailun-nubuveh*, 1/126-127.; *Tarihut-Taberi*, 2/166-167.; *El-Bidaje ven-nihaje*, 2/268-269.

liba da mu saopći radosnu vijest. On ga sav radostan uze u naručje i odnese u Kabu. Tu se pomolio Allahu i zahvalio Mu za unuka. Dao mu je ime Muhammed. Ovo ime nije bilo poznato Arapima. Obrezivanje je urađeno sedmi dan po rođenju, kako je bio običaj.¹³¹ Prva žena koja ga je zadojila poslije majke, kada je imao nedjelju dana,¹³² bila je Suvejba, Ebu Lehebova štićenica, koja je imala muško dojenče s imenom Mesruh. Prije Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, došla je Hamzu, Abdulmuttalibovog sina, a poslije njega je došla Ebu Selemu ibn Abduledes el-Mahzumija.¹³³

Boravak u porodici Beni Sad

Običaj kod Arapa u gradu je bio da potraže dobru dojilju za novorođenče i to sa sela i iz pustinje, želeći time udaljiti djecu od gradskih bolesti, zatim da tjelesno ojačaju, duhom očvrstu i da progovore čistim arapskim jezikom. Tako je i Abdulmuttalib izišao da traži dojilju za unuka. Dogovoriše se sa ženom iz plemena Sa'd ibn Bekr – Halimom bint Ebu Zuejb Abdullah ibn el-Haris. Njen muž je bio El-Haris ibn Abdiluzza, s nadimkom Ebu Kebše iz istog plemena kao i Halima. Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, je imao braću i sestre po mlijeku. To su: Abdullah ibn el-Haris, Enisa kći Harisova, Huzafa ili Džuzama kći Harisova koju prozvaše Šejma.¹³⁴ Ona je voljela i u naručju nosila Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. Njegov brat po mlijeku je bio i Ebu Sufjan ibn Haris ibn Abdilmuttalib, sin Resulullahovog, alejhisselam, amidže. Resulullahov amidža Hamza je, također imao dojilju iz Benu Sada ibn Bekra. Jedanput je njegova dojilja došla Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, kada je bio kod Halime. Hamza je Resulullahu bio brat po mlijeku sa dvije strane: preko Suvejbe i žene iz plemena Benu Sad.¹³⁵ Halima je uz Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, doživjela neočekivani bereket. Ibn Ishak kaže: „Halima je pripovijedala da je krenula sa mužem i sinčićem, kog

¹³¹ Kaže se i da je rođen obrezan, *Telkihu fuhumi ehlil-eser*, 4., a Ibnul-Kajjim kaže: „O tome nema vjerodostojan hadis.“ *Zadul-me'ad*, 1/18.

¹³² *Itihaful-vera*, 1/57.

¹³³ *Sabihul-Buhari*, hadis br. 2645., 5100., 5101., 5106., 5107., 5372.; *Tarihut-Taberi*, 2/158. Njegovom senedu se prigovara, Ebu Nuajm, *Delailun-nubuwwa*, 1/157.

¹³⁴ Poznatija je po nadimku nego po imenu.

¹³⁵ *Zadul-me'ad*, 1/19.

je dojila, u grupi žena iz plemena Sa'd ibn Bekr, da potraži posao.¹³⁶ Kaže: 'To se desilo jedne sušne godine, kada nam ništa nije ostalo. Krenula sam na magarici bijele boje, a sa nama je bila i stara deva koja, tako mi Allaha, nije davala ni kapi mlijeka. Niko od nas nije spavao od plača gladnog djeteta koje se nije moglo najesti sa mojih prsa niti od devinog mlijeka. Ali nadali smo se kiši i olakšanju. Ja sam išla na toj magarici koja bijaše usporila od gladi i iznurenosti, pa joj je to pričinjavalo poteškoću. Tako smo stigli u Mekku, tražeći novorođenčad. Svakoj od nas je nuden Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ali bi ga svaka odbila kada bi joj bilo rečeno da je siročić, zato što smo očekivali platu od djetetovog oca. Svaka od nas bi rekla: 'Jetim. Šta bi za njega mogli učiniti majka i djed!?' Zato smo mrzile uzeti jetimče. Međutim, svaka žena koja je bila sa mnom, našla je sebi dijete na dojenje, osim mene. Kada smo se okupile za povratak, a nisam uzela nijedno dojenčće, rekoh mužu: 'Tako mi Allaha, otići ću tom jetimu i uzeti ga.' On reče: 'Bez brige, učini to, možda će nam Allah uz njega dati bereket.' Otišla sam po dijete i uzela ga samo iz razloga što nisam našla drugo. Međutim, kad sam ga uzela i donijela do karavane, stavih ga u krilo da se nadoji. Ono primi moje grudi i dojilo je dok se nije zasitilo. Kada se zasitilo, zasiti se i njegov brat po mlijeku i zaspao, a od njegovog plača nismo mogli spavati prethodnih noći. Moj muž ustade i ode do deve. Bila je puna mlijeka. On je pomuze, pa se oboje napismo do sitosti. Tu noć smo ugodno prespavali. Kada se probudismo, muž mi reče: 'Halima, znaj, tako mi Allaha, uzela si bereketno čeljade!' Odgovorih mu: 'Nadam se da je tako.' Zatim smo krenuli, pa sam uzjahala magaricu i uzela dojenčće sa sobom. Tako mi Allaha, išla sam brže nego sve njihove deve, tako da su moje drugarice povikale: 'O Zuejbova kćeri, šta ti bi!? Smiluj nam se, nije li to ona ista magarica na kojoj si dojahala s nama?' Odgovorih im: 'Da, tako mi Allaha, to je ona ista.' One povikaše: 'Tako nam Allaha, s njom se nešto dogodilo.' Zatim stigosmo u naše mjesto – zemlju Beni Sa'da. Nisam poznavala suhlju zemlju od te. Naše ovce bi uvijek dolazile kući gladne, a kad stigosmo s Muhammedom, dođoše s paše site i pune mlijeka. Muzli smo ih i pili kada nijedna ovca nije imala ni kap mlijeka, niti ga je bilo u vimenu. Naši susjedi bi govorili čobanima: 'Teško vama, zašto ne idete napasati ovce tamo gdje pastir Zuejbove kćerke napasata stado?' Njihove ovce

¹³⁶ Žene su dolazile u Mekku i uzimale djecu na dojenje.

bi opet dolazile gladne i bez kapi mlijeka, a moje site i pune mlijekom. Mi smo stalno osjećali Božije dobro i opskrbu, sve dok nisu prošle dvije godine, kada dijete odbih od dojenja. On je postajao dječak kom nije bilo sličnog. Kada je napunio dvije godine, već je bio izuzetno jak. Odvedosmo ga njegovoj majci, a imali smo jaku želju da ostane kod nas, jer smo vidjeli da imamo bereket uz njega. Razgovarali smo sa njegovom majkom, pa joj reko: 'Ostavi ga još malo kod nas da ojača, jer se bojim da mu ne naudi neka bolest u Mekki.' Halima nastavi: 'Nismo se ni nadali, a Amina odmah odluči da ga povedemo nazad sa sobom.'¹³⁷

Otvaranje prsa

Tako se Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vratio u pleme Sa'd. Poslije nekoliko mjeseci, po Ibn Ishakovom mišljenju,¹³⁸ ili u četvrtoj godini, po ispravnijem mišljenju,¹³⁹ desilo se otvaranje njegovih prsa. Muslim bilježi od Enesa, r.a., da je Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, došao Džibril u vrijeme dok se on igrao sa djecom. Uzeo ga je, spustio na tle, otvorio mu grudi, izvadio srce, iz srca izvadio ugrušak i rekao: „U ovome je šejtan mogao da ti naudi.“ Zatim mu isprao srce u zlatnoj posudi u kojoj je bila voda Zemzem, sastavio ga i ponovo vratio na mjesto. Dječaci su trčeći došli njegovoj pomajci, vičući: „Muhammed je ubijen!“ Kada su ga ugledali, imao je drugačiju boju lica. Enes, r.a., kaže: „Vidio sam trag tog reza na njegovim prsima.“¹⁴⁰

Povratak suosjećajnoj majci

Nakon ovog čudnovatog događaja, Halima se uplaši za Muhammeda, pa je odlučila da ga vrati majci. Kod majke je bio do šeste

¹³⁷ Ibn Hišam, 1/162-164.; *Tarihut-Taberi*, 2/158-159.; *El-Ihsan bitertibi sahihi ibni Hibban*, 8/82-84.; Ibn Sa'd, 1/111. Svi prenose od Ibn Ishaka, uz neznatnu razliku u nekim terminima.

¹³⁸ Ibn Hišam, 1/164-165.; *Tarihut-Taberi*, 2/160.

¹³⁹ Ibn Sa'd, 1/112.; El-Mes'udi, *Murudžuz-zeheb*, 2/281.; Ebu Nuajm, *Delailun-nuburveh*, 1/161-162., gdje se prenosi od Ibn Abbasa da je to bilo u petoj godini (1/162). Ibn Ishakov govor nije logičan, jer ne može čuvati ovce dječak od nepune tri godine.

¹⁴⁰ *Sahihul-Muslim*, 1/147., hadis br. 261.

godine. Amina je zbog posvećenosti sjećanju na svog muža smatrala potrebnim obići muževljev grob u Jesribu. Krenula je iz Mekke na put dug oko 500 km, a sa njom su bili njeno siroče Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, služavka Ummu Ejmen, i staratelj Abdulmuttalib. Tamo je bila mjesec dana, a zatim se vratila. U povratku se razboli. Bolest se pogorša. Umrla je u El-Ebvau, mjestu između Mekke i Medine.¹⁴¹

Život kod dragog djeda

Abdulmuttalib se vratio sa Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem, u Mekku. Svo njegovo osjećanje samilosti bilo je usmjereno prema unuku-jetimu, kog zadesi nova tragedija koja obnovi staru ranu. Djed je bio milostiviji prema Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, nego prema svojoj djeci. Nikada ga nije samog ostavljao. Davao mu je prednost nad svojom djecom. Ibnu Hišam kaže: „Abdulmuttalib je imao svoje šiljete u hladovini Kabe. Njegovi sinovi bi posjedali oko šiljteta i iz poštovanja niko nije ni pokušavao sjesti na očevo mjesto. Kada bi se pojavio Resulullah, alejhisselam, kao dječak, popeo bi se i sjeo na sred šiljteta. Njegove amidže bi pokušale da ga pomaknu, a Abdulmuttalib bi, kad bi to primijetio, povikao: „Ostavite to moje dijete! Tako mi Allaha, od njega će nešto biti.“ Zatim bi ga posadio pokraj sebe. Gladio bi mu leđa rukom i radovao bi se onome što je Muhammed, alejhisselam, činio.¹⁴² Sa osam godina, dva mjeseca i deset dana starosti, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, izgubi djeda. Umro je u Mekki. Želio je, prije smrti, da brigu o svom unuku, sallallahu alejhi ve sellem, posveti njegovom amidži Ebu Talibu.¹⁴³

Kod osjećajnog amidže

Ebu Talib je prihvatio brigu o bratiću u potpunosti i na najbolji način. Ubrojao ga je u svoju djecu, čak bi mu davao prednost nad njima. Izuzetno ga je cijenio i poštovao. Ebu Talib je više od četrdeset godina držao Muhammedovu, sallallahu alejhi ve sellem, stranu,

¹⁴¹ Ibnu Hišam 1/168.; *Telkihu fuhumi ehlil-eser*, 7.

¹⁴² Ibnu Hišam 1/168.

¹⁴³ Ibnu Hišam, I/169.; *Telkihal-fuhum*, 7.

prosipao na njega svoju zaštitu i zbog njega prijateljevao i ljutio se.

Traži kišu njegovim licem

Ibnu Asakir navodi hadis od Dželhumeta ibn Urfuta, koji kaže: „Ušao sam u Mekku, a bila je suša, pa Kurejšije rekoše: 'O Ebu Talibe, osuši nam se dolina, djeca nam trpe od suše, pa izvoli i moli za vodu.' Ebu Talib iziđe sa dječakom koji bijaše poput Sunca kad se pomračí, krijući se iza tamnog oblaka. Ebu Talib ga uze, prisloni leđima uz Kabu i pokaza prstom na dječaka. Na nebu nije bilo nijednog oblaka, ali oblaci počеше nadirati sa svih strana. Pade obilna kiša, sruči se na dolinu i napoji sve što je trebalo. Ovaj događaj Ebu Talib je opisao jednim stihom.

وَأَبْيَضُ يُسْتَقَى الْعَمَامُ بِوَجْهِهِ ... تَيْمَالُ الْيَتَامَى عِضْمَةً لِلْأَرَامِلِ
Bijeli dječak čijim licem se za kišu moli
Staratelj jetimima, utješitelj udovicama.

Monah Behira

Kada je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, napunio dvanaest godina, a po nekima, još dva mjeseca i deset dana, otputovao je sa Ebu Talibom na trgovački put u Šam, odnosno u Busru, koja se ubraja u Šam, glavni grad oblasti Huran. Busra je tada bila centar arapskih predjela koji su bili pod Rimljanima. U ovom gradu je živio svećenik poznat kao Behira, a pravo ime mu je bilo Džirdžis. Kada je trgovačka karavana došla u Basru, on iziđe da je sretne, mada to ranije nije radio. Probijao se kroz njih sve dok nije došao do Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Uzeo ga je za ruku i rekao: „Ovo je prvak svih svjetova, poslanik Gospodara svih svjetova Koji će ga poslati kao milost svim svjetovima.“ Ebu Talib i drugi prvaci Kurejšija mu rekoše: „Odakle ti to?“ On odgovori: „Kada ste bili na Akabi, ne osta ni kamen, ni drvo, a da nije učinilo sedždu, a oni sedždu čine samo vjerovjesniku. Prepoznajem ga po pečatu vjerovjesništva ispod plečke u obliku jabuke. Mi ga nalazimo u našim knjigama.“ On ih lijepo ugošti i zamoli Ebu Taliba da sa njim ne ide u Šam, već da ga vrati kući, bojeći se za njega od Rimljana i jevreja. Ebu Talib vrati Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, sa još nekim dječacima u Mekku.¹⁴⁴

¹⁴⁴ Džamiut-Tirmizi, 5/550-551., hadis br. 3620.; Tarihut-Taberi, 2/278-279.; Ibn

Rat El-Fidžar

Kada je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, imao dvadeset godina, na sajmu u Ukazu je došlo do rata između Kurejšija, uz kojih je bilo pleme Kinane, i Kajs Ajlana, poznat kao rat El-Fidžar.¹⁴⁵ Povod rata je bio to što je čovjek iz plemena Kinane po imenu El-Berra ubio trojicu ljudi iz plemena Kajs Ajlan. Ta vijest je došla do Ukaza, te dvije strane zaratiše. Vođa Kurejšija i Kinanaca bio je Harb ibn Umejje, jer je imao veoma visoku poziciju kod njih zbog svojih godina i ugleda. Početak bitke pripadao je Kajsu, dok sredinom dana skoro da se preokrenula u korist Kinaneta. Neke Kurejšije pozvaše na primirje, da izbroje poginule na obje strane, pa na čijoj strani bude više poginulih da im se isplati krvarina za to. Tako se i dogovoriše i ostaviše se rata, te otkloniše međusobno neprijateljstvo i zlo. Ova bitka je nazvana Fidžar zbog kršenja zabrane ratovanja u svetim mjesecima. Prisustvovao joj je i Resulullah, alejhisselam. Dodavao je amidžama strijele za gađanje.¹⁴⁶

Ebu Šejbe, *El-Musannef*, 11/489., hadis br. 11782; El-Bejheki, *Delailun-nubuvveh*, 2/24-25.; Ebu Nuajm, *Delailun-nubuvveh*, 1/170; sa jakim senedom. Na kraju se spominje da je Ebu Bekr sa njim poslao Bilala, što je jasna greška, jer Bilal možda tad nije ni postojao, a ako je postojao nije bio sa Poslanikovim amidžom niti sa Ebu Bekrom. Tako kaže Ibnul-Kajjim u djelu *Zadul-mead*, 1/17. Preneseni su i mnogi drugi detalji oko ove priče, bilježi ih Ibn Sa'd u djelu *Et-Tabekat*, 1/120., sa slabim senedima, a spominje ih i Ibn Ishak bez seneda. Također ih prenosi Ibn Hišam, 1/180-183.; Et-Taberi, 2/277.; El-Bejheki i Ebu Nuajm.

¹⁴⁵ Bila su četiri rata El-Fidžar između ove dvije skupine: tri puta je bila svađa i malo sporenje, poslije čega su se pomirili bez borbe. Prvi je bio zbog odgađanja duga kog je jedan iz plemena Kajs imao prema jednom pripadniku plemena Kinane. Drugi je bio zbog hvalisanja jednog Kinanca na sajmu u Ukazu. A treći je bio zbog toga što su se dvojica momaka iz Mekke ponudila da ožene lijepu djevojku iz plemena Kajs. O četvrtom ratu smo ovdje govorili, koji je bio zbog El-Berrasa. Za više detalja *El-Munemmik fi ahbari Kurejš*, 160-164.; Ibnul-Esir, *El-Kamil fit-tarih*, 1/467., a on je prva tri brojao kao jedan.

¹⁴⁶ Ibn Hišam, 1/184-187.; *El-Munemmik fi ahbari Kurejš*, 164-165.; Ibnul-Esir, *El-Kamil fit-tarih*, 1/468-472. Neki kažu da se to desilo u ševvalu, ali to nije tačno, jer ševval nije sveti mjesec, a Ukaz je van Svetog hrama, tako da u tom slučaju nikakva svetost ne bi bila prekršena. To je pod pretpostavkom da se Ukaz održavao od početka zul-ka'deta.

Savez namirisanih (حلف الفضول)

Na osnovama prethodne bitke dođe do *saveza namirisanih* u zulkadetu, svetom mjesecu, čiji su inicijatori bili Kurejšije, i to porodice: Benu Hašim, Benu Muttalib, Esed ibn Abduluzza, Zehre ibn Kilab i Tejm ibn Murre. Okupili su se u kući Abdullaha ibn Džud'ana et-Tejmija, jer je bio najstariji među njima i veoma poštovan i ugledan. Sklopiše dogovor da će biti na strani onog koga god u Mekki nađu da je izložen nasilju, bio Mekkelija ili ne, protiv zulumčara, kako bi se odbilo njegovo nasilje. Ovom dogovoru je prisustvovao Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, a kada ga je Allah, dž.š., počastio Objavom, rekao je: „Prisustvovao sam u kući Abdullaha ibn Džud'ana savezu koji mi je draži nego da imam najbolje deve; kada bih u islamu bio pozvan na tako nešto, odazvao bih se.“¹⁴⁷ Ovaj savez i njegova suština poništavaju paganski fanatizam kog je proizvela plemenska pristrasnost. Kaže se da je povod sklapanja ovog saveza bilo to što je jedan čovjek iz plemena Zubejd došao u Mekku da prodaje robu. Tu robu je od njega kupio El-As ibn Vail es-Sehmi, ali mu nije isplatio kako treba. Pozvao je protiv njega saveznike iz plemena Abduddar, Mahzum, Džumeh, Sehm i Adij, ali nisu obratili pažnju na njega. On se uspeo na brdo Ebu Kubejs, i počeo glasno recitirati stihove u kojima opisuje nepravdu koja mu je učinjena. Uto je prolazio Zubejr ibn Abdulmuttalib, pa reče: „Šta je povod ovim stihovima?“ Gore spomenuti ljudi su se okupili da sklope *savez namirisanih*. Zaključili su savez, a zatim otišli Asu bin Vailau i od njega uzeli pravo ovog Zubejdija.¹⁴⁸

Mukotrpan život

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, nije imao u mladosti određeni posao ili zanimanje. Neki rivajeti govore da je čuvao ovce plemenu Beni Sad,¹⁴⁹ kao i stanovnicima Mekke za sitniš.¹⁵⁰ Kada je odrastao, počeo se baviti trgovinom. Prenosi se da je trgovao sa Saibom ibn Ebu Saibom el-Mahzumijem i da mu je bio najbolji ortak koji se

¹⁴⁷ Ibnu Hišam, 1/154-155.

¹⁴⁸ Ibn Sa'd, *Et-Tabekat*, 1/126-128.; Ez-Zebidi, *Nesebu Kurejš*, 291.

¹⁴⁹ Ibnu Hišam, 1/166.

¹⁵⁰ *Sahihul-Buhari*, hadis br. 2262.

ne žali niti se raspravlja. Na Dan oslobođenja Mekke mu je došao i rekao: „Pozdrav mom bratu i ortaku!“¹⁵¹ Kada je napunio 25 godina otišao je trgovati u Šam imetkom čuvene trgovkinje iz Mekke, Hatidže, radiallahu anha. Ibnu Ishak bilježi: „Hatidža, Huvejlidova kći, je bila trgovkinja velikog ugleda i imetka. Unajmljivala je trgovce koji su trgovali njenom robom i revnosno im isplaćivala zaradu. Čuvši za Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako je iskren, povjerljiv i čestitog ponašanja, pozvala ga je. Kada je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, došao, ona mu ponudi da vodi brigu o njenoj trgovini u Šamu za šta će biti nagrađen bolje nego njegovi prethodnici. Uz njega bi slala svoga slugu Mejsera. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je prihvatio ovu ponudu i odmah krenuo karavanom sa njenim imetkom i sa Mejserom u Šam.“¹⁵²

Ženidba Hatidžom

Kada se Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, vratio u Mekku, Hatidža je vidjela tragove emaneta i bereketa na svom imetku, što ranije nije vidjela. Mejsera joj je ispričao o čestitosti i povjerljivosti Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, njegovom ispravnom razmišljanju i istinitost govora. Hatidža ga je smatrala ostvarenjem svojih snova. Do tada su je prosili mnogi ugledni mekkanski bogataši i prvaci, ali ih je ona odbijala. Međutim, ono što je osjetila prema Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, nije mogla sakriti od svoje prijateljice Nefise, Munebbihove kćerke. Nefisa je otišla Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, i predložila mu da oženi Hatidžu. Pristao je na to i porazgovarao sa svojim amidžama, pa otidoše Hatidžinom amidži i zaručiše je za njega. Odmah iza toga, obavilo se i vjenčanje. Činu vjenčanja prisustvovali su Hašimije i poglavari Mudarra. To se sve desilo samo dva mjeseca nakon njegovog povratka iz Šama.¹⁵³ Darovao joj je dvadeset deva. Hatidža je tada imala četrdeset godina. U to doba je bila najodabranija Mekkelijka, po porijeklu, bogatstvu

¹⁵¹ *Sunen Ebi Davu*, 2/611.; Ibn Madže, 2/768., hadis br. 2287.; i Ahmedov *Musned*, 3/425.

¹⁵² Ibnu Hišam, 1/187-188.

¹⁵³ El-Mes'udi je odredio da je njegov odlazak u Šam bio četiri godine, devet mjeseci i šest dana poslije El-Fidžara, a njegov brak sa Hatidžom dva mjeseca i dvadeset četiri dana poslije povratka iz Šama. *Murudžuz-zeheb*, 2/278.

i oštroumnosti. Ona je i prva žena kojom se Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, oženio i za njenog života nije imao drugu ženu. Hatidža, r.a., je izrodila svu djecu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, osim Ibrahima. Prvo mu je rodila Kasima. Po njemu je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dobio nadimak Ebul-Kasim. Zatim je rodila Zejnebu i Rukajju, pa Ummu Kulsum i Fatimu, i sina Abdullaha. Abdullaha su zvali "Dobri" i "Čisti". Sinovi su mu pomrli u djetinjstvu, a sve kćerke su dočekale islam, prihvatile ga i učinile hidžru. Međutim, sve su pomrle za njegovog života osim Fatime, radiallahu anha, koja je umrla šest mjeseci poslije njega.¹⁵⁴

Gradnja Kabe i događaj presude

Kada je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, imao trideset pet godina, Kurejšije su odlučile da sagrađe Kabu, koja je do tada bila kamena gomila na jednom uzvišenju. Bila je uzdignuta devet aršina još od vremena Ismaila, alejhisselam. Nije imala krov pa su neki lopovi ukrali sanduk sa blagom koji se nalazio unutar te gomile. Također, pošto je to bila drevna građevina, zub vremena ju je oštetio i urušio zidove. Pet godina prije Resulullahovog, sallallahu alejhi ve sellem, poslanstva, Kabu je oštetila velika poplava, skoro da je srušila. Kurejšije su bili primorani da je obnove čuvajući tako njene temelje i njeno prvobitno mjesto. Odlučili su da je grade samo sa pošteno stečenim imetkom – bez primjesa novca od prostitutki, ukradenog ili otetog novca. Bojali su se da sruše postojeće ostatke Kabe, pa to otpoče El-Velid ibn Mugire el-Mahzumi, rekavši: „Allahu naš, želimo samo dobro.“ Zatim sruši dva ugla, a ostali su ga slijedili sljedećeg dana kada vidješe da mu se ništa loše nije dogodilo. Srušili su sve do temelja koje je sagradio Ibrahim, alejhis-selam. Napravili su i plan za izgradnju Kabe. Odredili su koliko će koje pleme sakupiti kamenja, i koji će dio zidova ko sazidati, da bi svi učestvovali u gradnji. Svako pleme je posebno sakupilo kamenje. Dovedi su graditelja Rimljani-na, zvanog Bakum. Kada su došli do mjesta gdje je trebalo postaviti Crni kamen – Hadžerul-esved, nisu znali ko će biti odlikovan da ga postavi na njegovo mjesto. Svada među njima je potrajala četiri do pet dana i prijetila je izbijanjem krvavog sukoba oko Svetog hrama u Svetoj zemlji. U svemu tome najtrezveniji je bio Ebu Umejje ibn

¹⁵⁴ Ibnu Hišam, 1/190-191; *Fethul-Bari*, 7/105; *Telkihu fuhumi ehlil-eser*, 7.

el-Mugire el-Mahzumi. Dao je prijedlog da prva osoba, koja se pojavi na vratima harema Kabe, riješi problem i donese presudu. Pristali su na to. Allah, dž.š., je htio da ta osoba bude Resulullah, alejhisselam. Kada su ga ugledali, povikaše: „Ovo je El-Emin – Pouzdani! Zadovoljni smo da on presudi. To je Muhammed!“ Kada dođe do njih i oni ga obavijestite o problemu, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zatraži ogrtač, spusti ga na zemlju i na sredinu postavi Sveti kamen, zatim zatraži da pridu poglavari zavađenih plemena, te da svi zajedno uzmu za krajeve platna i podignu Sveti kamen do mjesta gdje će se postaviti. Tada ga Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, uze svojom rukom i postavi gdje treba. Ovaj mudri postupak je zadovoljio sve.

Kurejšijama je ponestalo čistog imetka za gradnju, pa su sa sjeverne strane izgradili zid visok šest aršina, danas zvani Hudžr ili Hatim. Vrata na tom zidu su uzdigli od zemlje, da ne može ući bilo ko, već samo onaj kome dozvole. Kada je gradnja Kabe dostigla petnaest aršina, podigli su plafon oslonjen na šest stubova. Po završetku, Kaba je dobila skoro četverougao oblik. Visina je 15 m, dužina zida na kome je Hadžerul-esved je 10m, a kamen se nalazi na visini od 1.5 m od podnožja kuda se vrši tavaf. Čeoni zid, na kome su vrata, je dug 12 m kao i njemu suprotni. Vrata su postavljena na visini od 2 m iznad zemlje. S vanjske strane je okružuje обруč od kamenih blokova visine 25 cm i širine 30 cm. To su, ustvari, blokovi od prve građevine, pa su sačuvani na taj način.¹⁵⁵

Kratak životopis prije poslanstva

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je u mladosti bio obdaren najboljim ljudskim vrlinama. Bio je na visokom stepenu ispravnog razmišljanja i zaključivanja, i veoma pronicljiv. Biraio je ispravne ciljeve do kojih je dolazio ispravnim sredstvima. Dugo bi šutio i razmišljao, želeći doći do istine. Svojom čistom fitrom i produktivnim razmišljanjem analizirao je stranice života, ljudske probleme i stanja društva. Bijaše mu mrsko praznovjerje koje je bilo prisutno, a od kog

¹⁵⁵ Detaljno o izgradnji Kabe vidjeti u djelima: *Siretu ibni Hišam*, 7/192-197; *Tarihut-Taberi*, 2/289.; *Sahihul-Buhari*, 1/215. O Poslanikovoju presudi vidjeti u *Musnedu Ebu Davuda et-Tajalisija* i djelu *Muhadaratu tarihil-umemil-islamije*, od El-Hudajrija, 1/64-65.

je uvijek bio daleko. Kada bi komunicirao sa ljudima, bio je oprezan, svjestan svoje i njihove situacije. Ako bi vidio da se negdje radi dobro, učestvovao bi u tome.¹⁵⁶ U suprotnom bi se vraćao uobičajenoj osami. Nije pio alkohol, nije jeo meso zaklano na žrtveniku, nije praznovao kumirske blagdane ni svečanosti. Bio je prvi koji je bježao od ovih lažnih božanstava. Štaviše, to mu je bilo nešto najmrže. Nije mogao trpiti kada bi čuo da se neko kune kumirima Latom i Uzatom.¹⁵⁷

Bez sumnje, čuvala ga je Allahova odredba. Ako bi se duša pokrenula prema nekom dunjalučkom ukrasu koji bi vidio, ili bi krenuo za nekim nepohvalnim običajima, intervenisala bi Božanska pažnja da ga sačuva od svega što nevalja. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: „Nisam bio zainteresiran da činim ono što su činili predislamski Arapi, osim u dva slučaja. U oba me je Allah spriječio u tome. Zatim mi se to više nije dešavalo dok me Allah nije počastio poslanstvom. Jedne večeri rekoh dječaku koji je napasao ovce sa mnom na brdima Mekke: 'Hoćeš li pripaziti i moje ovce, a ja da idem na sijelo u grad, kao i ostali mladići?' Dječak odgovori da hoće. Ja krenuh, i kad bijah kod prve kuće u Mekki, čuh svirku, pa upitah: 'Šta je to?' Odgovoriše mi: 'Vjenčava se dvoje mladih.' Ja sjedoh da poslušam, a Allah, dž.š., mi začepi uši te zaspah. Ujutru me je probudila vrelina sunca. Vratih se dječaku i rekoh mu šta je bilo, a zatim odlučih da i druge noći uradim isto. Kad uđoh navečer u Mekku, snađe me isto kao i prethodne noći. Poslije ovog događaja nisam poželio zlo.“¹⁵⁸

Buharija bilježi od Džabira ibn Abdullaha da je rekao: „Kada je sagrađena Kaba, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, i Abbas su otišli da prenose kamenje, pa Abbas reče Resulullahu: 'Stavi svoju odjeću (izar/donji dio) na vrat da te kamenje ne nažulja.' Resulullah sallallahu alejhi ve sellem, kleknu na zemlju, oči podignu nebesima, pa se podiže i reče: 'Moj izar, moj izar!', pa pritegnu odjeću

¹⁵⁶ Primjera radi, Kurejšije su postile dan Ašure u džahilijetu i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ga je, također, tada postio. *Sahihul-Buhari*, hadis br. 2002., i *Fethul-Bari*, 4/287.

¹⁵⁷ Ibn Hišam, 1/128; *Tarihut-Taberi*, 2/161; *Tehzibu tarihi Dimešk*, 1/373-376.

¹⁵⁸ Hadis bilježi Et-Taberi: 2/279, i drugi. Hakim ga je ocijenio vjerodostojnim, što je potvrdio Ez-Zehebi, dok ga je Ibn Kesir ocijenio slabim u djelu *El-Bidaje ven-nihaje*, 2/287.

uza se.” U drugoj verziji hadisa stoji: „Poslije toga mu se nije nikada vidio avret.“¹⁵⁹ Resulullah se odlikovao nad ostalima lijepim jezikom, dobrim ponašanjem, plemenitim osobinama. Bio je najčovječniji, najljepšeg ahlaka. Bio je najbolji komšija, najblaži, najiskreniji, najljubazniji, najčedniji, najplemenitiji, najdobrostitiviji, najpovjerljiviji i najpouzdaniji, pa ga je narod prozvao El-Emin – Povjerljivi i Pouzdani. Za njega majka svih vjernika, Hatidža, radiallahu anha, kaže: „Pomaže nemoćnom i slabom, ugosti gosta i uvijek je na strani istine i pravde.“¹⁶⁰

¹⁵⁹ *Sahihul-Buhari*, hadis br. 1572.; *Fethul-Bari*, 3/513., hadis br. 3829., i 7/180.; *Fethul-Bari*, 3/517.; *Ahmedov Musned*, 3/295., 3/310., 3/333., 3/380.

¹⁶⁰ *Sahihul-Buhari*, hadis br. 3.

II DIO

U SVJETLU POSLANSTVA I OBJAVE

U pećini Hira

Kada se Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, približio četrdesetoj godini života, i kada su mu zapažanja iz prošlosti i sadašnjosti rasvijetlila um, jaz između njega i njegovog naroda se u mnogo čemu produbljivao. Zavolio je samoću. Ponio bi sa sobom hrane i vode i odlazio u pećinu Hira na brdu Nur, udaljenom od Mekke oko dvije milje. To je lijepa pećina, duga četiri, a široka jedan aršin i tri četvrtine. Mjesec ramazan je provodio u toj pećini. Nahranio bi siromaha ako bi naišao tim putem.

Vrijeme je provodio u ibadetu i razmišljanju o svemu što ga okružuje, pa i o kosmosu. Razmišljao je šta se krije iza toga, kakva je to snaga koja pokreće sve to. Bio je siguran da njegov narod pogrešno obožava Allaha. Oni žive u zabludi i čine širk, vjeruju u kipove. Ali, on nema jasan put kojim bi krenuo, nema program koji bi sprovodio u djelo, niti određeni cilj kojim bi bio zadovoljan i smiren.

Resulullahov izbor ovog tihog mjestašca, bio je dio Allahovog plana i brige o njemu. Allah, dž.š., ga je pripremao za ono što ga je čekalo. Velika je istina da bilo kakav preobražaj (duhovni) čovjek doživljava nakon sumiranja svog prethodnog života. Da bi to uradio, nužno je da se osami, ili povuče na izvjesno vrijeme, jer time postiže punu koncentraciju u razmišljanju, neometan od svakodnevnih životnih sitnica, ljudi i njihovih problema i briga koje okupiraju život. Tako je i Allah, dž.š., pripremao Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, u tišini i osami brda Nur, u pećini Hira. Pripremao ga je da na svojim plećima ponese najveći emanet čovječanstva, emanet koji će promijeniti lice Zemlje i uravnotežiti historiju. Allah, dž.š., je pripremao Muhammeda, alejhisselam, tri godine na tešku i odgovornu dužnost koja ga čeka. On bi se osamljivao po mjesec dana razmišljajući o opstanku, o tome šta dolazi poslije nestanka, kakve tajne krije život, a kakve smrt itd. To je trajalo do određenog momenta, do susreta s nepoznatim kada mu je Allah, dž.š., dao poslanstvo.

Vjerovjesništvo i pozivanje u istinu

Mekkanski period

Život Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pošto ga je Allah počastio i učinio vjerovjesnikom i poslanikom, dijeli se na dva perioda koja se međusobno u potpunosti razlikuju, a to su:

- 1 – Mekkanski period, koji je trajao skoro trinaest godina;
- 2 – Medinski period, koji je trajao punih deset godina.

Svaki od ova dva perioda sadrži nekoliko stadija od kojih svaki ima osobenosti kojima se odlikuje nad drugim. To se jasno vidi poslije precizne analize okolnosti kroz koje je ovaj poziv prolazio u toku ta dva perioda.

Mekkanski period možemo podijeliti na tri stadija:

- 1 – Stadij tajnog pozivanja, koji je trajao tri godine;
- 2 – Stadij obznanjivanja poziva Mekkelijama, koji je trajao od početka četvrte godine vjerovjesništva, do njegove Hidžre u Medinu;
- 3 – Stadij širenja poziva van Mekke je počeo od kraja desete godine vjerovjesništva. On obuhvaća i medinski period i traje sve do kraja njegovog života.

U okrilju vjerovjesništva i poslanstva

Kada se Resulullah približio četrdesetoj godini, njegova ranija promišljanja već su ga udaljila od shvaćanja njegovog naroda, pa mu je postao drag boravak u osami. Uzimao bi hranu i vodu, i odlazio u pećinu Hira na *Brdu svjetlosti*, oko dvije milje od Mekke. To je mala pećina dugačka četiri lakta, a široka tri četvrtine jednog gvozdene lakta. Tu bi provodio ramazan u ibadetu i razmišljanju o svemiru i prirodi oko njega te veličanstvenoj moći koja se iza toga krije. Nikako mu se nije sviđalo mnogoboštvo i obmane u kojima se njegov narod nalazio, ali pred sobom nije vidio jasno definiran put kojim bi bio zadovoljan i na kom bi mu se duša smirila. To što je odabrao osamu predstavlja dio Allahovog upravljanja njime kako bi se udaljio od dunjalučkih okupacija, životnog meteža i malih ljudskih životnih briga. To je bilo njegovo pripremanje za očekivani veliki događaj, za

nošenje velikog emaneta i promjene cijele Zemlje i toka historije. Allah je odredio da se povuče u ovu izolaciju tri godine prije nego ga je učinio poslanikom. Tu bi provodio po mjesec dana slobodnog duha, razmišljajući o tajni svega što postoji, sve dok se nije približio vremenu stupanja u kontakt sa ovom nedokučivom dimenzijom, vremenu kada to Allah dozvoli.¹⁶¹

Džibril donosi Objavu

Kada je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, napunio 40 godina, koja se smatra godinom čovjekove zrelosti, a učenjaci kažu i da su u tim godinama poslanici dobijali Objave, počeo se javljati znaci i vjesnici vjerovjesništva. Jedan kamen u Mekki mu je nazivao selam, a zatim je imao istinita snoviđenja. Snovi su mu bili jasni i čisti kao svitanje. To je potrajalo šest mjeseci, a vjerovjesništvo je trajalo dvadeset i tri godine. Ova snoviđenja predstavljaju četrdeset i šest dio poslanstva. Trećeg ramazana Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, osame u pećini Hira, Allah, dž.š., je spustio Svoju milost na Zemlju, pa ga je počastio vjerovjesništvom poslavši mu Džibrila sa ajetima Kur'ana.¹⁶² Kada pogledamo u indikacije i dokaze, možemo zaključiti da se ovaj dan poklapa sa ponedjeljkom, dvadeset i prvog ramazana uveče, što odgovara 10. avgustu, 610. g.n.e. Tada je imao tačno četrdeset mjesecevih godina, šest mjeseci i dvanaest dana što je trideset devet sunčevih godina, tri mjeseca i dvanaest dana.¹⁶³

¹⁶¹ *Sahihul-Buhari*, hadis br. 3; Ibn Hišam, 1/235-236; i druge knjige iz tefsira, hadisa i sire. Kaže se da je Abdulmuttalib bio prvi čovjek koji se povukao u Hiru. Kada bi došao ramazan išao bi gore, i tokom cijelog mjeseca bi hranio siromašne. Ibnul-Esir, *El-Kamil*, 1/553.

¹⁶² Ibn Hadžer kaže: „Bejheki prenosi da je period trajanja ovog snoviđenja bio šest mjeseci. Prema tome, početak vjerovjesništva snoviđenjem desio se u mjesecu njegovog rođenja, rebiul-evvelu, kada je napunio 40 godina, a početak Objave na javi bio je u ramazanu.“ *Fethul-Bari*, 1/27.

¹⁶³ Autori sire su se razišli oko prvog mjeseca u kom ga je Allah počastio vjerovjesništvom. Velika skupina učenjaka smatra da je to rebiul-evvel, druga ramazan, treća redžeb, itd. Preferirali smo mišljenje da je to bio ramazan, zbog riječi Uzvišenog: *U mjesecu ramazanu počelo je objavljivanje Kur'ana...* (El-Bekare, 185), i riječi: *Mi smo ga počeli objavljivati u noći Kadr.* (El-Kadr, 1), jer je poznato da je noć Kadr u ramazanu, i da se na nju misli u riječima Uzvišenog: *Mi smo počeli da je*

Aiša, radiallahu 'anha, nam pripovijeda o samom događaju koji je bio početna tačka vjerovjesništva, o svjetlosti koja je počela rastjerivati tminu nevjerstva i zablude. Njome se počeo mijenjati tok života i historije. Ona kaže: „Prvi vid objave Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, je bio lijepo snoviđenje. Ti snovi su dolazili poput svitanja zore. Zatim mu se omilila osama u pećini Hira gdje bi se povukao (tj. ibadetio). Tako je provodio jedan broj noći prije nego bi se vratio porodici. Prije odlaska u Hiru opskrbio bi ukućane, obišao bi Hatidžu, radiallahu 'anha, pa se tek onda osamio. To je trajalo dok mu nije došla istina u pećini Hira. Došao mu je melek Džibril i rekao: *Uči!*, a on odgovori: 'Ja ne znam učiti.' Govorio je: 'Zatim me uze, pa me jako pritisnu dok ne osjetih bol, a zatim me pusti i reče: *Uči!* Rekoh: 'Ja ne znam učiti.' Zatim me uze, pa me jako pritisnu drugi put dok ne osjetih bol, a zatim me pusti i reče: *Uči!* Rekoh: 'Ja ne znam učiti.' Zatim me uze, pa me jako pritisnu treći put i reče: *Čitaj, u ime Gospodara tvoga Koji stvara, stvara čovjeka od ugruška! Uči, plemeniti je Gospodar tvoj.* (El-Alek, 1-3)¹⁶⁴ Allahov Poslanik, sallallahu alejhi

u Blagoslovljenoj noći objavljujemo, i Mi, doista, opominjemo... (Ed-Duhan, 3), i jer je njegov boravak u Hiri bio u ramazanu, a događaj dolaska Džibrila se desio u njemu, kao što je poznao. Zatim su došla različita predanja i mišljenja o tome u kom je danu ramazana počelo spuštanje Objave. Neki kažu sedmog, neki sedamnaestog, neki osamnaestog, a Ibn Ishak i neki učenjaci smatraju da je to sedamnaesti dan. Preferirali smo mišljenje da je to dvadeset i prvi dan zato što, ako ne svi, onda je većina autora sire složna da je to bilo u ponedjeljak, čemu u prilog ide i predanje koje bilježe imami hadisa od Ebu Katade, r.a., da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitan o postu ponedjeljkom, pa je rekao: „U njemu sam rođen, u njemu je počela Objava.“, a u drugoj verziji: „To je dan kada sam rođen, kada sam postao vjerovjesnik i kada mi je spuštena Objava.“ *Sahibu Muslim*, 1/368; *Musned* Imaama Ahmeda, 5/297-299; El-Bejheki, 4/286, 4/300; El-Hakim, 2/2-6. Ponedjeljak u ramazanu te godine poklapa se samo sa sedmim, četrnaestim, dvadeset prvim, i dvadeset osmim danom. Vjerodostojni rivajeti ukazuju na to da je Lejletul-kadr samo u neparnim noćima zadnje trećine ramazana, i da se premješta među ovim noćima. Kada uporedimo između riječi Uzvišenog: *Mi smo ga počeli objavljevati u noći Kadr.* (El-Kadr, 1), rivajet Ebu Katadea kaže da je poslanstvo počelo u ponedjeljak, i naučno računanje kada dolazi ponedjeljak u ramazanu te godine, postaje nam jasno da je poslanstvo počelo dvadeset prve noći ramazana.

¹⁶⁴ Objavljeni su ajeti sve do riječi: *Koji čovjeka podučava onome što ne zna.* (El-Alek, 5)

ve sellem, se vratio kod Hatidže bint Huvejlid, a srce mu je lupalo. Reče: 'Pokrijte me, pokrijte me.' Pokriše ga dok se ne smiri, a zatim reče Hatidži: 'Šta mi je?' I ispriča joj šta je bilo, rekavši: 'Pobojao sam se za sebe.' Hatidža mu reče: 'Ne, ne tako mi Allaha, Allah te nikad neće poniziti. Ti spajaš rodbinske veze, paziš sirotinju i slabe, ugošćavaš gosta i uvijek si na strani istine i pravde.' Hatidža ode sa njim kod svoga amidžića Vereke ibn Neufela ibn Eseda ibn Abduluzaa. On je u predislamsko doba primio hrišćanstvo i pisao je hebrejski dokle je Allah htio da piše. Bio je veoma star i slijep. Hatidža mu reče: 'O amidžiću, čuj priču svoga bratića.' Vereka mu reče: 'Pričaj, bratiću moj, šta vidiš?' Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ga obavijesti o događaju koji se zbio u pećini Hira, i Vereka mu reče: 'Ovo je zakon kog je Allah poslao i Musau. Kamo sreće da sam mlađi, da hoću bogdo, biti živ kada te tvoj narod bude progonio.' A Resulullah, alejhisselam, reče: 'Zar će me progoniti?' 'Da. Znaj da ni jedan čovjek koji je dolazio sa ovim kao i ti nije bio bez neprijatelja. Ako dočekam taj dan, svesrdno ću ti pomoći.' Međutim, Vereka je uskoro umro, a Objava je zastala.¹⁶⁵

Period zastajanja Objave

Islamski učenjaci su se oko trajanja perioda u kojem je prekinuta Objava razišli na nekoliko mišljenja, a najispravnije je da se radi o nekoliko dana. Ibn Sa'd bilježi od Ibn Abbasa riječi koje ukazuju na to.¹⁶⁶ Rašireno mišljenje po kojem je taj period trajao tri godine ili dvije i po godine nije tačno. Istražujući predanja i stavove učenjaka o ovoj temi, nisam naišao da se neko na to osvrnuo. Naime, ovi stavovi i rivajeti govore da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, boravio u pećini Hira jedan mjesec u godini – ramazan, tokom tri godine prije vjerovjesništva, a da je godina vjerovjesništva bila posljednja od te tri. Boravak bi završio krajem ramazana, i vraćao bi se kući ujutru prvog dana mjeseca ševvala. O tome je zabilježeno predanje u dva *Sahih*a, koja govore da je Objava poslije zastoja došla Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, dok se vraćao kući poslije upotpunjavanja

¹⁶⁵ *Sahihul-Buhari*, hadis br. 3., i bilježi ga uz neznatnu razliku i u poglavlju o tefsiru i snoviđenju, hadis br. 3392, 4953, 4955-4957, 6982; i Muslim u poglavlju O *imanu*, hadis br. 252.

¹⁶⁶ *Tabekatu ibni Sa'd*, 1/196.

svog boravka u Hiri. Ja kažem da ovo znači da je Objava koja mu je došla poslije zastoja bila prvog dana ševvala, kada se završio ramazan u kom je počašćen vjerovjesništvom i Objavom, jer je to bilo poslije boravka u Hiri. Ako se potvrdi da je prva Objava bila dvadeset prvog ramazana, to znači da je prekid Objave bio samo deset dana, i da je poslije toga Objava došla ujutru u četvrtak, prvog ševvala, prve godine vjerovjesništva. Možda se u ovome krije tajna zašto je deset posljednjih dana ramazana odabrano za itikaf i boravak u džamiji, a prvi dani ševvala za Bajram i slavlje, a Allah najbolje zna.

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je u tom periodu bio tužan, zbunjen i šokiran. Buharija bilježi u *Poglavlju o snoviđenju* sljedeće predanje: „Objava je bila prekinuta neko vrijeme, pa je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, bio veoma tužan i htio je nekoliko puta skočiti sa vrhova brda, ali kada bi se god uspeo na neki vrh, pojavio bi mu se Džibril i rekao: 'O Muhammede, ti si, uistinu, Allahov poslanik!', pa bi se primirio i vratio. Kada bi prošlo još vremena bez Objave, isto bi uradio, ali bi mu se na vrhu brda pojavio Džibril i rekao isto što i prošli put.“¹⁶⁷

Džibril ponovo donosi Objavu

Ibn Hadžer kaže: „Prekid Objave se desio da bi se Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, oslobodio straha i da bi stekao ponovno samopouzdanje.“¹⁶⁸ Kada je to postigao, i dok je čekao da mu Objava ponovo dođe, Allah ga je ponovo počastio slanjem Objave. On kaže: „Boravio sam u Hiri mjesec dana, pa kada sam okončao svoj boravak, spustio sam se. Kada zadoh u sredinu doline bijah dozvan, pa pogledah desno i ne vidjeh ništa, zatim pogledah lijevo i ne vidjeh ništa. Zatim pogledah naprijed i ne vidjeh ništa, pogledah nazad i ne vidjeh ništa. Zatim podigoh glavu i ugledah meleka, koji mi je došao u Hiri, kako sjedi na stolici između neba i Zemlje, pa se jako uplaših od njega i padoh na zemlju. Otišao sam Hatidži i rekao: 'Pokrijte me, pokrijte me! Pospite me hladnom vodom!' Pokrili su me i posuli hladnom vodom, pa je objavljeno: *O ti, pokriveni! Ustani i opominji! I Gospodara svoga veličaj! I odjeću svoju očisti! I kumira se kloni!*

¹⁶⁷ *Sahihul-Buhari*, hadis br. 6982.

¹⁶⁸ *Fethul-Bari*, 1/27.

(El-Muddessir, 1-5) To je bilo prije propisivanja namaza. Objava se poslije toga nastavila.¹⁶⁹

Ovi ajeti su početak poslanstva Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. Oni dolaze poslije zastoja Objave i sadrže dvije vrste obaveze.

Prva vrsta: Obaveza da dostavi Objavu i upozori, stoji u riječima: *Ustani i opominji!*, a znači: upozoravaj ljude na Allahovu kaznu koja će ih zadesiti ukoliko ne odustanu od zablude, stranputice, obožavanja nekog mimo Uzvišenog Allaha, pridružujući Mu tako sudruga u Njegovom Biću, svojstvima, pravima i djelima.

Druga vrsta: Obaveza primjene i pridržavanja Allahovih naredbi kako bi postigao Allahovo zadovoljstvo i postao lijep uzor za svakog ko vjeruje u Allaha. To sadrže sljedeći ajeti: *I Gospodara svoga veličaj!*, a znače: samo Njega veličaj i u tome Mu nikog ne pridružuj. Njegove riječi: *I odjeću svoju očisti!* u vanjštini znače čišćenje odjeće i tijela, jer onaj ko veliča Allaha neće stati pred Njim prljav. Ako je ovo čišćenje poželjno, onda je čišćenje od svih vrsta širka, prljavih djela i osobina još poželjnije. Njegove riječi: *I kumira se kloni!* znače: udalji se od uzroka koji vode Allahovoj srdžbi. To se postiže činjenjem djela pokornosti i ostavljanjem djela nepokornosti. Njegove riječi: *I ne prigovaraj držeći da je mnogo!* znače: nemoj činiti dobro očekujući nagradu od ljudi, ili nešto bolje zauzvat na ovom svijetu. Posljednji ajet sadrži upozorenje na uznemiravanja na koja će naići od strane njegovog naroda kada se razidu u vjeri, kada ih počne pozivati Allahu Jedinom i upozoravati ih na Njegovu kaznu. Uzvišeni kaže: *I radi Gospodara svoga trpi!* Početak sure sadrži uzvišeni poziv – glas Velikog i Uzvišenog – kojim zadužuje Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, ovom velikom stvari i budi ga iz sna, pokrivenosti i topline i izvodi na put borbe, truda i poteškoća. Riječima: *O ti, pokriveni! Ustani i opominji!*, kao da kaže: onaj ko živi samo za sebe, živi u rahatluku, ali ti koji nosiš ovo veliko breme, kako ćeš spavati? Kako ćeš se odmarati? Kako ćeš biti u toploj postelji, mirnom životu i slatkim uživanjima? Ustani zbog velike stvari koja te čeka, i teškog bremena koje ti je spremljeno da ga poneseš! Ustani da se trudiš, da radiš i umaraš se! Ustani, jer je prošlo vrijeme spavanja i rahatluka! Od da-

¹⁶⁹ *Sabihul-Buhari*, tefsir sure El-Muddessir od prvog naslova nadalje, 8/445-447., i *Sabihu Muslim*, 1/144., hadis br. 257.

nas postoji samo neprekidno bdijenje i duga, mukotrpnja borba. Zato ustani i spremi se!

To je velika i strašna rečenica koja ga je izvela iz tople postelje u mirnoj kući, iz toplog zagrljaja, da bi ga bacila u okean između uragana i oluja na jednoj strani, i sklonosti ljudskih srca, njihovoj privrženosti na drugoj, u stvarnost života. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je ustao i nastavio stajati više od dvadeset godina, bez odmora i spokoja. Nije radio samo za sebe i svoju porodicu. Ustao je i ustrajao u pozivu noseći teško i skupocjeno breme na svom vratu, i to mu nije postalo preteško. To je breme najvećeg emaneta na Zemlji, breme za cijelo čovječanstvo, breme akide i borbe na svim poljima. Živio je u stalnoj i neprekidnoj borbi više od dvadeset godina, i od kada je čuo uzvišeni i veličanstveni poziv i preko njega primio strašnu obavezu, ništa ga nije od toga odvratilo tokom cijelog ovog perioda. Molimo Allaha da ga, u naše ime i u ime cijelog čovječanstva, nagradi najljepšom nagradom.

Vrste objave

Prije nego počnemo opširno govoriti o ovoj velikoj borbi, napraviti ćemo digresiju radi pojašnjenja vrsta i stepena objave. Ibnul-Kajjim, navodeći stepene objave, kaže:

Prvi način: istinito snoviđenje kojim je počela Objava Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem.

Drugi način: Objava koju je Džibril ubacivao u njegovo srce i svijest, a da ga Poslanik nije vidio. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, o tome kaže: „Džibril je dostavio mome srcu da ni jedna osoba neće umrijeti dok ne potroši svoju nafaku. Pa bojte se Allaha i molite Ga na najljepši način, i ako vam opskrba sporije dolazi ne tražite to od Allaha putem zabrana i nepokornosti, jer se ono što je kod Allaha postiže samo pokornošću.“

Treći način: Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, je dolazio melek Džibril u ljudskom liku i razgovarao bi s njim dok Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ne bi napamet naučio govor. Ashabi su ga vidali u ovakvom stanju.

Četvrti način: Melek mu je nekada donosio Objavu u vidu zvočenja zvona. Ovaj metod Objave je Allahovom Poslaniku, sallallahu

alejhi ve sellem, bio najteži. Melek bi mu došao, a znoj bi mu oblio čelo, iako bi dan bio veoma hladan. Ako bi bio na devi, ona bi se od silne težine savijala do zemlje. Tako mu je jedne prilike došla Objava dok mu je butina bila naslonjena na Zejdovu nogu. Zejdu je bilo toliko teško da je jedva izdržao.

Peti način: Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je vidao meleka Džibrila, a.s., u pravom liku, onom u kom ga je Allah, dž.š., stvorio. Objavljivao bi mu što god je Allah naređivao. Ovakvim načinom je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, dobio Objavu samo dva puta. To je spomenuo Kur'ani-Kerim u suri En-Nedžm.

Šesti način: Način direktne Allahove Objave Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, dok je bio iznad nebesa u Noći uzdignuća – Mi'radž, kada je propisana obaveznost namaza i neke druge stvari.

Sedmi stepen: Direktan govor od Allaha, dž.š., Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, bez posredništva meleka, kao što je Allah, dž.š., govorio Musau, alejhisselam, sinu Imranovom. Ovaj stepen Objave je bio Musaova mudžiza koju je Kur'an potvrdio, a vezano za našeg Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, spominje se u hadisu o Israu i Miradžu.

Neki su dodali i osmi način Objave. Ona je bila direktni Allahov, dž.š., razgovor sa Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, bez zastora. Ovaj način Objave je predmet razilaženja između prvih i kasnijih generacija.¹⁷⁰

¹⁷⁰ *Zadul-me'ad*, 1/18.

Prvi period pozivanja Allahu

Tri godine tajnog pozivanja

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, poslije dobijanja prethodno spomenutih ajeta sure El-Muddessir, počeo je svoje pozivanje Uzvišenom Allahu. Pošto je njegov narod bio grube naravi i znao je samo za obožavanje kipova i idola, jedini dokaz im je bio to što su na tome zatekli svoje pretke. Njihova istaknuta karakteristika je bila ponos, a sporove su najčešće rješavali sabljom. Bili su predvodnici vjerskog života na Arapskom poluotoku. Pripadao im je glavni vjerski centar. Garantirali su očuvanje njihove vjere i predvodništva u njoj. Zato je bilo mudro da pozivanje u početku bude tajno, kako ne bi Mekkelije iznenadio nečim što bi ih uznemirilo.

Prva prethodnica

Prirodno je bilo da Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, islamsko učenje prvo predoči svojim najbližim ljudima – porodici i prijateljima. Pozvao ih da slijede njegovo ubjeđenje, a zatim je pozvao i svakog kod koga je primjećivao znakove dobra i one koji su njega poznavali. Znao je da vole istinu i dobro, a oni su njega znali kao istinoljubivog i dobrog. Odazvali su mu se oni koji nisu nimalo sumnjali u veličinu Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, ličnosti i istinitost onoga o čemu obavještava. To je skupina koju je historija zapamtila kao *es-sabikunel-evvelun* – prvi muslimani. Na njihovom čelu je bila Vjerovjesnikova, sallallahu alejhi ve sellem, supruga i majka vjernika, Hatidža bint Huvejlid, zatim njegov štićenik Zejd b. el-Harise ibn Šurahil el-Kelbi,¹⁷¹ njegov amidžić Alija ibn Ebu Talib, dječak kog je pazio Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i njegov voljeni prijatelj Ebu Bekr es-Siddik. Oni su primili islam prvog dana po-

¹⁷¹ Bio je zarobljen i prodat u roblje, pa ga je kupila Hatidža i poklonila Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. Međutim, došli su njegov otac i amidža da ga vrate njegovom narodu i porodici, pa je on izabrao Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koji ga je posinio kako je to bi običaj Arapa. Zbog toga se govorilo: Zejd sin Muhammedov, dok nije došao islam i poništio posinovljenje. Zejd je poginuo kao šehid u Bici na Muti u mjesecu džumadel-ulau, osme godine po Hidžri, kada je predvodio islamsku vojsku.

zivanja. Ebu Bekr je aktivno učestvovao u pozivanju u islam, a bio je veoma omiljena ličnost, dobročinitelj lijepog ponašanja. Ljudi iz njegovog naroda su mu dolazili i sa njim se prijateljili zbog njegovog znanja, trgovine i lijepog društva. Počeo je pozivati ljude iz svog plemena u koje je imao povjerenja i sa kojima bi sijelio. Njegovom davom Osman ibn Affan el-Emevi je primio islam, zatim Zubejr ibn el-Avam el-Esedi, Abdurrahman ibn Auf, Sad ibn Ebu Vekkas i Talha ibn Ubejdullah et-Tejmi. Ova osmerica su prvi primili islam.

Za njima su islam primili¹⁷² Ebu Ubejde ibn Amir el-Džerrah, iz plemena El-Haris ibn Fihri, Ebu Seleme ibn Abduledes el-Mahzumi, njegova žena Ummu Seleme, El-Erkam ibn ebi-Erkam el-Mahzumi, Osman ibn Mez'un el-Džumehi sa svoja dva brata Kudametom i Abdullahom, zatim Ubejde b. el-Haris b. el-Muttalib b. Abdumenafo, Seid ibn Zejd el-Adevi i njegova žena Fatima bint el-Hattab el-Adevijja, sestra Omera ibn el-Hattaba, zatim Habbab b. el-Erett et-Tejmi, Dža'fer ibn Ebu Talib, njegova žena Esma bint Umejs, zatim Halid ibn Seid ibn el-As el-Emevi i njegova žena Emina bint Halef, zatim njegov brat Amr ibn Seid b. el-As, zatim Hatim ibn el-Haris el-Džumehi i njegova žena Fatima bint Mudžellil, potom njegov brat el-Hattab b. el-Haris i njegova žena Fukejha bint Jesar, zatim njegov drugi brat Muammer b. el-Haris, zatim el-Muttalib ibn Ezher ez-Zuhri i njegova žena Remla bint Ebi Auf, zatim Nuajm ibn Abdullah b. en-Nuham el-Adevi. Svi pripadaju plemenu Kurejš, tj. njegovim ograncima.

U prve muslimane koji ne pripadaju plemenu Kurejš ubrajaju se: Abdullah ibn Mes'ud el-Huzeli, Mes'ud ibn Rebia el-Kari, Abdullah ibn Džahš el-Esedi, njegov brat Ebu Ahmed ibn Džahš, Bilal ibn Rebah el-Habeši, Suhejb ibn Sinan er-Rumi, Ammar ibn Jasir el-Ansi, njegov otac Jasir i majka Sumejja i Amir ibn Fuhejre. Islam su primili i Ummu Ejmen Bereke el-Habešijja, Ummul-Fadl Lubaba el-Kubra bint el-Haris el-Hilalija, žena Abbasa ibn Abdulmuttaliba, zatim Esma bint Ebu Bekr es-Siddik, radiallahu 'anhuma.¹⁷³ Ovo su bili prvi muslimani, a poslije iščitavanja postaje jasno da je broj prvih muslimana dostigao 130 muškaraca i žena, ali ne znamo tačno da li

¹⁷² Za povod dobijanja ovog nadimka *Sahihul-Buhari*, 1/530.

¹⁷³ Za detaljnije informacije *Siretu ibni Hišam*, 1/245-262. Oko nečijih imena postoji razilaženje.

su svi primili islam u toku tajnog pozivanja ili su neki od njih primili islam pošto je počelo javno pozivanje.

Namaz

Jedna od prvih naredbi koje su objavljene bilo je obavljanje namaza. Ibn Hadžer kaže: „Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je prije Noćnog putovanja u Jerusolim sigurno obavljao namaz, kao i njegovi ashabi, ali postoji razilaženje oko toga da li im je bilo obavezno nešto od pet dnevnih namaza ili ne. Neki kažu da je obavezan bio namaz prije izlaska i poslije zalaska Sunca.“ El-Haris ibn Ebu Usame prenosi putem Ibn Lehie, spojenim lancem prenosilaca od Zejda ibn Hariseta, da je Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, u početku Objave došao Džibril i podučio ga abdestu. Kada je upotpunio abdest, uzeo je malo vode i poprskao po svom spolnom organu. To bilježi Ibn Madže po značenju, a slično se prenosi i od El-Beraa ibn Aziba i Ibn Abbasa. U hadisu od Ibn Abbasa stoji da je to bio jedan od prvih farzova.¹⁷⁴ Ibn Hišam spominje da su se Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovi ashabi, kada bi došlo vrijeme namaza, skrivali od naroda da bi klanjali. Ebu Talib je jednom vidio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i Aliju kako klanjaju, pa ih je upitao o tome, a kada je saznao koliko je to krupna stvar, rekao im je da budu ustrajni u njoj.¹⁷⁵

To je ibadet koji je naređen vjernicima. Za taj period nisu poznati drugi ibadeti, naredbe i zabrane osim onoga što je vezano za namaz. Tada im je Objava pojašnjavala razne aspekte tevhida i podsticala ih na čišćenje duša, kićenje plemenitim osobinama, opisujući im Džennet i Džehennem kao da ih gledaju, savjetujući ih na najljepši način tako da bi im se raširila prsa i nahranile duše, vodeći ih u potpuno drugačiji svijet od onog u kom je tadašnja ljudska zajednica živjela. Tako su prošle tri godine, a pozivanje je još uvijek bilo ograničeno na pojedince. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ga još uvijek nije obznanio na skupovima. I pored toga, Kurejšije su znali za to i islam se naširoko spominjao u Mekki. O njemu su mnogi govorili, neki su negodovali i napadali neke od vjernika, ali nisu obraćali

¹⁷⁴ Abdullah en-Nedždi, *Muhtesarus-Sire*, 88.

¹⁷⁵ Ibn Hišam, 1/247.; Ebu Davud et-Tajalisi, *Musned*, 26.

puno pažnje na to, jer Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije napadao njihovu vjeru i božansta.

Drugi stepen pozivanja Allahu

Javno pozivanje

Prva naredba o javnom pozivanju

Kada se formirala skupina vjernika koja opstoji na bratstvu i međusobnom pomaganju, koja nosi breme dostavljanja poslanstva i davanja mjesta koje poslanstvu i pripada, došla je objava koja Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, obavezuje da obznani svoj poziv i da se na lijep način suprotstavi zabludi. Prvo što je Allah objavio za ovu priliku je: *I opominji rodbinu svoju najbližu.* (Eš-Šu'ara, 214) Ovaj ajet je došao poslije spominjanja priče o Musau, alejhisselam, od početka njegovog poslanstva do seobe sa Izraelićanima, o njihovom spasu od Faraona i njegovog naroda, i o davljenju Faraona i njegove porodice u moru. Ova kur'anska priča sadrži sve periode kroz koje je Musa, alejhisselam, prošao tokom svoje poslaničke misije u Egiptu, pozivajući Faraona i njegov narod ka Allahu, dž.š. Kao da je ovo detaljno izlaganje došlo uz naredbu Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, da obznani svoj poziv ka Allahu, kako bi on i ashabi imali pred sobom primjer onoga na šta će naići, a to su utjerivanje u laž i progon kada obznane svoj poziv, i kako bi u samom startu bili svjesni svoje situacije.

S druge strane, ova sura sadrži i spominjanje posljedice onih koji poslanike utjeruju u laž, kao što su narodi Nuha, Ada, Semuda, Ibrahim, Luta, Šu'ajba (Ashabil-Ejketi), i Faraonov narod i događaj s njima, da bi obavijestio one koji će poricati da će ih stići Allahova kazna ako ustraju u tome, te da bi vjernici znali da lijep završetak pripada njima, a ne poricateljima.

Pozivanje rodbine u islam

Nakon objave ovog ajeta, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je prvo pozvao svoju porodicu – Benu Hašim. Došli su sa nekoliko članova porodice El-Muttaliba ibn Abdumenafa. Bilo ih je oko četrde-

set pet ljudi. Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, htio govoriti, Ebu Leheb ga preduhitri i reče: „Evo, ovo su tvoje amidže i amidžići, pa govori. Ostavi prazne riječi i znaj da nemaš nikakvo pravo nad ovim arapskim narodom. Ja na to imam veće pravo od tebe, zato ti je dovoljna porodica tvog oca. Ako nastaviš s tim što si započeo, njima je najlakše da te se odreknu! U tome će im pomoći i ostali Arapi. Ne znam da ima iko ko je svojoj rodbini nanio više zla od tebe.” Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je sve vrijeme šutio i na tom skupu nije govorio ono što je htio. Pozvao ih je drugi put i rekao im: „Hvala Allahu, Njega hvalim i od Njega pomoć tražim, u Njega vjerujem, i u Njega se uzdam. Svjedočim da nema istinskog božanstva osim Allaha, Jednog Jedinog, Koji nema sudruga.“ Zatim reče: „Vođa ne smije lagati svoj narod, tako mi Allaha, pored Kojeg nema drugog boga. Ja sam Allahov poslanik, vama naročito, a svim ljudima općenito. Tako mi Allaha, svi ćete umrijeti kao što ležete spavati, i svi ćete biti proživljeni kao što se budite iz sna. I svakako ćete polagati račun za svoja djela, a nagrada će biti ili vječni Džennet ili vječni Džehennem.” Ebu Talib reče: „Nama je tvoja pomoć najpotrebnija, tvoj savjet smo najspremniji prihvatiti i najviše ti vjerujemo. Evo ovdje, na okupu je sav rod tvog oca, i ja sam jedan od njih. Ja sam prvi koji će prihvatiti to što ti voliš, pa čini ono što ti je naredeno! Tako mi Allaha, ja ću te, kao i do sada, uvijek štiti i braniti, ali ja nisam spreman napustiti Abdulmuttalibovu vjeru.” Ebu Leheb reče: „Ovo je, tako mi Boga, sramota. Spriječite ga prije nego druge zavede!” Ebu Talib dodade: „Tako mi Allaha, branit ćemo ga dok smo živi.”¹⁷⁶

Na brežuljku Saffa

Nakon što je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, dobio obećanje od Ebu Taliba da će ga štiti u vrijeme dok on dostavlja ono što mu dolazi od Gospodara, jednoga dana se pope na Saffu, uspe se na najviši kamen i povika: „Evo neprijateljskog upada!” Tako su se upozoravali na neprijateljski vojni napad ili na neki veliki događaj. Zatim počeo pozivati ogranke plemena Kurejš, pleme po pleme: „O potomci Fihra! O potomci Adijja! O potomci toga i toga. O potomci Abdu-menafa, o potomci Abdulmuttaliba!” Kada su to čuli, upitaše: „Ko je ovaj što viče?” Rekoše: „Muhammed.“ Ljudi pohitaše, a ko nije mo-

¹⁷⁶ Ibnul-Esir, *El-Kamil*, 1/584-585.

gao doći poslao bi izaslanika da vidi o čemu se radi. Tako dođe Ebu Leheb i Kurejšije. Kada se okupiše, on reče: „Šta mislite, kada bih vas obavijestio da se u dolini nalazi konjica koja će vas napasti, da li biste mi povjerovali?“ Odgovoriše: „Da, ti nisi nikada lagao i uvijek si nam istinu govorio!“ On reče: „Ja sam poslan vama da vas upozorim na tešku patnju i kaznu koja vas čeka. Primjer mene i vas je kao primjer čovjeka koji je vidio neprijatelja, i koji pazi na svoju porodicu,¹⁷⁷ pa se pobojao da ga neprijatelj ne prestigne, te je počeo vikati: 'Evo neprijateljskog upada!'" Zatim ih pozva u istinu i upozori na Allahovu kaznu, nekada se obraćajući određenim skupinama i ličnostima, a nekada svima zajedno.

Reče: „O skupino Kurejšija, kupite svoje duše od Allaha, spasite se Vatre! Doista vam ja ne mogu naštetiti niti korist pribaviti! Ja vas od Allaha ne mogu nikako zaštititi! O potomci Kaba ibn Luejja, spasite se Vatre! Doista vam ja ne mogu naštetiti niti vam korist pribaviti! O potomci Murreta ibn Kaba, spasite se Vatre! O potomci Kusajja, spasite se Vatre! Doista vam ja ne mogu naštetiti niti vam korist pribaviti! O potomci Abdumenafo, spasite se Vatre! Doista vam ja ne mogu naštetiti niti vam korist pribaviti! Ja vas od Allaha ne mogu nikako zaštititi! O potomci Abdušemsa, spasite se Vatre! O potomci Hašima, spasite se Vatre! O potomci Abdulmuttaliba, spasite se Vatre. Doista vam ja ne mogu naštetiti niti vam korist pribaviti! Ja vas od Allaha ne mogu nikako zaštititi! Tražite mi od imetka šta god hoćete, doista vas od Allaha ne mogu odbraniti! O Abbase, sine Abdulmuttalibov, doista te od Allaha ne mogu nikako zaštititi! O Safijja, kćeri Abdulmuttalibova, tetko Allahovog poslanika, doista te od Allaha ne mogu nikako zaštititi! O Fatimo, kćeri Muhammedova (Allahovog poslanika), traži mi od imetka šta hoćeš, ali spasi sebe Vatre, jer ti ja, doista, ne mogu naštetiti niti korist pribaviti! Ja te od Allaha ne mogu nikako zaštititi, osim što ste mi rodbina, a ja ću rodbinske veze spajati kako je propisano.“ Poslije ovog upozorenja ljudi su se razišli. Spominje se samo da je Ebu Leheb na loš način postupio sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, rekavši mu: „Propao ti ostatak dana, zar si nas zbog ovoga okupio?“ Allah, dž.š., je tada objavio: *Neka propadne Ebu Leheb – i propao je!* (El-Mesed, 1)¹⁷⁸

¹⁷⁷ Tj. gleda na njih sa neke uzvišice kako ih ne bi iznenadio neprijatelj.

¹⁷⁸ *Sahihul-Buhari*, hadis br. 2753, 3525-3527 i 4771. (*Fethul-Bari*, 5/449., 6/237.,

Ovaj glasni povik je u cilju dostavljanja, jer je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, sebi najbližim ljudima pojasnio da je vjerovanje u ovu Poslanicu od životnog značaja za veze između njega i njih,¹⁷⁹ i da se plemensko rodoljublje, kog su Arapi posjedovali topi pod vrelinom ovog upozorenja koje je došlo od Allaha. Ovaj poziv je potresao sve krajeve Mekke dok Allah nije objavio: *Ti javno ispovijedaj ono što ti se naređuje i mnogobožaca se okani.* (El-Hidžr, 94) Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je počeo javno pozivati u islam na skupovima i sastancima mušrika, učeći im Allahovu Knjigu i govoreći im ono što su raniji poslanici govorili svojim narodima: *O narode moj, samo Allaha obožavajte, vi drugog boga osim Njega nemate!* (El-E'araf, 59) Počeo je ibadetiti Allahu pred njihovim očima, tako da bi klanjao u dvorištu Kabe preko dana, javno, pred svima. Njegov poziv je prihvaćen, i ljudi su, jedan po jedan, ulazili u Allahovu vjeru. Njihovi ukućani koji ne bijahu primili islam počеше ih mrziti, od njih se udaljavati i prkositi im, a Kurejšijama se gadilo od toga i puno ih je ljutilo ono što su vidjeli.

Konsultativno zasijedanje o sprječavanju hadžija da čuju ovaj poziv

U toku ovih dana Kurejšije je mučila druga briga. Od početka javnog pozivanja prošlo je tek nekoliko dana ili mjeseci, a vrijeme hadža se već približilo. Kurejšije su znali da će im delegacije dolaziti, i da će morati nešto reći Arapima u vezi Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, kako njegov poziv ne bi ostavio traga na duše Arapa. Okupili su se kod El-Velida b. el-Mugire, razmišljajući šta da kažu, pa im Velid reče: „Dogovorite se oko jednog mišljenja i nemojte se

8/360.), *Sabihu Muslim*, 1/114., *Džamiut-Tirmizi*, tefsir sure Eš-Šu'ara, 5/316-317, hadis br. 3184-3186, i drugi. Sakupio sam njihove rivajete i poređao ih po redosljedu.

¹⁷⁹ Uzvišeni kaže: *Tog dana će oni koji su jedni drugima bili prijatelji postati neprijatelji, samo to neće biti oni koji su se Allaha bojali i grijeha klonili.* (Ez-Zuhruf, 67) I kaže: *A kada dođe glas zaglušujući – na Dan kada će čovjek od brata svoga pobjeći, i od majke svoje i od oca svoga, i od druge svoje i od sinova svojih – Toga dana će se svaki čovjek samo o sebi brinuti. Neka lica bit će Toga dana blistava, nasmijana, radosna, a na nekim licima Toga dana bit će prašina, tama će ih prekrivati, a to će nevjernici i razvratnici biti!* (Abese, 33-42)

razilaziti, pa da jedni druge utjerujete u laž i da jedni drugima protivrječite.“ Rekoše: „Reci nam ti šta da kažemo.“ On reče: „Ne, nego vi recite, ja ću slušati.“ „Kazat ćemo da je prorok.“ – kazaše oni. „Ne, tako mi Allaha, on nije prorok. Vidjeli smo proroke, i njegov govor nije pjevušenje i rimovana proza proroka.“ – reče Velid. „Onda ćemo kazati da je ludak!“ On im reče: „Nije on lud, vidjeli smo ludake i poznajemo ih. Njegov govor nije davljenje, obuzetost, niti šaputanje ludaka.“ Rekoše: „Kazat ćemo da je pjesnik!“ On reče: „Nije on pjesnik, znamo svu poeziju: redžez, makbud i mebsut, a ovo nije poezija.“ Oni rekoše: „Kazat ćemo da je sihirbaz!“ „Nije on sihirbaz, vidjeli smo sihirbaze i njihove sihrove, a ovo nije njihovo puhanje niti vezivanje čvorova.“ – reče on. Upitaše ga: „Pa šta ćemo onda reći?“ On reče: „Tako mi Allaha, doista njegov govor ima slatkoću i eleganciju, njegov korijen je grozd, a ogranak tek ubrani plod. Šta god od ovoga da kažete, znat će se da je neistina, a najbliže od svega što kažete jeste da je sihirbaz – čarobnjak, koji je došao sa govorom koji opčinjava, kojim rastavlja sina od oca, brata od brata, čovjeka od žene i porodice, pa uzmite to mišljenje o njemu.“¹⁸⁰ Neki rivajeti nam govore da je Velid odbacio sve što su mu predložili, a kada mu rekoše: „Daj nam mišljenje koje nema manjkavosti u sebi.“, on im reče: „Ostavite me da razmislim.“ Velid je razmišljao i razmišljao i na kraju im iznio prethodno mišljenje. O Velidu je Uzvišeni Allah objavio šesnaest ajeta u suri El-Muddessir (11-26), u kojima opisuje proces njegovog razmišljanja: *jer je smišljao i računao, i proklet bio kako je proračunao! I još jednom, proklet bio kako je proračunao! Zatim je pogledao, pa se onda smrknuo i namrštio, i potom se okrenuo i uzoholio, i rekao: „Ovo nije ništa drugo do vradžbina koja se nasljeđuje, ovo su samo čovjekove riječi!“* (El-Muddessir, 18-25)¹⁸¹ Pošto su se prisutni

¹⁸⁰ Ibn Hišam, 1/271., i bilježe ga El-Bejheki i Ebu Nuajm u *Delailun-nubuvveh*, i drugi.

¹⁸¹ Uzvišeni kaže: *Meni ostavi onoga koga sam Ja izuzetkom učinio, i bogatstvo mu ogromno dao, i sinove koji su s njim, i čast i ugled mu pružio - i još žudi da uvećam! Nikako! On, doista, prkosi ajetima Našim, a naprtit ću Ja njemu teškoće, jer je smišljao i računao, i proklet bio, kako je proračunao! I još jednom, proklet bio kako je proračunao! Zatim je pogledao, pa se onda smrknuo i namrštio, i potom se okrenuo i uzoholio, i rekao: „Ovo nije ništa drugo do vradžbina koja se nasljeđuje, ovo su samo čovjekove riječi! U Sekar ću Ja njega baciti - a znaš li ti šta je Sekar? Ništa on neće poštedjeti, kože će crnim učiniti!* (El-Muddessir, 11-29)

složili, krenuli su da sprovedu odluku. Sjedili su pored puteva koji-
ma su ljudi dolazili na hadž, i ko bi god prošao oni bi im spomenuli
Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, slučaj.¹⁸² Allahov Poslanik, sa-
llallahu alejhi ve sellem, je išao gdje bi ljudi dolazili, bilo da se radi
o Ukazu, Medženni ili Zul-Medžazu, pozivajući ih Allahu. Ebu Le-
heb je išao za njim i govorio: „Nemojte ga slušati, on je otpadnik i
lažov!“¹⁸³ Plod svega toga je to da su na kraju Arapi saznali za slučaj
Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Njegov spomen se
raširio cijelim Arapskim poluotokom.

Različite metode opiranja pozivu u islam

Kada su Kurejšije završili sa poslovima oko hadža, počeli su raz-
mišljati o metodama kojima će okončati ovaj poziv dok je još u po-
voju. Ove metode se mogu sažeti u sljedećim tačkama:

**1. Ironija, potcjenjivanje, izigravanje, utjerivanje u laž i ismi-
javanje.** Time su htjeli poniziti muslimane i ugušiti njihov entuzi-
jazam. Na Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, bacili su
teške optužbe i uvrede. Govorahu da je lud. *Oni govore: „Ej, ti kome
se Kur'an objavljuje, ti si, uistinu lud!“* (El-Hidžr, 6) Potvarali su ga
da je čarobnjak i lažov: *Oni se čude što im je jedan od njih došao da
ih opomene, i govore nevjernici: „Ovo je čarobnjak, lažov!“* (Sad, 4)
Ispraćali su ga i dočekivali sa zluradim, unezvjerenim pogledima i
glupim pokretima. *Gotovo da te nevjernici pogledima svojim obo-
re kad Kur'an slušaju, govoreći: „On je uistinu lud!“* (El-Kalem, 51)
Kada bi ga vidjeli da sjedi u društvu sa slabim i nejakim prijateljima,
govorili su izrugujući se: *Ovo njegovo društvo: Zar su to oni kojima
je Allah između nas, milost ukazao?* (El-En'am, 53), a Allah im kaže:
A zar Allah dobro ne poznaje one koji su zahvalni!? (El-En'am, 53)
Oni su bili ti o kojima nam Kur'an govori: *Griješnici se smiju onima
koji vjeruju; kada pored njih prolaze, jedni drugima namiguju, a kada
se porodicama svojim vraćaju, šale zbijajući vraćaju se; kada ih vide,
onda govore: „Ovi su doista zalutali“, a oni nisu poslani da motre na
njih.* (El-Mutaffifun, 30-33)

¹⁸² Ibn Hišam, 1/271.

¹⁸³ Ovaj njegov postupak bilježi Ahmed u *Musnedu*, 3/492., 4/341.; *El-Bidaje ven-
nihaje*, 5/75., i *Kenzul-ummal*, 12/449-450.

Bili su sarkastični, izrugivali se sa njim, potvarali ga i ismijavali. To je, malo po malo, ostavljalo traga na dušu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kao što kaže Uzvišeni: *Mi dobro znamo da ti je teško u duši zbog onoga što oni govore.* (El-Hidžr, 97) Zatim ga je Allah učvrstio i naredio mu ono čime će odagnati tjeskobu: *Zato veličaj Gospodara svoga i hvali Ga, i sedždu obavljaj, i sve dok si živ, Gospodaru svome se klanjaj!* (El-Hidžr, 98-99) A prije toga mu je obećao da će ga osloboditi ovih koji se izruguju: *Mi ćemo te osloboditi onih koji se rugaju, koji pored Allah drugog boga uzimaju; i znat će oni!* (El-Hidžr, 95-96), i da će im se to što rade vratiti: *Poslanicima su se i prije tebe rugali, pa je one koji su im se rugali stiglo baš ono čemu su se rugali.* (El-En'am, 10)

2. Stvaranje sumnji i propagiranje lažnih agitacija. Ovo su činili u velikoj mjeri i na razne načine, da bi obične ljude naveli da uopće ne razmisle o njegovom pozivu. Za Kur'an su govorili da su to: *Zbrkani snovi...* (El-Enbija, 5), koje Muhammed vidi noću pa ih citira danju. Govorili su: *On ga izmišlja...* (El-Enbija, 5). Govorili su: *Podučava ga jedan čovjek!* (En-Nahl, 103), i: *Ovo nije ništa drugo do velika laž koju on izmišlja, a u tome mu i drugi ljudi pomažu.* (El-Furkan, 4), tj. oni i njegovi drugovi to zajedno izmišljaju. *I govore: „To su izmišljotine naroda drevnih; on traži da mu se pripisuju i ujutro i naveče da mu ih čitaju.“* (El-Furkan, 5) Nekada bi govorili da on ima nekog džina ili šejtana koji mu dolazi kao što dolaze prorocima. Uzvišeni im na to odgovara: *Hoću li vam kazati kome dolaze šejtani? Oni dolaze svakom lašcu, grješniku...* (Eš-Šu'ara, 221-222), tj. oni dolaze lažovu, pokvarenjaku, čovjeku koji je uprljan grijesima, a vi od mene nikada niste čuli laž, niti kod mene vidjeli grijeh, pa zašto smatrate Kur'an šejtanovom objavom?

Nekada bi o Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, govorili da ga je pogodila neka vrsta ludila, pa mu se prividaju neka značenja koja potom oblikuje u lijepe riječi kao što to rade pjesnici. On je pjesnik, a njegov govor je poezija. Allah im odgovara: *A zavedeni slijede pjesnike. Zar ne znaš da oni svakom dolinom tumaraju i da govore ono što ne rade...* (Eš-Šu'ara, 224-226) Ovo troje su odlike pjesnika, a nijedna od njih se ne nalazi kod Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. Oni koji ga slijede su na Pravom putu i drugima ukazuju na njega, bogobožni su, dobri, lijepog ponašanja, dobrih djela i postupaka.

Kod njih nema nikakvog traga zavedenosti u bilo čemu što rade. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, ne tumara po dolinama kao što to rade pjesnici, već poziva Jednom Gospodaru, jednoj vjeri, Jednom putu, i ne priča ono što ne radi, niti radi ono što ne priča. Kako je on samo daleko od poezije i pjesnika, i kako su samo poezija i pjesnici daleko od njega! Tako im je Allah odgovarao na ubjedljiv način, pobijajući svaku sumnju koji bi izmislili protiv Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, Kur'ana i islama.

Najviše njihovih sumnji bilo je oko tevhida, zatim Muhammedovog, sallallahu alejhi ve sellem, poslanstva, proživljenja mrtvih i njihovog okupljanja na Sudnjem danu. Kur'an im je odgovorio na svaku sumnju oko tevhida, čak i više od toga, što dodatno pojašnjava ovo pitanje sa svakog aspekta. Objasnio je potpunu nemoć njihovih božanstava, što ih je puno srdilo i izazivalo njihovu osudu koja je imala poznate posljedice. I pored priznavanja Muhammedove istinoljubivosti, povjerljivosti i maksimalne dobrote i bogobožnosti, vjerovali su da je stepen vjerovjesništva i poslanstva isuviše velik da bi bio dat ljudskom biću. Smatrali su da čovjek ne može biti poslanik, niti poslanik može biti čovjek. Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obznanio svoje vjerovjesništvo i pozvao u vjerovanje, oni su bili zbunjeni. Govorili su: *I oni govore: „Šta je ovom 'poslaniku', on hranu uzima i po trgovima hoda?“* (El-Furkan, 7) Govorili su da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, čovjek, i da: *Nijednom čovjeku Allah nije ništa objavio!* (El-En'am, 91) Allah im je odgovorio: *Reci: 'A ko je objavio Knjigu koju je donio Musa kao svjetlo i putokaz ljudima...'* (El-En'am, 91) Znali su i priznavali da je Musa bio čovjek. Allah im je odgovorio rekavši da su svi raniji narodi svojim poslanicima govorili: *Vi ste ljudi kao i mi...* (Ibrahim, 10) Vjerovjesnici i poslanici su bili samo ljudi, i nema nikakve kontradikcije između ljudskosti i poslanstva.

Pošto su priznavali da su Ibrahim, Ismail i Musa, alejhimusselam, bili poslanici i ljudi, nisu više imali opravdanja da ustrajavaju na ovoj sumnji, pa su rekli: *„Zar Allah nije imao za Njegovu Poslanicu izabrati nekog drugog, a ne ovo jadno siroče!? Zar je Allah trebao zanemariti velikane Mekke i Taifa, a uzeti ovog jasnika za poslanika!? Trebalo je da ovaj Kur'an bude objavljen kakvom uglednom čovjeku iz jednog od ova dva grada!* (Ez-Zuhruf, 31) Uzvišeni im odgovara: *Zar*

oni da raspolažu milošću Gospodara tvoga? (Ez-Zuhruf, 32) To znači da su Objava i poslanstvo milost od Allaha, a: *Allah dobro zna kome će povjeriti Poslanicu Svoju.* (El-En'am, 124) Poslije toga su prešli na novu sumnju, pa su rekli: „Poslanici dunjalučkih kraljeva hodaju sa svitom sastavljenom od posluge, uživaju u raskoši i veličanstvu, i imaju puno sredstava za život. A šta je, onda, sa Muhammedom što hodi po pijacama ne bi li zaradio koji zalogaj za život, a tvrdi da je Allahov poslanik?“ *Trebalo je da mu se jedan melek pošalje da zajedno sa njim opominje, ili da mu se spusti kakvo blago ili da ima vrt iz kog bi se hranio? I nevjernici još govore: „Vi samo začarana čovjeka slijedite!“* (El-Furkan, 7-8) Allah im je na to odgovorio riječima da je Muhammed poslanik, i da je njegov zadatak da dostavi Allahovu Poslanicu i odraslom i mladom, i slabom i snažnom, i plemiću i jadniku, i slobodnom i zarobljenom. Kada bi bio okružen raskošću, glamurom, slugama, stražom i pratnjom poslanika dunjalučkih vladara, do njega ne bi mogli stići slabi i mladi koji bi se njime okoristili, a oni sačinjavaju većinu čovječanstva. U tom slučaju bi korist poslanstva bila umanjena, i u njemu ne bi imalo nikakve koristi.

Njihovo poricanje proživljenja poslije smrti bilo je samo iščuđavanje, jer im je to bilo neshvatljivo. Govorili su: *Zar kada poumiremo i kada kosti i zemlja postanemo, zar ćemo mi, zaista, biti oživljeni i naši preci davni?* (Es-Saffat, 16-17), i: *Nezamisliv je to povratak!* (Kaf, 3) Također su se iščuđavali govoreći: *Hoćete li da vam pokažemo čovjeka koji vam predskazuje da ćete, kada se sasvim raspadnete, zaista, ponovo stvoreni biti? Iznosi li on o Allahu laži ili je lud?* (Sebe, 6-7) Jedan je rekao:

أَمُوتُ ثُمَّ بَعْتُ ثُمَّ حَشَرْتُ * * * حَدِيثُ خُرَافَةٍ يَا أُمَّ عَمْرٍو
*Zar su smrt, proživljenje i okupljanje
 majko Amrova, praznovjerje?*

Allah im je odgovorio skrećući im pažnju na ono što se dešava na dunjaluku: nepravednik umre bez kazne za svoju nepravdu, a potlačeni umre bez uzimanja svog prava; dobročinitelj umre bez nagrade za svoje dobročinstvo i svoju dobrotu, a pokvareni griješnik umre prije nego bude kažnjen za svoja loša djela. Da nema proživljenja, života

i naknade poslije smrti ove dvije strane bi bile iste, čak bi nasilnik i pokvarenjak bili srećniji od potlačenog i dobrog. A ovo je apsolutno nepojmljivo, niti se od Allaha može očekivati da izgradi sistem Svojih stvorenja na ovakvom neredu. On kaže: *Zar ćemo muslimane sa nevjernicima izjednačiti!? Šta vam je, kako rasuđujete?* (35-36), i: *Zar ćemo postupiti s onima koji vjeruju i čine dobro kao s onima koji prave nered na Zemlji, ili, zar ćemo postupiti s onima koji se grijeha klone isto kao i s grijehnicima?* (Sad, 28), i: *Misle li oni koji čine zla djela da ćemo s njima postupiti jednako kao sa onima koji vjeruju i dobra djela čine, da će im život i smrt biti isti? Kako loše rasuđuju!* (El-Džasija, 21)

Zbog razumske nepojmljivosti toga što govore, Uzvišeni im odgovara: *A šta je teže: vas ili nebo stvoriti?* (En-Naziat, 27), i: *Zar ne znaju da je Allah, Koji je nebesa i Zemlju stvorio i Koji nije, stvarajući ih, iznemogao, kadar oživjeti mrtve? Jeste, On sve može.* (El-Ahkaf, 33), i: *Poznato vam je kako ste prvi put stvoreni, pa zašto se ne urazumite?* (El-Vaki'a, 62) Objasnio im je ono što je poznato i po razumu i po tradiciji, a to je da je povratak: *Njemu još lakši.* (Er-Rum, 27), i: *Onako kako smo prvi put iz ničega stvorili, tako ćemo ponovo iz ništa stvoriti.* (El-Enbija, 104), i: *Pa zar smo prilikom prvog stvaranja malaksali?* (Kaf, 15) Ovako im je na jasan način odgovarao na sve sumnje koje su širili, da se može uvjeriti svako ko pameti ima, ali su oni bili smutljivci i oholnici koji žele visoke položaje na Zemlji i nametanje među stvorenjima, tako da su nastavili tumarati u svom nevjerstvu.

3. Isprječavanje između ljudi i slušanja Kur'ana, te suprotstavljanje Kur'anu izmišljenim pričama. Pored širenja sumnji, mušrici su se isprječavali između ljudi i slušanja Kur'ana i islamskog poziva na svaki mogući način. Tjerali bi ljude, pravili bi buku, pjevali i igrali kada bi vidjeli da se Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, sprema pozivati ih, ili kada bi ga vidjeli da klanja ili uči Kur'an. Uzvišeni Allah kaže: *Oni koji ne vjeruju govore: „Ne slušajte ovaj Kur'an, nego pravite buku da biste ga nadvikali!“* (Fussilet, 26) Od njih Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, nije mogao učiti Kur'an na skupovima i sastancima, osim na kraju pete godine vjerovjesništva, kada je to uradio iznenada, a da oni ne osjete njegovu namjeru prije počinjanja učenja. Nadr b. el-Haris je bio jedan od kurejšijskih šejtana koji je došao iz Hire, gdje je naučio priče o perzijskim kraljevima: Ruste-

mu i Isfindijaru. Kada bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, došao na neko sijelo da ljude podsjeća na Allaha i upozorava ih na Njegovu kaznu, za njim bi došao Nadr i govorio: „O Kurejšije, tako mi Allaha, ja bolje pričam od njega!“ Zatim bi im pričao o perzijskim kraljevima Rustemu i Isfindijaru, a potom bi govorio: „Po čemu to Muhammed ljepše priča od mene?“¹⁸⁴ U rivajetu koji prenosi Ibn Abbas stoji da je Nadr kupio pjevačicu, i kada bi god čuo da neko želi islam, otišao bi kod njega sa svojom pjevačicom i rekao joj: „Nahrani ga, napoj ga i pjevaj mu.“ A tome bi govorio: „Ovo je bolje od onoga čemu te poziva Muhammed.“ O njemu je Uzvišeni Allah objavio: *Ima ljudi koji kupuju priče za rasonodu, da bi s Allahova puta odvodi-li...* (Lukman, 6)¹⁸⁵

4. Progoni. Mnogobošci su malo po malo primjenjivali spomenute metode želeći ugasiti poziv koji je postao javan u četvrtoj godini vjerovjesništva. Tako su prolazile sedmice i mjeseci, a oni su se zadržavali na ovim metodama ne prelazeći na proganjanje i kažnjavanje. Međutim, kada su vidjeli da ove metode ne koriste puno u sputavanju islamskog poziva, počeli su se međusobno dogovarati šta da čine. Odlučili su kažnjavati muslimane i iskušavati ih ne bi li ostavili svoju vjeru. Tako je svaki poglavar kažnjavao pripadnike svog plemena koji su prihvatili islam. Napao bi robove koji su odabrali Put imana. Bilo je prirodno da sljedbenici i obične mase slijede svoje poglavare i velikane, da rade ono čime su ti velikani zadovoljni i kako im se prohtje. Zato su muslimane, pogotovo slabe, toliko mučili da se od toga koža naježi, i svetili im se tako žestoko da se srca cijepaju kada to čuju.

Kada bi Ebu Džehl čuo da je neki uglednik primio islam, korio bi ga i ponižavao, prijetivši mu da će imati veliki gubitak u imetku i ugledu, a ako bi bio slab, udarao bi ga.¹⁸⁶ Osmana ibn Affana bi njegovamidža svezao u hasuri od palminog lišća, a zatim bi je potpalio.¹⁸⁷ Kada je majka Mus'aba ibn Umejra saznala da je on primio islam, zabranila mu je da jede i pije i izbacila ga je iz kuće. Prije toga je imao najudobniji život od svih, ali mu je poslije toga koža ogrubela poput

¹⁸⁴ Sažeto iz *Siretu ibni Hišam*, 1/299-300, i 1/358.

¹⁸⁵ *Ed-Durrul-mensur*, tefsir sure Lukman, 5/307.

¹⁸⁶ Ibn Hišam, 1/320.

¹⁸⁷ *Rahmetun lil-alemin*, 1/57.

zmijske krljušti.¹⁸⁸ Suhejb ibn Sinan er-Rumi bi bio kažnjavan sve dok ne bi izgubio svijest, tako da ne bi bio svjestan šta priča.¹⁸⁹ Bilal, rob Umejjera ibn Halefa el-Džumehija, je bio kažnjavan tako što bi Umejje stavljao konopac oko njegovog vrata, a zatim dao dječacima da ga vuku po mekkanskim brdima da to ostavi trag na njegovom vratu. Govorio je: „Jedan, Jedan!“ Umejje bi ga jako povukao i udario štapom, tjerao ga da sjedi na žestokoj sunčevoj vrelini i izglednjivao ga. Gore od svega toga je bilo kada bi ga izveo u sred podneva, bacio na leđa, a zatim naredio da mu se velika stijena stavi na prsa. Zatim bi govorio: „Tako mi Allaha, ovako ćeš ostati dok ne umreš ili ne porekneš Muhammeda i počneš obožavati Lata i Uzata!“ Bilal bi mu odgovarao: „Jedan, Jedan.“ Kao i: „Da znam riječ koju više mrzite od ove, rekao bih je.“ Ebu Bekr je jednog dana prošao pored njega, a oni ga ovako mučahu, pa ga je kupio za osam oka, ili pet srebrnih oka, i oslobodio ga.¹⁹⁰

Ammar ibn Jasir, radiallahu anhuma, je bio rob plemena Mahzum. On je primio islam sa ocem i majkom, pa su ih mušrici na čelu sa Ebu Džehlom izvodili na ravnicu kada je bila najveća vrućina i kažnjavali ih njenom vrelinom. Vjerovjesnik, s.a.w.s., je prolazio pored njih dok su bili kažnjavani, pa im je rekao: „Strpite se, o porodico Jasirova, doista je vaša nagrada Džennet.“ Jasir umrije od patnji, a Ammarovu majku Sumejju Ebu Džehl kopljem probode kroz ?? te umrije i posta prva šehid u islamu. Ona je Sumejja bint Hajjat, robinja Huzejfe ibn Mugire ibn Abdullah ibn Omer ibn Mahzum, veoma stara i slaba. Ammara su žestoko kažnjavali, nekada vrelinom, nekada stavljanjem crvene stijene na njegova prsa, a nekada davljenjem u vodi dok ne bi izgubio svijest. Govorili su mu: „Nećemo te ostaviti dok ne budeš psovao Muhammeda, ili hvalio Lata i Uzata.“ On pristade na to, prisiljen, i dođe plaćući Allahovom Poslaniku, s.a.w.s., pa Allah objavi: Ko zanevjeruje u Allaha poslije vjerovanja, osim onoga ko je prisiljen a srce mu smireno na vjerovanju... (En-Nahl, 106.)

Ebu Fukejhe, koji se zvao Efleh, bio je rob plemena Abdud-dar,

¹⁸⁸ *Usdul-gabe*, 4/406; *Telkihu fuhumi ehlil-eser*, 60.

¹⁸⁹ *El-Isabe*, 3., 4/255; Ibn Sa'd, 3/248.

¹⁹⁰ Ibn Hišam, 1/317-318; *Telkihu fuhumi ehlil-eser*, 61; *Tefsir ibni Kesir*, tefsir sure En-Nahl, 106. ajet, str. 2/648.

a porijeklom je bio iz plemena el-Ezd. Mušrici bi ga izvodili napolje polovinom dana na žestokoj vrućini, nogu svezanih gvozdanim lancem, pa bi mu skidali odjeću i položili ga na vreli pijesak, a na leđa mu stavljali stijenu tako da se ne bi mogao pomjeriti, i tako bi ostao dok ne bi izgubio svijest. Tako je kažnjavan sve dok nije učinio drugu hidžru u Abesiniju. Jedanput su mu kanapom svezali noge, zatim ga vukli i bacili na vreli pijesak, i davili ga sve dok ne bi pomislili da je umro, pa je Ebu Bekr prošao pored njega, kupio ga i oslobodio u ime Allaha.

Habbab b. el-Erett je bio rob Ummu Enmar bint Siba el-Huza-ijje, a bio je kovač. Kada je primio islam, njegova gazdarica ga je kažnjavala vatrom. Donosila bi užareno gvožđe i pržila mu glavu i leđa kako bi porekao Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, ali mu je to samo još više povećavalo vjerovanje i pokornost. I drugi mnogobošci su ga, također, kažnjavali. Uvrtali bi mu vrat, čupali kosu, bacali na vatru i držali ga na njoj dok je masnoća iz njegovih leđa ne bi ugasila.¹⁹¹ Zinnira je bila bizantijska robinja koja je primila islam, pa je zbog toga kažnjavana sve dok nije oslijepila. Neko joj je rekao: „Kaznili su te Lat i Uzzat.“, a onda je odgovorila: „Ne, tako mi Allaha, nisu me kaznili, već je ovo od Allaha, i ako On hoće, to će otkloniti.“ Sutradan joj je Allah vratio vid, pa su Kurejšije rekle: „Ovo je neka Muhammedova čarolija!“¹⁹² Islam je primila i Ummu Ubejs, robinja iz plemena Zehre, pa su je mušrici kažnjavali, a posebno njen vlasnik El-Esved ibn Abdujegus, koji je bio jedan od najžešćih neprijatelja Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kome su se izrugivali.¹⁹³ Islam je primila i robinja Omera ibn Muemmila iz plemena Adijj, pa ju je Omer b. el-Hattab kažnjavao, dok je bio u mnogoboštvu. Udarao bi je dok se ne bi umorio, a zatim bi je ostavio, rekavši: 'Tako mi Allaha, ostavljam te samo zato što mi je dosadilo.' Ona bi mu rekla: 'Tvoj Gospodar sa tobom tako uradio.'¹⁹⁴

Od robinja koje su primile islam bile su i Nehdija i njena ćerka, koje su pripadale jednoj ženi iz plemena Abduddar.¹⁹⁵ Rob Amir ibn

¹⁹¹ *Usdul-gabe*, 1/591-592; *Telkihu fuhumi ehlil-eser*, 60, i dr.

¹⁹² Ibn Sa'd, *Et-Tabekat*, 8/256; Ibn Hišam, 1/318.

¹⁹³ *El-Isabe*, 7, 8/258.

¹⁹⁴ Ibn Hišam, 1/319; *Tabekatu ibni Sa'd*, 8/256.

¹⁹⁵ Ibn Hišam, 1/318-319.

Fuhejre je kažnjavan do besvijesti, da više ne bi znao šta govori.¹⁹⁶

Ebu Bekr je kupio ove robove i robinje i sve ih oslobodio, Allah bio zadovoljan i njime i njima. U tome mu je prigovorio njegov otac Ebu Kuhafe, rekavši: „Vidim da oslobađaš slabašne robove, a kada bi oslobodio jake ljude, oni bi te branili.“ On mu odgovori: „Ja želim Allahovo Lice.“ Allah je objavio ajete u kojima hvali Ebu Bekra, a njegove neprijatelje kori. Uzvišeni Allah kaže: *Zato vas opominjem razbuktalom vatrom, u koju će ući samo nesretnik, onaj koji bude poricao i glavu okretao.* (El-Lejl, 14-16), što se odnosi na Umejjeta ibn Halefa i njemu slične. *A od nje će daleko biti onaj koji se bude Allaha bojao, onaj koji bude dio imetka svoga udjeljivao da bi se očistio, ne očekujući da mu se zahvalnošću uzvrati, već jedino da bi naklonost Gospodara svoga Svevišnjeg stekao, i on će, zbilja, zadovoljan biti!* (El-Lejl, 17-21), a to je Ebu Bekr es-Siddik, radiallahu anhu. Ebu Bekr je, također, bio ezijećen. Njega i Talhu ibn Ubejdullaha je uzeo Neufel bin Huvejlid el-Adevi, pa ih je vezao na jednom brdu kako bi ih spriječio da obavljaju namaz i odvratio od vjere, ali mu se oni nisu pokorili, niti su ga se plašili, već su se oslobodili i klanjali. Zato su prozvani „dva druga“. Neki kažu da je to uradio Osman ibn Ubejdu-llah, Talhin brat.¹⁹⁷

Za koga god su saznali da je prihvatio islam, ezijetili bi ga i kažnjavali da bude primjer drugima. To im je bilo lahko kada su u pitanju slabašni muslimani, pogotovo robovi i robinje, za koje se nije imao ko srditi i čuvati ih, već su upravo plemići i poglavari bili ti koji su ih kažnjavali. Ali kada bi islam primio neki velikan i uglednik, to je bilo teško činiti, jer ih je pleme štitilo. Zato se malo ko usudio krenuti na njih osim velikana iz njihovog plemena, i to uz veliki oprez.

Stajalište mušrika prema Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je bio neustrašiv, dostojanstven, jedinstvene ličnosti. Bio je veliki u dušama i neprijatelja i prijatelja, jer se prema takvoj osobi može ophoditi samo sa velikim poštovanjem, i samo najprezreniji i najgori ljudi se usuđuju da pro-

¹⁹⁶ *Tabekatu ibni Sa'd*, 3/248.

¹⁹⁷ *Usdul-gabe*, 2/468.

tiv njega izmisliti gnusne laži. Pored toga, bio je u Ebu Talibovoj zaštiti, a on je bio od uglednika Mekke, uglednog porijekla i veoma poštovan i cijenjen među ljudima. Zato je teško bilo da se neko usudi narušiti njegovu zaštitu. Ova situacija je zabrinula i dosta namučila Kurejšije. Natjerala ih je da zdravo razmišljaju kako bi riješili dilemu bez da upadnu u nešto što se neće lijepo završiti. To ih je navelo da izaberu put pregovora sa najodgovornijim – Ebu Talibom, ali uz puno mudrosti i ozbiljnosti, i indirektno izazivanje i prijetnju, kako bi ih poslušao.

Delegacija Kurejšija kod Ebu Taliba

Ibn Ishak kaže: „Neki kurejšijski velikani su došli kod Ebu Taliba, te mu rekoše: 'Ebu Talibe, tvoj bratić vrijeđa naša božanstva, kudi našu vjeru, ismijava naše snove, i zabludjelim smatra naše pretke, pa ga ti spriječi, ili nam dozvoli da mi to sredimo. Ti si na onome na čemu smo mi, zato ćemo te osloboditi njega.' On im se blago obrati i na lijep ih način odbi, i oni odoše. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je nastavio sa onim što je radio, ispoljavajući Allahovu vjeru i pozivajući njoj.“¹⁹⁸ Kurejšije se nisu mogle dugo strpiti kada su ga vidjeli da nastavlja po svom, da poziva Allahu, već su ga stalno spominjali i međusobno se podsticali protiv njega, sve dok se ne odlučiše ponovo vraćati Ebu Talibu, ovog puta žešće i grublje nego prvi put.

Kurejšije prijete Ebu Talibu

Prvaci Kurejšija su došli Ebu Talibu, te mu rekoše: „O Ebu Talibe, imaš puno godina, veoma si ugledan i na visokom mjestu kod nas. Tražili smo da zaustaviš svog bratića, ali ga nisi zaustavio. Tako nam Allaha, nećemo trpjeti da vrijeđa naše pretke, ismijava naše nade, i da kudi naše bogove! Ili ćeš nam ga ti skloniti s puta, ili ćemo se boriti protiv tebe i njega dok jedni ne izgube.“ Ova žestoka prijetnja je teško padala Ebu Talibu, pa je pozvao Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao mu: „O bratiću, tvoji saplemenici su mi došli i rekli to i to, pa poštedi i mene i sebe i nemoj me opteretiti onim što ne mogu podnijeti.“ Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pomisli da će ga amidža ostaviti na cjedilu i da će njegova pomoć

¹⁹⁸ Ibn Hišam, 1/265.

oslabiti, pa mu reče: „O amidža, tako mi Allaha, kada bi mi stavili Sunce u desnu, a Mjesec u lijevu ruku da ostavim ovu stvar – ne bih to uradio, sve dok Allah ne uzdigne Svoju vjeru, ili dok ja ne umrem na tome.“ Zatim je zaplakao i ustao da ide, ali ga Ebu Talib pozva, pa kada priđe, reče mu: „Idi, bratiću moj, i govori što voliš, jer, tako mi Allaha, nikada te ni za šta neću predati.“ Onda je izrecitovao:

*Vallahi neće te se domoći niko od njih
Sve dok crnu zemlju ne nastanim.
Čini što ti je naređeno, jer nemaš krivice ti
I uživaj u tome, radujući se istinski.*

Kurejšije ponovo kod Ebu Taliba

Kada su Kurejšije vidjele da Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nastavlja svoj posao, shvatili su da je Ebu Talib odbio uskratiti mu pomoć, i da će to prouzrokovati razdor i neprijateljstvo među njima. Zato su otišli kod njega sa Imaretom, Velida b. el-Mugirovom sinom, i rekli mu: „O Ebu Talibe, ovo je najbolji i najljepši kurejšijski momak, pa ga uzmi i okoristi se njegovim razumom i pomaganjem. Neka ti bude kao sin, a nama predaj tvog bratića koji se suprotstavlja tvojoj vjeri i vjeri tvojih predaka, i koji je razbio zajednicu tvog naroda i ismija njihove snove, da ga ubijemo. To je zamjena čovjek za čovjeka.“ On reče: „Tako mi Allaha, kako je samo ružno to što mi prodajete. Vi meni dajete vaše dijete da ga hranim, a ja vama moje da ga ubijete!? Tako mi Allaha, tako ne može!“ Mut'im ibn Adijj ibn Neufel ibn Abdumenaf reče: „Tako nam Allaha, o Ebu Talibe, tvoje pleme je prema tebi bilo fer. Trudili su se da izbjegavaju ono što ti je mrsko, ali vidim da ne želiš od njih ništa primiti.“ On reče: „Tako mi Allaha, bili ste fer prema meni, ali ti si podsticao na izdaju mene i podržavanje plemena protiv mene, pa čini šta ti je volja.“¹⁹⁹ Pošto Kurejšije nisu uspjeli u pregovorima da ubijede Ebu Taliba da spriječi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da poziva Allahu, donijeli su odluku da izaberu drugi put, a to je da se pokušaju kloniti i udaljiti od njega, bojeći se posljedica do kojih bi to moglo dovesti, i da napadnu samog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Prekršili su ono što su cijenili i poštovali od početka dave u javnosti. Arogancija

¹⁹⁹ Ibn Hišam, 1/266-267.

i oholost im nije dozvolila da se dugo strpe, pa su pored ismijavanja, izigravanja, kleveta, unošenja konfuzije krenuli činiti nasilje prema Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. Naravno, Ebu Leheb je bio prvi i glavni među njima, jer je bio jedan od glavešina Hašimovog plemena. Nije se bojao čega su se ostali bojali. Bio je žestoki neprijatelj islama i njegovih sljedbenika. Zauzeo je neprijateljsku poziciju spram Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, još od prvog dana, i činio mu nepravdu prije nego su Kurejšije o tome i razmislili. Već smo govorili o tome šta je uradio Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, na sijelu Hašimija i na Safi.

Ebu Leheb je oženio svoja dva sina, Utbeta i Utejbeta, dvjema kćerkama Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, Rukajjom i Ummu Kulsum. To se desilo prije poslanstva, a kada je Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, počela dolaziti Objava, naredio im je da se razvedu od njih. Bio je u tome strog i uporan sve dok ih nisu razveli.²⁰⁰ Nakon smrti Abdullaha, drugog Resulullahovog sina, Ebu Leheb se obradovao i požurio kod mušrika da im prenese radosnu vijest, kako je Muhammed ostao bez muškog nasljednika.²⁰¹ Ranije smo spomenuli kako je Ebu Leheb pratio Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u periodu hodočašća na svetim mjestima i po poznatim trgovima i utjerivao ga u laž. Tarik ibn Abdillah el-Muharibi je pripovijedao da se nije zadovoljavao lažima, nego ga je gađao kamenjem sve dok mu ne bi potekla krv iz peta.²⁰²

Ebu Lehebova žena, Ummu Džemil Erva, kći Harba ibn Umejjeta, Ebu Sufjanova sestra, nije nimalo zaostajala iza svog muža u neprijateljstvu prema Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. Nosila bi trnje i bacala na put ispred Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i pred njegova vrata. Bila je velika jezičara koja je ružno govorila o njemu, potvarajući ga i spletkareći. Potpirivala je vatru smutnje i podsticala na žestok rat protiv Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, te ju je stoga Kur'an prozvaio Hammaletul-hatabi/Žena koja nosi drva.²⁰³ Kada je Lehebova žena čula šta je Kur'an objavio o njoj

²⁰⁰ To bilježi Taberani od Katade, a rivajet od Ibn Ishaka govori da su Kurejšije, također, tome težili. Ibn Hišam, 1/652.

²⁰¹ To se prenosi od Ataa, vidi: *Tefsir ibni Kesir*, sura El-Kevser, 3/595.

²⁰² *Kenzul-ummal*, 12/449.

²⁰³ Ona će na Ahiretu nositi drva da bi vatru u kojoj gori Ebu Leheb još više raz-

i njenom mužu, došla je kod Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u haremu Kabe, gdje je sjedio sa Ebu Bekrom es-Siddikom. U ruci je nosila kamen veličine šake, pa kada je stala ispred njih dvojice, Allah, dželle šanuhu, dade da ne vidi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, te je ispred sebe mogla vidjeti samo Ebu Bekra. Ona upita: „O Ebu Bekre, gdje je tvoj drug? Saznala sam da me izruguje. Tako mi Allaha, ako ga vidim, usta ću mu razmrskati ovim kamenom. Neka zna da sam i ja pjesnikinja!“, pa citira:

Odbismo pokornost pokuđenom, njegove naredbe odbismo, a vjeru njegovu omrzosmo.

Potom je otišla, a Ebu Bekr reče: „Allahov Poslaniče, ona te nije primijetila.“ On odgovori: „Nije me vidjela, jer je Allah učinio da me ne može vidjeti.“²⁰⁴ Ovaj događaj Ebu Bekr el-Bezzar pripovijeda ovako: „Kada je Ebu Lehebova žena stala pred Ebu Bekra, rekla je: 'Ebu Bekre, izruguje li nas tvoj drug?' Ebu Bekr joj odgovori: 'Ne, tako mi Gospodara ove građevine. On ne recituje pjesme, niti je pjesnik, pa te ne može izrugivati.' Ona reče: 'Vjerujem ti, jer ti govoriš istinu.'“²⁰⁵

Ebu Leheb je sve ove smicalice činio Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i pored toga što mu je bio amidža i prvi susjed. U tom zlu se nije razlikovao, kao ni njegova žena, od ostalih susjeda, koji su ga uznemiravali dok bi boravio u kući. Ibnu Ishak kaže: „Osobe koje su uznemiravale Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, u njegovoj kući, bile su: Ebu Leheb, Hakem ibn Ebul-As ibn Umejje, Ukbe ibn Ebu Mui, Adij ibn Hamra es-Sekafi i Ibnul-Asda el-Huzeli. Svi su bili njegovi susjedi i niko od njih nije primio islam,

gorjela, doprinoseći njegovoj patnji na Ahiretu kao što je doprinosila njegovom nevjerstvu na dunjaluku. Ibn Tejmije, *Medžmu'ul-fetava*, 16/603., treće izdanje: *Darul-vefa*, 2005.

²⁰⁴ *Sira ibn Hišama*, 1/335-336. Kurejšije su ga nazivali *pokuđeni*, iz zlobe i mržnje, a Allah je na ovaj način otklonio njihove uvrede od njega. El-Buhari, *Et-Tarih*, 1/11; *Sahihul-Buhari meal-feth*, 7/162; Ahmed ibn Hanbel, *El-Musned*, 2/244, 2/340, 2/369.

²⁰⁵ Ovo kazivanje bilježi El-Hakim u *El-Mustedreku*, 2/361; Ibn Ebu Šejbe, u *El-Musannefu*, 11/498., hadis br. 54; Taberani, Ibn Hatim i drugi, uz malo razilaženja u kontekstu.

osim Hakema ibn Ebul-Asa.²⁰⁶ Jednog dana, jedan od spomenutih neprijatelja je prebacio ovčija crijeva na Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, dok je klanjao, a drugi je to isto znao baciti u njegov čup kada bi mu bio postavljen. Stoga se on zaklanjao kame-
nom od njih dok bi klanjao. Nekada je znao prutom pokupiti bačena
crijeva, izići pred vrata i reći: „O potomci Abdumenafovi, kakvi su
ovo susjedi!?” a zatim bi to bacio na put.²⁰⁷

Ukbe ibn Ebu Muit je znao i pretjerati u svojoj mizeriji i pokva-
renosti. Buharija prenosi od Abdullaha ibn Mes'uda, radiallahu anhu:
„Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je jedne prilike klanjao
kod Kabe, a Ebu Džehl i njegovi prijatelji su sjedili, pa jedan od njih
upita: 'Koji će od nas otići i donijeti od mesara crijeva da ih bacimo
Muhammedu na leđa kad padne na sedždu?' Javi se najmizerniji od
njih, Ukbe ibn Ebu Muit.²⁰⁸ Donese ih, sačeka da Allahov Poslanik,
sallallahu alejhi ve sellem, padne na sedždu, a zatim mu to stavi na
leđa, među plećke. Ja sam to gledao i ništa nisam mogao učiniti. Sve
i da sam pokušao, ne bih uspio. Oni su se počeli smijati toliko gla-
sno da su se naslanjali jedni na druge od smijeha. Allahov Poslanik,
sallallahu alejhi ve sellem, je ostao na sedždi. Nije podigao glavu sve
dok mu nije došla kćerka Fatima. Ona je skinula teret s njegovih leđa
te on podiže glavu, pa reče: 'Allahu moj, Ti se pobrini za Kurejšije!
Allahu moj, Ti se pobrini za Kurejšije! Allahu moj, Ti se pobrini za
Kurejšije!' Teško im je pala njegova dova, jer su smatrali da molbe u
tom gradu bivaju uslišane. Zatim nabroja: 'Gospodaru moj, pobrini
se za Ebu Džehla, i Utbeta ibn Rebia, i Šejbeta ibn Rebia, i Velida ibn
Utbeta, i Umejjeta ibn Halefa, i Ukbeta ibn Ebi Muita – i sedmog
spomenu, ali ne zapamtih koga. Tako mi Onoga u Čijoj je ruci moja
duša, sve nabrojane sam vidio mrtve u bunaru na Bedru.'²⁰⁹

Kad bi Umejje ibn Halef vidio Allahovog Poslanika, sallallahu
alejhi ve sellem, klevetao bi ga i rugao bi mu se, pa je Allah, dželle
šanuhu, objavio: *Teško svakom klevetniku – podrugljivcu!* (El-Hume-

²⁰⁶ Otac umevijskog halife Mervana (Ibn Hakema).

²⁰⁷ Ibn Hišam, 1/316.

²⁰⁸ To se jasno kaže u *Sahihul-Buhari*, 1/543.

²⁰⁹ *Sahihul-Buhari*, 1/37., hadisi br. 240, 520, 2934, 3185, 3854 i 3960. Sedmi je bio
Imare b. el-Velid, što je jasno rečeno u hadisu br. 520.

ze, 1) Ibnu Hišam kaže: „Klevetnik (hummezet) je onaj koji javno vrijeđa čovjeka, pa ga time postidi i na njega uvrjedljivo namiguje, a podrugljivac (lummezet) je onaj koji sramoti ljude podmuklo i potajno.“²¹⁰ Umejjetov brat Ubejj ibn Halef i Ukbet ibn Ebu Muiet su bili veoma složni. Jedanput je Ukbe sjeo kod Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da sluša šta govori, pa ta vijest dođe do Ubejja koji ga izgrdi, prekori i zatraži da pljune u lice Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, što je on i učinio. Ubejj je lično zdrobio truhlu kost, pa je tu prašinu puhnuo na Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.²¹¹

El-Ahnes ibn Šerik es-Sekafi je jedan od onih koji su uznemiravali Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem. Kur'an ga je opisao sa sedam svojstava koja pokazuju kakav je bio: *I ne slušaj ni jednog krivokletnika, prezrena klevetnika, koji puno tuđe riječi prenosi, velikog škerca, nasilnika, velikog griješnika, surova i, osim toga, u tuđe pleme uljeza.* (El-Kalem, 10-13) Tako je, ponekad, Ebu Džehl dolazio da sluša Resulullahovo, sallallahu alejhi ve sellem, učenje Kur'ana, a zatim bi odlazio, a ne bi povjerovao, niti bi se pokorio, niti se vaspitao, niti pobojavao. On bi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ezijetio riječima, odvrćao bi druge od Allahovog puta, a potom bi odlazio ponosan onim što je učinio, radostan zbog zla koje mu je nanio, kao da je uradio nešto vrijedno spomena. O njemu Kur'an kaže: *Nije vjerovao i nije molitvu obavljao.* (El-Kijame, 31)²¹² Zabranjivao je Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, od prvog dana, da klanja u Haremu. Jedanput ga je zatekao u namazu kraj Mekami-Ibrahima, pa je rekao: „O Muhammede, nisam li ti zabranio da to činiš?“ Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, mu je žestoko zaprijetio i ukorio ga. On na to reče: „Čime mi to prijetiš, Muhammede? Tako mi Allaha, ja u ovoj dolini imam najviše društva.“ Allah, dželle šanuhu, je objavio: *Pa neka on pozove društvo svoje, a*

²¹⁰ Ibn Hišam, 1/356-357.

²¹¹ Ibn Hišam, 1/361-362.

²¹² Uzvišeni kaže: *Nije vjerovao, nije molitvu obavljao, nego je poricao i leđa okrećao, a onda svojim bahato odlazio. Teško tebi! Teško tebi! I još jednom: Teško tebi! Teško tebi! Zar čovjek misli da će sam sebi prepušten biti, da neće odgovarati?* (El-Kijame, 31-36)

Mi ćemo pozvati zebanije. (El-Alek, 17-18)²¹³ U drugom predanju se navodi da ga je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dohvatio za jaku, prodrmao i rekao: *Teško tebi! Teško tebi! I još jednom: Teško tebi! Teško tebi!* (El-Kijame, 34-35) Allahov neprijatelj reče: „Prijetiš mi, Muhammede? Tako mi Allaha, ništa mi ne možete, ni ti ni tvoj Gospodar, jer ja sam najveći čovjek u Mekki!“²¹⁴ Ni nakon ovih događaja Ebu Džehl se nije budio iz zablude, nego je još više tonuo u blato. Muslim bilježi od Ebu Hurejrea, radiallahu anhu, da je rekao: „Ebu Džehl je upitao: 'Da li će Muhammed ničice pasti u vašem prisustvu?' Oni odgovoriše: 'Da.' Ebu Džehl reče: 'Tako mi Lata i Uzata, ako to učini, zgazit ću mu vrat i nos u prašinu gurnuti!' Došao je kod Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i zatekao ga da klanja, pa mu je htio zgaziti na vrat, ali su se svi iznenadili kada je ustuknuo od njega braneći se rukama od nečega. Upitaše ga: 'Šta ti bi?' On odgovori: 'Ugledah između mene i njega jarak u kome je vatra, strahota i krila.' Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: 'Da me je samo dotakao, meleki bi ga zgrabili i od njega trgali komad po komad.'“²¹⁵

Ovo je samo mali dio nepravde, ponižavanja i tiranije koju su doživljavali Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i muslimani od strane mušričkih silnika, koji su mislili da su oni Allahovi odabranici i stanovnici Svetog hrama. Iz ovih uslova koji su se sve više pogoršavali, proistekla je čvrsta odluka Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da izbavi muslimane iz iskušenja koja su ih pogađala i da umanjí njihov pritisak koliko je moguće. Poduzeo je dva mudra koraka, koja su imala velikog efekta na tok dave i ostvarivanje cilja. To su:

- 1 – Odabiranje kuće Erkama ibn Ebul-Erkama el-Mahzumija za centar dave i odgoja;
- 2 – Naredba muslimanima da učine hidžru u Abesiniju.

²¹³ To bilježi Ibn Džerir et-Taberi u *Tefsiru*, a slično tome bilježi i Tirmizi u poglavlju o tefsiru sure El-Alek, 5/414., hadis br. 3349, i drugi.

²¹⁴ *Tefsiru ibni Kesir*, 4/477; *Ed-Durrul-mensur*, 6/478; i drugi.

²¹⁵ *Sabihu Muslim*, 4/2154, hadis br. 38.

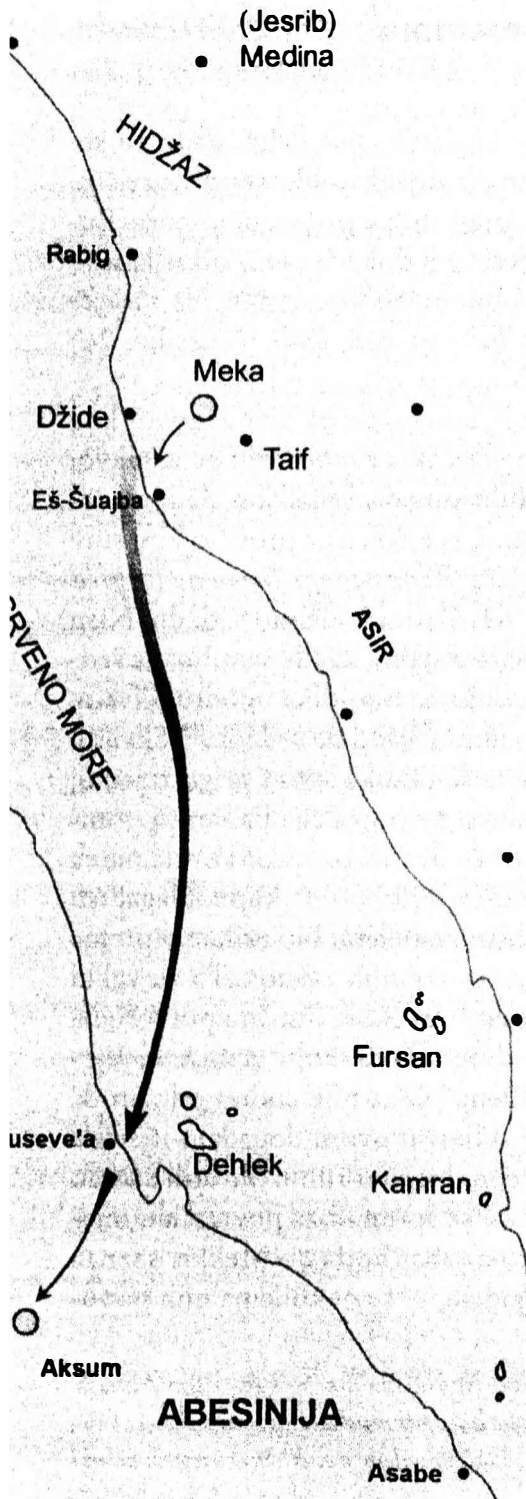
Erkamova kuća

Ova kuća je bila u podnožju Saffe, daleko od očiju i sijela tirana, pa ju je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, tajno odabrao za muslimane. Tu im je učio Allahove ajete, odgajao ih, i podučavao Knjizi i mudrosti. Tu su muslimani mogli obavljati ibadet i druga dobra djela, i u miru i sigurnosti primati ono što Allah objavi Svom Poslaniku. Tu su mnogi ušli u islam, a da osvetoljubivi tirani koji posjeduju autoritet nisu znali za to. Da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, okupio muslimane javno, mušrici bi bez sumnje pokušali, uz svu svoju okrutnost i nemilosrdnost, da se ispriječe između njega i njihovog odgajanja i podučavanja. Možda bi to dovelo i do sukoba između dvije strane. Štaviše, to se i desilo. Ibn Ishak spominje da su se ashabi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, sakupljali u planinskom klancu kako bi tajno klanjali. Vidjela ih je skupina kurejšijskih nevjernika i počela ih psovati i napadati. Sa'd ibn Ebu Vekkas je udario jednog čovjeka tako da mu je potekla krv. To je bila prva krv koja je potekla za islam.²¹⁶ Poznato je da, ukoliko bi se ti sukobi umnožili i odužili, doveli bi do istrijebljenja muslimana. Zato je mudro bilo skrivanje i tajnost. Obični ashabi su skrivali svoj islam, ibadet i okupljanje, dok je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, javno pozivao i ibadetio pred mušricima, i od toga ga ništa nije moglo odvratiti. Ali se sa muslimanima sastajao tajno, vodeći računa o njihovom dobru i dobru za islam.

Prva hidžra u Abesiniju

Početak nasilja protiv muslimana je bio sredinom ili krajem četvrte godine vjerovjesništva. To je počelo polahko, ali je, iz dana u dan, iz mjeseca u mjesec, bivalo sve žešće, sve dok u petoj godini nije dostiglo kritičnu tačku tako da više nisu mogli ostati u Mekki. Razmišljali su o tome kako da se izbave iz ove bolne kazne. U ovim okolnostima biva objavljena sura Ez-Zumer, koja im je ukazala na Hidžru govoreći da Allahova Zemlja nije tijesna: *One koji na ovom svijetu dobra djela budu činili čeka nagrada, a Allahova Zemlja je prostrana; samo oni koji budu strpljivi bit će bez računa nagrađeni.* (Ez-Zumer, 10) Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je znao da je Ashame

²¹⁶ Ibn Hišam, 1/263.

en-Nedžaši, vladar Abesinije, bio pravedan vladar i da se kod njega nikom nepravda ne čini. Zato je naredio muslimanima da se isele u Abesiniju, bježeći sa svojom vjerom od iskušenja.²¹⁷ U redžebu, pete godine po vjerovjesništvu, prva grupa ashaba se iselila u Abesiniju. Izbjeglo je dvanaest muškaraca i četiri žene. Grupu je predvodio Osman ibn Affan sa svojom ženom Rukajjom, kćerkom Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Za njih je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: „Njih dvoje su prva porodica koja je učinila Hidžru poslije Ibrahima i Luta, alejhimesselem.“²¹⁸ Ova grupa je krenula na put u kasno doba noći, kako ih Kurejšije ne bi vidjele i omele u toj namjeri. Došli su na obalu Crvenog mora u luku Šuajbe, a odatle su ih povele dvije trgovačke lađe i prevezle preko mora u Abesiniju. Kurejšije su ih prozreli i krenuli za njima. Dok su oni došli do obale, muslimani su već bezbjedno krenuli. Primljeni su u Abesiniju kao najdraži gosti.²¹⁹

²¹⁷ El-Bejheki, *Es-Sunenul-kubra*, 9/9.

²¹⁸ *Zadul-mead*, 1/24.

²¹⁹ *Zadul-mead*, 1/24.

Sedžda mušrika sa muslimanima i povratak muhadžira

Ramazana iste godine, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je otišao u harem Kabe. Tamo su zatekli veliki skup Kurejšija, od poglavara do gospode. Stao je pred njih i počeo učiti suru En-Nedžm. Bilo je to iznenađenje za sve. Oni do tada nisu čuli Allahove riječi, jer su bili ustrajni u međusobnom oporučivanju: *Ne slušajte ovaj Kur'an, nego pravite buku da biste ga nadvikali.* (Fussilet, 26) Pošto ih je iznenadilo milozvučno učenje ove sure i Allahov fascinantni govor pokucao na njihov sluh, koji bijaše najdivniji govor kog su ikad čuli, potpuno im je obuzeo osjećanja i zaboravili su u kakvoj su situaciji. Svi su pomno slušali Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, i ništa im drugo nije bilo na umu, sve dok nije proučio kraj sure sastavljen od riječi od kojih srca polete: *Bolje padajte licem na tle pred Allahom i klanjate se!* (En-Nedžm, 62) Zatim je učinio sedždu. Nisu se mogli sustegnuti nego padoše ničice Allahu, dželle šanuhu, na sedždu. Divota Istine je slomila inat u dušama oholnika i podrugljivaca, pa se nisu mogli suzdržati, a da ne padnu Allahu na sedždu.²²⁰ Shvatili su da ih je veličina Allahovog, dželle šanuhu, govora prigela zemlji njihovo gospodstvo, da su upali upravo u ono za čije brisanje i poništenje su uložili maksimalan trud i da će ih stići prijekor i brukanje sa svake strane od onih koji nisu prisustvovali ovom skupu. Slagali su da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio milostiv prema njihovim bogovima i da ih je pohvalio i za njih rekao: „To su veliki bogovi. Treba se uzdati u njihov šefaat.“ Izrekoše strašnu potvoru na Allahovog Poslanika da se iskupe zbog sedžde koju učiniše sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem. Ništa nije čudno od naroda koji izmišlja laži, spletke i potvore. Vijest o ovom događaju je stigla do muhadžira u Abesiniji, ali u sasvim drugom ruhu. Shvatili su kao da su Kurejšije primile islam, stoga su se spremili za povratak u mjesecu ševalu iste godine. Kad su bili na sahat hoda do Mekke, saznali su za pravu istinu o proteklom događaju, te se nekolicina njih pono-

²²⁰ Priču o sedždi bilježi Buharija sažeto od Abdullaha ibn Mesuda i Ibn Abbasa. *Poglavlje o sedždi sure En-Nedžm*, i *Poglavlje o sedždi muslimana i mušrika*, 1/146., i *Poglavlje o onome na šta su Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovi ashabi naišli od mušrika Mekke*, 1/543.

vo vratila u Abesiniju, a ostali su ušli u Mekku tajno, ili pod zaštitom nekog od Kurejšija.²²¹ Nasilje Kurejšija i kažnjavanje muslimana se pojačalo, i njihova plemena su navalila na njih. Kurejšijama je bilo veoma teško kada su čuli kako je Nedžašija lijepo postupio prema muslimanima. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije vidio drugog izlaza nego da predloži drugovima da sa novim muslimanima ponovo idu u Abesiniju.

Muslimani su se ponovo pripremili za hidžru, u mnogo većem obimu, ali ova hidžra bijaše mnogo teža od prethodne. Kurejšije su ovaj put bile opreznije. Odlučili su da je spriječe, ali su i ovaj put muslimani bili brži. Allah, dželle šanuhu, im je olakšao put, te predoše u Abesiniju prije nego ih ovi stigoše. Iselilo se 83 muškarca, ako je među njima bio Ammar, jer se ne zna tačno, i 18 ili 19 žena.²²²

Kurejšijska zavjera protiv iseljenika u Abesiniju

Kurejšijama je bilo veoma teško što su muhadžiri našli utočište za sebe i svoju vjeru. Zato su izabrali dva sposobna i oštroomna čovjeka i poslali ih za njima i to: Amra b. el-Asa i Abdullaha ibn Ebu Rebia, prije nego su primili islam. Po njima su poslali skupocjene darove kralju Nedžašiji i njegovim svećenicima. Nakon što su odnijeli te darove svećenicima, iznijeli su im dokaze kako treba otjerati muslimane. Pošto su se svećenici složili da Nedžašiji zatraže protjerivanje muslimana, ova dvojica su stigli kod Nedžašije, dali mu poklone, razgovarali sa njim, kazavši mu: „O vladaru, u tvoju domovinu je stigla grupa glupih mladića, koji su napustili vjeru svoga naroda, a ni tvoju nisu primili. Došli su s nekom novom izmišljenom vjerom, koju ne znamo ni mi ni ti. Nas su poslali ka tebi naši i njihovi velikodostojnici, među kojima su i njihovi očevi, amidže i rodbina, da ih njima vratiš. Oni ih bolje poznaju, i bolje znaju šta im prigovaraju i zašto ih kude.“ Svećenici rekoše: „Istinu govore, o Vladaru. Predaj ih njima dvojici, neka ih vrate njihovom narodu i njihovoj zemlji.“ Međutim, Nedžašija je smatrao neophodnim da istraži ovo pitanje i da poslušá sve strane. Pozvao je muslimane i oni dođoše. Muslimani su se već bili složili da kažu istinu, pa šta god da bude. Nedžašija ih

²²¹ Ibn Hišam, 1/364; *Zadul-me'ad*, 1/24., 2/44.

²²² *Zadul-me'ad*, 1/24.

upita: „Zbog koje ste to vjere napustili svoj narod, a niste primili moju vjeru, niti vjeru nekog drugog naroda?“ Džafer ibn Ebu Talib istupi ispred muslimana i reče: „O Vladaru, pripadali smo narodu koji je živio u neznanju. Obožavali smo kipove, jeli strvinu, činili razvrat, kidali rodbinske veze, uznemiravali komšije, jači od nas tlačio je slabijeg. Tako smo živjeli sve dok nam Allah, dželle šanuhu, nije poslao poslanika iz našeg naroda, čije porijeklo, iskrenost, povjerljivost i čestitost dobro znamo. On nas je pozvao da vjerujemo samo Jednog Boga i da samo Njega obožavamo, da se okanimo onoga što smo obožavali mi i naši preci mimo Allaha, poput kamenja i idola. Naredio nam je da govorimo samo istinu, da budemo ljudi od riječi i povjerenja, da poštujemo i obilazimo rodbinu, da lijepo postupamo prema komšijama, da prestanemo činiti zabranjena djela, da ne prolijevamo krv. Zabranio nam je razvrat, ružan govor, da jedemo imetak siročadi i da potvaramo čedne žene. Naredio nam je da ibadetimo samo Allahu Jedinom, i da Mu ne činimo širk. Naredio nam je da obavljamo namaz, dajemo zekat i da postimo.“ Džafer mu nabroja osnovne temelje islama pa nastavi: „Mi smo mu povjerovali, i počesmo ga slijediti u Allahovoj vjeri s kojom nam je došao, ibadetiti samo Jedinom Allahu, ne pripisujući Mu sudruga. Klonimo se onoga što nam je zabranjeno, a dozvoljavamo ono što nam je dozvoljeno. Zato nam je naš narod učinio nasilje. Stavio nas je na muke i na silu nas htio od naše vjere odvratiti, od obožavanja Allaha na obožavanje kipova i kumira, da činimo ružne stvari koje smo činili prije islama. Pošto su nas savladali i počeli nam činiti nasilje, zemlju nam učinili tijesnom i ispriječili se između nas i naše vjere, dođosmo u tvoju zemlju i tebe izabراسmo pored svih ostalih, želeći biti u tvojoj blizini i nadajući se da nam kod tebe, o Vladaru, nepravda neće biti učinjena.“

Nedžašija upita Džafera: „Imaš li kod sebe nešto od Allahove Objave?“ Džafer odgovori: „Da!“ „Onda mi pročitaj.“ – reče. Džafer mu prouči početak sure Merjem, a Nedžašija je plakao sve dok mu se brada nije natopila suzama. Plakali su i njegovi svećenici, i od plača se nakvasiše njihove Biblije. Nedžašija im se obrati: „Ovo i ono sa čim je došao Isa iz iste je svjetiljke. Idite vas dvojica. Ja vam ih, tako mi Allaha, nikad neću predati.“ – obrativši se Amru b. el-Asu i njegovom drugu. Obojica izidoše, pa Amr reče Abdullahu ibn Rebi: „Tako mi Allaha, sutra ćemo ponovo doći i ja ću im doći glave kod

Nedžašije.“ Abdullah mu reče: „Ne čini to, oni su nam rodbina, iako nam se suprotstavljaju.“ Međutim, Amr je ustrajao u svom mišljenju. Sutradan obojica odoše kod Nedžašije i Amr reče: „O Vladaru, oni o Isau govore krupne stvari!“ Nedžašija posla po muslimane da dođu i postavi im pitanje o Isau. Oni se uplašiše, ali ranije su donijeli odluku da govore istinu šta god da bude. Dža‘fer odgovori: „O Isau znamo samo ono što smo čuli od našeg Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. Isa je Allahov rob i Njegov vjerovjesnik, Njegov duh i Njegova riječ²²³ koju je ubacio u Merjemu devicu.“ Nedžašija uze štap sa zemlje povuče liniju i reče: „Tako mi Allaha, Isa, sin Merjemin ne prelazi to što si rekao ni koliko ova linija.“ Njegovi svećenici se rasrdiše, a on im reče: „Makar se vi srdili.“

Zatim reče muslimanima: „Idite, bezbjedni ste u mojoj zemlji. Ko vas bude psovao, bit će kažnjen! Ko vas bude psovao, bit će kažnjen! Ko vas bude psovao, bit će kažnjen! Ne bih dozvolio ni za čitavo brdo blaga da se nekom od vas nanese zlo.“ Potom se okrenu svojim podanicima i reče: „Vratite ovoj dvojici njihove poklone. Meni ne trebaju, tako mi Boga! Tako mi Allaha, Allah od mene nije uzeo mito

²²³ Uzeto iz ajeta u kom Uzvišeni Allah kaže: *Mesih, Isa, sin Merjemin, samo je Allahov poslanik, i Riječ Njegova koju je Merjemi dostavio, i Duh od Njega.* (En-Nisa, 171) Imam Ahmed ibn Hanbel kaže: „Riječ koju je Allah ubacio u Merjemu je *budi*, i Isa je nastao riječju *budi*. On nije sama riječ *budi*, već je nastao riječju *budi*, koja je od Allaha, a ne od stvorenja. Hrišćani i džehmije su slagali na Allaha po pitanju Isaa. Džehmije su rekli: ‘Isa je Allahov duh i Njegova riječ, jer je ta riječ stvorena.’ A hrišćani kažu: ‘Isa je Allahov duh koji je od Allahovog Bića, i Njegova riječ koja je od Njegovog Bića, kao što se kaže da je neka krpa dio neke odjeće.’ Mi kažemo: ‘Isa je nastao riječju *budi*, a nije Isa ta riječ. Za Allahov govor: *I duh od Njega.* (En-Nisa, 171), On kaže da je Njegovom odredbom nastao duh u njemu, poput riječi: *I daje vam da se koristite onim što je na nebesima i onim što je na Zemlji, sve je od Njega.* (El-Džasija, 13), tj. Njegovom odredbom. Tumačenje Allahovog duha je u značenju da je taj duh nastao Allahovom riječju. Allah ga je stvorio, kao što se kaže Allahov rob, Allahovo nebo, i Allahova Zemlja.“ Ahmed ibn Hanbel, *Er-Redd alel-džehmije vez-zenadika*, 126-127., prvo izdanje: Darus-sibat. Imam ed-Darimi kaže: „Allah o Isau kaže: *duh od Njega i riječ Njegova.* (En-Nisa, 171), a između duha i riječi postoji razlika u značenju, jer je duh koji je udahnut u njega stvoren i pomiješao se sa Njegovim stvorenjem, a riječ je od Allaha, nije stvorena, i nije se pomiješala sa Isaom, već je on njom nastao.“ Osman ibn Seid ed-Darimi, *Er-Redd alel-Merisi el-džehmijil-anid*, 2/674-675, Mektebetur-rušd, 1998.

kada mi je vratio vlast, pa neću ni ja uzeti mito da bih Mu se suprotstavio. On se nije pokorio ljudima po mom pitanju, pa im se neću ni ja pokoriti da bih Mu se suprotstavio.“

Ummu Seleme, koja je pripovijedala ovaj događaj, reče: „Obojica Kurejšija izidoše poniženi, s poklonima s kojima su došli, a mi ostadosmo kod najboljeg komšije.“²²⁴ Ovo je Ibn Ishakova verzija. Ostali autori sire navode da je Amrovo izaslanstvo kod Nedžašija bilo poslije Bedra, a neki to spajaju rekavši da je Amr dva puta odlazio kod njega. Međutim, pitanja i odgovori koji su navedeni u razgovoru sa Nedžašijom i Džaferom iz druge posjete su isti koje je i Ibn Ishak ovdje naveo. Ona svojim značenjem potvrđuju da je dijalog vođen pri prvoj posjeti Nedžašiji.

Žestina kažnjavanja i pokušaj ubistva Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem

Kada je mušricima propala spletko, te nisu uspjeli vratiti muhadžire, obuze ih žestoka srdžba, skoro da puknuše od gnjeva. Njihovo divljaštvo postalo je žestoko, pa nasrnuše na ostatak muslimana, i htjedoše nauditi Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. Iz njihovih poteza se vidjela želja da ubiju Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i time iskorijene smutnju koja im nije dala da spavaju, kako su oni to umislili. Muslimani koji su ostali u Mekki su bili izuzetno malobrojni, i to su uglavnom bili ili ljudi koji imaju ugled i autoritet, ili oni koje je neko uzeo pod zaštitu, a koji su krili svoj islam i udaljavali se od tirana koliko god su mogli. Međutim, i pored ovog opreza, nisu bili potpuno sačuvani od ezijeta, ponižavanja i nasilja. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je klanjao i ibadetio pred očima tirana, pozivajući u islam i tajno i javno. U tome ga ništa nije moglo spriječiti, jer je to bilo u okviru dostavljanja Poslanice od kad mu je Uzvišeni Allah to naredio riječima: *Ti javno ispovijedaj ono što ti se naređuje i mnogobožaca se okani.* (El-Hidžr, 94) Pored toga, mušrici su mogli da mu se suprotstave kad požele, jer nije bilo ničega što bi ih spriječilo da to urade, osim njegove čestitosti i dostojanstvenosti, Ebu Talibove zaštite i poštovanja. Bojali su se i posljedica ukoliko bi pogrešno postupili, i Hašimovići se ujedinili protiv njih. Međutim,

²²⁴ Vidjeti sažeto: Ibn Hišam, 1/334-338.

sve to nije ostavilo željenog traga u njihovim dušama, jer su to počeli potcjenjivati od kako su počeli osjećati kolaps njihovog idolopokloničkog entiteta i vjerskog vodstva pred Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, pozivom. Knjige sunneta i sire nam prenose događaje za koje postoje indikacije da su se desili u ovom periodu. U to spada slučaj kada je Utejbe ibn Ebu Leheb jednog dana otišao Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao: „Ja ne vjerujem riječima: *Tako Mi zvijezde kad zalazi...* (En-Nedžm, 1), i: *...zatim se približio, pa nadnio...* (En-Nedžm, 8)“ Zatim ga je ezijetio, pocijepao mu košulju i pljunuo u lice, ali ga je pljuvačka promašila. Tada je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, uputio dovu protiv njega, rekavši: „Allahu moj, pošalji mu jednog od Tvojih pasa.“ Njegova dova je uslišana, pa kada je Utejbe poslije toga izišao sa skupinom Kurejšija, odsjeli su u mjestu Ez-Zerka u Šamu. Te noći je oko njih kružio lav, pa je Utejbe počeo govoriti: „Teško meni, ovaj će me, tako mi Allaha, pojesti, jer je protiv mene dovio Muhammed. Ubio me je, iako je on u Mekki a ja u Šamu.“ Zaklonili su ga svojim tijelima i tako zaspali, ali je lav došao, prešao ih i ščepao ga za glavu.²²⁵

Ukbe ibn Ebu Muait je zgazio na Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, plemeniti vrat dok je bio na sedždi. Od bola su mu oči iskolačile.²²⁶ Na želju da ga ubiju ukazuje predanje koje bilježi Ibn Ishak od Abdullaha ibn Amra ibn el-Asa, gdje kaže: „Bio sam prisutan kada su se okupili u Hudžru, pa su spomenuli Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, rekavši: 'Nismo vidjeli da je iko bio strpljiv kao mi sa ovim čovjekom. Trpjeli smo od njega krupnu stvar.' Dok su bili u tom stanju, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, se pojavio i prišao, poselamio rukn,²²⁷ a zatim prošao pored njih, tavafeći oko Kabe. Rekli su mu nešto ružno, što se poznalo na njegovom licu. Kada je drugi put prošao pored njih, opet su mu nešto ružno rekli, te se to opet poznalo na njegovom licu. Kada je prošao treći put, isto su mu rekli. On je zastao i rekao: 'Da li slušate, o Kurejšije? Tako mi Onoga u Čijoj je Ruci moja duša, došao sam da vam nagovijestim klanje!' Te njegove riječi ih pogodiše. Umirili su se kao da su im ptice na glavi. Čak mu se najžešći od njih obratio najljepšim riječima, rekavši: 'Idi,

²²⁵ *Delailun-nubuvveh*, 2/585; Abdullah en-Nedždi, *Muhtesarus-sire*, 135.

²²⁶ *Muhtesarus-sire*, 113.

²²⁷ Čošak Kabe. (op. red.)

o Ebul-Kasime. Tako mi Allaha, ti nisi neznalica.' Sutradan su se isto tako okupili spominjući ga, i u to se on pojavi, a oni skočiše svi kao jedan i opkoliše ga. Vidio sam kako mu je jedan uzeo ogrtač, a Ebu Bekr ispod njega ustade, govoreći kroz suze: 'Zar ćete ubiti čovjeka samo zato što kaže: 'Moj Gospodar je Allah!?' Zatim odoše od njega. To je najžešće što sam vidio da su Kurejši je uradili protiv njega.²²⁸ U Buharijevom rivajetu od Urveta ibn ez-Zubejra se prenosi da je rekao: „Rekao sam Abdullahu ibn Amru ibn el-Asu: 'Obavijesti me šta je najgore što su mušrici uradili Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem.' On reče: 'Dok je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao kod Kabe, Ukbe ibn Ebu Muit je prišao, stavio svoju odjeću na njegov vrat i jako je stegao. Ebu Bekr je prišao, uzeo ga za ramena i odmakao od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, rekavši: 'Zar ćete ubiti čovjeka samo zato što kaže: 'Moj Gospodar je Allah!?'“²²⁹

U hadisu kojeg prenosi Esma, radiallahu anha, stoji: „Sarih je došao kod Ebu Bekra i rekao: 'Idi i stigni tvog druga!' On izađe od nas, a na glavi je imao četiri pletenice, i počeo govoriti: 'Zar ćete ubiti čovjeka samo zato što govori: 'Moj Gospodar je Allah!?' Oni ostaviše Poslanika i dođoše Ebu Bekru, i koju god da bi mu pletenicu dodirnuli ona bi se otkinula.“²³⁰

Hamza, radiallahu anhu, prima islam

U tako teškom vremenu preplavljenom oblacima nepravde i nasilja, zasijao je tračak svjetlosti koji je obasjao put. Hamza, Abdulmuttalibov, radiallahu anhu, sin, krajem šeste godine poslanstva, pređe na islam. Većina historičara smatra da je to bilo u mjesecu zilhidždetu. Povod njegovog primanja islama je to što je jednog dana Ebu Džehl prošao pored Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, na Saffi, pa ga usput napao i uputio mu mnogo ružnih riječi. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, mu ništa nije odgovorio. Ebu Džehl ga je udario kamenom u glavu i prolio mu krv, okrenuo se i otišao na sjedeljku s Kurejšijama kod Kabe. Na Saffi je stajala robinja Abdullaha ibn Džud'ana i vidjela šta se desilo. Utom se Hamza

²²⁸ Ibn Hišam, 1/289-290.

²²⁹ *Sahihul-Buhari*, 1/544.

²³⁰ Vidjeti: Abdullah en-Nedždi, Muhtesarus-sire, 113.

pomolio iz lova noseći luk. Ona mu ispriča šta je Ebu Džehl uradio. Hamza se rasrdi – a bio je najugledniji i najhrabriji kurejšijski mladić – pa potrča. Nigdje se nije zaustavljao, spremajući se da napadne Ebu Džehla. Kada je ušao u Sveti hram, stao je kod njegove glave i rekao mu: 'O pokvarenjače, ti vrijeđaš moga bratića, a ja sam njegove vjere!' Zatim ga udari lukom preko lica i načini mu veliku posjekotinu. Ljudi iz porodice Benu Mahzum stadoše na Ebu Džehlovu, a iz porodice Benu Hašim, na Hamzinu stranu. Ebu Džehl reče: 'Ostavite Ebu Immareta (Hamzu). Uputio sam mnoge ružne riječi njegovom bratiću.'²³¹ Hamzin islam je, u prvom momentu, bio iz inata. Bio je čovjek koji nije mogao trpiti ponižavanje svog šticećenika. Allah, dželle šanuhu, je potom raširio njegova prsa te se snažno prihvatio najčvršće užeta, a muslimani su se time veoma ponosili.

Omer b. el-Hattab, radiallahu anhu, prima islam

U ovom teškom vremenu, preplavljenom oblacima nepravde i nasilja, zasijao je još jedan tračak svjetlosti kojim se put obasjao. Bio je to još veći i sjajniji bljesak od prethodnog. Omer je primio islam u zul-hidždžetu, šeste godine po vjerovjesništvu,²³² samo tri dana nakon Hamzinog primanja islama. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je molio Allaha, dželle šanuhu, da Omer primi islam tri dana poslije Hamzinog prihvaćanja islama. Tirmizi bilježi hadis od Ibn Omera koji ga je ocijenio kao sahih, a bilježi ga i Taberani od Ibn Mes'uda i Enesa da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: „Allahu moj, pomози islam jednim od dvojice koji Ti je draži: Omerom b. el-Hattabom ili Ebu Džehlom ibn Hišamom.“ Allahu je bio draži Omer b. el-Hattab, radiallahu anhu.²³³ Nakon proučavanja svih verzija u kojima se govori o Omerovom, radiallahu anhu, prelasku na islam, dolazimo do zaključka da je islam njegovo srce zaposijedao postepeno. Prije nego to iznesemo, reći ćemo nešto o Omerovim, radiallahu anhu, vrlinama i osjećanjima.

Omer, radiallahu anhu, je bio poznat po svojoj britkoj prirodi i čvrstini. Muslimani su često doživljavali neugodnosti od njega, a, u

²³¹ Ibn Hišam navodi ovo skraćeno, 1/291-292.

²³² Ibnul-Dževzi, *Tarihu Umer b. el-Hattab*, 11.

²³³ Bilježi Tirmizi u *Sunenu*, 5/576, hadis br. 3681.

stvari, u njegovoj duši su se borila suprotna osjećanja: s jedne strane poštovanje običaja svojih predaka i privrženost njima, a s druge divljenje čvrstini muslimana i njihovom podnošenju iskušenja na putu vjerovanja. Kao i svakog razumnog čovjeka – spopadale su ga sumnje oko toga da je ono čemu islam poziva veličanstvenije i čistije od svega ostalog, i zato je ubrzo i on popustio. Uz rezime i usklađivanje predanja o njegovom islamu, vidimo da je Omer, radi Allahu anhu, jedne noći naumio prenočiti van svoje kuće. Došao je u harem Kabe, ušao unutra i zatekao Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, na namazu. Učio je početak sure El-Hakkah. Počeo je slušati Kur'an. Zadivio ga je njegov sadržaj. On priča: „Pomislio sam: 'Ovo je, tako mi Allaha, pjesnik.' kao što su rekli Kurejšije. Tada je Poslanik pročitao: *Kur'an je, doista, govor objavljen plemenitom Poslaniku, a nije govor nikakva pjesnika – o kako vi malo vjerujete!* (El-Hakkah, 40-41) Onda rekoše: 'On je prorok.', ali on reče: *I nisu riječi nikakva proroka – kako vi malo razmišljate.* (El-Hakkah, 42) Zatim islam uđe u moje srce.”²³⁴ To su bile prve klice islama u njegovom srcu, ali je ljuska bila sastavljena od predislamskih trendova, pristrasnosti tradiciji, držanja i veličanja djedovske vjere, i to je preovladavalo nad nutrinom u kojoj je bila istina. Zato je ostao marljiv i neumoran u svojim djelatnostima protiv islama, ne obraćajući pažnju na osjećanja koja je krio ispod ove ljuske.

U Omerovu plahovitost i veliko neprijateljstvo prema Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, spada i to da je jednog dana izišao opasan sabljom, da ubije Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. U putu ga je sreo Nuajm ibn Abdullah el-Adevij²³⁵ i jedan čovjek iz plemena Benu Zehra,²³⁶ ili iz plemena Mahzum²³⁷ pa ga upita: „Gdje si naumio, Omere?“ On reče: „Želim ubiti Muhammeda.“ Ovaj ga opet upita: „Kako ćeš se sačuvati Benu Hašima i Benu Zehre

²³⁴ Ibnul-Dževzi, *Tarihu Umer b. el-Hattab*, 6. Slično ovome govori predanje koje bilježi Ibn Ishak od Ataa i Mudžahida, ali na njenom kraju ima nešto drugačije. Ibn Hišam, 1/346-348. Također, slično ovome govori predanje koje bilježi Ibnul-Dževzi od Džabira, ali koje, također, ima drugačiji kraj od ovog. Ibnul-Dževzi, *Tarihu Umer b. el-Hattab*, 9-10.

²³⁵ Ovo je po Ibn Ishakovom rivajetu. Ibn Hišam, 1/344.

²³⁶ Prenosi Enes ibn Malik, r.a. *Tarihu Umer b. el-Hattab*, 10.

²³⁷ Prenosi Ibn Abbas. Abdullah en-Nedždi, *Muhtesarus-sire*, 102.

ako ubiješ Muhammeda?“ Omer mu reče: „Tako možeš govoriti jedino ako si primio novu vjeru, a ostavio staru.“ Čovjek mu tada reče: „A hoćeš li, Omere, da ti kažem nešto čudno? Tvoja sestra i zet su promijenili i ostavili vjeru kojoj ti pripadaš.“ Omer ode, a na licu mu se vidjelo zlo. Kada je došao kod njih, zatekao je Habbaba b. el-Ereta. U rukama je imao list Kur‘ana na kome je bila napisana sura Ta-ha. Njoj ih je podučavao. Habbab je često dolazio kod njih i čitao im Kur‘an. Kada Habbab začu Omerov šum, sakri se u kući, a Fatima, Omerova sestra, sakri papir. Omer je već čuo Habbabovo učenje dok se približavao njihovoj kući. Kada je ušao, rekao je: „Kakvo to mrmljanje čujem kod vas?“ Oni odgovoriše: „Ništa, osim što smo nas dvoje razgovarali.“ „A da niste vas dvoje promijenili vjeru?“ Zet mu na to reče: „Omere, šta misliš ako je istina mimo tvoje vjere?“ Omer skoči na njega i žestoko ga udari. Njegova sestra priskoči i otrgnu ga od muža, ali je on udari i krv joj potječe na licu. U Ibn Ishakovom predanju stoji da ju je ošamario i napravio ranu. Ona mu srdito reče: „O Omere, ako je druga vjera prava, a tvoja neispravna, onda svjedočim da nema drugog boga osim Allaha i svjedočim da je Muhammed Allahov poslanik!“ Kada Omer izgubi nadu i vidje krv kod svoje sestre, pokaja se i postidi. Reče: „Dajte mi taj list papira, da ga pročitam.“ Sestra mu reče: „Ti si nečist, a ovo uzimaju u ruke samo čisti. Idi i okupaj se.“ On ode i okupa se, a zatim uze list i prouči: *U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog*, pa reče: „Imena lijepa i čista.“ Zatim je učio suru Ta-ha dok ne dođe do ajeta: *Ja sam, uistinu, Allah, drugog božanstva osim Mene nema, zato samo Meni ibadeti i molitvu obavljaj da bih ti uvijek na umu bio!* (Ta-ha, 14) Omer zastade i reče: „Divnog li i plemenitog govora! Odvedite me Muhammedu.“ Kada Habbab ču Omerove riječi, iziđe pred njega pa mu reče: „Budi radostan, Omere. Nadam se da je ovo uslišanje dove koju je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u četvrtak navečer učio u kući u podnožju Saffe: 'Allahu moj, pomozmi islam jednim od dvojice koji Ti je draži: Omerom ibn Hattabom ili Ebu Džehlom ibn Hišamom.'“ Omer uze sablju, opasa je, pa krenu Muhammedovoj, sallallahu alejhi ve sellem, kući. Pokucavši na vrata, iz kuće proviri čovjek, pa ugleda Omera opasanog sabljom. Obavijesti o tome Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a prisutni se okupiše. Hamza im reče: „Šta vam je?“ Rekoše: „Omer!“ „Pa šta ako je Omer? Otvorite mu vrata!

Ako je došao s dobrim namjerama, dat ćemo mu dobro. A ako je sa zlim, ubit ćemo ga njegovom sabljom.“ U kući je sjedio Allahov Poslanik i primao Objavu od Allaha, dž.š. Kad iziđe, zateče Omera u sobi. Dohvati mu odjeću i sablju, zatim ga čvrsto privuče i reče: „Da li ćeš završiti sa tim, o Omere, prije nego te Allah ponizi i učini primjerom za ibret, kao što je objavio za Velida ibnul-Mugiru? O Allahu moj, ovo je Omer b. el-Hattab. Allahu moj, pomozí islam Omerom b. el-Hattabom!“ Omer, radiallahu anhu, reče: „Svjedočim da nema drugog boga osim Allaha i da si ti Allahov poslanik.“ Omer je primio islam, a prisutni zaučiše tekbir koji su čuli mušrici u Svetom hramu.²³⁸

Omer b. el-Hattab je bio takve smjelosti kakva se ne može naći. Njegovo primanje islama je izazvalo žamor među mušricima. Osjetili su poniženje, a muslimani bijahu ponosni, počašćeni i radosni. Ibnu Ishak prenosi s lancem prenosilaca od Omera, radiallahu anhu, da je rekao: „Kada sam primio islam, počeo sam razmišljati o tome ko je u Mekki najveći neprijatelj Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem? Pomislih: Ebu Džehl. Odoh kod njega i zalupah mu na vrata. On iziđe pred mene i reče: 'Dobro došao! Šta te to dovede?' Rekoh mu: 'Dodoh da te obavijestim da vjerujem u Allaha, dželle šanuhu, i Njegovog poslanika Muhammeda i da vjerujem u ono što mu se objavljuje.' On zalupi vrata i viknu: 'Unakazio te Allah, a i to sa čime si došao!'“²³⁹

Ibnu Dževzi navodi da je Omer, radiallahu anhu, rekao: „Kada bi neko primio islam, ljudi bi se oko njega okupili, udarali bi ga, a i on bi njih udarao. Kada sam ja primio islam, došao sam kod mog daidže Asa ibn Hašima i obavijestio ga, a on uđe u kuću. Onda odoh jednom od prvaka Kurejšija²⁴⁰ pa ga obavijestih, pa i on uđe u kuću.“²⁴¹

Ishak navodi od Nafia, a on od Ibn Omera da je rekao: „Kada je Omer b. el-Hattab primio islam, Kurejšije to nisu znale, pa je rekao: 'Ko je od Mekkelija najveći pričalica?' Rekoše mu: 'Džemil ibn Muammer el-Džumehi.' Otišao je do njega, a ja sam bio sa njim,

²³⁸ *Tarihu Umer b. el-Hattab*, 7, 10, 11; Ibn Hišam, 1/343-346.

²³⁹ Ibn Hišam, 1/349-350.

²⁴⁰ Možda je to bio Ebu Džehl.

²⁴¹ *Tarihu Umer b. el-Hattab*, 8.

gledao ga i slušao. Reče mu: 'O Džemile, ja sam primio islam.' Tako mi Allaha, odmah je otišao u Sveti hram i povišenim glasom počeo dozivati: 'O Kurejšije, Hattabov sin je otpao od vjere!' Omer bijaše iza njega i reče: 'Lažeš, ja sam primio islam, povjerovao sam u Allaha i Njegovog Poslanika!' Oni navališe na njega. Tukli su se sve dok Sunce nije bilo iznad njihovih glava. Omer se umorio i sjeo, a oni stadoše poviše njegove glave. Tada im reče: 'Radite šta hoćete, a tako mi Allaha, da nas ima trista ljudi, ili biste vi nama dali Kabu, ili mi vama.'^{242,243}

Mušrici su potom napravili gužvu kod Omerove kuće želeći da ga ubiju. Buhari navodi da je Abdullah ibn Omer rekao: „Omer je sjedio kod kuće uplašen kad mu se pomoli El-As ibn Vail Es-Sehmi, Amrov otac, sa ukrašenom odjećom i košuljom sa svilenim ivicama. On je iz plemena Sehm, koji su bili naši saveznici u džahilijetu. Upita Omera: 'Šta je s tobom?' On odgovori: 'Tvoj narod smatra da me treba ubiti zato što sam primio islam.' El-As reče: 'Oni nemaju puta do tebe.', i pošto to reče, ja se smirih. El-As iziđe i susrete mnoštvo svijeta, punu dolinu, pa ih upita: 'Kuda idete?' 'Idemo do Ibn Hattaba, koji je promijenio vjeru.' On reče: 'Nemate puta do njega.' Potom se vratiše.²⁴⁴ U Ibn Ishakovoj verziji stoji: „Izgledali su kao odjeća koja spade sa njega.“²⁴⁵

Mudžahid prenosi od Ibn Abbasa da je rekao: „Upitao sam Omera b. el-Hattaba: 'Zašto si dobio nadimak El-Faruk?' On reče: 'Hamza je primio islam tri dana prije mene...' Ispričao mu je kako je on primio islam i na kraju dodao: 'Kad primih islam, upitah: 'O Allahov Poslaniče, zar nismo na istini, bilo da smo mrtvi ili živi?' Poslanik reče: 'Da. Tako mi Onoga u Čijoj je Ruci moja duša, vi ste na istini, bili mrtvi ili živi.' Rekoh: 'A zašto onda da se skrivamo? Tako mi Onoga Koji te poslao sa istinom, izići ćemo!' Pa iziđosmo u dva safa. Hamza u jednom, a ja u drugom. Prašina se uzvitla poput brašna, dok ne uđosmo u Sveti hram. Kurejšije pogledaše mene i Hamzu,

²⁴² Tj. borili bi se protiv vas sve dok ne bi neko od nas pobijedio. (op. prev.)

²⁴³ *El-Ihsan bitertibi sahihi ibni Hibban*, 9/16; Ibn Hišam, 1/348-349; *Tarihu Umer b. el-Hattab*, 8; i Et-Taberani, *El-Mu'džemul-vesit*, 2/172, hadis br. 1315.

²⁴⁴ *Sabihul-Buhari*, 1/545.

²⁴⁵ Ibn Hišam, 1/349.

pa ih spopade žalost kao nikad do tad. Tada mi je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dao nadimak El-Faruk.”²⁴⁶

Ibn Mes’ud, radiallahu anhu, je govorio: „Nismo mogli klanjati kod Kabe dok Omer nije primio islam.“²⁴⁷ Suhejb ibn Sinan er-Rumi, radiallahu anhu, je rekao: „Kada je Omer b. el-Hattab primio islam, islam je postao vidljiv, i njemu je javno pozivano. Sjedili smo oko Kabe u halkama i tafavili oko nje, a ukoliko bi neko bio grub prema nama, mogli smo mu se osvetiti i uzvratiti.“²⁴⁸ Abdullah ibn Mes’ud je rekao: „Bili smo pomognuti i ojačani Omerovim primanjem islama.“²⁴⁹

Predstavnik Kurejšija kod Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem

Nakon prelaska na islam dvojice velikana, Hamze ibn Abdulmuttaliba i Omera ibn el-Hattaba, radiallahu anhuma, oblaci nad Mekkom se počеше razilaziti. Mušrici su se otriježnili iz opijenosti strogog kažnjavanja muslimana. Promijenili su razmišljanje u ophođenju prema Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i vjernicima, i izabrali metod pregovora. Pokušali su ih primamiti raznim dunjalučkim ponudama. Jasnici nisu znali da sve ono što Sunce obasjava ne vrijedi ni koliko krilo komarca pred Allahovom vjerom i pozivom njoj. Zato im je propalo sve što su pokušali učiniti. Ibnu Ishak priča: „Jezid ibn Zijad im je govorio da je Muhammed ibn Ka’b el-Kurezij rekao: ‘Razgovarao sam sa Utbetom ibn Rebiom, koji je bio poglavar. Jednog dana, kada je bio u društvu Kurejšija, a Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, sam sjedio u Svetom hramu, reče: ‘O skupino Kurejšija, da li da odem do Muhammeda i razgovaram s njim, i da mu ponudim neke stvari? Možda prihvati neke od njih. Dat ćemo mu šta želi da bi nas ostavio na miru.’ To je bilo kada je Hamza, radiallahu anhu, prihvatio islam i kada su ovi vidjeli da ashabi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, postaju brojniji. Rekoše: ‘Svakako, Ebul-Velide. Idi do njege i pričaj s njim.’ Utbe ode i sjede

²⁴⁶ *Tarihu Umer b. el-Hattab*, 6-7.

²⁴⁷ Abdullah en-Nedždi, *Muhtesarus-sire*, 103.

²⁴⁸ *Tarihu Umer b. el-Hattab*, 13.

²⁴⁹ *Sahihul-Buhari*, 1/545.

pored njega, zatim mu reče: 'O bratiću moj, ti si od nas, i kao što znaš – na visokom mjestu u porodici, plemenitog porijekla. Došao si svom narodu sa krupnom stvari kojom si razdvojio njihovu zajednicu, ismijao njihove snove, pokudio njihova božanstva i vjeru, i proglasio njihove pretke nevjernicima. Poslušaj me, želim ti iznijeti nekoliko stvari, pa razmisli da li ćeš prihvatiti nešto od toga.' Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: 'Pričaj, Ebul-Velide, slušam.' Velid reče: 'Bratiću moj, ako onim sa čime si došao želiš imetak, sakupit ćemo ti iz naših imetaka toliko da ćeš biti najbogatiji. Ako želiš čast, učinit ćemo te prvakom svih nas, tako da ništa nećemo raditi bez tebe. Ako time želiš vlast, dat ćemo ti vlast nad nama. Ukoliko je ovo što ti dolazi vizija koju vidiš i ne možeš je odagnati od sebe, tražit ćemo ti lijeka i dati sve što imamo sve dok te ne izliječimo, jer nekada to nadvlada čovjeka dok se ne izliječi.' Kada je Utbe završio, a Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ga saslušao, reče: 'Da li si završio, Ebul-Velide?' On odgovori: 'Da.' Reče: 'Sada ti saslušaj mene.' Utbe reče: 'Učinit ću tako.' Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaza: *U ime Allaha, Svemilosnog, Samilosnog. Ha-mim. Objava je od Milostivog, Samilosnog. Knjiga čiji su ajeti jasno izloženi, Kur'an na arapskom jeziku za ljude koji znaju, vijesnik radosnih vijesti i opomena, pa opet većina njih glavu okreće, neće ni da čuje. 'Srca naša su' – govore oni 'pod pokrivačima, daleka od onoga čemu nas ti pozivaš...* (Fussilet, 1-5)

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nastavi učiti, a kada to Utbe ču, zašutjela da bi slušao, stavi ruke iza leđa naslonivši se na njih. Slušao ga je, a Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, završi sa ajetom sedžde²⁵⁰, pa učini sedždu i reče: 'Čuo si, Ebul-Velide, to što si čuo, pa ti vidi.' Utbe ode svojim drugovima. Jedni drugima govorahu: 'Tako nam Allaha, Ebul-Velid nam dolazi drugačijeg lica.' Kada je sjeo kod njih, rekoše: 'Šta si ostavio iza sebe, o Ebul-Velide?' On odgovori: 'Čuo sam govor kom, tako mi Allaha, sličan nisam čuo! Tako mi Allaha, to nije poezija niti vradžbina, niti je proricanje. O skupino Kurejšija, poslušajte me, nemojte ovog čovjeka sprječavati od onoga na čemu je. Ostavite ga, jer tako mi Allaha, od njegovog govora koji sam čuo bit će velika vijest. Ako ga Arapi odbiju, bit ćete

²⁵⁰ To je ajet: *A ako oni neće da te poslušaju, - pa, oni koji su kod Gospodara tvoga hvale Ga i noću i danju i ne malaksaju.* (Fussilet, 39)

mu vi sami dovoljni, a ako ga priznaju svi Arapi, njegova vlast će biti i vaša, njegova slava i vaša slava, s njim ćete biti najsretniji narod.' Oni rekoše: 'Tako nam Allaha, Ebul-Velide, opsihrio te je njegov jezik.' On reče: 'To je moje mišljenje, a vi činite kako hoćete.'²⁵¹

U drugoj verziji stoji da je Utbe slušao učenje Kur'ana, dok Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije došao do riječi: *A ako glave okrenu, ti reci: "Opominjem vas munjom onakvom kakva je pogodila Ada i Semuda!"* (Fussilet, 13) On tada reče: „Dosta je, dosta je.“, i stavi ruku na Poslanikova usta i zamoli ga rodbinskim vezama da prestane, bojeći se da se ne desi ono čime se opominju. Zatim ustade, ode svojim drugovima i reče šta reče.²⁵²

Glavešine Kurejšija pregovaraju sa Allahovim Poslanikom

Kurejšije kao da nisu gubile nadu i pored onoga što je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio Utbetu na njegove prijedloge, jer nije bio eksplicitan u odbijanju ili prihvaćanju, već mu je proučio ajete koje Utbe nije razumio. Utbe se dogovarao sa Kurejšijama. Razmišljali su o ovom pitanju sa svih aspekata. Proučili su sve situacije uz duboko i dugo razmišljanje. Jednog dana se okupiše iza Kabe poslije zalaska Sunca i poslaše nekog po Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. On dođe žurno, nadajući se dobru. Kada je sjeo kod njih, rekoše isto što mu je rekao Utbe i izniješe mu iste prijedloge koje mu je i on iznio. Kao da su mislili da on nije ozbiljno shvatio ove prijedloge kada mu ih je Utbe sam iznio, pa su pomislili da, ako mu svi zajedno to izlože, on će to shvatiti ozbiljno i prihvatiti. Međutim, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, im reče: „Šta ja imam s tim što mi govorite? Ja vam nisam došao sa ovim da bih tražio imetke, ugled, ili vlast. Allah me je poslao kao poslanika, objavio mi je Knjigu i naredio da vam budem onaj ko će vas obradovati i upozoriti. Ja sam vam dostavio Poslanicu mog Gospodara, pa ako prihvatite, to je vaša sreća i na dunjaluku i na Ahiretu, a ako odbijete, ja ću biti strpljiv na Allahovoj odredbi dok On ne presudi između mene i vas.“ Kurejšije predoše na drugu tačku: rekoše mu da zamoli svog Gospodara da pokrene planine, da im podari da osvo-

²⁵¹ Ibn Hišam, 1/293-294., a jedan dio se nalazi i u *El-Mu'džemus-sagiru* od Taberanija, 1/265.

²⁵² Ibn Kesir, 4/95-96, tefsir spomenutog ajeta.

je gradove, da u njima izbiju rijeke, da im oživi mrtve, a pogotovo Kusajja ibn Kilaba, pa ako mu oni povjeruju i ovi će mu povjerovati. On im ponovi isti odgovor. Tada predoše na treću tačku i zatražiše od njega da zamoli svog Gospodara da im pošalje meleka koji će im potvrditi da on govori istinu i kod kog će ga oni provjeravati. Zatim su tražili da im podari vrtove i dvorce od zlata i srebra. Ponovio im je isti odgovor. Predoše na četvrtu tačku i zatražiše da im spusti kaznu sa neba, kao što govori i prijeti. On im reče: „To pripada Allahu. Ako On to hoće, uradit će.“ Kurejšije rekoše: „Zar tvoj Gospodar ne zna da ćemo mi sjediti sa tobom i tražiti ti ovo, pa da te poduči šta da nam odgovoriš i da ti kaže šta će nam uraditi ako ne prihvatimo?“ I na posletku mu žestoko zaprijetiše riječima: „Tako nam Allaha, nećemo dopustiti da nas dovedeš do propasti i uništenja.“ Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ustade i vrati se svojoj porodici tužan što se nije ispunilo ono čemu se nadao.²⁵³

Ebu Džehlova odluka da ubije Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem

Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, otišao, Ebu Džehl im se obratio oholnički, riječima: „O skupino Kurejšija, Muhammed, kao što vidite, jedino hoće da pljuje našu vjeru. Ismijava naše nade i vrijeđa naša božanstva! Zavjetujem se Allahu da ću uzeti kamen velik koliko mogu da ponesem, pa kada bude pao na sedždu njime ću mu smrskati glavu. Pokorite mi se u tome, ili me spriječite. Poslije toga neka pleme Abdumenaf radi šta god hoće.“ Oni rekoše: „Tako nam Allaha, ni za šta te nikada nećemo predati, pa radi šta želiš.“ Kada je Ebu Džehl osvanuo, uzeo je kamen kao što je rekao, a zatim sjeo čekati Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je, po običaju, poranio i počeo klanjati. I Kurejšije su poranile i sjele u skupinama da čekaju šta će Ebu Džehl uraditi. Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, učinio sedždu, Ebu Džehl je ponio kamen, približio mu se, ali kada mu se primakao, vratio se tužnog lica, prestravljen, a kamen mu je ispao iz ruku. Kurejšije ustadoše i rekoše mu: „Šta ti je, Ebu Džehle?“ On odgovori: „Otišao sam da uradim ono što sam vam rekao sinoć, ali kada sam mu se primakao, prikaza mi se dromedar toliko velike

²⁵³ Ovo je sažeto od onoga što prenosi Ibn Ishak (Ibn Hišam, 1/295-298), i Ibn Džerir, Ibn el-Munzir, i Ibn Ebi Hatim (Ed-Durrul-mensur, 4/365-366)

glave, vrata i zuba da to, tako mi Allaha, nikada nisam vidio kod nekog dromedra, i htjede me pojesti.“ Ibn Ishak kaže: „Spomenuo mi je da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: ”To je bio Džibril, a.s. Da mi se samo približio, zgrabio bi ga.”²⁵⁴

Pregovori i ustupci

Kada Kurejšije nisu uspjele u svojim pregovorima primamljivanjem i zastrašivanjem, i kada se Ebu Džehl okanio svoje lahkomislenosti i želje za atentatom, u njima se probudila želja da dođu do mudrog rješenja koje će ih izbaviti iz situacije u kojoj se nalaze. Nisu bili kategorični u tvrdnji da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, na zabludi, već su, kako kaže Uzvišeni Allah: *Spram njega su u dubokoj sumnji bili.* (Eš-Šura, 14) Smatrali su da trebaju pregovarati sa njim o vjerskim pitanjima, pa da se nađu na pola puta tako što će se oni odreći jednog dijela onoga na čemu su, a od Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, tražiti da se odrekne jednog dijela onoga na čemu je. Mislili su da će na ovaj način postupiti ispravno ako je ono čemu Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, poziva istina.

Ibn Ishak prenosi da su se Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, dok je tavafio oko Kabe, na put ispriječili El-Esved ibn el-Muttalib ibn Esed ibn Abduluzza, Velid b. el-Mugire, Umejje ibn Halef i El-As ibn Vail es-Sehmi. Oni su bili moćnici u svojim plemenima. Rekoše: „O Muhammede, hajde da obožavamo šta ti obožavaš i da ti obožavaš šta mi obožavamo, pa da tako zajedno sudjelujemo u ovome. Ako je ono što ti obožavaš bolje od onoga što mi obožavamo, onda i mi imamo udio u tome. A ako je ono što mi obožavamo bolje od onoga što ti obožavaš, ti imaš udio u tome.“ Uzvišeni Allah je o njima objavio: *Reci: „O vi nevjernici, ja ne ibadetim onima kojima vi ibadetite...“* (El-Kafirun, 1-2), do kraja sure.²⁵⁵ Abd ibn Humejd i drugi bilježe od Ibn Abbasa da su Kurejšije rekle: „Ako ti prihvatiš naše bogove i mi ćemo obožavati tvog Boga.“, pa je Allah objavio cijelu suru: *Reci: „O vi nevjernici.“* (El-Kafirun, 1)²⁵⁶ Ibn Džerir i drugi bilježe od Ibn Abbasa da su Kurejšije rekle Allahovom Posla-

²⁵⁴ Ibn Hišam, 1/298-299.

²⁵⁵ Ibn Hišam, 1/362.

²⁵⁶ *Ed-Durrul-mensur*, 6/692.

niku, sallallahu alejhi ve sellem: „Ti obožavaj naša božanstva jednu godinu, a mi ćemo obožavati tvog Boga jednu godinu.“, pa Allah objavi: *Reci: „Zar od mene tražite da se nekome drugom, osim Allahu, klanjam, o neznalice!“* (Ez-Zumer, 64)²⁵⁷ Kada je Uzvišeni Allah kategorički prekinuo ove smiješne pregovore, Kurejšije nisu izgubile svu nadu, već su učinili dodatne ustupke pod uslovom da Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, načini male ispravke u učenjima sa kojima je došao. Rekoše: *Donesi ti kakav drugi Kur'an ili ga izmijeni.* (Junus, 15) Allah presječe i ovaj put objavljivanjem onoga čime će im Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovoriti: *Reci: „Nezamisljivo je da ga ja sam od sebe mijenjam, ja slijedim samo ono što mi se objavljuje, ja se bojim – ako budem neposlušan svome Gospodaru – patnje na Velikom danu.“* (Junus, 15), i upozori na opasnost ove radnje riječima: *I zamalo da te oni odvrata od onoga što ti Mi objavljujemo, da bi protiv Nas nešto drugo iznio, i tada bi te oni smatrali prijateljem. A da te nismo učinili čvrstim, gotovo da bi im se malo priklonio, i tad bismo ti doista dali da iskušiš dvostruku muku u životu i dvostruku patnju poslije smrti; tada ne bi nikoga našao ko bi ti protiv Nas pomogao.* (El-Isra, 73-75)

Mušrici su zbunjeni, povezuju se sa jevrejima

Pred mušricima su se smračili svi putevi poslije propasti ovih pregovora i ustupaka. Bili su zbunjeni, sve dok jedan od njihovih šejtana, En-Nadr b. el-Haris, ne ustade te ih posavjetova: „O skupino Kurejšija, tako mi Allaha, zadesio vas je problem koji još ne možete razriješiti. Muhammed je kod vas bio dječak i mladić, najbolji, najiskreniji i najpovjerljiviji, sve dok na njegovim zulufima niste vidjeli sijede vlasi, i dok vam nije došao sa ovim s čim je došao. Tada ste rekli: 'Sihirbaz.' Ne, tako mi Allaha, on nije sihirbaz, jer smo vidjeli sihirbaze i njihovo puhanje u čvorove. Rekli ste: 'Prorok.' Ne, tako mi Allaha, on nije prorok, jer smo vidjeli proroke i njihovo drhtanje, i čuli njihovu rimovanu prozu. Rekli ste: 'Pjesnik.' Ne, tako mi Allaha, on nije pjesnik, jer smo vidjeli poeziju i čuli sve njene vrste. Rekli ste: 'Lud.' Ne, tako mi Allaha, on nije lud, jer smo vidjeli ludilo i to nije njegovo gušenje, šaputanje i buncanje. O skupino Kurejšija, vidite šta vam je činiti, jer vas je, tako mi Allaha, zadesila velika stvar.“

²⁵⁷ *Tefsirut-Taberi*, sura El-Kafirun.

Kada su vidjeli Poslanikovu, sallallahu alejhi ve sellem, postojanost u izazovima, odbijanje svih primamljivanja i čvrstinu u svakom periodu, uz iskrenost, čestitost i plemenita svojstva koja je posjedovao, njihova sumnja da je on stvarno poslanik kao da je postala jača, pa su odlučili stupiti u kontakt sa jevrejima. Kada ih je Nadr ibn Haris posavjetovao kao što smo naveli, oni su ga zadužili da sa još nekim ljudima ode do jevreja u Medini. Otišao je do njih, pa su njihovi rabini rekli: „Pitajte ga o tri stvari. Ako vas obavijesti, onda je vjerovjesnik. U suprotnom, izmišlja. Pitajte ga o mladićima koji su otišli u prvo vrijeme, šta je bilo sa njima. O njima postoji zadivljujuća priča. Zatim ga pitajte o čovjeku koji je dostigao istok i zapad Zemlje, pitajte ga kakve su vijesti o njemu. I pitajte ga o ruhu (duši) – šta je to?“ Kada je došao u Mekku, rekao je: „Došao sam vam s onim što će riješiti spor između vas i Muhammeda.“, i obavijestio ih o onome što su jevreji rekli. Kurejšije upitaše Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, o ove tri stvari, pa poslije nekoliko dana je objavljena sura El-Kehf, u kojoj se nalazi kazivanje o tim mladićima – stanovnicima pećine, zatim kazivanje o čovjeku koji je obišao svijet – Zul-Karneynu, a odgovor na pitanje o duši je objavljen u suri El-Isra. Kurejšijama je postalo jasno da je on na istini, ali nasilnici odbijaju sve osim poricanja.²⁵⁸

Ovo je kratak pregled mušričkog suprotstavljanja pozivu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Sve to su primjenjivali čas tako čas tako, prebacujući se s jedne metode na drugu, i mijenjajući uloge. Tako su se prebacivali sa žestine na blagost, sa blagosti na žestinu, sa rasprave na pregovore, sa pregovora na raspravu, sa prijetnje na primamljivanje, sa primamljivanja na prijetnju. Nekad bi se usplahirili, pa bi se smirili, nekada bi raspravljali pa bi poslije komplimente upućivali, nekad bi tražili, a nekad pravili ustupke, nekad prijetili, a zatim primamljivali. Kao da su išli čas naprijed, čas nazad. Nisu se mogli smiriti na bojnem polju, ali nisu htjeli ni bježati. Cilj je bio blokiranje islamskog poziva i pojačavanje nevjerstva. Međutim, iako su dali sve od sebe i pokušali sve spletke, vratili su se razočarani. Ostala im je samo sablja kao izbor, koja bi ovom razilaženju samo pojačala žestinu, i koja bi dovela do istrjebljenja. Bili su zbunjeni.

²⁵⁸ Ibn Hišam, 1/299-301.

Stajalište Ebu Taliba i njegove porodice

Ebu Talib se suočio za zahtjevom Kurejšija za izručenje Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, kako bi ga ubili. U njihovim potezima je vidio indikacije koje potvrđuju da ga žele ubiti i prekršiti njegovu zaštitu. To je potvrdio čin Ukbeta ibn Ebu Muita, Ebu Džehla ibn Hišama i Omera ibnul-Hattaba. On je sakupio plemena Hašima i El-Muttaliba, i pozvao ih da čuvaju Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. Svi su se odazvali: i muslimani i kafiri koji to rade iz svoje plemenske pristrasnosti. Dogovorili su se i sklopili ugovor kod Kabe svi osim Ebu Talibovog brata, Ebu Leheba. On ih je napustio i pristao uz Kurejšije.

Sveopći bojkot

Zavjet nepravde i nasilja

Zbunjenost Kurejšija je porasla. Ponestalo im je varki, a vidješe i da su plemena Hašim i El-Muttalib odlučna u čuvanju Allahovog Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. Okupili su kod obronka plemena Kinane, blizu mjesta bacanja kamenčića na Mini, i tu su sklopili savez protiv plemena Hašim i El-Muttalib. U ugovoru je stajalo da nema sklapanja braka sa njima, nema kupoprodaje, nema sjedenja, nema miješanja, ne mogu ulaziti u njihove kuće, niti im se obraćati sve dok im ne predaju Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da ga ubiju. To su napisali na papiru na kom su stavili zavjet i ugovor: „Da ne prihvaćaju od Benu Hašima nikada i nikakvo primirje, i da ih ne obuzima sažaljenje prema njima, sve dok im ga ne predaju kako bi ga ubili.“ Ibnul-Kajjim kaže: „Neki kažu da je to napisao Mensur ibn Ikrime ibn Amir ibn Hašim, dok drugi kažu da je to bio Nadr ibn Haris. Ispravno je da je to napisao Begid ibn Amir ibn Hašim, pa je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dovio protiv njega, te mu se paralizirala ruka.“²⁵⁹ Nakon potpisivanja ugovora, papir su okačili u unutrašnjost Kabe, a plemena Hašima i Muttaliba poslali u izolaciju, osim Ebu Leheba. To su učinili prvog muharrema sedme godine poslanstva, a mjesto izolacije je bilo brdski klanac koji pripada Ebu Talibu.

²⁵⁹ *Sahihul-Buhari meal-feth*, 3/529, hadisi br. 1589, 1590, 3882, 4284, 4285, 7479; i *Zadul-mead*, 2/46.

Tri godine u Ebu Talibovom brdskom klanecu

Blokada je bila sve jača, prekinut im je dotok zaliha i materijalnih dobara, tako da su mušrici prvi kupovali svu hranu i trgovačku robu koja je ulazila u Mekku. Prognanici se nadoše u teškoj situaciji, pa počеше jesti lišće, kožu itd., a van zidina logora su se čuli jauci gladnih žena i djece. Sve im je dostavljano samo u tajnosti, i iz logora su mogli izlaziti u kupovinu jedino za vrijeme svetih mjeseci. Nekada su deve koje stižu u Mekku kupovali van Mekke. Mekkelije bi im udarile toliku cijenu da je nisu mogli isplatiti. Hakim ibn Huzam je nosio pšenicu svojoj tetki Hatidži, radiallahu anha. Ebu Džehl ga je jedanput uhvatio i htjede mu zabraniti, ali ih rastavi Ebul-Buhturi i omogući mu da pšenicu odnese svojoj tetki. Ebu Talib se brinuo za Allahovog Poslanika. Kada bi ljudi legli u postelje, on bi naredio Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, da legne u svoju postelju, da to vidi onaj ko želi izvršiti atentat na njega. Kada bi ljudi pospali, Ebu Talib bi naredio nekom od svojih sinova, braće ili amidžića da legne u postelju Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a njemu bi naredio da legne na neku od njihovih postelja. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i muslimani su izlazili za vrijeme hadža, sretali se sa ljudima i pozivali ih u islam, a poznato je šta je radio Ebu Leheb.

Poništenje ugovora o izolaciji

Prošle su dvije ili tri godine, a situacija se nije promijenila. U mjesecu muharremu,²⁶⁰ desete godine od poslanstva, poništen je ugovor i ukidanje blokade. Među Kurejšijama je bilo onih koji su bili zadovoljni potpisanim ugovorom i onih koji su se protivili. Ovi drugi su težili poništenju ugovora. Inicijator je bio Hišam ibn Amr iz porodice Beni Amir ibn Luejj. On je noću kriomice nosio hranu u klanac. Jedne večeri je otišao kod Zuhejra ibn Ebu Umejjeta el-Mahzumija, sina Atike bint Abdulmuttaliba. Reče: „Da li ti je drago da ti jedeš i piješ, a znaš u kakvom su stanju tvoji daidže?“ On mu odgovori: „Teško tebi, šta da uradim ja sam? Kad bih imao uza se makar još

²⁶⁰ Dokaz za ovo je da je Ebu Talib umro šest mjeseci poslije ukidanja ugovora, a ispravno je da je umro u redžebu. Ko kaže da je umro u ramazanu, on smatra da je umro osam mjeseci i nekoliko dana poslije ukidanja ugovora.

jednog čovjeka, poništio bih ugovor.“ Ovaj mu reče: „Našao si čovjeka.“ Upita: „Ko je on?“ „Ja.“ – odgovori mu Zuhejr. „Nadi nam i trećeg čovjeka.“ Hišam ode do Mutima ibn Adijja, pa ga podsjeti na rodbinske veze u porodicama Benu Hašim i Benu el-Muttalib i na zajedničkog djeda Abdumenaifa. Prekorio ga je što je sa Kurejšijama prihvatio ovakvu nepravdu. Mut'im upita: „Teško tebi, a šta da radim? Ja sam jedan.“ Hišam reče: „Našao si drugog.“ On upita: „Ko je taj?“ „Ja.“ Mut'im reče: „Traži trećeg!“ Hišam odgovori: „To sam već učinio.“ Upita: „A ko je on?“ Ovaj odgovori: „Zuhejr ibn Ebi Umejje.“ „Traži nam četvrtog.“ – reče Mut'im. On ode kod Ebul-Buhturija ibn Hišam i njemu je ponovio sve što je rekao i Mut'imu o rodbinskim vezama i nepravdi koja im je nanesena, pa Ebul-Buhturi upita: „Imate li podršku?“ Hišam je odgovorio: „Da.“ Ovaj upita: „A koga?“ On odgovori: „Zuhejr ibn Ebu Umejje, El-Mut'im ibn Adijj i ja sa tobom.“ Ovaj reče: „Traži nam petog.“ Hišam ode kod Zem'ata b. el-Esved b. el-Muttalib ibn Eseda, pa popriča s njim o rodbinskim dužnostima sa njima i o njihovim pravima. Zem'at ga upita: „A da li u ovom čemu me pozivaš imaš pomoćnika?“ Hišam reče: „Da.“ Zatim mu nabroja ljude. Oni se skupiše kod El-Hadžuna i dogovoriše se da ponište ugovor. Zuhejr reče: „Ja ću vas predstavljati i prvi govoriti.“ Kada je osvanulo, krenuli su njihovim sastajalištima. Zuhejr je obukao ogrtač, obišao oko Kabe sedam puta, zatim se okrenuo svijetu i rekao: „O Mekkelije, zar ćemo jesti i dobro se oblačiti, a Benu Hašim propada? Niti im se prodaje niti se od njih kupuje! Tako mi Allaha, neću sjesti dok ne pocijepate ovaj nepravedni list hartije!“ Ebu Džehl, koji bijaše sa strane Svetog hrama, reče: „Lažeš, tako mi Allaha! Nećeš ga pocijepati.“ Zem'at b. el-Esved reče: „Tako mi Allaha, ti si još veći lažov! Mi nismo ni željeli da se onaj dogovor onako napiše.“ Ebul-Buhturi povika: „Zem'at govori istinu. Mi nismo zadovoljni onim što piše na listu, niti to potvrđujemo.“ Mut'im ibn Adijj reče: „Vi istinu govorite, a ko drugačije kaže - laže. Utječemo se Allahu od tog lista i od onog što je na njemu napisano!“ Hišam ibn Amr reče nešto slično. Ebu Džehl reče: „Ovo je vjerovatno noću dogovoreno, i to na nekom drugom mjestu.“ Ebu Talib je sve vrijeme sjedio u kraju Svetog hrama. On je došao, jer je Allah pokazao Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, da je poslao crva koji je izgrizao sve što je napisano na papiru, a što spada u tiraniju, kidanje rodbinskih veza i nepravdu,

ostavivši samo spominjanje Allahovog imena. Allahov Poslanik je o tome obavjestio amidžu i on dođe među Kurejšije i obavijesti ih da je njegov bratić rekao to i to. „Ako je lažov, dat ćemo vam ga, a ako je iskren, vi ćete ostaviti kidanje veza sa nama i nepravdu koju nam činite.“ Rekoše: „To je pravedno.“ Poslije razgovora Ebu Džehla i naroda, El-Mut‘im ustade da donese list hartije i da ga pocijepa, ali ugleda da je crv pojeo sav tekst osim riječi: „U ime Tebe, o Allahu.“ i imena „Allah“ u samom tekstu ugovora. Nakon ovoga, poništio se ugovor i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je izišao sa svima iz klanca, a mušrici su vidjeli veliki dokaz njegovog vjerovjesništva. Allah o njima kaže: *A oni, uvijek kada vide čudo, okreću glave i govore: „Čarolija neprestana!“* (El-Kamer, 2) Zanimarili su ovaj dokaz i još više pojačali nevjerstvo.²⁶¹

Posljednja delegacija Kurejšija kod Ebu Taliba

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je izišao iz klanca i nastavio raditi posao, ali su Kurejšije, i pored prekidanja izolacije, nastavile sa pritiskom na muslimane i odvrćanjem od Allahovog puta, pokušavajući ih na silu odvratiti. Ebu Talib je i dalje štitio svog bratića, iako je prešao osamdesetu godinu života. Sva zbivanja proteklih nekoliko godina, mučna i teška, pogotovo izolacija u klanca, oslabila su Ebu Taliba, slomivši njegovu čvrstinu. Od izlaska iz izolacije prošlo je samo nekoliko mjeseci, a on se razbolio. Tada su se mušrici uplašili za svoju reputaciju među Arapima, ako poslije njegove smrti načine neko zlo njegovom bratiću. Po drugi put su pokušali pred njim pregovarati sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, i popustiti u još nekim stvarima kojima prije toga nisu bili zadovoljni. Odlučiše posljednji put poslati delegaciju Ebu Talibu.

Ibnu Ishak i drugi kažu: „Kada se Ebu Talib požalio i to došlo do Kurejšija, rekoše: 'Hamza i Omer su primili islam, a o Muhammedu pričaju već sva plemena. Hajde da odemo kod Ebu Taliba. Neka zaustavi svoga bratića i neka mu prenese od nas. Mi, tako nam Allaha, nismo sigurni da nas on neće savladati.“ U drugoj verziji stoji: „Mi se bojimo da će ovaj starac umrijeti, a da se njima šta ne desi, pa da će nas Arapi pljuvati i govoriti: 'Ostaviše ga na miru dok mu amidža nije

²⁶¹ Detalje o bojkotu smo sakupili iz Buharijinog *Sahiba*, 1/216, 1/548; *Zadul-Mead*, 2/46; Ibn Hišam, 1/350-351, 374-377, i dr.

umro, a onda ga napadoše.“ Odoše kod Ebu Taliba i razgovaraše sa najuglednijim ljudima njegovog plemena: Utbeom ibn Rebiom, Šejbeom ibn Rebiom, Ebu Džehlom ibn Hišamom, Umejjom ibn Harefaom, Ebu Sufjanom ibn Harbom, sa oko dvadeset i pet njih. Oni rekoše: „O Ebu Talibe, ti znaš koje ti mjesto kod nas pripada, a vidiš da te je zadesila bolest. Uplašili smo se za tebe. Ti dobro znaš šta se događalo između nas i tvog bratića. Pozovi ga i uzmi za njega od nas, i uzmi od nas za njega. Nek on nas pusti na miru, pustit ćemo i mi njega. Neka on ostavi našu vjeru na miru, i mi ćemo ostaviti njega i njegovu vjeru na miru.“ Ebu Talib posla po Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. On dođe, pa mu reče: „O bratiću moj, ovo su najugledniji ljudi tvog plemena. Došli su zbog tebe da ti dadnu i da uzmu od tebe.“ Zatim mu je ispričao šta su mu predlažu i šta nude, kako bi bio miran svako na svoj način i kako ne bi niko nikoga ometao. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče prisutnima: „Šta mislite, ako bih vam dao rečenicu da je izgovorite, njom bi zavladali Arapima, a pokorili bi vam se i stranci?“ U drugoj verziji stoji da je, obraćajući se Ebu Talibu, rekao: „Želim od njih samo jednu rečenicu da izgovore. Zbog nje će im se Arapi pokoriti, a stranci davati džizju.“ U trećoj verziji stoji: „O amidža, zar da ih ne pozovem u ono što je bolje za njih?“ Reče: „A čemu ih to pozivaš?“ On odgovori: „Pozivam ih da izgovore rečenicu pomoću koje će im se pokoriti Arapi, a zagospodarit će i strancima.“ Ibnu Ishakovo predanje kaže: „Jednu riječ da kažete, njom bi zavladali Arapima, a pokorili bi vam se i stranci.“ Kada je rekao ovo, Kurejšije zastadoše, zbuniše se i ne znadoše kako da odbiju ovu jednu toliko korisnu rečenicu. Ebu Džehl upita: „Koja je to? Tvoga nam oca, izgovorit ćemo je i još deset sličnih njoj.“ Reče: „Kažite: La ilahe illallah/nema drugog božanstva osim Allaha i napustite ono što obožavate mimo Njega.“ Oni zapljeskaše rukama i rekoše: „A zar želiš, o Muhammede, da mnoštvo bogova učiniš samo jednim Bogom? Ti si čudnovat čovjek.“ Jedni drugima rekoše: „Ne, tako nam Allaha! Od ovog čovjeka ništa ne možemo dobiti. Idite i nastavite sa vjerom svojih predaka, dok Allah ne presudi između vas i njega.“ Zatim se razidoše. Zbog ovoga je Allah, dželle šanuhu, objavio: *Sad. Tako Mi Kur'ana slavnoga, doista su u osionosti i raskolu koji neće da vjeruju! Koliko smo Mi naroda prije njih uništili. I oni su za pomoć vapili, ali za sve kasno bi! Oni se čude što im je jedan od njih došao da ih opominje, i govore nevjernici: "Ovo je čarobnjak, lažov! Zar on da bogove svede na Boga jednog? To je zaista nešto veoma čudno!" I oni*

ugledni između njih krenuše: „Idite i ostanite pri klanjanju bogovima svojim, ovima se, uistinu, nešto veliko hoće. Za ovo nismo čuli u vjeri predaka naših, ovo nije ništa drugo već namještena laž.“ (Sad, 1-7)²⁶²

Godina tuge

Ebu Talibova smrt

Ebu Taliba pritegnu bolest, smrt se približi i on umrije u mjesecu redžebu, deset godina po poslanstvu, šest mjeseci nakon izlaska iz izolacije.²⁶³ Ima mišljenja da je umro u ramazanu, tri dana prije smrti Hatidže, radiallahu anha. U El-Musejjibovom *Sahihu* stoji da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ušao kod Ebu Taliba pred smrt. Kod njega je bio Ebu Džehl. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, se obrati amidži: „O amidža, reci *La ilahe illallah*, riječi s kojom ću se zauzimati za tebe kod Allaha.“ Ebu Džehl i Abdullah ibn Ebu Umejje rekoše: „O Ebu Talibe, zar da napustiš vjeru Abdulmuttalibovu?“ Tako su mu nastavili govoriti, a njegove posljednje riječi su bile: „Na vjeri Abdulmuttalibovoj.“ Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: „Molit ću Allaha da ti oprost i sve dok mi ne bude zabranjeno.“ Tada Allah, dželle šanuhu, objavi: *Vjerovjesniku i vjernicima nije dopušteno da mole oprosta za mnogobošce, makar im bili rod najbliži, kad im je jasno da će oni stanovnici u Džehennemu biti.* (Et-Tevba, 113) Također je objavio: *Ti, doista, ne možeš uputiti na Pravi put onoga koga bi ti volio.* (El-Kasas, 56)²⁶⁴

Nema potrebe objašnjavati koliko je Ebu Talib štitio i čuvao Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, jer je on bio tvrđava kojom je islamski poziv štićen od napada velikana i glupaka. On je ostao privržen vjeri svojih djedova i zato nije u potpunosti obavio svoju zadaću na ovom svijetu. U *Sahihu* se prenosi od Abbasa ibn Abdulmuttaliba da je rekao Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem: „Šta si doprinio svom amidži, jer je on tebe štitio i zbog tebe se ljutio?“ Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovori: „On je

²⁶² Ibn Hišam, 1/417-419; Et-Tirmizi, 5/341, hadis br. 3232; Ebu Ja'la, *Musned*, 4/456, hadis br. 2583, i Ibn Džerirov tefsir.

²⁶³ Abdullah en-Nedždi, *Muhtesarus-Sire*, 111.

²⁶⁴ *Sahihul-Buhari*, 1/548.

u plićaku Džehennema, a da nije mene, bio bi na njegovom dnu.“²⁶⁵ Ebu Seid el-Hudri prenosi da je čuo Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da kad bi njegov amidža bio spomenut kod njega, kaže: „Možda će mu koristiti na Sudnjem danu moj šefaat (zauzimanje kod Allaha), da mu u Vatri budu samo stopala.“²⁶⁶

Hatidžina smrt

Dva mjeseca ili tri dana, shodno razilaženju između ta dva stava, nakon Ebu Talibove smrti, na Ahiret je preselila majka svih vjernika, velika i cijenjena Hatidža, radiallahu anha. Njeno preseljenje je bilo u ramazanu, desete godine po poslanstvu. Umrla je u šezdeset petoj godini života, a Allahov Poslanik je tada imao pedeset godina.²⁶⁷ Hatidža je bila jedna od pravih Allahovih blagodati Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. S njim je proživjela četvrtinu stoljeća, pružajući mu nježnost i razumijevanje u satima brige, podržavajući ga u najproblematičnijim vremenima. Pomagala mu je u dostavljanju Poslanice, sa njim trpjela posljedice gorke borbe i pomagala ga životom i imetkom. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: „Ona mi je vjerovala kada niko nije, znala je da govorim istinu kad su me svi u laž utjerivali i pomagala mi imetkom kada su mi svi odmagali, i Allah me je preko nje opskrbio djecom, dok to nije preko drugih žena.“²⁶⁸ U *Sahihu* se prenosi od Ebu Hurejrea da kaže: „Džibril je došao Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao: 'O Allahov Poslaniče, evo Hatidža dođe. Nosi posudu sa jelom ili pićem. Ako dođe kod tebe, prenesi joj selam od njenog Gospodara i obraduj je kućom u Džennetu u kojoj nema buke ni umora.'“²⁶⁹

Gomilanje tuge

Ova dva bolna i teška događaja su se desila u kratkom vremenskom periodu. Osjećanja tuge i boli se ustalasaše u Resulullahovom, sallallahu alejhi ve sellem, srcu. Na to su se nadovezivale teškoće koje

²⁶⁵ Ibid.

²⁶⁶ Ibid.

²⁶⁷ O njoj smrti u ramazanu te godine govori Ibnul-Dževzi u *Telkihu*, str. 7.

²⁶⁸ Bilježi ga Imam Ahmed u *Musnedu*, 6/118.

²⁶⁹ *Sahihul-Buhari*, 1/539.

mu je pričinjavao njegov narod. Usudili su se da ga maltretiraju i uznemiravaju, tako da se na jednu tugu dodala još jedna, sve dok nije izgubio nadu u njih i otišao u Taif, nadajući se da će se oni odazvati njegovom pozivu, ili ga zaštititi i pomoći protiv njegovog plemena. Ni tamo nije našao nikoga ko bi ga zaštitio i pomogao, nego su ga na najgori način maltretirali i napadali gore nego njegov narod. Kako se pojačavao pritisak na Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, pojačavao se i na ashabe. Njegov drug Ebu Bekr je pobjegao iseljenju iz Mekke. Napustio je Mekku i došao u Berkul-Gimad, želeći otići u Abesiniju. Od toga ga je odvratilo Ibnu Dugunne koji ga je uzeo pod svoju zaštitu.²⁷⁰

Ibnu Ishak kaže: „Kada je Ebu Talib umro, Kurejšije su stavljale na muke Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i činile mu zlo kakvo nisu smjeli raditi dok je Ebu Talib bio živ. Čak mu je i neka ološ od Kurejšija sipala prašinu po glavi. Ušao bi u kuću, a glava bi mu bila puna prašine. Jedna od njegovih kćeri bi ustala i počela mu prati glavu, i plačući skidati prašinu. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bi joj rekao: 'Ne plači, kćeri moja, Allah čuva tvoga oca. Kurejšije nisu činile ono što mrzim dok Ebu Talib nije umro.'²⁷¹ Pošto su se ove boli nadovezivale u ovoj godini, ona bi nazvana *Godinom tuge* i pod ovim nazivom je poznata u Poslanikovom životopisu i historiji.

Ženidba sa Seudom

U mjesecu ševalu iste godine, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je oženio Seudu, Zem'atovu kćerku. Ona je bila davno primila islam i učinila drugu hidžru u Abesiniju. Bila je udana za Sekrana ibn Amra. On je primio islam i zajedno su učinili hidžru. Potom je umro tamo ili kada se vratio u Mekku. Kada joj je istekao priček, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je zaprosio i oženio. To mu je bila prva žena nakon Hatidžine smrti, radiallahu anha. Kasnije je ona svoj dan poklonila Aiši, radiallahu anha.²⁷²

²⁷⁰ Cijelo kazivanje je zabilježeno u *Sahihul-Buhari*, 1/552-553, i Ibn Hišam, 1/372-374.

²⁷¹ Ibn Hišam, 1/416.

²⁷² *Telkihu fuhumi ehlil-eser*, 10.

Faktori strpljenja i ustrajnosti

Ovdje svi strpljivi postaju zbunjeni, a pametni ljudi se pitaju: šta su to uzroci i faktori koji su muslimanima dali sabura iznad svih prirodnih granica? Kako su se strpili na ovoj tiraniji od čijeg se pripovijedanja ježi koža i zadrhti srce? Gledajući u ovo što uznemirava srca, smatramo da treba ukazati na neke od ovih faktora i uzroka sa nekoliko jednostavnih izraza:

1) Vjerovanje u Allaha

Glavni uzrok sabura i postojanosti je upravo iman i istinska spoznaja Allaha. Kada se čvrst iman usadi u srce, može nositi planine, a da se ne slomi. Kada uz ovo čvrsto vjerovanje dođe i istinsko uvjerenje, tada čovjek dunjalučke muke – koliko god da su mnogobrojne, velike i žestoke, u odnosu na svoj iman, vidi poput morske trave koja pluta na olujnoj bujici želeći da slomi neprobojne brane i čvrste tvrđave. Zato ne mari ni za čim od tih muka pred slašću imana, lahkoće pokoravanja Njemu i radosti jekina: *Otpaci se odbacuju, dok ono što koristi ljudima ostaje na Zemlji.* (Er-Ra'd, 17) Iz ovog jedinstvenog uzroka se granaju drugi uzroci koji pojačavaju ovu postojanost i izdržljivost, a to su:

2) Vođa kome srca teže

Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je bio najveći vođa islamskog ummeta, čak cijelog čovječanstva. Bio je okićen ljepotom karaktera, savršenstvom duše, plemenitim ćudima, vrlinama i odlikama. Zbog toga je privlačio srca i zato su mu se pokoravale duše. Posjedovao je savršenstvo koje se voli i koje nikada nijedan čovjek nije imao. Bio je na vrhuncu časti, plemenitosti, dobrote i vrijednosti. Posjedovao je takvu čestitost, povjerljivost, istinoljubivost i sve vrste dobra da u to nisu sumnjali ni njegovi neprijatelji, a kamoli oni koji ga vole i sa njim prijateljuju. Šta god da je kazao oni bi bili uvjereni u istinitost toga. Tri skupine Kurejšija su se bile tajno sakupile i slušale Kur'an od njegovih ashaba. Njihova se tajna otkrila, pa je jedan od njih upitao Ebu Džehla: „Šta misliš o onome što si čuo od Muhammeda?“ On reče: „Šta sam čuo? Mi smo se takmičili sa Abdumenafovim plemenom u časti: kad bi oni hranili ljude i mi bismo, kada bi oni nešto ponijeli i mi bismo, kada bi oni darovali i mi bismo, a kada bismo pokrenuli karavane, bili smo poput konja na konjičkoj trci. Sada su

oni rekli: 'Mi imamo Vjerovjesnika kom dolazi Objava sa neba.', pa kako to da ustignemo? Tako mi Allaha, nikada nećemo povjerovati u njega niti u ono što priča.²⁷³ Ebu Džehl je govorio: „O Muhammede, mi te u laž ne ugonimo, već kažemo da je laž ono sa čim si došao.“ Tada je Allah objavio: *Oni doista ne okrivljuju tebe da si ti lažac, nego nevjernici poriču Allahove riječi.* (El-En'am, 33)²⁷⁴ Jednog dana su ga oklevetali tri puta, pa je treći put rekao: „O skupino Kurejšija, došao sam da vam nagovijestim klanje!“ Tada su se od ovih riječi uplašili, pa su i najžešći neprijatelji s njim blago postupali. Kada su bacili na njega crijeva dok je bio na sedždi, proklinjao ih je. Prestali su se smijati. Poklopila ih je briga, očaj i ubijedenost da su propali. Dovio je i protiv Utbeta ibn Ebu Leheba, koji je bio ubijeden da će ga stići ta dova. Kada je ugledao lava, zavikao je: „Tako mi Allaha, ubi me Muhammed iako je u Mekki.“ Ubej ibn Halef je zaprijetio da će ubiti Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pa je Poslanik rekao: „Ubit ću ja tebe, inšallah.“ Pa kada ga je ranio u vrat u Bici na Uhudu, a posjekotina nije bila velika, Ubejj je rekao: „Još mi je u Mekki rekao: 'Ja ću tebe ubiti.' Tako mi Allaha, kad bi pljunuo na mene, ubio bi me.“²⁷⁵ Sa'd ibn Muaz, dok je bio u Mekki, rekao je Umejjetu ibn Halefu: „Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da kaže: 'Oni će te', tj. muslimani, 'ubiti.'“ Umejje se strašno uplašio, pa je dao riječ da neće izlaziti iz Mekke. Kada ga je Ebu Džehl natjerao da ide u Bitku na Bedru, kupio je najbolju devu u Mekki da na njoj može uteći. Žena mu reče: „O Ebu Safvane, da li si zaboravio šta ti je rekao tvoj brat iz Medine?“ Reče: „Ne, tako mi Allaha, ne želim s njima daleko putovati.“²⁷⁶ Ovako su prolazili neprijatelji Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. S druge strane, njegovi drugovi i prijatelji su za njega disali jednom dušom. Bio im je u srcu, a u oku zjenica. Među njima je tekla iskrena ljubav kao što voda teče niz strminu. Privlačio je duše kao što magnet privlači željezo.

Zbog ljubavi i posvećenosti, svaki je više volio da se njemu grkljan prereže, a da Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, ne fali ni nokat s prsta, niti da ga trn ubode. Ebu Bekr ibn Ebu Kuhafe je jednog dana

²⁷³ Ibn Hišam, 1/316.

²⁷⁴ Bilježi Tirmizi u tefsiru sure El-En'am, 5/243, hadis br. 3064.

²⁷⁵ Ibn Hišam, 2/84.

²⁷⁶ *Sahihul-Buhari*, 2/563.

bio napadnut u Mekki. Žestoko su ga pretukli, a Utbe ibn Rebia mu je prišao i udarao ga nanulama, gazio mu po licu i skakao po stomaku. Od silnih udaraca nije mu se lice moglo prepoznati. Pripadnici plemena Temim odnijeli su ga kući u čaršafu, očekujući da umre. On se osvijestio tek predveče i reče: „Šta je s Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem?“ Grdiše ga i opomenuše, a zatim ustaše i rekoše njegovoj majci Ummul-Hajr: „Gledaj da ga nahraniš ili napojiš malo.“ Pošto ostade sama sa njim, bijaše uporna da mu da hrane, ali je on nastavio pitati: „Šta je s Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem?“ Ona reče: „Ne znam šta je s tvojim drugom.“ On reče: „Idi kod Ummu Džemil, Hattabove kćerke, i pitaj za njega.“ Ona ode i reče joj: „Ebu Bekr pita za Muhammeda, Abdullahovog sina.“ Ummu Džemil odgovori: „Ne znam ni Ebu Bekra ni Muhammeda, Abdullahovog sina. Ako želiš, otići ću s tobom do tvog sina.“ Ona reče: „Hajde.“ Ona krenu s njom pa ugleda Ebu Bekra u ranama. Ummu Džemil vrisnu i reče: „Tako mi Allaha, ovo su mogli uraditi samo zločinci i nevjernici! Nadam se da će im se Allah osvetiti za tebe.“ On upita: „A šta je s Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem?“ Ummu Džemil reče: „Tvoja majka sluša...“ On odgovori: „Ne bojte se.“ Ona reče: „Zdrav je i čitav.“ Ebu Bekr upita: „A gdje je?“ Ona odgovori: „U Ibnil-Erkamovoj kući.“ Ebu Bekr reče: „Tako mi Allaha, niti ću jesti, niti piti dok me ne odvedete Allahovom Poslaniku.“ One to odgodiše dok strah nije nestao, i dok se ljudi nisu smirili. Tada su izišle i povele ga, oslonjenog na njih, Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem.²⁷⁷ Primjere ljubavi i posvećenosti prema Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, ćemo navoditi na raznim mjestima ove knjige, a pogotovo kod Bitke na Uhudu, kada budemo govorili o onome što je uradio Hubejb i njemu slični.

3) Osjećaj odgovornosti

Ashabi su u potpunosti spoznali kakvu su ogromnu i ozbiljnu odgovornost ljudi ponijeli na plećima. Spram te odgovornosti se ni u kom momentu ne može biti neutralan, niti se ona smije izbjeći. Posljedice koje se izazivaju bijegom od odgovornosti daleko su gore i štetnije od progona koji oni trpe. Propast koja bi ih zadesila, a i čitavo čovječanstvo nakon toga, ne može se ni u kom slučaju mjeriti

²⁷⁷ *El-Bidaje ven-nihaje*, 3/30.

sa patnjama s kojima su se susretali kao rezultat ovog podnošenja.

4) Vjerovanje u Ahiret

Ovo vjerovanje je još više jačalo osjećaj odgovornosti. Čvrsto i nepokolebljivo su vjerovali da će stati pred Gospodarom svjetova, da će odgovarati za svoja mala i velika djela, a nakon toga da će biti u Vječnom uživanju, ili u Vječnoj patnji. Stoga su život provodili između straha i nade, nadajući se milosti Gospodara svoga i bojeći se Njegove kazne. Oni su: *Oni koji od onoga što im se daje udjeljuju, i čija su srca puna straha zato što će se vratiti svome Gospodaru.* (El-Mu'minun, 60) Oni su znali da dunjaluk i sve njegove blagodati u poređenju s Ahiretom ne vrijede koliko krilce komarca. Ova spoznaja im je olakšala dunjalučke patnje, tegobe i gorčinu, tako da im nisu pridavali veliku pažnju i značaj.

5) El-Kur'an

U ovim teškim, strašnim i mračnim trenucima, objavljujane su sure i ajeti koji na fascinantnan način izlažu argumente istinitosti islamskih principa, oko kojih se ovaj poziv i okretao i koji kod muslimana grade temelje da postanu, kako je Allah odredio, najbolje društvo na svijetu. Kur'an muslimane podstiče na strpljivost i izdržljivost. Donosi mnoge primjere i objašnjava mudrost koju sadrže: *Zar vi mislite da ćete ući u Džennet, a još niste iskusili ono što su iskusili oni koji su prije vas bili i nestali? Njih su satirale neimaština i bolest, i toliko su bili uznemiravani da bi i poslanik, i oni koji su s njim vjerovali – uzviknuli: "Kada će već jednom Allahova pomoć?" Eto, Allahova pomoć je zaista blizu!* (El-Bekara, 214) Zatim: *Elif-lam-mim. Mislili ljudi da će biti ostavljeni na miru ako kažu: „Mi vjerujemo!“ i da u iskušenje neće biti dovedeni? A Mi smo u iskušenje dovodili i one prije njih, da bi Allah sigurno ukazao na one koji govore istinu i na one koji lažu.* (El-Ankebut, 1-3)

Ovi ajeti su, također, jasno odgovarali na izazove nevjernika i prkosnika, ne ostavljajući im prostora za varku. Kur'an ih opominje i upozorava na negativne posljedice ako budu uporni u nevjerstvu i inatu. To upozorenje je izuzetno jasno izraženo ajetima koji govore o Allahovim blagodatima, zatim navode historijske primjere koji ukazuju na Allahov zakon kada su u pitanju Njegovi neprijatelji i Njegovi šticenici. Kur'an se nekada koristi metodom blagosti, ne-

kada metodom osvješćivanja i upućivanja, kako bi odustali od jasne zablude u kojoj se nalaze. Kur'an je muslimane odvodio u drugi svijet, pokazujući im prizore univerzuma, ljepotu Allahovog gospodarenja, savršenstvo Njegove božanstvenosti, tragove Njegove milosti i pažnje i manifestacije Njegovog zadovoljstva. To je u njima budilo čežnju pred kojom ne može opstati nijedna prepreka. U okviru ovih ajeta bilo je obraćanja muslimanima u kojima im: *Gospodar njihov šalje radosne vijesti da će im milostiv i blagonaklon biti i da će ih u džennetske bašče uvesti, u kojima će neprekidno uživati.* (Et-Tevba, 21) Također im je davao jasnu sliku njihovih neprijatelja – nevjernika, tirana i zločinaca kojima će se suditi, i koji će da: *...budu u Vatru na licima odvučeni: „Iskusite dodir Džehennema!“* (El-Kamer, 48)

6) Nagovještaji uspjeha

Muslimani su, i pored svega što im se događalo, znali još od prvog dana, prije nego su i počele njihove patnje i tlačenja, da ulazak u islam ne znači da islam nosi sa sobom nesreću i zlo, već da se islamsko učenje od prvog dana obračunava sa paganstvom, kao i njihovim mračnim režimom. Njegovi rezultati su prodori i ovladavanje nad političkom pozicijom sa koje će voditi ljudsku zajednicu ka Allahovom zadovoljstvu, i izvesti ih iz obožavanja robova u obožavanje Allaha. Kur'an je objavljivao ove radosne vijesti, nekad jasno i otvoreno, a nekad aluzijom. U tim teškim vremenima za muslimane, kada im je Zemlja postala tijesna toliko da ih je skoro udavila i život oduzela, objavljivani su ajeti o dešavanjima sa ranijim vjerovjesnicima i njihovim narodima koji su ih utjerivali u laž i poricali ih. Ti ajeti su, zatim, spominjali situacije koje se potpuno poklapaju sa situacijama muslimana i nevjernika u Mekki, zatim situacije u kojima su nevjernici i zulumčari uništeni, i kako su Allahovi dobri robovi naslijedili Zemlju i njene gradove. U ovim kazivanjima su jasna predskazanja propasti idolopoklonika Mekke u budućnosti, i uspjeha muslimana uz uspjeh islamskog poziva. U ovim periodima objavljeno je mnogo ajeta koji donose radosnu vijest o pobjedi muslimana. Allah, dželle šanuhu, kaže: *A riječ Naša je davno rečena o robovima Našim, o poslanicima: „Oni će biti, doista potpomognuti i vojska naša će zacijelo pobijediti!“ Zato se okreni od njih za neko vrijeme i posmatraj ih, i oni će posmatrati! Zar oni kaznu Našu da požuruju? Kad ih ona stigne, zlo će jutro osvanuti onima koji su bili opomenuti!“* (El-Kamer, 171-177)

Allah, također, kaže: *Skup će sigurno poražen biti, a oni će se u bijeg dati!* (El-Kamer, 45) i kaže: *Oni predstavljaju neznatnu urotničku voj-sku koja će tamo biti poražena.* (Sad, 11)

Za one koji su otišli u Abesiniju, objavljeno je: *One koji se isele Allaha radi, nakon što su bili progonjeni, Mi ćemo još na ovom svijetu na lijepo mjesto smjestiti, a nagrada na Onom svijetu bit će još veća – kad bi oni samo znali!* (En-Nahl, 41) Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, su pitali o Jusufu, pa Allah, dželle šanuhu, objavi: *U Jusufu i braći njegovoj nalaze se pouke za sve koji pitaju.* (Jusuf, 7) Tj. stanovnici Mekke koji pitaju susrest će ono što je zadesilo Jusufovu braću: propast i predaja. Kada Allah, dželle šanuhu, govori o poslanicima, kaže: *Nevjernici su govorili poslanicima svojim: „Ili ćete vjere naše biti, ili ćemo vas, doista, iz zemlje naše protjerati!“ A poslanicima je Gospodar njihov objavljivao: „Mi ćemo nevjernike sigurno uništiti i poslije njih vas na Zemlji nastaniti. Bit će to za one koji će se polaganja računa preda Mnom bojati i koji će od prijetnje Moje strahovati.“* (Ibrahim, 13-14)

Kada se rasplamsao rat između Perzijanaca i Bizantinaca, nevjernici su poželjeli pobjedu Perzijanaca, s obzirom da su oni bili mušrici, a muslimani su željeli pobjedu Bizantinaca, jer su vjerovali u Allaha, poslanike, Objavu, Knjige i Sudnji dan. Na kraju, pobijediše Perzijanci, pa Allah nagovijesti da će Bizantinci pobijediti za nekoliko godina. Kur'an se nije ograničio samo na ovaj nagovještaj već je jasno najavio i Allahovu pomoć vjernicima: *Allahova je odluka – i tada će se vjernici radovati Allahovoj pomoći.* (Er-Rum, 4-5) Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je s vremena na vrijeme ljudima donosio ove radosne vijesti. Kada bi došlo vrijeme hadža, na trgu Ukkaz, Medženni i Zil-Medžazu ljudima bi dostavljao poslanicu. Nije ljude obradovao samo Džennetom nego im je sasvim otvoreno govorio: „O ljudi, recite: La ilahe illallah, uspjete i zagospodariti Arapima, a potčinit će vam se i stranci. A ako umrete, bit ćete kraljevi u Džennetu.“²⁷⁸

Ranije smo spomenuli šta je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio Utbetu ibn Rebiu kada ga je htio primamiti dunjalučkim željama, kao i ono što je Utbe razumio i očekivao: da će Po-

²⁷⁸ Ibn Sa'd, 1/216.

slanik, sallallahu alejhi ve sellem, pobijediti. Vrijedno je ponoviti šta je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio posljednjoj delegaciji Kurejšija koja je došla Ebu Talibu. On im je eksplicitno rekao da od njih traži da prihvate samo jednu rečenicu zbog koje će im se pokoriti Arapi i kojom će zavladati strancima. Habbab b. el-Eret priča: „Došao sam kod Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, a on je sjedio ogrnut svojim ogrtačem u sjeni Kabe. Mušrici su nas tada žestoko proganjali. Rekoh mu: 'Zar nećeš doviti Allahu?' On sjede, sav crven u licu i reče: 'Onima koji su bili prije vas bi gvozdenom češagijom kidali meso do kostiju, i to ih ne bi odvratilo od vjere. Allah će, uistinu, upotpuniti ovu stvar, tako da će konjanik putovati od Sane do Hadramevta i neće se bojati nikog osim Allaha.'“ U drugom predanju još stoji: „i vuka za svoje stado.“²⁷⁹ U trećem predanju stoji: „Ali vi požurujete.“²⁸⁰

Ove radosne vijesti nisu bile skrivene, već raširene i otkrivene. Znali su ih nevjernici kao što su ih znali muslimani. Kada bi El-Esved b. el-Muttalib sa svojim društvom vidio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i njegove ashabe, izrugivali bi im se i govorili bi: „Evo vam ih kraljevi Zemlje koji će naslijediti Kisru i Kajsera.²⁸¹“, a zatim bi zviždali i pljeskali.²⁸² Zbog ovih predskazanja o slavnoj i svijetloj budućnosti na ovom svijetu, uz krajnje iskrenu, veliku i lijepu nadu za boravkom u Džennetu, ashabi su svakodnevnih tegoba i nedaće, koje su ih neprekidno okruživale, smatrali samo ljetnim oblakom koji će se za kratko vrijeme razići. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je neprestano hranio njihove duše imanskim darovima, i čistio ih podučavanjem mudrosti i Kur'anu. Pružio im je precizan i dubok odgoj. Išao bi sa njima do stepena duhovnih visina, čistote srca i karaktera, oslobađanja od prevlasti materije, borbe protiv strasti, i žudnje za Gospodarom Zemlje i nebesa. Raspalio je žeravice u njihovim srcima i izveo ih iz tmina na svjetlo. Podučio ih je strpljenju pri ezijećenju, velikodušnom oprostima i pobjedi nad porivima duše. To im je još više pojačalo čvrstinu u vjeri, suzdržavanje od slijeđenja strasti, posvećenost putu Allahovog zadovoljstva, želju za Džennetom,

²⁷⁹ *Sabihul-Buhari*, 1/512.

²⁸⁰ *Ibid*, 1/510.

²⁸¹ Vladar persije – Kisra, vladar Bizantije – Kajsera (Cezar).

²⁸² *Es-Siretul-halebije*, 1/511-512.

težnju za učenjem, razumijevanjem vjere, obračunavanjem duše, vladanjem željama, emocijama, srdžbom i osvetom, te ograničavanje strpljenjem i dostojanstvenošću.

Treći period pozivanja Allahu

Pozivanje u islam van Mekke

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u Taifu

U mjesecu ševvalu, desete godine poslanstva, (krajem maja ili početkom juna 619. godine po Isau) Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je izišao iz Mekke i otišao u Taif. Taif je udaljen od Mekke oko šezdeset milja. Ovu razdaljinu je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prešao pješice, i pješice se vratio. S njim je na put krenuo i njegov štićenik Zejd b. Harise. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je u putu pozivao u islam plemena na koja je nailazio, ali se nijedno nije odazvalo. Kad je došao u Taif, imao je namjeru otići do trojice braće koji su bili poglavari plemena Sekif: Abdu Jalejl, Mes'uda i Hubejba, Amr ibn Umejr es-Sekafijjinih sinova. Poslanik je sjeo s njima i pozvao ih Allahu i da pomognu islam. Jedan od njih reče: „On će pocijepati prekrivač Kabe, ako je tebe zaista Allah poslao.“ Drugi reče: „A zar Allah nije imao nekog drugog osim tebe?“, a treći reče: „Tako mi Allaha, neću sa tobom nikada pričati. Ako si ti poslanik, onda si isuviše važan da bih ja govorio s tobom, a ako lažeš na Allaha, onda i ne treba da govorim s tobom.“ Allahov Poslanik ustade i reče im: „Rekli ste što ste imali, ali nikom o meni ne govorite.“ U Taifu je proveo deset dana. Svakog od uglednih ljudi je pozvao u islam, lično otišavši kod njega i razgovarajući s njim. Rekoše mu: „Napusti našu zemlju!“ Navratiše na njega svoju ološ. Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, napuštao Taif, njihov ološ i robovi su ga slijedili, psovali i vikali. Oko njega se sakupilo mnoštvo svijeta koji su se poredali u dva saffa sa Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, lijeve i desne strane. Gađali su ga kamenicama i vrijeđali. Pogodili su ga kamenom u tetivu iznad pete, pa je potekla krv i obuću mu natopila. Zejd b. Harise ga je štitio svojim tijelom sve dok nije zadobio ranu na glavi. Ološ ih je tako pratila sve dok nisu našli uto-

čište u vrtu Utbeta i Šejbeta, Rebiinih sinova, tri milje od Taifa. Tada se ološ vrati. Allahov Poslanik uđe u bašču i sjede u sjeni vinograda uza zid. Kada se malo smirio, izučio je poznatu dovu koja svjedoči o velikoj tuzi i boli u srcu od žestine na koju je naišao, i žaleći što mu niko nije povjerovao. Čuvena taifska dova glasi: „Allahu, Tebi se žalim na slabost moje snage, nedostatak izlaza i ljudsko poniženje. O Najmilostiviji, Ti si Gospodar nejakih, Ti si moj Gospodar, pa kome me prepuštaš? Tuđincima koji su nemilosrdni prema meni ili neprijatelju kom daješ vlast nada mnom? Stvoritelju moj, ako Ti nisi srdit na mene, onda ni za čim ne žalim, jer je Tvoj oprost za mene veći. Utječem se svjetlom Tvoga Lica, kojim si rastjerao tmine i uz koje biva boljitak dunjaluka i Ahireta, od toga da srdžbu Svoju na mene spustiš, ili budeš ljut na mene. Tebi pripada naklonost sve dok ne budeš zadovoljan. Nema snage niti moći osim uz Tebe.“

Kada su ga dva Rebiina sina ugledala, u njima se probudio osjećaj milosti. Pozvali su jednog dječaka, hrišćanina – roba, zvanog Addas, i rekoše mu: „Nosi ovaj grozd onom čovjeku.“ Kada dječak dođe do Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, dade mu grožđe, a Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pruži ruku i reče: “Bismillah” (u ime Allaha), a zatim pojede. Addas reče: „Ovako ne govori narod ovog kraja.“ Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ga upita: „Odakle si ti i koje si vjere?“ On reče: „Ja sam hrišćanin iz Ninive.“ Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, doda: „Ti si, dakle, iz grada dobroga čovjeka, Junusa ibn Metta.“ On reče: „A odakle ti znaš ko je Junus ibn Mette?“ Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovori: „To je moj brat. On je bio vjerovjesnik, a i ja sam vjerovjesnik.“ Addas ga poče ljubiti u glavu, ruke i noge. Rebiini sinovi su sve to posmatrali, pa jedan drugom reče: „Onaj tamo će ti pokvariti dječaka.“ Kada se Addas vrati, upitaše ga: „Teško tebi, šta ti bi?“ On odgovori: „Moj gospodar, ne postoji ništa na Zemlji bolje od ovog čovjeka. Ispričao mi je nešto što ne može znati niko osim vjerovjesnik.“ Obojica viknuše: „Teško tebi, Addase! Nemoj da te odvrati od tvoje vjere! Tvoja vjera je bolja od njegove!“²⁸³

Nakon izlaska iz vrta, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, krenu put Mekke, slomljenog srca, punog tuge i jada. Kad se

²⁸³ Sažeto iz Ibn Hišamove *Sire*,1/419-421.

približio mjestu Karnul-menazil, Allah, dželle šanuhu, mu posla Džibrila sa melekom zaduženim za brda, koji čeka naređenje da sruši dva brda na Mekkelije. Buharija detaljno prenosi ovu priču sa lancem prenosilaca od Urveta ibn Zubejra da je Aiša, radiallahu anha, pitala Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: „Da li si imao težeg dana od onog na Uhudu?“ On odgovori: „Svašta sam preživio od ovog tvog naroda, ali najgore je ono što su mi učinili na Dan Akabe, kada sam pozvao Ibn Abda Jalejla, ali se on nije odazvao mom pozivu. Zatim sam otišao, zabrinut i uznemiren. Išao sam pravo, tako da sam došao k sebi tek kod Karnus-sealiba.²⁸⁴ Tu podigoh glavu i ugledah oblak koji mi je pravio hladovinu. Pogledah bolje, kad na njemu stoji Džibril i doziva me: 'Allah je čuo šta si im govorio i šta su oni tebi odgovorili. Allah ti šalje meleka zaduženog za brda da mu narediš šta god želiš da uradi s njima.' Zatim me zovnu melek zadužen za brda, nazva mi selam i reče: 'O Muhammede, tako je. Šta želiš da učinim? Ako želiš, srušit ću na njih ova dva brijega.'²⁸⁵“ Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: „Želim da Uzvišeni Allah iz njihovih kičmi izvede potomstvo koje će obožavati samo Njega, Jedinog, ne pridružujući Mu ništa.“²⁸⁶ U ovom odgovoru, Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ogleda se njegova izuzetna ličnost satkana od visokih moralnih vrijednosti, čiju dubinu je nemoguće dokučiti. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dođe k sebi i srce mu se smiri zbog ove božanske pomoći koju mu Allah, dželle šanuhu, pruži iznad sedam nebesa. Nakon toga, nastavio je put prema Mekki, dok nije došao do doline Nahla. Tu je ostao nekoliko dana. U toj dolini se nalaze dva pogodna mjesta za boravak: Es-Sejlul-kebir i Ez-Zejma, gdje ima vode i plodne zemlje. Nismo naišli na izvor koji specificira tačno mjesto Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, boravka. Tokom ovog boravka, Uzvišeni Allah mu je poslao skupinu džinna.²⁸⁷ Spominje ih na dva mjesta u Kur'anu: u suri El-Ahkaf: *Kada ti poslasmo nekoliko džinna da Kur'an slušaju, kada dođoše da ga čuju, oni*

²⁸⁴ Mjesto koje se naziva i Karnul-menazil.

²⁸⁵ Tj. učinit ću to. To su dva brda kod Mekke, Ebu Kubejs i brdo naspram njega – Ku'ajki'an.

²⁸⁶ *Sahihul-Buhari*, hadisi br. 3231. i 7389; *Fethul-Bari*, 6/360., i *Muslimov Sahih*, 2/109.

²⁸⁷ *Sahihul-Buhari*, 1/195.

rekoše: "Zašutite!" A kad se završi, vratiše se narodu svome da opominju: „O narode naš,“ - govorili su - „mi smo slušali knjigu koja se poslije Musaa objavljuje, koja potvrđuje da su istinite i one prije nje i koja ka istini i na Pravi put upućuje. O narode naš, odazovite se Allahovom glasniku i vjerujte u Allaha. On će vam neke grijehе vaše oprostiti i vas od patnje neizdržive zaštititi!“ (El-Ahkaf, 29-31) A u suri El-Džinn o njima je objavio: *Reci: „Meni je objavljeno da je nekoliko džinna prisluškivalo i reklo: 'Mi smo, doista, Kur'an koji izaziva divljenje slušali, koji na Pravi put upućuje, i mi smo u nj povjerovali i više nikoga nećemo Gospodaru našem ravnim smatrati.“* (El-Džinn, 1-2), sve do kraja petnaestog ajeta.²⁸⁸ Iz konteksta ajeta i predanja koja su zabilježena o komentaru ovog hadisa, jasno nam se ukazuje da Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije do tada bio obaviješten o prisustvu te skupine džinna kada su došli da ga slušaju. O njima je saznao tek nakon što mu je Allah na to ukazao objavljivanjem ovih ajeta. Ovo je bilo prvi put da bude u društvu džinna, a kontekst predanja ukazuje da su oni češće dolazili poslije ovih događaja.

Uistinu, ovaj događaj je bio još jedno Allahovo pružanje podrške Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, iz Njegovih skrivenih riznica, Njegovim vojskama koje samo On zna. Ajeti koji su objavljeni u vezi ovog događaja sadrže radosne vijesti o uspjehu Vjerovjesnikovog, sallallahu alejhi ve sellem, poziva. Ovim novim saznanjem je, ta-

²⁸⁸ *Reci: „Meni je objavljeno da je nekoliko džinna prisluškivalo i reklo: 'Mi smo, doista Kur'an, koji izaziva divljanje, slušali, koji na Pravi put upućuje – i mi smo u nj povjerovali i više nikoga nećemo Gospodaru našem ravnim smatrati.“* A On – neka uzvišeno bude dostojanstvo Gospodara našeg – nije uzeo sebi ni žene ni djeteta. Jedan naš bezumnik je o Allahu laži govorio, a mi smo mislili da ni ljudi ni džinni o Allahu laži ne govore; i bilo je ljudi koji su pomoć od džinna tražili, pa su im tako obijest povećali; i oni misle, kao što i vi mislite, da Allah nikoga neće oživjeti; i mi smo nastojali da nebo dotaknemo i utvrdili smo da je moćnih čuvara i zvijezda puno; i sjedili smo okolo njega po busijama da bismo što čuli, ali će onaj, ko sada prisluškuje, na zvijezdu padalicu koja vrebа naići; i mi ne znamo da li se onima na Zemlji želi zlo ili im Gospodar njihov želi dobro; a među nama ima i dobrih i onih koji to nisu, ima nas vrsta različitih; i mi znamo da ne možemo Allahu na Zemlji umaći i da od Njega ne možemo pobjeći; i mi smo, čim smo Kur'an čuli, u nj povjerovali; a ko u Gospodara svoga vjeruje, ni štete ni nepravde ne treba da se boji; i ima nas muslimana, a ima nas zalutalih; oni koji islam prihvate Pravi put su izabrali, a nevjernici će u Džehennemu gorivo biti. (El-Džinn, 1-15)

kođer, potvrđeno da ni jedna kosmička sila nije u stanju islamu stati na put. Allah, dželle šanuhu, kaže: *A oni koji se ne odazovu Allahovom glasniku, takvi Mu na Zemlji neće umaći i mimo Njega neće zaštitnika naći. Oni su u velikoj zabludi.* (El-Džinn, 32) I Allah, dželle šanuhu, kaže: *I mi znamo da ne možemo Allahu na Zemlji umaći i da od Njega ne možemo pobjeći.* (El-Džinn, 12) Pred ovom pomoći i ovim radosnim vijestima razide se oblak žalosti, tuge i očaja koji je pratio Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, od kada je izišao iz Taifa otjeran i ojađen, pa dok nije odlučio vratiti se u Mekku, i nastaviti ispunjavati svoj primarni plan u predstavljanju islama i dostavljanja vječne Allahove Objave. To je radio sa novim poletom, snagom i entuzijazmom. Tada mu Zejd ibn Harise reče: „Kako ćeš ponovo u Mekku kad su te protjerali?“ On odgovori: „O Zejde, Allah će dati olakšanje i izlaz iz situacije koju vidiš. Allah će potpomognuti Svoju vjeru i uzdignuti Svoga Poslanika.“ Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je išao dok se nije približio Mekki. Svratio je u pećinu Hira i poslao čovjeka iz plemena Huzaah kod Ahnesa ibn Šerika da ga primi pod svoju zaštitu. On reče: „Ja sam saveznik, a saveznici ne mogu uzeti pod svoju zaštitu.“ On posla čovjeka kod Suhejla ibn Amra, a Suhejl reče: „Zaista porodica Benu Amir ne može uzeti pod zaštitu porodicu Benu Ka‘b. On ga posla El-Mut‘imu ibn Adijju, pa Mut‘im odgovori: „Da, ja ga uzimam pod svoju zaštitu.“ On se naoruža, a zatim pozva svoje sinove i pleme, te im reče: „Stavite na sebe oružje i budite raspoređeni na čoškovima Kabe.“ Uzeo sam Muhammeda pod svoju zaštitu.“ Zatim posla po Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da uđe. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, uđe sa Zejdom ibn Harisom i stiže do Svetog hrama. Mut‘im ibn Adijj je ustao na svoju devu i pozvao: „O Kurejšije, ja sam uzeo Muhammeda pod svoju zaštitu i neka ga niko od vas ne vrijeđa.“ Utom Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dodirnu jemenski ugao Kabe, obavi tavaf, klanja dva rekata i ode kući. Mut‘im i njegova djeca, naoružani, okruživali su ga sve dok nije ušao u kuću. Kaže se da je Ebu Džehl upitao Mut‘ima: „Jesi li mu zaštitnik ili sljedbenik?“ Ovaj odgovori: „Samo zaštitnik.“ Ebu Džehl reče: „Koga ti štitiš i mi ćemo ga štiti.“²⁸⁹ Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije zaboravio Mut‘imu ovo dobro djelo, pa na Bedru, po pitanju zaro-

²⁸⁹ Ibn Hišam, 1/381., sažeto, i *Zadul-mead*, 2/46-47.

bljenika, kaže: „Da je živ Mut‘im ibn Adij i da mi je posredovao za ove ovdje, sve bih ih njemu ostavio.“²⁹⁰

Pređočavanje islama plemenima i pojedincima

U mjesecu zul-kadeu, desete godine od vjerovjesništva, krajem juna ili početkom jula, godine 619. po kalendaru, Allahov Poslanik se vratio u Mekku da nastavi pređočavanje islama plemenima i pojedincima. Zbog približavanja sezone hodočašća ljudi su masovno dolazili u Mekku pješice, na iznurenim kamilama, iz dalekih mjesta, da obave hadž da bi za sebe imali korist, da bi u određenim danima, prilikom klanja kurbanda kojim ih je Allah opskrbio, Njegovo ime spominjali. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je iskoristio ovu priliku, pa je obilazio pleme po pleme, pređočavajući im islam, i pozivajući ih njemu, kao što je to činio od četvrte godine vjerovjesništva. Ove godine je od njih počeo tražiti i da mu pruže utočište, pomognu ga i pruže zaštitu dok ne dostavi ono s čim ga je Allah poslao.

Plemena kojim je ponudio islam

Ez-Zuhri je rekao: „Plemena kojima je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, išao i pozivao ih u islam su: Benu Amir ibn Sa‘saah, Muharib ibn Hasafe, Fezare, Gassan, Murre, Hanife, Sulejm, Abs, Benu Nasr, Benul-Bekka, Kinde, Kelb, El-Haris ibn K‘ab, Uzre, El-Hadarime. Niko od njih se nije odazvao.“²⁹¹

On nije svim ovim plemenima koja je Ez-Zuhri naveo pređočio islam u jednoj godini, niti tokom jednog hodočašća, već je to činio od četvrte do posljednje sezone hadža pred Hidžru. Ne može se odrediti koje je godine kojem plemenu pređočio islam, ali je to uglavnom bilo desete godine. Način pređočavanja islama ovim plemenima i njihovih odgovora na to, spomenuo je Ibn Ishak:

1. Benu Kelb. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je otišao kod jedne njihove porodice koja se zvala Benu Abdillah. Pozvao ih je da vjeruju u Allaha, dželle šanuhu, i njega kao poslanika. Rekao im je: „O Benu Abdillah, Allah je dao lijepo ime vašem ocu.“ Ipak, nisu

²⁹⁰ *Sahihul-Buhari*, 2/573.

²⁹¹ Ibn Sa‘d, 1/216.

prihvatili ono što im je predočio.

2. Benu Hanife. Poslanik je otišao do njihovih nastambi i pozvao ih da povjeruju u njega kao poslanika. Niko od Arapa nije ružnije odbio ponudu od njih.

3. Benu Amir ibn Sa'saah. Poslanik je otišao kod njih i pozvao ih da vjeruju u Jednog Allaha i njega da priznaju za Allahovog poslanika. Jedan od njih, po imenu Bejharet ibn Firas, reče: „Tako mi Allaha, kad bih uzeo ovog mladića, Kurejšiju, njime bih pojeo Arape.“ Zatim dodade: „Šta misliš, Muhammede, ako ti damo prisegu za to što nudiš, a potom te Allah pomogne nad tvojim protivnicima, da li ćemo mi biti vođe poslije tebe?“ Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče: „Odredba je u Allahovim rukama. On daje vlast kome hoće.“ On mu reče: „Zar da naši vratovi postanu mete Arapa, a kada te Allah potpomogne, da vlast pripadne nekom drugom? Onda nam nisi potreban.“ I odbiše ga.

Kada su se pripadnici plemena Benu Amir vratili, obratili su se svome starješini, koji zbog starosti nije bio na hodočašću. Rekoše mu: „Dolazio nam je mladić iz plemena Kurejš, iz Abdulmuttalibove porodice, koji sebe smatra poslanikom. Poziva nas da ga štitimo, da budemo uz njega, da ga povedemo sa sobom u našu zemlju.“ Starac se dohvati za glavu i reče: „O sinovi Amirovi, kakvu ste to glupost uradili? Kolike li štete zbog toga! Tako mi Allaha, tako nešto nikada ne bi izmislio nijedan Ismailov potomak. Gdje vam je bila pamet!?“²⁹²

Vjernici van Mekke

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je izložio i ponudio islam plemenima i delegacijama, a također i pojedincima i znamenitim ličnostima. Neki su pozitivno odgovorili. Nekoliko ljudi je povjerovalo ubrzo poslije ove sezone hadža. Evo nekih od tih:

1. Suvejd ibn Samit je bio mudri medinski pjesnik. Zvali su ga Kamil (savršeni), zbog njegove postojanosti, pjesničkog dara, časti i porijekla. Došao je u Mekku radi hadža ili umre, pa ga je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pozvao u islam. On je odgovorio: „Možda je to što ti imaš isto kao i ovo što ja imam.“ Allahov Posla-

²⁹² Ibn Hišam, 1/424-425.

nik, sallallahu alejhi ve sellem, ga upita: „A šta ti imaš?” On reče: „Lukmanovu mudrost.” Allahov Poslanik mu reče: „Kaži šta znaš.” Suvejd mu izloži ono što je znao, pa mu Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: „Ovo je lijep govor, ali ono što ja imam je vrjednije od toga. Ja imam Kur’an. Njega mi je objavio Uzvišeni Allah. Kur’an je uputa i svjetlo.” Zatim mu je proučio odlomak iz Kur’ana i pozvao ga u islam. On prihvati i reče: „Ovo je, uistinu, divan govor.” Zatim se vratio u Medinu, ali je ubrzo bio ubijen u ratu između Evsa i Hazredža, dan prije rata u mjestu Bu’as.²⁹³ Preovladava mišljenje da je Suvejd primio islam početkom jedanaeste godine poslanstva.

2. Ijjas ibn Muaz je bio dječak, porijeklom iz Medine. U Mekku je došao sa delegacijom iz plemena El-Evs. Došli su u Mekku da sa Kurejšijama sklope savez protiv Hazredža, neposredno pred čuveni rat Bu’as, početkom jedanaeste godine poslanstva. Neprijateljski plamen je bio zapaljen između dva spomenuta plemena u Medini. Pleme El-Hazredž je bilo brojnije od plemena El-Evs. Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, saznao da su El-Evsovi došli u Mekku, otišao je kod njih, sjeo i rekao: „Hoćete li da vam ukažem na nešto bolje od onoga za šta ste došli?” Odgovoriše: „A šta je to?” On reče: „Ja sam Allahov poslanik, i Allah me je poslao ljudima. Pozivam ih da obožavaju Allaha i da Mu ništa ne pripisuju. Meni je objavio Knjigu.” Zatim im je objasnio islam i proučio odlomak iz Kur’ana. Tada Ijjas ibn Muaz reče: „O narode, ovo je, vallahi, bolje nego ono radi čega ste došli.” Tada Ebul-Hajser Enes ibn Rafi, jedan član delegacije, uze u šaku prašinu doline Batha, baci je Ijjasu u lice, i reče: „Gubi se od nas! Života mi, došli smo zbog druge stvari.” Ijjas zašutje, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ih napusti. Oni se vratili u Medinu bez saveza sa Kurejšijama. Nakon povratka u Jesrib, Ijjas je ubrzo umro učeći Šehadet i tekbire, zahvaljujući i slaveći Allaha. Zato niko ne sumnja u to da je Ijjas umro kao pravi musliman.²⁹⁴

3. Ebu Zerr el-Gifari je bio stanovnik okoline Medine. Kada je u Medinu došla vijest o Muhammedovom, sallallahu alejhi ve sellem, poslanstvu, on je preko Suvejda ibn Samita i Ijjasa ibn Muaza, čuo za to, što je bilo povod njegovom primanju islama. Buharija prenosi

²⁹³ Ibn Hišam, 1/425-427; *El-Isti’ab*, 2/677; *Usdul-gabe*, 2/337.

²⁹⁴ Ibn Hišam, 1/427-428; *Musned* Imama Ahmeda, 5/427.

od Ibni Abbasa da je rekao: „Ebu Zerr je rekao: 'Ja sam iz porodice Gifar. Čuli smo vijest da se u Mekki pojavio čovjek koji sebe smatra vjerovjesnikom, pa se obratih bratu: 'Idi kod tog čovjeka, razgovaraj sa njim i vrati mi se sa informacijama.' On ode, sreće se sa njim, a potom se vrati kući. Upitah ga: 'S kakvim si vijestima došao?' On odgovori: 'Tako mi Allaha, vidio sam čovjeka koji naređuje dobro, a odvraća od zla.' Rekoh mu: 'Nisi me zadovoljio odgovorom.' Onda uzeh torbu i štap pa krenuh u Mekku. Nisam ga znao, a mrzelo me da nekoga pitam. Boravio sam u Svetom hramu i pio Zemzem. Pokraj mene prođe Alija i reče: 'Ovaj čovjek kao da je stranac.' Odgovorih: 'Da.' On reče: 'Hajde sa mnom kući.' Pođoh za njim. Ništa ga nisam pitao niti ga o čemu obavještavao. Kada sam osvanuo, otišao sam u Sveti hram da pitam za Muhammeda, a niko mi ništa nije pričao o njemu. Opet mi pride Alija i reče: 'Još uvijek nisi našao gdje ćeš odsjesti?' Rekoh: 'Ne.' On reče: 'Hajde sa mnom.' Upita me: 'Ko si, i šta te dovede u ovaj grad?' Rekoh: 'Ako me nećeš odati, reći ću ti.' Alija reče: 'Dobro.' Rekoh: 'Čuo sam da ovdje živi neki čovjek koji sebe smatra Božijim vjerovjesnikom, pa sam poslao brata da porazgovara sa njim. On se vratio bez zadovoljavajućeg odgovora. Želim lično sresti tog čovjeka.'” Alija, radiallahu anhu, mu reče: „Eto, našao si vodiča! Ja upravo idem kod njega. Gdje ja uđem, uđi i ti. Ako vidim nekog da je opasan po tebe, zastat ću i naslonit se uza zid kao da popravljam obuću, a ti produži.” Ebu Zerr kaže: „Alija je išao, a ja za njim, dok ne uđosmo u jednu kuću. Sa njim uđoh kod Allahovog Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, pa mu rekoh: 'Predoči mi islam.' On mi ga predoči. Primih islam isti čas, a on mi reče: 'Ebu Zerre, nikom ništa ne govori o ovome. Vrati se u svoje mjesto, a kada čuješ da smo ojačali, pridruži nam se.' Rekoh: 'Tako mi Onoga Koji te je poslao sa Istinom, pred svima ću sada glasno reći.' Pa dođoh u Sveti hram i tamo zatekoh Kurejšije. Rekoh: 'O Kurejšije, ja uistinu svjedočim da nema drugog božanstva osim Allaha i svjedočim da je Muhammed Njegov rob i poslanik.' Oni povikaše: 'Držite ovog otpadnika!' Ustadoše i izudaraše me skoro do smrti. Abbas me zateče u takvom stanju, nagnu se nada mnom, zatim im pride i povika: 'Teško vama! Zar da ubijete čovjeka iz plemena Gifar, a vaše trgovanje i putevi vode preko njihove zemlje!?' Tada me ostaviše na miru. Kada je osvanuo novi dan, vratih se u Sveti hram i ponovih ono što sam jučer rekao. Oni rekoše: 'Držite ovog otpadnika!', pa ustadoše i uči-

niše sa mnom isto što i prethodni dan. Opet naiđe Abbas, nadnese se nada mnom i ponovi jučerašnji govor.”²⁹⁵

4. Tufejl ibn Amr ed-Deusi je bio ugledan čovjek, darovit pjesnik, poglavar plemena Deus. Njegovo pleme je imalo dominaciju u nekim pokrajinama Jemena. Posjetio je Mekku jedanaeste godine poslanstva. Stanovnici Mekke ga susretoše prije nego je i stigao, najljepše ga pozdraviše i prirediše mu doček. Rekoše mu: „Tufejle, stigao si u naš grad, a u njemu se nalazi čovjek koji nam pravi probleme i koji rasturi našu zajednicu i međusobno nas zavadi. Njegov govor je poput magije, razdvaja oca od sina, brata od brata, muža od žene. Bojimo se za tebe i tvoju pratnju od onoga što je nas zadesilo. Ne razgovaraj s njim i ni po koju cijenu ne slušaj što govori.” Tufejl priča: „Tako mi Allaha, toliko su bili uporni da sam odlučio da od njega ne čujem ništa, niti da s njim razgovaram. Čak sam uši začepio pamukom da ne čujem ništa od njegovog govora.” Tufejl dalje priča: „Stigoh u Sveti hram, a on je stojao i klanjao kod Kabe. Zastao sam blizu njega, pa Allah dade da čujem neke njegove riječi. Govor koji sam čuo, bio je ugodan. Pomislih: 'Jadna ti majka, Tufejle! Tako mi Allaha, ja sam darovit pjesnik, razlikujem lijep govor od ružnog. Šta me sprječava da poslušam šta kaže ovaj čovjek? Ako je nešto lijepo, prihvatit ću, a ako je ružno, zanemarit ću.' Boravio sam tu dok on ne krenu kući, te krenuh za njim. Kad uđe u kuću, udoh za njim. Ispričah mu priče koje sam čuo i zastrašivanje nekih ljudi. Rekoh mu da sam začepio uši pamukom, ali da sam ipak čuo dio njegovog govora. Rekoh: 'Pričaj mi, šta je s tobom?' On mi predoči islam i prouči mi Kur'an. Tako mi Allaha, nikad do tada nisam čuo ništa ljepše, niti pravednije od toga. Primih islam, posvjedočih Šehadet i rekoh mu: 'Mene sluša moj narod, vraćam se u svoj kraj. Pozvat ću ih u islam. Moli Allaha da mi da neki znak!' Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je molio.” Allah mu dade znak. Kada se vraćao kući, lice mu obasja jarka svjetlost poput kandilja. On reče: „Allahu moj, neka bude svjetlo mimo moga lica, bojim se da ne kažu: ovo je egzemplarna kazna.” Svjetlost se pretvori u njegov štap. On pozva u islam svoga oca i ženu i oni prihvatit će, ali njegov narod ne prihvati novu vjeru. Međutim, nije odustajao sve do njegove hidžre, nakon Bitke na Hendeku.²⁹⁶ S njim se iselilo oko osamdesetak

²⁹⁵ *Sabihul-Buhari*, 1/499-500, i 1/544-545.

²⁹⁶ Ne, već poslije Hudejbije, jer je on došao u Medinu dok je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio na Hajberu. Ibn Hišam, 1/385.

porodica iz njegovog plemena. U islamu se hrabro borio dok nije pao kao šehid u Bici na Jemami.²⁹⁷

5. **Dimad el-Ezdi** je porijeklom iz plemena Ezd Šenuet iz Jemena. Liječio je ljude. Došao je u Mekku i čuo ološ kako govore: „Muhammed je, uistinu, lud.” Pomislih: „Kad bih došao kod tog čovjeka, možda bih ga uz Božiju pomoć izliječio.” On nađe Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, i reče mu: “Muhammede, ja liječim od ove bolesti, hoćeš li da te izliječim?” Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: „Hvala pripada Allahu. Njemu se zahvaljujemo i od Njega pomoći tražimo. Koga Allah uputi, taj neće zalutati, a koga On u zabludu dovede, niko ga iz nje ne može izvesti. Svjedočim da nema drugog božanstva osim Allaha, Jedinog, Koji nema sudruga i svjedočim da je Muhammed Njegov rob i poslanik. A zatim...” Ovaj reče: „Ponovi mi te riječi.” Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ih ponovi tri puta, pa ovaj reče: „Slušao sam riječi proroka, sihribaza i pjesnika, ali ovako nešto još nisam čuo! Tvoje riječi nadmašuju svaki govor! Pruži ruku da ti dam prisegu na islam!”²⁹⁸

Šest dobrih stanovnika Medine

U vrijeme hodočašća, jedanaeste godine od poslanstva, jula 620. god., islamski poziv je našao plodne sjemenke za svoju ideju, koje ubrzo izrastoše u granata stabla u čijoj raskošnoj hladovini su muslimani našli utočište od udara nepravde i nasilja, sve dok se nije promijenio tok događaja i historije. U mudrost Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, spada i to što je uspijevao tokom svih patnji i stradanja u Mekki – od utjerivanja u laž, pa do odvratanja od Allahovog puta – obilaziti arapska plemena i predočavati im islam, kako se mekkanski mušrici ne bi ispriječili između njega i tih plemena. Izišao je jedne noći sa Ebu Bekrom i Alijom i obišao plemena Zuhl i Šejban ibn Sa'lebe. Pričao im je o islamu i pozivao ih. Tako je poveden dijalog između Ebu Bekra i čovjeka iz Zuhla, u vidu pitanja i lijepih odgovora. Benu Šejban su najljepše odgovarali na pitanja. Međutim, i pored toga, odbili su primanje islama.²⁹⁹

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je otišao brdskim

²⁹⁷ Ibn Hišam, 1/382-385.

²⁹⁸ Bilježi Muslim u *Sahibu*, hadis br. 46. i 868.

²⁹⁹ Abdullah en-Nedždi, *Muhtesarus-Sire*, 150-152.

prolazom na Minu i čuo ljude kako razgovaraju. Požurio je da ih stigne te im se pridruži. Bila su to šesterica momaka iz Jesriba, svi iz plemena Hazredž. To su:

1. Es'ad ibn Zurare iz porodice Beni Nedždžar;
2. Auf b. el-Haris ibn Rifaa Ibn Afra iz porodice Beni Nedždžar;
3. Rafi ibn Malik b. el-Adžlan iz porodice Beni Zurejk;
4. Kutbe ibn Amir ibn Hadide iz porodice Beni Seleme;
5. Ukbet ibn Amir ibn Nabi iz porodice Beni Haram ibn Ka'b.
6. Džabir ibn Abdullah ibn Ri'ab iz porodice Ubejd ibn Ganem.

Sanovnici Jesriba su imali jevrejske saveznike u Medini. Kada bi došlo do spora sa njima, Jevreji bi im prijetili da će u ovom vremenu biti poslat vjerovjesnik, i da će ga oni slijediti, te da će ih pobiti kao što su ubijeni narodi Ada i Irema.³⁰⁰ Kada ih je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, sustigao, upita ih: „Ko ste vi?” Odgovoriše: „Grupa Hazredžlija.” Reče: „Od jevrejskih saveznika?” Odgovoriše: „Da.” Reče im: „Hoćete li sjesti da malo popričamo?” Odgovoriše: „Da.”, te sjedoše, i on im objasni suštinu islama i njegovog poziva. Pozva ih da vjeruju u Uzvišenog Allaha i prouči im odlomak iz Kur'ana. Jedan drugome rekoše: „Tako nam Allaha, znate da je ovo vjerovjesnik kojim su vam Jevreji prijetili. Nemojte slučajno dozvoliti da vas oni preteknu.” Požuriše da mu se odazovu i primiše islam. Bili su među najpametnijim u Jesribu. Iscrpio ih je bratoubilački rat koji se nedavno završio i koji ponovo može buknuti, pa se ponadaše da poziv Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, bude razlog okončanja ratovanja. Rekoše: „Napustili smo svoje pleme. Nema nijednog naroda zlog kao što su oni. Možda će ih Allah objediniti oko tebe. Mi ćemo otići do njih, pozvati ih u tvoju vjeru i predočiti im je. Ako ih Allah okupi oko tebe, bit ćeš najcjenjeniji čovjek.” Kada se ovi vratiše u Medinu, doniješe sa sobom poslanicu islama, tako da u Medini ne ostade ni jedna ensarijska kuća, a da se u njoj nije spominjao Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.³⁰¹

³⁰⁰ Ibnul-Kajjim, *Zadul-me'ad*, 2/50; Ibn Hišam, 1/429, i 1/541.

³⁰¹ Ibn Hišam, 1/428-430.

Digresija o Resulullahovoj ženidbi sa Aišom

U ševvalu ove iste, jedanaeste godine po poslanstvu, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, se oženio Aišom, radiallahu anha. Imala je šest godina, a s njom je kročio u intimni život u Medini poslije Hidžre, kada je imala devet godina.³⁰²

Isra i Mi'radž

(Noćno putovanje i Uzdignuće na nebesa)

Dok je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, prolazio kroz ovaj period, a misija širenja islama doživljavala uspjehe i padove, i zvijezde nade se počele javljati na dalekim horizontima, desio se događaj Israa i Mi'radža. Postoji više mišljenja o vremenu u kome se desio Isra i Mi'aradž:

1. Neki kažu da se Isra dogodio u godini u kojoj je Uzvišeni Allah počastio Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, poslanstvom. Ovo mišljenje je odabrao Et-Taberi.

2. Događaj se zbio nakon pet godina poslanstva. To smatraju En-Nevevi i El-Kurtubi.

3. Zbio se dvadeset sedme noći mjeseca redžeba, desete godine poslanstva.

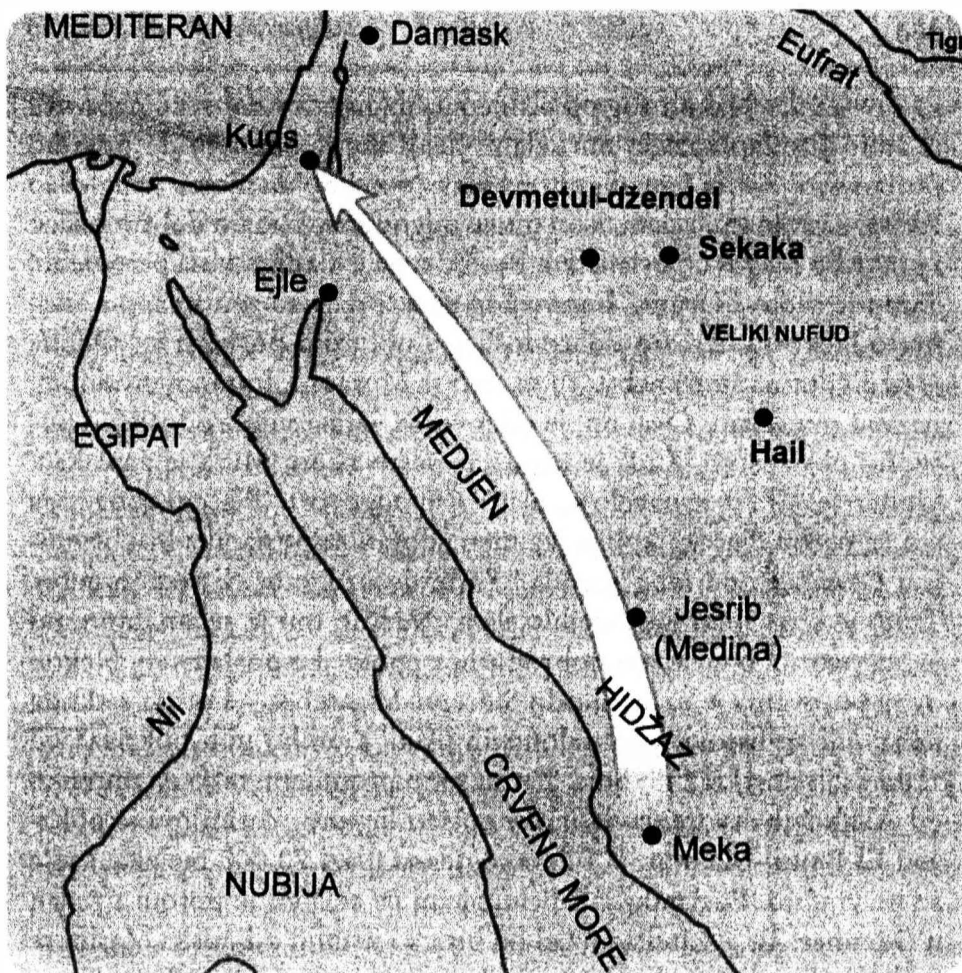
4. Šesnaest mjeseci prije Hidžre, ili u ramazanu, dvanaeste godine poslanstva.

5. Godinu i dva mjeseca prije Hidžre, ili u muharremu, trinaeste godine poslanstva.

6. Godinu dana prije Hidžre, ili u rebiul-evvelu, trinaeste godine poslanstva.

Prva tri mišljenja se odbacuju zato što je Hatidža, radiallahu anha, preselila na Ahiret ramazana desete godine poslanstva. Do tada još nije bio objavljen propis o pet dnevnih namaza, a uopće nema spora oko toga da je pet dnevnih namaza propisano u noći Israa. Nisam našao nešto čime bih od ostala tri mišljenja procijenio koje je ispravno, osim što kontekst sure El-Isra ukazuje da se to desilo dosta kasno. Imami hadisa prenose ovaj događaj, a mi ćemo ga izložiti u kratkim

³⁰² *Telkihu fuhumi eblil-eser*, 10., i *Sabihul-Buhari*, 1/551.

crtama. Ibnul-Kajjim kaže: „Po ispravnom mišljenju, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je doživio Isra, tjelesno putovanje, iz Svetoghrama u Mekki, a završilo se u Bejtul-Makdisu, u Kudusi-šerifu. Putovao je na Buraku (jahalici), u pratnji meleka Džibrila, alejhi-sselem. Stigao je u Kuds, klanjao kao imam prethodnim poslanicima u džamiji, a Buraka je zavezao za halku džamijskih vrata. Te noći je bilo Resulullahovo, sallallahu alejhi ve sellem, uzdignuće iz Bejtul-Makdisa na prvi nebeski kat. Džibril je zatražio da se otvore prva nebeska vrata i ona se otvoriše. Tamo je vidio Adema, oca ljudi. Nazvao mu je selam, a on mu uzvratilo dobrodošlicom. Potvrdio je njegovo poslanstvo. Tu mu je Allah pokazao duše sretnih s desne i duše nesretnih s lijeve strane. Odatle je uzdignut na drugo nebo. Džibril je zatražio da se otvore vrata, te se otvoriše. Tamo je ugledao Jahjaa, Zekerijinog sina i Isaa, Merjeminog sina. Sreo se s njima i nazvao im selam. Odgovorili su mu, nazvali dobrodošlicu i priznali ga

za poslanika. Nakon toga je uslijedilo uzdignuće na treće nebo. Tu je vidio Jusufa i nazvao mu selam. Jusuf mu je odgovorio i povrdio poslanstvo. Zatim je uzdignut na četvrto nebo. Na njemu je ugledao Idrisa, nazvao mu selam, a on mu je odgovorio, izrazio dobrodošlicu i potvrdio njegovo poslanstvo. Poslije toga je uzdignut na peto nebo. Tamo je vidio Haruna, Imranovog sina, i nazvao mu selam, a ovaj mu odgovorio, izrazio dobrodošlicu i potvrdio poslanstvo. Odatle je uzdignut na šesto nebo. Tu se sreo sa Musaom, Imranovim sinom, nazvao mu selam. Ovaj mu je odgovorio, izrazio dobrodošlicu i potvrdio poslanstvo. Kada je napuštao šesto nebo, Musa je zaplakao. Upitan je: 'Šta te je navelo na plač?' On odgovori: 'Plačem zbog toga što će narod dječaka koji je iza mene došao za poslanika biti brojniji u Džennetu od mog naroda.' Zatim je uzdignut na sedmo nebo. Tamo je sreo Ibrahima, alejhisselam. Nazvao mu je selam, a on mu je odgovorio, izrazio mu dobrodošlicu i potvrdio poslanstvo. Nakon ovog putovanja je uzdignut do Sidretul-Muntehaa – Lotosa sedmog neba, čiji su listovi poput slonovih ušiju, a preko njih pokrivač od zlata i svjetlosti raznih boja. Zatim se to promijeni, tako da mu niko od Allahovih stvorenja ne može opisati ljepotu. Zatim mu je pokazan El-Bejtul-Ma'mur.³⁰³ Tu svakog dana ulazi 70 000 meleka, i više se ne vraćaju. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je potom uveden u Džennet. Tu je zatekao užad od bisera i zemlju od miska. Zatim se uzdigao do mjesta gdje je čuo zvuk pisanja pera, pa do Allaha, Uzvišenog i Silnog, i sasvim Mu se približio, koliko dva luka ili bliže. Tu mu je propisano klanjanje pedeset dnevnih namaza. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, se vratio. Kada je prošao pokraj Musaa, ovaj ga je upitao: 'Šta ti je tvoj Gospodar naredio?' On odgovori: 'Klanjanje pedeset dnevnih namaza.' Musa reče: 'Tvoj ummet to neće podnijeti. Vrati se Gospodaru i moli Ga da olakša tvom ummetu.' Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, se okrenu meleku Džibrilu, kao da od njega traži savjet. On mu potvrdno naišareti: 'Da, ako to ti želiš.' Džibril ga uzdignu ponovo kod Silnog, Slavljenog i Uzvišenog Allaha, Koji je bio na Svom mjestu,³⁰⁴ Allah mu skide s dužnosti deset namaza. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, se spustio do Musaa i obavijestio ga. Musa reče: 'Vrati se Gospodaru i moli Ga

³⁰³ Kaba na sedmom nebu oko koje tavafe meleki. (op. red.)

³⁰⁴ Ovo je Buharijina verzija po nekim rivajetima.

da olakša tvom ummetu.’ Tako je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odlazio i vraćao se, dok mu nije propisano pet namaza. Musa mu je još jedanput rekao da se vrati i traži olakšanje, ali on reče: ’Bilo me je stid od mog Gospodara, pa sam se zadovoljio i pokorio.’ Kada se Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, udaljio, javi mu se Glas: “Sproveo sam Svoju naredbu i olakšao Svojim robovima.”³⁰⁵

Ibnul-Kajjim je naveo različita mišljenja oko viđenja Allaha, dželle šanuhu, a zatim je spomenuo Ibn Tejmijjine riječi o tome. Suština ukazuje da nije došlo do viđenja Stvoritelja i da ovo mišljenje nije preneseno ni od jednog ashaba. Ibn Abbasova predanja u kojima nekada uopćeno spominje viđenje Allaha, a nekada viđenje srcem, nemaju nikakve kontradikcije.³⁰⁶ Ibnul-Kajjim nastavlja: „Riječi Uzvišenog Allaha, dželle šanuhu, u suri En-Nedžm: *Zatim se približio, pa nadnio*. (En-Nedžm, 8), znače drugačije približavanje od onoga u priči o Noćnom uzdignuću. Približavanje u suri En-Nedžm je Džibrilovo približavanje i nadnošenje, kako kažu Aiša i Ibnu Mes‘ud, radiallahu anhuma, a kontekst to potvrđuje. Približavanje i nadnošenje u hadisu o Noćnom putovanju jasno ukazuje da je to Allahovo, dželle šanuhu, približavanje i nadnošenje. U suri En-Nedžm nema prepreke za to, već se kaže da ga je vidio po drugi put kod Sidretul-muntehaa, što se odnosi na Džibrila, koji je vidio Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, u njegovom pravom liku. To se desilo dva puta: prvi put na Zemlji, a drugi put kod Lotosa na sedmom nebu, a Allah najbolje zna.”³⁰⁷ U nekim rivajetima se navodi da su prsa Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ponovo otvorena, i da je na ovom putovanju vidio nekoliko stvari:

* Ponuđeno mu je mlijeko i vino. On je izabrao mlijeko, pa mu je rečeno: „Upućen si ka iskonskoj prirodi.”, ili: „Pogodio si iskonsku prirodu (fitru), a da si uzeo vino, tvoj ummet bi bio zaveden.”

* Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je vidio četiri rijeke u Džennetu kako izviru iz korijena Lotosa na sedmom nebu. Dvije su bile znane, a dvije neznane. Znane su: Nil i Eufrat, njihovo porije-

³⁰⁵ *Zadul-mead*, 2/47-48, uz dodatke potvrđene u vjerodostojnim rivajetima.

³⁰⁶ Tj. druga tumači prvu. (op. red.)

³⁰⁷ *Zadul-mead*, 2/47-48; *Sahihul-Buhari*, 1/50, 1/455-456, 1/470-471, 1/481, 1/548-550, 2/684, i *Sahihu Muslim*, 1/91-96.

klo. Dvije neznane rijeke su rijeke u Džennetu. Možda viđenje Nila i Eufrata aludira na to da će se islam udomačiti u plodnim dolinama tih dviju rijeka, a Allah najbolje zna.

* Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, je vidio meleka čuvara Džehennema, koji se nikada ne smije, niti na njegovom licu ikada ima radosti i vedrine. Vidio je Džennet i Džehennem.

* Vidio je one koji su nepravedno uzimali imetak siročeta, kako su im usne bile kao gubice deva. U usta su im ubacivani komadi vatre poput kamenja koje bi izlazilo sa njihove stražnje strane.

* Vidio je one koji su uzimali kamatu, kako imaju ogromne stomake, zbog kojih se nisu mogli pomjeriti s mjesta. Pokraj njih su prolazili Faraonovi sljedbenici, i dok one prži Džehennemska vatra, ovi gaze po njima.

* Vidio je bludnike. U rukama su držali debelo ukusno meso, uporedo sa mršavim smrdljivim mesom. Jeli su od ovog drugog, a ostavljali debelo i ukusno.

* Vidio je žene koje su svojim muževima podmetale tuđu djecu. One će trajno visiti obješene o grudima.

* Vidio je mekkanske karavane u odlasku i povratku s puta. Upozorio je vodiče na odbjegliu devu na čelu karavane i napio se vode iz njihovog pokrivenog suda, dok su oni spavali. Ostavio je posudu opet pokrivenu. To je postalo dokaz istinitosti njegove tvrdnje kada je došlo jutro poslije Noćnog putovanja.³⁰⁸

Ibnul-Kajjim kaže: „Kada je osvanulo jutro, Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, obavijesti svoj narod o velikim znamenjima koje mu je Uzvišeni Allah pokazao. Oni ga još više u laž utjeraše i počеше uznemiravati i praviti mu nevolje. Zatražiše da im opiše Kudusi-šerif. Uzvišeni Allah mu ga pokaza jasnim kao da ga vidi, te ih poče obavještavati o Njegovim znamenjima, a oni nisu bili u stanju da mu u bilo čemu prigovore. Obavijestio ih je o njihovoj karavani koju je vidio tokom Noćnog putovanja i pri povratku, te im reče kada će stići u Mekku. Zatim im reče za odbjegliu devu sa čela karavane. Sve je bilo kako im je rekao, ali oni od upute još više pobjego-

³⁰⁸ Prethodni izvori i Ibn Hišam, 1/397., i 1/402-406.

še, jer nevjernici samo poriču.”³⁰⁹ Kaže se da je Ebu Bekr, radi Allahu anhu, dobio naziv Es-Siddik – Istinoljubivi, zato što je povjerovao u istinitost ovog događaja kada su ljudi poricali.³¹⁰ Najsadržajnije i najveličanstvenije što je rečeno o ovom putovanju sadržano je u riječima Uzvišenog, Koji kaže: *Da mu pokažemo neka znamenja Naša.* (El-Isra, 1) Takav je bio Allahov običaj prema vjerovjesnicima. Uzvišeni kaže: *I Mi pokazasmo Ibrahimu carstvo nebesa i Zemlje da bi čvrsto vjerovao.* (El-En’am, 75) Musau je rekao: *Da ti pokažemo neka od Naših velikih čuda.* (Ta ha, 23) Cilj ovog pokazivanja je pojasnio riječima: *da bi čvrsto vjerovao.*

Pošto su saznanja vjerovjesnika vezana za viđenje Allahovih znamenja, oni su imali vizuelno uvjerenje kakvo nisu imali drugi, a nije isto vidjeti i čuti. Zato su na Allahovom putu podnosili ono što drugi nisu mogli. Sve dunjalučke sile su kod njih bile poput krila komarca, za koje nisu marili kada bi na njih navalila iskušenja i kazne. Mudrosti i tajne koje se kriju iza pojedinosti ovog putovanja, predstavljaju predmet izučavanja knjiga koje govore o tajnama šerijata. Ovdje ćemo navesti neke jednostavne činjenice koje izviru iz vrela ovog blagoslovljenog putovanja, ulivajući se u cvjetne bašče vjerovjesničkog životopisa. Neka su na Vjerovjesnika salavati, selami i pozdravi.

Čitalac može vidjeti u suri El-Isra da Allah spominje Noćno putovanje samo u jednom ajetu, a zatim počinje spominjati jevrejske skandale i zločine. Zatim ih upozorava da Kur’an upućuje na ono što je najbolje, pa čitalac može pomisliti kako između ova dva ajeta nema povezanosti, ali nije tako. Uzvišeni Allah na ovaj način ukazuje da se Noćno putovanje desilo do Bejtul-Makdisa, zato što će Jevreji biti smijenjeni sa mjesta vođenja čovječanstva, zbog zločina poslije kojih ne mogu ostati na toj poziciji. Allah će, praktično, prebaciti ovu poziciju Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i kod njega objediniti oba centra Ibrahimovog misionarstva. Došlo je vrijeme prebacivanja duhovnog vodstva iz jednog ummeta u drugi: iz ummeta čija je historija ispunjena izdajama, pronevjerama, grijehom i neprijateljstvom, u ummet koji je preplavljen dobroćinstvom i dobrim djelima, i čiji Poslanik još uvijek prima Kur’an koji upućuje na ono što je najisprav-

³⁰⁹ *Zadul-me’ad*, 1/48.; *Sahihul-Buhari*, 2/684.; *Sahihu Muslim*, 1/96.; Ibn Hišam, 1/402-403.

³¹⁰ Ibn Hišam, 1/399.

nije. Međutim, kako da se to desi, kada Poslanik kruži mekkanskim brdima, protjeran od ljudi? Ovo pitanje otkriva drugu istinu: jedan period islamskog pozivanja se približio kraju i upotpunio; početak će novi period koji se razlikuje od prvog po svom toku. Zato u nekim ajetima vidimo da sadrže otvoreno upozorenje i žestoku prijetnju mušricima: *Kad hoćemo jedan grad da uništimo, onima koji su u njemu na raskoš navikli prepustimo da se razvratu odaju i da tako zasluže kaznu, pa ga onda do temelja razrušimo. I koliko smo samo naroda poslije Nuha uništili! A dovoljno je to što Gospodar tvoj zna i vidi grijeh robova Svojih.* (El-Isra, 16-17) Pored ovih ajeta dolaze drugi koji muslimanima objašnjavaju koji su to stubovi, zakoni i principi civilizacije na kojima će se izgraditi islamsko društvo, kao da su otišli u zemlju kojom su zavladaali sa svih aspekata i formirali kompaktnu cjelinu oko koje kruži točak društva. To je išaret Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, da će naći utočište koje će postati centar širenja njegovog poziva, što je jedna od tajni ovog blagoslovljenog putovanja. Zbog ovakve i njoj sličnih mudrosti, smatramo da se Noćno putovanje dogodilo ili neposredno pred Prvu prisegu na Akabi, ili između dvije prisege, a Allah najbolje zna.

Prva prisega na Akabi

Ranije smo spomenuli da je šest osoba, stanovnika Jesriba, primilo islam u vrijeme hodočašća, jedanaeste godine poslanstva. Obećali su Allahovom Poslaniku da će širiti islam u svom narodu. Tok događaja je htio da je sljedeće godine, dvanaeste po poslanstvu, u julu 621. godine po Isau, na hodočašće došlo dvanaest ljudi. Među njima su bili peterica od šesterice koji su se sreli sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, protekle godine. Šesti koji nije prisustvo-
vao bio je Džabir ibn Abdullah ibn Riab. Došlo je i sedam novih muslimana, a to su:

1. Muaz b. el-Haris ibn Afra iz porodice Beni Nadždžar, pleme El-Hazredž,
2. Zekvan ibn Abdulkajs iz porodice Beni Zurejk, pleme Hazredž,
3. Ubade ibn Samit iz porodice Beni Ganm, pleme Hazredž,
4. Jezid ibn Sa'lebe iz porodice Hulfa iz porodice Beni Ganm,

pleme Hazredž,

5. El-Abbas ibn Ubade ibn Nadle iz porodice Beni Salem, pleme Hazredž,

6. Ebu-Hejsem ibn et-Tejjehan iz porodice Beni Abdulešhel, pleme El-Evs,

7. Uvejim ibn Saide iz porodice Beni Amr ibn Auf, pleme El-Evs, Pet ih je bilo iz plemena El-Hazredž, a dvojica iz plemena El-Evs.³¹¹

Ova grupa se sastala sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, kod Akabe na Mini. Dali su prisegu na vjernost Allahovom Poslaniku, onako kako su žene davale prisegu prilikom Oslobođenja Mekke. Buharija prenosi od Ubadeta ibn Samita da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: „Dodite i dajte mi čvrsto obećanje da nećete Allahu širk činiti, da nećete krasti, bludničiti, djecu svoju ubijati i da nećete laž i potvoru na svoje žene bacati, i da mi nećete ni u čemu što je dobro poslušnost odricati. Ko od vas prihvati, nagrada mu je kod Allaha, a ko iznevjeri bilo šta od ovoga, pa bude kažnjen na dunjaluku – to će mu biti otkup za grijeh. Ko od ovog nešto prekrši, pa ga Allah pokrije, On će mu i kaznu odrediti ako hoće ili ako hoće, oprostit će mu.” Ubbade kaže: „Pa mu dadoše prisegu.”, a u drugoj verziji stoji: „Pa mu dadosmo prisegu.”³¹²

Ambasador islama u Medini

Pošto se prisega na vjernost završila i prošao period hodočašća, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, sa ovom grupom muslimana otpremi prvog ambasadora u Jesrib, da podučava tamošnje muslimane islamskim propisima i da ih uputi u razumijevanje vjere. On je širio islam među tamošnjim mnogobošcima. Za ovu misiju je odabrao mladića koji je među prvima prigrlio vjeru. Bio je to Mus'ab ibn Umejr, r.a.

³¹¹ Ibn Hišam, 1/431-433.

³¹² *Sahihul-Buhari*, poglavlje: *Od znakova imana je ljubav prema ensarijama*, 1/7., poglavlje: *Delegacije ensarija*, 1/550-551, i verzija je iz ovog poglavlja. Zatim *Poglavljje o Allahovim riječima: ...kada ti dođu vjernice...* (El-Mumtehine, 12), 2/726, i *Poglavljje o kaznama i iskupljenjima*, 2/1003.

Zavidan uspjeh

Mus'ab ibn Umejir se nastani kod Es'ada ibn Zurareta i njih dvojica počeo s velikim entuzijazmom i elanom širiti islam u Jesribu. Mus'ab je bio poznat kao učitelj. Od najdivnijih primjera njegovog uspjeha u davi je to što je jednog dana Es'ad ibn Zuraret izišao sa Mus'abom. Uputiše se prema kući prodice Abdulešhela i Zafera. Uđoše u dvorište Beni Zafera i sjedoše na bunar zvani Merek. Oko njih se okupiše muškarci koji su primili islam, Sa'd ibn Muaz i Usejd ibn Hudajr, dvojica prvaka iz plemena Beni Abdulešhel – tada još mušrici. Kada su čuli šta priča, Sa'd reče Usejdu: „Idi i otjeraj ovu dvojicu koji su došli da ponize našu nejač, i zabrani im da dolaze našim kućama. Es'ad ibn Zuraret je sin moje tetke. Da nije tako, sam bih se obračunao sa njima.” Usejd uze koplje i ode do njih. Kada ga Es'ad ugleda, reče Mus'abu: „Evo, ide starješina svoje porodice, prevedi ga u islam.” Mus'ab mu odgovori: „Ako sjedne, razgovarat ćemo.” Usejd im priđe spreman da ih psuje, pa upita: „Zašto ste došli kod nas? Je li da ponizite našu nejač? Ostavite nas na miru i idite!” Mus'ab mu se obrati: „Zar nećeš sjesti i poslušati, pa ako ti se dopadne - prihvati, a ako ti se ne dopadne - odbij.” Usejd reče: „To je fer.” Zabode koplje u zemlju i sjede. Mus'ab mu počeo pričati o islamu, a zatim prouči odlomak iz Kur'ana. Mus'ab reče: „Tako mi Allaha, na licu smo mu poznali znakove primanja islama prije nego je i progovorio, jer mu se lice ozarilo i zablistalo.” Reče: „Kako je divan i krasan ovaj govor! Šta činite kada želite primiti ovu vjeru?” Oni mu rekoše: „Okupaj se, očisti odjeću i posvjedoči Kelimei-Šehadetom, a zatim klanjaj dva rekata.” On ustade, okupa se, očisti odjeću, izgovori Šehadet i klanja dva rekata. Potom reče: „Iza mene je ostao jedan čovjek; ako on pristane uz vas – sav njegov narod će pristati. Ja ću ga sada uputiti k vama. To je Sad ibn Muaz.” Usejd uze koplje i ode do Sad ibn Muaza koji je bio u svom plemenu. Sad reče: „Kunem se Allahom da se Usejd vraća drugačiji nego što je otišao.” Kada Usejd zastade kod njih, Sad mu reče: „Šta si učinio?” On odgovori: „Razgovarao sam s onom dvojicom, i tako mi Allaha, nisam ništa loše primijetio kod njih. Zabranio sam im da tamo sjede, a oni rekoše: „Učinit ćemo kako ti je drago.” Ispričao sam im da su ljudi iz Beni Harisea krenuli da ubiju Es'ada ibn Zurareta, jer su saznali da je sin tvoje tetke, kako bi te izdali.” Sad ustade srdit zbog onog što je čuo, uze

koplje i krenu prema njima dvojici. Kada ih ugleda smirene, shvati da je Usejd želio da ih on sasluša. On im se obrati spreman da ih psuje. Reče Es'adu ibn Zuraretu: „Tako mi Allaha, o Ebu Emame, da nismo tako bliski rođaci, ne bi nam ti tako mogao raditi. Dosađuješ nam u našoj kući onim što mrzimo.” Es'ad je ranije rekao Mus'abu: „Tako mi Allaha, došao ti je starješina koji ima za sobom narod; ako njega pridobiješ, pridobio si ih sve.” Mus'ab reče Sa'd ibn Muazu: „Sjedni malo i saslušaj me. Ako ti se dopadne – prihvati, a ako ne – odbaci to što mrziš.” On reče: „To je fer.” Zabode koplje u zemlju i sjede. Mus'ab mu predoči islam, prouči odlomak iz Kur'ana i reče: „Tako mi Allaha, poznali smo na njegovom licu znakove prihvatanja islama prije nego je i progovorio, jer mu je lice zasijalo i zablistalo.” On, zatim, reče: „Šta činite kad želite postati muslimani?” Odgovoriše mu: „Okupaj se, očisti odjeću, izgovori Kelimei-Šehadet, pa klanjaj dva rekata.” On tako i učini. Nakon toga uze koplje i uputi se svom društvu. Kad ga ugledaše, rekoše: „Tako nam Allaha, vraća se drugačijeg lica.” Kad je došao do njih, obrati im se: „O narode Abdulešhela, šta mislite o meni?” Odgovoriše: „Ti si naš starješina, najcjenjenijeg mišljenja kod nas, i najpametniji od nas.” On reče: „Zabranjujem i vama i vašim ženama da razgovarate sa mnom dok ne povjerujete u Allaha i Njegovog Poslanika.” Niko od njihovih muškaraca i žena ne zanoći, a da nije primio islam, osim jednog čovjeka – El-Usajrima. On je primio islam na dan Bitke na Uhudu. Žestoko se borio i poginuo, a da nije ni na jednu sedždu pred Allahom pao. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je za njega rekao: „Za malo truda, dobio je veliku nagradu.”

Mus'ab je boravio u kući Es'ada ibn Zurareta pozivajući ljude u islam, sve dok nije ostala ni jedna ensarijska kuća a da u njoj nije bilo muslimana, izuzev kuće Umejjeta ibn Zejda, Hatmeta i Vaila. Imali su pjesnika Kajsja ibn Esleta i bili su mu poslušni. On ih je spriječio da prime islam sve do Bitke na Hendeku, pete godine po Hidžri. Neposredno pred sljedeću sezonu hadža, trinaeste godine poslanstva, Mus'ab ibn Umejir se vrati u Mekku, noseći Rusulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, radosne vijesti o pobjedi. Ispričao mu je vijesti o plemenima Jesriba, o velikom hajru, snazi i moći kojih ima u njima.³¹³

³¹³ Ibn Hišam, 1/435-437, 2/90, i *Zadul-me'ad*, 2/51.

Druga prisega na Akabi

U sezoni hadža, trinaeste godine poslanstva, tj. juna 622. god. po Isau, u Mekku je na hadž stiglo sedamdeset i nešto muslimana iz Jesriba sa svojim rođacima mušricima. Međusobno su se pitali, dok su bili u Jesribu i u putu, dokle će Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dozvoliti da kruži po brdima Mekke i strahuje? Kada su stigli u Mekku, uspostavili su tajne veze sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, tokom kojih su se dogovorili da se sastanu polovinom Kurban-bajrama u planinskom prolazu kod Akabe, kraj prvog džemreta na Mini. Sastanak treba da se održi u potpunoj tajnosti, pod okriljem noćnih tmina. Pustit ćemo da nam o tome ispriča učesnik tog historijskog skupa koji je promijenio tok borbe između idolopoklonstva i islama. Ka'b ibn Malik el-Ensari, radiallahu anhu, ovako opisuje taj događaj: „Krenuli smo na hadž, pa smo se dogovorili sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, da se sastanemo sredinom Kurban-bajrama. Kada smo obavili hadž, i kada je došla noć u kojoj smo se trebali sastati sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, sa nama je bio Ebu Džabir Abdullah ibn Amr ibn Haram, jedan od naših prvaka i plemića, pa ga uzesmo sa nama. Skri-vali smo naše stanje od mnogobožaca našeg naroda, pa smo razgovarali sa Ebu Džabirom i rekli mu: 'O Ebu Džabire, ti si jedan od naših prvaka i plemića. Bojimo se da ne budeš sutra džehennemsko gorivo zbog onoga na čemu si.' Zatim ga pozvasmo u islam i obavijestismo o sastanku sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, na Akabi. Primio je islam i prisustvovao sa nama sastanku na Akabi, a bio je poglavar. Te noći smo prespavali u karavani sa našim narodom. Kada je prošla prva trećina noći, iskrali smo se iz karavane na sastanak sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem. Išunjali smo se poput jarebica, dok ne stigismo do klanca kod Akabe. Bilo nas je sedamdeset i tri muškarca i dvije žene: Ummu Umareh Nusejba bint Ka'b iz porodice Mazin ibn en-Nedždžar i Ummu Muni Esma bint Amr iz porodice Beni Seleme. Okupili smo se u klancu, očekujući dolazak Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. On dođe, a sa njim bijaše i njegov amidža El-Abbas ibn Abdulmuttalib – tada još uvijek u staroj vjeri, ali je volio da prisustvuje skupu njegovog brati-

ća, kako bi ga osigurao. On je prvi i govorio na tom skupu.”³¹⁴

Abbas govori o velikoj odgovornosti

Pošto su svi prispjeli na sastanak, počeli su razgovori o ratifikaciji vjerskog i vojnog saveza. Prvi govornik je bio Abbas ibn Abdulmuttalib, amidža Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. On je sasvim otvoreno objašnjavao težinu odgovornosti koja će pasti na njihova pleća, kao rezultat ovog saveza. Reče: „O skupino iz Hazredža.” - a Arapi su ensarije zvali Hazredžijama u koje su ubrajali i El-Evsove - „Muhammed je naš čovjek, vi to dobro znate. Mi smo ga štitili od našeg naroda koji o njemu misli što i mi. On ima ugled, ali i zaštitu u svom gradu. Međutim, on ništa od ovoga ne želi, već teži ka vama, da vam se pridruži. Ako smatrate da ćete ispuniti ono što mu nudite, i da ćete ga zaštititi od onoga ko mu se suprotstavi, onda primite odgovornost na sebe. Ako, pak, mislite da ga predate i iznevjerite nakon što ode vama, odmah ga ostavite, jer on ima ugled i zaštitu u svom gradu.” Ka’b reče: „Rekosmo mu: ‘Čuli smo šta si rekao. Govori ti, o Allahov Poslaniče, i izaberi za sebe i svog Gospodara ono što voliš.’”³¹⁵ Ovakav odgovor ensarija ukazuje na njihovu veliku odlučnost, hrabrost u koju se može pouzdati i potpunu iskrenost kada je u pitanju nošenje ove ogromne odgovornosti i njenih opasnih posljedica. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nakon toga iznese svoj stav i prisega se upotpuni.

Paragrafi prisege

O ovome nam detaljno pripovijeda Imam Ahmed. On prenosi od Džabira, radiallahu anhu, koji kaže: „Rekosmo: ‘Allahov Poslaniče, za šta treba da ti iskažemo svoju vjernost?’ On reče:

1. Na poslušnost i pokornost u radu i lijenosti;
2. Na udjeljivanje u olakšici i poteškoći;
3. Naredbi za činjenje dobra i odvrćanja od zla;
4. Da ćete raditi u ime Allaha i da se nećete bojati ničijeg prije-kora.

³¹⁴ Ibn Hišam, 1/440-441.

³¹⁵ Ibn Hišam, 1/441-442.

5. Da ćete me potpomagati kad vam dođem, i da ćete me štititi od onoga od čega štitite sebe, svoje žene i djecu. Time ćete zaraditi Džennet.”³¹⁶

U Kabovom predanju, koje prenosi Ibnu Ishak, nalazi se samo posljednji od ovih paragrafa. Tu stoji: „Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je govorio, zatim je proučio iz Kur‘ana, pozvao ih k Allahu i u islam, a zatim rekao: ‘Od vas tražim da se obavežete da ćete me braniti od onoga od čega branite svoje žene i djecu.’ Zatim ga El-Bera ibn Ma’rur uze za ruku i reče: ‘Da, tako nam Onoga Koji te, uistinu, posla kao vjerovjesnika. Sigurno ćemo te braniti od onoga od čega budemo branili svoje žene i djecu. Stupimo u savez, Allahov Poslaniče, jer mi smo, uistinu, sinovi rata, narod koji nosi oružje. To nasljeđujemo s koljena na koljeno.’ Dok je El-Berra govorio Allahovom Poslaniku, Ebul-Hejsem ibn et-Tejjehan prigovori: ‘Allahov Poslaniče, između nas i nekih ljudi u Jesribu postoje veze. Hoćemo da ih presječemo (misleći na Jevreje).’ ‘Ako te Allah uzdigne, a mi uradimo tako, da li ćeš se vratiti svom narodu i nas ostaviti?’ Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, se nasmija i reče: ‘Život je život, smrt je smrt. Ja sam vaš, vi ste moji. Borit ću se protiv onih protiv kojih se vi borite, a mirit ću se sa onima s kojima ste vi u miru.’”³¹⁷

Potvrđivanje velike odgovornosti koju nosi prisega

Nakon završenog razgovora u vezi uslova prisega, i nakon što su se usaglasili oko ugovora, ustadoše dva čovjeka, oba iz prve grupice koja je primila islam na hodočašću jedanaeste i dvanaeste godine poslanstva, prvo jedan, a za njim drugi, kako bi svom narodu potvrdili težinu odgovornosti, tako da im stvari budu potpuno jasne kada mu daju prisegu, i kako bi znali i utvrdili koliko je njihov narod spreman žrtvovati. Ibn Ishak kaže: „Kada su se sakupili radi prisega, Abbas ibn Ubade ibn Nadle reče: ‘Da li ste svjesni na šta dajete prisegu

³¹⁶ Ovo bilježi Imam Ahmed sa dobrim lancem prenosilaca, 3/322., zatim El-Bejheki u djelu *Es-Sunenu-l-kubra*, 9/9., a vjerodostojnim su ga ocijenili El-Hakim i ibn Hibban. Ibn Ishak prenosi slično ovome od Ubadeta ibn Samita, gdje se pominje dodatni paragraf: „Da se ne raspravljamo o stvarima sa onima koji su za njih kompetentni.“ Ibn Hišam, 1/454.

³¹⁷ Ibn Hišam, 1/442.

ovom čovjeku?’ Odgovoriše: ‘Da.’ On reče: ‘Dajete mu prisegu na rat s Arapima i strancima. Ako mislite da ćete, ukoliko nesreća uništi vaš imetak i vaše starješine poginu, njega iznevjeriti, od sada je to, tako mi Allaha, poniženje i na ovom i na Budućem svijetu. A ako mislite da ćete ispuniti ono što ste mu obećali makar vam imeci bili uništeni i plemići pobijeni, vi ga uzmite, jer je to, vallahi, dobrobit i na dunjaluku i na Ahiretu.’ Rekoše: ‘Vodimo ga sa sobom, makar izgubili i imetke i poglavare. Šta za to dobijamo, Allahov Poslaniče?’ On reče: ‘Džennet.’ Rekoše: ‘Pruži ruku!’ On pruži ruku, a oni mu dadoše prisegu.”³¹⁸ U Džabirovom predanju stoji: „Ustadosmo da mu damo prisegu, pa mu Esad ibn Zurare, najmlađi od njih sedamdeset, uze ruku i reče: ‘Polahko, polahko, narode Jesriba, mi mu ne bismo u ruke stavili svoje živote da nismo sigurni da je on Allahov poslanik. Njegov dolazak kod nas danas znači okretanje protiv svih Arapa, da će vaši prvaci poginuti, i da će vas sablje sasijecati. Ako ćete se strpiti na tome – uzmite ga, zbog toga će vas Allah nagraditi, a ukoliko se za sebe pribojavate – ostavite ga, jer ćete tako imati bolje opravdanje kod Allaha.”³¹⁹

Zaključivanje prisega

Nakon ratifikacije paragrafa prisega, te nakon njihovog utvrđivanja i ovjerenja, otpočelo je zaključivanje prisega rukovanjem. Džabir je, nakon govora Esada ibn Zurareta, rekao: „Oni rekoše: ‘O Esade, povuci svoju ruku, jer tako nam Allaha, nećemo prekršiti niti povući ovu prisegu.”³²⁰ Tada je Esad shvatio i uvjerio se koliko su spremni žrtvovati na ovom putu. On je bio veliki misionar, zajedno sa Mus‘abom ibn Umejrom – te je prvi dao prisegu. Ibnu Ishak kaže: „Porodica Benu Nedždžar smatra da je Ebu Umame Esad ibn Zurare bio prvi čovjek koji je dao ruku Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem.”³²¹ Nakon ovog čina poče sveopće davanje prisega.”

³¹⁸ Ibn Hišam, 1/446.

³¹⁹ Bilježi Imam Ahmed od Džabira, 3/322, i El-Bejheki u djelu *Es-Sunenul-kubra*, 9/9.

³²⁰ Ibid.

³²¹ Ibn Ishak kaže: „A pleme Abdul-Ešhela kaže da je to bio Ebul-Hejsem b. el-Tejjehan. Ka’b ibn Malik kaže: ‘Ne, već je to bio El-Bera ibn Ma’rur.’“ (Ibn Hišam, 1/447) Kažem: možda su mislili na njihov razgovor sa Allahovim Poslanikom,

Džabir priča: „Prilazili smo Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, jedan po jedan, i svi mu pojedinačno davali prisegu, a on prihvati naše prisegu govoreći da nas Allah nagradi Džennetom.“³²² Dvije žene, koje su bile svjedoci ovog događaja, nisu se rukovale, nego su prisegu dale riječima. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, se nije nikada rukovao sa strankinjom.“³²³

Dvanaest poglavara

Poslije okončanja prisege, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zatraži da skup izabere dvanaest predstavnika koji će biti poglavari svoga roda i koji će biti odgovorni za sprovođenje navedenih paragrafa prisege u djelo. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče prisutnima: „Dajte mi dvanaestericu poglavara. Svaki od njih će biti odgovoran za svoje ljude.“ Izbor je odmah izvršen. Devet ih je bilo iz plemena El-Hazredž i trojica iz El-Evsa.

Poglavari iz Hazredža:

1. Esad ibn Zurare ibn Ades,
2. Sad ibn er-Rebi ibn Amr,
3. Abdullah ibn Revvaha ibn Sa'lebe,
4. Rafi ibn Malik b. el-Adžlan,
5. El-Berra ibn M'arur ibn Sahr,
6. Abdullah ibn Amr ibn Haram,
7. Ubade ibn es-Samit ibn Kajs,
8. Sad ibn Ubbade ibn Dulejm,
9. El-Munzir ibn Amr ibn Hunejs.

Poglavari iz Evsa:

1. Usejd ibn Hudajr ibn Simak,
2. Sad ibn Hajsame b. el-Haris,

sallallahu alejhi ve sellem, oko prisege, jer je Es'ad ibn Zurare tada bio najpreči dati prisegu, a Allah najbolje zna.

³²² Ahmed ibn Hanbel, *Musned*, 3/322.

³²³ *Sabihu Muslim*, 2/131.

3. Rufaat ibn Abdulmunzir ibn Zubejr.

Kada se okončao izbor poglavara, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, od njih, kao odgovornih, uze drugi zavjet: „Vi ste odgovorni za svoj narod kao što su Havarijjuni bili odgovorni za Isaa, sina Merjeminog, a ja sam odgovoran za svoj narod.” – to jest muslimane. Oni se složiše s tim.³²⁴

Šejtan otkriva ugovor

Kada se završi ratifikacija sporazuma, i kada su ljudi bili spremni da se razidu, to otkri jedan od šejtana. Pošto je ovo otkrivanje došlo u zadnjem trenutku, nije mogao tajno obavijestiti glavešine Kurejšija o tome, pa se popeo na jedno uzvišenje i iz sveg glasa, kakav se do tada nikad nije čuo, zavika: „O stanovnici ovih mjesta, hoćete li 'Muzemmema'³²⁵ i otpadnike sa njim? Okupili su se zbog rata protiv vas!” Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: „Ovo je velika nesreća za Akabu. Tako mi Allaha, Allahov neprijatelju, posebno ću se pozabaviti tobom.” Zatim je naredio ljudima da se razidu i odu u svoje kampove.³²⁶

Spremnost ensarija da udare na Kurejšije

Kada se začuo glas ovog šejtana, Abbas ibn Ubade ibn Nadle reče: „Tako nam Onoga Koji te je poslao sa istinom, ako hoćeš, sutra ćemo sabljama napasti stanovnike Mine.” Allahov Poslanik odgovori: „To nam nije naredeno. Vratite se u svoje kampove.” Oni odoše i odspavaše do jutra.³²⁷

Kurejšije šalju protest poglavarima Jesriba

Kada ova vijest dođe do ušiju Kurejšija, oni se uskomešaše. Obuzeše ih strah i očaj, jer su savršeno znali posljedice i rezultate ovakve prisege kada su u pitanju oni i njihovi imeci. Sljedećeg dana upu-

³²⁴ Ibn Hišam, 1/443-446.

³²⁵ Muhammed znači 'hvaljeni', ali su ga neki mušrici zvali 'muzemmem', što znači 'pokuđeni'. (op. red.)

³²⁶ Ibn Hišam, 1/447, *Zadul-me'ad*, 2/51.

³²⁷ Ibn Hišam, 1/448.

tiše veliku delegaciju, sačinjenu od uglednih Mekkelija i najvećih mekkanskih silnika u kamp hodočasnika iz Jesriba, da izraze žestoki protest na ovaj ugovor. Rekoše: „O skupino Hazredžija, obaviješteni smo da ste došli kod ovog našeg čovjeka s ciljem da ga izbavite od nas, i da mu date prisegu na rat protiv nas. Znajte da je nama najmanje stalo, između svih Arapa, da dođe do rata između nas i vas.”³²⁸ Pošto mušrici Hazredža nisu ništa znali o ovoj prisegi, jer se dogodila noću u potpunoj tajnosti, počеше se zaklinjati Allahom: „Ništa se nije desilo, niti o tome šta znamo.” Tako bi dok ne dođoše do Abdullaha ibn Ubejj ibn Selula, koji reče: „Ovo je laž koja se nije dogodila. Moj narod ne bi tako izmišljao. Dok sam bio u Jesribu oni ne bi započinjali ni jednu stvar dok se ne bi sa mnom dogovorili.” Muslimani su se gledali i šutjeli. Niti su šta zanijekali, niti potvrdili. Predstavnici Kurejšija povjerovalaše mušricima i vratilaše se razočarani.

Kurejšije utvrđuju vijest o prisegi i šalju potjeru za njenim učesnicima

Predstavnici Mekke se vratilaše gotovo ubijedeni da su lažno obaviješteni, ali su nastavili istragu po tom pitanju. Intenzivno su istraživali i precizno razmatrali, sve dok nisu utvrdili da je vijest istinita, i da se prisega stvarno dogodila. Međutim, to saznanje je stiglo pošto su hodočasnici otišli svojim domovima. Njihovi konjanici pohitaše u potjeru za Jesriblijama, ali prekasno. Uspjeli su ugledati Sada ibn Ubadea i Munzira ibn Amra. Munzir im je umakao, a Sada uhvatiše. Svezaše mu ruke za vrat, a zatim ga vezaše devi za kolan, pa ga počеше tući i vući za kosu, dok ga ne dotjeraše u Mekku. Uto dođe El-Mut‘im ibn Adijj i Haris ibn Harb ibn Ummejje i izbaviše ga, jer je Sad njima ranije garantirao bezbjedan put za karavane koje su prolazile pokraj Medine. Kada su ensarije uvidjeli da su izgubili Sada, dogovoriše se da se vrate po njega, ali se on pojavi pred njih. Tako se zajedno vratilaše u Medinu.³²⁹

Ovako je protekla Druga prisega na Akabi, poznata pod nazivom “Velika prisega na Akabi”, u atmosferi međusobne ljubavi i prijatelj-

³²⁸ Ibn Hišam, 1/448.

³²⁹ *Zadul-mead*, 2/51-52, i Ibn Hišam, 448-450.

stva, međusobnog pomaganja,³³⁰ povjerenja, hrabrosti i apsolutnoj spremnosti na podnošenje žrtve na ovom putu. Vjernik iz Jasriba saosjećao se sa povrijeđenim bratom iz Mekke, bivajući mu privržen i srdeći se ukoliko mu neko učini nepravdu. U njegovom srcu je kolala ljubav prema bratu kog je zavolio iskreno u ime Allaha. Ova osjećanja nisu bila posljedica prolaznog trenda koji nestaje vremenom, već je njihov izvor bio iman u Allaha, Njegovog Poslanika i Njegovu Knjigu. To je iman koji ne nestaje pred bilo kakvom silom tiranije i nasilja. To je iman čijim se eksplodiranjem dešavaju čuda, u vjerovanju i djelovanju. Ovakvim imanom muslimani su mogli na stranicama historije upisati svoja djela i ostaviti tragove kojima nema niti će biti sličnih.

Vjesnici Hidžre

Poslije završetka Druge prisege na Akabi, i nakon što je islam uspio steći sebi domovinu usred pustinje zadojene nevjerstvom i neznanjem – a to je bila najveća dobit za islam od njegovog poziva – Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, dozvoli muslimanima da se isele u novu domovinu – da učine hidžru. Hidžra je predstavljala zanemarivanje ličnih interesa, žrtvovanje imetka, i jedino što se spašavalo je život. Čovjek je svjestan da je legalno opljačkan, da može stradati bilo na početku ili na kraju svoga puta, da se kreće u nepoznatu budućnost, neznajući kakve ona brige i tuge donosi. Muslimani se počеше iseljavati iako su sve to znali, a nevjernici se počеше isprječavati između njih i njihovog izlaska zbog opasnosti koju su osjetili. Donosimo neke primjere za to:

1. Ebu Seleme je bio među prvim muhadžirima. On se iselio, kako kaže Ibn Ishak, godinu dana prije Druge prisege. Sa njim su otišli njegova žena i sin. Kada su se spremili za napuštanje Mekke, *tazbina* mu reče: „Ti možeš mimo nas da odeš, ali šta će biti sa ovom našom rođakom? Zašto da ti dozvolimo da je vodiš u tuđinu?” Uzeše mu ženu, zbog čega se njegova porodica rasrdi, i reče: „Ne damo joj naše dijete, ako je odvojite od našeg čovjeka!” Otimali su se oko djeteta, čupajući ga za ruke tako da mu ih iščašiše, a zatim ga uzeše sa sobom. Ebu Selema je sam otišao u Medinu. *Ummu Seleme, radiallahu anha,*

³³⁰ Tj. različitim po društvenom statusu, rasi, porijeklu itd. (op. red.)

je poslije muževljevog odlaska i oduzimanja sina svakog dana izlazila u dolinu El-Ebtah i tu plakala od jutra do mraka. Od tog događaja prođe oko godina dana, pa se jedan njen rođak sažali nad njom i reče: „Zašto ne pustite ovu siroticu? Rastavili ste je od muža i sina!” Tada joj rekoše: „Ako hoćeš, idi svome mužu.” Ona zatraži sina od njegove porodice i krenu ka Medini. Putovala je oko pet stotina kilometara između planinskih visova i dolina, a sa njom nije bilo nijednog Allahovog stvorenja. U mjestu Et-Ten‘im, sreo je Osman ibn Talha ibn Ebu Talha. Kada saznade za njeno stanje, isprati je do Medine. Kada ugleda Kuba, reče joj: „Tvoj muž je u ovom mjestu. Idi k njemu s Allahovim blagoslovom.” On se poslije toga vrati nazad u Mekku.³³¹

2. Suhejb ibn Sinan er-Rumi je učinio hidžru poslije Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Kada se želio iseliti, Kurejšije mu rekoše: „Došao si nam kao prezreni prosjak. Tvoj se imetak kod nas umnožio, i postigao si to što jesi, a sad bi htio da izideš i izneseš svoj imetak. Tako nam Allaha, to ne može tako.” Suhejb im reče: „Ako vam ostavim imetak, hoćete li me pustiti da idem svojim putem?” Odgovoriše: „Da.” On im reče: „Ostavljam vam imetak.” Ta vijest dođe do Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i on reče: „Suhejb je na dobitku, Suhejb je na dobitku!”³³²

3. Omer b. el-Hattab, Ajjaš ibn Ebu Rebia i Hišam b. el-Asijj ibn Vail se dogovoriše da se ujutru nađu kod mjesta zvanog Et-Tenadub iznad Serifa, a da odatle krenu u Medinu. Omer i Ajjaš se nađoše, a Hišam bi uhvaćen. Kada prva dvojica stigoše do Medine i odsjedoše u mjestu Kuba, Ebu Džehl dođe sa bratom El-Harisom do Ajjaša – a sva trojica su od jedne majke, koja se zvala Esmā bint Muherribe, te mu rekoše: „Tvoja majka se zavjetovala da neće češljati kosu, i da neće tražiti zaklon od Sunca sve dok te ne vidi.” On se sažali, a Omer mu reče: „O Ajjaše, tako mi Allaha, ovi ljudi samo žele da te odvrate od tvoje vjere, pa ih se pričuvaj! Tako mi Allaha, kada bi tvoju majku počele uznemiravati vaši, očešljala bi se, a kada bi joj mekkanska vrelina postala teška, sklonila bi se u hladovinu.” Ajjaš je odbio sve drugo osim da pođe sa njima, kako bi ispunio zakletvu njegove majke. Omer mu reče: „Ako ćeš tako postupiti, onda uzmi moju devu,

³³¹ Ibn Hišam, 1/468-470.

³³² Ibn Hišam, 1/477.

jer je poslušna i pokorna, i drži se njenih leđa. Ako posumnjaš u njih, spasi se na njoj.” Kada su prešli dio puta, Ebu Džehl mu reče: „Sine moje majke, tako mi Allaha, moja jahalica je gruba, da li bi me stavio iza sebe na tvojoj devi?” Reče: „Svakako.” Prizemljiše svoje deve kako bi se namjestili. Na zemlji ga napadoše i svezaše, a zatim udoše sa njim u Mekku, vodeći ga svezanog. Rekoše: „O Mekkelije, ovako i vi uradite sa svojim glupacima, kao što smo mi uradili s ovim našim glupakom.”³³³

Ovo su samo tri primjera koja nam pokazuju šta su mnogobošci radili u Mekki sa onima koji su željeli učiniti hidžru, ako bi oni saznali za to. Međutim, i pored toga, ljudi su izlazili u grupama, prateći jedni druge. Nakon dva mjeseca i nekoliko dana od Velike prisege na Akabi, u Mekki od muslimana ostade samo Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, sa Ebu Bekrom i Alijom. Njih dvojica su ostala po narednju Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Ostali su i oni koje su nevjernici na silu zadržali. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je spremao prtljag, čekajući od Allaha, dželle šanuhu, naredbu za odlazak. I Ebu Bekr je spremao svoje stvari.³³⁴

Buharija prenosi od Aiše, radiallahu anha, da je rekla: „Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao muslimanima: 'Vidio sam mjesto u koje ćete se iseliti. Ono ima palme između dvije vulkanske stijene.’” Tako je otpočela hidžra prema Medini. U Medinu je došla i većina muhadžira iz Abesinije. I Ebu Bekr se spremio da ide u Medinu, a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, mu reče: „Polahko, nadam se da ću dobiti dozvolu za put.” Ebu Bekr ga upita: „A hoćeš li je zaista dobiti?” „Hoću.” – odgovori Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Ebu Bekr se zadržao kako bi bio uz Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i spremio je dvije deve koje je imao

³³³ Hišam i Ajaš su ostali u okovima nevjernika, pa je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jednog dana poslije svoje hidžre rekao: „Ko će mi dovesti Ajaša i Hišama?” El-Velid ibn el-Velid reče: „Ja ću ti ih dovesti, Allahov Poslaniče.” On stiže u Mekku tajno, i srete ženu koja im je nosila hranu, pa je počeo pratiti sve dok nije vidio gdje je njihovo mjesto. Bili su zatvoreni u kući bez krova. Kada je pala noć, on se preskočio preko zida, oslobodio ih i ponio na svojoj jahalici. Tako su stigli u Medinu. (Ibn Hišam, 1/474-476.) Omer je došao u Medinu sa dvadeset ashaba. (*Sabihul-Buhari*, 1/558)

³³⁴ *Zadul-mead*, 2/52.

za put, a dozvola je došla poslije četiri mjeseca.³³⁵

Zasijedanje Vijećnice – Kurejšijskog parlamenta

Kad su mušrici vidjeli da su Resulullahovi, sallallahu alejhi ve sellem, drugovi spremili svoje stvari, izišli, povelili porodice i ponijeli imetke, te otišli ka Evsu i Hazredžu, obuze ih strah i tuga. Bili su zabrinuti kao nikad prije. Pred njima je stajala velika, stvarna opasnost, koja je prijetila da ugrozi njihov idolopoklonički i ekonomski integritet. Znali su da Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, ličnost posjeduje vrhunac moći utjecaja na druge, iz savršenstva njegovog vođstva i usmjeravanja. Znali su i za odlučnost, ustrajnost i požrtvovanost njegovih ashaba na njegovom putu. Znali su i koju snagu i moć imaju plemena Evs i Hazredž, kao i osjećaj za mir i dobrotu koji posjeduju njihovi umni ljudi, i njihovu spremnost na veliku žrtvu, pogotovo pošto su iskusili gorčinu međubraskog rata tokom dugog niza godina. Kurejšije su, također, znale kakav strateški značaj ima Medina za trgovačke puteve koji prolaze obalom Crvenog mora i Jemena, pa do Šama – a vodili su preko Medine. Mekkanski trgovci su nosili robu u Šam u vrijednosti od četvrtine miliona zlatnih dinara godišnje, i to ne računajući vrijednost koju su nosili stanovnici Taifa i drugih mjesta. Ovakva uspješna trgovina mogla se odvijati samo uz dobro osigurane i obezbijedene trgovačke puteve.

Stoga se nije mogla sakriti ogromna bojazan Kurejšija što se islamski poziv odomacio u Jesribu i što se jesribski narod okrenuo protiv njih. Nakon što su osjetili opasnost koja ih je iz temelja uzdrmala, počеше tragati za najpogodnijim sredstvima radi otklanjanja ove opasnosti, čiji je jedini izvor nosilac islamskog poziva – Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem. U četvrtak, dvadeset šestog safera, četrnaeste godine poslanstva, što odgovara dvanaestom septembru, 622. godine po Isau,³³⁶ ili otprilike dva i po mjeseca nakon Velike prisege na Akabi, u Mekki se održa zasijedanje mekkanskog parlamenta

³³⁵ *Sahihul-Buhari*, 1/553.

³³⁶ Ovaj datum smo uzeli poslije vraćanja na naučne valorizacije koje je izvršio veliki autoritet Muhammed Sulejman el-Mensurfuri u djelu *Rahmetun lil-alemin*, 1/95-102, i 2/471.

(Darun-nedve – Vijećnica), početkom dana.³³⁷ Ovo je bila najzloglasnija sjednica Vijećnice u njenoj historiji. Na zasjedanje Parlamenta stigli su delegati iz svih kurejšijskih plemena. Trebalo je da prouče odlučujući plan za konačno i brzo uništenje nosioca zastave islamskog poziva. Njegovim okončanjem totalno će se prekinuti nadirući val svjetlosti postojeće vjere – islama.

Na ovom skupu, od životnog značaja za Kurejšije, prisustvovali su sljedeći kurejšijski delegati:

- Ebu Džehl ibn Hišam, ispred plemena Beni Mahzum;
- Džubejr ibn Mut'im, Tuajmet ibn Adij i El-Haris ibn Amir, ispred plemena Beni Neufel ibn Abdumenaf;
- Šejbe i Utbe, Rebiini sinovi, i Ebu Sufjan ibn Harb, ispred plemena Abdi Šems ibn Abdumenaf;
- En-Nadr b. el-Haris ispred plemena Beni Abdid-Dar;
- Ebu el-Bahteri ibn Hišam, Zem'at b. el-Esved i Hakim ibn Hizam, ispred Beni Esed b. Abduluzaa;
- Nubejh i Munebbih, El-Hadždžadžovi sinovi, ispred Beni Sehmaa;
- Umejje ibn Halef, ispred Beni Džumehaa.

Kada su stigli u Vijećnicu u dogovoreno vrijeme, Iblis ih iznenadi u liku čestitog starca, u gruboj odjeći, koji zastade na vratima. Oni upitaše: „Ko si ti, starče?” On odgovori: „Stanovnik Nedžda koji je čuo radi čega ste se okupili, pa je došao da prisustvuje sa vama i čuje šta govorite. Možda će vam dati i neko mišljenje i savjet.” Rekoše: „Dobro, uđi.”, i on ude.

³³⁷ Na održavanje ovog skupa početkom dana ukazuje podatak koji bilježi Ibn Ishak, a to je da je Džibril obavijestio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, o zaveri ovog skupa, i dozvolio mu da učini hidžru. Zatim podatak koji bilježi Buharija u hadisu Aiše, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, došao Ebu Bekru u podne i rekao mu: „Dozvoljeno mi je da krenem.“ O tome će više riječi biti kasnije.

Jedinstvena odluka parlamenta da ubiju Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem

Kada otpoče sjednica, poče izlaganje različitih prijedloga i rješenja. Diskusija je dugo trajala. Ebu el-Esved reče: „Otjerat ćemo ga iz našeg mjesta. Nije nas briga kuda će otići i gdje će se nastaniti. Time ćemo popraviti našu situaciju i bit će kao i prije.” Starac iz Nedžda reče: „Ne, tako mi Boga! To nije mišljenje svih! Zar niste vidjeli kako lijepo priča, njegovu slatkorječivost i kako osvaja srca ljudi onim sa čime je došao. Tako mi Allaha, ako tako učinite, nećete biti sigurni da se neće nastaniti u nekom kraju među Arapima, a zatim sa njima doći po vas, pošto ga oni počnu slijediti, sve dok vas sa njima ne zgazi, a zatim uradi šta hoće. Tražite drugo rješenje.”

Ebul-Bahteri reče: „Okujte ga u željezo, zaključajte ga u tamnicu, a zatim gledajte kako će ga snaći zlo koje je snašlo pjesnike koji su bili prije njega – Zuhejra, Nabigu i druge, koji su tako umrli. I njega će snaći ono što je njih snašlo.” Starac iz Nedžda reče: „Ne, tako mi Allaha, ni ovo nije dobro. Tako mi Allaha, ako ga uhapsite kao što kažete, nećete moći okovati njegovu vjeru koja će izići kroz zaključana vrata i odlepršati njegovim drugovima. Oni će vas napasti i njega oteti iz vaših ruku, a onda će se umnožiti sve dok vas ne pobijede. Ovo nije dobar prijedlog, potražite neki drugi!”

Nakon što parlament odbi oba prijedloga, pojavi se zli prijedlog s kojim se složiše svi prisutni. Njega predloži veliki mekkanski zlikovac, Ebu Džehl ibn Hišam, koji reče: „Tako mi Allaha, ja imam prijedlog za koji mislim da vam još nije pao na pamet. Rekoše: „A šta to, Ebul-Hakeme?” On odgovori: „Smatram da treba uzeti iz svakog plemena po jednog postojanog, dobrog porijekla da nas predstavlja, da svakom od njih damo ubojitu sablju, zatim da odu do njega i da ga ubiju svi odjednom. Tako ćemo se odmoriti od njega. Ako tako učinimo, njegova krv će se rasplihnuti na sva plemena, a Benu Abdumenaf neće moći da ratuje protiv cijelog svog naroda. Zadovoljit će se krvarinom, a mi ćemo im je dati.” Starac iz Nedžda reče: „Neka bude kako ovaj čovjek kaže. Ni ja ne vidim boljeg rješenja od ovoga.”³³⁸ Mekkanski parlament je jednoglasno usvojio ovaj zli prijedlog. Delegati se vratili svojim kućama, odlučni da odmah spro-

³³⁸ Ibn Hišam, 1/480-482.

vedu ovu odluku.

Vjerovjesnikova hidžra

U prirodi ovakvog skupa jeste krajnja tajnost, kako na površinu ne bi isplivao bilo kakav pokret koji se razlikuje od svakodnevnih i uobičajenih radnji, kako niko ne bi nanjušio zavjeru i opasnost, niti bi primijetio neku nejasnoću koja ukazuje na zlo koje se sprema. Ovo je bila spletka Kurejšija, ali oni su time spletkarili protiv Uzvišenog Allaha, pa im je On osujetio planove odakle nisu očekivali.³³⁹

Kada je donijeta strašna odluka da ubiju Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, Džibril dođe s Objavom i obavijesti Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, o zavjeri Kurejšija, i o Allahovoj dozvoli za izlazak iz Mekke. Odredi mu vrijeme hidžre govoreći: "Ne spavaj noćas u svojoj postelji, u kojoj si do sada spavao." Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ode do Ebu Bekra u podne, kada se ljudi odmaraju u kućama, da se s njim dogovori o planu za hidžru. Aiša, radiallahu anha, priča: „Dok smo sjedili u Ebu Bekrovoj kući u podne, neko reče: 'Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dolazi prerušen, i to u vrijeme u koje nije nikada dolazio.' Ebu Bekr reče: 'Za njega bih dao i oca i majku! Tako mi Allaha, u ovo vrijeme ga je dovela samo neka važna stvar.' Allahov Poslanik dođe, zatraži dozvolu za ulazak, pa mu se dozvoli i on uđe. Reče Ebu Bekru: 'Izvedi one koji su kod tebe.' Ebu Bekr reče: 'To su tvoji sljedbenici, Allahov Poslaniče, za tebe bih dao i oca i majku.' Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: 'Dozvoljena mi je hidžra.' Ebu Bekr mu reče: 'Allahov Poslaniče, da li ti mogu praviti društvo?' Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovori: 'Da.'"³⁴⁰ Dogovoriše se oko plana za hidžru. Potom se vrati kući i sačeka noć. Nastavio je sa svojim svakodnevnim poslovima, kako niko ne bi osjetio da se sprema iseliti, čuvajući se odluke koju su Kurejšije donijeli.

³³⁹ Ibn Hišam, 1/482, i *Zadul-mead*, 2/52.

³⁴⁰ *Sahibul-Buhari*, 1/553., hadisi koji govore o Hidžri su br. 476, 2138, 2263, 2264, 2297, 3905, 4093, 5807, 6079.

Opkoljavanje Resulullahove kuće

Najveći kurejšijski zlikovci su proveli ostatak dana u tajnoj pripremi zacrtanog plana. Plan su trebali sprovesti jedanaesterica poglavara, a to su:

1. Ebu Džehl ibn Hišam,
2. El-Hakem ibn Ebul-As,
3. Ukbe ibn Ebu Muit,
4. En-Nadar b. el-Haris,
5. Umejje ibn Halef,
6. Zem'at b. el-Esved,
7. Tuajmet ibn Adijj,
8. Ebu Leheb,
9. Ubej ibn Helef,
10. Nubejh b. el-Hadždžadž i
11. njegov brat, Munebih b. el-Hadždžadž.³⁴¹

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je uobičajavao spavati početkom noći poslije jacije, a zatim poslije polovine noći izlaziti do Svetog hrama i klanjati noćni namaz. Naredio je Aliji, r.a., da te noći spava u njegovoj postelji, i pokrije se njegovim zelenim hadramevtskim pokrivačem. Obavijestio ga je da mu se ništa loše neće desiti. Kada je nastupila mrkla noć i zavladao smiraj, većina ljudi je spavala, a zlikovci tajno dođoše Poslanikovo, sallallahu alejhi ve sellem, kući i okupiše se kod njegovih vrata vrebajući ga. Mislili su da spava. Čekali su da ustane i iziđe, pa da skoče na njega i sprovedu ono što su dogovorili. Bili su sigurni i čvrsto uvjereni da će ova prezrena zavjera uspjeti. Ebu Džehl je stao gordo i ponosno, i obratio se svojim drugovima koji su bili u krugu, ismijavajući se: „Muhammed misli da ćete postati kraljevi Arapa i stranaca ako ga budete slijedili, i da ćete biti proživljeni poslije smrti, te da su za vas pripremljene bašče poput Jordanskih vrtova. A ako to ne prihvatite, bit ćete poklani, nakon smrti proživljeni, a zatim ćete u Vatri gorjeti.”³⁴² Ubistvo je trebalo

³⁴¹ *Zadul-mead*, 2/52.

³⁴² Ibn Hišam, 1/482-483.

izvršiti nakon ponoći, kada on iziđe iz kuće. Budno su stražarili u iščekivanju ponoći, ali Allah čini šta hoće, u Njegovoj Ruci je vlast nebesa i Zemlje. On uzima u zaštitu i od Njega niko ne može biti zaštićen. On obavijesti Svoga Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, nakon toga: *I kad su ti nevjernici zamke razapinjali da bi te u tamnicu bacili, ili da bi te ubili, ili da bi te prognali: oni su zamke pleli, a Allah ih je ometao, jer Allah to najbolje umije.* (El-Enfal, 30)

Allahov Poslanik napušta kuću

Kurejšijski plan je totalno propao i pored vrhunskog opreza i budnosti. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, iziđe iz kuće i prođe kroz njihove redove, uze šaku pijeska i prosu ga po njihovim glavama. Uzvišeni Allah im zaslijepi vid, a Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je učio: *I Mi smo ispred i iza njih pregradu metnuli i na oči im koprenu stavili – zato oni ne vide.* (Ja sin, 9) Na glavu svakog Kurejšije je prosuo prašinu, a zatim krenuo Ebu Bekrovoj kući. Oni po noći iziđoše na stražnji izlaz njegove kuće i tako stigoše u pećinu Sevr, koja se nalazila na putu ka Jemenu.³⁴³

Oni koji su mu opkolili kuću iščekivali su kobni trenutak. Neposredno pred taj trenutak postalo im je jasno da neće uspjeti. Pomoli im se neki čovjek koji nije bio sa njima, vidje ih kod njegovih vrati i reče: „Šta čekate?” Odgovoriše: „Muhammeda!” On im reče: „Izigrani ste. Plan vam je propao. On je prošao pored vas, bacio vam na glavu prašinu i otišao svojim poslom.” Oni rekoše: „Tako nam Allaha, nismo ga vidjeli!” Zatim počеше otresati prašinu s glave. Ali pogledaše kroz pukotinu na vratima i vidješe Aliju, te rekoše: „Tako nam Allaha, Muhammed spava pod pokrivačem.” Ostadoše tako do zore. Kada Alija ustade iz postelje, zgrabiše ga i upitaše za Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a on reče: „Ja za njega ništa ne znam.”³⁴⁴

³⁴³ Ibn Hišam, 1/483, i *Zadul-mead*, 2/52.

³⁴⁴ Ibid.

Od kuće do pećine

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je napustio svoju kuću 27. noći safera, 14. godine poslanstva, što odgovara 12/13. septembru 622. godine po Isau³⁴⁵ i otišao kući svoga druga i najpovjerljivijeg čovjeka i skrbnika, Ebu Bekra, r.a. Odatle su izišli na stražnja vrata i brzo napustili Mekku prije zore. Pošto je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, znao da će Kurejšije brzo organizirati potragu i da će svi pogledi najprije biti upereni ka glavnom putu za Medinu na sjeveru, on odabra sasvim suprotan put, južno od Mekke, u pravcu Jemena. Njime su išli oko pet milja, dok ne dođoše do brda Sevr. Brdo je visoko, a put do tamo je bio težak i prepun kamenja, težak za uspinjanje. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je izranjavi noge. Neki kažu da je išao na prstima kako bi sakrio svoje tragove, pa je tako ozlijedio noge. Bilo kako bilo, zna se da ga je Ebu Bekr ponio kada su stigli do brda, i da je teško išao sve dok nisu stigli na vrh brda gdje se nalazi pećina koja je u historiji postala poznata pod imenom Sevr.³⁴⁶

Kad su njih dvojica bila u pećini

Kada su došli do pećine, Ebu Bekr reče: „Tako mi Allaha, nećeš ući dok ja ne uđem, pa ako bude kakve opasnosti, neka zadesi mene, a ne tebe.” Ebu Bekr uđe i pregleda pećinu, pa ugleda sa strane otvor. Pocijepa svoju odjeću i njome zatisnu rupu. Ostadoše još dvije rupe koje zatisnu svojim nogama. Zatim reče Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem: „Uđi.” On uđe, stavi Ebu Bekru glavu na krilo i zaspao. Ebu Bekra iz rupe u nogu ubode nešto. Nije se pomakao iz bojazni da ne probudi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Od bola mu suze potekoše i sliše se na Resulullahovo, sallallahu alejhi ve sellem, lice, pa on upita: „Šta ti je, Ebu Bekre?” „Ubode me nešto, za tebe bih dao i oca i majku.” Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve se-

³⁴⁵ *Rahmetun lil-alemin*, 1/95. Mjesec safer je četrnaeste godine po poslanstvu ukoliko godine brojimo od muharrema, dok ukoliko počnemo brojati od mjeseca u kom je Allah počastio Svog Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, poslanstvom, onda safer sigurno biva trinaeste godine. Većina autora Sire nekada odabiraju jedno, a nekada drugo. Zbog toga dolazi do zabune pri hronološkom redanju događaja. Imajući to u vidu, počeli smo brojati godine od muharrema.

³⁴⁶ Abdullah en-Nedždi, *Muhtesarus-Sire*, 167.

llem, pljucnu na ubod, i nestade boli.³⁴⁷ U pećini su boravili tri noći: petak, subotu i nedjelju večer.³⁴⁸ Abdullah, Ebu Bekrov sin je noćivao sa njima. Aiša, radiallahu anha, kaže: „Abdullah je bio vješt i dosjetljiv mladić. Pred zoru bi se vraćao od njih i osvitao sa Kurejšijama u Mekki. Slušao je pažljivo sve priče o njima, pamtio ih, a naveče odlazio i pričao im novosti. A Amir ibn Fuhejre, oslobođeni Ebu Bekrov rob, je u blizini pećine napasao ovce, pa bi ih po jaciji natjerao ispred pećine i njima dvojici davao mlijeko ugrijano na kamenju. Amir ibn Fuhejre bi zatim otjerao ovce u suton. To je činio sve tri noći.³⁴⁹ Amir ibn Fuhejre je ovce tjerao tragom Abdullaha, Ebu Bekrovog sina, da bi stado neutralisalo tragove, nakon njegovog odlaska u Mekku.³⁵⁰ Kurejšije su umalo poludile kada ujutro saznaše da im je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, umakao u toku noći kad je trebalo zavjeru sprovesti u djelo. Prvo što su tim povodom uradili jeste da su izudarali Aliju, odveli ga do Kabe i držali ga jedan sahat ne bi li saznali vijesti o njima dvojici.³⁵¹ Pošto od Alije nisu mogli izvući ništa korisno, otišli su Ebu Bekrovoj kući i zalupali na vrata. Esma, Ebu Bekrova kćerka, iziđe, a oni je upitaše. “Gdje ti je otac?” Ona odgovori: „Ne znam gdje je otac.” Ebu Džehl diže ruku – a bio je pokvareni drznik – i ošamari je tako jako da joj izbi mindušu iz uha.³⁵² Kurejšije održaše hitnu sjednicu, na kojoj donesoše odluku da upotrijebe sva raspoloživa sredstva koja će im omogućiti hvatanje ova dva čovjeka. Na sve prohodne puteve od Mekke postaviše jaku i naoružanu kontrolu. Odlučiše dati veliku nagradu u vrijednosti od sto deva za njihove glave, ponaosob, onome ko ih vrati Kurejšijama žive ili mrtve, ma ko taj bio.³⁵³ Zatim potjeraše konjanike, pješake i čitače tragova u potjeru. Razmiliše se planinama i dolinama, nizijama i brdima, ali bez uspjeha i rezultata.

Potjera stiže i do pećinskog ulaza, ali Allah vlada situacijom. Bu-

³⁴⁷ Rezin bilježi od Omera b. el-Hattaba, r.a., da je od tog otrova kasnije i umro, tj. da je on bio uzrokom njegove smrti. *Miškatul-mesabih*, 2/556.

³⁴⁸ *Fethul-Bari*, 7/336.

³⁴⁹ *Sabihul-Buhari*, 1/553-554.

³⁵⁰ Ibn Hišam, 1/486.

³⁵¹ *Tarihut-Taberi*, 2/374.

³⁵² Ibn Hišam, 1/487.

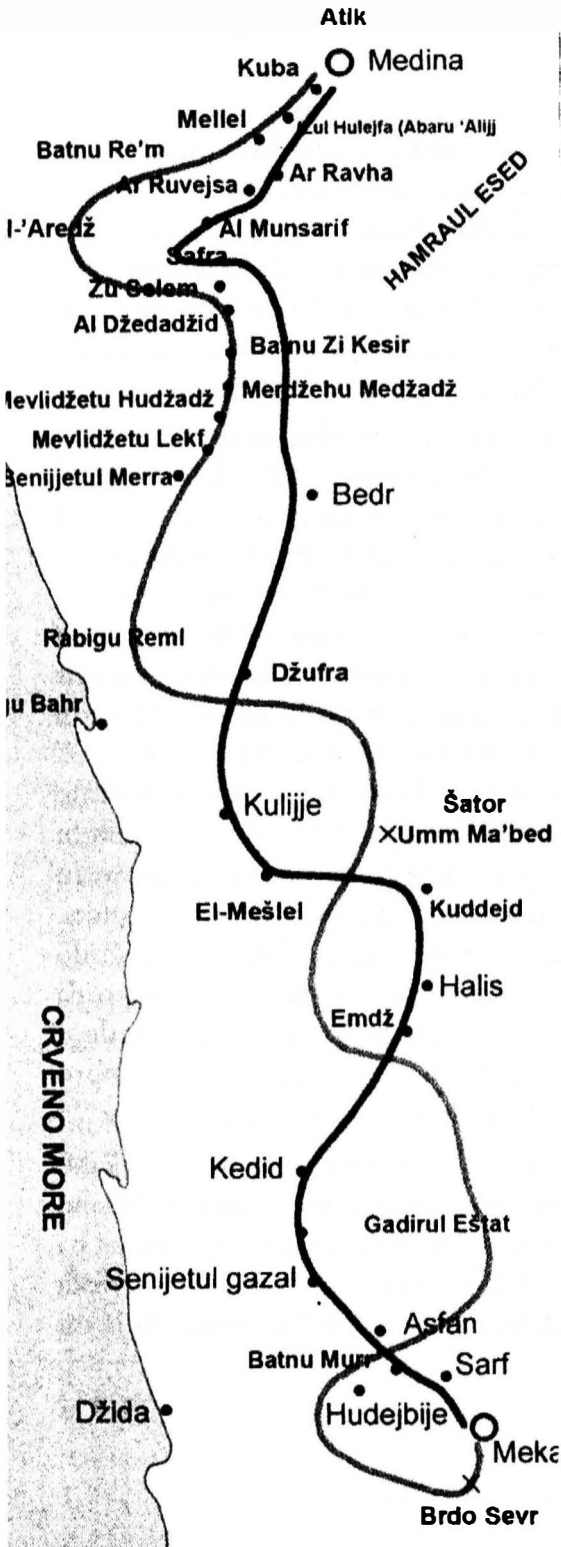
³⁵³ *Sabihul-Buhari*, 1/554.

harija prenosi od Enesa, a on od Ebu Bekra, koji kaže: „Bio sam u pećini sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem. Kako podigoh glavu, ugledah noge ljudi. Rekoh: ‘Allahov Vjerovjesniče, ako neko spusti pogled, vidjet će nas.’ On mi odgovori: ‘Tiše, Ebu Bekre. Nas smo dvojica, a treći je Allah.’ U drugoj verziji stoji: ‘Ebu Bekre, šta misliš o dvojici s kojima je Allah treći?’³⁵⁴ Desila se mu’đžiza kojom je Allah pomogao Svoga Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. Potjera se vratila onda kada između njega i njih nije bila udaljenost veća od nekoliko koraka.

Na putu za Medinu

Kad se žestina potjere ublaži, i prestadoše kontrole puteva, i kada opade uznemirenost Kurejšija posle trodnevne bezuspješne potjere, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, se sa svojim drugom spremi da ide u Medinu. Unajmili su Abdullaha ibn Urejkitu el-Lejsija, koji je bio iskusan i vješt vodič, dobar poznavalac puta, i na vjeri Kurejšija. Vjerovali su mu u tome i predali mu svoje jahalice. Dogovorili su se da dođe sa njihovim jahalicama kod pećine Sevr poslije tri noći. U ponedjeljak uveče, početkom rebiul-evvela, prve hidžretske godine ili 16. septembra 622. god. po Isau, Abdullah ibn Urejkit dođe sa dvije jahalice. Ebu Bekr je tokom njihovog dogovaranja kući već bio rekao Vjerovjesniku: „Allahov Poslaniče, za tebe bih dao i oca i majku, uzmi jednu od ove moje dvije deve.”, a zatim mu približi bolju. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pristade pod uslovom da mu je plati. Tada je prispjela Esmâ, Ebu Bekrova, radiallahu anhu, kćerka sa spremljenom hranom za put. Zaboravila je da uzme uže kojim će pričvrstiti zavežljaj za tovar, što primijeti kada su njih dvojica

³⁵⁴ *Sabihul-Buhari*, 1/516., 1/558. Slično predanje je i kod Ahmeda, 1/4., u kome stoji: „Rekoh Vjerovjesniku dok je bio u pećini...“, i: „I jedanput dok smo bili u pećini reče: ‘Kada bi neko od njih pogledao u svoja stopala vidio bi nas.’, pa on reče: ‘O Ebu Bekre, šta misliš o dvojici sa kojima je Allah treći?’“ Ebu Bekr se nije plašio za sebe, već isključivo zbog onoga što se prenosi – da se Ebu Bekr puno zabrinuo zbog Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kada je vidio čitače tragova, pa je rekao: „Ako ja budem ubijen, ja sam samo običan čovjek, a ako ti budeš ubijen, propade ummet.“ Tada mu je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *Ne brini, doista je Allah sa nama.* (Et-Tevba, 40) Abdullah en-Nedždi, *Muhtesaru siretir-resul*, 168.

krenuli. Ona pocijepa svoju podsuknju na dvoje. Jednom polovinom pričvrsti hranu, a drugom se omota oko pojasa, pa joj dadoše naziv „Vlasnica dva pojasa.”³⁵⁵

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i Ebu Bekr, radiallahu anhu, su zatim krenuli, a sa njima i Amir ibn Fuhejre. Vodič Abdullah ibn Urejkit ih je preuzeo na priobalnom putu. Poslije izlaska iz pećine krenuli su na jug prema Jemenu, a zatim na zapad prema obali, sve dok nisu stigli do puta kojim ne idu ljudi, odakle se usmjeriše ka sjeveru prema groblju na obali Crvenog mora. Išli su putem kojim je rijetko ko išao. Ibn Ishak navodi mjesta kroz koja je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prolazio na ovom putu. On kaže: „Kada ih je vodič poveo, išli su naniže od Mekke, zatim je sa njima krenuo obalom, sve dok nisu stigli do puta niže od Usfana, pa do ispod Emedža. Kada su prošli mjesto Kudejd, zatražio je dozvolu da ide dalje paralelno sa putem. Odatle su slijedili put El-Harrar, pa preko Senijjetul-Merre. Zatim su išli dolinom Likfe,

³⁵⁵ *Sahihul-Buhari*, 1/553-555, i Ibn Hišam, 1/486.

nakon toga su ostavili iza sebe brlog Likfe, a potom duboko zašli u brlog doline Midžah, a odatle do klanca doline Midžah. Zašli su duboko u klanac Zul-Gudvejna, a odatle na brdo Zu Kešr. Odatle ih je poveo putem bunareva El-Džedadžid, pa na brdo El-Udžejrid. Potom krenuše putem za Zu Selem, u dolini potoka Ti'hin, a onda su se uspeli na El-Ababid. Zatim ih je preveo preko doline El-Fadžeh, pa se spustio s njima u dolinu El-Ardž, dolinom El-Air, desno od klanca Rukubet, pa dolinom Rim, a odatle su došli u mjesto Kuba.³⁵⁶

Buharija prenosi od Ebu Bekra, radiallahu anhu, da je rekao: „Putovali smo te noći i sutradan ujutru. Negdje oko podne, kada na putu nije bilo nikog, ugledasmo visoku stijenu koja je pravila sjenu od Sunca. Zastadosmo kod nje. Napravih Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, mjesto da zaspi, i prostrijeh mu krzno. Rekoh: 'Zaspi, Allahov Poslaniče, a ja ću bdjeti nad tobom.' On zaspao, a ja ustadoh i počeh osmatrati. Odjedanput ugledah kako dolazi pastir tjerajući stado ka stijeni, želeći se odmoriti u hladu kao i mi. Rekoh mu: 'Čiji si ti, momče?' 'Radim za čovjeka iz Medine (ili iz Mekke).'³⁵⁷ Upitah: 'Imaju li tvoje ovce mlijeka?' 'Da.' Odgovori on. Rekoh: 'Hoćeš li pomusti?' Odgovori: 'Da.' On privede ovcu, a ja rekoh: 'Očisti vime od zemlje, vune i prašine.' On namuze u čunak malu količinu mlijeka. Imao sam posudu koju sam ponio za Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da iz nje pije i uzima abdest. Dođoh do Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ali mi bi mrsko da ga probudim, pa ga sačekah dok se ne probudi, zatim sipah vodu u mlijeko da se rashladi i rekoh: 'Pij, Allahov Poslaniče!' On se dobro napi, i upita: 'Je li vakat da idemo?' 'Svakako.' – rekoh, i krenusmo.³⁵⁸

Ebu Bekr, radiallahu anhu, je pazio na Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, i bio je poznat ljudima dok je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, bio mlad i nepoznat. Ebu Bekra sreće neki čovjek pa mu reče: „Ko je ovaj ispred tebe?“ Ebu Bekr odgovori: „On me vodi Pravim putem.“ Čovjek pomisli da mu je to obični vodič, ali je on mislio na Put dobra.³⁵⁹

³⁵⁶ Ibn Hišam, 1/491-492.

³⁵⁷ U drugom rivajetu stoji: „Za čovjeka od Kurejšija“.

³⁵⁸ *Sabihul-Buhari*, 1/510.

³⁵⁹ Bilježi Buharija od Enesa, 1/556.

Drugog ili trećeg dana, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prođe pokraj dva šatora Ummi Ma'bed el-Huzaija. Ona se nalazila u Mušellelu sa strane Kudejda, 130 km od Mekke. To je bila istaknuta i strpljiva žena. Sjedila je podvijenih nogu u šatoru, i nudila prolaznicima hranu i vodu. Njih dvojica je upitaše: „Imaš li šta za nas?” Ona odgovori: „Allaha mi, da imam bilo šta, ne bih vam uskratila. Nudim gostoprimstvo i jalove ovce, a godina je bila sušna.” Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pogleda ovcu kroz otvor šatora, pa upita: „Šta je sa ovom ovcom, o Ummu Ma'bed?” Ona odgovori: „To je ovca koja zbog bolesti nije krenula sa ostalim ovcima.” On upita: „Ima li mlijeka?” Ona odgovori: „Previše je istrošena i stara da bi imala mlijeka.” „Hoćeš li mi dozvoliti da je pomuzem?” „De, tako mi Allaha, ako možeš.” Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, potra vime ovci, pomenu Bismillu, uputi Allahu dovu, pa mlijeko nadode i obilno poteče. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zatraži zdjelu iz koje se može napiti skupina ljudi, pa u nju namuze mlijeka dok je ne prepuni. Dade ženi da se napije koliko god može, zatim pruži svojim saputnicama, pa se i oni napiše koliko god su mogli. Zatim on popi, i ponovo pomuze ovcu, napuni zdjelu i dade je ženi, te nastaviše put.

Ne prođe dugo, a njen muž Ebu Ma'bed se vrati tjerajući izmršale koze koje se teturaju od gladi. Kad ugleda mlijeko, iznenadi se i reče: „Odakle ti ovo? Ovca je jalova, a u kući nije bilo mlijeka.” Ona mu kaza: „Ne, tako mi Allaha, nije ga bilo, ali ovuda prođe blagoslovljen čovjek, koji je govorio to i to, a izgledao je tako i tako. Mislim da je od Kurejšija i to baš onaj za kojim je potjera.” „Opiši mi ga, Ummu Ma'bed.” Ona opisa njegove plemenite osobine na najljepši način, tako da je slušalac imao pravu sliku pred sobom. Taj opis ćemo navesti kada budemo govorili o svojstvima Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, na kraju knjige. Ebu Ma'bed reče: „Tako mi Allaha, on je taj Kurejšija što su o njemu pričali one priče. Imao sam na umu da mu se pridružim, a to ću svakako i učiniti ako mi se pruži prilika.” U Mekki osvanu glas koga svi čuše, ali niko ne vidje govornika:

جَزَى اللهُ رَبَّ الْعَرْشِ خَيْرَ جَزَائِهِ *** رَفِيقَيْنِ حَلَا خِيَمَتِي أُمَّ مَعْبُودِ
 هُمَا نَزَلَا بِالْبَيْتِ وَارْتَحَلَا بِهِ *** وَأَفْلَحَ مَنْ أَمَسَى رَفِيقَ مُحَمَّدِ
 فَيَا لِقُصِيٍّ مَا زَوَى اللهُ عَنْكُمْ *** بِهِ مِنْ فِخَارٍ لَا يُحَادَى وَسُودِدِ
 لِيَهْنِ بَنِي كَعْبٍ مَكَانَ قَتَاتِهِمْ *** وَمَقْعَدَهَا لِلْمُؤْمِنِينَ بِمَرْصِدِ
 سَلُّوا أَحْتِكُمْ عَنْ شَائِبَتِهَا وَإِنَائِهَا *** فَإِنَّكُمْ إِنْ تَسَأَلُوا الشَّاءَ تَشْهَدِ

*Nagradio Allah, Gospodar Arša, najboljom nagradom
 dva druga, kod Ummi M'abed što dođoše
 Stigoše sa dobročinstvom, a s njim i odoše
 spašen je onaj ko zanoći kao drug Muhammedov.
 Vidite li, rode Kusajjov, koje ste nebrojene
 blagodati izgubili Poslanikovom hidžrom?
 Neka čestitaju plemenu Kabi mjesto kćerke njihove,
 njeno počasno mjesto je među vjernicima sad.
 Pitajte svoju sestru za njenu ovcu i zdjelu,
 a kad biste i ovcu pitali, ona bi posvjedočila.*

Čuvši ovaj glas, Esmā reče: „Nismo znali gdje se Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, uputio kad dođe jedan od džina ispod Mekke i poče recitovati ove stihove. Ljudi su ga pratili i slušali njegov glas, iako ga nisu vidjeli, sve dok nije izišao poviše Mekke. Kada smo čuli njegov govor, znali smo da se Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, uputio ka Medini.”³⁶⁰

Njih dvojicu je na putu pratio Suraka ibn Malik. Suraka pripovijeda: „Dok sam sjedio na jednoj sjednici mog plemena Beni Mudledž, pomoli se jedan njihov čovjek, priđe nam i reče: 'O Suraka, vidjeh maloprije crnu mrlju na obali. Mislim da je to Muhammed sa svojim drugom.' Znao sam da su to oni, ali mu rekoh: 'Nisu to oni, nego si ti vidio te i te, koji su otišli pred našim očima.' Na toj sjednici provedoh još jedan sahat, zatim ustadoh, uđoh u kuću, naredih robinji da mi izvede konja iza brda i da ga pričuva. Potom uzeh koplje i iziđoh na stražnja vrata. Okrenuo sam vrh koplja ka zemlji, dok ne stigoh

³⁶⁰ *Zadul-mead*, 2/53-54, El-Hakim, *El-Mustedrek*, 3/9-10. Vjerodostojnim ga je ocijenio Ez-Zehebi. Bilježi ga i El-Begavi u *Šerhus-sunneh*, 13/264.

do mog konja. Uzjahah ga i pojurih sve dok im se nisam približio. Konj posrnu i ja padoh. Ustadoh, a ruke mi poletješe prema tobolcu za strijele. Iz tobolca izvukoh strelice za sreću. Hoću li im nauditi ili ne? Ne ispade mi po volji. Ponovo uzjahah konja zanemarujući strelice. Približavao sam se sve dok ne začuh Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako uči Kur'an, ne okrećući se, dok se Ebu Bekr stalno okretao. Iznenada moj konj propade prednjim nogama u zemlju do koljena te padoh. Viknuh na njega, on ustade, ali ne mogade izvući prednje noge iz zemlje. Kad se uspravi, napravi se trag njegovih nogu koji se poput dima vinu ka nebu. Opet dohvatih strelice. Nakon gatanja, ukaza mi se loš ishod. Onda zatražih od njih sigurnost i oni zastadoše. Uzjahao sam svog konja dok ne stigoh do njih. Poslije prepreka na koje sam naišao na putu ka njima, u duši sam osjetio da će vjera Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, nadvladati, pa sam mu rekao: 'Tvoj narod je propisao nagradu onome ko te uhvati.' Obavijestio sam ih o tome šta ljudi žele učiniti sa njima, i ponudio im opskrbu i poputbinu, ali mi oni ništa nisu uzeli, niti su mi išta tražili osim riječi: 'Nemoj nikom govoriti o nama.' Zatražio sam od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da mi napiše osiguranje, pa je naredio Amiru ibn Fuhejri da zapiše, te mi je na parčetu kože to napisao. Zatim je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nastavio put.³⁶¹ U Ebu Bekrovom predanju se kaže: „Mi smo otputovali, a Kurejšije su tragale za nama. Niko nas nije stigao osim Surake ibn Malika el-Džušuma na svom konju. Ja rekoh: 'Potjera nas je stigla, Allahov Poslaniče.' On mi odgovori: *Ne brini, doista je Allah sa nama.* (Et-Tevba, 40)³⁶² Suraka se zatim vratio nazad i sreo ljude kako traže, pa im je rekao: „Potjera je završena. Dosta ste tragali. Ovdje je kraj.” Na početku dana je uporno tragao za njima, a na kraju istog dana postao njihov čuvar.³⁶³

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je na putu sreo Burejdea ibn el-Husajba el-Eslemija, starješinu osamdesetak kuća. On i njegovo pleme primiše islam. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve

³⁶¹ *Sahihul-Buhari*, 1/554. Pleme Mudlidž je prebivalo u blizini grada Rabig, a Suraka ih je pratio kada su se uspinjali uz Kadid. *Zadul-mead*, 2/53. Najjače mišljenje je da ih je pratio trećeg dana njihovog putovanja.

³⁶² *Sahihul-Buhari*, 1/516.

³⁶³ *Zadul-mead*, 2/53.

sellem, je klanjao jaciju, i oni su klanjali za njim. Burejde je ostao sa svojim plemenom sve do poslije Bitke na Uhudu, kada je otišao kod Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Od Abdullaha, Burejdinog sina, se prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, bio optimista, a ne pesimista. Burejde je jahao sa sedamdeset članova svoje porodice iz plemena Sehm, kada srete Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, pa ga on upita: „Od kojih si?” Burejde odgovori: „Od Eslema.” Onda Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče Ebu Bekru: „Sačuvani smo.” Zatim ga ponovo upita: „Iz kog si plemena?” Burejde odgovori: „Iz Benu Sehma.” Poslanik mu reče: „Izišla je tvoja strijela (sehm).”³⁶⁴

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je na putu sreo Ebu Evsa Temima ibn Hadžera, ili Ebu Temima Evsa ibn Hadžera el-Eslemija, sa devama između Džuhfe i Herše kod El-Ardža. Za njim su pozadi zaostale neke deve, a Ebu Bekr i Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, su jahali na jednoj. Evs dade Poslaniku jednog dromedara, posla sa njima dječaka po imenu Mes’ud, i reče mu: „Idi sa njima putevima koje poznaješ i nemoj se razdvajati od njih.” Išao je sa njima sve dok ih nije odveo u Medinu. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je Mes’uda vratio njegovom vlasniku. Rekao mu je da Evsu kaže da obilježi vratove svojih deva sa dvije halke između kojih će biti određeni razmak. Kada su mušrici došli na Dan Uhuda, Evs je poslao svog dječaka Mes’uda ibn Hunejda iz Ardža pješke do Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da ga obavijesti o njima. To spominje Ibn Makula od Taberija. Evs je primio islam poslije Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, dolaska u Medinu, a ostao je živjeti u El-Ardžu.³⁶⁵

Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio u dolini Rim, sreo je Ez-Zubejra sa karavanom muslimana, trgovaca, koji su se vraćali iz Šama. Zubejir odjenu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i Ebu Bekra u bijelu odjeću.³⁶⁶

³⁶⁴ *Usdul-gabe*, 1/209.

³⁶⁵ *Usdul-gabe*, 1/173; i Ibn Hišam, 1/491.

³⁶⁶ To bilježi Buharija od Urveta b. Ez-Zubejra, 1/554.

Dolazak u mjesto Kuba

U ponedjeljak, osmog rebiul-evvela, četrnaeste godine poslanstva, ili prve hidžretske godine, što odgovara 23. septembru, 622. godine po Isau, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je stigao u mjesto Kuba.³⁶⁷ Urve ibn Ez-Zubejr kaže: „Muslimani Medine su čuli za izlazak Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, iz Mekke. Oni su svakog dana izlazili na Harret i iščekivali njegov dolazak. Stajali bi sve dok ih popodneвно sunce ne bi otjeralo. Jednog dana potraja njihovo iščekivanje, pa se opet vratiše kućama. Samo što su stigli, čuše glas jednog Jevreja koji je izišao svojim poslom do jedne od njihovih tvrđava, pa vidje Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i njegove drugove u bijeloj odjeći kako oko njih nestaje fatamorgana. Nije se mogao suzdržati nego viknu najjače što može: „O skupino Arapa, ide vaš djed koga iščekujete.” Muslimani uzbuđeni uzeše oružje i dočekaše Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kod Harreta.

Ibnul-Kajjim kaže: „Čuo se prasak i tekbir kod Beni Amra ibn Avfa. Muslimani su donosili tekbire, radosni zbog njegovog dolaska. Izidoše mu u susret, dočekaše ga i pozdraviše poslaničkim pozdravom. Zagledali su ga kružeći oko njega, a njega je prekrivao spokoj, dok mu je Allah objavljivao ajet: *Allah je zaštitnik njegov, i Džibril, i čestiti vjernici; najposlije, i svi meleki će mu na pomoći biti.* (Et-Tahrir, 4)“³⁶⁸

Urve ibn Ez-Zubejr pripovijeda: „Sretoše Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a on se udalji od njih na desnu stranu dok ne siđe kod Benu Amra ibn Avfa. To se desilo u ponedjeljak u rebiul-evvelu. Ebu Bekr se obratio ljudima, a Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je sjeo i šutio. Oni koji nisu vidjeli Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, počeli su pozdravljati Ebu Bekra (a

³⁶⁷ *Rahmetun lil-alemin*, 1/102. Ovog dana je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, napunio tačno 53 godine, a njegovo vjerovjesništvo trinaest godina po onima koji kažu da je postao vjerovjesnik devetog rebiul-evvela 41. godinu poslije događaja sa slonom. Dok kod onih koji kažu da je počašćen vjerovjesništvom u ramazanu te godine, njegovo vjerovjesništvo je imalo dvanaest godina, pet mjeseci i 18 ili 22 dana.

³⁶⁸ *Zadul-mead*, 2/54.

u jednoj verziji stoji da su dolazili kod Ebu Bekra). Tako je bilo dok Sunčeva svjetlost nije obasjala Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Ebu Bekr pride da mu ogrtačem napravi hladovinu. Tada ljudi shvatiše ko je Allahov Poslanik.³⁶⁹ Toga dana se cijela Medina digla na noge radi dočeka, a prizor je bio toliko veličanstven da ga do tada ne pamti medinska historija. Jevreji su tada, također, vidjeli istinitost predskazanja vjerovjesnika Avakuma: „Bog dođe od Tejmana, a svetac sa brda Farana.³⁷⁰”³⁷¹ Allahov Poslanik je u Kubau odsjeo kod Kulsuma b. el-Hedma, a po drugom mišljenju kod Sada ibn Hajsemeta. Sigurnije je prvo mišljenje. Alija ibn Ebu Talib je proveo u Mekki tri dana, kako bi vratio ljudima stvari koje su čuvali kod Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Potom je krenuo pješke sve dok im se nije priključio kod mjesta Kuba, i odsjeo kod Kulsuma b. el-Hedmaa.³⁷²

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je u Kubau proveo četiri dana: ponedjeljak, utorak, srijedu i četvrtak.³⁷³ Tu je osnovao džamiju Kuba i u njoj klanjao. To je prva džamija zasnovana na bogobojaznosti otkako je postao vjerovjesnik. Petog dana, dana džume, uzjahao je devu po Allahovoj naredbi, a Ebu Bekr ga je pratio. Poslao je nekog u pleme Benu Nedždžar, po njegove amidže, koji dodoše opasani sabljama. Okružen njima putovao je prema Medini, a džuma ga je zatekla u plemenu Benu Salim ibn Auf. Okupio ih je u džamiji u dolini. Bilo ih je stotinu.³⁷⁴

³⁶⁹ *Sahihul-Buhari*, 1/555.

³⁷⁰ Anselmo Tormedo (umro 823. h.g.), svećenik koji je primio islam, kaže: „Faran je ime jednog od vladara naroda Amalika koji su podijelili teritoriju. Tako je Faran uzeo oblast Hidžaza i okolice, pa se stoga sav taj kraj nazvao po njegovom imenu.“ *Tuhfetul-erib fir-reddi ala ehlis-salib*, 64.

³⁷¹ Stari zavjet, Avakum, 3:3.

³⁷² Ibn Hišam, 1/493; *Zadul-mead*, 2/54.

³⁷³ Ovo bilježi Ibn Ishak (Ibn Hišam, 1/494), a u Buharijinom *Sahihu* stoji da je u Kubau proveo dvadeset i četiri noći (1/61), zatim nešto više od deset noći (1/555), i četrnaest noći (1/560), a ovo posljednje je odabrao Ibnul-Kajjim, koji eksplicitno kaže da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, došao u mjesto Kuba u ponedjeljak, a izišao u petak. (*Zadul-mead*, 2/54-55.) Poznato je da između ta dva dana nema više od deset dana, ako se ne računaju dani dolaska i odlaska, uz koje vrijeme boravka ne prelazi dvanaest dana, ukoliko se radi o dvije sedmice.

³⁷⁴ Ibn Hišam, 1/494, i *Zadul-mead*, 2/55.

Ulazak u Medinu

Poslije džume Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je nastavio put dok nije ušao u Medinu, i od tog dana Jesrib dobi ime "Grad Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem", ili skraćeno El-Medina. Ovo je, uistinu, bio znameniti i veliki dan. Kućama i sokacima se orilo *elhamdulillah* i *subhanallah*, a kćerke ensarija su u sreći i radosti pjevale stihove:³⁷⁵

طلع البدر علينا ... من ثنيات الوداع
وجب الشكر علينا ... ما دعا لله داع
أيها المبعوث فينا ... جئت بالأمر المطاع

Puni mjesec nas obasja od Senijetil-veda.

Zahvalni moramo biti zbog onog što Allahu poziva.

O ti koji si nam poslat, došao si s nečim što slijediti treba.

Ensarije, iako nisu bili ljudi od velikog bogatstva, ipak je svaki od njih želio da Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odsjedne baš kod njega. Nije mogao Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, proći pokraj ensarijske kuće, a da nisu vukli sebi povodac njegove deve, govoreći: „Dodi da uzmeš opskrbu, oružje i da ojačaš.” Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, im je odgovarao: „Pustite je neka ide, njoj je naređeno dokle.” I tako su išli polahko, dok deva ne stiže na mjesto današnje Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, džamije, gdje leže. On nije sišao s nje dok nije ustala i još malo otišla, pa se okrenula i vratila na prvobitno mjesto. Spustila se na zemlju Beni Nedždžara, njegovih daidža. To je zaista bilo po Allahovoj uputi, jer je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, volio je da to bude na zemlji njegovih daidža. Time ih je počastio. Ljudi su pozivali Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da

³⁷⁵ Ibnul-Kajjim preferira stav da su ovi stihovi ispjevani kada se Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vraćao sa Tebuka, a da je pogriješio onaj ko kaže da su ispjevani kada je stigao u Medinu. (*Zadul-mead*, 3/10.) Ali Ibnul-Kajjim nije dao dovoljno jak dokaz da je to greška, dok je veliki autoritet El-Mensurfuri iz implicitnih i eksplicitnih izjava u knjigama vjerovjesnika poslatih Israelićanima derivirao podatak da se ovo desilo prilikom njegovog dolaska u Medinu, što ima veoma jaku potporu, mada je moguće da su ispjevani na oba mjesta.

odsjedne kod njih, a Ebu Ejub el-Ensari pohita do jahalice Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i uvede je u svoju kuću. On je govorio: „Čovjek je sa svojom devom.” Tada dođe Esad ibn Zurare, uze povodac deve i dovede ga kod njega.³⁷⁶ U Enesovom rivajetu koji bilježi Buharija stoji da je Allahov Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: „Koja nam je rodbinska kuća najbliža?” Ebu Ejub reče: „Moja, Allahov Poslaniče. Ovo je moja kuća i ovo su moja vrata.” On reče: „Idi i pripremi nam popodnevni odmor.” Ebu Ejub reče: „Ustanite uz Allahov blagoslov.”³⁷⁷

Nakon nekoliko dana za Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, stiže njegova žena Sevda i dvije kćerke: Fatima i Ummu Kulsum, zatim Usame ibn Zejd i Ummu Ejmen. Sa njima iz Mekke iziđe i Abdullah ibn Ebu Bekr sa Ebu Bekrovom porodicom, u koju spada i Aiša. Zejneb ostade kod Ebul-Asa. Nije mogla tada otputovati, pa je učinila hidžru poslije Bedra.³⁷⁸ Aiša priča: „Stigli smo u Medinu, koja je bila najpodložnija bolestima i zarazama, a u Buthanu je tekla slana voda. Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, stigao u Medinu, Ebu Bekr i Bilal su bili premoreni, pa ja uđoh kod njih i reko: 'Oče, kako si? A ti, Bilale, kako si?' Kada je Ebu Bekra uhvatila temperatura reče: 'Svaki čovjek želi da osvane sa svojom porodicom, ali mu je smrt bliža od kaiša na nanulama.' Pošto je Bilal bio pošteđen toga, podigao bi glas i govorio:

أَلَا لَيْتَ شِغْرِي هَلْ أَبْتَنِي لَيْلَةً... بَفَيْحٍ وَحَوْلِي إِذْ خَرَّ وَجَلِيلٌ
 وَهَلْ أَرَدَنْ يَوْمًا مِائَةً مَجْنُونَةٍ... وَهَلْ يَبْدُونَ لِي شَامَةً وَطَفِيلٌ
*Kad bih samo znao da li ću još jednu noć provesti
 U dolini dok se oko mene limun i nana nalaze,
 I da li ću ponovo doći do vode Midžinne,
 I da li ću ponovo vidjeti brda Šamu i Tufejl...*

Zatim uđoh kod Allahovog Poslanika, i ispričah mu o ovome, a on reče: 'Allahu, neka je Tvoje prokletstvo na Šejbea ibn Rebiu, Utbea ibn Rebiu i Umejjea ibn Halefa, zato što su nas istjerali iz naše zemlje

³⁷⁶ Ibn Hišam, 1/494-496; *Zadul-mead*, 2/55.

³⁷⁷ *Sahihul-Buhari*, 1/556.

³⁷⁸ *Zadul-mead*, 2/55.

u zemlju gdje je epidemija.' Zatim reče: 'Učini da volimo Medinu kao što volimo Mekku, ili još više. Podari zdravlje u njoj, blagoslovi njen sa' i mudd, otkloni njenu groznicu i prenesi je u Džuhfu.'"³⁷⁹ Dova mu je uslišana, pa je u snu vidio kako crna žena razbarušene kose napušta Medinu i da se nastanila u El-Mehjei, a to je Džuhfa. To je označavalo prenošenje epidemije iz Medine u Džuhfu. Time su se muhadžiri odmorili od bolesti koju su imali zbog žestoke medinske klime. Ovdje se završava objašnjenje jednog dijela Poslanikovog, *sallallahu alejhi ve sellem*, života, a to je mekkanski period. U onome što slijedi ukratko ćemo predstaviti medinski period njegovog života, a od Allaha dolazi svaki uspjeh.

Stadij pozivanja i borbe u medinskom periodu

Medinski period možemo podijeliti na tri stadija:

1. Stadij osnivanja islamskog društva i uspostavljanja islamske da've. U ovom stadiju su iznutra buknule razne brige i smutnje, ali su napali i vanjski neprijatelji kako bi iskorijenili muslimane i islamski poziv. Ovaj stadij se završio pobjedom muslimana i sklapanjem ugovora o primirju na Hudejbiji u zul-kadeu šeste godine po Hidžri.

2. Stadij primirja sa najvećim neprijateljem, i slobodan prostor za pozivanje vladara raznih zemalja u islam i razbijanje zavjera. Ovaj stadij se završio Oslobođanjem Mekke, u ramazanu osme godine po Hidžri.

3. Stadij dolaska delegacija i prelaska ljudi na islam u skupinama. Ovaj period je trajao do preseljenja Allahovog Poslanika, *sallallahu alejhi ve sellem*, na Ahiret, rebiul-evvela, jedanaeste godine po Hidžri.

Stanovnici Medine i njihova stanja u vremenu Hidžre

Hidžra nije značila samo oslobođanje i bježanje od smutnji nego je imala i značenje potpomaganja i saradnje na uspostavljanju novog društva u bezbjednoj zemlji. Postala je dužnost svakog muslimana sposobnog da učini hidžru, da učestvuje i priskoči u izgradnji ove

³⁷⁹ *Sahihul-Buhari meal-feth*, 4/119, hadisi br. 1889, 3926, 5654, 5677, 6372.

nove domovine i da ulaže u njenu zaštitu i uzdizanje. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je bio vođa i upućivač u izgradnji ovog društva, i on je vukao konce. Narod u Medini na koji je Allahov Poslanik naišao dijeli se na tri vrste, a stanje svake se jasno razlikuje od druge. Suočavao se sa mnogim posebnim pitanjima pri korespondenciji sa svakom od tih skupina ponaosob. Te tri vrste ljudi su:

- a) njegovi ashabi, elita časnih i dobrih ljudi, radiallahu anhum;
- b) mušrici, koji još nisu povjerovali, a spadaju u plemena medinskog porijekla;
- c) Jevreji.

1. Pitanja sa kojima se suočavao kada su u pitanju njegovi ashabi vezana su za potpunu promjenu sredine i način življenja u odnosu na ono na šta su navikli u Mekki. U Mekki su se okupljali oko jedne riječi, imali su zajedničke ciljeve, ali su bili raštrkani po raznim mjestima i različitim kućama, potlačeni i protjeravani, bez ikakvih prava. Ta prava su držali u svojim rukama njihovi neprijatelji u vjeri. Muslimani nisu mogli osnovati novo islamsko društvo na načelima bez kojih ne može opstojati nijedno društvo na svijetu. Stoga vidimo da se mekkanske sure ograničavaju na detaljno objašnjenje islamskih načela i zakona koje može primjenjivati svaki pojedinac, zatim podsticanje na dobročinstvo, na lijepe karakterne osobine, i zastrašivanje od niskih i prezrenih djela.

Muslimani su u Medini od prvog dana držali situaciju u svojim rukama. Niko nije vladao njima, što znači da su se suočili sa pitanjima vezanim za razvoj civilizacije, izgrađivanja, standarda življenja, ekonomije, politike i vlasti, te problemom mira i rata. Detaljno im je pojašnjen halal i haram, ibadet, ahlak i ostala životna pitanja. Pružila im se prilika da budu islamsko društvo koje se u svim strukturama razlikuje od džahilijetskog društva, i koje se odlikuje nad svim postojećim društvenim uređenjima svijeta. To društvo treba da bude vjerodostojan predstavnik islamskog učenja, zbog kog su muslimani podnijeli razne vrste nasilja i patnje tokom prvih deset godina. Nije nepoznato da formiranje bilo kog društvenog uređenja na ovim osnovama, ne može trajati dan, mjesec ili godinu. Njemu treba dug period u kome će se upotpuniti zakon, zakonske norme, odgoj, obrazovanje, što će se vježbati i primjenjivati malo po malo. Allah je bio

jamac i garancija ovog zakona, a Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je to primjenjivao i tome pozivao, odgajao muslimane i čistio njihove duše u skladu sa tim: *On je neukim poslao Poslanika, jednog između njih, da im ajete Njegove kazuje i da ih očisti i da ih Knjizi i mudrosti nauči.* (El-Džumu'a, 2)

Ashabi, radiallahu anhum, su od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, primali sve srcem i dušom, spremni da u svako doba Allahove propise sprovedu u djelo: *A kad im se Allahove riječi kazuju, vjerovanje im učvršćuju i samo se na Gospodara svoga oslanjaju.* (El-Enfal, 2) Pošto detaljno izlaganje ovih pitanja nije u domenu naše teme, ograničit ćemo se na ona za koja ima potrebe. Ovo je bilo najupečatljivije sa čim se Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, suočavao kada su muslimani u pitanju, a to je i njegov najuzvišeniji cilj, i plemenita intencija islamskog poziva i muhamedanske poslanice. Poznato je da ovo nije bio nepredviđeni događaj koji iziskuje požurivanje, već je to temeljno pitanje koje se rješava na duge staze. Svakako da je bilo i nepredviđenih pitanja koja su iziskivala hitno i mudro rješenje, a najvažnije od njih je to što su se muslimani dijelili na dva dijela:

- Oni koji su bili na svojoj zemlji, u svojim kućama i imali svoje imetke, i koji su bili zainteresirani za stvari o kojima razmišlja svaki obezbijeđen i siguran čovjek. To su ensarije. Među njima je od pamtivyjeka postojalo mudro nadmetanje i hronična netrpeljivost.

- Drugu grupu su sačinjavali muslimani koji nisu imali ništa od toga, i koji su spasili živote došavši u Medinu. To su muhadžiri. Nisu imali utočišta, niti posla kojim bi zaradili ono što će zadovoljiti njihove potrebe, kao što nisu imali ni imetka od kog bi živjeli. Broj ovih izbjeglica nije bio mali, a rastao je iz dana u dan, jer je Hidžra odobrena svima koji su vjerovali u Allaha i Njegovog Poslanika. Bilo je poznato da Medina nije mnogo bogato mjesto, pa se njena ekonomija uzdrmala, a u ovim presudnim momentima neprijateljske snage za islam učiniše nešto slično ekonomskoj blokadi Medine, zbog kojih su se istrošile zalihe i pogoršala situacija.

2. Druga struktura ljudi u Medini su bili domaći mnogobošci. Oni nisu imali vlasti nad muslimanima. Među njima je bilo onih koji su živjeli u sumnji i promišljanju da li da ostave vjeru svojih predaka.

Međutim, u sebi nisu gajili neprijateljstvo i spletke protiv islama i muslimana. Nedugo zatim, primili su islam i postali odani Allahovoj vjeri. Među njima je bilo i onih koji su skrivali žestoku mržnju i neprijateljstvo prema Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i muslimanima, s tim što to nisu mogli ispoljavati javno. Bili su primorani na ispoljavanje ljubavi i iskrenosti kako su im diktirale prilike. Na čelu ovih stajao je Abdullah ibn Ubej. Oko njegovog vodstva su se složila plemena El-Evs i El-Hazredž nakon rata Buas. Do tada se nisu složili ni oko čijeg vodstva, i za njega su pripremili kraljevsku krunu. Umalo je postao kralj stanovnika Medine, ali ga je iznenadio dolazak Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Pošto mu je narod okrenuo leđa, shvatio je da je izgubio krunu. Stoga počeo u sebi gajiti žestoko neprijateljstvo protiv Allahovog Poslanika. Međutim, kada je vidio da prilike ne idu u prilog njegovom mnogoboštvu, i da će mu biti uskraćeni ostaci slave, ponosa i ovozemaljskih blagodati koje idu uz to, ispolji islam poslije Bitke na Bedru, ali u sebi nastavi skrivati nevjerstvo. Stoga je koristio svaku priliku da spletkari protiv Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i muslimana, a njegovi drugovi u tome su bili plemići kojima su uskraćene visoke funkcije u njegovom kraljevstvu. Oni su bili njegovi saučesnici koji su ga podržavali u sprovođenju planova. Koristili su i neke mladiće i naivne muslimane za sprovođenje svojih planova u djelo, a da ovi to i ne osjete.

3. Treća klasa medinskog društva bili su Jevreji. Oni su naselili Hidžaz u vrijeme asirskog i rimljanskog ugnjetavanja. Bili su Hebrejci, ali nakon doseljenja u Hidžaz prihvaćaju arapske običaje u odijevanju, jeziku i kulturi, tako da njihova imena i imena njihovih plemena bijahu arabizirana. Sa Arapima su se ženili i tazbinovali, ali su čuvali pristrasnost svojoj rasi i nikada se nisu utopili u arapsku naciju. Ponosili su se izraeličanskim porijeklom. S tog aspekta su maksimalno potcjenjivali Arape, smatrajući da im je arapska imovina dozvoljena i da s njom mogu raditi šta hoće. Uzvišeni Allah kaže: *Ima sljedbenika Knjige koji će ti vratiti ako im povjeriš tovar blaga, a ima i onih koji ti neće vratiti ako im povjeriš samo jedan dinar, ako ga ne budeš stalno pratio. Tako je, jer oni govore: 'Nama nije grijeh što učinimo neukima.'* (Ali Imran, 75) Oni nisu bili entuzijasti u širenju svoje vjere, ali je njihova *vjerska roba* imala veliki utjecaj. U to spadaju: optimistič-

ka predskazanja, sihr talismanima, čarolija i slično, pa su stoga sebe smatrali superiornim znalcima, uglednicima i duhovnim vodičima. Bili su veoma vješti u stjecanju sredstava za život. U svojim rukama su držali trgovinu žitaricama, datulama, vinom i odjećom. Uvozili su žitarice, vino i odjeću, a izvezili hurme. Upravljali su i mnogim drugim profitnim poslovima kojima su uzimali mnogostruku dobit od svih Arapa. Ni to im nije bilo dovoljno, nego su uzimali kamatu, dajući velike zajmove arapskim velikanima i plemićima koji su htjeli tim novcem platiti hvalospjeve pjesnika i dobru reputaciju među ljudima, jer su im ga udjeljivali bez ikakve povratne koristi. Jevreji su, kao hipoteku, uzimali zemljišne posjede, usjeve i vrtove ovih velikana, tako da ne bi prošlo puno godina, a oni bi postajali njihovi vlasnici. Bili su autori intriga, zavjera, arogancije i nereda. Zavađivali su susjedna arapska plemena metodama koje Arapi nisu dokučivali. Stoga su ta plemena živjela u stalnim ratovima. Čim bi se plamen rata ugasio, prsti Jevreja bi se pokrenuli kako bi ga ponovo raspirili. Kada bi im to uspjelo, oni bi bili neutralni i posmatrali rezultate ovog huškanja i podsticanja na rat, naslađujući se mizerijom i stagnacijom koja je zadesila ove jadne Arape. Nudili su im ogromne kamatne kredite, da ovi ne bi odustajali od rata zbog nedostatka prihoda. Na ovaj način su postigli dvije velike koristi: očuvanje jevrejskog bitka i održavanje kamatnog tržišta, kako bi uzimali mnogostruke kamate i time dolazili do velikog bogatstva. U Jesribu su živjela tri jevrejska, poznata plemena:

1. Benu Kajnuka. Bili su saveznici Hazredžija i nastanjivali su Medinu;

2. Benun-Nadir. Bili su saveznici Hazredžija a nastanjivali su i predgrađa Medine;

3. Benu Kurejza. Bili su saveznici Evsa a nastanjivali su i predgrađa Medine.

Ova plemena su podsticala rat između arapskih plemena Evs i Hazredž još od davne prošlosti. A lično su učestvovali u ratu Buas sa svojim saveznicima. Nije se moglo očekivati da Jevreji na islam gledaju ikako drugačije osim kroz mržnju i zlobu. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije bio njihove nacije da bi mogao obuzdati njihov nacionalistički fanatizam, koji je vladao njihovim dušama i umovima. Islam je bio dobar poziv koji vezuje različita srca, gasi

vatru neprijateljstva i mržnje, poziva pouzdanosti i povjerljivosti u svim poslovima i jedenju hrane stečene samo halal-imetkom. To znači da će se arapska plemena u Jesribu međusobno povezati, zbog čega će se nužno izvući iz kandži Jevreja. Tada će trgovački napori Jevreja propasti, jer će im biti zabranjena kamata koja je sačinjavala srž njihovog bogatstva. Čak je moguće da se ta plemena probude i požele vratiti kamatom oduzete im imetke i posjede od strane Jevreja. Jevreji su o tome vodili računa od kada su saznali da se islamski poziv pokušava ustabiliti u Jesribu. Zato su gajili žestoko neprijateljstvo protiv islama i Allahovog Poslanika od kad je ušao u Jesrib. Međutim, nisu se usudili odmah to javno ispoljiti. Učinili su to poslije izvjesnog vremena. To se jasno može uočiti u slučaju majke vjernika Safijje, radiallahu anha, koji navodi Ibn Ishak: „Prenosi se od Safijje bint Huzejj ibn Ahtab da je rekla: 'Bila sam najdraže dijete mom ocu i amidži Ebu Jasiru. Kad god bih ih srela sa nekim njihovim djetetom, oni bi njega ostavili, a mene uzeli. Kada je došao Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u Medinu i nastanio se u mjestu Kuba, u plemenu Benu Amr ibn Auf, moj otac Huzejj ibn Ahtab, i amidža, Ebu Jasir ibn Ahtab, su u samu zoru otišli k njemu i vratili su se tek sa zalaskom sunca. Došli su izmoreni, iscrpljeni, jadni, sporo korakaajući. Kad ih ugledah, potrčah im u susret kao po običaju, ali se ni jedan, tako mi Allaha, ne okrenu, zbog tuge koja ih je obuzela. Tada čuh amidžu Ebu Jasira kako kaže mome ocu: 'Je li ono on?' Otac odgovori: 'Jeste, tako mi Allaha.' 'Da li ga prepoznaješ i možeš potvrditi?' Otac reče: 'Da.' Amidža upita: 'Pa šta osjećaš prema njemu?' Otac odgovori: 'Neprijateljstvo do smrti.'”³⁸⁰

Tome, također, svjedoči i Buharijevo predanje o primanju islama Abdullaha ibn Selamea, radiallahu anhu. On je bio rabin i veliki jevrejski učenjak. Kada je čuo za dolazak Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u Medinu, kod plemena Benu Nedždžar, pohita ka njemu i postavi mu pitanja na koja niko nije mogao odgovoriti osim vjerovjesnik. Kada je saslušao Resulullahov, sallallahu alejhi ve sellem, odgovor na sva pitanja, istog momenta povjerova u njega, a zatim reče: „Jevreji su narod koji puno potvara. Ako saznaju da sam primio islam prije nego ih pitaš o meni, potvorit će me kod tebe.” Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, posla po njih i oni do-

³⁸⁰ Ibn Hišam, 1/518-519.

doše. Abdullah ibn Selam uđe u kuću, a Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upita: „Kakav je kod vas čovjek Abdullah ibn Selam?” Odgovoriše: „Najučeniji i sin nauječnijeg.” U drugoj verziji stoji: „Naš prvak i sin našeg prvaka.” U trećoj verziji stoji: „Najbolji i sin najboljeg od nas.” Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: „A šta mislite ako Abdullah primi islam?” Odgovoriše: „Da ga Allah sačuva toga.” To ponoviše dva ili tri puta. Abdullah iziđe pred njih i reče: „Svjedočim da nema drugog boga osim Allaha i da je Muhammed Njegov poslanik.” Oni povikaše: „Najgori od nas i sin najgoreg od nas!”, pa nasrnuše na njega. U drugoj verziji stoji: „On reče: 'O skupino Jevreja, bojte se Allaha. Tako mi Njega osim Kog drugog boga nema, vi zasigurno znate da je on Allahov poslanik i da je došao s Istinom.' Oni odgovoriše: 'Lažeš!'”³⁸¹

Ovo su bila prva iskustva koja je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, imao sa Jevrejima, i to prvog dana svog dolaska u Medinu. To su bile unutrašnje prilike i okolnosti sa kojima se Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, suočio kada je došao u Medinu. Medinu su okruživala plemena koja su bila iste vjere kao i Kurejšije. Kurejšije su bili najljući neprijatelji islama i muslimana. Nad muslimanima su tokom deset dugih godina sprovodili sve metode zastrašivanja, uznemiravanja, kažnjavanja, bojkota i izgladnjivanja. Mučili su ih i uzrokovali im mnoge nesreće, vodeći protiv njih implicitni psihološki rat, uz široku i organiziranu propagandu. Kada su muslimani učinili Hidžru u Medinu, mušrici su zaplijenili njihove posjede, kuće i imetke, i isprijekali se između njih i njihovih porodica. I ne samo to već su hapsili i kažnjavali koga god su mogli. Ni na ovome se nisu zadržavali, već su skovali zavjeru da ubiju Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i time stanu islamu u kraj. Na tom planu nisu žalili truda. Prirodno je bilo da, pošto su se muslimani spasili Kurejšija u zemlji udaljenoj oko 500 km, Kurejšije iskoriste svoj politički i vojni utjecaj koji su imali zbog vođstva u ovosvjetskim i vjerskim poslovima među Arapima. Naveli su druge mušrike na Arapskom poluotoku da budu protiv stanovnika Medine. Medina je postala okružena opasnostima i u stanju koje sličí žestokom bojkotu. Zbog toga se smanjio uvoz, i to u trenutku kada se broj onih koji traže utočište u Medini povećavao iz dana u dan. Time je uspostavljeno ratno stanje

³⁸¹ *Sahihul-Buhari*, 1/459., 556., 561.

između ovih tirana iz Mekke i njihovih saveznika, mušrika, na jednoj, i muslimana u njihovoj novoj domovini, na drugoj strani. Muslimani su imali pravo konfiskovati imovinu ovih tirana, kao što su oni konfiskovali njihovu imovinu, da ih kazne kao što su oni njih kaznili, i da im život učine teškim, kao što su i oni njima, ta da im vrate sve istom mjerom, kako ne bi mogli iskorijeniti muslimane.

Ovo su vanjska pitanja i problemi sa kojima se susreo Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nakon dolaska u Medinu. Morao ih je riješiti uz vrhunsku mudrost, kako bi se sve uspješno okončalo. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je otpočeo rješavati sva pitanja na najljepši način, uz Allahovu podršku i pomoć. Prema svakom plemenu se ophodio onako kako ono zaslužuje, s milošću ili žestinom. Radio je na čišćenju duša muslimana i podučavanju Knjizi i mudrosti. Nema sumnje da je aspekt čišćenja, podučavanja i samilosti preovladavao nad žestinom i strogoćom. Tako je bilo sve dok se islam i muslimani nisu okrijepili kroz nekoliko godina.

PRVI STADIJ

Izgrađivanje novog društva

Spomenuli smo da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, došao u Medinu i odsjeo kod Beni Nadždžara u petak (12. rebiul-evvela, prve hidžretske godine/27. septembra, 622. godine po Isau), i da je stao na zemlju ispred kuće Ebu Ejjuba, rekavši: „Ovdje je moj dom, ako Allah da.” Potom je ušao u Ebu Ejjubovu kuću.

Gradnja Poslanikove džamije

Prvi korak koji je učinio bio je gradnja džamije. Odabrao je mjesto gdje se zaustavila njegova deva. Zemljište je kupio od dvojice dječaka, jetima, u čijem vlasništvu je bilo. Lično je učestvovao u izgradnji. Nosio je cigle i kamenje, i recitovao stihove:

اللَّهُمَّ إِنَّ الْعَيْشَ عَيْشُ الْآخِرَةِ... فَاغْفِرْ لِلْأَنْصَارِ وَالْمُهَاجِرَةِ
*Allahu moj, nema života do života Ahireta,
Molim Te za oprost ensarija i muhadžira.*

Recitovao je i:

هَذَا الْحِمَالُ لَا حِمَالٍ خَيْرٌ... هَذَا أَبْرَ رَبَّنَا وَأَطْهَرُ
*Ovakav radnik, a ne radnik hajberski,
ovakav je kod Gospodara našeg bolji i čistiji.*

Ovakav postupak je ashabima davao dodatni elan za rad, pa jedan od njih reče:

لَئِنْ قَعَدْنَا وَالنَّبِيُّ يَعْمَلُ... لَدَاكَ مِنَّا الْعَمَلُ الْمَضَلُّ
*Ako mi sjednemo dok naš Poslanik radi,
to će nam veliki promašaj biti.*

Na tom mjestu nalazili su se mušrički grobovi, jedna rupčaga, nešto palmi i jedno stablo garkada. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredi da se mezarluk ekshumira, rupa zaravni, a palme i stablo posjeku i postave u pravcu kible, a kibla je bila prema Jerusale-

mu. Okviri prozora i vrata bili su od kamenja, zidovi od cigli i gline, krov od palminih grana, stubovi od debala, a tlo od pijeska i šljunka. Džamija je imala troje vrata. Udaljenost od kible do ulaznih vrata iznosila je sto lakata, a širina približno tome ili malo manja. Temelji su bili visoki tri lakta. Uz džamiju sagrađeno kuće od kamenja i cigli, a krov od granja i stabala. To su bile sobe za Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, supruge. Nakon što se završila gradnja kuća, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, se preselio iz kuće Ebu Ejjuba u svoj dom.³⁸² Džamija nije bila samo mjesto za obavljanje namaza već i univerzitet na kom su muslimani učili principe i smjernice islama. Tu su se okupljala različita plemena koja su ranije morili džahilijetski sporovi i ratovi. Džamija je bila i administrativna institucija za upravljanje svim stvarima. Odatle se polazilo u pohode. To je bio parlament u kom su se zaključivale sjednice na kojima su se dogovarali i donosile izvršne odluke. Bila je prihvatilište mnogih siromašnih muhadžira, koji nisu imali svoje domove, ni imetka, ni rod, ni porod. Početkom hidžretske godine došao je propis o učenju ezana, te uzvišene melodije koja odjekuje horizontima i drma sve krajeve svijeta. On svakog dana pet puta objavljuje da nema božanstva mimo Allaha, i da je Muhammed Allahov poslanik. Negira svaku veličinu u svemiru i svaku vjeru osim Allahove veličine i vjere sa kojom je došao Njegov rob i poslanik – Muhammed. Jedan od ashaba je bio počašćen usniti ezan: Abdullah ibn Zejd ibn Abdurabbih, radiallahu anhu. Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, mu je to potvrdio. Njegov san se poklopio sa snom Omera b. el-Hattaba, radiallahu anhu, pa je i njemu Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, to potvrdio. Cijela priča je zabilježena u hadiskim zbirkama i knjigama o Poslanikovom, sallallahu alejhi ve sellem, životopisu.³⁸³

Bratimljenje muslimana

Pored pravljenja džamije, centra okupljanja i povezivanja, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je povukao jedan od najdivnijih poteza koje je historija čovječanstva zabilježila – pobratimio je muhadžire i ensarije. Ibnul-Kajjim kaže: „Allahov Poslanik, sallallahu

³⁸² *Sahihul-Buhari*, 1/71, 1/555, 1/560; *Zadul-mead*, 2/56.

³⁸³ Bilježi ga Tirmizi, 1/358-359, hadis br. 189, Ebu Davud, Ahmed i drugi.

alejhi ve sellem, je izvršio bratimljenje između muhadžira i ensarija u kući Enesa ibn Malika, gdje je prisustvovalo devedeset ljudi: pola su bili muhadžiri, a pola ensarije. Bratimljenje se temeljilo na potpomaganju i nasljeđivanju nakon smrti bez krvnog srodstva. Nasljeđivanje je važno do Bitke na Bedru, kada je Uzvišeni objavio: *A rođaci su, prema Allahovoj Knjizi, jedni drugima preči.* (El-Enfal, 75) Tada se ukinulo svako pravo na nasljedstvo mimo srodstva, a ugovor o bratstvu se zadržao. Ima mišljenja da je izvršio i drugo bratimljenje između samih muhadžira. Međutim, jače je prvo mišljenje, jer je muhadžirima bilo dovoljno bratstvo po islamu, gradu iz kog su došli, srodstvu i porijeklu, tako da im nije bio potreban ugovor o međusobnom bratimljenju, što nije slučaj sa muhadžirima i ensarijama.³⁸⁴ Time se želio prevazići džahilijetski fanatizam i međusobne razlike nastale zbog porijekla, boje i domovine, tako da osnova prijateljevanja i neprijateljevanja bude samo islam. Ovakvo bratstvo je bilo prožeto davanjem prednosti drugima nad sobom, potpomaganjem, prijateljstvom i činjenjem dobra drugima, tako da je novo društvo bilo ispunjeno najdivnijim primjerima. Buharija bilježi da je po dolasku u Medinu Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pobratio Abdurrahmana ibn Aufa i Sada ibn Rebia. Sad je rekao Abdurrahmanu: „Ja sam najbogatiji među ensarijama, pa podijeli moj imetak na dva dijela. Imam dvije žene, pogledaj koja ti se više od njih sviđa, pa mi reci i ja ću je pustiti, a kad joj prođe iddet ti je oženi.” Na to mu Abdurrahman reče: „Neka ti Allah podari beričet u porodici i u imetku. Nego, gdje je vaša pijaca?” Uputili su ga na pijacu plemena Kajnuka. Ubrzo se vratio sa puno sira i masla. Sutradan je ponovo otišao. Poslije nekog vremena je došao, a na sebi je imao tragove mirisa. Upitaše ga: „Šta ima?” On odgovori: „Oženio sam se.” Allahov Poslanik upita: „Koliko si platio?” „Zlato, u vrijednosti pet dirhema.”³⁸⁵ Ebu Hurejre je rekao: „Ensarije rekoše Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem: 'Podijeli plantaže hurminih palmi između nas i naše braće muhadžira.'” On odgovori: „Ne.” Oni rekoše: „Onda pomozite u obradi, a rod nam je zajednički.” Rekoše: „Slušamo i pokoravamo se.”³⁸⁶ Ovo govori da su ensarije bili izuzetno gostoljubivi pre-

³⁸⁴ *Zadul-mead*, 2/56.

³⁸⁵ *Sabihul-Buhari*, 1/553.

³⁸⁶ *Sabihul-Buhari*, 4/337, hadisi br. 2049, 2293, 3937, 5072, 5148, 5153, 5155,

ma muhadžirima, kao i o njihovom požrtvovanju, davanju prednosti drugima, ljubavi i čistoći, te o tome da su muhadžiri istinski cijenili ovu plemenitost, i da to nisu iskorišćavali, nego su uzeli samo koliko im je bilo potrebno. Ovo bratimljenje je predstavljalo unikatnu mudrost, mudru politiku i rješenje za mnoge probleme sa kojima su se muslimani suočavali i na koje smo ukazali.

Povelja islamskog saveza³⁸⁷

Nakon što je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, učvrstio ugovor o bratimljenju među muslimanima, započeo je sačinjavanje konvencije kojom je uklonio mržnju i nepravedne plemenske običaje koji su u džahilijetu postojali. Njome je mogao formirati univerzalno islamsko jedinstvo. Navest ćemo njene paragrafe:

„Ovo je povelja od Muhammeda, vjerovjesnika, koja važi za vjernike i muslimane bilo da su Kurejšije ili Jesriblije, i za one koji njih budu slijedili, njima se pridružili i sa njima borili:

1. Oni čine jednu zajednicu (ummu) izvan ostalih ljudi.
2. Kurejšijski iseljenici (muhadžiri), po ranijem običaju, zajedno

5167, 6082, 6386. Kazivanje o bratimljenju je zabilježeno i u Muslimovom *Sahihu* (2529), Ebu Davudovom *Sunenu* (2926), Buharijevom *El-Edebul-mufredu* (561), Ebu Ja'linom *Musnedu*, 4/366, i drugim knjigama.

³⁸⁷ Ovaj savez je prijelazni stadij kroz koji prolaze narodi tokom svoje izgradnje, a prije upotpunjavanja i zrelosti. Služi postepenom prelasku, iz njihovih raštrkanih plemensko-džahilijetskih cjelina, koje su uglavnom bile međusobno zavađene, u koherentno islamsko jedinstvo, da se njihov paganski fanatizam istopi na vrelini vjerskog bratstva. Kada se ova izgradnja upotpuni, tj. kada se završi formiranje nacije, među njenim jedinkama se učvršćuju stubovi vjerskog bratstva, jer ono među njima formira jedinstvo i iziskuje prava poslije kojih ne ostaje nikakvog prostora za razjedinjavanje koje bi iziskivalo sklapanje saveza među samim muslimanima. Zato je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: „Nema saveza među muslimanima, a koji god savez je postojao u džahilijetu, islam ga je samo učvrstio.“ (Muslim, *Fada'ilus-sahabe*, *Babul-mu'ahat*) Međutim, prije formiranja društva, u prijelaznom periodu, savez je nešto poželjno. Enesu ibn Maliku je rečeno: „Da li je do tebe došlo da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: 'Nema saveza među muslimanima.'“, a on je odgovorio: „Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je sklopio savez između Kurejšija i ensarija u mojoj kući.“ (*Sahihul-Buhari*, hadis br. 2294, 6083 i 734. *Sahihu Muslim*, 4/1960, hadis br. 2529; *Sunenu Ebi Davud*, hadis br. 2926, *El-Edebul-mufred*, 561; *Musnedu Ebi Ja'la*, 4/366)

skupljaju doprinos radi plaćanja krvarine i otkupa svojih zarobljenika i sve u duhu dobročinstva i pravednosti među vjernicima. I svako ensarijsko pleme po ranijem običaju sakuplja doprinos radi plaćanja krvarine. Svaka skupina među njima otkupljuje svoje zarobljenike, sve u duhu dobročinstva i pravednosti među vjernicima.

3. Vjernici, zaista, neće ostaviti svog člana pritisnutog dugovima, a da ga uz dobročinstvo ne pomognu da plati krvarinu ili otkup zarobljenika.

4. Svi pobožni vjernici moraju se suprotstaviti nasilniku među njima, ili onome koji želi učiniti nepravdu, zločin, grijeh, ili širi neprijateljstvo i smutnju među vjernike.

5. Svi će biti protiv njega, makar bio sin nekog od njih.

6. Vjernik neće ubiti vjernika zbog nevjernika.

7. Vjernik neće pomoći nevjernika protiv vjernika.

8. Božija zaštita je jedna (za sve), i najskromniji vjernik može pružiti zaštitu.

9. Jevreji koji nas slijede, stječu pravo na našu pomoć i podršku. Niko im neće nepravdu činiti, niti (nekom) pomoći protiv njih.

10. Za vjernike je mir nedjeljiv i nijedan vjernik ne može sklopiti (separatno) mir mimo drugog u borbi na Božijem putu, osim ako se svi pravično saglase u tome.

11. Svi vjernici će osvetiti krv drugih vjernika koji su poginuli boreći se na Allahovom putu.

12. Nije dozvoljeno da idolopoklonik (Medine) pruža materijalnu i ličnu podršku Kurejšijama niti da vjernika sprječava (u borbi) protiv njih.

13. Ako neko bezrazložno ubije vjernika, pada pod zakon odmazde, osim ako ne udovolji zahtjevu staratelja žrtve.

14. Protiv njega će biti svi vjernici, sve dok ne osiguraju primjenu sankcije protiv počinitelja zločina.

15. Nijednom vjerniku nije dozvoljeno pomaganje ili pružanje zaštite zločincu. Allahovo prokletstvo i srdžba na Sudnjem danu bit će na onog ko pomogne zločinca i da mu utočište. Neće mu biti pri-

mljeno pokajanje niti iskupnina.

16. U čemu god da se razidete, vraćajte se Allahu i Muhammedu.³⁸⁸

Utjecaj ideala na društvo

S ovakvom mudrošću i oštromnošću, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je učvrstio stubove novog društva. To društvo je predstavljalo rezultat ideala koje su ti velikani afirmirali zahvaljujući druženju sa Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem. On ih je podučavao, odgajao, duševno čistio, podsticao na kićenje plemenitim osobinama, vaspitavao u duhu ljubavi, bratstva, slave i časti, ibadeta i pokornosti Allahu.

Jedan čovjek je upitao: „Šta je najbolje u islamu?“ Allahov Poslanik je odgovorio: „Da nahraniš gladnog i da nazoveš selam i znanom i neznanom.“³⁸⁹

Abdullah ibn Selam je rekao: „Kada je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, stigao u Medinu, otišao sam da ga dočekam. Kada se ukazalo njegovo lice, odmah sam znao da to nije lice lažova. Prve njegove riječi su bile: ‘O ljudi, nazivajte selam, nahranite gladne, spajajte rodbinske veze, molite se Allahu noću dok drugi spavaju, i s mirom ćete ući u Džennet.’“³⁹⁰

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je govorio: „Neće ući u Džennet onaj od čijeg zla nije siguran njegov komšija.“³⁹¹ Rekaio je: „Musliman je onaj od čijeg su jezika i ruku bezbjedni drugi muslimani.“³⁹² Niko od vas ne može biti pravi vjernik dok ne bude volio svome bratu ono što voli samome sebi.³⁹³ Vjernici trebaju biti kao jedan čovjek. Ako se požali oko, cijelo tijelo suosjeća, i ako ga zaboli glava, cijelo tijelo suosjeća.³⁹⁴ Vjernik vjerniku je kao stub stubu – jedan drugog podupiru.³⁹⁵ Nemojte se međusobno mrziti i jedan

³⁸⁸ Ibn Hišam, 1/502-503.

³⁸⁹ *Sahihul-Buhari*, 1/6., i 1/9.

³⁹⁰ Bilježe ga Tirmizija, Ibn Madže i Ed-Darimi. *Miškatul-mesabih*, 1/168.

³⁹¹ Bilježi ga Muslim. *Miškatul-mesabih*, 2/422.

³⁹² *Sahihul-Buhari*, 1/6.

³⁹³ *Sahihul-Buhari*, 1/6.

³⁹⁴ Bilježi ga Muslim. *Miškatul-mesabih*, 2/422.

³⁹⁵ Muttefekun alejh. *Miškatul-mesabih*, 2/422.

drugom leđa okrećati! O Allahovi robovi, budite braća! Nije lijepo da musliman bojkotuje svog brata više od tri dana.³⁹⁶ Musliman je muslimanu brat, neće mu nepravdu učiniti, niti ga izdati. Ko zadovolji potrebu svoga brata, Allah će zadovoljiti njegovu potrebu. Ko muslimana razriješi brige, Allah će njemu razriješiti jednu od njegovih briga na Sudnjem danu. Ko pokrije muslimanu sramotu, Allah će pokriti njegovu na Sudnjem danu.³⁹⁷ Smilujte se onima koji su na Zemlji, vama će se smilovati Onaj Koji je na nebesima.³⁹⁸ Nije vjernik onaj koji se najede, a njegov komšija pored njega gladuje.³⁹⁹ Psovanje vjernika je grijeh, a njegovo ubistvo je nevjerstvo.⁴⁰⁰ Rekao je da je uklanjanje prepreke sa puta sadaka, i ubrajao je to u jedan od dijelova imana.⁴⁰¹ Bodrio je vjernike da udjeljuju. O vrijednostima udjeljivanja je govorio tako da srce zatreperi. Govorio je: "Sadaka gasi loša djela kao što voda gasi vatru."⁴⁰² "Koji musliman dadne muslimanu odjeću da pokrije golotinju, Allah će ga obdariti zelenom džennetskom odorom. A koji musliman nahrani gladnog muslimana, Allah će ga nahraniti džennetskim plodovima. I koji god musliman napoji žednog muslimana, Allah će ga napojiti zapečaćenim džennetskim napitkom.⁴⁰³ Čuvajte se džehennemske vatre pa makar i polovinom hurme, a ko nema, onda lijepom riječju."⁴⁰⁴

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je vjernike puno podstjecao na suzdržavanje od prošenja. Navodio je vrijednost sabura i zadovoljstva onim što se ima. Prošnju je smatrao ogrebotinom na licu prosjaka,⁴⁰⁵ osim, da Allah sačuva, ako je čovjek primoran.

Objašnjavao im je koje vrijednosti, nagrade i sevape kod Alla-

³⁹⁶ *Sahihul-Buhari*, 2/896.

³⁹⁷ Muttefekun alejh. *Miškatul-mesabih*, 2/422.

³⁹⁸ *Sunenu Ebi Davud*, 2/335., *Džamiut-tirmizi*, 2/14.

³⁹⁹ Bilježi ga El-Bejheki u *Šuabul-iman*. *Miškatul-mesabih*, 2/424.

⁴⁰⁰ *Sahihul-Buhari*, 2/893; *Džamiut-tirmizi*, 4/311, hadis br. 1983.

⁴⁰¹ Hadis o tome bilježe dva *Sahiba*. *Miškatul-mesabih*, 1/12, i 1/167.

⁴⁰² Ahmed, bilježi Tirmizi i Ibn Madže, *Miškatul-Mesabil* 1/14.

⁴⁰³ *Sunenu Ebi Davud*, *Miškatul-mesabih*, 1/169, i *Džamiut-tirmizi*, 4/546, hadis br. 2449.

⁴⁰⁴ *Sahihul-Buhari*, 1/190, i 2/890.

⁴⁰⁵ To bilježe Ebu Davud, Et-Tirmizi, En-Nesa'i, Ibn Madže i Ed-Darimi. *Miškatul-mesabih*, 1/163.

ha imaju ibadeti. Sve je to čvrsto povezivao sa spuštenom Objavom. Učio im je Kur'an, a i oni su ga učili, tako da ih je ovo njihovo studiranje učilo pravima koja moraju praktično ispuniti prema islamskom pozivu i Poslanici, osim što je moraju razumjeti i o njoj promišljati. Tako je pročistio njihovo razmišljanje, uzdigao njihove ideale, probudio njihove talente i opskrbio ih najuzvišenijim vrijednostima, dok nisu stigli do vrhunca savršenosti koju nije upoznala ljudska historija kada su u pitanju ljudi koji nisu vjerovjesnici. Abdullah ibn Mes'ud, radiallahu anhu, je rekao: „Ko hoće da se na nekog ugleda, neka se ugleda na one koji su umrli, jer se za onoga ko je još živ ne može garantirati da neće upasti u smutnju. To su Muhammedovi, sallallahu alejhi ve sellem, ashabi. Bili su najbolji dio ummeta. Imali su najbolja srca, najdublje znanje i najmanje izvještačenosti. Uzvišeni Allah ih je odabrao da se druže sa Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, i da uspostave njegovu vjeru. Zato imajte u vidu njihovu vrijednost, i idite njihovim stopama. Koliko god možete, okitite se njihovim plemenitim osobinama, jer su oni, uistinu, bili upućeni Pravim putem.”⁴⁰⁶

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, koji je bio najveći vođa, imao je takve unutarne i vanjske osobine, savršenosti, talente, vrijednosti, plemenite čudi, lijepa i slavna djela, da su srca hrlila ka njemu i duše mu se posvećivale. Kad god bi nešto rekao, ashabi bi pohitali to primijeniti. Kada god bi izdao neku naredbu ili smjernicu, utrkivali su se ko će to izvršiti. Na ovakav način je mogao izgraditi novo društvo, koje je bilo najdivnije i najčasnije koje je historija upoznala. Za probleme ovakvog društva mogao je dati rješenja za kojima čovječanstvo uzdiše, izmoreno u tminama vremena. Uz ovako visoke ideale upotpunile su se komponente novog društva koje se suočilo sa svim tokovima vremena tako da je izmijenilo njihov smjer i tok historije ljudskog roda.

Sklapanje ugovora sa Jevrejima

Nakon što je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, učvrstio stubove novog društva i novog islamskog ummeta, koje je počivalo na vjerskom, političkom i sistemskom jedinstvu muslimana, otpočelo je uređivanje odnosa sa nemuslimanima. Time je želio obezbijediti

⁴⁰⁶ Bilježi ga Razin, *Miškatul-mesabih*, 1/32.

sigurnost, mir, sreću i dobro svim ljudima uz konstituisanje teritorije koja će biti domovina svih. Uveo je zakone tolerancije, kakve do tada nije poznao svijet ispunjen fanatizmom uz lične i plemenske ciljeve. Najbliži susjedi Medine među nemuslimanima bili su Jevreji. I pored prikrivenog neprijateljstva prema muslimanima, još uvijek javno nisu ispoljavali nikakav otpor. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je sa njima sačinio ugovor u kome ih je posavjetovao, ostavivši im osnovnu vjersku i imovinsku slobodu. Nije se upuštao u politiku izolacije, konfiskacije i netrpeljivosti. Spomenut ćemo najvažnije poglavlje i paragrafe ovog ugovora.

Paragrafi ugovora

1. Jevreji Benu Avf su narod koji živi sa muslimanima. Jevrejima pripada njihova vjera, a muslimanima njihova. Isto važi i za robove i za slobodne, i za Jevreje koji ne pripadaju tom plemenu.

2. Jevreji će imati svoju ekonomiju, a muslimani svoju.

3. Dužni su pomagati jedni druge protiv onoga ko ratuje protiv potpisnika ovog ugovora.

4. Međusobno se trebaju savjetovati i dogovarati samo na osnovama dobročinstva.

5. Saveznici se trebaju se čuvati međusobnih smutnji i smicalica.

6. Potlačenom treba pomoći.

7. Jevreji ulažu svoje imetke u ratu zajedno sa vjernicima, dokle god rat traje.

8. Jesrib postaje zaštićeno mjesto ovog ugovora.

9. Ako izbiju neke nesuglasice između potpisnika ovog ugovora, uz opravdan strah od nereda, treba se obratiti Allahu i Muhammedu, Allahovom poslaniku.

10. Kurejšije se ne uzimaju u zaštitu, niti neko ko im pomaže.

11. Međusobno se moraju pomagati protiv onih koji napadnu Jesrib.

12. Ovaj ugovor ne štiti nasilnika niti grijешnika.⁴⁰⁷

⁴⁰⁷ Ibn Hišam, 1/503-504.

Ratifikovanjem ovog ugovora, Medina sa svojom okolinom postala je uvažena država, sa Medinom kao glavnim gradom, i Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, kao predsjednikom, ako se može tako reći. Izvršnu i glavnu vlast su imali muslimani. Radi širenja mira i sigurnosti, Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, je u budućnosti sklopio slične ugovore shodno postojećim prilikama, o čemu ćemo kasnije govoriti.

Krvava borba

Provokacije Kurejšija i povezivanje sa Abdullahom ibn Ubejjom

Ranije smo spomenuli kakve su sve kazne i mučenja nevjernici Mekke sprovodili protiv muslimana dok su bili u njoj, kao i o zločinima prilikom Hidžre, zbog kojih su zaslužili ekonomske sankcije, a potom i oružani sukob. Međutim, ni poslije toga se nisu osvijestili i nisu prestajali sa svojim neprijateljstvom. Naprotiv, to što su im muslimani umakli i našli bezbjedno utočište u Medini, izazvalo je kod njih još veću mržnju. Zato su poslali pismo Abdullahu ibn Ubejju ibn Selulu – koji je tada bio mušrik - kao poglavaru ensarija prije Hidžre. Poznato je da su se ensarije složili oko njegovog vođstva, i da su ga umalo postavili za svog kralja, da nije Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, učinio hidžru ka njima, i oni u njega povjerovali. Mušrici su Abdullahu ibn Ubejju i njegovim drugovima mušricima poslali pismo u kojem mu upućuju oštre riječi:

„Pružili ste utočište našem čovjeku, a mi se kunemo Allahom: ili ćete ga ubiti, ili protjerati, ili ćemo vas svi napasti, dok ne pobijemo vaše borce i porobimo vaše žene.”⁴⁰⁸ Po dobitku ove prijetnje, Abdullah ibn Ubejj se diže da izvrši naredbu svoje braće mušrika iz Mekke. Gajio je zlobu prema Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, što ga je potisnuo sa kraljevskog prijestolja. Abdurrahman ibn Kab kaže: „Kada Abdullah ibn Ubejj i idolopoklonici koji su bili sa njim dobiše ovu poruku, okupiše se da ubiju Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Kad ta vijest dođe do Allahovog Poslani-

⁴⁰⁸ Ebu Davud, *Sunen*, 2/154.

ka, sallallahu alejhi ve sellem, on ode do njih i reče im: ‘Kurešijska prijetnja vam je ozbiljna, ali ne mogu vas uvući u veću zamku nego što možete vi sami sebi učiniti. Želite da se borite protiv svoje braće i djece?’ Čuvši to, razidoše se.⁴⁰⁹

Abdullah ibn Ubejj ibn Selul se tada suzdrža od borbe, zbog slabosti ili razboritosti njegovih sljedbenika. Ali iz njegovih poteza se vidi da se slagao sa Kurešijama. Koristio je svaku priliku da ubaci zlo između muslimana i mušrika. Stalno je u to uvlačio i Jevreje, kako bi imao njihovu podršku. Međutim, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je velikom mudročću uvijek uspijevao ugasiti vartu njihovog zla.⁴¹⁰

Proglas odluke o zabrani posjete Svetom hramu

Sad ibn Muaz odluči da ode u Mekku i obavi umru. Odsjeo je kod Umejjea ibn Halefa, pa mu reče: „Gledaj da uđem u harem kad je malo svijeta, kako bih tavafio oko Kabe.” Kada bi blizu podne, oni krenuše u Sveti hram. Srete ih Ebu Džehl. On upita Umejjea: „Ebu Safvane, ko je to s tobom?” On odgovori: „Sad.” Ebu Džehl mu reče: „Vidim da slobodno i bezbijedno ideš Mekkom, a primili ste odmetnike i želite ih pomoći i podržati! Tako mi Allaha, da nisi s Ebu Safvanom, ne bi se čitav vratio svojoj porodici.” Sad mu odgovori povišenim glasom: „Tako mi Allaha, da si mi pokušao zabraniti, ja bih tebi zabranio i više od toga – zabranio bih ti prolazak medinskim putem!”⁴¹¹

Kurejšije prijete muhadžirima

Kurejšije kao da se odlučiše na goru soluciju od ove. Razmišljali su da lično unište muslimane, a posebno Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. Ovo nije bila samo zamisao već je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, utvrdio da mu Kurejšije prave zamke i žele zlo. Noćima je bdio, a ashabi su stražarili. Buhari i Muslim u svojim *Sahibima* od Aiše, radiallahu anha, bilježe da je rekla: „Kada je došao u Medinu, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je

⁴⁰⁹ Ebu Davud, *Sunen*, 2/154.

⁴¹⁰ O ovome pogledaj *Sahihul-Buhari*, 2/656, 2/916, 2/924.

⁴¹¹ *Sahihul-Buhari*, 2/563.

probudio jednu noć, a zatim rekao: 'Kamo sreće da mi neko od mojih dobrih drugova čuva stražu noću.' Dok smo bili u takvom stanju, ču-smo zveket oružja. On upita: 'Ko je to?' Taj odgovori: 'Sad ibn Ebu Vekkas.' Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ga upita: 'Šta te je dovelo ovamo?' On odgovori: 'Osjetio sam strah za tebe, Allahov Poslaniče, pa dođoh da ti čuvam stražu.' Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, se pomoli za njega i zaspao."⁴¹² Ovakvo stražarenje nije bilo ograničeno na nekoliko noći, već je bilo ustaljeno. Pripovijeda se od Aiše, radiallahu anha, da je rekla: „Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, su čuvali preko noći sve dok Allah nije objavio: *A Allah će te od ljudi štiti.* (El-Ma'ide, 67) Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, proturi glavu kroz šator i reče: 'O ljudi, slobodni ste. Mene će čuvati Uzvišeni Allah.'⁴¹³

Nije samo Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio u opasnosti nego i svi muslimani. Ubejj ibn Kab pripovjeda: „Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, došao sa ashabima u Medinu i ensarije im pružile utočište, Arapi su se ujedinili protiv njih. Nisu smjeli zaspati bez oružja, a s njim su i osvitali.”

Dozvola za borbu

U ovim opasnim prilikama u kojima je muslimansko biće u Medini bilo direktno ugroženo, i koje su govorile da Kurejšije ne odustaju od svojih namjera ni u kom slučaju, Uzvišeni Allah je objavio dozvolu za borbu, ali ona nije bila obavezna. Uzvišeni Allah kaže: *Dopušta se odbrana onima koje drugi napadnu, zato što im se nasilje čini, a Allah je, doista, kadar da ih pomogne.* (El-Hadždž, 39) Uz to je objavio i ajete u kojima im objašnjava da je ova dozvola došla radi uklanjanja neistine i uspostavljanja Allahovih propisa. Uzvišeni Allah kaže: *One koji će, ako im damo vlast na Zemlji, molitvu obavljati i milostinju udjeljivati i koji će naređivati da se čine dobra djela, a odvrćati od nevaljalih.* (El-Hadždž, 41) Ova dozvola je bila ograničena na borbu protiv Kurejšija, da bi se uz promjenu prilika razvila do stadija obaveznosti, i to ne samo protiv Kurejšija već i protiv drugih. Stadij u

⁴¹² *Sahihul-Buhari*, hadis br. 2885; *Fethul-Bari*, 6/95, 7231, 13/232; *Sahihu Muslim*, 4/1875, hadis br. 40.

⁴¹³ *Džamiut-tirmizi*, 5/234, hadis br. 3046.

obaveznosti na borbu:

1. Smatranje kurejšijskih mušrika ratnim protivnicima, jer su prvi počeli nasilje, tako da su muslimani imali pravo da se bore protiv njih i konfiskuju njihove imetke, što nije slučaj sa ostalim arapskim mušricima.

2. Borba protiv arapskih mušrika koji pomažu Kurejšije i sa njima se ujedine, kao i protiv svakog drugog koji otpočne neprijateljstvo protiv muslimana, a ne pripada Kurejšijama.

3. Borba protiv Jevreja koji pronevjere ili sklope savez sa mušricima, a koji su imali sklopljen ugovor sa Allahovim Poslanikom, *sallallahu alejhi ve sellem*.

4. Borba protiv sljedbenika Knjige, poput hrišćana, koji otpočinu neprijateljstvo protiv muslimana, sve dok ponizno i poslušno ne daju džizju.

5. Suzdržavanje od borbe protiv onih koji prime islam, bili mušrici, hrišćani ili neki drugi. Njegov život i imetak su sačuvani, osim ukoliko prekrši neko od prava islama, a njegov konačni obračun je kod Allaha.

Pošto je objavljena dozvola borbe, Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, je htio proširiti svoju vlast nad glavnim putem kojim su Kurejšije išli iz Mekke u Šam radi trgovine. Za to je odabrao dva plana:

Prvi: sklopio je ugovor o savezništvu ili nenapadanju sa svim plemenima koja su bila nastanjena duž ovog puta, ili su nastanjivali prostor između ovog puta i Medine. Vjerovjesnik, *sallallahu alejhi ve sellem*, je sklopio ugovor sa plemenom Džuhejne prije započinjanja svojih vojnih aktivnosti, a oni su živjeli tri merhale udaljeni od Medine. Također je sklopio druge ugovore tokom njegovih vojnih patroliranja, što ćemo tek spomenuti.

DRUGI STADIJ

Slanje izvidnica jedne za drugom ka ovom putu

Bitke i slanje trupa prije Bedra

Radi realizacije prethodna dva plana, počeo je sa praktičnim vojnim potezima poslije dobijanja dozvole za borbu, koji su najviše sličili izviđačkim patroliranjima, kojima je bio cilj:

- Otkrivanje i upoznavanje puteva koji okružuju Medinu, kao i puteva koji vode u Mekku;

- Sklapanje ugovora sa plemenima koja su naseljavala ove puteve.

- Pokazivanje mušricima Jesriba, Jevrejima koji žive u njoj i beduinima oko nje, da su muslimani jaki i da su se oporavili od nekadašnje slabosti.

- Upozorenje Kurejšijama na posljedice njihovih ishitrenih poteza, kako bi se vratili iz zablude nastanjene duboko u njima, i kako bi osjetili povećanu opasnost po njihovu ekonomiju i sredstva za život. To ih je trebalo navratiti na primirje, a odvratiti od želje za borbom protiv muslimana na njihovoj zemlji, odvrćanja od Allahovog puta i kažnjavanjem potlačenih vjernika u Mekki, kako bi muslimani postali slobodni u dostavljanju Allahove Poslanice svim krajevima Arapskog poluotoka. Ukratko ćemo spomenuti ove trupe:

- 1. Slanje trupe u područje Sejful-bahr.** Dogodilo se u ramazanu prve godine po Hidžri, što odgovara martu, 623. godine po Isau. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je postavio Hamzu za vođu ove izvidnice i poslao ga na čelu trideset muhadžira da stopira kurejšijsku karavanu koja je dolazila iz Šama. U njoj je bio Ebu Dže-hl ibn Hišam sa tri stotine ljudi. Stigli su do Sejful-Bahra sa priobalne

strane. Sretoše se i spremiše za borbu. Tuda je naišao Medždi ibn Amr el-Džuheni, a bio je u savezu s obje strane, i ispriječio se između njih da se ne sukobe. Hamzina zastava je bila prva zastava koju je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao u islamu, bijele boje. Nosio ju je Ebu Mersed Kenaz ibn Husajn el-Ganevi.

2. Slanje trupe u područje Rabig. To se dogodilo u ševvalu prve godine po Hidžri, ili aprila 623. godine po Isau. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je poslao Ubejda b. el-Harisa b. el-Muttaliba na čelu 60 muhadžira. Oni sretoše Ebu Sufjana na čelu 200 ljudi u dolini Rabig. Samo su se strijelama gađali, ali ovaj put nije došlo do sukoba. Prilikom ove izvidnice dvojica ljudi iz mekkanske vojske su se priključili muslimanima: El-Mikdad ibn Amr el-Behrani i Utbe ibn Gazvan el-Mazini. Bili su muslimani, a sa mušricima su krenuli kako bi mogli prebjeći kod muslimana. Ubejdova zastava je bila bijela, a nosio ju je Mistah ibn Usase b. el-Muttalib ibn Abdumenaf.

3. Slanje trupe u područje El-Harrar. To je bilo u mjesecu zul-ka-deu, prve godine po Hidžri, što odgovara maju, 623. godine. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je poslao Sa'da ibn Ebu Vekkasu na čelu dvadeset ljudi da presretnu kurejšijsku karavanu, a da ne prelaze El-Harrar. Krenuli su pješke, odmarajući se danju, a putujući noću. U El-Harrar stigoše peti dan izjutra, ali je karavana već prošla dan prije. Sa'dova zastava je, također, bila bijela, a nosio ju je Mikdad ibn Amr.

4. Pohod na El-Ebva ili Veddan.⁴¹⁴ Dogodio se mjeseca saffera, druge godine po Hidžri, što odgovara avgustu 623. godine po Isau. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je lično krenuo u ovaj pohod sa sedamdeset muhadžira, kako bi presreo kurejšijsku karavanu. Došao je do Veddana, ali na putu nije naišao ni na kakvu zamku. U Medini je za namjesnika postavio Sada ibn Ubadu, r.a. U ovom pohodu je sklopio saveznički ugovor sa Amrom ibn Mahšijom ed-Damrijem, koji je u to vrijeme bio starješina plemena Beni Damret. Tekst ugovora glasi:

„Ovo je ugovor između Muhammeda, Allahovog poslanika, i plemena Beni Damret. Bezbijedni su njihovi životi i imeci, imat će

⁴¹⁴ Veddan je mjesto između Mekke i Medine, a između njega i Rabiga prema Medini ima 29 milja. El-Ebva je mjesto blizu Veddana.

pomoć protiv svakog ko ih napadne, sve dotle dok ne napadaju Allahovu vjeru, dokle god more kvasi vunu, a ako ih Poslanik pozove u pomoć, trebaju se odazvati.”⁴¹⁵ Ovo je bio prvi pohod koji je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poveo. Trajao je petnaest dana. Zastava je bila bijela, a nosio ju je Hamza ibn Abdulmuttalib.

5. Pohod na Buvat. Desio se u rebiul-evvelu, druge godine po Hidžri, što odgovara septembru 623. godine po Isau. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je krenuo sa dvjesta ashaba da presretne kurejšijsku karavanu u kojoj je bio Umejje ibn Halef el-Džumehi, sto ljudi iz Kurejša i dvije i po hiljade kamila. U Buvat je došao sa strane Radve,⁴¹⁶ ali nikog nije našao. Ovog puta je u Medini za svog zamjenika ostavio Sada ibn Muaza. Zastava je bila bijela, a nosio ju je Sad ibn Ebu Vekkas, r.a.

6. Pohod na Sefevan. Dogodio se u rebiul-evvelu, druge godine po Hidžri, što odgovara septembru, 623. godine po Isau. Povod ovog izlaska je bio napad manjih trupa na čelu sa Kurzom ibn Džabirrom el-Fehrijem na medinske pašnjake, gdje opljačkaše nešto stoke. U potjeru za njima je krenulo sedamdeset ashaba na čelu sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem. Tjerali su ih do doline Sefevan sa strane Bedra, ali nije sustigao Kurzaa i njegove drugove, pa se vratio bez borbe. Ovaj pohod se naziva Prvi pohod na Bedr. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je za namjesnika Medine ovaj put postavio Zejda ibn Harisa. Zastava je bila bijela, a nosio ju je Alija ibn Ebu Talib.

7. Pohod na Zul-Ušejret. Dogodio se u džumadel-ulau i džumadel-ahireu druge godine po Hidžri, što odgovara novembru i decembru, 623. godine po Isau. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je krenuo sa sto pedeset ili dvjesta dobrovoljaca muhadžira, i trideset deva koje su naizmjenično jahali da presretnu kurejšijsku karavanu koja je išla za Šam. Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, je došla vijest da je ova karavana krenula iz Mekke natovarena kurejšijskom robom. On je stigao do Zul-Ušejreta,⁴¹⁷ ali je karavana već

⁴¹⁵ *El-Mevahibul-ledunije*, 1/75., i njegov komentar od Zerkanija.

⁴¹⁶ Buvat i Radva su dva brda čije je podnožje zajedničko. To su brda područja koje je nastanjivalo pleme Džuhejne na putu ka Šamu, do kog od Medine ima oko 48 milja.

⁴¹⁷ El-Ušejret se zove još i El-Ušejra', i El-Ušejre, a to je mjesto u blizini Jenbu'a.

prošla nekoliko dana ranije. To je bila ista karavana za kojom je tragao kada se vraćala iz Šama, i zbog koje je došlo do Bitke na Bedru. Ovaj Resulullahov, sallallahu alejhi ve sellem, izlazak je bio krajem džumadel-ulaa, a povratak početkom džumadel-ahirea, kako piše Ibnu Ishak. Možda je ovo razlog razilaženja autora sira oko određivanja mjeseca ovog pohoda. Na ovom pohodu Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je sklopio ugovor o nenapadanju sa plemenom Benu Mudlidž i njihovim saveznicima iz plemena Beni Damre. U Medini je za zamjenika ostavio Ebu Selemeta ibn Abduleseda el-Mahzumija. Zastava je bila bijela, a nosio ju je Hamza ibn Abdulmuttalib, r.a.

8. Slanje trupe u mjesto Nahla. To se dogodilo u redžebu, druge godine po Hidžri, što odgovara januaru 624. godine po Isau. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je poslao Abdullaha ibn Džahša el-Esedija na Nahlu, sa dvanaest muhadžira. Po dvojica su se mijenjala na jednoj devi. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, mu je napisao pismo i naredio da ga ne smije pročitati dok se ne udalji na dva dana hoda od Medine. Abdullah je putovao dva dana, zatim pročitao poruku. U njoj je pisalo: „Kad pročitaš ovo pismo, nastavi put dok ne dođeš u Nahlu, koja se nalazi između Mekke i Taifa. Odatle motri na kurešijske karavane i dostavi nam sve što saznaš o njima.” On reče: „Slušam i pokoravam se!” Abdullah o tome obavijesti drugove, i reče im da nema odlaska na silu. „Ko voli biti šehid, neka krene, a ko mrzi smrt, nek se vrati nazad. Što se mene tiče, ja ću ići.” I svi krenuše. Na putu se izgubi deva koju su jahali Sad ibn Ebu Vekkas i Utbe ibn Gazvan, pa zastadoše da je traže.

Abdullah ibn Džahš je nastavio put dok nije došao do Nahle. Kurejšijska karavana prođe noseći suho grožđe, kožu i drugu trgovačku robu. U njoj su bili Amr b. el-Hadremi, Osman i Neufel, sinovi Abdullah b. el-Mugire i Hakem ibn Kejsan, rob plemena El-Mugire. Muslimani se posavjetovaše šta da urade. Rekoše: „Nalazimo se u posljednjem danu svetog mjeseca redžeba. Ako ih napadnemo, oskrnavit ćemo svetost mjeseca, ako ih propustimo, ove noći će ući u Mekku.” Tada se saglasiše za napad. Jedan od njih odape strijelu, pogodi Amra b. el-Hadremija i ubi ga, zarobiše Osmana i El-Hakema, a Neufel pobježe. Zatim sa dva zarobljenika i karavanom odoše u Medinu. Od robe odvojiše petinu. To je bila prva petina u islamu. Tada je pala i prva žrtva u islamu i prva dva zarobljenika. Allahov Poslanik,

sallallahu alejhi ve sellem, osudi ovaj gest i reče: „Nisam vam naredio da napadate u svetom mjesecu.” I do daljnjeg zamrznuo status karavane i dva zarobljenika.

U ovom događaju mušrici Mekke ugledaše priliku da optuže muslimane da su dozvolili ono što je Allah zabranio i oko toga su tekle mnoge priče. Tada Allah objavi ajete koji presjekoše razna nagađanja, te da su mušrici počinili mnogo gore stvari od ovoga što su uradili muslimani. *Pitaju te o svetom mjesecu, o ratovanju u njemu. Reci: 'Ratovanje u njemu je velik grijeh, ali je nevjerovanje u Allaha i odvratanje od Njegovog puta i časnih mjesta i izgonjenje stanovnika njegovih iz njih je još veći grijeh kod Allaha. A smutnja je gora od ubijanja.'* (El-Bekara, 217)

Galama koju mušrici prave oko ovoga kako bi ubacili sumnju u vezi muslimanskih boraca nije na mjestu, jer su sve svetinje oskrnavljene u ratu protiv islama i progonu muslimana. Zar muslimani nisu bili nastanjeni u svetom mjestu, kada je donesena odluka za konfiskaciju njihove imovine i ubistvo njihovog Poslanika? Šta im sada bi da ovim svetostima iznenada vrate njihov status svetosti, pa je svako skrnavljenje odjednom bruka i grozota? Nema sumnje da je propaganda koju su mušrici počeli širiti izgrađena na bestidnosti i nemoralu. Nakon ovoga Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je oslobodio ona dva zarobljenika, i njegovim nasljednicima platio krvarinu za ubijenog.⁴¹⁸

To su bile izvidnice i pohodi prije Bedra. Ni u jednom nije došlo do oduzimanja imovine i ubijanja ljudi, osim nakon Kurzovog napada i krađe stoke. Mušrici su prvi započeli sa svim onim ranijim učinjenim zlom. Nakon događaja sa izvidnicom Abdullaha ibn Džahša, potvrdio se strah mušrika. Pred njima se po prvi put otjelovi prava opasnost. Upadoše u situaciju koje su se pribojavali. Shvatiše da je Medina na krajnjem stepenu budnosti i pripravnosti, te da prati svaki njihov pokret i korak na trgovačkom putu. Shvatili su da su muslima-

⁴¹⁸ Detalje ovih izvidnica i pohoda smo uzeli iz djela *Zadul-mead*, 2/83-85, i *Sire Ibn Hišama*, 1/591-605. U izvorima postoji razilaženje oko redoslijeda ovih pohoda i izvidnica, kao i preciziranja tačnog broja njihovih učesnika. U tome smo se oslonili na mišljenje Imama Ibnul-Kajjima.

ni u stanju preći gotovo 300 milja razdaljine, i da na toj daljini ubiju i zarobe ljude i robu, i vrate se zdravi sa ratnim plijenom. Shvatili su da je njihova trgovina sa Šamom pred trajnom velikom opasnošću. Međutim, umjesto da se počnu osvješćivati i okretati svoju politiku ka primirju i pomirenju – kao što su to učinili Džuhejnet i Benu Damret – ovi još više pojačali mržnju i neprijateljstvo, a njihovi poglavari i prvaci odlučili su svoja obećanja i prijetnje sprovedu u djelo, a to je iskorijenjivanje muslimana u njihovim domovima. To je bio i razlog koji je doveo do Bitke na Bedru.

Muslimanima je borba postala obavezna nakon događaja sa izvidnicom Abdullaha ibn Džahša, mjeseca šabana druge godine po Hidžri. Tim povodom objavljeni su jasni ajeti: *I borite se na Allahovom putu protiv onih koji se bore protiv vas, ali vi ne otpočinite borbu! Allah, doista, ne voli one koji zapodijevaju kavgu. I napadajte takve gdje god ih sretnete i progonite ih odande odakle su i oni vas prognali. A smutnja je teža od ubijanja! I ne borite se protiv njih kod Časnog hrama, dok vas oni ne napadnu. Ako vas napadnu onda ih ubijajte! Neka takva bude kazna za nevjernike. Ako se prođu, pa Allah zaista prašta i samilostan je. I borite se protiv njih sve dok mnogoboštva ne nestane, i dok se Allahova vjera slobodno ispovijedati ne mogne. Pa ako se okane, onda neprijateljstvo prestaje, jedino protiv nasilnika ostaje.* (El-Bekara, 190-193)

Ubrzo iza toga Allah je objavio ajete u kojima je objasnio muslimanima način ratovanja uz podsticanje i bodrenje; objasnio im je i neke od Njegovih propisa:

Kada se u borbi s nevjernicima sretnete, po šijama ih udarajte sve dok ih ne oslabite, a onda ih vežite, i poslije ili ih velikodušno sužanjstva oslobodite, ili otkupninu zahtijevajte, sve dok borba ne prestane. Tako učinite! Da Allah hoće, On bi im se osvetio, ali On želi da vas iskuša jedne drugima. On neće poništiti djela onih koji na Allahovom putu poginu i On će ih, sigurno, uputiti i prilike njihove poboljšati, i u Džennet ih uvesti, o kome ih je već upoznao. O vjernici, ako Allaha pomognete, i On će vama pomoći i korake vaše učvrstiti. (Muhammed, 4-7)

Nakon ovih ajeta Uzvišeni Allah je pokudio one čija srca su se

razlupala kada su čuli naredbu o borbi: *A kada bi objavljena jasna sura i u njoj spomenuta borba, ti si mogao vidjeti one čija su srca bolesna kako te gledaju pogledom pred smrt onesviještenog.* (Muhammed, 20) Obavezivanje borbe, podsticanje na nju, i pripremanje za nju je bilo upravo ono što iziskuje situacija. Da je neki vojskovođa proučavao tadašnje prilike, naredio bi svojim vojnicima da se pripreme za borbu, a kamoli Uzvišeni i Sveznajući Stvoritelj. Prilike su iziskivale krvavu bitku između istine i zablude, a događaj oko izvidnice Abdullaha ibn Džahša je bio žestok udarac svim mušricima i njihovom entuzijazmu, koji ih je zabolio i ostavio da se prevrću kao da su na žeravici. Objavljeni ajeti u kojima se naređuje borba implicitno govore da se primaklo vrijeme za krvavu bitku i da će ishod borbe na kraju biti pobjeda muslimana. Pogledajmo kako Uzvišeni Allah naređuje muslimanima da protjeraju mušrike odande odakle su oni njih protjerali, i kako podučava propisima koji se tiču pobjedničke vojske, vezanih za zarobljenike, izvojevanje pobjede na zemlji i okončanje rata. Sve je ovo upućivalo na konačnu pobjedu muslimana, ali je Uzvišeni Allah to ostavio tajnovito, kako bi svaki čovjek ispoljio svoj entuzijazam za borbu na Allahovom putu. U tim danima, mjeseca ša'bana druge godine po Hidžri, što odgovara februaru, 624. godine po Isau, Uzvišeni Allah naredi promjenu kible od Kudusa prema Kabi. To je doprinijelo da muslimani u potpunosti otkriju jevrejske munafike koji su se priključili muslimanskim redovima da bi sijali nered. Otkrili su se i vratili onome na čemu su i bili, čime su se muslimanski redovi pročistili od mnogih izdajnika i spletkaroša. Promjena kible sadrži i aluziju na početak novog perioda koji će se završiti muslimanskim zauzimanjem te kible, jer nije čudno da nečija kibla bude u rukama njihovih neprijatelja. Ali, ako je takvo stanje u praksi, onda mora doći dan kada se ta kibla mora osloboditi, ukoliko su stvarno na istini. Ovim naredbama i aluzijama porastao je elan muslimana i pojačala se njihova čežnja za borbom na Allahovom putu i susretom sa neprijateljem u konačnoj bici koja se vodila radi uzdizanja Allahove riječi.

VELIKA BITKA NA BEDRU – PRVA ODLUČUJUĆA BITKA U ISLAMU

Povod sukoba

Ugovoru o Pohodu na El-Ušejret spomenuli smo kurejšijsku karavanu koja je umakla Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, a kretala se iz Mekke prema Šamu. Kada se primaklo vrijeme njenog povratka iz Šama, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao Talhu ibn Ubejdullaha i Seida ibn Zejda na sjever u izviđanje. Stigli su u Havru i tu ostali dok nije naišla karavana na čelu sa Ebu Sufjanom. Pohitali su u Medinu da obavijeste Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, o tome. Karavana je nosila veliko bogatstvo za mekkanske velikane: hiljadu deva natovarenih imetkom ne manjim od pedeset hiljada zlatnih dinara, sa obezbjeđenjem od samo četrdeset ljudi. Bila je to zlatna prilika za muslimane da Mekkelijama nanesu težak ekonomski udarac, zbog kog će ih srca dugo boljeti. Stoga Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obavijesti muslimane: “Ide kurejšijska karavana u kojoj su njihovi imeci, pa izidite i dočekajte je. Možda će nam je Allah dati kao plijen.” Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije nikom naredio da izide, već je to ostavio njima na volju, jer nije očekivao žestoki sukob na Bedru sa kurejšijskom vojskom, umjesto sa karavanom. Zato je većina ashaba ostala u Medini. Smatrali su da Resulullahov, sallallahu alejhi ve sellem, izlazak na ovo presretanje karavane neće biti ništa drugačiji od onoga na šta su navikli u prethodnim izvidnicama i pohodima, te zbog toga nikom nije prigovorio zbog izostajanja iz ovog pohoda.

Snaga muslimanske vojske i određivanje vojskovođa

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, se pripremao za odlazak. Sa njim je krenulo nešto više od trista deset ljudi (313, 314, ili 317). Među njima je bilo 82, 83 ili 86 muhadžira, zatim 61 iz pleme-

na Evs i 170 pripadnika plemena El-Hazredž. Nisu pridavali veliku važnost ovom odlasku, pa ga nisu obilježili svečanim ispraćajem, niti su uzeli svu svoju poputbinu. Imali su samo jednog ili dva konja.⁴¹⁹ Jedan je bio Zubejr ibnul-Avamov, a drugi Mikdad b. el-Esved el-Kindijev. Imali su i sedamdeset deva, tako su na svaku devu dolazila po dva ili tri čovjeka. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, Alija i Mersed ibn Ebu Mersed el-Ganevi su se smjenjivali na jednoj devi. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je ostavio za svoga zamjenika u Medini i za imama Ibn Umme Mektuma. Kad su stigli u Revhu, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je Ebu Lubabeta ibn Abdulmunzira vratio u Medinu, i imenovao ga za njenog namješnika. Glavnu komandu i zastavu dao je u ruke Mus'abu ibn Umejru el-Kuršiju el-Abderiju. Zastava je bila bijela. Vojsku je podijelio na dva odreda:

a) Odred muhadžira čiju je zastavu dao Aliji ibn Ebu Talibu. Zvali su je „El-Ukab“.

b) Odred ensarija, čiju je zastavu dao Sa'du ibn Muazu. Njihove zastave su bile crne.

Desnom stranom je komandovao Zubejr b. el-Avvam, a lijevom El-Mikdad ibn Amr. Jedino su njih dvojica bili konjanici. Pratnju je obezbjeđivao Kajs ibn Ebu Sa'sa, a vrhovna komanda nad vojskom bila je u rukama Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

Muslimanska vojska kreće na Bedr

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je krenuo na čelu ove vojske koja nije bila dobro pripremljena. Napustio je Medinu i izišao na glavni put za Mekku. Putovali su do bunara Er-Revha, a odatle krenuše na desnu stranu⁴²⁰ ka području En-Nazijet, želeći da stignu na Bedr. Tako je išao dok nije prešao dolinu Ruhkan, između Nazijeta i tjesnaca Safra. Pređoše preko tjesnaca i približiše se Safri. Tamo je poslao Besbesa ibn Amra el-Džuhenija i Adija ibn Ebu Zegbaa na Bedr u misiju izviđanja i informiranja Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, o karavani.

⁴¹⁹ Ovo bilježi Ebu Ja'la u svom *Musnedu*, 1/242., hadis br. 280., 1/260., hadis br. 305. To bilježi i Imam Ahmed u svom *Musnedu*, 1/125., i 1/138.

⁴²⁰ Tj. put prema Mekki ostade na lijevoj strani.

Upozorenje Mekki

Ebu Sufjan je, kao vođa karavane, bio krajnje obazriv i oprezan. Znao je da je put za Mekku veoma opasan, tako da je tražio informacije i pitao putnike koje bi sreo. Ubrzo je do njega došla vijest da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, mobilizirao svoje drugove da presretne njihovu karavanu. Otpremio je Damdama ibn Amra el-Gifarija u Mekku i tražio pomoć od Kurejšija za njihovu karavanu, da ga sačuvaju od Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovih drugova. Damdam je brzo otišao u Mekku. Unutar doline, stojeći na svojoj devi, posječenog nosa, iskrivljenog sjedla i pocijepane košulje, povikao je: ‘O Kurejšije, deve koje nose miris... Vašu imovinu koju vodi Ebu Sufjan će napasti Muhammed i njegovi drugovi, a hoćete li stići na vrijeme, nisam siguran! Upomoć, upomoć!’”

Priprema Mekkelija za pohod

Ljudi u Mekki se brzo spremiše i rekoše: “Zar Muhammed i njegovi drugovi misle da će se s našom karavanom desiti isto što i sa karavanom Ibnul-Hadremija? Ne, tako nam Allaha, bit će drugačije!” Tako su se podijelili u dvije grupe: oni koji polaze i oni koji umjesto sebe šalju nekog. Okupili su se za polazak, i niko od prvaka Mekke nije izostao osim Ebu Leheba, koji je poslao jednog od svojih dužnika. Oni podigoše i neka susjedna arapska plemena. Od ogranaka plemena Kurejš niko nije izostao osim pleme Benu Adij. Od njih niko nije krenuo.

Sastav mekkanske vojske

Vojsku je sačinjavalo oko 1300 boraca. Imali su sto konja, šest stotina oklopnika, a deva su imali toliko da im se i ne zna tačan broj. Glavni komandant je bio Ebu Džehl ibn Hišam, a devet najuglednijih starijina Mekke su obezbjeđivali opskrbu. Jedan dan su klali devet, a drugi deset deva.

Problem plemena Benu Bekr

Kada se vojska iskupila pred polazak, Kurejšije se sjetiše svoga neprijateljstva sa plemenom Benu Bekr, pa se pobojaše da ih oni ne

napadnu s leđa, te da ne zapadnu između dvije vatre. Tada im se ukaza Iblis u liku Surake ibn Malika ibn Džu'suma el-Mudlidžija, starješine Beni Kinaneta, koji im reče: "Ja vam garantiram da vam Kenanije neće ništa našao s leđa učiniti."

Pokret mekkanske vojske

Tada krenuše iz svojih mjesta, kao što je Allah rekao: *Da se pokažu svijetu, nadmeno su iz svoga grada izišli da bi od Allahova puta odvracali.* (El-Enfal, 47) Pojavili su se onako kako je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Sa svojom snagom i oklopima da bi Allahu i Njegovom Poslaniku bili neposlušni.", i kako Allah kaže: *I oni poraniše, uvjereni da će moći to provesti.* (El-Kalem, 25) Izišli su svi entuzijastični, srditi i bijesni na Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i njegove ashabe, zbog njihove smjelosti da im napadnu karavane. Kurejšije velikom brzinom krenuše na sjever prema Bedru. Putovali su dolinom Ušana, pa Kudejda, a zatim El-Džuhfe. U Džuhfi dobiše novu poruku od Ebu Sufjana u kojoj kaže: "Krenuli ste da spasite svoje karavane, ljude i imetke. Allah je sve to sačuvao, pa se vratite."

Karavana je spašena

Ebu Sufjan je išao glavnim putem, uz veliki oprez i pažljivo osmatranje. Višestruko je pojačao svoje obavještajne aktivnosti, i kada su se približili Bedru, njegova karavana je išla sve dok nisu sreli Medždija ibn Amra i pitali ga za medinsku vojsku. Rekao im je: "Nisam ništa naročito primijetio osim dvojice konjanika koji su položili kamile kod ovog brda. Natočili su vode i otišli svojim putem." Ebu Sufjan pohita ka mjestu gdje su bile njihove deve, pa uze balegu njihovih deva, u njoj primijeti košpice i reče: "Ovo je, tako mi Allaha, stočna hrana iz Jesriba." Brzo se vrati svojoj karavani i krenu zapadno prema obali, ostavljajući glavni put koji prolazi lijevo pokraj Bedra. Ovim potezom je spasio karavanu od pada u ruke medinske vojske. Tada je poslao poruku mekkanskoj vojsci, koju su ovi dobili u Džuhfi.

Želja Mekkelija za povratkom

Kada je mekkanska vojska dobila ovu poruku, htjede se vratiti, ali njihov tiranin, Ebu Džehl, sav ohol i arogantan, reče: "Nećemo se

vratiti dok ne stignemo do Bedra, tamo provedemo tri dana, zakoljemo deve, najedemo se, napijemo vina, a zatim proslavimo, da Arapi čuju za naš pohod i skup, te da nas se zauvijek nastave plašiti.” Međutim, i pored Ebu Džehla, El-Ahnes ibn Šerik naredi povratak, ali mu se suprotstaviše. On se vratio u Mekku sa plemenom Benu Zuhra. Bio je njihov saveznik i vođa u ovom pohodu. U Bici na Bedru nije učestvovao ni jedan pripadnik tog plemena, a bilo ih je oko tri stotine. Svidjelo im se El-Ahnesovo mišljenje, pa su mu ostali pokorni, cijeneći ga. I pleme Benu Hašim se htjelo vratiti u Mekku, ali im Ebu Džehl prepriječi put i reče: “Ne ostavljajte nas dok se ne vratimo.” Nakon odlaska Benu Zehre u kurejšijskoj vojsci je ostalo hiljadu boraca koji krenuše na Bedr. Nastavili su put dok se nisu ulogorili blizu Bedra, iza pješčane dine koja se nalazi na granici doline Bedra.

Težak položaj muslimanske vojske

Allahov Poslanik i medinska vojska saznali su za mekkansku karavanu i vojsku koja je krenula iz Mekke kao pojačanje, još dok su bili na putu u dolini Zefiran. Poslije razmišljanja o tim vijestima, utvrdio je da se ne može izbjeći krvavi sukob, već da moraju nastaviti put s velikom hrabrošću i junaštvom, smjelo i odvažno. Nema sumnje da, ako bi ostavio mekkansku vojsku da se baškari tim područjem, to bi bilo ojačavanje vojnog prestiža Kurejšija, širenje njihovog političkog utjecaja i slabljenje pozicije muslimana. Možda bi islamski pokret poslije toga ostao kao tijelo bez duše, tako da bi se svako u ovom području ko u sebi osjeća zlobu prema njemu usudio da mu načini kakvo zlo. Zatim, ko može garantirati muslimanima da mekkanska vojska neće nastaviti ka Medini, prenijeti bitku unutar njenih zidina, i boriti se protiv muslimana u njihovim kućama? Nipošto! Svako i najmanje kolebanje medinske vojske bi ostavilo najgori efekat na dostojanstvo i ugled muslimana.

Savjetodavna sjednica

Gledajući ovaj opasni i iznenadni razvoj događaja, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je sazvaio sastanak najvišeg vojnog i savjetodavnog tijela. Tu je ukazao na stvarno stanje, i razmijenio mišljenje sa svojim vojskovođama i običnim vojnicima. Tada uzdrh-

taše srca jedne grupe ljudi, i uplašiš se krvavog sukoba, a to su oni o kojima Uzvišeni Allah kaže: *Tako je bilo i onda kada te je Gospodar tvoj s pravom iz doma tvoga izveo, što jednoj skupini vjernika nikako nije bilo po volji. Raspravljali su se s tobom o borbi; iako im je bilo očito da će pobijediti, nekima od njih je izgledalo kao da se na oči svoje u smrt gone.* (El-Enfal, 5-6) Ebu Bekr es-Siddik, radiallahu anhu, je ustao i održao lijep govor. Potom je ustao Omer ibn el-Hattab, radiallahu anhu, i održao lijep govor. Poslije njega je ustao El-Mikdad ibn Amr i rekao: “O Allahov Poslaniče, idi putem koji ti je Allah pokazao. Mi smo s tobom. Tako mi Allaha, nećemo ti reći ono što su Isrealiđani rekli Musau: *Idite ti i tvoj Gospodar pa se borite, a mi ćemo ovdje sjediti.* (El-Ma’ida, 24) Ne, mi tebi kaŹemo: idi ti sa svojim Gospodarom, pa se borite, a mi ćemo se uz vas boriti. Tako mi Onoga Koji te je poslao sa istinom, da kreneš sa nama od Berka do Gimada, išli bismo sa tobom dok ne bi stigao tamo.”

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, mu reče: “Dobro.”, i uputi dovu za njega. Ova trojica vojskovođa su bila iz redova muhadŹira, koji su bili u manjini u ovoj vojsci. Stoga Allahov Poslanik htjede znati i mišljenje ensarijskih vojskovođa, jer su oni predstavljali većinski dio vojske i jer će teret bitke pasti na njihova leđa, iako ih tekst Prisege na Akabi nije obavezivao na borbu van svoga mjesta. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pošto sasluša govor ove trojice, reče: “O ljudi, dajte mi savjet.” Oštroumni vojskovođa ensarija i njihov bajraktar, Sad ibn Muaz, reče: “Tako mi Allaha, kao da Źeliš i mi da govorimo?” Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: “Tako je.” Sad odgovori: “Mi smo povjerovali u tebe i ono što govoriš, i posvjedočili da je ono sa čim si došao istina. Dali smo ti naše zavjete i obećanja da ćemo te slušati i pokoravati ti se, pa ti čini šta Źeliš, Allahov Poslaniče. I tako mi Onoga Ko te je poslao sa Istinom, kada bi nam se isprijeđilo čak i more, a ti krenuo da ga predeš, krenuli bismo za tobom, i ni jedan od nas ne bi izostao. Nama nije mrsko da sa nama sutra sretnoš našeg neprijatelja. Mi smo strpljivi u ratu, iskreni u borbi. MoŹda će ti Allah nas prikazati onakvim kako bi ti volio. Kreni sa nama, uz Allahov blagoslov.” U drugom rivajetu stoji da je Sad ibn Muaz rekao Allahovom Poslaniku, s.a.v.s: “MoŹda se bojiš da ensarije smatraju da imaju obavezu da ti pomognu samo kod svojih kuća, a ja ti kaŹem u njihovo ime, i njihov odgovor ti

dajem: kreni kuda hoćeš, spoj ili prekini vezu sa kim god hoćeš, iz našeg imetka uzmi šta hoćeš, a nama daj šta hoćeš. Ono što ćeš uzeti bit će nam draže od onog što ćeš nam ostaviti. Svaka tvoja naredba je za nas naredba koju draga srca prihvaćamo i izvršavamo. Tako mi Allaha, kada bi krenuo od Bekra do Gimdana, sigurno bismo krenuli za tobom. Tako mi Allaha, kada bi ti zagazio u ovo more, i mi bismo krenuli za tobom.” Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, se obradova tim Sa’dovim riječima, i to mu dade elan za akciju. Reče: “Putujte i obradujte. Uzvišeni Allah mi je obećao jednu od dvije skupine. Tako mi Allaha, kao da gledam mjesta njihove pogibije.”

Muslimanska vojska nastavlja put

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, napusti Zefiran i krenu prema mjestu El-Esafir, a odatle se spusti na područje Ed-Debbeh. Mjesto El-Hannan je ostavio s desne strane, a to je ogromna pješčana dina poput brda. Odatle se spusti blizu Bedra.

Allahov Poslanik lično u izvidnici

Allahov Poslanik odluči lično otići u izviđanje sa drugom koji je bio uz njega u pećini, Ebu Bekrom es-Siddikom, r.a. Dok su kružili nedaleko oko mekkanskog logora, ugledaše jednog starca Arapa. Allahov Poslanik ga upita za Kurejšije, Muhammeda i njegove ashabe. Upita za obje vojske radi boljeg prikrivanja. Međutim, starac mu reče: „Neću ti ništa reći dok mi ne kažete odakle ste.” Allahov Poslanik mu odgovori: „Ako ti nas obavijestiš, i mi ćemo tebe.” On reče: „Odgovor za odgovor?” Allahov Poslanik odgovori: „Da.” Starac reče: „Saznao sam da je Muhammed izišao sa svojim drugovima iz Medine tada i tada. Ako je istinu govorio onaj koji me je obavijestio, onda bi danas trebali biti na tom i tom mjestu.”, spomenuvši mjesto medinske vojske. „A obaviješten sam da su Kurejšije krenule toga i toga dana, pa ako je bila istina, oni bi danas trebali biti na tom i tom mjestu.”, spomenuo je mjesto mekkanske vojske. Potom, upita: „Odakle ste vas dvojica?” Allahov Poslanik mu odgovori: „Iz vode.”, zatim se okrenu i s Ebu Bekrom ode. Starac ostade govoreći: „Šta znači “iz vode”? Je li iz vode Iraka?”

Dolaženje do najvažnijih informacija o mekkanskoj vojsci

Allahov Poslanik ponovo posla svoje osmatrače da istraže vijesti o neprijatelju. Ovu akciju su izvršila trojica muhadžirskih vojskovođa: Alija ibn Ebu Talib, Zubejr ibn el-Avam, i Sad ibn Ebu Vekkas, sa malom pratnjom. Kod bunara na Bedru nađoše dva dječaka kako toče vodu za mekkansku vojsku. Uhvatiše ih i dovedoše Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. On je bio na namazu. Ashabi ispitaše dječake, a oni rekoše: „Donosili smo vodu Kurejšijama. Poslali su nas po vodu.” Muslimani im ne povjerovali, nadajući se da pripadaju Ebu Sufjanu, jer su u sebi još gajili nadu da mogu zauzeti Ebu Sufjanovu karavanu. Stoga ih jako udariše, tako da dječaci bijahu primorani da kažu: „Mi smo Sufjanovi.” Nakon toga ih ostaviše na miru. Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, završio namaz, reče im prijekorno: „Kada vam istinu govore, udarate ih, a kada vas lažu, vi ih ostavljate! Tako mi Allaha, rekli su istinu. Oni pripadaju Kurejšijama.”

Zatim se obrati dječacima i reče im: „Šta znate o Kurejšijama?” Rekoše: „Oni se nalaze iza ove pješćane dine koju vidiš kod donje doline.” „Koliko ih ima?” Odgovoriše: „Mnogo.” „Koliki ih je broj?” Rekoše: „Ne znamo.” „Koliko kolju na dan?” Odgovoriše: „Jedan dan devet deva, a drugi deset.” Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, proračuna i reče: „Ima ih između devet stotina i hiljadu.” Potom se obrati dječacima: „Ko je među njima od kurejšijskih uglednika?” Odgovoriše: „Utbe i Šejbe, Rebiini sinovi, zatim Ebul-Bahteri ibn Hišam, Hakim ibn Hizam, Neufel ibn Huvejlid, El-Haris ibn Amir, Tuajme ibn Adij, Nadar b. el-Haris, Zem'at b. el-Esved, Ebu Džehl ibn Hišam i Ummeje ibn Halef sa još nekim ljudima.” Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, se okrenu ljudima i reče: „Ovo je Mekka, nudi vam svoje najuglednije ljude.”

Padanje kiše

Uzvišeni Allah je te noći poslao kišu koja je mušricima teško pala i spriječila dalje napredovanje, a za muslimane je bila milost, koja ih je oprala, odstranila šejtanovo uznemiravanje, utabala im zemlju, očvrstala pijesak, učvrstala korake, uredila mjesto boravka i povezala

srca. Za muslimane je to bila Božija milost.⁴²¹

Muslimani prvi zauzimaju najznačajnije strateške položaje

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je krenuo sa vojskom kako bi preduhitrio Kurejšije u zauzimanju izvorišta vode na Bedru. Početkom večeri dođoše blizu izvorišta Bedra. Habbab ibn Munzir, kao jedan od vojnih eksperata, ustade i reče: „O Allahov Poslaniče, da li ti je Allah naredio da budemo na ovom mjestu i da ne smijemo naprijed ni nazad, ili je to stvar mišljenja, rata i varke?” On odgovori: „To je stvar mišljenja, rata i varke.” Habab ibn Munzir nastavi: „Poslaniče, ovo nije pravo mjesto. Kreni s ljudima dok ne dodemo do najbližeg bunara kod Kurejšija. Nastanimo se tu, i porušimo okolne bunarove. Zatim ćemo nad njim napraviti vrelo koje ćemo ispuniti vodom. Borit ćemo se protiv njih, pa ćemo mi imati da pijemo, a oni neće.” Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, mu reče: „Tvoj plan je dobar.”, te s vojskom krenuše do bunara najbližeg neprijatelju. Tamo odsjedoše polovinom noći. Napraviše vrela i zatrpaše ostale bunarove.

Mjesto komandovanja

Nakon što se muslimani nastaniše kod vode, Sad ibn Muaz predloži Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, da muslimani izgrade komandno mjesto, u slučaju da dođu u nepredvidivu situaciju ili procijene poraz prije pobjede. Reče: „Allahov Poslaniče, treba da ti sagradimo zaklon u kome ćeš biti. Kod tebe ćemo držati pripravne tvoje jahaće deve, a potom ćemo krenuti na neprijatelja. Ako nas Allah bude pomogao i nad neprijateljem uzdignuo, tek će biti ono što svi priželjkujemo. A ako bude drugačije, uzjaši devu i kreni kod onih koji su ostali iza nas (u Medini). Iza tebe je, Allahov Poslaniče, ostao narod koji te voli isto kao i mi. Da su znali da ćeš ići u rat, ne bi ni oni ostali. Njima bi te Allah zaštitio. Sa tobom bi se savjetovali i uz tebe borili.” Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, mu se

⁴²¹ Uzvišeni Allah kaže: *Kad je On učinio da se radi sigurnosti svoje u san zavedete i s neba vam kišu spustio da bi vas njome očistio i da bi od vas šejtanovo uznemiravanje odstranio i da bi srca vaša jakim učinio i njome korake učvrstio.* (El-Enfal, 11)

toplo zahvali i uputi za njega dovu, želeći mu svako dobro. Muslimani sagradiše sklonište na uzvišenju sjeveroistočno od bojišta, odakle je mogao nadgledati bojno polje. Jedna grupa ensarijskih mladića na čelu sa Sadom ibn Muazom, bi odabrana da štiti Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, oko njegovog komandnog mjesta.

Pripremanje vojske i konačenje

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rasporedio vojsku⁴²² i otišao na mjesto bitke. Stade pokazivati rukom: „Ovdje će sutra poginuti, inšallah, taj i taj. A ovdje će sutra poginuti, inšallah, taj i taj.”⁴²³ Ostatak noći je proveo klanjajući namaz kod jednog stabla, a muslimani provedoše noć smireni, prosvijetljenih horizonata, puni samopouzdanja. Odmarali su se željni da vide radosne znake svog Gospodara ujutru. *Kad je On učinio da se radi sigurnosti svoje u san zavedete i s neba vam kišu spustio da bi vas njome očistio i da bi od vas šejtanovo uznemiravanje odstranio i da bi srca vaša jakim učinio i njome korake učvrstio.* (El-Enfal, 11) Ova noć je bila uoči petka, osmog ili dvanaestog ramazana, druge hidžretske godine.

Mekkanska vojska na poprištu bitke

Kurejšije su tu noć provele u svom taboru na gornjoj dolini. Kad se probudiše, konjicom krenuše u dolinu Bedra, spuštajući se sa pješćane dine. Nekoliko ih se približilo vrelu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pa on reče: „Pustite ih.” Ko god se od njih napio vode, bio je ubijen, osim Hakima ibn Hizama. On je ostao živ. Primio je islam i postao dobar musliman. Kad bi se htio čvrsto zakleti, govorio bi: „Tako mi Onoga Koji me je spasio na Danu Bedra.” Kad se Kurejšije smiriše, poslaše Umejra ibn Vehba el-Džumehija da sazna nešto o snagi muslimanske vojske. Umejra, jašući, obiđe muslimansku vojsku, vrati se Kurejšijama i reče im: „Ima ih tri stotine ljudi, možda malo više ili manje. Ali pričekajte malo, da vidim da nisu postavili zasjedu ili da nemaju iza sebe pojačanje.” Odjahao je dolinom dok se nije udaljio, ali ne vidje ništa. Vrati se i reče: „Nisam nikog vidio, ali znam i osjećam Kurejšije, nesreće koje donose

⁴²² Džamiut-Tirmizi, 1/201.

⁴²³ Bilježi Muslim od Enesa. *Miškatul-mesabih*, 2/543.

smrt. Jesribske deve teglit će smrt. Ta vojska nema snage niti skloništa osim svojih sablji. Tako mi Allaha, mislim da ni jedan njihov neće poginuti dok ne ubije nekog od vas. Kada vas pobiju, nema lijepog života poslije toga. Vidite šta vam je činiti.”

Tada ponovo izbi protest protiv Ebu Džehla, koji je čvrsto odlučio da ratuje. Pobunjenici su pozivali vojsku da se vrati u Mekku bez borbe. Hakim ibn Hazam je obilazio vojnike. Kada dođe do Utbea ibn Rebie, reče mu: „O Ebul-Velide, ti si velikan i prvak Kurejšija, ljudi ti se pokoravaju. Da li želiš dobro po kom ćeš se zauvijek spominjati?” Utbe upita: „A šta to, Hakime?” On odgovori: „Vrati ljude nazad. Ti snosiš odgovornost za umorstvo tvog saveznika Amra b. el-Hadremija, ubijenog u izvidnici na Nahli.” Utbe reče: „Uradit ću tako, budi siguran u to. On je moj saveznik, tako da je na meni da isplatim njegovu krvarinu i izgubljeni imetak.” Utbe zatim reče Hakimu ibn Hizamu: „Idi sinu El-Hanzalije – Ebu Džehlu,⁴²⁴ ja se ne bojim da neko drugi vodi ljude.” Utbe ibn Rebia ustade i reče: „O skupino Kurejšija, tako mi Allaha, ništa nećete učiniti susretom sa Muhammedom i njegovim drugovima. Ako ih pobijedite, i dalje ćete s mržnjom gledati jedni druge, jer je tako neko ubio nečijeg amidžića, daidžića ili nekog drugog rođaka. Vratite se i pustite ostale Arape i Muhammeda. Ako ga ubiju, pa to je ono što ste željeli. Ako bude drugačije, on će vas zateći.” Hakim ode do Ebu Džehla. Zateče ga kako priprema svoj oklop, i reče mu: „O Ebul-Hakeme, Utbe me je poslao do tebe radi toga i toga.” Ebu Džehl mu reče: „Tako mi Allaha, preplašio se od kad je vidio Muhammeda i njegove drugove. Nikako! Tako mi Allaha, nećemo se vratiti dok Allah ne presudi između nas i Muhammeda. Utbe ne misli ono što priča. Vidio je svog sina Ebu Huzejfeta ibn Utbea s Muhammedom i njegovim drugovima, koji je davno primio islam i učinio hidžru. Strahuje zbog njega.” Kad Utbe ču šta Ebu Džehl priča: „Znat će taj propalica ko se preplašio, ja ili on!” Ebu Džehl pohita da smiri situaciju bojeći se da ovaj protest ne ojača, pa posla po Amira b. el-Hadremija, brata ubijenog Amra b. el-Hadremija koji je poginuo u izvidnici Abdullaha ibn Džahša. Ebu Džehl mu reče: „Utbe je tvoj saveznik. On hoće da se s ljudima vrati u Mekku, a ti si svojim očima vidio ubistvo. Ustani i opjevaj svoj zavjet i ubistvo svoga brata!” Amir ustade i zakuka iz sveg glasa: „O

⁴²⁴ El-Hanzalija je njegova majka.

Amre, o Amre, tebe nema više!” Masa odluči da ga podrži, i učvrstiše svoju odluku za zlo koje su namjerali učiniti. Utbeovo mišljenje propade. Lahkomislenost odnije pobjedu nad mudročću, i ova pobuna prođe bez postizanja ikakve koristi.

Dvije vojske se odmjeravaju

Kada mušrici iziđoše na bojno polje i dvije se vojske počеше odmjeravati, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, se obrati Uzvišenom Allahu: „Allahu, ovo su Kurešije koji dodoše oholo i gordo. Suprotstavljaju Ti se i Tvog Poslanika u laž utjeruju. Allahu, pruži mi Tvoju pomoć koju si mi obećao! Allahu, uništi ih ovog jutra.” Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vidjevši Utbea ibn Rebiu na crvenoj devi, reče: „Ako iko od ovih ljudi bude imao dobra u sebi, onda je to vlasnik crvene deve. Ako mu se pokore, bit će upućeni.”

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poravna muslimanske safove. Dok je to radio, desi se čudna stvar. U ruci je držao strijelu kojom je pravio raspored, a Sevad ibn Gazijje je štrčao ispred safa, pa ga Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ubode strijelom u stomak i reče: „Poravnaj saff, Sevade.” Sevad reče: „Allahov Poslaniče, povrijedio si me. Hoću da ti vratim istom mjerom!” Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, otkri svoj stomak i reče: „Vrati.” Sevad ga zagrlji i poljubi u stomak, a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upita: „Šta te je navelo na ovo, Sevade?” On reče: „Želio sam da mi zadnja stvar u životu bude dodir tvoje kože.” Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, se obrati Uzvišenom Allahu moleći dobro za Sevada. Kada je završio poravnavanje safova, naredi vojsci da ne počinju bitku dok ne dobiju njegove konačne naredbe. Potom im se obrati s posebnim uputama vezanim za rat: „Kada vam se približe, odapnite na njih strijele.⁴²⁵ Ne isukujte sablje dok ne dođe do borbe prsa u prsa.”⁴²⁶ Zatim se vrati na svoje komandno mjesto sa Ebu Bekrom. Sad ibn Muaz sa odredom stražara stade pred vrata.

Ebu Džehl istupi pred mušrike i reče: „Allahu, on je prekinuo naše rodbinske veze, i došao nam sa nečim što ne poznajemo, pa ga jutros uništi. Allahu, pomozmi danas onoga ko je Tebi draži i kime si

⁴²⁵ *Sahihul-Buhari*, 2/568.

⁴²⁶ *Sunenu Ebi Davud*, 2/13.

zadovoljniji!” Povodom ovoga Uzvišeni Allah objavi sljedeće ajete: *Ako ste molili da pobijedite – pa, došla vam je, eto, pobjeda, a da se okanite, bolje bi vam bilo! I ako se ponovo vratite, Mi ćemo se ponovo vratiti i nimalo vam neće koristiti tabor vaš, ma koliko brojan bio, jer Allah je na strani vjernika.* (El-Enfal, 19)

Početak bitke

Prva žrtva sukoba bio je El-Esved Abdulesed el-Mahzumi, svadljivac, ružnog ponašanja. On istupi i reče: „Zavjetujem se Allahu da ću piti iz vašeg vrela, ili ga srušiti, ili umrijeti boreći se.” Kada istupi, istupi i Hamza ibn Abdulmuttalib, r.a. Kada se sukobiše, Hamza ga udari sabljom i posječe mu nogu do pola koljena prije nego što stiže do vrela. Pade na leđa, a krv mu šiknu iz noge. Poče puzati prema kanalu. Uronio je u njega, da time ispuni zakletvu. Međutim, Hamza ga opet udari i ubi.

Ovo je bilo prvo ubistvo koje je potpalilo borbenu vatru. Potom istupiše tri najbolja kurejšijska junaka, svi iz jedne porodice: Utbe i Šejbe, Rebiini sinovi, i El-Velid, Utbeov sin. Kada se odvojiše od svog reda, zatražiše od muslimana trojicu ljudi za dvoboj. Pred njih iziđoše trojica mladih ensarija: Auf i Muavviz, sinovi El-Harisa i Afre, i Abdullah ibn Revaha. Kurejšije ih upitaše: “Ko ste vi?” Oni odgovoriše: “Ensarijska porodica.” Rekoše im: “Vi ste plemeniti, ali nam ne trebate. Mi hoćemo naše amidžiće.” Jedan od njih povika: “Muhammede, pošalji na nas nama dorasle ljude, našeg soja.” Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: “Ustani, Ebu Ubejde ibn el-Harise, i ti Hamza, i ti Alija.” Oni iziđoše, a Kurejšije ih upitaše: “Ko ste vi?” Oni rekoše ko su, a ovi izjaviše: “Vi nam po svemu odgovarate, po porijeklu i po časti.” Partneri dvoboja su bili:

1. Ebu Ubejde – Utbe ibn Rebia;
2. Hamza – Šejbe;
3. Alija – El-Velid.⁴²⁷

Ebu Ubejde je bio najstariji učesnik dvoboja. Hamza i Alija nisu

⁴²⁷ Ovako navodi Ibn Ishak, dok u rivajetu Ahmeda i Ebu Davuda stoji da se Ubejde sukobio sa El-Velidom, Alija sa Šejbetom i Hamza sa Utbetom. *Miškatul-mesabih*, 2/343.

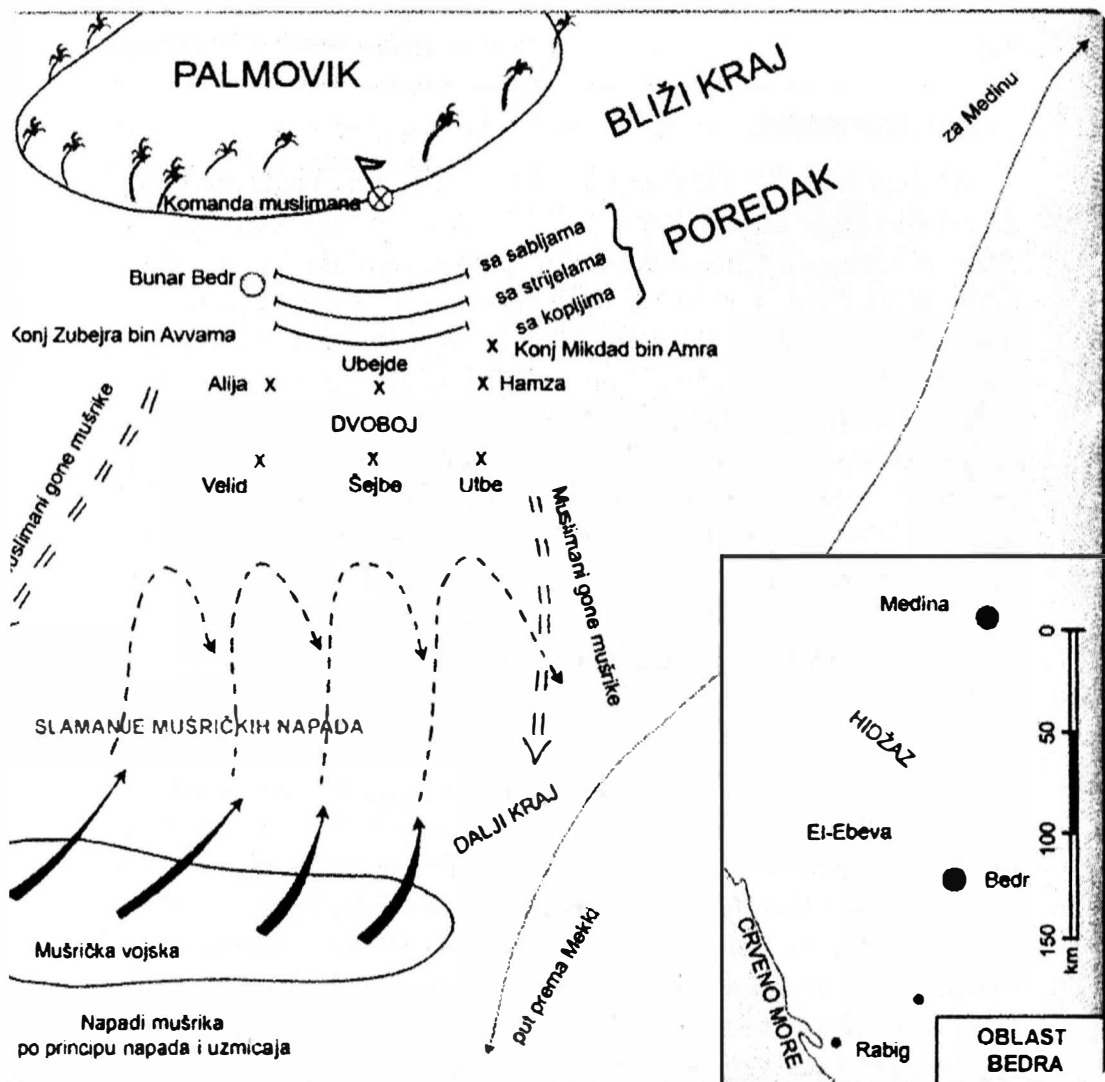
oklijevali i odmah ubiše svoje protivnike. Ubejde i Utbe se potukoše i raniše jedan drugog. Alija i Hamza skočiše na Utbea i ubiše ga. Podigoše Ubejdea, kome je noga bila odsječena, i ponesoše ga. Od tada je bio bolestan. Umro je poslije četiri ili pet dana na Safri, kada su se muslimani vraćali u Medinu. Alija se zaklinjao Allahom da je sljedeći ajet objavljen u vezi dvoboja: *Ova dva protivnička tabora spore se oko Gospodara svoga.* (El-Hadždž, 19)

Opći napad

Završetak dvoboja bio je loš početak za mušrike. Izgubili su tri najbolja junaka i komandanta. Razbjesneše se i navališe na muslimane svi kao jedan. Muslimani, nakon što zatražiše pomoć od Uzvišenog Allaha, iskreno Mu se i ponizno obrativši, suprotstaviše se neprekidnim napadima mušrika, čuvajući svoje položaje i stajući u odbranu, tako da naniješe mušricima teške gubitke, uz poklik: "Ehadun, Ehad/Allah je Jedan, Allah je Jedan!"

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, doziva Uzvišenog Allaha

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je od momenta povratka sa poravnavanja safova vojske molio Allaha, dželle šanuhu, da im podari obećanu pomoć i pobjedu. Govorio je: "Allahu, ispuni obećanje koje si mi dao. Allahu, molim Te za Tvoj zavjet i Tvoje obećanje." Bitka je plamtjela svom žestinom. Kod je dostigla vrhunac, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "Allahu, ako uništiš ovu skupinu ljudi danas, nećeš biti obožavan. Allahu, ako hoćeš, od danas možeš učiniti da Te nikad više niko ne obožava." Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, još više nastavi doviti, da mu spade ogrtač sa leđa, a Ebu Bekr mu ga podiže i reče: "Dovoljno je, Allahov Poslaniče, bio si uporan u dovi svom Gospodaru." Uzvišeni Allah objavi Svojim melekima: *Ja sam s vama, pa učvrstite one koji vjeruju! U srca nevjernika Ja ću strah uliti.* (El-Enfal, 12) Zatim objavi Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem: *Poslat ću vam hiljadu meleka koji će jedni za drugim dolaziti.* (El-Enfal, 9) Jedan za drugim, a ne svi odjednom.

Dolazak meleka

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zaspao na tren. Zatim podiže glavu i reče: “Raduj se, Ebu Bekre! Evo ga Džibril, na krilima mu je prašina.” U Ishakovom predanju stoji da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Raduj se, Ebu Bekre, došla ti je Allahova pomoć. Džibril je došao na svom konju. Na krilima mu je prašina.” Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izađe iz svog skloništa. Udarao je u oklop i vikao: *Skup će sigurno poražen biti, a oni će se u bijeg dati!* (El-Kamer, 45) Zatim uze šaku prašine, baci je na Kurejšije i reče: “Lica vam se unakazila.” Ni jedan mušrik nije ostao, a da ga pijesak nije pogodio u oči, nos i usta. Povodom toga Uzvišeni Allah je objavio: *I nisi ti bacio kad si bacio, nego je to Allah bacio.* (El-Enfal, 17)

Kontranapad

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vojsci izda posljednje naredbe za kontranapad. Reče: “Zbijte redove i udrite svom snagom. Tako mi Onoga u Čijoj je Ruci Muhammedova duša, ko god danas bude ubijen u ovoj bici, strpljivo se boreći, nadajući se nagradi, idući naprijed, i ne bježeći od borbe, Allah će sigurno uvesti u Džennet.” Također je govorio bodreći borce: “Idite ka Džennetu čija su prostranstva koliko nebesa i Zemlja!” Tada El-Umejr ibn Amr reče: “Izvršno, izvršno!” Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ga upita: “Na šta misliš?” “Tako mi Allaha, Poslaniče, želja mi je da budem jedan od njegovih stanovnika.” Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, mu reče: “Ti si od njegovih stanovnika.” El-Umejr izvadi dature iz svoje torbice, poče ih jesti, a zatim reče: “Ako budem živ dok ne pojedem ove hurme, onda je to dug život.” Potom baci hurme, a onda nastavi boriti se sve dok nije poginuo.⁴²⁸

Auf b. el-Haris, Afrin sin, pitao je Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: “Allahov Poslaniče, čime rob može nasmijati svoga Gospodara?” On mu odgovori: “Da bez oklopa skoči na neprijatelja.” On skide oklop sa sebe i baci ga, a zatim uze sablju. Borio se dok nije poginuo.” Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izdao naredbu za kontranapad, žestina neprijatelja je nestala, a entuzijizam za borbom oslabio. Ovakav potez Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, je imao velikog utjecaja u jačanju položaja muslimana. Kada su primili naredbu o žestokim napadima, a ratni elan im je bio još uvijek svjež, započeli su totalni i siloviti napad. Rušili su pred sobom neprijateljske redove, otkidali glave. To su još više intenzivirali kada su vidjeli Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako udara o štit, a bio je najbliži mušricima, i iz sveg glasa ponavlja Kur’anske riječi: *Skup će sigurno poražen biti, i oni će se u bijeg dati.* (El-Kamer, 45)

Muslimani su se žestoko borili, a u borbi su im pomogli i meleki. U Ibn Sadovom predanju se kaže da je Ikrime rekao: “Tog dana se dešavalo da čovjeku glava bude odsječena, a da se ne zna ko ju je odsjekao, i da nečija ruka bude odsječena, a da se ne zna ko ju je odsjekao.” Ibn Abbas priča: “Jedan musliman je žurno tjerao mušrika ispred sebe. Ču

⁴²⁸ Bilježi Muslim, 2/139. *Miškatul-mesabih*, 2/331.

fijuk biča iznad glave i glas konjanika: ‘Samo naprijed!’ Tada ugleda mušrika pred sobom kako leži, uništenog nosa i rasječenog lica, kao što to biva od udarca biča. Ensarija to ispriča Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. On mu reče: ‘Istinu govoriš. To je pomoć sa trećeg neba.’⁴²⁹ Ebu Davud el-Mazini priča: “Slijedio sam jednog mušrika da ga ubijem, a glava mu odletje s ramena prije nego je moja sablja došla do nje. Znadoh da ga je ubio neko drugi.” Jedan ensarija je doveo Abbasa ibn Abdulmuttaliba zarobljenog. Abbas reče: “Ovaj me nije zarobio, tako mi Boga! Zarobio me je jedan ćelav čovjek, najljepšeg lica, na šarenom konju, a nisam ga vidio među vašim borcima.” Ensarija reče: “Ja sam ga zarobio, Allahov Poslaniče.” Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, mu reče: “Šuti, Allah ti je pomogao sa časnim melekom.” Alija kaže: “Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je na Danu Bedra rekao meni i Ebu Bekru: ‘Sa jednim od vas je Džibril, a sa drugim Mikail. Također, i veliki melek Israfil prisustvuje borbi.’“, ili je rekao: “Učestvuje u borbi.”⁴³⁰

Iblis bježi s bojnog polja

Iblis je došao u liku Surake ibn Malika ibn Džu’suma el-Mudlidžija, kako smo ranije spomenuli, i nije ih napuštao od tada. Međutim, kada je vidio šta meleki rade sa mušricima, uzmaknuo je natrag i pobjegao. Za njim se dade u potjeru El-Haris ibn Hišam. On dohvati Harisa za prsa i baci ga na zemlju, a zatim pobježe. El-Haris ibn Hišam ga je pratio misleći da je to Suraka. Iblis ga udari po prsima i baci na zemlju. Mušrici mu rekoše: “Gdje ćeš, Suraka? Zar nisi rekao da ćeš biti sa nama, i da nas nećeš napuštati?” On odgovori: *Ja vidim ono što vi ne vidite, i ja se bojim Allaha, jer Allah strašno kažnjava.* (El-Enfal, 48) Potom pobježe i baci se u more.

Veliki poraz mušrika

U redovima mušrika se počele javljati znakovi propasti i konfuzije. Počele se rušiti pred žestokim muslimanskim napadima, i bitka

⁴²⁹ To bilježi Muslim, 2/93. i drugi.

⁴³⁰ Bilježi Imam Ahmed u *Musnedu*, 1/147; El-Bezzar (1367); El-Hakim u *El-Mustedreku*, 3/134, a vjerodostojnim ga je ocijenio Ez-Zehabi i Ebu Ja’la u svom *Musnedu*, 1/284, hadis br. 340.

se približi kraju. Mušrici počeše masovno bježati s ratišta glavom bez obzira. Muslimani su ih pristizali, ubijali i zarobljavali, dok ih potpuno ne poraziše.

Ebu Džehlova upornost

Kada je Ebu Džehl primjetio prve znake konfuzije u svojim redovima, pokušao se suprotstaviti ovoj bujici, pa poče bodriti vojsku, ratoborno i oholo: "Neka vas ne porazi Surakina izdaja. On je bio u dogovoru sa Muhammedom. Neka vas ne plaši pogibija Utbea, Šejbea i El-Velida, oni su pohitali. Tako mi Lata i Uzata, nećemo se vratiti dok ih sve ne povežemo u lance! Neka niko od vas ne ubija nekog od njih, nego ih pohvatajte kako bismo ih upoznali sa ružnoćom onoga što su učinili." Međutim, ubrzo i njemu postade jasno pravo stanje ove agonije, jer ne prođe puno kada se mušrički redovi počeše lomiti pod napadima muslimana. S njim je ostala samo mala grupa mušrika. Oko njega su napravili ogradu od sablji i šumu od vrhova koplja, ali oluja muslimanskih napada ih sruši. Tada na vidjelo iziđe ovaj silnik, i muslimani ga vidješe kako se na svom konju vrti u krug. Smrt je čekala da popije njegove krvi preko ruku dvojice dječaka, ensarija.

Ebu Džehlovo stradanje

Abdurrahman ibn Auf, r.a., priča: "Bio sam u borbenom redu na Bedru, pa se okrenuh i ugledah sa desne i sa lijeve strane dva mladića. Obuze me nelagodnost, jer se nisam osjećao sigurnim. Jedan od njih mi tiho, da ne čuje drugi, reče: 'Amidža, pokaži mi Ebu Džehla.' Odgovorih mu: 'Drago dijete, šta ćeš od njega?' 'Čuo sam da on psuje Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i tako mi Allaha, ako ga vidim, neću se odvajati od njega dok jedan od nas dvojice ne umre.' Začudio sam se tome. Drugi reče isto što i prvi. Vidjeh Ebu Džehla kako kruži među ljudima, pa rekoh: 'Zar ga ne vidite? Eno osobe za koju pitate.' Oni jurnuše prema njemu, izudaraše ga sabljama i ubiše. Nakon toga odoše kod Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a on upita: 'Koji ga je od vas dvojice ubio?' Svaki odgovori: 'Ja.' 'A da li ste obrisali sablje?' 'Ne.', rekoše. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pogleda njihove sablje, a zatim reče: 'Obojica ste ga ubili.' Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odredi da Muaz

ibn Amr b. el-Džemuh uzme od Ebu Džehla sve što ima.⁴³¹ Dvojica mladića koja su ga ubila su bili Muaz ibn Amr b. el-Džemuh i Muavviz ibn Afra.”⁴³²

Ibn Ishak pripovijeda ovako: „Muaz ibn Amr ibn Džemuh reče: 'Dok je Ebu Džehl bio okružen mušričkom šumom kopalja i sablji kojom su ga zaštitili, čuo sam kako ljudi govore da se do njega ne može doći. Kada to čuh, stavih sebi u zadatak da ga ubijem, pa nepokolebljivo krenuh ka njemu. Kada mi se ukaza prilika, udarih ga tako da mu odsjekoh nogu do pola potkoljenice. Tako mi Allaha, kad je letjela, ne uporedih je ni sa čim osim sa košpicom koja leti ispod kamena, kad je želite razbiti. Tada me udari njegov sin Ikrime u slobodnu ruku i presječe mi je. Visila je na parčetu kože, ali ga izgubih u toku bitke. Veći dio tog dana sam se borio vukući ruku sa sobom. Kad mi dojadi, nogom stadoh na nju i otrgoh je.’”⁴³³ Muavviz ibn Afra zatim prođe pokraj Ebu Džehla, koji bijaše ranjen, udario ga je sve dok nije osigurao da je mrtav. Ostavio ga je da tu izdahne. Muavviz se borio dalje dok nije poginuo.

Kada se bitka okončala, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: “Ko će pogledati šta je bilo s Ebu Džehlom?” Ljudi se razidoše da ga traže. Abdullah ibn Mes‘ud ga nađe na izdisaju. Nogom mu stade na vrat, povuče ga za bradu da mu odsječe glavu i reče: “O Allahov neprijatelju, je li te Allah ponizio?” “Čime me je ponizio? Nije me sramota, jer sam od onih kog je ubio njegov narod. A da li ste ubili većeg čovjeka od mene?” Zatim reče: “Da me barem nije ubio ratar.” Potom upita: “Reci mi, ko je danas pobjednik?” Abdullah ibn Mes‘ud mu reče: “Uzvišeni Allah i Njegov Poslanik.” Ebu Džehl reče Ibni Mes‘udu, koji mu je nogom stao na vrat: “Uzdigao si se na opasnu visinu, čobančiću.” (Ibn Mes‘ud je čuvao ovce u Mekki.) Nakon ovog razgovora Ibn Mes‘ud mu odsječe glavu i donese je Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, govoreći: “Ovo je glava Allahovog neprijatelja, Ebu Džehla.” Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: “Allah je Jedan, osim Njega nema drugog boga.” To je ponovio tri puta, zatim reče: “Allahu ekber!/Allah je najveći! Hvala

⁴³¹ Odredio je jednog od njih da to uzme, jer je drugi poginuo kao šehid u istoj bici.

⁴³² *Sahihul-Buhari*, 1/444, 2/568; *Miškatul-mesabih*, 2/352.

⁴³³ Ovaj Muaz je živio do vremena Osmana ibn Affana, r.a.

Allahu Koji je ispunio Svoje obećanje, pomogao Svome robu, i Sam porazio saveznike. Hajde, pokaži mi ga.” Ibn Mes’ud reče: “Ja mu ga pokazah, a on reče: ‘On je faraon ovog naroda.’“

Nekoliko lijepih primjera boraca Bedra sa čvrstim imanom

Već smo spomenuli dva divna primjera Afrinih sinova: Umejrea b. el-Humama i Aufa b. el-Harisa. U ovoj bici su se manifestirali divni prizori u kojima se ističe snaga akide i postojanost principa. U Bici na Bedru su se sukobili otac i sin, brat i brat, različitih principa, pa ih razdvojiše sablje. Potlačeni se susreo sa tlačiteljem, te mu se osvetio.

Ibn Ishak prenosi od Ibn Abbasa da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao ashabima: “Znam da su mnogi iz porodice Benu Hašima i drugih krenuli u ovu bitku mimo svoje volje. Nisu imali potrebu da se bore protiv nas. Ko od vas vidi nekog od njih, neka mu poštedi život. Ko ugleda Ebul-Bahterija ibn Hišama, neka mu poštedi život. To važi i za Abbasa ibn Abdulmuttaliba. Oni su povedeni u borbu na silu.” Ebu Huzejfe ibn Utbe reče: “Zar da ubijamo naše očeve, sinove, braću i rodbinu, a da poštedimo Abbasa? Tako mi Allaha, glavu ću mu sabljom odsjeći ako ga sretnem.” Ove Ebu Huzejfeove riječi stigoše do Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pa se on obrati Omeru b. el-Hattabu: “Omere, zar će on sabljom po licu udariti amidžu Allahovog Poslanika?” Omer, radijallahu anhu, odgovori: “Allahov Poslaniče, dozvoli mi da mu odsječem glavu sabljom. Tako mi Allaha, postao je munafik.” Ebu Huzejfe je često govorio: “Nisam siguran da je moj iman ispravan poslije toga što sam izgovorio. Još uvijek strahujem od toga i strahovat ću dok se ne iskupim pred Allahom pogibijom na Njegovom putu.” On je, zaista, i umro kao šehid u Bici na Jemami.

Zabrana ubistva Ebul-Bahterija je izdata, jer je najviše branio Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u Mekki. Nikada nije nanio zlo Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, niti mu je učinio nešto nažao. Bio je od onih koji su organizirali prekid izolacije muslimana od strane Kurejšija. I pored svega ovoga Ebul-Bahteri je ubijen na Bedru. Naime, El-Mudžezzer ibn Zijad El-Belevi je sreo Bahteriju sa jednim njegovim drugom, na bojnom polju. Zajedno su

se borili protiv muslimana. El-Mudžezzer mu se obrati: “O Ebul-Bahteri, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nam je zabranio da te ubijemo.” “A moga druga?” – upita on. “Ne, ne tako mi Allaha, tvoga druga neću poštediti.” – reče El-Mudžezzer. Ebu-Bahteri tad reče: “Onda ćemo, tako mi Allaha, obojica umrijeti zajedno.” Potom se potukoše i El-Mudžezzer bijaše primoran ubiti Ebul-Bahterija.

Abdurrahman ibn Avf se u džahilijetu družio sa Umejjeom ibn Halefom. Na Dan Bedra, Abdurrahman prođe pokraj Umejjea, koji je stajao sa svojim sinom Alijom ibn Umejjeom držeći ga za ruku. Abdurrahman je nosio oklope koje je zarobio. Kad ga Umejje ugleda, upita ga: “Da li bi ti bilo draže da si mene zarobio? Ja sam vrjedniji od tog oružja. Nisam vidio dan poput ovog. Zar nemate potrebu za mlijekom?”⁴³⁴ Abdurrahman baci oklope i zarobi njih dvojicu, pa ih povede. Abdurrahman priča: “Umejje ibn Halef me je upitao, dok sam išao između njega i njegovog sina: ‘Ko je onaj čovjek prepoznatljiv po nojevoj perjanici na grudima?’ Odgovorih: ‘To je Hamza ibn Abdulmuttalib.’ On reče: ‘Taj nas je dotukao.’” Abdurrahman dalje priča: “Vodio sam njih dvojicu, a kad Bilal ugleda Umejjea sa mnom – Ummejje je Bilala mučio u Mekki – reče: ‘Glava nevjerstva, Umejje ibn Halef!? Meni nema spasa ako se on spasi!’ Rekoh mu: ‘Bilale, ovo je moj zarobljenik.’ Bilal opet ponovi: ‘Meni nema spasa, ako on ostane živ!’ Rekoh mu: ‘Da li me čuješ, sine crnkinje?’ Bilal ponovi i treći put: ‘Meni nema spasa ako se on spasi!’ Zatim povika iz sveg glasa: ‘O Allahove ensarije, evo ga glavešina nevjerstva – Umejje ibn Halef! Meni nema spasa ako se on spasi!’ Narod se okupi oko nas sa svih strana, poput obruča, a ja ga branih, pa jedan od naših isuka sablju i odsječe Umejjevom sinu nogu. Umejje tako vrisnu da to do tada nikada nisam čuo. Rekoh: ‘Spašavaj se, ali znaj da ti nema spasa. Tako mi Allaha, ništa ti neće biti od koristi.’ Muslimani ih potom isjekoše sabljama dok ih ne dokrajčiše.” Abdurrahman je kasnije govorio: „Allah se smilovao Bilalu, izgubih svoje oklope, a onda me iznenadi sa mojim zarobljenicima.”

Buharija bilježi od Abdurrahmana ibn Aufa da je rekao: „Poslao sam pismo Umejjeu ibn Halefu. Tražio sam da čuva moje stvari i imetak u Mekki, a da ću ja čuvati njegove stvari u Medini. Na Dan

⁴³⁴ Ovim želi reći: „Otkupit ću se od onoga ko me zarobi sa mnogo deva koje daju puno mlijeka.“

Bedra sam otišao do brda kako bih ga sačuvalo, dok su ljudi spavali. Ali ga je tada Bilal vidio, pa je otišao kod ensarija i rekao: „Umejeje ibn Halef! Nemam mi spasa ako Umejeje ostane živ!” Sa njim krenu skupina ensarija našim putem. Kada se uplaših da će nas stići, ostavih im njegovog sina kako bih ih zadržao. Oni ga ubiše i nastaviše da nas prate. On je bio težak čovjek, pa kada nas stigoše, rekoše: 'Klekni!', i on kleknu. Ja se bacih na njega da bih ga zaštitio, ali ga oni izbodoše sabljama ispod mene i ubiše ga. Jedan mi sabljom rani nogu.” Abdurrahman je kasnije pokazivao taj ožiljak na stopalu.⁴³⁵

Omer b. el-Hattab, r.a., je toga dana ubio svoga daidžu El-Asa ibn Hišama b. el-Mugiru, ne osvrćući se na srodstvo. Ali, kada se vraćao u Medinu, rekao je amidži Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, Abbasu, koji je bio zarobljen: „O Abbase, primi islam, jer, tako mi Allaha, draže mi je da ti primiš islam nego da to učini moj otac El-Hattab, jer sam vidio da bi Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, volio da ti primiš islam.”⁴³⁶

Ebu Bekr es-Sidik, r.a., je dozivao svog sina Abdurrahmana, koji je tada bio sa mušricima: „Gdje je moj imetak, nevaljalče?” Abdurrahman reče:

لم يبق غير شكة ويعبوب
وصارم يقتل ضلال الشيب
*Osta samo oružje i konj brzi,
i sablja koja ubija zabludjele starce.*

Kada ih muslimani počеше zarobljavati, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je bio u svom skloništu. Sad ibn Muaz je sa sabljom čuvao stražu na vratima. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, primijeti na Sadovom licu negodovanje zbog onoga što ljudi rade. Upita ga: „Tako mi Allaha, o Sade, kao da nisi zadovoljan onim što ljudi rade?” On odgovori: „Tako je, Allahov Poslaniče. To je bio prvi poraz mušrika koji je Allah dao, pa sam više volio da budu ubijeni nego ostavljeni u životu.”

Sablja Ukkaša ibn Muhsina el-Esedija se polomi. On dođe kod Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koji mu dade drveni

⁴³⁵ *Sabihul-Buhari*, 1/308.

⁴³⁶ Bilježi ga El-Hakim u *El-Mustedreku. Fethul-kadir*, od Eš-Ševkanija, 2/327.

štap i reče: „Bori se ovim, o Ukkaše.” Kad Ukkaš uze štap od Allahovog Poslanika, *sallallahu alejhi ve sellem*, zamahnu njime, a on se pretvori u dugu oštru sablju bijele boje. On se njome borio dok Allah nije dao pobjedu muslimanima. Tu sablju su nazivali El-aun – pomoć. S tom istom sabljom je učestvovao u mnogim bitkama, sve dok nije pao kao šehid u bici protiv odmetnika.

Nakon završetka bitke, Mus‘ab ibn Umejr el-Abderi prođe pokraj svoga brata Ebu Aziza ibn Umejra, koji je učestvovao u borbi protiv muslimana, i vidje da ga jedan ensarija vuče za ruku. Mus‘ab reče ensariji: „Povuci ga objema rukama, njegova majka ima veliko blago, možda će ga otkupiti od tebe.” Ebu Aziz tada reče Mus‘abu: „Zar me tako savjetuješ?” Mus‘ab reče: “Ovo je moj brat (ensarija), a ne ti.”

Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, je naredio da se leševi mušrika bace u stari bunar. I Utbe ibn Rebia bi odvučen do bunara. Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, pogleda lice Utbeovog sina Ebu Huzejfa i vidje ga deprimiranog. Upita ga: „Možda ti je žao oca?” On odgovori: „Ne, tako mi Allaha, Allahov Poslaniče, nije mi žao oca ni njegove sudbine, ali sam znao da je moj otac bio razuman, blag i dobar čovjek, pa sam se nadao da će ga to dovesti u islam. Ali, nakon što sam vidio šta ga je zadesilo, i nakon što se sjetih da je umro u nevjerstvu, uz sve moje želje da bude drugačije, osjetih žalost.” Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, zamoli Allaha, dželle šanuhu, da sinu dadne svako dobro i reče mu lijepe riječi.

Poginuli na obje strane

Bitka se završila velikim porazom mušrika i uspjehom muslimana. Muslimani su imali četrnaest šehida: šest muhadžira i osam ensarija. Mušrici su imali strašne gubitke. Poginulo je sedamdeset, zarobljeno sedamdeset, uglavnom vojskovođa, starješina i prvaka. Kada je bitka okončana, Allahov Poslanik dođe i nad ubijenim mušricima održa riječ: „Loša li ste rodbina bili svome Vjerovjesniku. Svi ste me u laž utjerivali, a drugi svijet mi je vjerovao. Odmagali ste mi, a drugi su mi pomagali. Protjerali ste me, a drugi mi dom pružili.” Zatim naredi da ih zatrpaju u jedan od bunara Bedra. Ebu Talha prenosi da je Allahov Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, naredio na Bedru da

se dvadeset i četiri čovjeka, kurejšijska prvaka, ubace u kameni bunar Bedra kao nevaljalci. Poslanik bi nakon pobjede ostajao do tri dana na tom mjestu. Trećeg dana od Bitke na Bedru naredi da mu pripreme devu za put, uzjaha je uz pratnju ashaba, pa kad stigoše na ivicu bunara, poče prozivati Kurejšije po imenima i imenima njihovih očeva: „O ti, sine toga i toga! O ti, sine toga i toga! Da li bi vas radovalo da ste bili pokorni Uzvišenom Allahu i Njegovom Poslaniku? Mi smo, zaista, dobili ono što nam je Allah obećao, a da li ste vi dobili ono što je vama obećao?” Omer, radiallahu anhu, reče: „Allahov Poslaniče, kako možeš govoriti leševima koji nemaju duše?” Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, na to odgovori: „Tako mi Onoga u Čijoj je Ruci Muhammedova duša, vi ništa bolje od njih ne čujete ovo što kažem.” U drugoj verziji stoji: „Vi ništa bolje od njih ne čujete, samo što oni ne odgovaraju.”⁴³⁷

Vijest o porazu stiže u Mekku

Mušrici su bježali sa poprišta Bitke na Bedru glavom bez obzira, raspršivši se dolinama i planinskim putevima. Uputili su se ka Mekki prestravljeni, ne znajući kako će u nju ući od srama. Ibn Ishak kaže: „Prvi koji je stigao s tužnom viješću Kurejšijama bio je El-Hajsu-man ibn Abdullah el-Huzai. Kurejšije ga dočekaše s pitanjem: „Šta ostavljaš iza sebe?” On odgovori: „Ubijen je Utbe ibn Rebia, Šejbe ibn Rebia, Ebul-Hakem ibn Hišam, Ebu Džehl, Umejje ibn Halef...”, i nabroja ostale prvake. Kad je počeo nabrajati kurejšijske prvake, Safvan ibn Umejje ibn Halef, koji sjedaše kod Kabe, povika: „Da li je normalan ovaj čovjek? Pitajte ga za mene!” Oni upitaše: „A šta je sa Safvanom ibn Umejjetom?” Eto ga on tu, sjedi kod vas. Ali, tako mi Allaha, gledao sam njegovog oca i brata kada su ubijeni.”

Ebu Rafi, Poslanikov oslobođeni rob, priča: „Radio sam kao dječak kod Abbasa, kada su islam primili neki iz naše kuće: Abbas, Ummul-Fadl i ja. Abbas je krio svoj islam. Ebu Leheb nije krenuo na Bedr, ali kada mu dođoše vijesti sa Bedra, Allah ga osramoti i ponizi, a mi osjetismo snagu i ponos. Ja sam tad bio siromašan, pravio sam strelice i oblikovao ih u prostoriji Zem-zema. Tako mi Allaha, sjedio sam u toj sobici i oblikovao strelice. Kod mene je sjedila Ummul-

⁴³⁷ Muttefekun alejh. *Miškatal-mesabih*, 2/345.

Fadl kada je do nas stigla vijest koja nas je mnogo obradovala. Odjednom se pojavi Ebu Leheb, vukući noge zbog nekog zla, i sjede na ivicu šatora, okrenuvši svoja leđa mojim. Dok je sjedio, neko povika: 'Eno Ebu Sufjana ibn el-Harisa ibn Abdulmuttaliba, stigao je!' Ebu Leheb povika: 'Hodi ovamo, pričaj, sigurno imaš vijesti!' Ebu Sufjan sjede kod njega, a ljudi se okupiše oko njih, Ebu Leheb reče: 'Bratiću, pričaj mi, šta je bilo s ljudima?' 'Mi se sukobismo s njima, podmetnismo svoja pleća, a oni su nas ubijali kako su htjeli, zarobljavali kako su htjeli. Ali, tako mi Allaha, i pored toga, ja ne krivim naše borce, jer smo sretali bijele ljude na šarenim konjima, između neba i Zemlje. Tako mi Allaha, nikog ne ostavljaju, niti im se ko može suprostaviti.' Podigoh šatorsko krilo sobice rukom i rekoh: 'To su, tako mi Allaha, meleki.' Ebu Leheb podiže ruku i udari mi jak šamar. Oduprieh mu se, a me on dohvati i baci o zemlju. Pritisnu me i poče me udarati, a bio sam slabašan. Ummul-Fadl ustade, zgrabi kolac od šatora i njime udari Ebu Leheba po glavi i napravi mu veliku ranu, pa reče: 'Napadaš slaboga, jer mu nije gospodar tu, sram te bilo!' Ebu Leheb ustade, ode i poniženo. Tako mi Allaha, ne prođe više od sedam noći, a Allah dade da mu se pojave čirevi od čega i umrije. Sinovi ga ostaviše. Ni poslije tri dana ga nisu ukopali, niti su to pokušali. Kada su se pobojali bruke zbog njegovog ostavljanja, iskopaše mu rupu, i granama ga odguraše u nju i kamenjem ga iz daleka zatrpашe.

Ovako je Mekka primila vijesti o velikom porazu na Bedru. To je ostavilo veoma loš trag na njih, da su zabranili naricanje za ubijeni-ma, kako se muslimani ne bi radovali njihovoj nesreći. U zanimljive slučajeve spada i slučaj El-Esveda ibn el-Muttaliba. Na Bedru mu poginuše tri sina. Volio je da ih oplakuje, a bio je slijep, pa je jedne noći čuo glas narikače, te posla svog slugu i reče: "Vidi je li dozvoljeno glasno oplakivanje? Da li Kurejšije oplakuju svoje ubijene, da oplakujem Ebu Hakima." – njegovog sina – "jer moja nutrina izgore." Sluga se vrati i reče: "To jedna žena oplakuje devu koju je izgubila." El-Esved se više nije mogao suzdržati, pa reče:

*Zar plače zato što je devu izgubila, i zbog toga od nesanice pati,
A ne plače za Bekrom i Alijom, a na Bedru sve radosti nestadoše?*

*Nestadoše najbolji sinovi Husajsa, Mahzuma i porodica Ebul-Velida,
Ako već plačeš, onda oplakuj Akila i Harisa, lava svih lavova!*

*Njih oplakuj i ne spomeni sve, a Ebu Hakimu ravnoga ne imade,
Poslije njih neki ljudi plemići postaaše, a da ne bi Bedra sve im to propade.*

Vijesti o pobjedi stižu u Medinu

Kada je Allah muslimanima podario pobjedu, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, posla dvojicu muštulugdžija u Medinu, kako bi ih što prije obradovao: Abdullaha ibn Revahu gornjem dijelu Medine, a Zejda ibn Hariseta donjem. Jevreji i munafici su u Medini raširili lažnu vijest o pogibiji Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Kada je jedan od munafika vidio Zejda ibn Harisa na Kasvi, Poslanikovo, sallallahu alejhi ve sellem, devi reče: "Muhammed je ubijen! Ovo je njegova deva, prepoznajem je! Ovo je Zejd, ne zna šta će reći od straha, došao je poražen." Kad glasnici stigoše, muslimani ih okružiše i saslušaaše njihove vijesti. Kada utvrdiše da su muslimani pobijedili, obuze ih radost i sreća, a Medinom se zaoriše tekbiri i tehlili. Muslimanski prvaci koji su ostali u Medini, krenuše u pravcu Bedra, da čestitaju Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, na ovoj jasnoj pobjedi. Usama ibn Zejd priča: „Kad stiže vijest o pobjedi na Bedru, mi smo poravnavali zemlju nad preminulom Rukajjom, Poslanikovom, sallallahu alejhi ve sellem, kćerkom, Osmanovom ženom. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je mene zadužio da sa njim vodim računa o njoj.”

Vjerovjesnikova vojska ide ka Medini

Nakon bitke, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je na Bedru proveo tri dana. Pred povratak u Medinu među vojskom izbi nesporazum oko podjele ratnog plijena. Kada se nesporazum intenzivirao, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredi da svi vra-

te ono što su uzeli i da se to sabere na jedno mjesto. To i uradiše, a zatim bi spuštена Objava radi rješenja ovog problema. Ubade ibn Samit je rekao: „Krenuli smo sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, i učestvovali na Bedru. Ljudi se sukobiše i Uzvišeni Allah porazi neprijatelja. Jedna grupa boraca krenu za neprijateljem, neke su zarobljavali, a neke ubijali, dok druga grupa navali na ratni plijen, uzimajući i sakupljajući ga. Treća grupa, koja je okruživala Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pomno mu je čuvala stražu. Kada pade noć i ljudi se okupiše, oni koji su sakupljali plijen rekoše: ‘Mi smo ga sakupili i on je samo naš.’ Potjernica povika: ‘Niste vi preči da ga uzmete od nas! Mi smo neprijatelja lišili toga i pobijedili ga.’ Treća grupa povika: ‘Mi smo se bojali da neprijatelj ne iznenadi Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pa smo time bili zauzeti.’ U tom momentu Uzvišeni Allah objavi: *Pitaju te o plijenu. Reci: „Plijen pripada Allahu i Poslaniku.“ Zato se bojte Allaha i izgledite međusobne razmirice i pokoravajte se Allahu i Njegovom Poslaniku, ako ste pravi vjernici.* (El-Enfal, 1) Nakon ovog ajeta, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, raspodijeli plijen među muslimanima. Pošto je proveo tri dana na Bedru, krenu sa vojskom prema Medini, vodeći sa sobom mušričke zarobljenike. Abdullah ibn Ka'b je bio zadužen za plijen. Kada su izišli iz tjesnaca Safre, spustili su se na pješčanu dinu između tjesnaca i En-Nazije. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je raspodijelio plijen podjednako, nakon što je izuzeo petinu. Kada je stigao na Safru, naredio je da se ubije En-Nadar b. el-Haris, nosilac zastave mušrika na Bedru i jedan od najvećih kurejšijskih zlikovaca. On je pravio neke od najgorih spletki islamu i Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, pa mu je Alija ibn Ebu Talib odsjekao glavu. Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, stigao do mjesta Irkuz-Zubjet, naredi da se Ukbe ibn Ebu Muajt pogubi. Spominjali smo šta je činio Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, dok je klanjao kraj Kabe. On je bacio devina crijeva na Resulullahova leđa dok je klanjao. Povukao je Poslanikov ogrtač i tako ga zamalo ubio, ali se tada ispriječio Ebu Bekr, r.a. Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naredio da ga ubiju, rekao je: „Ko će mi čuvati djecu, Muhammede?“ „Džehennem!“ – odgovorio je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Ubio ga je Asim ibn Sabit el-Ensari, a neki kažu Alija ibn Ebu Talib, radiallahu

anhum. Ubistvo ove dvojice tirana je bilo obavezno, imajući u vidu ono što su radili. Oni nisu bili samo zarobljenici već, kako se to danas kaže, ratni zločinci.

Delegacija za dobrodošlicu

Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, došao u Revhu, sretoše ga prvaci muslimana koji su došli da mu čestitaju i požele dobrodošlicu. Tada im se obrati Seleme ibn Selamet i reče: „Na čemu nam to čestitate? Mi smo, tako mi Allaha, tamo sreli samo nemoćne i ćelave ljude poput svezanih deva koje zaklasmo.” Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, se nasmija, a zatim reče: „Bratiću moj, oni su bili prvaci (vođe).” Usejd ibn Hudajr reče: „Allahov Poslaniče, hvala Uzvišenom Allahu, Koji ti je dao pobjedu i razveselio te. Tako mi Allaha, Allahov Poslaniče, da sam znao da ćeš se boriti protiv neprijatelja, ne bih izostao od Bitke na Bedru, ali sam mislio da idete samo zbog karavane. Da sam znao za bitku sa neprijateljem, ne bih nikako izostao!” Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: „Istinu si rekao.” Nakon ovoga Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pobjedonosno uđe u Medinu, a njegovi neprijatelji u Medini i van nje osjetiše strah i bojazan. Mnogi Medinlije primiše islam. Tada primiše islam i Abdullah ibn Ubejj i njegovi drugovi, ali samo jezikom.” Ratni zarobljenici u Medinu stigoše dan kasnije. Allahov Poslanik ih podijeli ashabima i oporuči da se s njima lijepo postupa. Ashabi su znali jesti hurme, a zarobljenicima davati hljeb,⁴³⁸ izvršavajući time Poslanikovu, sallallahu alejhi ve sellem, oporuku.

Problem zarobljenika

Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, došao u Medinu, posavjetovao se sa ashabima oko zarobljenika. Ebu Bekr reče: „Allahov Poslaniče, oni su naši amidžići, članovi porodica i braća. Mislim da bi trebao uzeti od njih otkupninu koja bi nam bila dodatna snaga protiv nevjernika. Možda će ih Allah uputiti na Pravi put, pa da budu naši pomoćnici.” Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upita Omera: „A šta ti misliš, sine Hattabov?” On reče: „Ja se ne slažem sa Ebu Bekrom, već bih volio da mi dozvoliš da tom i tom –

⁴³⁸ Koji je tada bio vrijedniji od hurmi. (op. red.)

njegovom rodaku – odsiječem glavu; da Aliji dozvoliš da Akilu ibn Ebu Talibu odsiječe glavu; da Hamzi dozvoliš da svom bratu odsiječe glavu, pa da Allah vidi da u našim srcima nema popustljivosti prema mušricima. Ovo su njihovi prvaci, vođe i generali.” Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prihvati Ebu Bekrov prijedlog, a odbi Omerov i uze otkupninu za njih. Omer priča: „Sutradan sam poranio Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i Ebu Bekru, ali ih zatekoh uplakane. Rekoh: ‘Allahov Poslaniče, šta vas je rasplakalo? Ako mognem plakati – uradit ću tako, a ako ne mognem – onda ću se zbog vašeg plača praviti da plačem.’ Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: ‘Plačem zbog onoga koji predloži tvojim prijateljima da uzmu otkup za njih. Pokazano mi je da ih trebam kazniti ispod ovog drveta.’” – a to drvo je bilo u blizini.⁴³⁹

Tada Uzvišeni Allah objavi: *Ne treba Vjerovjesnik uzimati zarobljenike dok ne izvojuje pobjedu na Zemlji;*⁴⁴⁰ *vi želite prolazna dobra ovog svijeta, a Allah želi Onaj svijet – Allah je silan i mudar. Da nije ranije Allahove odredbe, snašla bi vas patnja velika, zbog onoga što ste uzeli.* (El-Enfal, 67-68) Kaže da je ta ranija Allahova odredba bila ajet: *...ili ih velikodušno sužanjstva oslobodite, ili otkupninu zahtijevajte.* (Muhammed, 4) U ovom ajetu je dozvola da se za zarobljenike uzme otkupnina, pa zato nisu kažnjeni. Prijekor je objavljen, jer su zarobili nevjernike prije nego su izvojevali pobjedu na Zemlji. Neki kažu da je spomenuti ajet objavljen tek kasnije, a da se pod Allahovom odredbom misli na ono što se u Allahovom znanju nalazi poput: dozvole ratnog plijena ovom ummetu, ili oprosta i milosti prema učesnicima Bedra. Pošto je Ebu Bekrovo mišljenje prihvaćeno, uzeta je otkupnina za ratne zarobljenike. Otkupnina je vrijedila od jedne do četiri hiljade dirhema. Stanovnici Mekke su znali pisati, a stanovnici Medine nisu, pa je svaki pismeni zarobljenik, ako se nije imao

⁴³⁹ Ibnul-Dževzi, *Tarihu Umer ibnil-Hattab*, 36.

⁴⁴⁰ Šejh Abdurrahman es-Sa'di u komentaru ovog ajeta kaže: „Tj. ne treba i ne dolikuje mu da, kada se bori protiv nevjernika koji žele ugasiti Allahovo svjetlo, koji hitaju uništiti Njegovu vjeru tako da na licu Zemlje ne ostane niko ko će obožavati Allaha – žuri zarobiti ih i ostaviti u životu radi otkupnine koju će dobiti za njih. To je malo dobro u odnosu na korist koja se nalazi u njihovom iskorjenjivanju i poništavanju njihovog zla.“ Abdurrahman es-Sa'di, *Tejsirul-kerimir-rahman fi tefsiri kelamil-mennan*, 1/326, *Mu'essesetur-risale*, 2000.

čime otkupiti, dobio obavezu da opismeni deset medinskih dječaka. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je oslobodio nekoliko zarobljenika bez otkupnine. To su bili: El-Muttalib ibn Hantab, Sajfi ibn Ebu Rufaa i Ebu Izet el-Džumehi, koji će kasnije biti ubijen na Uhudu kao zarobljenik. Također je pustio svoga zeta, Ebul-Asa, pod uvjetom da pusti Zejnebu, koja je već poslala za njega otkupninu, i to ogrlicu koju je dobila od Hatidže, radiallahu anhu, kada su je udavali za Ebul-Asa. Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vidio Hatidžinu ogrlicu, duboko ga je raznježila. On zatraži od svojih ashaba dozvolu da oslobodi Ebul-Asa, pa oni to uradiše. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je Ebul-Asu postavio uslov da pusti Zejnebu, pa ju je on pustio te je ona učinila hidžru. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, posla Zejda ibn Harisa i jednog ensariju rekavši im: „Čekajte je u dolini Je'džedž. Kada je ugledate, dopratite je.” Oni tako i učiniše. Priča o Zejnebinjoj hidžri je veoma duga i bolna.

Među zarobljenicima je bio i Suhejl ibn Amr. Bio je dobar govornik, pa Omer, radiallahu anhu, reče: „Allahov Poslaniče, pusti me da Suhejlu b. Amru polomim prednje zube, pa da isplazi jezik i više ne drži govore protiv tebe ni na jednom mjestu.” Međutim, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je odbio ovaj prijedlog, da ne bi ušao u običaj, a bojao se i Allahove kazne na Sudnjem danu. Nakon ovih zbivanja iz Medine, Sad ibn en-Nu'man krenu da obavi umru u Mekki, pa ga Ebu Sufjan uhapsi. Sufjanov sin Amr ibn Ebu Sufjan je bio u Medini među zarobljenicima, pa ga oslobodiše u zamjenu za Sada ibn Nu'mana.

Kur'an o Bici na Bedru

U povodu Bitke na Bedru, Uzvišeni Allah je objavio suru El-Enfal – Plijen. Ona je Allahov komentar Bitke na Bedru, ako se tako reći može, koji se u mnogome razlikuje od komentara vladara i vojskovođa. Uzvišeni Allah je, prije svega, skrenuo pažnju muslimana na moralne nedostatke koje su imali pri sebi od ranije, a od kojih su se neki i ispoljili, da bi poradili na kićenju svojih duša najuzvišenijim stepenima savršenstva, i očistili ih od ovih nedostataka. Govori o pomoći koju je pružio muslimanima slanjem meleka. To im napominje

da ne bi bili obmanuti svojom hrabrošću, pa da u njihove duše uđe gordost i oholost. Trebaju se osloniti na Allaha, i biti pokorni Njemu i Njegovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem.

Uzvišeni im jasno pojašnjava plemenite ciljeve zbog kojih je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pokrenuo ovu strašnu i krvavu bitku, ukazujući na osobine i karakter koji u bitkama dovodi do pobjeda. Potom se obraća mušricima, munaficima, Jevrejima i ratnim zarobljenicima, i lijepo ih savjetuje, upućujući ih na predanost istini i pridržavanje nje. Potom se obraća muslimanima i govori im o ratnom plijenu, donoseći zakone, pravila i principe za ovo pitanje. U njoj Uzvišeni Allah objavljuje zakone rata i mira, za kojima je bilo potrebe u ovom stadiju islamske dave, da bi se islamski način ratovanja razlikovao od ratovanja pagana, i da bi muslimani bili uzvišeniji od njih u osobinama, vrijednostima i idealima, te da bi svijetu postalo jasno da islam nije samo ideološki pravac, već vjera koja svoje sljedbenike praktično odgaja na osnovama i principima kojima poziva. Postavio je paragrafe zakona islamske države koji ističu razliku između muslimana koji žive u njoj i muslimana koji žive van nje. Druge godine po Hidžri propisan je ramazanski post i sadekatul-fitr, i objašnjen je nisab zekata. Dvije zadnje stvari su predstavljale olakšavanje tereta koji su nosili mnogi muhadžiri koji bijahu siromašni. Jedan od najljepših događaja i najdivnijih sadaka jeste to što je prvi bajram koji su muslimani slavili bio mjeseca ševvala druge hidžretske godine, poslije jasne pobjede koju su postigli u Bici na Bedru. Kako je samo bio divan ovaj sretni Bajram koji im je Allah darovao pošto je krunisao njihovu glavu krunom pobjede i ponosa. Kako je samo divan bio prizor namaza koji su klanjali pošto su izišli iz svojih kuća, izgovarajući tekbir, tehlil i tahmid podignutih glasova, dok su im srca bila ispunjena željom za Allahom i čežnjom za Njegovom milošću i zadovoljstvom poslije blagodati i pomoći koje im je darovao. On ih je na to podsjetio riječima: *I sjetite se kada vas je bilo malo, kad ste na Zemlji bili potlačeni – bojali ste se da vas ljudi ne pohvataju, pa vam je On sklonište dao i Svojom pomoći vas pomogao i plijenom vas opskrbio da biste bili zahvalni.* (El-Enfal, 26)

Nije moglo biti većeg praznika od ovog Bajrama, koji je Allaho-

vom, dželle šanuhu, naredbom objavljen da kruniše uspjeh i pobjedu. Veličanstven je prizor bio obavljanja bajram-namaza, na koji su izišli svi muslimani, puneći zemaljski i nebeski prostor glasnim tekbirima, tevhidima i tahmidima. Sva su srca stremila ka Uzvišenom Allahu i žudila za Njegovom milošću i zadovoljstvom. On ih je uzdigao, duševno i materijalno obogatio. Uz Njegovu pomoć su došli do pobjede i On to ne poriče, već ih podsjeća riječima: *I sjetite se kad vas je bilo malo, kad ste na Zemlji bili potlačeni – bojali ste se da vas ljudi ne pohvataju, pa vam je On sklonište dao i Svojom pomoći vas pomogao i plijenom vas opskrbio da biste bili zahvalni.* (El-Enfal, 26)

VOJNE AKTIVNOSTI IZMEĐU BITKI NA BEDRU I UHUDU

Bitka na Bedru je bila prvi oružani sukob između muslimana i mušrika. To je bila odlučujuća bitka u kojoj su muslimani zaradili kategoričnu pobjedu za koju veoma brzo saznaše svi Arapi. Najveći gubitnici ove bitke bili su oni koji su direktno zadobili velike gubitke, a to su mušrici, i oni koji su pobjedu i snagu muslimana vidjeli teškim udarcem za svoj vjerski i ekonomski bitak, a to su jevreji. Od kada muslimani dobiše Bitku na Bedru, ove dvije skupine su izgarale od mržnje i bijesa prema muslimanima. *Ti ćeš sigurno naći da su vjernicima najljući neprijatelji jevreji i mnogobošci.* (El-Ma'ida, 82) U Medini je bilo prijatelja obje strane, koji primiše islam kada više nije ostalo prostora da budu gornji, osim kroz islam. To su bili Abdullah ibn Ubejj i njegovo društvo. Ova treća skupina ništa manje nije gajila mržnju od prethodne dvije.

Postojala je i četvrta skupina: beduini nastanjeni oko Medine. Nije ih zanimalo pitanje kufra i imana. Bili su pljačkaši i banditi. Obuze ih briga i konfuzija zbog ove pobjede muslimana, pa se pobojaše da u Medini ne nastane jaka država koja će se ispriječiti između njih i njihovog razbojništva. Zato su počeli mrziti muslimane. Tako postaje jasno da je pobjeda na Bedru donijela snagu, ponos i čast muslimanima, isto tako im je uzrokovalo i zlobu sa raznih strana. Bilo je prirodno da svaka strana čini ono što je smatrala garancijom stizanja do svog cilja.

I dok su Medina i njena okolina pomagali islam, stajući na put zavjerama i tajnim intrigama, jedna skupina Jevreja je javno ispoljavala neprijateljstvo, otkrivajući svoju zlobu i bijes. U isto vrijeme, Mekkelije su prijetili žestokim udarom i objavljivali kako će se osvetiti, javno vodeći opću mobilizaciju, i dajući muslimanima do znanja svoje stanje:

لا بد من يوم أغر محجل
 يطول استماعي بعده للنوادر
*Sigurno će nastupiti dan žestoke borbe,
 kada će moje žrtve biti oplakivane.*

I stvarno, mušrici su pokrenuli žestoki pohod na medinske zidine, u historiji poznat kao "Bitka na Uhudu", koji je ostavilo negativan trag na reputaciju i mjesto muslimana. Muslimani su odigrali važnu ulogu u uklanjanju ovih opasnosti, u čemu je do izražaja došla Vjerovjesnikova, sallallahu alejhi ve sellem, genijalnost u vođenju i vrhunskom oprezu po pitanju ovih opasnosti, kao i umijeće planiranja njihovog uklanjanja. U sljedećim redovima ćemo ukratko spomenuti nešto od toga:

1. Pohod protiv Benu Sulejma u mjestu El-Kudr. Prva vijest koju je medinska obavještajna služba prenijela Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, poslije Bitke na Bedru je da plemena Benu Sulejm i Benu Gatafan pripremaju vojsku da napadnu Medinu. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ih iznenadi sa dvjesto konjanika u njihovim staništima. On stiže do njihovih kuća kod mjesta zvanog El-Kudr.⁴⁴¹ Benu Sulejmova vojska se razbježa, ostavivši u dolini pet stotina deva, koje medinska vojska zarobi. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, podijeli deve vojnicima, nakon što je izdvojio petinu. Svaki vojnik je dobio po dvije deve. Allahov Poslanik je dobio zarobljenog dječaka, po imenu Jesar, pa ga oslobodi. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, se zadržao na njihovoj zemlji tri dana, a potom se vratio u Medinu. Ovaj pohod je bio u ševvalu, druge hidžretske godine, sedam dana nakon Bedra, ili polovinom muharrema. U Medini je za zamjenika ostavio Sibaa ibn Urfuta, a neki kažu Ibni Ummi Mektuma.⁴⁴²

2. Mekkanska zavjera o ubistvu Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem. Mekkanski mušrici su bili ogorčeni porazom na Bedru. Mekka je ključala poput kazana od mržnje prema Vjerovjesni-

⁴⁴¹ El-Kudr je u osnovi ptica koja u svojoj boji ima nešto zamućenosti. Taj naziv nosi izvor plemena Benu Sulejm koji se nalazi u Nedždu na živom istočnom trgovačkom putu između Mekke i Šama.

⁴⁴² *Zadul-mead*, 2/90, i *Ibn Hišam*, 2/43-44.

ku, sallallahu alejhi ve sellem. Njihova dva junaka sklopiše zavjeru za ubistvo da bi uklonili uzrok ovog razdora i poniženja, po njihovom mišljenju, a to je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem. Umejr ibn Vehb el-Džumehi se sastade sa Safvanom ibn Umejjetom kod Kabe, ubrzo poslije Bitke na Bedru. Umejr je bio jedan od kurejšijskih šejtana, koji je stalno uznemiravao Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i njegove ashabe u Mekki. Njegov sin Vehb ibn Umejr je bio zarobljenik Bedra. On mu napomenu događaj vezan za bacanje ljudi u stari bunar Bedra, pa Safvan reče: "Tako mi Allaha, nema hajra u životu poslije njih." Umejr odgovori: "Tako mi Allaha, istinu si rekao! Tako mi Allaha, da nemam dug koji trebam vratiti, i djecu koju trebam zaštititi, otišao bih do Muhammeda i ubio ga! Za to imam i razlog, jer je moj sin njihov zarobljenik." Safvan iskoristi priliku i reče: "Tvoj dug primam na sebe – ja ću ga vratiti, a tvoja porodica će biti sa mojom, pomagat ću ih do smrti. Ništa ja neću imati, a da oni nemaju." Umejr mu reče: "Nikom ništa ne govori o ovome." "Dobro." – odgovori Safvan. Umejr naredi da mu se sablja naoštri i natopi otrovom. Potom krenu na put u Medinu.

Kada je bio kod džamijskih vrata, ostavio je devu da leži. Ugledao ga je Omer b. el-Hattab, koji je stajao sa grupom muslimana i razgovarao o uspjesima na Bedru kojima ih je Allah počastio. Omer reče: "Ovaj pas je Allahov neprijatelj Umejr. Nije došao osim zbog nekog zla." Zatim uđe kod Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i reče: "Allahov Poslaniče, eno dođe Allahov neprijatelj Umejr, opasan sabljom." Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "Uvedi ga kod mene." Umejr priđe, a Omer ga povuče za opasač, objesi mu ga za vrat i reče nekolicini ensarija: "Uđite i sjedite kod Allahovog Poslanika, i dobro ga čuvajte od ovog zlikovca, jer nije povjerljiv." Onda ga Omer uvede. Kad Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vidje da Omer drži opasač sablje okačene Umejru oko vrata, reče: "Pusti ga, Omere. Približi se, Umejre." On se približi i reče: "Dobro jutro." – a Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "Allah nas je počastio boljim pozdravom od tvog pozdrava, Umejre – selamom, pozdravom stanovnika Dženneta." Zatim upita: "Šta te je dovelo, Umejre?" On odgovori: "Došao sam zbog zarobljenika koji je kod vas, pa budite dobri prema njemu." "A šta će ti sablja oko vrata?" On reče: "Allah je ružnom učinio! Zar nam je išta vrijedi-

la?” Poslanik mu reče: “Reci mi istinu, Umejre. Zašto si došao?” On reče: “Samo sam zbog toga došao.” Poslanik reče: “Ne, nego si sjedio sa Safvanom ibn Umejjetom kod Kabe, i tu ste spominjali Kurejšije bačene u bunar na Bedru, pa si ti rekao: ‘Da nemam dug i porodicu, krenuo bih da ubijem Muhammeda.’ – pa Safvan prihvati i tvoj dug i tvoju porodicu, samo da me ubiješ, a Allah te je spriječio u tome.” Umejr reče: “Svjedočim da si ti Allahov poslanik. Allahov Poslaniče, nismo vjerovali da je istina nebeska vijest sa kojom si nam došao, i Objava koja ti se spušta. Ovom dogovoru smo prisustvovali samo ja i Safvan. Tako mi Allaha, sad znam da te je samo Allah mogao obavijestiti o ovome. Hvala Allahu, Koji me je uputio u islam i doveo na ovo mjesto.” Zatim izgovori Kelimei-Šhadet. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče ashabima: “Podučite vjeri svoga brata. Podučite ga Kur‘anu i oslobodite njegovog sina.” Safvan je govorio u Mekki: “Radujte se događaju koji će se ubrzo desiti, a zbog kog ćete zaboraviti nesreću Bedra.” On je propitivao putnike za Umejra, sve dok ga jedan putnik nije obavijestio o njegovom prelasku na islam. Safvan se zareče da s njim nikada neće progovoriti i da mu nikada ni u čemu neće pomoći. Nakon nekog vremena Umejr se vratio u Mekku i u njoj pozivao u islam, te pred njim mnogi ljudi primiše islam.⁴⁴³

3. **Pohod na Benu Kajnuka.** Ranije smo govorili o paragrafima ugovora koji je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, sklopio sa Jevrejima. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, se strogo pridržavao svake tačke ovog ugovora i muslimani nisu uradili ništa što se suprotstavlja i jednom jedinom slovu ovog ugovora. Međutim, Jevreji, koji su svoju historiju ispunili izdajom i pronevjerom, nisu dugo čekali da bi nastavili sa onim što je od davnina u njihovoj prirodi. Počeše praviti intrige, zavjere i provokacije, zadavati brige muslimanima i unositi nered u muslimanske redove. Evo nekoliko primjera koji to ilustruju:

Primjeri jevrejskih spletki

Ibnu Ishak kaže: “Šas ibn Kajs, stari jevrejski uglednik, žestok u nevjerstvu, veliki pakosnik i zavidnik muslimanima, prođe jedanput pokraj Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba iz Evsa i

⁴⁴³ Ibn Hišam, 1/661-663.

Hazredža, koji se bijahu okupili na jednom sijelu na kom su nešto razgovarali. Vidio ih je u slozi, ljubavi i miru, objedinjene islamom, kako međusobno razgovaraju i diskutuju, a sjetio se u kakvom su neprijateljstvu bili u džahilijetu. To sadašnje stanje ga je srdilo, pa reče: 'Okupi se narod o kome se govorkalo i tračalo u ovome gradu. Ne, tako mi Allaha, mi ne možemo biti mirni kada su oni ujedinjeni.' Potom reče jednom mladiću, Jevreju, koji bijaše sa njim: 'Idi i sjedi kod njih, a zatim spomeni dan Bu'as i ono što je bilo prije njega. Podsjeti ih na stihove koje su recitovali jedni protiv drugih.' Mladić ga poslušao, pa muslimani razviše priču o tome, te se oko toga i zavadiše i počеше nadmetati u slavi, dok se dvojica ne popeše na deve i počеше nadmetati u govoru. Jedan od njih reče: 'Ako hoćete, ponovo ćemo zaratiti!', tj. pripremiti se za oživljavanje plemenskog rata koji su nekada vodili. Prisutni iz oba plemena se rasrdiše i rekoše: 'Uradit ćemo tako! Srest ćemo se na podne! Oružje, oružje!', i razidoše se. Vijest dođe do Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. On iziđe sa grupom muhadžira, stade pred njih i reče: 'O muslimani, Allah, Allah! Zar paganski povici, a ja još uvijek među vama, i pošto vas je Allah uputio u islam i njime vas počastio, otklonivši od vas paganstvo, spasio vas nevjerstva i povezoao vaša srca!?' Ljudi shvatiše da je šejtan upleo svoje prste među njih, i da im je neprijatelj podmetnuo spletku. Zaplakaše, izgrliše se, a potom odoše sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, poslušni i pokorni. Allah je od njih otklonio spletku Allahovog neprijatelja Šasa ibn Kajsa."⁴⁴⁴

Ovo je samo jedan od primjera djelovanja Jevreja na stvaranju nevolja i širenju smutnji među muslimanima, te na pravljenju prepreka na putu islamskog poziva. Imali su raznovrsne planove za to. Širili su lažnu propagandu. Početkom dana bi se pravili vjernici, a uveče napuštali vjeru, da bi posijali klice sumnje u srca slabih vjernika. Sužavali su puteve nafake vjericima ukoliko su sa njima bili finansijski povezani. Ako bi on njima bio dužan, danonoćno bi mu tražili taj dug, a ako bi oni njemu bili dužni, pronevjerili bi to i ne bi vraćali dug. Govorili bi: "Mi smo bili tebi dužni dok si bio na vjeri svojih predaka. Sada kada si otpao od vjere, nemamo s tobom nikakve veze."⁴⁴⁵ Sve to su činili prije Bedra, i pored ugovora koji su sačinili sa

⁴⁴⁴ Ibn Hišam, 1/555-556.

⁴⁴⁵ Mufessiri spominju primjere ovih njihovih postupaka u tefsiru sure Ali Imran, i drugih.

Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i ashabi su sve to strpljivo podnosili, želeći njihovu uputu i širenje sigurnosti i mira u tom području.

Pleme Benu Kajnuka krši ugovor

Kada su Jevreji vidjeli da je Uzvišeni Allah pomogao muslimane na Bedru i da su muslimani ojačali, i da ih se plaše i bližnji i daljnji, žestina njihove mržnje posta jasna. Otkriše svoje zlo i neprijateljstvo i javno počеше činiti nepravdu muslimanima i uznemiravati ih. Najžešći i najveći zlobnik je bio Kab b. el-Ešref. Od jevrejskih plemena su najgori bili Jevreji plemena Benu Kajnuka koji su živjeli unutar Medine. Imali su svoje naselje, koje se zvalo njihovim imenom. Bili su zlatari, kovači i kujundžije. Zbog bavljenja ovakvim poslovima, svaki od njih je imao oružje. Imali su sedam stotina naoružanih boraca. Bili su najhrabriji Jevreji u Medini i prvi koji su prekršili ugovor i zadatu riječ. Nakon što je Allah muslimanima podario pobjedu na Bedru i pomogao ih, pojača se njihovo prekoračivanje svih granica, i umnoži maltretiranje muslimana i njihove provokacije. Širili su nevolje, ismišljali muslimane i uznemiravali svakog ko bi došao na njihovu pijacu. Čak su počeli uznemiravati i muslimanke.

Kada je njihovo zlo došlo do kritične tačke, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ih okupi i održa im govor, pozivajući ih da se drže pravde i da slijede Pravi put. Upozorio ih je na posljedice nepravde i nasilja, ali su oni postali još gori i oholiji. Ebu Davud i drugi prenose od Ibnu Abbasa, radiallahu anhu, da je rekao: "Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, potukao Kurejšije na Bedru i vratio se u Medinu, okupio je Jevreje na čaršiji Benu Kajnukaa, te im se obratio: 'O jevrejski narode, primite islam prije nego vam se desi ono što se desilo Kurejšijama.' Oni rekoše: 'O Muhammede, nemoj se zanositi time što si pobio skupinu Kurejšija koji su bili neuki i neiskusni u ratu. Kada bi s nama zaratio, znao bi da smo pravi ratnici, i da takve nisi sreo.' Tada Uzvišeni Allah objavi ajete u kojima govori o Jevrejima: *Reci onima koji neće da vjeruju: „Bit ćete pobijeđeni i u Džehennemu okupljeni, a on je grozno boravište!“ Imate pouku u dvjema vojskama koje su se sukobile: jednoj, koja se borila na Allahovom putu, i drugoj, nevjerničkoj, kojoj se činilo da pred sobom ima dva puta više protivnika. A Allah Svojom pomoći čini moćnim onoga koga On hoće.*

To je, zaista, dalekovidnim pouka.“ (Ali Imran, 12-13)⁴⁴⁶

Reakcija Benu Kajnukaa je bila javno nagovještavanje rata, ali Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, savlada svoju srdžbu. Muslimani se strpiše i počеше iščekivati šta će im donijeti sljedeće noći i dani. A Jevreji plemena Benu Kajnukaa su postali još smjeliji, te počеше širiti brigu i neredu po Medini, želeći muslimanima smrt i zatvarajući im puteve opskrbe. Ibnu Hišam prenosi od Ebu Avna da je jedna Arapkinja došla na pijacu Benu Kajnuka da proda neku robu. Robu je prodala, a zatim ušla kod zlatara. Jevreji su je navodili da otkrije lice, ali ona odbi. Zlatar priđe i jedan dio vela joj zakači za leđa, što ona nije primijetila, pa kada ustade otkri joj dio tijela. Svi joj se nasmijaše, a ona vrisnu, te jedan musliman skoči na zlatara i ubi ga. Zatim Jevreji ubiše muslimana. Rodbina muslimana dozva u pomoć ostale muslimane protiv Jevreja i tako dođe do zla između njih i Jevreja Benu Kajnuka.⁴⁴⁷

Opsada, predaja i iseljenje Kajnuka

Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, nesta strpljenja, pa za nadzornika u Medini postavi Ebu Lubabea ibn Abdulmunzira, a muslimansku zastavu predade Hamzi ibn Abdulmuttalibu, i krenu sa Allahovom vojskom prema Benu Kajnuka. Kada ga vidješe, Jevreji se dobro utvrdiše u svojim tvrđavama. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je oko njih stegao jak obruč. To se desilo u subotu, polovinom ševvala, druge godine po Hidžri, što je trajalo do prvog zul-kadea, ukupno petnaest dana. Allah dželle šanuhu, je ulio strah u njihova srca, jer kada Allah hoće poniziti i poraziti neki narod, ubaci im strah u srca. Predali su se Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, da on donese presudu o njima, njihovim imecima, ženama i djeci. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, naredi da se povežu. Tada ustade munafička svijest Abdullaha ibn Ubejja ibn Selula, koji bijaše uporan u nagovaranju Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da oprostí Jevrejima. Reče: “Muhammede, budi milostiv prema mojim saveznicima.”, a Benu Kajnuka su bili saveznici Hazredža. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ne odgovori, a

⁴⁴⁶ *Sunenu Ebi Davud mea aunil-ma'bud*, 3/115, i Ibn Hišam, 1/552.

⁴⁴⁷ Ibn Hišam, 2/47-48.

Ibnu Ubejj ponovi svoj zahtjev. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, se okrenu od njega. Ibn Ubejj zavuče ruku u džep njegovog oklopa, a Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, mu reče: "Pusti me!" Rasrdi se da mu vidješe na licu srdžbu, i reče: "Teško tebi, pusti me!" Munafik nije popuštao, rekavši: "Ne, tako mi Allaha, neću te pustiti sve dok ne popustiš mojim saveznicima, kojih ima četiri stotine stražara i tri stotine oklopnika. Branili su me od svih neprijatelja Arapa i nearapa, a ti želiš da ih ubiješ za jedan dan. Bojim se teških posljedica nakon ovoga." Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, se pažljivo odnosio prema ovom munafiku, koji je tek od prije mjesec primio islam, pa mu popusti u zahtjevu. Naredi da se isele iz Medine i da ne budu u njenoj blizini. Oni tada odseliše u Šam i nastaniše se u Ezreatu. Većina njih je umrla nedugo potom. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je konfiskovao njihovu imovinu. Iz te imovine uzeo je tri kase, dva oklopa, tri sablje, tri koplja i petinu plijena. Plijen je sakupljao Muhammed ibn Mesleme.

Pohod Suvajr

Dok su Safvan ibn Umejje, Jevreji i munafici pravili zavjere i poduzimali svoje korake, Ebu Sufjan je u Mekki razmišljao o postupku koji bi ga najmanje koštao, a koji bi imao najjači efekat. Cilj je bio sačuvati poziciju svog naroda kod ljudi i istaći snagu koju posjeduju. Zavjetovao se da neće oprati glavu od džunupluka dok ne napadne Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. On krenu sa dvjesta konjanika i odsjede kod kanala blizu planine Sejb, između Medine i Berida.⁴⁴⁸ Međutim, nije se usudio direktno napasti Medinu. Odluči se na poteze slične gusarskim napadima: ušao je noću u medinske četvrti. Ode Hujeju ibn Ahtabu, zatraži da uđe, ali ga ovaj odbi, jer se uplašio. Ebu Sufjan zatim ode kod Sellama ibn Miškema – njihovog tadašnjeg starješine i blagajnika Beni Nadira, pa zatraži da uđe kod njega. Ovaj ga primi, napi vinom, te ga obavijesti o novim vijestima u Medini. Poslije toga Ebu Sufjan iziđe krajem noći i ode do svojih drugova. On otposlja jednu trupu koja napade medinsku četvrt El-Urajd. Posjekoše i zapališe skupine palmi. Zatim nađoše jednog ensariju i njegovog ortaka u zemljoradnji, te ih u povratku ubiše i pobjegoše. Do Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, dođe

⁴⁴⁸ Berid je udaljen oko dvanaest milja od Medine.

vijest o ovome, te pohita potjeru za Ebu Sufjanom i njegovim drugovima, koji su već pobjegli velikom brzinom. U bijegu su, a da bi se rasteretili i olakšali, odbacivali opremu i životne namirnice. Stoga su i uspjeli pobjeći. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ih je tjerao do Karkartil-Kudra, a zatim se vratio. Muslimani su usput kupili opremu koju su idolopoklonici odbacivali. Stoga se ovaj pohod i nazvao "Pohod na opremu." Desio se u zul-hidždžetu, druge hidžretske godine, dva mjeseca poslije Bedra. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je u Medini za to vrijeme postavio Ebu Lubabe ibn el-Munzira za nadzornika.⁴⁴⁹

Pohod na Zu Emr

Ovo je bio najveći pohod koji je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poveo prije Bitke na Uhudu. Desio se u muharremu, treće hidžretske godine. Muslimanski obavještajci su donijeli vijest Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, da velika skupina iz plemena Benu Sa'lebe i Muharib želi udariti na pogranične dijelove Medine. Stoga podiže 450 boraca, što konjanika, što pješaka, pa krenu na put, a u Medini za svog zamjenika ostavi Osmana ibn Afana. Usput uhvatiše jednog čovjeka po imenu Džubar iz plemena Benu Sealebe i odvedoše ga Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, koji ga pozva u islam i on prihvati. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ga postavi uz Bilala, te on tako postade vodič muslimanskoj vojsci ka neprijateljskoj zemlji. Kad su neprijatelji čuli da dolazi medinska vojska, razbježaše se u brda, a Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, sa svojom vojskom stiže do mjesta njihovog okupljanja, a to je izvor Zu Emr. Sa vojskom osta tamo cijeli mjesec saffer, treće hidžretske godine, da pokažu beduinskim plemenima snagu muslimana, i time im uliju strah i trepet u srca. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, se potom sa vojskom vratio u Medinu.⁴⁵⁰

⁴⁴⁹ *Zadul-me'ad*, 2/90-91, i Ibn Hišam, 2/44-45.

⁴⁵⁰ Ibn Hišam, 2/46., i *Zadul-me'ad*, 2/91. Spominje se da je Du'sur ili Guris el-Muharibi pokušao izvršiti atentat na Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u ovom pohodu. Ispravno je da se to desilo u nekom drugom pohodu. *Sabihul-Buhari*, 2/593.

Ubistvo Kaba ibn el-Ešrefa

Kab b. el-Ešref je bio Jevrej koji je najviše od svih mrzio islam i muslimane, uznemirivao Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i javno pozivao na rat protiv njega. Pripadao je plemenu Taj, porodici Nebhan, a majka mu je porijeklom od Benu Nadira. Bio je bogat, živio raskošno, bio poznat među Arapima po ljepoti i pjesničkom umijeću. Čim je saznao za pobjedu muslimana i ubistvo kurejšijskih prvaka na Bedru, rekao je: "Da li je to istina? Ti ljudi su bili najugledniji Arapi i kraljevi ljudi! Tako mi Allaha, ako je Muhammed njih pobijedio, onda je bolje biti pod zemljom, nego na njoj!" Kada se uvjerio u istinitost vijesti, počeo ismijavati Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i muslimane, hvaliti njihove neprijatelje i podsticati ih na rat protiv njih. Ni to ga nije zadovoljilo. Otišao je kod Kurejšija, odsjeo kod El-Muttaliba ibn Ebu Vedaa es-Sehmija, i tu recitovao stihove u kojima oplakuje mušričke žrtve bačene u bunar na Bedru. Time je budio njihov bijes i potpirivao mržnju prema Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, pozivajući ih u rat protiv njega. Dok je bio u Mekki, Ebu Sufjan i drugi mušrici ga upitaše: "Je li ti draža naša vjera ili Muhammedova i njegovih drugova? Ko je upućeniji od ove dvije skupine?" On odgovori: "Vi ste upućeniji i bolji od njih." O ovome je Uzvišeni Allah objavio ajete: *Zar ne vidiš one kojima je dat jedan dio Knjige kako u kumire i šejtana vjeruju, a o neznabošcima govore: „Oni su na ispravnijem putu od vjernika.“* (En-Nisa, 51) Kab se vratio u Medinu i nastavio po svome. Počeo je smišljati ljubavne stihove za suprugu ashaba, i na najgori način ih uznemiravati bestidnim govorom. Tada Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upita: "Ko će se obračunati sa Kabom ibn Ešrefom? On uznemirava Allaha i Njegovog Poslanika." Javiše se Muhammed ibn Mesleme, Abbad ibn Bišr i Silkan ibn Selame zvani Ebu Naille, Kabov brat po mlijeku, zatim El-Haris ibn Evs i Ebu Abs ibn Džebr. Vođa ove grupe je bio Muhammed ibn Mesleme. Nekoliko predanja koja govore o ubistvu Kaba b. el-Ešrefa kažu, da kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ko će se obračunati sa Ka'bom? On uznemirava Allaha i Njegovog Poslanika.", Muhammed ibn Mesleme je ustao i rekao: "Ja, Allahov Poslaniče. Hoćeš li da ga ubijem?" "Da." – odgovori Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. "Onda mi dozvoli da kažem nešto." Poslanik reče: "Kaži!"

Muhammed ibn Mesleme ode do Ka'ba i reče: "Ovaj čovjek stalno od nas traži sadaku, da nas je zamorio time." Ka'b reče: "Tako mi Allaha, sigurno će vam dojaditi." Muhammed ibn Mesleme reče: "Slijedili smo ga, i ne želimo da ga napustimo dok ne vidimo kako će se završiti njegov slučaj. Htjeli smo da nam daš zajam, vesek ili dva tovara žita." K'ab reče: "Hoću, ali mi dajte zalog." Ibn Mesleme: "Šta da ti damo u zalog?" Ka'b reče: "Vaše žene." Ibn Mesleme reče: "Kako ćemo ti u zalog dati žene? Ti si najljepši Arap." Ka'b reče: "Založite svoje sinove." Ibnu Mesleme reče: "Kako ćemo ti dati naše sinove, pa da ih čitav život psuju i govore da su bili zalog za jedan ili dva tovara. To bi bila sramota za nas. Možemo ti dati u zalog oružje." I zakaza sa njim termin kada će mu doći. Slično je postupio i Ebu Naile, koji je došao kod K'aba i sa njim recitovao stihove njegovih pjesama, a zatim rekao: "Ešrefov sine, došao sam kod tebe zbog jedne potrebe, pa ću ti je reći, ali da nikom ne govoriš." Ka'b reče: "U redu." Ebu Naile reče: "Ovaj čovjek nam dođe i donese nevolje. Arapi nam postaje neprijatelji, ujediniše se protiv nas i prepriječiše nam puteve, dok nam se porodice ne rasturiše i ljudi izmoriše, tako da se namučismo i mi i naše porodice." Tako je tekao dijalog kao i sa Ibn Meslemom. Tokom razgovora Ebu Naile reče: "Imam prijatelje koji misle isto kao ja. Želio sam ih dovesti kod tebe da im prodaš hrane, učinit ćeš dobro." Ibn Mesleme i Ebu Naile su uspjeli ostvariti ono što su htjeli ovim razgovorom, a to je da mogu sa oružjem i svojim ljudima doći kod njega. Jedne noći, 14. rebiul-evvela, treće hidžretske godine, sabra se izabrana grupa kod Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i on ih otpremi do medinskog groblja Baki el-Garkad, govoreći im: "Krenite u ime Allaha! Allahu moj, Ti im pomози!", a zatim se vrati kući i poče klanjati i dozivati Allaha.

Odabrana grupa dođe do bedema Ka'bove četvrti. Ebu Naila ga zovnu. On ustade da pođe ka njima, a žena s kojom se je nedavno oženio mu reče: "Gdje ćeš u ovo doba noći? Čujem glas, kao da iz njega kapa krv." Ka'b odgovori: "To je moj brat Muhammed ibn Mesleme, i moj brat po mlijeku Ebu Naile. Plemić će izići na poziv, pa makar bio pozvan da ga ubiju. Zatim iziđe pred njih dobro namirisano. Ebu Naile je prije toga rekao drugovima: "Ako iziđe, ja ću pomirisati njegovu kosu. Ako vidite da mi je to pošlo za rukom i da ga držim za glavu, vi ga udarite." Kad je Ka'b sišao do njih, jedno vrijeme su

popričali, a onda Ebu Naile reče: “Ibnul-Ešrefe, hoćeš li da se prošetamo do starog klanca i da tamo pričamo ostatak noći?” On odgovori: “Ako hoćete.” Krenuše šetajući, a Ebu Naile reče usput: “Kakav divan miris noćas! Još takvog nisam osjetio.” Ka’b se razveseli i odgovori: “Imam najznaniju ženu u mirisima među Arapima.” Ebu Naile upita: “Dozvoljavaš li da pomirišem tvoju glavu?” Ka’b reče: “Da.” Ebu Naile zavuče ruku u njegovu kosu da pomiriše, a i njegovi drugovi. Tako su pješačili neko vrijeme, pa Ebu Naile opet upita: “Da pomirišem?” Ka’b reče: “Da.” Ebu Naile učini isto kao i prvi put, pa ga pusti, da ne bi izgledalo sumnjivo. Zatim su išli još malo, pa Ebu Naile upita: “Da pomirišem?” Ovaj reče: “Da.” On zavuče ruke u njegovu kosu, pa kad ga se domože, povika: “Udarite Allahovog neprijatelja!” Sablje zazveketaše, ali ga ne ubiše. Tada Muhammed ibn Mesleme uze nož, sakri ga ispod pojasa, zatim ga napade dok ga ne rasječe do ispod pojasa, te Allahov neprijatelj pade ubijen, puštajući stravični krik, koji preplaši sve oko sebe. Ne ostade ni jedna tvrđava, a da u njoj ne potpališe vatru.

Odabrana grupa se vrati, a El-Haris ibn Evs je bio nehotice ranjen oštricom sablji svojih drugova, pa je krvario. Kada su stigli do stijene El-Urajd, primjetiše da nema El-Harisa. Zastali su da ga sačekaju, te ih on sustiže nakon jednog sahata, slijedeći njihove tragove. Poniješe ga sa sobom, pa kada stigoše na Beki el-Garkad, zatekbiriše. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ču njihove tekbire, i znade da je Ka’b ubijen te i on zatekbira. Kad dođoše do njega, on reče: “Radostna vam lica bila.” Odgovoriše: “I tvoje, Allahov Poslaniče!” Baciše pred njega glavu zlotvora, a Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, se zahvali Allahu, dželle šanuhu, na njegovom ubistvu. Potra Harisove rane i on ozdravi. Nakon ovog događaja Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije bio uznemiravan.⁴⁵¹ Kada Jevreji saznaše za stradanje njihovog silnika, Ka’ba ibn el-Ešrefa, strah se uvuče u njihova prkosna srca, i shvatiše da Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ne preza od upotrebe sile kada lijep savjet ne koristi. To je važno za one koji se igraju sa mirom i bezbjednošću, šire nereda i ne poštuju ugovore. Stoga se i ne pomjeriše s mjesta zbog Ka’bovog

⁴⁵¹ Detalje ovog događaja smo uzeli od Ibn Hišama, 3/51-57; Buharijinog *Sahiba*, 1/341, 1/425, 2/577; *Sunen Ebi Davu mea aunil-ma’bud*, 2/42-43; i *Zadul-mead*, 2/91.

ubistva, već se primiriše, naočigled spremni da poštuju sve dogovore i ugovore, bivajući predani. Zmije požuriše da se sakriju u svoje jazine. Tako se Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na neko vrijeme mogao posvetiti opasnostima koje je očekivao izvan Medine, a muslimani su bili pošteđeni mnogih nevolja unutar Medine kojih su se bojali i čiji su miris s vremena na vrijeme osjećali.

Pohod na Buhran

To je velika ratna patrola od trista boraca, koju je poveo Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u rebiul-ahiru, treće hidžretske godine, ka mjestu zvanom Buhran. To je rudnik u Hidžazu sa strane Fur'a. Na tom mjestu je proveo rebiul-ahir i džumadel-ula, a zatim se vratio u Medinu, bez borbe.⁴⁵²

Izvidnica Zejda ibn Harisa

To je posljednja i najuspješnija ratna izvidnica koju su muslimani pokrenuli prije Uhuda. Desila se u mjesecu džumadel-ahiru, treće hidžretske godine. Naime, nakon Bitke na Bedru, Kurejšijama je vladala briga i konfuzija, a kako se približavalo ljeto i njihovo putovanje za Šam, obuze ih još veća briga. Safvan ibn Umejje, koga Kurejšije odabraše ove godine za vođenje njihove trgovine ka Šamu, reče im: "Muhammed i njegovi drugovi naniješe veliko zlo našoj trgovini. Ne znamo šta da učinimo sa njima. Oni nisu neprijatelji priobalnom stanovništvu, koje je sa njima sklopilo ugovor, pa kuda da idemo? Ako ostanemo kod svojih kuća, pojest ćemo glavnicu svoga imetka, pa nećemo moći opstati. Naš život u Mekki ovisi od ljetnje trgovine sa Šamom i zimske sa Abesinijom." Rasprava o ovoj temi je tekla, pa El-Esved ibn Abdulmuttalib reče Safvanu: "Zaobiđi priobalni put i kreni prema Iraku." To je jako dug put koji ide preko Nedžda za Šam, a prolazi na velikoj razdaljini zapadno od Medine. Kurejšije nisu imale pojma o ovome putu, pa je El-Esved ibn Abdulmuttalib Safva-

⁴⁵² Ibn Hišam, 2/50-51, i *Zadul-mead*, 2/91. Izvori se razilaze oko određivanja povoda ovog pohoda. Neki kažu da su medinski obavještajci donijeli vijest Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, da pleme Benu Sulejm sprema veliku vojsku za pohod na Medinu ili njena predgrađa. Neki kažu da je izišao tjerajući Kurejšije. Ovo mišljenje je spomenuo Ibn Hišam i odabrao ga Ibnul-Kajjim, dok prvo uopće nije ni spomenuo.

nu predložio da uzme Furata ibn Hajana, iz plemena Benu Bekr ibn Vail, da im bude vodič. Tako je Kurejšijska karavana krenula novim putem u Šam, na čelu sa Safvanom ibn Umejjetom. Međutim, vijesti o ovoj karavani i njen plan stigoše u Medinu. Naime, Selit ibn en-Nu'man, koji je bio primio islam, sastao se na pijanci sa Nuajmanom ibn Mes'udom el-Ešdže'ijem – još uvijek mušrikom. Zabrana o pije-nju alkohola još nije bila objavljena.

Kada se Nuajm napio, detaljno je ispričao plan o putu kurejšijske karavane, pa Sulejt pohita Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, da mu ispriča. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, skupi stotinu konjanika pod vodstvom Zejda b. el-Harisa el-Kel-bija, koji pohita, te neočekivano udari na karavanu kada su odsjeli kod izvora u Nedždu zvanog Kardetun. Zarobio je cijelu karavanu, a Safvan i svi čuvari karavane pobjegoše glavom bez obzira. Muslimani uhvatiše vodiča karavane, Furata ibn Hajana, a po nekim mišljenjima još dva čovjeka. Poniješe ogroman plijen u posudama i srebru koji je nosila karavana, u vrijednosti od sto hiljada. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, uze petinu plijena, a ostalo podijeli učesnicima ove akcije. Tom prilikom je Furat ibn Hajan primio islam.⁴⁵³ Ovo je velika tragedija i katastrofa koja je pogodila Kurejšije nakon Bedra, pa im se briga i tuga još više povećala. Pred njima su bile samo dvije mogućnosti: slomiti svoju oholost i gordost, moć i slavu, i krenuti putem primirja sa muslimanima, ili pokrenuti sveopći rat, koji će im povratiti staru slavu i ponos, i u kom će dokrajčiti muslimanske snage, tako da muslimani ne vladaju ni ovim ni onim. Mekka izabra drugu soluciju, pa njihovo traženje osvete ojača. Počeše se pripremati za sukob sa muslimanima i opću mobilizaciju, čvrsto odlučivši da povedu bitku na pragu njihovih kuća u Medini. Događaj sa karavanom je, uz prethodne događaje, bio čvrst uvod u Bitku na Uhudu.

⁴⁵³ Ibn Hišam, 2/50-51.

BITKA NA UHUDU

Priprema Kurejšija za osvetničku bitku

Mekka je izgarala od mržnje prema muslimanima. Povoda je bilo mnogo – od gubitaka na Bedru do stradanja posljednje trgovačke karavane. Strast za osvetom je rasla iz dana u dan: vratiti muslimanima istom mjerom, ili još većom. Kurejšije su zabranili naricanje za žrtvama Bedra, i nisu dozvoljavali da se zarobljenici odmah otkupe, kako muslimani ne bi znali kolika je njihova tuga i žalost.

Neposredno poslije Bedra dogovorili su se da pokrenu sveopći rat protiv muslimana, koji će im zacijeliti rane, ugasiti srdžbu i stišati mržnju koja ih je izgarala. Za ovu bitku se počеше pripremati bolje nego za prvu. U ovim pripremama najistaknutija je bila grupa Mekkanskih prvaka: Ikrime ibn Ebu Džehl, Safvan ibn Umejja, Ebu Sufjan ibn Harb i Abdullah ibn Ebu Rebia.

Najprije su sabrali sve deve i razbježalu karavanu koju je Ebu Sufjan spasio pred Bitku na Bedru, a koja je, ustvari, i bila povod te bitke. Vlasnicima robe i imovine rekoše: “O Kurejšije, Muhammed vam je učinio nepravdu i pobio vaše najbolje sinove, stoga nas pomozite ovim sredstvima u ratu protiv njega. Moguće je da će doći do osvete.” Udovoljiše njegovom zahtjevu. Prodali su hiljadu deva za pedeset hiljada drahmi. Po tom pitanju Allah, dž.š., je objavio: *Oni koji ne vjeruju, troše imanja svoja da bi od Allahova puta odvrćali. Oni će ih, sigurno, utrošiti, zatim će, zbog toga žaliti, i na kraju će pobijeđeni biti.* (El-Enfal, 36)

Potom su omogućili dobrovoljno učešće svima koji su se htjeli boriti protiv muslimana: Abesincima, Kenanijama (starosjedilačko arapsko pleme), Tihamijama (stanovnici primorske obale Hidžaza). Tako su dozvolili različite metode ratovanja. Safvan ibn Umejja je čak prisiljavao pjesnika Ebu Izeta, zarobljenika Bedra, kog je Resu-

lullah, sallallahu alejhi ve sellem, lično oslobodio, pod uvjetom da ne napada njega i muslimane, da obilazi arapska plemena i podstiče ih protiv muslimana. Obećao je da će mu, ako se živ vrati iz bitke, dati silno bogatstvo, a ako pogine, da će mu izdržavati kćerke. Ebu Izet je počeo obilaziti plemena i rodoljubivim stihovima ih pozivati na borbu. Angažirali su još jednog pjesnika – Mesafia ibn Abdi Menafa el-Džumehiju.

Ebu Sufjan se posebno žestoko okomio na muslimane nakon povratka sa Pohoda na Sevik. Bio je preplašen, a nije ostvario ono što je želio. Izgubio je veliki dio opreme u ovom pohodu.

U njemu se vatra rasplamsala posebno nakon neuspjelog prolaska karavane, kada mu je Zejd ibn Haris nanio ogromnu materijalnu štetu koja je osiromašila cijelu ekonomiju Mekke. Gubitak karavane sa svom robom bio je direktan povod za brzu intervenciju Kurejšija protiv muslimana.

Formiranje i sastav kurejšijske vojske

Kada se završila godina i kada su Kurejšije okončale pripreme, u Mekki su se sastale tri hiljade boraca, Kurejšija, Abesinaca i saveznika. Kurejšijske vojskovođe odlučile su da sa sobom povedu i žene, kako bi, ne dozvoljavajući da njihova čast bude ukaljana bili požebrtvovaniji u borbi. Iz Mekke je tako krenulo i petnaest žena.

Uz svu oružanu spremu vojnici su imali tri hiljade deva i dvije stotine konja⁴⁵⁴ za konjički odred, a od odbrambenog oružja, imali su sedam stotina oklopa. Glavna komanda pješadije bila je povjerena Ebu Sufjanu, a komanda konjice Halidu ibn el-Velidu, kome je pomogao Ikrime ibn Ebu Džehl. Kurejšijski bajraktari su bili iz plemena Abdiddar.

Pokret iz Mekke

Mekkanska vojska je krenula na put ka Medini dobro opremljena, psihički dobro pripremljena, i uz rasplamsale predislamske ratne osvetničke poklike, pune nade u pobjedu i dobar ishod bitke.

⁴⁵⁴ *Zadul-mead*, 2/92, što je općeprihvaćeno mišljenje. U djelu *Fethul-Bari* navodi se stotinu konja (7/346).

Poslanikovi obavještajci otkrivaju pokret neprijatelja

Abbas ibn Abdulmuttalib je sve vrijeme pratio pripremanje i opremanje vojske. Kada je vojska krenula iz Mekke, on je poslao preporučeno pismo Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, u kom ga je obavijestio o svim detaljima vojnog pohoda. Glasonoša pohita u Medinu i za tri dana pređe razdaljinu od pet stotina kilometara. Pismo je predao Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, u Mesdžidul-Kubau. Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, je pročitao pismo Ubejj ibn Ka'b. Resulullah mu naredi da nikom ništa ne govori. Potom se brzo vratio u Medinu i obavio dogovor sa komandantima muhadžira i ensarija.

Muslimani u pripravnosti

Medina je bila u stanju opće mobilizacije. Muškarci se nisu odvajali od oružja čak ni u namazu. Nije smjelo biti nikakvog propusta.

Jedna grupica ensarija je pristala biti stalna pratnja Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem. Sa'd ibn Muaz, Usejd ibn Hudajr, Sa'd ibn Ubade ga nisu napuštali ni danju ni noću. Stražari su provodili noć na njegovim vratima. Oko grada su patrolirali odredi muslimana kako bi spriječili iznenadni napad.

Izvidnice ensarija su motrile na kretanje neprijatelja. Obilazili su puteve kojima bi neprijatelj mogao doći do Medine i napasti muslimane.

Mekkanska vojska se kreće ka Medini

Mekkanska vojska se kretala glavnim uobičajenim putem zapadno prema Medini. Kada su došli u mjesto El-Ebva, Hinda, Ebu Sufjanova žena, je predložila da raskopaju Aminin grob, Muhammedove, sallallahu alejhi ve sellem, majke. Vojskovođe joj to nisu dozvolile, jer su se bojale teških posljedica koje bi ih snašle ako bi otpočeli sa ovako gnusnim zločinom.

Mekkanska vojska je nastavila put prema Medini, dok joj se ne približiše u dolini El-Akik. Kada su prešli dolinu, skrenuli su desno, pa se spustili blizu brda Uhud, u mjesto zvano Ajnejn u dolini Sebhe,

sjeverno od Medine. Tamo su se ulogorili u petak, šestog ševvala 3. h.g.

Savjetodavno vijeće Medine donosi plan za odbranu

Vijesti su stizale u Medinu iz časa u čas, sve do posljednje o pozivanju logora. Tada Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, okupi vrhovno vojno vijeće. Raspravljalo se o zauzimanju jedinstvenog stava po pitanju odbrane: koju taktiku, metodu ili na koji način se suprotstaviti toj velikoj sili. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ih obavijesti o predznaku putem sna. Ispričao je što je usnio: "Vidio sam, tako mi Allaha, dobro. Vidio sam gdje se kolju goveda i svoju sablju na vrhu prorezanu, i vidio sam da stavljam ruku na čvrsti oklop. Goveda u snu je protumačio kao pogibiju jednog broja dobrih ashaba, a oštricu mača kao stradanje jednog od članova njegove porodice, a oklop kao Medinu."

Resulullah je predložio ashabima da ne izlaze iz Medine, da pojačaju gradska utvrđenja, pa ako nevjernici ostanu ulogoreni na lošem mjestu, neće im koristiti. A ako slučajno napadnu Medinu i uđu u grad, muslimani će ih ubijati bez milosti po medinskim sokacima, a žene će ih tući sa krovova. Takav je bio Resulullahov, alejhi selam, prijedlog. Interesantno je reći da je ovo Resulullahovo mišljenje prihvatio i munafik Abdullah ibn Ubejj ibn Selul, koji je došao na ovaj sastanak kao predstavnik plemena El-Hazredž. Očito da ova njegova saglasnost nije bila zbog toga što je smatrao da je ovo bio pravi plan s vojnog aspekta, već da bi mogao neprimjetno izbjeći borbu. Međutim, Allah je htio da se njegova i sramota njegovih sljedbenika otkriju pred muslimanima, koji su u posljednjem trenutku shvatili kakve su ovi zmije otrovnice krili u njedrima.

Na tom skupu mišljenje je izložila grupa ashaba koji nisu imali priliku ići na Bedr. Predložiše Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, da iziđu s vojskom van Medine. Bili su toliko uporni da jedan od njih reče: "Mi smo, Allahov Poslaniče, očekivali ovaj trenutak i molili Allaha da do ovoga dođe, pa kad nam je već uslišio molbu i kada se približio dan obračuna, povedi nas na neprijatelja, da vide da nismo kukavice." Na čelu ovih zagrijanih ratnika bio je i Hamza ibn Abdulmuttalib, Resulullahov, sallallahu alejhi ve sellem, amidža koji se već

dokazao na Bedru. On reče Resulullahu: “Tako mi Allaha, neću zaloga hrane okusiti dok se izvan Medine s njima ne obračunam ovim mačem.”⁴⁵⁵ Pošto, na kraju, i većina prisutnih bi za ovaj prijedlog, Resulullah, alejhi selam, povuče svoje mišljenje i složi se da susret s neprijateljem bude van Medine.

Priprema muslimanske vojske i izlazak na mejdan

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je klanjao džumu-namaz i u hutbi objasnio značaj ovog sukoba. Naredio im je da budu smjeli i ustrajni i da najozbiljnije shvate težinu cijele stvari. Upozorio ih je, glasno i jasno, da će bitku dobiti ako budu strpljivi. Naredio im je da se pripreme za susret s neprijateljem. Ashabi se tome obrađovaše. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je klanjao ikindiju-namaz u džamiji. Vojska je bila u mobilnom stanju. Pridružili su im se i mještani oko Medine. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, nakon namaza uđe u svoju kuću s Ebu Bekrom i Omerom, radiallahu anhu. Oni ga obukoše u ratnu odjeću i opasaše oružjem. S dva oklopa i mačem izišao je pred narod.

Ljudi su s nestrpljenjem čekali Resulullahovo, sallallahu alejhi ve sellem, pojavljivanje. Sa’d ibn Muaz i Usejd ibn Hudajr se obratiše nekim ashabima: “Nagovorili ste Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, da protiv njegove volje krene van Medine. Hajde da mu predložimo da on donese odluku onako kako hoće.” Pokajali su se zbog prethodne upornosti, pa kad se Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, pomoli, rekoše: “Allahov Poslaniče, nije trebalo da ti se onako suprotstavljamo. Učini kako ti hoćeš. Ako više voliš da ostanemo u Medini, ostat ćemo.” Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, tada reče: “Nije dozvoljeno Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, ako stavi svoj oklop na sebe, da se razoruža, sve dok Allah ne presudi između njega i njegovog neprijatelja.”⁴⁵⁶

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je podijelio vojsku na tri grupe:

1. bataljon muhadžira sa bajraktarom Mus‘abom ibn Umejrom,

⁴⁵⁵ *Es-Sira el-halebijja*, 2/14.

⁴⁵⁶ Ahmed, 3/351, Nesai, Hakim, Ibn Ishak. Predanje navodi i Buhari u djelu *El-Itisam*, biografija br. 28.

2. bataljon ensarija El-Evs sa zastavnikom Usejd ibn Hudajrom i
3. bataljon ensarija El-Hazredž sa zastavnikom El-Habab ibn el-Munzirom.

Vojska se sastojala od hiljadu boraca, među kojima je bilo stotinu oklopnika i nijedan konjanik.⁴⁵⁷ Ostalo je bila pješadija. U Medini je ostavio svog zamjenika Ibn Ummu Mekktuma, koji je bio imam preostalim muslimanima u Medini. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, naredi pokret. Vojska krenu na sjever. Kada su prošli dolinu Senijjetul-Veda, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ugleda jednu odvojenu i dobro naoružanu jedinicu, koja se razlikovala od njegove vojske, pa upita ko su oni. Obavijestiše ga da su to Jevreji, saveznici El-Hazredža,⁴⁵⁸ koji žele učestvovati u bici protiv mušrika. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je upitao da li su primili islam, pa kada mu je rečeno da nisu, on odbi njihovu pomoć.

Smotra vojske

Kada je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, došao na mjesto zvano Eš-Šejhan, izvršio je smotru vojske. Maloljetne vojnike je vratio nazad u Medinu. Među njima su bili: Abdullah ibn Omer ibn el-Hattab, Usama ibn Zejd, Usejd ibn Zuhejr, Zejd ibn Sabit, Zejd ibn Erkam, Araba ibn Evs, Amr ibn Hazm, Ebu Seid el-Hudri, Zejd ibn Harisa el-Ensari i Sa'd ibn Habbe. Među maloljetnim vojnicima se spominje El-Bera ibn Azib, ali je on u Buharijevom hadisu spomenut kao učesnik Bitke na Uhudu. Dvojici maloljetnika je dozvolio učestvovanje u borbi: Rafiu ibn Hadidžu, jer je bio vješt strijelac i Semureu ibn Džundubu. Naime, kad je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, dozvolio Rafiu da ide s njima, Semure je rekao: "Ja sam jači od Rafia u hrvanju!" Kad su obavijestili Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, o tome, on naredi da se pohrvaju, pa Semure nadhrva

⁴⁵⁷ Ibn Kajjim, u djelu *El-Huda*, (2/92) navodi da je bilo pedeset konjanika. Ibn Hadžer smatra da je to očita greška, zato što Musa ibn Ukba ističe da nisu imali nijednog konja. Vakidi navodi da su sa sobom imali samo Poslanikovog konja i konja Ebu Burdea. *Fethul-Bari*, 7/350.

⁴⁵⁸ To je Ibn Sadovo predanje. U njemu se navodi da su ovi vojnici pripadali plemenu Benu Kajnuka (2/34), a poznato je da su oni bili evakuirani nakon Bitke na Bedru.

Rafiu, te Resulullah, alejhi selam, i njemu dozvoli.

Konačenje između Uhuda i Medine

Nakon što su klanjali akšam i jaciju, vojska zanoći. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, odabra pedeset vojnika koji će stražariti i obilaziti oko vojnog logora. Komandant im je bio Muhammed ibn Meslema, ensarija, heroj izvidnice protiv Ka'ba ibn el-Ešrefa. Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, je posebno čuvao Zukvan ibn Abdulkajs.

Pobuna Abdullaha ibn Ubejja i njegove družine

Neposredno pred zoru, kada je trebalo klanjati sabah, i kada je vojska bila na sasvim maloj razdaljini od neprijatelja, tolikoj da su se mogli gledati, Abdullah ibn Ubejj, čuveni munafik, uzoholio se i napustio muslimansku vojsku sa oko tri stotine boraca. Reče: "Ne znam zbog čega da ginemo?" Pravdao se da je nezadovoljan što je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, prihvatio mišljenje drugih, a njegovo odbacio.

Činjenica je da ovo nije bio razlog za njegovo izdajstvo pred samu bitku, jer inače ne bi ni kretao iz Medine. Odustao bi od puta odmah na početku. Osnovni cilj mu je bio da u tom teškom momentu stvori nered i gužvu u muslimanskoj vojsci. Naočigled neprijatelja, munafik je pokušao pridobiti veći dio vojske, dok bi ostatak bio demoraliziran. Neprijatelj je bio ohrabren ovim prizorom. Ovako bi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i njegove ashabe bilo lahko poraziti, a vodeće mjesto u Medini bi ponovo pripalo ovom munafiku i njegovim sljedbenicima. Munafik je djelimično ostvario svoj cilj. U dijelu Poslanikove, alejhi selam, vojske je došlo do kolebanja. Dvije skupine vojske, Benu Harisa iz redova plemena El-Evs i Benu Seleme iz redova Hazredža, gotovo da se razbiše, ali je Allah, dž.š., među njih ponovo unio mir i sigurnost, te ne odoše nazad u Medinu. Allah, dž.š., o njima kaže: *Kada dva krila vaša gotovo nisu uzmakla, Allah ih je sačuvao. Neka se zato vjernici samo u Allaha pouzdaju!* (Ali Imran, 122)

U tim teškim momentima Abdullah ibn Haram, Džabirov ibn Abdullahov otac, pokušao je podsjetiti munafike na njihovu dužnost

u ovom ratu. Krenuo je za njima ne bi li ih osvijestio i nagovorio da se vrate u redove. Govorio im je: “Vratite se i borite na Allahovom putu i branite se!” Oni rekoše: “Kad bismo znali da ćete se vi boriti, mi se ne bismo vratili.” Abdullah ibn Haram ih napusti govoreći: “Allah vas udaljio, o Allahovi neprijatelji! Allah će spasiti Svog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i bez vas.” O tim munaficima Uzvišeni kaže: *i da bi otkrio ko su licemjeri, oni koji su, kad im je rečeno: ‘Dodite, borite se na Allahovom putu ili se branite!’ – odgovorili: ‘Da znamo da će pravog boja biti, sigurno bismo vas slijedili.’ Toga dana su bili bliže nevjerovanju nego vjerovanju, jer su ustima svojim govorili ono što nije bilo u srcima njihovim. A Allah dobro zna ono što oni kriju.* (Ali Imran, 161)

Muslimanska vojska kreće na Uhud

Nakon ovih neprijatnih događaja Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je sa ostatkom vojske, njih oko sedamsto boraca, nastavio put prema neprijatelju. Međutim, ogromna neprijateljska vojska ulogorila se na velikom prostranstvu uhudske doline, pa je bilo veoma teško zaobići neke njene grupe. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, upita saborce: “Ko bi mogao da nas provede putem kojim bi zaobišli neprijatelja?” Ebu Hajseme reče: “Ja, Allahov Poslanice!” On, zaista, izabra kraći put do Uhuda koji je prolazio preko zemlje Benu Harise, ostavljajući mušričku vojsku na zapadu.

Muslimanska vojska je prošla pokraj imanja jednog slijepog munafika, Mirbea ibn Kajzija. Kad je osjetio da je to Poslanikova, sallallahu alejhi ve sellem, vojska, stao je uz ogradu i bacao im prašinu u oči. Govorio je Resulullahu: “Ne dozvoljavam da uđeš u moja dvorišta ako si Allahov Poslanik!” Muslimani ga htjedoše ubiti, ali Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče: “Ne ubijajte ga! Njegove oči su slijepe, a i srce mu je slijepo.”

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je nastavio dok nije izbio na planinski put Uhuda. Zaustavio je vojsku u prijevoju oaze i tu se ulogoriše, okrenuti prema Medini. Zaleđe im je bila uhudska visoravan, a neprijatelj se nalazio između njih i Medine.

Plan odbrane

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je postavio vojsku i rasporedio je u redove i krila, spremne za borbu. Izabrao je grupu od pedeset vještih strijelaca i zapovjedništvo dao u ruke Abdullahu ibn Džubejru en-Nu'manu, ensariji iz plemena El-Evs, koji je učestvovao na Bedru. Naredio im je da se učvrste na brdu s južne strane prema dolini – koje je kasnije nazvano Brdo strijelaca – a jugoistočno od muslimanskog logora, na oko sto pedeset metara od muslimanske vojske.

Cilj postavljanja strijelaca na ovo mjesto bio je, kako je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, objasnio obraćajući se vođi strijelaca: “Spriječite prolazak neprijateljske konjice. Spriječite ih strijelama da ne dođu iza leđa. Bilo da pobjeđujemo ili gubimo, ne napuštajte taj položaj! Ne smiju nam doći s vaše strane!”⁴⁵⁹ Potom reče strijelcima: “Štitite naša leđa. Ako vidite da ginemo, ne spašavajte nas. Ako vidite da dobijamo bitku, ne idite za nama naprijed.”⁴⁶⁰ U Buharijevom predanju stoji da im je rekao: “I da vidite da su nas i ptice grabljivice zgrabile, nikako ne napuštajte svoje mjesto, sve dok vam ja ne dam dozvolu. I ako vidite da smo ih porazili, ne napuštajte položaje, sve dok vam ja za to ne dam dozvolu.”⁴⁶¹

Utvrđivanjem ovog planinskog prijelaza i izdavanjem naredbe, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je isključio jedinu mogućnost mušrika da prođu muslimanima iza leđa i da ih tako opkole.

Ostatkom vojske komandirali su: desnim krilom El-Munzir ibn Amr, a lijevim Ez-Zubejr ibn el-Avvam, kome je pomogao Mikdad ibn el-Esved. Ez-Zubejr je imao važan zadatak da daje žestok otpor Halid ibn el-Velidovoj konjici. U prve redove je postavio najhrabriju i najelitniju jedinicu boraca.

Ovo je bio mudar potez u kome se ogledala velika Resulullahova vojna pronicljivost koju nije mogao dostići nijedan vojskovođa, ma koliko iskusan bio. Premda su došli u podnožje Uhuda poslije neprijatelja koji je sebi odabrao bolji položaj za bitku, muslimani su na

⁴⁵⁹ Ibn Hišam, 2/65, 66.

⁴⁶⁰ Predanje bilježe Ahmed, Taberani i Hakim od Ibn Abbasa. Vidjeti: *Fethul-Bari*, 7/350.

⁴⁶¹ Buharijev *Sahih*, Kitabul-džihad, 1/426.

ostatku prostora mudrijim vojnim rasporedom sebi odabrali dobar položaj. Zaleđe i desno krilo štatile su strme padine Uhuda, a lijevu stranu i pješadiju prilikom borbe štitala je jedna rupčaga koja se nalazila uz leđa vojske. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je za komandno mjesto odabrao položaj na uzvisini, u slučaju povlačenja muslimanske vojske, gdje bi se povukli umjesto da srljaju direktno u neprijateljske ruke. A ako bi oni krenuli ka njemu, nanio bi im veliku štetu. Ukoliko neprijatelji pobijede, neće moći ubrati plodove pobjede, a ako izgube, neće imati kud bježati. Manjak u ljudstvu se nadoknadio izborom najhrabrijih.

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, podiže borbeni duh kod vojnika

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je naredio da niko ne smije ni strijelu odapeti dok on ne naredi. Lijepo mu je stajao dvostruki borbeni oklop s kojim je ponosito išao od borca do borca, hrabreći ih i upućujući na ustrajnost, neustrašivost i hitrinu u okršaju. U jednom momentu izvukao je mač iz korica, prorezan na vrhu, i upitao ashabe: "Ko će da mu dam ovaj mač?" Nekolicina se podiže i primače Resulullahu, alejhi selam: Alija ibn Ebu Talib, Ez-Zubejr ibn el-Avvam, Omer ibn el-Hattab, a ustade i Ebu Dudžana Semak ibn Hareša. Upitaše: "A šta treba ovaj mač da uradi, Allahov Poslaniče?" On odgovori: "Da s njim siječeš neprijatelja dok se ne iskrivi." Ebu Dudžana reče: "Pod tim uvjetom ga uzimam.", pa mu ga Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, dade.

Ebu Dudžana je bio veoma hrabar. Tokom bitke bi se razmetao. Imao je crvenu traku. Kada bi njome omotao glavu, ljudi bi znali da će se boriti do smrti. Nakon što je uzeo Resulullahov mač, svezao je traku i krenuo između redova razmećući se. Kada ga Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ugleda, reče: "Ovakav način pokreta i hoda Allah ne voli, osim u ovakvoj prilici."

Postavljanje Mekkanske vojske u redove

Kurejšije poredaše vojsku u redove. Glavnokomandujući je bio Ebu Sufjan, koji se postavi u sredinu vojske. S desne strane je postavio Halida ibn Velida (tada je bio idolopoklonik) a s lijeve Ikrimea

ibn Ebu Džehla. Za komandujućeg pješadijom postavio je Safvana ibn Umejja. Abdullah ibn Ebu Rebia je komandovao strijelcima. Zastavnik je bio Mafreza iz plemena Abduddar. Pleme Abduddar je imalo tradiciju nošenja borbene zastave od kada su je naslijedili od Kussajja ibn Kulaba. Tu čast nije niko mogao preuzeti od njih, jer je ta tradicija prenošena s koljena na koljeno. Ebu Sufjan se, da bi raspalio borbenu mržnju, obratio zastavniku: "O Beni Abduddar, vi ste i na Bedru nosili našu zastavu, pa nas je zadesilo ono što svi znate. Ako padne zastava, pada i pobjeda. Ako ona ostane uzdignuta u borbi, pobjeda je naša. Ili ćete dobro čuvati zastavu, ili nam ne treba nikako." Ono što je želio, Ebu Sufjan je postigao. Pleme Abduddar se rasrdi, pa mu dadoše čvrsto obećanje da će se i sam sutra uvjeriti u njihovu spremnost da do kraja bitke, po svaku cijenu, iznesu uzdignutu zastavu.

Kurejšijska politička manevrisanja

Neposredno pred bitku, Kurejšije pokušale još jedanput napraviti razdor u muslimanskim redovima. Ebu Sufjan je poslao poruku ensarijima, u kojoj je naveo: "Pustite da se obračunamo sa našim amidžićem, a vas nećemo dirati. Nama nije potrebno da s vama ratujemo." Taj pokušaj nije mogao imati utjecaja na ensarije čije je vjerovanje bilo poput planine. Uzvratili su mu riječima koje su mu teško pale.

U posljednjem momentu pred borbu Kurejšije pokušale učiniti još jednu spletku. Naime, pred muslimanima se pojavio izdajnik Ebu Amir, kome je pravo ime bilo Abdu Amr ibn Sajfi – zvani Kaluđer. Resulullah ga je prozvao fasikom (grješnikom). On je u džahilijetu bio poglavar Evsa. Kada je došao islam, odbio je da ga primi i javno počeo ispoljavati neprijateljstvo prema Resulullahu, alejhi selam. Napustio je Medinu i otišao Kurejšijama, nagovarajući ih da se bore protiv Muhammeda, alejhi selam. Obećao im je da će ljudi njegovog plemena preći na njegovu stranu i pokoriti mu se kad ga vide. I bio je prvi koji je izišao pred muslimane sa abesincima i robovima Mekke-lija. "O narode Evsa, ja sam Ebu Amir." Odgovoriše mu: "Allah te kaznio i nikad ne imao mira, pokvarenjače!" On reče: "Moj narod je nakon mene snašlo zlo." (Kad je počela borba, ubijao je ensarije Evsa žestoko, čak ih je i kamenjem gađao)

Tako je i ovaj drugi kurejšijski manevar, da razbije i razjedini muslimanske redove, propao. Ovo je govorilo koliki su strah imali od Resulullaha i njegove vojske, i pored toga što su bili brojniji i spremniji.

Učešće kurejšijki u bici

Kurejšijke su dale veliki doprinos u ovoj bici, predvođene Hindom, Utbeovom kćerkom a Ebu Sufjanovom ženom. Ona je sa ostalim ženama obilazila vojničke redove. Udarale su u defove i pjevale o bivšim junacima. Bodrile su na borbu, podsjećale na poginule očeve, sinove i braću. Obraćale su se zastavnicima iz Abduddara:

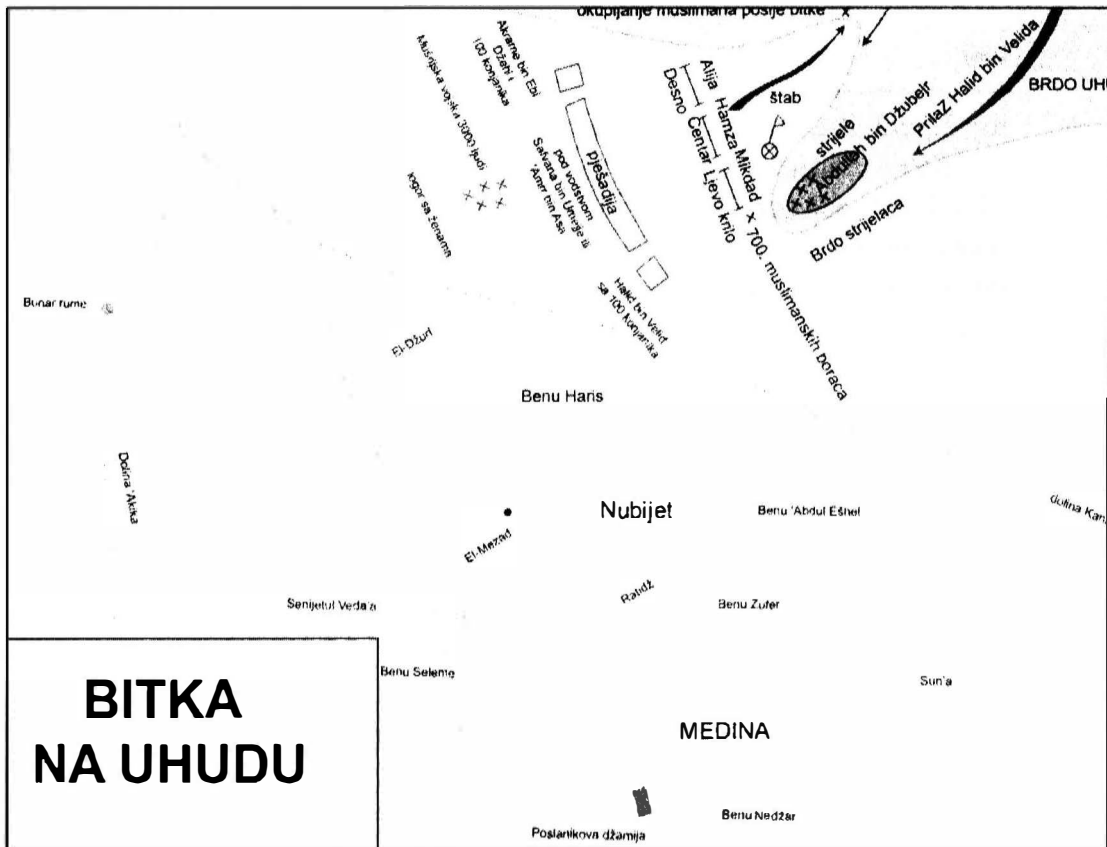
*Krenite, sinovi Abduddara,
Krenite, zaštitnici vojske,
Koja udara britkom sabljom.
Potom bi se obratile vojnicima:
Ako se borite, grlit ćemo vas
I prostrijeti dušeke.
Ako pobjegnete, zasigurno
ćemo vas napustiti.*

Početak bitke

Neprijateljske vojske se približiše i prvu varnicu upali nosač mušričke zastave – Talha ibn Ebu Talha el-Abderij, jedan od najjačih kurejšijskih junaka. Muslimani su ga zvali ovan (zvonar). Iziđe ispred vojske, jašući kamilu, i pozva na dvoboj. Pred njim ustuknuše mnogi, bojeći se njegove jačine i hrabrosti. Međutim, Zubejr istupi iz muslimanskih redova i uputi se prema njemu, pa se velikom brzinom ustremi na njega poput razjarenog lava, zaskoči mu se na kamilu, obori ga na zemlju, odmače ga od sebe i presječe mu vrat.

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je motrio ovaj slavni dvoboj, pa kad vidje ishod, zauči tekbire; zaučiše i muslimani s njim. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, pohvali Zubejra riječima: “Svaki poslanik je imao svog pomoćnika, a moj pomoćnik je Ez-Zubejr.”⁴⁶²

⁴⁶² Predanje navodi autor djela *Es-Sira el-halebijja*, 2/18.

BITKA NA UHUDU

Težište bitke oko kurejšijske zastave

Bitka je otpočela svom žestinom na svim dijelovima bojišta. Težište bitke je bilo oko kurejšijske zastave. Benu Abdududar je pohitao da podigne zastavu nakon ubistva njihovog predvodnika Talhe. Talhinu zastavu je ponio njegov brat Ebu Šejbe Osman ibn Ebu Talha, koji iskorači u novi dvoboj izgovarajući stihove:

*Nosioci zastave dužni su
Uspravno krvariti ili udarati...*

Na njega je krenuo Hamza ibn Abdulmuttalib. Zamahnuo je mačem tako jako da mu je odsjekao cijelu stranu od ramena zajedno sa rukom u kojoj je bila zastava, pa do struka.

Zastavu je podigao i ponio Ebu Sa'd ibn Ebu Talha. Njega je pogodio Sa'd ibn Ebu Vekas kopljem u grlo. Ispade mu jezik i on pade mrtav. U drugoj verziji stoji da je Ebu Sa'd ibn Ebu Talha izišao i pozvao na dvoboj nekog od muslimana, pa se odazva Alija ibn Ebu Talib. Dva-tri puta su zamahnuli, Alija probode Ebu Sa'da i ubi ga.

Kurejšijska zastava se iznova zavihori u rukama Mesafia ibn Talhe

ibn Ebu Talhe, a njega je pogodio strijelom Asim ibn Sabit ibn Ebu el-Eflah i ubio ga. Poslije njega je uze brat mu Kulab ibn Talha ibn Ebu Talha, a s njim se obračunao Ez-Zubejr ibn el-Avvam, te i on njega ubi. Od njega je zastavu uzeo i posljednji mu brat El-Džellas ibn Talha ibn Ebu Talha, a njega ubi Talha ibn Ubejdullah. Neki kažu da ga je Asim ibn Sabit ibn Ebu el-Eflah pogodio kopljem, i da ga je usmratio.

U ovom dvoboju poginula su šesterica ljudi iz jedne kuće, kuće Ebu Talhe Abdullaha ibn Osmana ibn Abduddara. Svi su poginuli braneći kurejšijsku zastavu. Nakon njih zastavu je ponio iz Ertat ibn Šerhabil, istog plemena, pa i on pogibe od Alije ibn Ebu Taliba, a neko kaže od Hamze ibn Abdulmuttaliba. Zatim je zastavu uzeo Šurejh ibn Kariz, pa ga ubi Kuzman. On je bio munafik koji se u ovoj bici borio zbog usrdnosti i lične želje, a ne zbog islama. Nakon toga je zastavu uzeo Ebu Zejd Amr ibn Abdi Menaf el-Abderij pa i njega ubi Kuzman, i napokon zastavu uze dječak Šerhabila ibn Hašim el-Abderija. Kuzman i njega ubi.

Ovo je deset poginulih, svi iz porodice Beni Abdiddara, tako da od njih ne osta niko ko bi mogao ponijeti zastavu. Tada pristupi Kurejšijama abesinski mladić, zvani Savab, koji je ponio zastavu i pokazao hrabrost, junaštvo veće od svih kurejšijskih predhodnika. Borio se sve dok nije izgubio obje ruke, pa prihvatio zastavu bradom uz prsa, da ne bi pala na zemlju. Na kraju i on poginu govoreći: “Bože moj, jesam li učinio koliko je trebalo? Jesam li dao sve od sebe?”

Nakon ovog abesinskog mladića kurejšijska zastava pade na zemlju, i niko je više ne ponese u toj bici.

Bitka na ostalom dijelu ratišta

Dok je centralno žarište bilo bitka za očuvanje ili pak za osvajanje mušričke zastave, ostali dio vojske je uveliko vodio žestoku bitku na drugom dijelu ratišta. Muslimani su se žestoko borili puni vjere u Allaha, dž.š. Iman se ogledao na njihovim licima, a junaštvo u pokretu. Jurili su naprjed sa riječima: “Emut, emut!” / “Hoću da umrem, hoću da poginem!” To je bila jedna od parola Bitke na Uhudu.

Ebu Dudžana, čovjek koji je dobio mač od Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, da s njim siječe dok mahati može, pojavi se prepo-

znatljiv po crvenoj traci, uporan da ispuni riječ datu Poslaniku, alejhi selam. Koga god je toga dana zakačio njegov mač, padao je kao klada. Zubejr ibn el-Avam kaže da je on od Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, tražio mač prije Dudžane, i da mu ga Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije dao, iako je Zubejr bio Kurejšija, sin Safije, sestre Resulullahovog oca. Stoga je Zubejr naumio da prati Dudžanu i da vidi šta će ovaj uraditi. Zubejr priča: “Dudžana se pomoli, izvadi crvenu traku i njome omota glavu, a ensarije rekoše: ‘Ebu Dudžana je izvadio traku smrti.’ U bitku je ulazio sa stihovima:

*Prijatelj mi darovao emanet
da na Uhudu ostvarim selamet!*

*U prvim se redovima borim
u zadnjim se kukavice kriju.*

*Božija sablja, sablja Abdullaha
stvorena je zbog kufra i straha.*

Zubejr nastavlja priču: “Ebu Dudžana je ubio svakoga s kim se sukobio. U redovima Kurejšija bio je neki čovjek koji je tražio naše ranjenike i ubijao ih, a ja zamolih od Allaha da sastavi Ebu Dudžanu sa ovim drznikom. I sretoše se, sablje zazvečaše, pa mušrik udari Dudžanu i rasječe mu štit, a onda Ebu Dudžana mačem jurnu na njega, udari ga i ubi.”⁴⁶³

Ebu Dudžana je drobio neprijateljske redove. Stigao je do ženskog vođe, ne znajući da je žena. Ebu Dudžana priča: “Vidjeh osobu kako iz sve snage bodri vojnike, juri za njima i podstiče ih, pa odlučih da je ubijem. Kad nadnijeh svoj mač, ona zakuka. Bila je to žena. Zbog počasti prema Resulullahovoj, sallallahu alejhi ve sellem, sablji, ne htjedoh je isprljati ženskom krvlju.” To je bila Hinda, Utbeova kći, Ebu Sufjanova žena. Zubejr pripovjeda kako je vidio Ebu Dudžanu sa mačem nad Hindinom glavom, a zatim je povukao nazad, a ja dodadoh: “Allah i Njegov Poslanik znaju zašto.”⁴⁶⁴

Hamza ibn Abdulmuttalib se borio snagom razjarenog lava. Prodro je u srce mušričke vojske, birajući njihove heroje kao mehke kruš-

⁴⁶³ Ibn Hišam, 2/68,69.

⁴⁶⁴ Ibn Hišam, 2/69.

ke, uklanjajući ih sa scene kao kad bura ponese list papira. Hamza je bio "Allahov lav", na početku bitke sa bajraktarima, kao i tokom bitke sa njihovim junacima. Na kraju bitke je poginuo braneći islam, rušeći tminu. Ubiše ga mučki iza leđa.

Pogibija Hamze ibn Abdulmuttaliba – Allahovog lava

Hamzin ubojica, Vahši ibn Harb, priča: "Bio sam sluga Džubejra ibn Mut'ima. Njegov amidža Tuajme ibn Adijj poginuo je u Bici na Bedru. Kada su Kurejšije krenule na Uhud, Džubejr mi reče: "Ako ubiješ Hamzu, Muhammedovog amidžu, i osvetiš mog amidžu Tuajma, dobit ćeš slobodu." Vahši nastavi: "Priključio sam se Pohodu na Uhud. Porijeklom sam Abesinac, od onih koji barataju kopljem i rijetko promaše cilj. Kad stigismo na bojište, počeh motriti na Hamzu: šta radi, kuda i kako se kreće. Hamza je bio posred bojišta i sasijecao sve oko sebe. Izgledao je kao razjareni dromedar koji ne preza ni od čega. Počeh nišanići na njega, želeći da ga što prije smaknem. Krio sam se iza drveta ili kamena, da me ne vidi. Prema njemu je krenuo Siba ibn Abduluzza. Kad ga Hamza ugleda, reče: 'Dođi ovamo, sine žene koja obrezuje djecu.' Zatim ga je udario tako kao da mu glava nije bila na pravom mjestu.⁴⁶⁵

Ciljao sam Hamzu kopljem. Kada sam bio siguran u pogodak, bacio sam koplje. Ono se zabode u trbuh, a iziđe među noge. On krenu prema meni, ali je bio savladan. Ostavih ga s kopljem dok nije umro. Nakon toga mu pridoh, izvukoh koplje, vratih se u logor i sjedoh, jer me osim njega niko drugi nije interesirao. Nisam imao ništa lično s Hamzom, niti sam imao razloga da ga ubijem. Njegovim ubistvom sam samo kupio svoju slobodu. Kad se vratih u Mekku, bijah slobodan."⁴⁶⁶

⁴⁶⁵ Izraz koji se koristi za jak udarac.

⁴⁶⁶ Ibn Hišam, 2/69-72, Buharijev *Sahih*, 2/583. Vahši je prihvatio islam nakon Bitke kod Taifa. Ubio je Musejlemu el-Kezaba tim kopljem. Borio se u Bici na Jermuku protiv Rimljana.

Vladanje situacijom

I pored ove velike nesreće koja je zadesila muslimane gubitkom Allahovog i Resulullahovog lava, Hamze ibn Abdulmuttaliba, muslimani su u potpunosti gospodarili situacijom. U borbi su neustrašivo učestvovali Ebu Bekr, Omer ibn el-Hattab, Alija ibn Ebu Talib, Zubejr ibn Avvam, Musab ibn Umejr, Talha ibn Ubejdullah, Abdullah ibn Džahš, Sa'd ibn Muaz, Sa'd ibn Ubade, Sa'd ibn er-Rabia, Enes ibn en-Nadr i još mnogi heroji, koji su uspjeli razrijediti neprijateljske redove i pobiti mnoge njihove junake.

Iz mladnog zagrljaja u zagrljaj smrti

Jedan od muslimanskih junaka tog dana bio je Hanzala ibn Ebu Amir. Njegov otac je bio čuveni kaluđer, zvani "fasik", o kome smo govorili. Hanzala se oženio neposredno pred Uhud. Bio je u zagrljaju svoje žene kad je čuo poziv na džihad. Skočio je iz postelje i odmah krenuo. Kad je borba otpočela, probijao je mušričke redove, sve dok se nije sreo licem u lice sa Ebu Sufjanom. Navalio je na njega i gotovo ga savladao. Kad ga ugleda Šeddad ibn el-Esved, potrča u pomoć Ebu Sufjanu, udari Hanzalu i ubi ga.

Uloga muslimanskih strijelaca u borbi

Odred strijelaca koji je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, postavio na Uhudu, odigrao je značajnu ulogu na početku bitke. Čuvali su jedini prolaz preko Uhuda prema muslimanskoj vojsci. Mekkan-ska konjica, pod vođstvom Halida ibn el-Velida i uz pomoć Ebu Amira el-Fasika, pokušavala je tri puta proboj preko uhudskog prevoja, kako bi uništila lijevo krilo muslimanske vojske. Želja im je bila zaći muslimanima iza leđa i tako ih poraziti. Međutim, strijelci su odbili sva tri napada i uspjeli sačuvati taj vrlo važan strateški položaj.⁴⁶⁷

Mušrici doživljavaju poraz

I dok su strijelci čuvali svoja mjesta i odbijali Halidove napade, tok borbe je išao u korist muslimana. Malobrojna muslimanska vojska je kontrolirala cijelu bitku. Mušrički junaci, malo po malo, gu-

⁴⁶⁷ Vidjeti: *Fethul-Bari*, 7/346.

bili su nadu u pobjedu. Vojnici su bezglavo tumarali bojnim poljem. Izgledalo je kao da se protiv tri hiljade mušrika bori trideset hiljada muslimana, a ne samo nekoliko stotina. Međutim, tih nekoliko stotina bili su divna slika vrhunskih heroja.

Mušrici nisu mogli više izdržati muslimanske napade i pored bezbrojnih pokušaja da ih, makar, samo zaustave. O kontranapadu nije bilo moguće ni pomisliti. Do tada niko nije uspio ni zastavu podignuti, koja je pala nakon Suabove pogibije, da bi se makar oko nje okupljali i za nju bitku bili. Stoga se počеше povlačiti, a potom bježati, zaboravljajući da su došli osvetiti se i povratiti slavu, ugled i veličinu.

Ibn Ishak nam pripovjeda: "Allah, dž.š., dade muslimanima da pobjede. On je Svoje obećanje ispunio. Poraz je, bez ikakve sumnje, bio na mušričkoj strani. Bježali su glavom bez obzira."

Abdullah ibn Zubejr pripovjeda da je njegov otac rekao: "Posmatrao sam Hindu, Utbeovu kćerku, koja je tjerala služavke da bježe zajedno, trkom, bez igdje ičega. Nisu uspjele uzeti ni najosnovnije stvari."⁴⁶⁸

Buhari u *Sahihu* navodi hadis Beraa ibn Aziba: "Kad sustigosmo mušrike kod njihovog logora, oni su uveliko bježali. Njihove žene su zatezale kanape oko haljina. Vidjeli su im se halhali na nogama."⁴⁶⁹ Muslimani su mislili da je bitka gotova. Mnogi od njih su pobacali oružje, a dohvatiše se plijena. Počela je jagma za stvarima sa napuštenog vojnog logora.

Kobna greška strijelaca

Nakon što je mala muslimanska vojska zabilježila još jednu uvjerljivu pobjedu nad Mekkelijama, ništa manju od one na Bedru, strijelci su napravili neoprostivu grešku zbog koje se tok bitke okrenuo; grešku zbog koje su muslimani doživjeti veliku štetu i nesreću. Dovala ih je gotovo do ubistva Resulullaha, alejhi selam. Udarila je crn pečat na obraz muslimana, na njihovu slavu koju su stekli nakon pobjede na Bedru.

Naveli smo stroge naredbe koje je Resulullah, sallallahu alejhi ve

⁴⁶⁸ Ibn Hišam, 2/77.

⁴⁶⁹ Buharijev *Sahih*, 2/579.

sellem, izdao strijelcima: da su obavezni ostati na brdu, ma kakav ishod bitke bio – pobjeda ili poraz. Ali, i pored ove stroge naredbe, kada su strijelci vidjeli da muslimani uzimaju plijen od neprijatelja, pobijedi ljubav prema materiji, te jedni drugima rekoše: “Plijen, plijen! Idemo za našim drugovima! Šta čekate?”

Njihov vojskovođa Abdullah ibn Džubejr ih je podsjećao na Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, naredbe: “A zar ste zaboravili šta vam je rekao Allahov Poslanik, alejhi selam.”

Većina nije pridavala značaj njegovom upozorenju. Povikaše: “Tako nam Allaha, i mi ćemo se domoći plijena.”⁴⁷⁰ Njih oko četrdeset napustiše svoja mjesta na Uhudu i pohitaše za ostalima, da zajednički učestvuju u sakupljanju plijena. Tako poledina muslimana ostade bez zaštite. Na položaju je ostao samo Ibn Džubejr sa svojih devet drugova. Nisu se micali, čvrsto odlučivši da tu budu sve dok ne dobiju dozvolu, ili dok ne budu pobijeni.

Halid ibn el-Velid opkoljava muslimansku vojsku

Halid ibn el-Velid je iskoristio zlatnu priliku koja mu se ukaza tog momenta. Velikom brzinom je krenuo preko Uhudskog prevoja, ubio Abdullaha ibn Džubejra i skoro sve njegove drugove, zatim s leđa jurnuo na muslimane. Njegovi konjanici vrisnuše i mušrici znadoše da je došlo do preokreta. Okrenuše se protiv muslimana. Jedna njihova žena, Amra, kći Alkmea el-Harisije, potrča, podiže mušričku zastavu iz prašine. Oko nje se iskupiše Kurejšije dozivajući jedan drugog, pa odlučno krenuše protiv muslimana. Okružiše muslimane sa svih strana i nanovo otpoče žestoka bitka.

Neustrašiv Resulullahov, sallallahu alejhi ve sellem, potez tokom okruženja

U ovom teškom času Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je bio sa jednom malom grupom od devet drugova⁴⁷¹ u pozadini muslimanske vojske.⁴⁷² Pratio je kako njegovi vojnici tjeraju mušrike sa ratišta.

⁴⁷⁰ Predanje bilježi Buhari od Beraa ibn Aziba, 1/426.

⁴⁷¹ U Muslimovoj verziji (2/107) se navodi da je odabrao sedmericu ensarija i dvojicu Kurejšija.

⁴⁷² Na ovo ukazuje ajet: ...dok vas je Poslanik zvao iza vaših leđa.

Vrisak Halidovih konjanika ga jako iznenadi. Znao je šta se može dogoditi. Pred sobom je imao dvije mogućnosti: da se spasi na brzinu – on i njegova mala grupa drugova, na sigurno mjesto, a pri tom da svoju vojsku ostavi okruženu na milost i nemilost neprijatelju, ili da se izloži opasnosti i da pozove svoju vojsku da se konsoliduju, te da ih lično izvede iz tog začaranog kruga.

Tada je do izražaja došla Resulullahova, sallallahu alejhi ve sellem, genijalnost i hrabrost: zastao je i povikao iz sveg glasa: “O Allahovi robovi! O vjernici!” Vikao je znajući da će ga mušrici čuti prije muslimana, ali je bio uporan da ih dozove, izlažući sopstveni život velikoj opasnosti u tom kobnom času. I zaista, mušrici su ga čuli prije muslimana, pa pojuriše u pravcu njegovog glasa.

Rasulo muslimanske vojske

Kada su muslimani pali u okruženje, jedna grupa je u tim trenucima vodila računa samo o sebi. Dali su se u bijeg, ostavljajući bojno polje, ne vodeći računa šta im se dešava iza leđa. Neki krenuše pravo u Medinu, a drugi pobjegoše na vrh Uhuda. Druga grupa muslimana se vrati nazad, pa udari direktno na mušrike. Mačevi se ukrstiše, ljudi se izmiješaše. Nije se moglo prepoznati ko je ko. Desilo se da su se neki muslimani međusobno ubijali. Buhari prenosi da je Aiša, r.a., rekla: “U Bici na Uhudu mušrici su bili uvjerljivo poraženi. Tada je šejtan povikao: ‘O ljudi, čuvajte se onih iza vas.’, pa se oni sprijeda okrenuše i sudariše sa ovima iza sebe. Huzejfe je ugledao oca Jemana i povikao: ‘Moj otac, moj otac!’, ali je već bilo kasno, muslimani ga ubiše. Huzejfe je znao reći: ‘Allah vam oprostio!’ Urva kaže: ‘Tako mi Allaha, i pored toga, Huzejfe je ostao dobar čovjek sve do smrti.’”⁴⁷³

Ovaj događaj je napravio još veću pometnju u muslimanskim redovima. Mnogi nisu znali ni kuda će ni šta će. I dok su se tako vrtili u krug, čuše kako neko viče: “Muhammed je ubijen! Muhammed je ubijen!” U potpunosti su izgubili svijest i ostali i bez ono malo morala. Neki se prestadoše boriti i u momentu slabosti baciše oružje.

⁴⁷³ Buharijev *Sahih*, 1/539, 2/581; *Fethul-Bari*, 7/351, 362, 363. Kod ostalih autora se navodi da je Božiji Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, htio da mu plati krvarinu, ali je Huzejfe rekao: „Dajem ovu krvarinu muslimanima.“ To je podiglo njegov ugled kod Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

Drugi pomisliše da traže od Abdullaha ibn Ubejja zaštitu kod Ebu Sufjana. U tom času pored ove izbezumljene grupe je prošao Enes ibn En Nadar. Oni ga onako spuštenih ruku pogledaše, a on upita: “Šta čekate?” Odgovoriše: “Resulullah, alejhi selam, je ubijen.” On upita: “Pa šta ćete od svog života, nakon njega? Ustanite i umrite za ono za šta je umro Resulullah, alejhi selam.” Zatim reče: “Allahu moj, ograđujem se kod Tebe od onoga što su učinili ovi (muslimani), a utječem se Tebi od onoga što su oni uradili (mušrici).” Krenuo je naprijed. Sa’d ibn Muaz ga ugleda pa ga upita: “Kuda ćeš, Ebu Amre?” Enes odgovori: “Ah, miris iz Dženneta me mami, Sa’de, osjećam ga kod Uhuda.” Zatim je nastavio ubijati nevjernike dok nije poginuo. Nije ga niko mogao prepoznati poslije bitke, jedino njegova sestra, i to po jagodicama prstiju. Na njemu su prebrojali više od osamdeset uboda što mačem, što kopljem ili strijelom.⁴⁷⁴

U ovim teškim trenucima Sabit ibn ed-Dahdah podiže svoj glas i povika: “O ensarije, ako je Muhammed mrtav, Allah je zaista živ, On ne umire! Borite se za svoju vjeru, Allah će vas pomoći i pobjedu vam donijeti!” Oko njega se okupi grupa ensarija i krenuše na konjicu Halid ibn el-Velida. Žestoko se borio dok ga Halid nije pogodio kopljem. Pogibe on, a poginuše i njegovi drugovi.⁴⁷⁵

Jedan muhadžir prođe pokraj jednog ensarije iz kog je liptala krv, pa ga upita: “Čovječe, je li istina da je Muhammed ubijen?” Ensarija mu odgovori: “Ako je Muhammed ubijen, on je dostavio Objavu, pa branite svoju vjeru.”⁴⁷⁶

Ovakva požrtvovanost i bodrenje podigli su moral muslimanskim borcima i povratili gotovo ugašen borbeni duh. Ponovo su se osvijestili. Šta je bolje: boriti se za islam danas, ili za Ibn Ubejjea sutra? Ponovo su zgrabili oružje i počeli napadati neprijatelja koji je nadolazio u talasima. Pokušavali su se probiti do svoje komande. Usput saznadoše vijest da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, živ i da je ono bila namjerna laž. To im povrati nadu, samopouzdanje i snagu, pa se uspješe izvući iz neprijateljskog okruženja i okupiti oko centralne komande.

⁴⁷⁴ *Zadul-mead*, 2/93,96 i Buharijev *Sahih*, 2/579.

⁴⁷⁵ *Es-sira el-halebijja*, 2/22.

⁴⁷⁶ *Zadul-mead*, 2/96.

Postojala je i treća grupa ljudi koju nije ništa drugo interesiralo do sam Resulullah, alejhi selam. Oni su od početka bili uz njega, okruživali ga i čuvali. Među prvima je bio Ebu Bekr es-Siddik, Omer ibn el-Hattab, Alija ibn Ebu Talib i još neki njegovi vjerni ashabi. Oni su u početku bitke bili u prvim borbenim redovima, neumorni, neustrašivi i nepobjedivi. Kada su osjetili da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u opasnosti, stali su na čelu odbrane Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

Vrhunac bitke oko Resulullaha, alejhi selam

I dok su raštrkani muslimani trpili posljedice stravičnog okruženja, u kome su ih mušrici gotovo istrijebili, težište bitke se prenosilo ka Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, i oko njega. Ranije smo spomenuli da je u vrijeme prodora Halida ibn el-Velida uz Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, bilo svega devet ljudi. Kada je Resulullah pozvao muslimane da se okupe oko njega, mušrici su čuli njegov glas i prepoznali ga, pa su pojurili prema njemu i napali ga. Dočekala ih je ova mala, ali hrabra družina deveterice i pružila naviden otpor baziran na velikoj ljubavi, požrtvovanosti i brizi prema Resulullahu, alejhi selam.

Muslim prenosi od Enesa ibn Malika da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, tog dana na Uhudu bio okružen sedmericom ensarija i dvojicom muhadžira. Kada su ga Kurejšije napale, rekao je: „Ko ih odbije od nas, bit će nagrađen Džennetom, tj. bit će moj drug u Džennetu.” Jedan ensarija je istupio i počeo se boriti. Borio se dok ga ne ubiše. Tako je izlazio jedan po jedan ensarija, dok nisu poginula sva sedmerica. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče preostaloj dvojici muhadžira: “Nismo pravedno postupili prema našim drugovima.”⁴⁷⁷ Posljednji od ove sedmerice bio je Imara ibn Jezid ibn es-Seken.⁴⁷⁸

⁴⁷⁷ Muslimov *Sahih*, Poglavlje o Bici na Uhudu, 2/107.

⁴⁷⁸ Tih trenutaka je stigla jedna skupina muslimana do Poslanika, a.s., i odbili su nevjernike od Imarea, r.a., i primakli ga Poslaniku, a.s., i on mu postavi stopalo pod glavu te on preseli na stopalu Poslanika, a.s.

Najkritičniji trenutak u Resulullahovom, sallallahu alejhi ve sellem, životu

Nakon pogibije Ibn es-Sekena, uz Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, ostala su samo dvojica muslimana. Buharija i Muslim prenose hadis od Ebu Osmana, koji je pričao: “U tom kritičnom trenutku, koji je bio i najteži u Resulullahovom, sallallahu alejhi ve sellem, životu, uz njega su ostala samo dva čovjeka: Talha ibn Ubejdullah i Sa’d ibn Ebu Vekas. Kurejšijski mnogobošci su po prvi put imali ogromnu šansu – zlatnu priliku koju nisu uspjeli iskoristiti. Obrušili su se na Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, s namjerom da ga ubiju. Utbe ibn Ebu Vekas je pogodio Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, kamenom u lice, izbio mu donji sjekutić i rasjekao donju usnu. Abdullah ibn Šihab ez-Zuhra je nasrnuo na Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i ranio ga u čelo. Abdullah ibn Kum’et, neustrašivi konjanik, udario je Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, sabljom u pleća (ili rame), tako jako da je više od mjesec dana osjećao bolove. Ipak, dva oklopa nisu probijena. Kum’et je zadao još jedan udarac sabljom i pogodio Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, u očnu jagodicu, jako kao i prvi put, zabivši mu obruč šljema u lice, pa mu reče: ‘Evo ti ovaj obruč! I zapamti, ja sam Ibn Kum’et/sin ponizne!’ Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, brišući krv sa lica, reče mu: ‘Allah te ponizio!’⁴⁷⁹

U sahih-hadisima stoji da je Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, izbijen sjekutić i da je imao posjekotine na glavi. Dok mu je tekla krv, rekao je: “Kako će se spasiti narod koji napravi posjekotinu na licu svoga Poslanika (Kurejšije), i koji mu polomiše zube, a on ih poziva u Allahovu vjeru!?” Tom prilikom Allah, dž.š., je objavio: *Od tebe ne zavisi da li će On pokajanje njihovo primiti, ili će ih na muke staviti, jer oni su zaista nasilnici.* (Ali Imran, 128)⁴⁸⁰ U Taberanijevom predanju stoji da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, tog dana rekao: “Allahova srdžba je povećana nad narodom koji okrvavi svoga poslanika.”, pa je malo odšutio, a zatim rekao: “Allahu moj, oprost

⁴⁷⁹ Allah je uslišio dovu Svoga Poslanika. Ibn Aiz navodi da se Ibn Kum’et vratio svojoj porodici. Jedne prilike je tražio svoju sitnu stoku i našao ih na vrhu brda. Kada je došao do njih, ovan ga je napao i gurnuo sa litice. Tijelo mu je bilo raskomadano.“ *Fethul-Bari*, 7/373. Taberani navodi: „Allah mu je poslao kozoroga koji ga je udarao sve dok ga nije raskomadao. *Fethul-Bari*, 7/366.

⁴⁸⁰ Buharijev *Sahih*, 2/582 i Muslimov *Sahih*, 2/108.

mom narodu, jer oni ne znaju.”⁴⁸¹ Isto stoji u Muslimovom *Sahihu*,⁴⁸² a u djelu *Eš-Šifa*, od Kadija Ijjada stoji: “Allahu moj, uputi moj narod, jer oni ne znaju.”⁴⁸³

Evidentno je da su mušrici namjeravali ubiti Resulullaha, alejhi selam. U toj namjeri su ih spriječili dva velika heroja: Sa'd ibn Ebu Vekas i Talha ibn Ubejdullah, koji su se žestoko borili. Njih dvojica, najbolji arapski strijelci, osujetili su opaki plan mušrika. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je Sa'du ibn Ebu Vekasu lično dodavao strijele iz tobolca, govoreći: “Baci, iskupili te moj otac i majka!”⁴⁸⁴ Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je često spominjao samo jednog roditelja, a tad je prvi put spomenuo oba.⁴⁸⁵

O Talhi ibn Ubejdullahu nam prenosi Nesai, a on od Džabira, koji priča o nadiranju mušrika oko Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, kada je oko njega bila grupica ensarija. Džabir kaže: “Kada su mušrici došli do Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, on zapita: ‘Ko će pred njih?’ Talha odgovori: ‘Ja.’ Potom Džabir navodi borbu ensarija i pogibiju jednog po jednog, slično onome što smo prenijeli iz Muslimovog predanja. Poslije ensarija istupio je Talha. Džabir o tome kaže: “Talha se borio za jedanaestericu, sve dok ga ne pogodiše u ruku i odsjekoše mu prste. On reče: ‘Odlično.’, a Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, mu kaza: ‘Da si rekao: ‘U ime Allaha’, meleki bi te podigli u vis, da sav svijet vidi.’ Allah, dž.š., je poslije toga potisnuo mušrike.”⁴⁸⁶

Hakim prenosi da je Talha na Uhudu ranio rukom bez prstiju trideset devet ili trideset pet mušrika. Ostao je bez kažiprsta i srednjeg prsta.⁴⁸⁷ Buharija prenosi od Kajsja ibn Ebu Hazima, koji kaže: “Vidio sam Talhinu ruku posječenih prstiju, kojom je odbranio Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, na Uhudu.”⁴⁸⁸ Tirmizija prenosi

⁴⁸¹ *Fethul-Bari*, 2/582.

⁴⁸² Muslimov *Sahih*, *Poglavlje o Bici na Uhudu*, 2/108.

⁴⁸³ *Eš-Šifa*, 1/81.

⁴⁸⁴ Buharijev *Sahih*, 1/407, 2/580, 581. (zakletva uobičajna među arapima)

⁴⁸⁵ Ibid.

⁴⁸⁶ *Fethul-Bari*, 7/361, Nesaijev *Sunen*, 2/51.

⁴⁸⁷ Ibid, 7/361.

⁴⁸⁸ Buharijev *Sahih*, 1/527 i 581.

da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, tog dana rekao za Talhu: “Ko hoće da gleda šehida kako hodi zemljom, neka gleda Talhu ibn Ubejdullaha.”⁴⁸⁹ Ebu Davud prenosi od Aiše, r.a., da je rekla: “Kad god bi Ebu Bekr spomenuo Bitku na Uhudu, rekao bi: ‘Cio taj dan je Talhin dan!’”⁴⁹⁰ Ebu Bekr, r.a., je o Talhi spjevao stihove:

*Blago tebi, Talha, Uhud je tvoje ratište,
hurije ti miljenice, a Džennet boravište.*⁴⁹¹

Tog kobnog dana u kome se branio život Poslanika svih muslimana svijeta, branila se vjera islam, i muslimanski iman, uz pomoć Svevišnjeg Allaha, dž.š., i Njegove obavještenosti o onome što je nama nepoznato. Buharija i Muslim prenose od Sa'da da je rekao: “Vidio sam Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, na Uhudu i sa njim dva čovjeka. Bili su u bijeloj odjeći, mačem su branili Resulullaha, alejhi selam. Nisam ih nikad prije, a ni poslije više vidio.” U predanju stoji da su to bili Džibril i Mikail.”⁴⁹²

Okupljanje ashaba oko Resulullaha, alejhi selam

Sve se odigralo ogromnom brzinom. Odabrani ashabi sa prve linije nisu bili upoznati sa događajima oko Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Nisu imali predstavu šta se sve dešava na Uhudu, jer su se neprekidno borili. Nisu mogli čuti Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, kada ih je dozivao da mu priteknu u pomoć. Iznenada su se pobojali da mu se šta ne dogodi, što ne bi bilo na čast muslimanima, pa pohitaše do njega. Stigli su dosta kasno, jer je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, bio već izranjavan, a šest njegovih branilaca mrtvo, dok je sedmi u ranama ležao na zemlji. Još dvojica ko ljuti tigrovi, žestoko su sjekli sve ispred sebe, štiteći Resulullahovo, alejhi selam, mubarek tijelo. Bili su to Sa'd i Talha. Kad su ashabi ovo ugledali, okružiše Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, da ga zaštite tijelima i oružjem. Oprezno su motrili da ga ko od neprijatelja ne pogodi. Istovremeno su odbijali njihov žestok napad. Prvi koji je prišao Re-

⁴⁸⁹ Tirmizi, *Vrline*, h. 374 I Ibn Madža, *Predgovor*, h. 125.

⁴⁹⁰ *Fethul-Bari*, 7/361.

⁴⁹¹ *Sažetak Povijesti Damaska*, 7/82.

⁴⁹² Buharijev *Sahih*, 2/580. Slično predanje navodi Muslim, *Vrline*, 4/1082, h. 46-47.

sulallahu, sallallahu alejhi ve sellem, je bio njegov vjerni prijatelj i ashab, Ebu Bekr, radiallahu anhu. On je bio drug iz Hidžre, drug iz pećine Sevr. Kad ga ugleda, zahvali Allahu što ga zateče živog.

U svojoj zbirci sahih-hadisa, Ibn Hibban prenosi od Aiše, r.a., sljedeće: “Ebu Bekr je rekao da su na Dan Uhuda, svi otišli od Resulullaha, alejhi selam, (da se bore). On je bio prvi koji se vratio da vidi šta je s njim. Ebu Bekr kaže: ‘Ugledao sam čovjeka koji siječe neprijatelja oko sebe velikom žestinom i tijelom zaklanja Resulullaha, alejhi selam. Ja mu rekoh: ‘Udri, Talha, Allah te nagradio! Čuvaj, Talha, Allah te nagradio!’ Uskoro me sustiže Ebu Ubejde ibn Džerrah. Jurio je kao na krilima. Pohitasmo do Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, i ugledasmo Talhu na zemlji, svog u ranama. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, nam reče: ‘Vidite svog brata. Idite i pomozite mu. On je svoj posao odradio i Allah će ga za to nagraditi.’ Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je imao nekoliko rana. Strelica je probila obruč šljema i zabila mu se u jagodicu.’ Ebu Bekr nastavlja priču: ‘Uzeh da izvučem krajeve obruča, pa Ebu Ubejde opet reče: ‘Tako ti Allaha, pusti, ja ću!’ Zubima povuče polahko, bojeći se da ne povrijedi Poslanika, a.s., te izvadi onaj kraj i tako mu se polomi sjekutić. Ebu Bekr reče: „Ja htjedoh izvaditi onaj drugi kraj obruča.“, a Ebu Ubejde reče: „Tako ti Allaha, Ebu Bekre, pusti ja ću.“ Pa uze polahko povlačeći, dok ne iščupa i drugi kraj obruča i slomi mu se i drugi zub. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, tada reče: ‘Pustite mene, pomozite svom bratu Talhi. On je svoju obavezu izvršio.’ Ebu Bekr, r.a., reče: ‘Mi se okrenusmo Talhi. Imao je na desetine rana.’”⁴⁹³ U *Sažetku Povijesti Damaska*⁴⁹⁴ se navodi: „Našli smo ga u jednoj rupi. Imao je oko šezdeset rana od sablje, koplja ili udaraca. Prsti su mu bili odsječeni. Okrijepili smo ga...”

Ovi primjeri su išli Talhi u prilog. Govore o njegovoj neustrašivoj borbi za Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, i za islam. Uto su se oko Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, počeli okupljati i ostali borci među kojima su bili: Ebu Dudžana, Mus‘ab ibn Umejr, Ali ibn Ebu Talib,⁴⁹⁵ Sehb ibn Hunejf, Malik ibn Sinan – otac Ebu

⁴⁹³ *Zadul-mead*, 2/95.

⁴⁹⁴ 7/87.

⁴⁹⁵ Ali ibn Ebu Talib kaže: „Kada su u Bici na Uhudu ljudi otišli od Poslanika,

Seida el-Hudrija, Ammarova majka Nesiba, Ka'bova kći, Katade ibn en-Nu'man, Omer ibn el-Hattab, Hatib ibn Ebu Belta i Ebu Talha.

Udvostručen mušrički napad

Broj napadača na Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, se stalno povećavao. Njihovi nasrtaji su bili sve žešći i žešći. Ashabi su morali uzmicati i povlačiti se. Resulullah odjednom propade u zamku koju mu je Ebu Amir, zvani Fasik/pokvarenjak, ranije postavio. U tom padu Resulullah je ozlijedio oba koljena. Alija mu pruži ruku da iziđe iz rupe, a Talha ibn Ubejdullah, onako ranjen, prihvati ga i pomoga mu da se održi na nogama. Nafi ibn Džubejr priča: "Čuo sam jednog muhadžira da kaže: 'Bio sam na Uhudu i gledao kako sa svih strana na Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, padaju strijele a ni jedna ga nije pogodila. Sve su se odbijale od njega.'" Abdullah ibn Šihab ez-Zuhra, mušrik, povika: "Gdje je Muhammed? Pokažite mi ga! Ako se, nakon ovoga spasi, onda neka umrem!" Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je stajao pokraj njega, sam samcat, bez ijednog ashaba. Abdullah je čak i prošao pokraj Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, a nije ga vidio. Slično se desilo i Safvanu. On je povikao: "Tako mi Boga, ni ja ga ne vidim. Kunem se Bogom da je on za nas nevidljiv." „Poslije se” – kaže on – “dogovorismo s još drugom dvojicom da ga ubijemo, ali ne mogasmo, jer je za nas bio nevidljiv.”⁴⁹⁶

Rijetki primjeri hrabrosti

Muslimani su pokazali veliku hrabrost i požrtvovanost u ovoj bici, kakvu do tada historija nije poznavala. Ebu Talha je tijelom štiti Resulullaha, alejhi selam. Grudima je dočekivao neprijateljske strijele. Enes, r.a., pripovjeda: "U Bici na Uhudu, borci oko Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, su bili potučeni. Međutim, Ebu Talha

sallallahu alejhi ve sellem, tražio sam ga među ubijenim, ali ganim sam našao. Pomislio sam: 'Poslanik ne bi bježao, ali ga nema ni među poginulim. Allah se rasrdio na nas zbog našeg postupka, pa je uzdigao Svoga Poslanika. Nema koristi da se borim i poginem...' Slomio sam korice sablje. Potom sam krenuo na ljude, pa mi oni oslobodiše put. Tada sam ugledao Božijeg Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, među njima." *Musned Ebu Ja'la*, 1/416, h. 546.

⁴⁹⁶ *Zadul-mead*, 2/97.

je ispred njega sa štitom u rukama dočekivao strijele. Bio je vješt strijelac, a toga dana je polomio dva ili tri luka. Neki čovjek je prošao sa tobolcom sa strijelom, pa mu je rekao: „Daj ih Talhi“. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je tako stajao i nadzirao bitku, a Talha povika: ‘Allahov Poslaniče, ne stoj i ne nadziri, pogodit će te neprijatelj! Moja prsa su zamjena za tvoja!’⁴⁹⁷

Prenosi se od Enesa, r.a., da je rekao: “Talha je znao i sebe i Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, pokrivati jednim štitom. Pošto je bio veliki strijelac, pratio bi dolijetanje strijela i znao bi putanju, gdje će koja pasti, te je i na taj način štitio Resulullaha, alejhi selam.”⁴⁹⁸ Ebu Dudžana je štitio Resulullaha s leđa. Po njemu su padale strijele, a on se ne bi ni pomjerio. Hatib ibn Ebu Belta je pratio Utbu ibn Ebu Vekasa (onog istog koji je Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, izbio zub). Kad ga je ugledao, udario ga je sabljom i otkinuo mu glavu. Potom je uzeo njegovog konja i sablju. Sa’d ibn Ebu Vekas je žarko želio ubiti svoga brata – Utbu, ali to nije učinio on, već Hatib. Sehl ibn Hunejf, jedan od hrabrih strijelaca, zakleo se Resulullahu na smrt, pa se borio tako žestoko da ga je interesiralo samo koliko je mušrika ubio.

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je, također, sa strijelcima gađao neprijatelja. Prenosi se od Katade ibn en-Numana da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, odapinjao luk, koji se od upotrebe iskrivio. Katade ga je uzeo sebi, a njemu je dao drugi. Spominje se da je Katade neprijatelj pogodio u oko i da mu je iskočilo iz duplje, pa ga je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, uzeo i ponovo vratio na mjesto. To mu je oko potom bilo ljepše i preciznije od drugog. Tog nezaboravnog dana žestoko se borio i Abdurrahman ibn Avf, koji je bio pogođen u desni, pa mu je izbijen zub. Imao je preko dvadeset rana, a neke su bile na nozi, zbog kojih je ostao hrom. Malik ibn Sinan, otac Ebu Seida el-Hudrija, sisao je krv iz rane na Resulullahovom obrazu dok je nije očistio. Resulullah mu reče: „Ispljui to.“ On odgovori: “Tako mi Allaha, nikada neću ispljunuti.” A zatim je otišao i borio se. Resulullah tada reče: „Ko ima želju da gleda u džennetliju, neka gleda u ovog.” Tog dana i on poginu kao šehid. Ummu Amara je direktno učestvovala u Bici. Navalila je na Ibnu Kum’eta, koji je napadao gru-

⁴⁹⁷ Buharijev *Sahih*, 2/581.

⁴⁹⁸ *Ibid.*, 1/406.

pu muslimana. On je udari u rame i napravi joj otvorenu ranu, a ona njega sa nekoliko udaraca sabljom izudara. Imao je dva oklopa, pa se spasio. Ummu Amara je nastavila borbu. Na tijelu je imala dvanaest rana. Mus'ab ibn Umejr je s velikom hrabrošću branio Resulullaha, posebno kada je Kum'et nasrtao sa svojom družinom. Mus'ab je u desnoj ruci nosio muslimanski bajrak. Kad su mu odsjekli desnicu, on ga uze u lijevu ruku. Kad mu i ovu odsjekoše, uze ga na prsa pa pritisnu bradom. Tako ga je držao dok nije pao ubijen. Ubio ga je Ibn Kum'et, misleći da je ubio Resulullaha. Mus'ab je mnogo ličio na Poslanika, alejhi selam. Kum'et je tad sav sretan doviknuo mušricima: "Muhammed je ubijen!"⁴⁹⁹

Eho lažne vijesti

Kada je Kum'et pronio da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, ubijen, ona se velikom brzinom pronijela duž cijelog ratišta. Zbog nje je nastala pometnja u muslimanskim redovima. Osjetili su se obezglavljenim i osakaćenim. Međutim, ta vijest je napravila pometnju i u mušričkim redovima. Nakratko su obustavili napade, misleći da je sve gotovo i da su pobijedili. Mnogi su počeli prevrtati mrtve da bi ih masakrirali.

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, nastavlja bitku

Kada je Mus'ab poginuo, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je predao bajrak Aliji ibn Ebu Talibu, r.a., koji je svom žestinom nastavio. I ostali ashabi nastavili su borbu svom snagom. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je pošao da se probije do okružene vojske. Kad im se primakao, Ka'b ibn Malik ga prepozna i povika iz sveg glasa: "O muslimani, radujte se, evo Resulullaha! On mu dade znak da šuti, kako ga mušrici ne bi otkrili. Međutim, muslimani su čuli Ka'ba, pa svi potrčaše prema Poslaniku, alejhi selam. Oko njega se okupi oko tridesetak ashaba.

Polahko su se povlačili prema klanцу Uhuda. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, se probijao sa muslimanima, dok su mušrici za njima pojačavali napad. Uz sve njihove napade, plan okončanja bit-

⁴⁹⁹ Vidjeti: Ibn Hišam, 2/73, 80-83, *Zadul-mead*, 2/97.

ke i uništenja muslimana pade u vodu pred mudrim Resulullahovim, alejhi selam, potezima.

Osman ibn Abdullah ibn el-Mugire, jedan od kurejšijskih boraca, približio se Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, i reče: “Ako se on (Muhammed, alejhi selam) spasi, meni nema spasa.” Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, se okrenu da se bori s njim, ali konj ovog mušrika posrnu u neku rupu. El-Haris ibn es-Summe skoči na njega, udari ga preko nogu, a zatim ga dokrajči, pa požuri za Resulullahom, alejhi selam.

Abdullah ibn Džabir, drugim Mekkanski konjanik, veliki junak, navali na El-Harisa ibn Simmu i sabljom mu zadade težak udarac u pleća, pa su ga muslimani morali dalje nositi. Na ovog zlikovca narsnu heroj s crvenom trakom – Ebu Dudžana, pa zamahnu sabljom i jednim udarcem mu otkide glavu.

Tokom ove žestoke bitke, muslimane je obuzeo blagi san. Allah, dž.š., je želio da se time malo odmoro. O tome govori Kur’ani-Ke-rim, a Ebu Talha priča: “I mene je obuzimao san na Uhudu, pa mi je ispala sablja iz ruke. Ja je uzeh, a ona opet ispade, i tako više puta.”⁵⁰⁰

Malo po malo, ova grupa muslimana je krčila sebi put prema plninskom klanu, a time i ostalim borcima muslimanima koji su se povlačili na sigurno mjesto. Tako su muslimani ipak nadmudrili mušrike, i Halidova oštromnost propade pred oštromnošću Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

Pogibija Ubejja ibn Halefa

Ibn Ishak priča: “Kada je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, stigao u klanac Uhuda, sustigao ga je Ubejj ibn Halef i rekao: „Gdje je Muhammed? Zakleo sam se da meni nema spasa ako se on spasi.” Neko upita Resulullaha, a.s: “Da se malo pozabavimo njime?” On odgovori: “Pustite ga.” Kad ga pustiše, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, uze koplje od Harisa ibn Simme, zadrhta, strese se i nakostriješi poput deve kada je uzme groznica, a zatim dočeka Ubejja, potraži njegovu ključnu kost i slabu tačku između oklopa i vrata, te mu zada žestok udarac od kog se zaljulja na sedlu. Uspio se, ipak, vratiti do Kurejšija dok je krv lila iz njegovog vrata. Mrmljao je: “Ubi

⁵⁰⁰ Buharijev *Sahib*, 2/582.

me Muhammed, tako mi Boga!” Oni mu odgovoriše: “Gotovo je s tvojim srcem, umrijet ćeš, tako nam Boga! A bio si tako snažan!” On reče: “Muhammed mi je rekao u Mekki: ‘Ubit ću te.’⁵⁰¹ Tako mi Boga, da je samo pljunuo na mene, ubio bi me.” Allahov neprijatelj tako umrije. Kurejšije ga odnesoše u Mekku. U drugoj verziji Ebul-Esved prenosi od Urvea: “Rikao je poput bika: ‘Tako mi Stvoritelja, da se desilo stanovnicima Hidžaza ovo što se meni desilo, svi bi pomrli. A također i Seid ibn el-Musejeb prenosi od svog oca.’⁵⁰²

Talha pomaže Poslaniku, alejhi selam

Kad su se ashabi i Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, povlačili u planinu, pred Resulullahom, sallallahu alejhi ve sellem, se isprijecila stijena. Pokušao ju je preći, ali se nije mogao popeti. Bio je oslabio, dva oklopa su ga sputavala, a rane jako boljele. Talha mu je podmetnuo svoja leđa. On se pope na njih, pa na stijenu, i tako pređe preko prepreke. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, tom prilikom reče: “Sigurno je Talhi(ulazak u Džennet).”⁵⁰³

Posljednji mušrički napad

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, se sa muslimanima povukao na sigurno mjesto, a mušrici odlučiše da ih ponovo napadnu, ne bi li ih se na bilo koji način domogli. Bio je to njihov posljednji napad na Uhudu. Ibn Ishak kaže: “Dok je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, bio na brdu, Ebu Sufjan je s vrha Uhuda krenuo sa vojskom na njega i muslimane u društvu Halida ibn el-Velida. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, tada reče: „Bože moj, ne doliči im da budu iznad nas.” U susret Kurejšijama je krenuo Omer ibn el-Hattab sa grupom boraca i napao ih. Navaljivali su i borili se sve dok ih nisu

⁵⁰¹ To se desilo kada se Božiji Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u Mekki susreo s Ubejjom. „Muhammede, imam konja kog svakog dana hranim kukuruzom. Na njemu ću te ubiti.“ – reče Ubejj. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, mu odgovori: „Ne, ja ću tebe ubiti!”

⁵⁰² Ibn Hišam, 2/84, Hakim u *Mustedreku*, 2/327.

⁵⁰³ Ibn Hišam, 2/86. Predanje bilježi i Tirmizi u Poglavlju o Džihadu (1692), o vr linama (3739), Ahmed (1/165). Hakim ovo predanje ocjenjuje kao sahih (3/374), u čemu mu se pridružuje i Zehebi.

stjerali sa Uhuda.⁵⁰⁴

U Emevijevom djelu *El-Megazi* stoji da su se mušrici popeli na brdo. Tada je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao Sa'du: "Napast ćemo ih." Sa'd reče: "Natjerat ću ih da se vrate." "Zar ti sam?" – upita Resulullah, alejhi selam. "Da, sam." – odgovori Sa'd i ponovi to tri puta. Zatim uze strelicu iz tobolca, odape je na jednog mušrika i ubi ga. On ode po svoju strelicu koju dobro poznade, pa njome pogodi drugog, te i njega ubi. Tako uradi još jednom, te i trećeg ubi, a mušrici se brzo spustiše niz Uhud. Sa'd tada reče: "Ova strelica je mubarek." Ponovo je stavi u tobolac i imao ju je uza se sve do smrti. Nakon njega uzeli su je njegovi sinovi.⁵⁰⁵

Masakriranje šehida

Prethodni napad bio je i posljednji koji su Kurejšije izvele protiv Resulullaha. Nisu bili sigurni šta se dogodilo s njim, i da li je uopće živ. Međutim, smatrali su da je bitka završena, pa se po povratku s Uhuda u dolinu, počеше spremati za povratak u Mekku. Njihove žene su se, također, spremale za povratak. Nisu spremale svoje stvari, već su prevrtale muslimanske šehide, otkidale im uši, noseve, udove, sjekle stomake i uživale u tim strašnim zvjerstvima. Hinda, Utbeova kćerka, a Sufjanova žena, je rasporila Hamzinu, r.a., utrobu, izvadila mu džigerice i počela žvakati, ali pošto je nije mogla lahko progutati, ispljunula ju je. Zatim je odsijecala uši i noseve, da pravi đerdane svojim slugama.⁵⁰⁶

Spremnost muslimanskih heroja da nastave borbu

U zadnjim trenucima, pred kraj Bitke, desila su se dva događaja koja jasno pokazuju kolika je bila spremnost muslimanskih heroja da nastave borbu i kolika je bila njihova ozbiljnost na Allahovom putu:

Ka'b ibn Malik priča: "Bio sam među muslimanima koji su napustili borbu. Međutim, kada sam vidio šta mušrici rade muslimanskim šehidima, ustadoh i odoh. Tada ugledah jednog mušrika kako saku-

⁵⁰⁴ Ibn Hišam, 2/86.

⁵⁰⁵ *Zadul-Mead*, 2/95.

⁵⁰⁶ Ibn Hišam, 2/90.

plja oklope od ljudi koji bježe i govori: „Skupite se, saberite se ko ovce u toru.” Tada ugledah muslimana u oklopu koji ga je posmatrao. Odoh i stadoh iza njega. Zatim sam odmjeravao muslimana i kafira. Kafir je bio bolje građen i bolje naoružan. Čekao sam šta će se desiti. Kafir krenu prema muslimanu, a ovaj ga dočeka, udari, podiže na sablji i raspolovi na dvoje. Tada musliman otkri svoje lice i reče: “Kako ti se ovo čini, Ka‘be? Ja sam, Ebu Dudžana.”⁵⁰⁷

Nakon završetka bitke muslimanke dođoše na mjesto sukoba. Enes, r.a., pripovjeda: “Ugledah Aišu, Ebu Bekrovu i Ummu Sulejminu kćerku. Bile su ozbiljne. Zagrnutih rukava, vješto su nosile kofe sa svježom vodom na glavi i napajale žedne ranjenike. Vraćale su se, punile kofe, dolazile, napajale ranjenike i tako stalno.”⁵⁰⁸ Omer, r.a., se sjećao da je Ummu Selit (ensarijka) donosila mješine hladne vode na Uhudu.⁵⁰⁹ Među ovim ženama bila je i Ummu Ejmen. Kad je vidjela grupe muslimana sa Uhuda koji su se vratili i htjeli ući u Medinu, grabila je šakom prašinu i bacala im u lice. Nekima je dovikovala: “Evo ti preslica, daj mi svoju sablju.” Zatim je pohitala na bojno polje i napajala ranjenike. Tamo ju je ranio Hibban ibn el-Areka strijelom. Pala je i haljina joj se zadigla, a kafir, Allahov neprijatelj, se gušio od smijeha. To je teško palo Resulullahu, pa dodade Sa’d ibn Ebu Vekasu strijelu koja nije na vrhu imala šiljak, i reče mu: “Gađaj s njim.” Sa’d ga baci, a strijela pogodi Hibbana u grlo. On pade i otkri mu se tijelo, a Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, se nasmiija toliko da su mu se desni ugledale, a potom reče: “Osvetio ju je Sa’d, Allah usliša njegovu molbu.”⁵¹⁰

Nakon spašavanja Resulullaha, alejhi selam

Kada se Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, sklonio u klanac Uhuda, Alija ibn Ebu Talib je otišao da napuni svoju mješinu vodom iz kamenog korita u jednoj stijeni, koju zovu Mihras. Iz tog korita je pila stoka. Kada je Alija donio Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, da pije, on osjeti čudan okus pa ispljunu i ne htjede piti. Tom vodom

⁵⁰⁷ *El-Bidaje ven-nihaje*, 4/17.

⁵⁰⁸ Buharijev *Sahih s Fethom*, 6/91, h. 288, 2902, 3811, 4064.

⁵⁰⁹ *Ibid*, s *Fethom*, 6/93, h. 2881, 4071.

⁵¹⁰ *Es-Sira el-halebija*, 2/22.

opra samo krv sa lica, pokvasi glavu, pa reče: “Allahova srdžba će se povećati na onoga koji je okrvavio Resulullahovo lice.”⁵¹¹

Sehl, jedan od ashaba, kaže: “Tako mi Allaha, ja znam ko je Resulullahu opraao rane, ko ga je napojio vodom, i čime su ga liječili.” Resulullahova kćerka Fatima ga je prala, a Alija ibn Ebu Talib ga je napajao. Kad je Fatima vidjela da poslije pranja krv opet teče, uzela je komadić hasure, zapalila je i prilijepila na ranu, pa se krv zaustavila.⁵¹²

Kod Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, je došao Muhammed ibn Meslema sa pitkom, hladnom vodom. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, se napio i zaiskao mu od Allaha svako dobro.⁵¹³ Zbog rana Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, nije mogao stajati, pa je podne-namaz klanjao sjedeći. I svi prisutni muslimani su iza njega klanjali sjedeći.⁵¹⁴

Ebu Sufjanova zloba nakon bitke i dijalog sa Omerom

Kada su se mušrici spremili za povratak u Mekku, Ebu Sufjan je stajao i motrio na Uhud, na mjesto gdje su bili muslimani. Poče dozivati: “Je li među vama Muhammed?” Niko mu ne odgovori. On opet upita: “Je li među vama Ibn Ebu Kuhafa (Ebu Bekr)?” Pa mu niko ni ovog puta ne odgovori. On upita i treći put: “Je li među vama Omer ibn Hattab?” Niko opet ne odgovori, jer im je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zabranio da govore. On ne upita više ni za koga. Dobro su znali i on i njegov narod da su ovi stub islama. Sufjan opet viknu: “Ako nema njih trojice, vi nam, ostali, niste interesantni.” Omer se nije mogao više suzdržati, pa reče: “O Allahov neprijatelju, sva trojica koje si prozvao, živi su! Allah je ostavio u životu one zbog kojih ćeš ti biti žalostan!” Ebu Sufjan reče: “Nad vama je izvršen maskr, ja ga nisam naredio, a i ne žalosti me to.” Zatim reče: “Hubel (kip) je velik.” Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, upita: „Zar mu nećete odgovoriti?” „A šta da mu kažemo?” “Recite: ‘Allah je veći i moćniji.’” Ebu Sufjan reče: “Mi imamo Uzzata, a vi nemate.” Poslanik,

⁵¹¹ Ibn Hišam, 2/85.

⁵¹² Buharijev *Sahih*, 2/584.

⁵¹³ *Es-Sira el-halebija*, 2/30.

⁵¹⁴ Ibn Hišam, 2/87.

alejhi selam, kaza: “Recite: ‘Allah je naš Zaštitnik, a vi nemate zaštitnika.’” “Osvetismo se. Ovaj dan je za Dan Bedra.”, reče Ebu Sufjan. „Rat je promjenljive sreće.” Omer odgovori: “Nismo na istom. Naši poginuli će u Džennet, a vaši u Vatru.” Ebu Sufjan povika: “Izidi ispred mene, Omere!” Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče: “Idi i vidi šta hoće?” Omer iziđe, a Ebu Sufjan ga upita: “Kunem te Allahom, Omere, jesmo li ubili Muhammeda?” Omer viknu: “Tako mi Allaha, ne! Evo ga, sluša tvoj govor.” Sufjan reče: “Ti si za mene iskreniji i pošteniji od Ibnu Kum‘eta.”⁵¹⁵

Dogovor za susret na Bedru

Ibn Ishak kaže: “Kada je Ebu Sufjan krenuo sa svojim ljudima, viknuo je: ‘Da se sretnemo dogodne na Bedru?’, a Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče jednom od ashaba: ‘Reci: ‘Da, između nas je sklopljen dogovor za susret.’”⁵¹⁶

Provjeravanje daljnjih kurejšijskih namjera

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, posla Aliju ibn Ebu Taliba i reče mu: “Idi za njihovim tragom i vidi šta čine i šta smjeraju. Ako su sjahali s konja i uzjahali deve, onda su naumili vratiti se u Mekku. Ako su, pak, uzjahali konje i poveljeli deve, onda su naumili krenuti na Medinu. Tako mi Stvoritelja, ako su naumili u Medinu, otići ćemo za njima, a onda ćemo se boriti protiv njih.” Alija reče: “Krenuo sam za njihovim tragovima da vidim šta čine. Bijahu uzjahali deve i krenuli u Mekku.”⁵¹⁷

Prepoznavanje ubijenih i ranjenih

Nakon što Kurejšije odoše, ljudi se razidoše po bojnopolju da traže svoje mrtve i ranjene.

Zejd ibn Sabit priča: “Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, me posla da odem i potražim Sa‘da ibn Rebiu, da mu prenesem selam od

⁵¹⁵ Ibn Hišam, 2/93,94; *Zadul-mead*, 2/94; i Buharijev *Sahih*, 2/579.

⁵¹⁶ Ibn Hišam, 2/94.

⁵¹⁷ Ibn Hišam, 2/94. U djelu *Fethul-Bari* se navodi da je tragom mušrika krenuo Sa‘d ibn Ebu Vekkas (7/347).

Resulullaha i da ga upitam kako se osjeća, te ga krenuh tražiti među mrtvima i ranjenima. Nađoh ga na izdisaju. Na njemu je bilo sedamdeset rana, što od koplja, sablje, mača i strijele. Rekoh: ‘O Sa’de, Resulullah ti po meni šalje selam i pita te kako se osjećaš.’ On odgovori: ‘I ti Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, pošalji od mene selam i prenesi mu moje riječi: ‘O Allahov Poslaniče, dobro sam i osjećam miris Dženneta.’ I poruči ensarijama, mome narodu: ‘Nećete imati nikakvo opravdanje pred Allahom ako mušrici išta učine Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, dok ima ikog od nas da okom trepne.’ Nakon toga je ispustio dušu.”⁵¹⁸

Među ranjenicima nađoše Usajrima, Amr ibn Sabita, koji je još davao znake života. Ranije su ga pozivali u islam, ali je on odbijao. Kada ga ugledaše, upitaše ga: “Šta te je dovelo ovamo? Ljubav prema tvom narodu, ili želja za islamom?” On odgovori: “Želja za islamom. Vjerujem u Allaha i u Njegovog Poslanika. Zatim sam se borio na Resulullahovoj, sallallahu alejhi ve sellem, strani dok me nije snašalo ovo što vidite.” Potom izdahnu. Ashabi ispričaše Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, za njega, a on reče: “Amr ibn Sabit je džennetlija.” A Ebu Hurejre reče: “On nikad nije klanjao namaz.”⁵¹⁹

Među ranjenicima nađoše Kuzmana, velikog junaka koji je sam ubio sedam ili osam mušrika. Bio je prikovan za tlo. Odnijeli su ga Benu Zaferovoj kući. Muslimani su ga bodrili, a on reče: “Tako mi Allaha, svim srcem sam se borio za plemenito porijeklo mog roda. Da nije bilo toga, ne bih se ni borio.” Kada ga rane pritisnuše, raspori sebi grlo i izdahnu. Kad su upitali Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, za njega, on reče: “On će u Vatru.”⁵²⁰ To će biti sudbina svih poginulih boraca koji su se borili u ime rodoljublja, ili u ime bilo kakvog drugog cilja, a ne u ime Allaha, makar bili pod islamskom zastavom, i u Resulullahovoj, sallallahu alejhi ve sellem, vojsci.

Među poginulim muslimanima bio je i Jevrej Benu Sa’leba. Na dan Uhuda je rekao svom narodu: “O Jevreji, znajte da ste dužni pomoći Muhammedu.” Oni odgovoriše: “Ali, danas je subota.” On odgovori: “Danas za vas nije subota.” Potom uze sablju i opremu, pa

⁵¹⁸ *Zadul-mead*, 2/96.

⁵¹⁹ *Zadul-mead*, 2/94 i Ibn Hišam, 2/90.

⁵²⁰ *Ibid*, 2/97,98 i Ibn Hišam, 2/90.

reče: “Ako poginem, sav svoj imetak ostavljam Muhammedu. Neka radi s njim šta hoće.” Potom je otišao. Borio se svom snagom do zadnjeg daha na strani muslimana. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je za njega rekao: “Muhajrik je najbolji Jevrej.”⁵²¹

Kopanje šehida

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je brižno nadzirao sakupljanje šehida. On reče: “Ja ću svjedočiti za ove ljude. Ko god je ranjen u ime Allaha, kada bude proživljen na Sudnjem danu, njegova rana će biti crvena od krvi, a mirisat će miskom.”⁵²²

Neki ashabi su prenijeli svoje šehide u Medinu. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, naredi da ih vrate i zakopaju na mjestu borbe. Rekao je da ih ne gasule i da im ne skidaju odjeću, samo da odstrane željezo (oklop i oružje) i kožu i kožne stvari (prsluke, obuću itd.). Kopali su po dva i tri zajedno u jedan mezar, a i po dvojicu zamotanu u jednu haljinku (deku, čaršaf i sl.). Zatim upita: “Ko je znao više Kur’ana napamet?” Tu osobu bi prvu spuštali u mezar. Resulullah reče: „Ja ću na Sudnjem danu biti svjedok ovim šehidima.”⁵²³ Tako su pokopali Abdullaha ibn Amr ibn Harama i Amra ibn el-Džemuha u isti mezar, jer su bili veliki prijatelji.⁵²⁴

Ashabi zagubiše Hanzalino tijelo. Tražili su ga i našli iznad zemlje. S njega je curila voda. Obavjestiše Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, a on im reče da ga to meleki gasule. Potom im reče da se kod njegove žene raspitaju o njemu. Upitaše je, a ona im ispriča događaj zbog kog ga meleki ogasuliše. Tim povodom je Hanzala dobio nadimak: „Onaj koga meleki gasule.”⁵²⁵

Kada Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, vidje šta je bilo sa Hamzom, njegovim amidžom i bratom po mlijeku, obuze ga velika tuga. Hamzina sestra Safija ga je željela vidjeti, ali Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, naredi njenom sinu Zubejru da je odvrati.

⁵²¹ Ibn Hišam, 2/88,89.

⁵²² Ibid, 2/98.

⁵²³ Buharijev *Sahih s Fethom*, 3/248, h. 1343, 1346-1348, 1353, 4079.

⁵²⁴ Buharijev *Sahih*, 2/584, *Zadul-mead*, 2/98.

⁵²⁵ *Zadul-mead*, 2/94.

Ona reče: “Zašto? Čula sam šta je učinjeno mom bratu. Njegova žrtva je bila u ime Allaha, dž.š., pa i njegova nesreća je u ime Allaha, dž.š. Mi ćemo, svakako, biti strpljivi u ovom, ako Allah da.” Prišla je i pogledala ga. Molila je za njega i tražila od Allaha da mu oprostí grijehe. Resulullah potom naredi da ga zakopaju sa Abdullahom ibn Džahšom – njegovim sestrićem i bratom po mlijeku.

Ibn Mes‘ud priča: “Nikad nismo vidjeli Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, da tako žestoko plače kao za Hamzom ibn Abdulmuttalibom. Okrenuo ga je prema kibli i klanjao mu dženazu. Gorko je plakao dok ga suze ne zagrcnuše.”⁵²⁶

Prizor kopanja šehida je bio strašno težak. Bol je razdirala utrobu. Habab priča: “Hamzu nismo imali u šta zamotati, osim u njegov sivkasti ogrtač. Kad bismo mu pokrili glavu, vidjele bi se noge, a kad bismo pokrili noge, vidjela bi se glava. Na kraju su mu njime pokrili glavu, a noge su mu pokrili žukvom.”⁵²⁷ Abdurrahman ibn Avf priča: “Poginuo je jedan junak, bolji od mene – Mus‘ab ibn Umejr. Pokrili smo ga njegovim ogrtačem. Kad bismo mu pokrili glavu, otkrile bi mu se noge, a kad bi pokrili noge, otkrila bi mu se glava.”⁵²⁸ Slično je prenio i Habbab. On je dodao: “Resulullah, alejhi selam, nam je rekao: ‘Pokrijte mu glavu, a na noge mu stavite makar mirisnu žukvu.’”⁵²⁹

Resulullah, alejhi selam, se obraća Allahu, dž.š., i upućuje Mu dovu

Imam Ahmed prenosi zbivanja na Uhudu, nakon odlaska mušrika, i kaže: “Resulullah, alejhi selam, je rekao: ‘Poravnajte se da se pomolimo Allahu, dž.š.’, pa se poredaše iza njega u safove i on počeo učiti dovu: “Gospodaru moj, Tebi pripada svaka hvala. Niko ne može oduzeti nikome život ako mu je određeno da živi, i niko ne može dati život ako mu je došao čas smrti, osim Tebe. Nema spasa i upute onima koje si Ti ostavio u zabludi, a niti može zalutati onaj koga si Ti

⁵²⁶ Predanje navodi Ibn Šazan. Vidjeti: *Sažetak Poslanikove biografije*, autora šejha Abdullaha en-Nedždija.

⁵²⁷ Ahmed, *Miškatul-mesabih*, 1/14. Žukva-list drveta.

⁵²⁸ Buharijev *Sahih s Fethom*, 3/168,169, h. 1274,1275,4045.

⁵²⁹ Buharijev *Sahih*, 2/579,584, izdajne Hind, s *Fethom*, 3/1700, h. 1276, 3897, 3913, 3914, 4047, 4082, 6432, 6448.

uputio. Niko nikome ne može dati ono što mu Ti ne daš, a ni oduzeti ono što mu Ti daš. Niko se ne može približiti Tebi ako si ga Ti udaljio, a ni udaljiti ako si ga Ti približio. Gospodaru moj, prospi na nas Svoj bereket, milost, dobrotu i opskrbu. Gospodaru moj, molimo Te za život obasut Tvojim blagodatima koje neće prestajati i nestajati. Molimo Te, Gospodaru, za pomoć u teškom času i za sigurnost u strahu. Utječemo Ti se od svake vrste zla, znanog i neznanog. Gospodaru naš, omili nam iman i njime nam okiti srca, a učini da mrzimo nevjerstvo, griješenje i nepokornost. Uputi nas na Pravi put. Kad nam dođe smrtni čas, učini da umremo kao muslimani, i da budemo proživljeni kao muslimani. Učini da se pridružimo Tvojim dobrim robovima, koji nisu osramoćeni i na kušnju stavljeni. Gospodaru moj, ubij nevjernike koji u laž utjeruju Tvoje poslanike odvrćaju od Tvoga puta. Spusti na njih Svoju srdžbu i stradanje. Gospodaru moj, ubij nevjernike kojima je data Knjiga, a ne vjeruju Allaha.”⁵³⁰

Povratak u Medinu i rijetki primjeri ljubavi i požrtvovanosti

Kada su pokopali šehide i kada je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, obavio zajedničku dovu Allahu, dž.š., muslimani krenuše u Medinu. Resulullah je u putu doživio rijetke prizore izliva nježnosti, pažnje i ljubavi od muslimanki, isto kao što je to doživio od muslimana tokom borbe.

Na putu ga je dočekala Hamna, Džahšova kćerka. Javiše joj da joj je poginuo brat Abdullah ibn Džahš. Ona se prisabra, i obrati Allahu, dž.š. Zatim rekoše da joj je poginuo daidža Hamza ibn Abdulmuttalib. Opet se prisabra i obrati Allahu, dž.š., a kad joj javiše da joj je i muž poginuo, Mus‘ab ibn Umejir, vrisnu i zaplaka. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, tada reče: “Muž je kod žene na posebnom mjestu.”⁵³¹

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, prođe pokraj žene iz porodice Benu Dinar. Na Uhudu su joj poginuli muž, brat i otac. Kad su je obavijestili o tome, ona upita: “A šta je s Resulullahom, a.s?” Odgovoriše joj: “On je dobro. On je dobro, hvala Allahu, onako kako

⁵³⁰ Bilježe Buhari u djelu *El-Edeb el-mufred*, 699; i Ahmed u *Musnedu*, 3/424.

⁵³¹ Ibn Hišam, 2/98.

i ti želiš.” Ona reče: “Pokažite mi ga! Hoću da ga vidim!” Pokazaše joj Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem. Kad ga vidje, reče: “Svaka nesreća, ako je tebe zaobišla, malehna je.”⁵³²

Kod Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, je sa majkom došao Sa’d ibn Muaz. On je držao za uzdu Polanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, konja. Obratio se Resulullahu, a.s: “Allahov Poslaniče, ovo je moja majka.” Resulullah odgovori: “Dobro došla.”, ustade i izrazi žalost za njenog sina Amra ibn Muaza, koji je poginuo na Uhudu. Ona reče: “Nek vidjeh da si ti dobro. Odmah mi je nesreća manja.” Tada Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zamoli Allaha, dž.š., za poginule na Uhudu i reče: “O Sa’dova majko, budi radosna i obraduj rodbinu poginulih da će se njihovi šehidi družiti u Džennetu. Zauzimat će se kod Allaha, dž.š., za svoje porodice.” Ona mu odgovori: “Mi smo zadovoljni, Allahov Poslaniče. Ko bi više plakao za njima, poslije ovoga?” Pa ponovo reče: “Allahov Poslaniče, moli za one koji su ostali poslije njih.” On reče: “Gospodaru moj, odagnaj tugu iz njihovih srca, umanjí njihovu nesreću i budi dobar onima koje su šehide iza sebe ostavili.”⁵³³

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, u Medini

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, se vratio u Medinu u subotu navečer, sedmog ševvala 3. h.g. Kad je stigao kući, Fatima uze njegovu sablju, a Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče: “Operi s nje krv, kćeri moja. Ona je danas dobro poslužila.” I Alija ibn Ebu Talib joj dodade sablju: “Operi i sa ove sablje krv, i ona je meni danas dobro poslužila.” Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče Aliji: „Ti si danas bio pravi borac, ali i Sehl ibn Hanif i Ebu Dudžana.”⁵³⁴

Poginuli s obje strane

Sva pouzdana predanja govore o sedamdeset poginulih muslimana. Većina su ensarije, njih šezdeset pet. Četrdeset jedan iz plemena Hazredž, a dvadeset četiri iz plemena Evs. Poginuo je jedan Jevrej, a samo četverica muhadžira. Dvadeset dvojica mušrika su poginula na

⁵³² Ibid, 2/99.

⁵³³ *Es-Sira el-halebija*, 2/47.

⁵³⁴ Ibn Hišam, 2/100.

Uhudu. Međutim, nakon tačnih proračuna i detaljnih iščitavanja velikog broja djela o bitkama, i raznih životopisa u kojima su navedena i imena ubijenih mušrika, dolazimo do podatka da je na Uhudu poginulo trideset sedam mušrika, a ne dvadeset dva. Allah najbolje zna.

Nemirna noć u Medini

Prvu noć u Medini muslimani sa Uhuda su proveli vrlo nemirno. Tog osmog ševvala 3. h.g. još su bili pod velikim utiskom bitke i poginulih. Legoš umorni, ali sa velikom strepnjom i dobrim obezbjeđenjem grada, bojeći se novih iznenađenja. Osnovno im je bilo čuvati Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, i biti na oprezu.

Pohod na Hamraul-esed

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je legao te noći razmišljajući o situaciji u kojoj su se muslimani našli. Bojao se da mušrici ne preduzmu još neke korake, pogotovo što im uhudska bitka nije donijela nikakvu dobit niti slavu. Očekivao je da će na drugoj strani pokušati naći zadovoljenje. Možda će pokušati napasti Medinu, što ne bi valjalo. Stoga čvrsto odluči da krene u potjeru za mekkanskom vojskom, koja je još uvijek bila na putu.

Autori životopisa navode da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, naredio ljudima da se sprema za put i za susret sa neprijateljem. To je bilo sljedećeg jutra, poslije Bitke na Uhudu, ili u nedjelju osmog ševvala 3. h.g. Tada Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "Sa nama mogu krenuti samo oni koji su se borili na Uhudu." Abdullah ibn Ubejj upita: "Mogu li ići s tobom, Poslaniče?" "Ne." – odgovori Resulullah, alejhi selam. Muslimani se odazvaše Resulullahovom pozivu na pohod, iako su imali i teške rane i veliki strah. Oni rekoše: "Slušamo i pokoravamo se." Džabir ibn Abdullah se obrati Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, i reče: "Allahov Poslaniče, znaš da ne volim da igdje ideš, a da ja nisam uz tebe. Otac mi je u amanet ostavio brigu o svojim kćerima, ali te molim da mi, i pored toga, dozvoliš da idem s tobom." Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, mu dozvoli. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je krenuo sa muslimanima. Kad su stigli do Hamraul-eseda, osam milja od Medine, ulogoriše se.

Ma'bed ibn Ebu Ma'bed el-Huzai je tamo dočekaao Resulullaha,

sallallahu alejhi ve sellem, i prihvatio islam. Neki smatraju da je ostao mušrik, ali je i pored toga u sklapanju primirja između Huzaa i Benu Hašima bio Resulullahov, sallallahu alejhi ve sellem, savjetnik. On reče: „O Muhammede, bilo nam je žao, tako mi Boga, zbog onoga što je zadesilo tebe i tvoje drugove. Poželjeli smo da te Allah ozdravi i ojača.” Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, mu naredi da krene za Ebu Sufjanom i da ga isprovocira.

Sve Resulullahove sumnje i bojazni od ponovnog mušričkog napada nisu bile bez osnove. Kada su mušrici napustili Uhud i krenuli prema Mekki, zaustavili su se u Revhi, trideset šest milja udaljenoj od Medine. Tu su analizirali Uhud i došli do zaključka da ništa značajno nisu postigli. Muslimanima su nanijeli bol i žrtve, a potom krenuli kući ostavivši muslimansko vođstvo oko koga će se ljudi ponovo okupljati. Stoga neki rekoše: “Vratimo se da ih uništimo.”

Ovo mišljenje se činilo površnim, proisteklim iz nedovoljnog poznavanja snaga i mogućnosti medinskog društva. Jedan od starješina, Safvan ibn Umejja, usprotivi se i reče: “O narode, ne činite to! Bojim se da će se protiv vas sakupiti i oni koji nisu učestvovali na Uhudu. Vratite se u Mekku, pobjeda je vaša. Nisam siguran da se vaša pobjeda, ako krenete prema Medini, neće pretvoriti u poraz.” S ovim mišljenjem se nije složila većina zlobnika. Mekkanska vojska se podigla i krenula prema Medini. Međutim, prije nego je Sufjan krenuo sa svojom vojskom, Ma’bed ibn Ebu Ma’bed el-Huzai ga stiže. Ebu Sufjan nije znao da je on primio islam. Dočekao ga je i upitao: “Kakve su vijesti, zašto si s vojskom, o Ma’bede?” Njega je već obuzela borbena nervoza i želja za bitkom, te reče: “Muhammed – eto ga sa svojom vojskom, kojoj se ni broja ne zna. Poziva na borbu. Uništiti će vas potpuno. Pridružili su mu se svi koji su izostali sa Uhuda, žalosni i pokajni što nisu bili na bojnom polju. Ogorčeni su i srditi na vas kao nikad prije.” Ebu Sufjan reče: “Teško tebi, šta to govoriš? Šta misliš, šta treba da uradim?” Ma’bed reče: “Mislim da ne trebaš ići dok ne ugledaš prašinu od konja, ili dok se ne pojavi prethodnica vojske iza ovog vrha.” “Mi smo se dogovorili, tako mi Boga, da ih napadnemo i uništimo” – reče Ebu Sufjan. Ma’bed reče: “Savjetujem ti da to ne činiš.”

Te riječi u potpunosti uništiše moral Ebu Sufjanove vojske. Javiše se i ostale kurejšijske vođe iz Mekke, koje je već obuzela panika i

strah. Jedini izlaz su vidjeli u bijegu i povratku u Mekku. Međutim, Ebu Sufjanovo neprijateljstvo nije prestajalo. Poveo je novu vrstu propagandnog rata protiv muslimanske vojske i to odmah, prije nego će i stići u Mekku. Govorio je da muslimane treba prestrašiti i navesti da odustanu od potjere za njima, dok se ne sklone na sigurno. Tada je pokraj Ebu Sufjana i mušrika naišla Abdulkajsova karavana koja je putovala u Medinu. Sufjan im reče: "Hoćete li ponijeti Muhammedu od mene poruku, a ja ću vaše deve natovariti hurmama i grožđicama na Ukazu, ako dođete u Mekku?" Odgovoriše: "Da." Sufjan reče: "Poručite Muhammedu da smo se svi skupili i krenuli da uništimo njega i njegove drugove." Karavana prođe pokraj Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovih drugova u Hamrai i prenesoše mu Ebu Sufjanovu poruku. Oni još dodadoše: "U velikom broju idu na vas, čuvajte se!" Muslimani se nisu prepali. U njihovim srcima je porastao iman. Od tih riječi postadoše jači. Rekoše: *Dovoljan je nama Allah i divan je On Zaštitnik. I oni su se vratili obasuti Allahovim blagodatima i obiljem, nikakvo ih zlo nije zadesilo, i postigli su da Allah bude njima zadovoljan – a Allah je neizmjerljivo dobar.* (Ali Imran, 173-174)

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je u Hamraul-esedi proveo nedjelju, ponedjeljak, utorak i srijedu, ili 9, 10 i 11. ševval 3. h.g., a onda se vratio u Medinu. Prije odlaska u Medinu Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je zarobio Ebu Izzeta el-Džumehija – čovjeka koji je bio među zarobljenicima Bedra i koga je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, oslobodio jer je bio siromašan, a imao je mnogo ženske djece. Oslobodio ga je pod uvjetom da nikoga ne huška protiv njega. Ebu Izzet je izdao i prevario Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem. Stihovima je počeo buniti i dizati svijet protiv Poslanika i muslimana. Kada ga je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zarobio, on reče: "O Muhammede, pusti me i ostavi me mojim kćerima, dat ću riječ da više nikad neću činiti ono što sam činio." Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "Više nikada nećeš kročiti u Mekku i govoriti da si prevario Muhammeda dva puta! Vjernika ne smije ujesti zmija dva puta iz iste rupe." Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, naredi Zubejru ili Asimu ibn Sabitu da mu odsjeku glavu.

Također je kaznio smrću jednog od mekkanskih špijuna, Muaviju ibn el-Mugiru ibn Ebul-Asa, Abdulmelik ibn Mervanovog djeda po majci. Evo kako se to desilo: Kada su se mušrici vratili sa Uhuda, Muavija je došao kod Osmana ibn Affana, r.a., koji mu je bio amid-

žić. Osman se zauzeo kod Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, za njega. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, mu oprosti, ali mu zaprijeti da ako poslije toga vidi da se okupljaju (špijuni) više od trojice u jednoj grupi, da će ga ubiti. Kad je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, izišao iz Medine, Muavija je ponovo organizirao špijunske trojke koje su radile za Kurejšije. Čuvši da se Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, vraća, pobjegao je iz Medine. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je naredio Zejd ibn Harisu i Ammaru ibn Jasiru da ga pronađu i ubiju, što oni i učiniše.⁵³⁵

Ovaj pohod na Hamrau je bio samo nastavak Uhuda, a nikako posebna bitka. On je dovršetak Uhuda i jedna od njegovih svijetlih stranica.

Ovo je bila Bitka na Uhudu sa svim pojedinostima i detaljima. Istraživači su veoma dugo tragali za pravom riječju: da li je to bio poraz ili ne? Bez sumnje, vojna nadmoć u drugom dijelu bitke je bila na strani mušrika. Oni su gospodarili situacijom na bojnopolju. Muslimani su pretrpjeli ogromne žrtve i gubitke. Jedna skupina muslimana je doživjela i stvarni poraz. Međutim, neke stvari nam ne dozvoljavaju da ostvarenje mušrika okarakteriziramo kao pobjedu.

Činjenica je da mekkanska vojska nije uspjela zauzeti teritoriju gdje se vodila bitka. Također, veliki dio muslimanske vojske je ostao na bojištu, i pored velikog i jakog okruženja, i potpune pometnje u muslimanskim redovima koji su se konsolidovali tek nakon okupljanja oko komandnog kadra i mjesta. Mušrici nisu uspjeli zarobiti ili uništiti glavnu komandu koja se povukla. Niko od medinskih vojnika nije pao u zarobljeništvo mušrika. Nisu imali nikakvu materijalnu dobit od bitke. Mušrici nisu pokušali uzvratiti borbu u Hamrai, iako je muslimanska vojska bila u vojnom logoru. Nisu ostali na bojnopolju dan, dva ili tri, kako je to bio običaj osvajača u to doba, nego su požurili natrag, ostavljajući bojno polje, prije nego su ga muslimani napustili. Nisu udarili na Medinu da je opljačkaju i pokore, iako je bila nadomak Uhuda, potpuno otvorena i bez vojske. To potvrđuje da je ono što su Kurejšije postigle samo prilika za nanošenje ogro-

⁵³⁵ Detalji Bitke na Uhudu i Pohoda na Hamraul-esed preuzeti su iz Ibn Hišamovog djela, 2/60-129, *Zadul-mead*, 2/91-108, *Fethul-Bari*, 7/345-377, uz Buharijev *Sahih* i *Sažetak Poslanikove biografije* šejha Abdullaha en-Nedždija, str. 242-257. Na druge izvore ukazali smo u napomenama.

mnih žrtava muslimanima, koju su iskoristili u datom momentu. Potpuno im je propao plan uništenja opkoljene muslimanske vojske. Ono što trebamo napomenuti jeste da su mnogi osvajači doživljavali poraze slične ovom muslimanskom. A da li je to, uistinu, bio poraz ili pobjeda? Oboje, bez sumnje.

Ebu Sufjanov brzi povratak u Mekku nam govori da se žestoko bojao vojnog poraza ukoliko bi nastavio bitku, što nam potvrđuje i odustajanje od napada na Medinu zbog prisustva muslimanske vojske u Hamraul-esedu.

Napokon, ova bitka ili pohod, je vrsta nezavršenog rata u kome su obje strane imale i uspjeha i neuspjeha, a potom su odustale od dalje borbe bez bježanja i prepuštanja teritorije neprijatelju. Zbog toga je to nezavršeni rat. Na ovo nas upućuju Allahove riječi: *Nemojte malaksati tražeći neprijatelja, ako vi trpite bol, trpe i oni bol kao i vi, a vi se još od Allaha nadate onome čemu se oni ne nadaju. A Allah sve zna i mudar je.* (En-Nisa, 104) Allah, dž.š., poredi jednu stranu s drugom u pretrpljenim gubicima, žrtvama, patnjama i boli, što nam potvrđuje da su obje strane bile u približno istoj situaciji i da su se razišle bez pobjede.

Kur'an o Bici na Uhudu

Kur'an nam govori o Uhudu, osvjetljavajući svaki važan stupanj ove bitke, dio po dio, i komentira razloge koji su doveli do ogromnih žrtava. Iznosi slabosti koje vjernici nisu prevazišli, a morali su ih prevazići u ovako teškim situacijama, ako ni zbog kog drugog, ono radi visokih i plemenitih ciljeva na kojima se zasniva ovaj ummet: *Vi ste najbolji narod od svih koji se ikada pojavio...* (Ali Imran, 110)

Kur'an govori i o poziciji munafika. Razotkriva i iznosi u javnost njihovo skriveno neprijateljstvo prema Allahu, dž.š., i Njegovom Poslaniku. Na taj način je eliminirao svaku sumnju koja je nagrizala nejakima muslimanska srca, a koju su stalno pothranjivali munafici i njihova braća Jevreji, autori haosa i zavjere. Kur'an je ukazao na određene propise i pohvalne ciljeve koji su proistekli iz ove bitke. Na temu Uhuda je objavljeno šezdeset ajeta u suri Ali Imran počevši od samog početka bitke: *A kad si ti poranio, i čeljad svoju ostavio da vjernicima odrediš mjesta pred borbu.* (Ali Imran, 121), da bi na kraju dao koncizan komentar o rezultatima i porukama ove bitke. Uzvišeni Allah, dž.š., kaže: *Allah neće vjernike s licemjerima izmiješane osta-*

viti, već će loše od dobrih odvojiti. Allah vam neće ono što je skriveno otkriti, već On za to odabere onoga koga hoće od poslanika Svojih; zato vjerujte u Allaha i poslanike Njegove; i ako budete vjerovali i Allaha se bojali, čeka vas nagrada velika. (Ali Imran, 179)

Pouke i poruke ove bitke

Ibn Kajjim naširoko govori o svim detaljima Bitke na Uhudu.⁵³⁶ Ibn Hadžer kaže: "Učenjaci su rekli da je događaj na Uhudu pouka za muslimane, i da su Božanski propisi, nastali ovom prilikom, veličanstveni:

– Muslimani su se suočili s posljedicama neposlušnosti, tj., opasnošću kršenja naredbi, što je rezultat oglušenja strijelaca o Resulu-llahovu, sallallahu alejhi ve sellem, naredbu da ne napuštaju položaj.

– Običaj svih poslanika je bio da svoje sljedbenike iskušaju na djelu. Za prekršaj je slijedila kazna, a za poslušnost nagrada. Zbog prekršaja je uslijedio poraz, a zbog dosljednosti u naredbi pobjeda. Da nije bilo toga i da su stalno pobjeđivali, u redove vjernika bi se uvukli oni koji im ne pripadaju. Tada bi bilo veoma teško razlikovati iskrenog od lašca. A da su stalno gubili, poslanstvo ne bi imalo svoju svrhu. Allahova mudrost je nalagala da se događa i jedno i drugo radi odvajanja istine od laži. Poznato je da je licemjerje prikrivena osobina dvoličnjaka, koje samo pronicljivi otkriju. Licemjerje je na Uhudu isplivalo na površinu i riječima i djelom, a tajanstvenost je postala javnost. Muslimani su shvatili da imaju neprijatelja i u svojim redovima, stoga su se i za njih pripremili i bili na oprezu.

– Izostanak pobjede i trijumfa ponekad ima pozitivan efekt na uznesitost i oholost. Kada su stavljeni na kušnju, vjernici su pokazali strpljenje, a licemjeri strah i beznade.

– Allah, dž.š., je omogućio Svojim robovima da steknu neke povlastice na Budućem svijetu koje ne bi mogli zaraditi dobrim djelima, pa je stvorio uzroke i načine koji će im olakšati put do tih specifičnih povlastica. U njih spada žrtvovanje na Božijem putu – šehadet.

– Allah je želio kazniti neprijatelje šehida, pa im je omogućio da kufrom iskažu svoju zlobnost, silu i zvjerstvo prema Njegovim vjernim robovima. Takvim metodama je Allah, dž.š., otklanjao grijehe vjernicima, a uništavao nevjernike.⁵³⁷

⁵³⁶ Vidjeti: *Zadul-mead*, 2/99-108.

⁵³⁷ *Fethul-Bari*, 7/247.

VOJNE IZVIDNICE I MISIJE IZMEĐU UHUDA I AHZABA

Tragične posljedice Uhuda nanijele su velike štete ugledu i časti muslimana. Oslabilo je strahopoštovanje, uvažavanje, prestiž, autoritet i sl., a unutrašnje i vanjske patnje muslimana su bivale sve veće. Medina je bila okružena raznim opasnostima. Jevreji, munafici i beduini su pokazivali otvoreno neprijateljstvo. Željeli su nanijeti štetu muslimanima, i ne samo to već ih i potpuno uništiti.

Nisu prošla ni dva mjeseca od Bitke na Uhudu, a mnogobrojni neprijatelji su pružili ruke prema Medini i muslimanima. Pleme Benu Esed se spremilo za napad na Medinu. Pridužila su im se i plemena Adal i Karet u mjesecu saferu 4. h.g. U njihovom napadu poginulo je deset ashaba. Istog mjeseca je Amir ibn el-Tufejl el-Amiri huškao neka plemena protiv muslimana. U sukobu s njima poginulo je sedamdeset ashaba. Ovaj posljednji napad poznat je pod imenom Bitka Bi'r Meunet. Jevrejsko pleme Benu Nadir je javno ispoljavalo svoje neprijateljstvo čitav ovaj period, da bi u mjesecu rebiul-evvelu, 4. h.g. pripremili plan o ubistvu Resulullaha, alejhi selam. I pleme Benu Gatafan naumilo je napasti Medinu u mjesecu džumadel-ula, 4. h.g.

Neuspjeh koji su muslimani doživjeli na Uhudu dovodio ih je neko vrijeme u vrlo opasnu situaciju. Međutim, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je svojom mudrošću uspio muslimanima vratiti samopouzdanje. Za kratko vrijeme su ponovo stali na noge i počeli nove aktivnosti s kojima im se vraćala slava, ugled i uvažavanje. Prvi napredak se osjetio odlaskom vojske na Hamrau, čime je svim neprijateljima dato na znanje da je vojska spremna za nove pohode, što je silno iznenadilo i razočaralo Jevreje i munafike. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je potom krenuo sa novim manevrima koji su musli-

manima povratili dostojanstvo i prestiž.

Akcija Ebu Seleme

Prvi koji su napali muslimane, nakon poraza na Uhudu, bilo je pleme Benu Esed ibn Huzejma. U Medinu su stigle vijesti da su Talha i Selema, Huvejlidovi sinovi, krenuli sa svojim ratnicima i saveznicima da pozovu Benu Eseda i zajednički napadnu Medinu i Resulullaha, alejhi selam. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je hitno poslao izvidnicu od sto pedeset boraca muhadžira i ensarija pod vođstvom Ebu Seleme, kome je povjerio muslimanski bajrak. Ebu Selema je iznenadio pleme Benu Esed na kućnom pragu, prije nego su krenuli u napad na Medinu. Uplašili su se i razbježali, a muslimani su zarobili deve i plijen kakav su željeli. Natovarili su deve i sretno se vratili u Medinu sa velikim ratnim plijenom koji su uzeli bez borbe. To se desilo na dan pojave mladaka mjeseca, prvog muharrema 4. h.g. Ebu Selema se vratio bolestan od inficiranih rana zadobijenih na Uhudu i ubrzo zatim je umro.⁵³⁸

Vojni pohod Abdullaha ibn Unejsa

Petog dana istog mjeseca u Medinu su stigle vijesti da je Halid ibn Sufjan el-Huzeli sakupio mnoštvo ljudi za rat protiv muslimana. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je poslao Abdullaha ibn Unejsa da ga porazi. Abdullah ibn Unejs je odsustvovao iz Medine osamnaest noći. Vratio se u subotu 23. muharrema noseći Halidovu glavu. Kada je stavio pred Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, neprijateljsku glavu, on mu darova svoj štap i reče: "Ovaj štap će biti znak između mene i tebe na Sudnjem danu." Kad je Abdullah umirao, oporučio je da s njim u tabut stave i taj štap.⁵³⁹

Tragičan događaj na Er-Redži'u

U saferu, 4. hidžretske godine, kod Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, su došli predstavnici naroda Adal i Kara. Izjavili su da osjećaju naklonost prema islamu, ali da ne znaju ništa o njemu. Za-

⁵³⁸ *Zadul-mead*, 2/108.

⁵³⁹ *Zadul-mead*, 2/109, Ibn Hišam, 2/619, 620.

tražili su da pošalje sa njima ljude koji će ih podučiti vjeri i učenju Kur'ana. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, posla po njima šest osoba, prema predanju Ibn Ishaka, dok Buhari tvrdi da ih je bilo deset. Za predvodnika je imenovao Mersedu ibn Ebu Mersedu, po Ibn Ishakovom mišljenju. Buhari veli da je vođa bio Asim ibn Sabit, djed Asima ibn Omera ibn el-Hattaba. Ovi ljudi su krenuli sa došljacima na put. Kad su došli do mjesta Er-Redži'u, plemena Huzejl u Hidžazu, između mjesta Rabiga i Džidde, Benu Adal i El-Karet zatražiše pomoć ljudi iz plemena Huzejl - Benu Lihjan protiv muslimana. Oni su poslali skoro stotinu strijelaca. Grupica muslimana se pope na jednu pješčanu uzvisinu, bježeći od neprijatelja. Goniči su slijedili njihove tragove, i kad ih stigoše, okružiše ih. Nevjernici im viknuše: "Imate našu riječ i garanciju da, ako siđete i predate nam se, nećemo ubiti nijednog od vas." Asim odbi sići i predati se, te naredi svojoj grupici da im pruže otpor. Oni su se branili, ali ih je sedam poginulo od pogodaka strijele. Ostali su Hubejb, Zejd ibn ed-Desinnet i još jedan čovjek. Nevjernici ih još jednom pozvaše uz obećanje i datu riječ. Oni siđoše i predadoše se. Ovi ih prevariše i svezaše za tetive svojih lukova. Onaj treći čovjek reče: "Ovo je prevara, pa odbi da ih slijedi. Svezanog su ga vukli, dizali i polijevali vodom ne bi li ih slijedio. I pored toga ne htjede ići. Onda ga ubiše. Zatim odvedoše Hubejba i Zejda i prodadoše ih Mekkelijama, jer su na Bedru ubili neke mekkanske prvake. Hubejba zatvoriše, a onda se okupiše da ga ubiju. Izvedoše ga iz harema Kabe da ga razapnu. Kada su ga htjeli razapeti, on reče: "Pustite me da klanjam dva rekata.", te ga pustiše i on klanja. Kada je predao selam, reče: "Tako mi Allaha, da nećete reći da se plašim, klanjao bih još koji rekat." Hubejb zatim diže ruke i povika: "Moj Gospodaru, okrnji ih brojem, ubij ih snagom, neka niko od njih ne ostane." Zatim izrecitova stihove:

*Saveznici me opkoliše i pozvaše
Druga plemena, sa svih strana.
Poveli su i žene i djecu,
A mene su svezali uz dugo deblo.
Allahu se žalim na samoću i nesreću
I zasjedu u koju sam upao.
Ponudili su mi izbor između kufra i smrti,
A oči su mi plakale bez suza.*

*Gospodar Arša mi je dao da izdržim
Sve muke koje su mi priredili.
Nije mi važno, ako umrem kao musliman,
Na koju će stranu moje tijelo radi Allaha pasti.
Žrtvujem se radi Njega. Ako hoće,
On će blagosloviti moje rastrgane udove.*

Nakon izrecitovanih stihova Ebu Sufjan ga upita: “Da li bi želio da je Muhammed kod nas pa da njega ubijemo, a tebe da pustimo tvojoj kući?” On odgovori: “Ne, tako mi Allaha, ne bih želio da sam ja kod svoje porodice, a da je Muhammed na ovome mjestu, pa da ga makar i trn ubode.” Kurejšije ga potom razapeše na križ i odrediše čovjeka da čuva njegovo tijelo. Po noći dođe Amr ibn Umejja, pa ga na prijevaru odnese i zakopa. Hubejba je ubio Ukbe ibn el-Haris, čijeg oca je Hubejb ubio na Bedru. Hubejb je prvi čovjek koji je klanjao dva rekata sunneta pred smaknuće. Interesantno je spomenuti da je Hubejb, dok je bio zarobljen i svezan u prostoriji, viđen kako jede grozd, a u Mekki nije bilo grožđa.

Zejd ibn ed-Desinna, koji je pobjegao, ubrzo je bio uhvaćen. Slijedio ga je Safvan ibn Umejje i ubio ga, te je time osvetio svog oca.

Kurejšije poslaše ljude da donesu Asimovo tijelo, kako bi bili sigurni da je i on ubijen. Asim je na Bedru ubio jednog njihovog starješinu. Allah, dž.š., je poslao roj skakavaca koji pokriše njegovo tijelo. Kada su Kurejšije došle, nisu ga našli. Asim je molio Allaha da ga ne dotakne mušrička ruka. Kad je Omer, r.a., čuo za ovaj slučaj, rekao je: “Allah, dž.š., čuva Svog roba mu'mina i nakon smrti, kao što ga čuva dok je živ.”⁵⁴⁰

Tragičan događaj kod bunara Ma'unet

Istog mjeseca u kome se desio strašan događaj na Er-Redžiu, desila se još veća tragedija, poznata u historiji pod imenom “Okršaj kod bunara Ma'unet”.

Ovaj događaj je otpočeo slično kao i prethodni. Naime, Resullahu je u Medinu došao Ebu Bera Amir ibn Malik iz Nedžda. Resullallah, sallallahu alejhi ve sellem, ga pozva da primi islam, a on niti prihvati, niti odbi, već reče: “Allahov Poslaniče, pošalji svoje drugove

⁵⁴⁰ Ibn Hišam, 2/169-179, *Zadul-mead*, 2/109, Buharijev *Sahih*, 2/568, 569, 585.

stanovnicima Nedžda da im objasne islam. Nadam se da će ga prihvatiti.” Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče: “Bojim se za njih. Stanovnici Nedžda im mogu nanijeti zlo.” Ebu Bera odgovori: “Ja ću ih štititi.” Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, posla s njim, kako navodi Ibn Ishak, četrdeset ljudi, a u sahih-hadisima stoji sedamdeset ljudi – zadnja brojka je tačnija. Nadredi im El-Munzira ibn Amra, iz plemena Benu Saide, koji je imao nadimak “Oslobođen da umre”.⁵⁴¹ Ljudi koji su izabrani da idu u Nedžd bili su pribrani, cijenjeni muslimani, učaci Kur’ana i poznavaoци islama. U putu su činili i dobra djela. Sabirali su drva, prodavali ih, a zatim kupovali hranu za siromahe ispred džamija. Učili su i tumačili Kur’an, klanjali noću i tako putovali dok nisu stigli do bunara Ma’unet, kako se nazivala zemlja između plemena Amir i polja Benu Sulejma. Tu su odsjeli. Odatle su poslali glasnika, Harama ibn Mulhana, brata Sulejmove majke, sa Resulullahovom porukom Allahovom neprijatelju Amiru ibn Tufejlu. Amir nije pogledao ni poruku ni čovjeka, već naredi da ga udare s leđa kopljem. Kad koplje probi njegovo tijelo, i kad ugleda krv, Haram zavika: “Allahu ekber! Spasih se, Gospodara mi Kabe!”

Allahov neprijatelj Amir ibn Tufejl je pozvao pleme Benu Amira da krenu i pobiju ostale muslimane, ali im se oni ne odazvaše zbog garancije koju je Ebu Bera ibn Amir dao. Zatim pozvaše pleme Benu Sulejm, te im se odazva Usajja, Ri’l i Zekevan. Udružije se i opkoliše Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, ashabe. Sve ih redom pobije u žestokom okršaju, osim Ka’ba ibn Zejda ibn en-Nedždžara. On je bio ranjen, ali je živio do Bitke na Hendeku. U njoj je poginuo.

Amr ibn Umejje ed-Dameri i El-Munzir ibn Ukbe ibn Amr su prije ovog strašnog događaja otišli da napasu deve, pa su iz daljine ugledali gavranove kako kruže oko mjesta gdje se odigrala bitka. Munzir i njegov drug su se vratili i navalili na neprijatelja. Borili su se do zadnjeg daha. Munzir poginu uz svoje drugove, a Amra ibn Umejju zarobiše. Kada su saznali da je porijeklom od Mudara, Amir ga otkupi i oslobodi u ime svoje majke koja je bila dužna osloboditi roba.

Amr ibn Umejja se vratio u Medinu, noseći sa sobom strašne i

⁵⁴¹ Molio je da ga oslobode iz zarobljeništva, a za uzvrat će se boriti za islam dok ne umre. (prim. prev.)

tužne vijesti o tragediji koja je zadesila sedamdeset časnih i vrijednih muslimana, čija se tragedija mogla porediti sa tragedijom Uhuda. Razlika je što su ljudi na Uhud krenuli u borbu, spremni da poginu, dok su ovi bili žrtve izdaje.

Kad je Amr ibn Umejja bio nedaleko od Medine, sjeo je u hladovinu jednog drveta da se odmori. Tada su naišla dvojica ljudi iz plemena Kulab, pa i oni sjedoše da se odmore. Kada ova dvojica zaspashe, Amr ih iznenada ubi, smatrajući da se osvetio zbog svojih drugova. Kad ih je pretresao, našao je kod njih ugovor o primirju od Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, za koji nije znao. U Medini je obavijestio Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, šta je učinio, a Resulullah mu reče: "Ubio si dva čovjeka zbog kojih ću morati platiti veliku krvarinu i zbog kojih će muslimani biti u teškoj neprilici od njihovih saveznika Jevreja."⁵⁴² Ovaj nepromišljeni potez Amra ibn Umejja bio je uzrok bitke sa jevrejskim plemenom Benu Nadir.

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je bio jako pogoden ovom tragedijom kod Ma'une kao i tragedijom kod Er-Redžia, koje su se desile neposredno jedna za drugom.⁵⁴³ Obuzeli su ga očaj i tuga⁵⁴⁴ do te mjere da je prokleo ova plemena i narod koji je pobio njegove drugove. U sahih-hadisuu koji prenosi Enes, r.a., navodi se da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, proklinjao ubice svojih drugova na Ma'unetu trideset jutara, prozivajući na jutarnjem namazu Ri'la, Zekevana, Lahjana i Usajju. Govorio je: „Usajja, odbio si pokornost Allahu i Njegovom Poslaniku, teško tebi!” Allah, dž.š., objavi Svom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, ajet koji smo učili, dok nije derogiran. Allah, dž.š., kaže: "Obavijestite naš narod da smo se sreli sa našim Gospodarom i da je On zadovoljan s nama, a mi smo zadovoljni Njegovom odredbom." Tek nakon ovoga je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, prestao proklinjati.⁵⁴⁵

⁵⁴² Ibn Hišam, 2/183-188; *Zadul-mead*, 2/109, 110 i Buharijev *Sahib*, 2/584, 586.

⁵⁴³ Ibn Sa'd navodi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, vijesti o tragedijama na Redžiu i Mauni primio iste noći (2/53).

⁵⁴⁴ Ibn Sa'd navodi Enesovo predanje: „Nisam vidio da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, žalio za nekim kao što je žalio za ashabima pobijenim kod bunara Meuna.“ (2/54)

⁵⁴⁵ Buhari, 2/586-588.

Bitka sa Beni en-Nadirom

Ranije smo spominjali da su Jevreji stalno pravili smutnju i uznemiravali muslimane, dižući i druge protiv islama. U većini slučajeva nisu stupali u otvorene sukobe i ratove. Najčešće su kovali zavjere, te otvoreno i javno ispoljavali mržnju i neprijateljstvo. Često su pravili smicalice zbog kojih su muslimani uznemiravani. Činili su to uprkos potpisanim dogovorima i sporazumima. Nakon poraza jevrejskog plemena Benu Kajnuka i ubistva Kaba ibn el-Ešrefa, prepali su se, pa su se malo primirili i stišali svoje neprijateljske strasti. Ali, nakon Bitke na Uhudu, ponovo im se vratila gordost te počеше ispoljavati mržnju i netrpeljivost prema muslimanima. Često su kontaktirali s mekkanskim munaficima i mušricima. S njima su tajno radili protiv muslimana.⁵⁴⁶

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je to dugo podnosio i bio strpljiv, dok nisu pretjerali, posebno poslije događaja na Redžiu i Ma'uni. Pokušali su ubiti Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem.

Evo kako se to dogodilo: Nakon što je Amr ibn Umejje ubio ona dva čovjeka iz plemena Kulab, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je krenuo da od muslimana i Jevreja sakuplja krvarinu. S jednom grupom je otišao kod Jevreja (a po već ranijem paragrafu ugovora s njima, imao je pravo na to), i kad im je zatražio, oni odgovoriše: "Učinit ćemo to, Ebul-Kasime. Sjedi ovdje, dok ne obavimo posao." Resulullah je sjeo kraj jednog zida da sačeka da ispune izvrše obećanje. Sa njim su sjeli Ebu Bekr, Omer, Alija i grupa ashaba.

Jevreji su se sašaptavali i, uz pomoć šejtana s kojim su se stalno družili, skovali plan da ubiju Resulullaha, alejhi selam. Jedni drugima rekoše: "Ko će od nas uzeti ovu stijenu, popeti se na zid, baciti mu je na glavu i razmrskati je?" Najgori od njih, Amr ibn Džehaš, reče: "Ja!" Selam ibn Miškem im reče: "Ne činite to! Tako mi Boga, on će biti obaviješten o vašoj namjeri. Neka nam ugovor bude sudija." Oni su, i pored toga, bili uporni da svoju odluku sprovedu u djelo.

U tom momentu, Džibrilul-Emin je obavijestio Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, o njihovoj namjeri, pa Resulullah, sallallahu

⁵⁴⁶ O tome govore Ebu Davudova predanja o En-Nediru (3/116,117), *Avnul-ma'bud, Komentar Ebu Davudovog Sunena*.

alejhi ve sellem, žustro ustade i pohita u Medinu. Ashabi ga sustigoše i upitaše: “Ti ustade i ode, a da mi i ne primjetismo.” Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, im ispriča šta su mu Jevreji spremali.

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je nakon toga poslao Muhammeda ibn Meslemu Jevrejima Beni Nadir sa porukom: “Napustite Medinu. Ne možete sa mnom stanovati u istom gradu. Dajem vam rok deset dana. Koga poslije toga vidim, otići će mu glava.” Jevreji poslije ovoga nisu imali izbora. Počeli su se spremati za odlazak. Međutim, vrhovni vođa munafika, Abdullah ibn Ubejj, zatraži od Jevreja da se nigdje ne iseljavaju i da se odupru tom zahtjevu. On im poruči da ima dvije hiljade ljudi koje će poslati da se s njima utvrde u njihovim kućama. “Oni su spremni umrijeti za vas.” – rekao je. Allah zna šta munafici Jevrejima govore: *Ako budete protjerani, mi ćemo sigurno s vama poći, i kad se bude ticalo vas, nikad se nikome nećemo pokoriti, a ako budete napadnuti, sigurno ćemo vam u pomoć priteći.* (El-Hašr, 11) Priteći će vam u pomoć Kurejza i vaši saveznici Gatafan. Jevreji su tada povratili samopouzdanje. Odlučiše ostati i braniti se. Njihov poglavar, Huzej ibn Ahtab, povjerova u riječi munafičkog vođe i posla Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, poruku: “Mi nećemo napuštati domove, a ti čini šta hoćeš!”

Ovakav odgovor jevrejskog vođe dovodio je muslimane u vrlo tešku situaciju. Povesti novu bitku i sukobiti se s novim neprijateljem u ovim za njih teškim historijskim trenucima, nije bio lahak posao. Beduini su bili protiv njih, a poraz Uhuda se još osjećao. Nizane tragedije najboljih muslimanskih prvaka još su bile u svježem sjećanju... A sada i Jevreji, dobro naoružani, brojno nadmoćniji, izazivaju sukob i ne pomišljaju na predaju. Muslimane je ovo, mimo njihove volje, navodilo na borbu. Međutim, njihova osjetljivost je bila pojačana iskušenjima koja su doživjeli kao pojedinci ili skupine. Stoga se nisu mnogo dvoumili. Donesoše odluku da se bore protiv Beni Nadira, posebno nakon pokušaja ubistva Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, ma kakav ishod bitke bio.

Kada je Resulullahu došao odgovor Hujeja ibn Ahtaba, on prizva Allaha, a ashabi zaučiše tekbire, a zatim pozvaše muslimane. Za svog zamjenika u Medini postavio je Ibn Umme Mekktuma, a Aliji dade bajrak. Kad su stigli do naselja Benu Nadir, okružiše ga, i Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, naredi opsadu. Benu Nadir se zatvoriše u

svoje tvrđave. Sa njih su gađali muslimane strijelama i kamenjem. Bašče i voćnjaci su im bili velika zaštita. Nalazili su se na Buvejri u vezi s kojim je Hassan ispjevao:

وهان على سَراةِ بني لُوي * حريقَ بالبُويرةِ مستطير

*Poniženo je roblje Benu-Luejja
paljenjem na Buvejri i rastjerano*

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je naredio da se palme posijeku, a bašče spale. O tome govori Kur’ani-Kerim: *To što ste neke palme posjekli, ili da uspravno stoje ostavili – Allahovom voljom ste učinili.* (El-Hašr, 5) Pleme Benu Kurejza ih je napustilo. Abdullah ibn Ubejj ih je iznevjerio i njihovi saveznici od Gatafana ih izdadoše. Niko se nije usudio da ih brani, ili da im pomogne. Allah, dž.š., opisuje njihovu stvarnost: *Slični su šejtanu kad kaže čovjeku: ‘Budi nevjernik!’ – pa kad on postane nevjernik, on onda rekne: ‘Ti se mene više ne tičeš!’* (El-Hašr, 16) Opsada nije dugo trajala, svega šest noći, ili, kako neki kažu, petnaest noći, a onda Allah usadi u njihova srca strah, te pobacaše oružje i prihvatiše predaju. Poslaše Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, poruku u kojoj su kazali: “Izići ćemo iz Medine.” Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, im odgovori da mogu izići sa ličnim stvarima i sa svim što mogu ponijeti njihove deve, osim oružja. Prihvatili su uvjet. Srušili su kuće svojim rukama i tovarili na deve vrata i prozore, a neki čak i stubove. Zatim su natovarili žene i djecu. Većina ih je otputovala u pravcu Hajbera sa šest stotina deva zajedno sa svojim prvacima Ibn Ahtabom i Selam ibn Ebu el-Hukajkom. Jedna grupa je otputovala u Šam. Samo dvojica Jevreja su primili islam: Jamin ibn Amr i Ebu Sa’d ibn Vehb. Na taj način su zadržali svoj imetak.

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je zaplijenio oružje plemena Beni Nadira, zauzeo njihova imanja, kuće i preostali imetak. Od oružja je zatekao 50 oklopa, 50 kaciga, 340 sablji. Zemlja i imovina Benu Nadira pripadala je samo Resulullahu, alejhi selam. Preko nje se nisu otvarali slobodni pješački ili karavanski putevi. Nije je dijelio na petinu kao ratni plijen. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je podijelio prvim muhadžirima, koji nisu imali svoju zemlju i dom. Također, dao je i dvojici ensarija, Ebu Dudžani i Sehlju ibn Hunejfu,

jer su bili siromašni. S te zemlje je uzimao godišnju opskrbu za svoju porodicu, a ostatak prihoda je trošio za naoružanje i za poslove značajne za islam.

Pohod na Beni Nadir bio je u rebiul-evvelu, 4. h.g. ili avgusta, 625.g. Povodom ovog događaja Allah, dž.š., je objavio cijelu suru El-Hašr. Opisao je progon Jevreja i objelodanio ponašanje munafika. Objavio je propis plijena *el-fej'a*, koji je u vlasti samo Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem. Pohvalio je muhadžire i ensarije. Zatim je objasnio mogućnost raščišćavanja terena oko neprijatelja. Primjer za to je sječa stabala i paljenje terena. To se ne smatra neredom, već ratnom potrebom. Allah, dž.š., je u ovoj suri oporučio vjernicima obaveznu bogobožnost i pripremu za Ahiret. Suru je završio kazivanjem o Svojoj moći i veličini, navodeći Svoja lijepa imena i svojstva. Ibn Abbas je suru El-Hašr nazivao surom En-Nadir.⁵⁴⁷

Ovo je rezime predanja Ibn Ishaka i drugih historičara vezanih za ovu bitku. Ebu Davud, Abdurrezzak i drugi muhaddisi navode još jedan povod za ovu bitku. Naime, nakon Bitke na Bedru nevjernici Kurejša su se obratili Jevrejima: "Vi ste narod oružja i utvrda. Ili ćete se boriti protiv našeg sunarodnika ili ćemo vam uraditi to i to..."⁵⁴⁸

Pohod na Nedžd

Pobjedom nad Jevrejima Beni Nadira, a bez gubitaka i žrtava, muslimani u Medini su povratili ugled i samopouzdanje. Munafici su stišali strasti i prestali s javnim spletkarenjem. Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, se pružala prilika da se obračuna sa beduinima koji su iz niskosti i nevjerništva uznemiravali muslimane od poraza na Uhudu, napadali islamske učenjake na putu njihove misije širenja i tumačenja vjere. Toliko su se bili uzoholili da su pomišljali povesti rat protiv Medine.

Prije nego je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, krenuo u obračun s tim nabusitim i umišljenim junacima pustinje, do njega su došle vijesti o grupisanju beduina i arapskih mnogobožaćkih plemena iz Gatafana od porodica Benu Muhariba i Benu Sa'lebe. Resulullah,

⁵⁴⁷ Ibn Hišam, 2/190-192, *Zadul-mead*, 2/71, 110 i Buharijev *Sahib*, 2/574, 575.

⁵⁴⁸ Abdurrezzakov *Musannef*, 5/358-360, h. 9735, Ebu Davudov *Sunen*, *Knjiga o glavarini, fej'u i namjesništvu*, *Poglavlje o Nediru*, 2/154, br. 3004.

sallallahu alejhi ve sellem, je pozvao vojsku da se spremi za pohod. Pretražio je pustinjske rupčage Nedžda. Htio je posijati strah u srce tih osorih beduina, da im više nikada ne padnu na pamet ružna djela koja su počinili muslimanima.

U pustinjska plemena koja su navikla na pljačku i ubijanje ušao je strah da su svaki put kad čuju za pokret muslimana bježali u brda da se tamo spase. Nakon ovih uspješnih pohoda na Benu Nadir i Nedžd vrijedno bi bilo napomenuti još jednu bitku koju su muslimani vodili u Nedždu, a oko koje ima nekih nesporazuma kod historičara i autora sira. Ta bitka u Nedždu je, po njima, bila u mjesecu rebius-sani ili džumadel-ulau, 4. h.g., a nazvana je Zatur-rika. Međutim, izgleda da je ime sporno. Bitka nije sporna, jer su muslimani u ovom periodu zaista vodili bitke i čistili teren od neprijatelja koji su ih svakodnevno ugrožavali. Strateški položaj Medine je zahtijevao da bude bezbijedna sa svake strane i od svakog neprijatelja, bilo unutrašnjeg ili vanjskog, pogotovo što je Ebu Sufjan pripremao obećanu bitku-revanš kada je napuštao Uhud, a vrijeme tog obećanja se približavalo. Zato su muslimani vodili pohode na arapska plemena da ih umire ili pokore. Politika rata zahtijeva da se prag obezbijedi, prije nego se krene na vanjskog neprijatelja.

Bitka koju je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, vodio krajem mjeseca rebius-sani ili početkom džumadel-ulau, 4. h.g. nije nikako mogla biti Bitka Zatur-rika, jer su u njoj učestvovali Ebu Hurejre, r.a., i Ebu Musa el-Eš'ari, r.a. Ebu Hurejre je učestvovao u ovoj bici kao musliman, a pouzdano se zna da je primio islam par dana prije Bitke na Hajberu (koja je bila 7. h.g.). Također je i Ebu Musa el-Eš'ari prispjeo s Resulullahom, sallallahu alejhi ve sellem, u Bitku na Hajber kao musliman. Znači da Zatur-rika nije mogla nikako biti prije Hajbera. U Bici Zatur-rika Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je klanjao *salatul-havf*/namaz za strah, a propis za ovaj namaz je objavljen u Bici Asfan, koja je bila poslije Bitke na Hendeku. Bitka na Hendeku je bila u ševvalu, 5. h.g.

Druga Bitka na Bedru

Kada su muslimani presjekli opasnost od arapskih bedunskih plemena i ugušili njihovu pohotu, počeli su se pripremati za ozbiljan susret sa svojim najvećim neprijateljem – Kurejšijama. Prošla je

godina dana od Bedra, i približilo se vrijeme susreta dogovorenog na Uhudu. Suđeno je bilo da Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, krene sa svojim drugovima, da dočeka Ebu Sufjana i njegovu vojsku i da se ponovo okušaju na bojnom polju, te da se konačno zna ko je pobijeđen a ko je pobjednik, ko zavređuje vlast a ko ne.

Potom je došao mjesec ša'ban, 4. h.g. ili januar 626. g. i Resullah, sallallahu alejhi ve sellem, povede 1500 boraca i deset konja na zakazano mjesto. Alija ibn Ebu Talib je nosio bajrak, a u Medini je za zamjenika ostavio Abdullaha ibn Revaha. Resullah, sallallahu alejhi ve sellem, je stigao na Bedr i tu je čekao mušrike. Ebu Sufjan je krenuo s 2000 mušrika iz Mekke i s pedeset konja. Zaustavio se na putu prema Zahranu, jedan dan hoda od Mekke, i odsjeo kod vode Medženne.

Ebu Sufjan je nerado krenuo iz Mekke, duboko zamišljen i uplašen zbog borbe sa muslimanima. Obuzeo ga je veliki strah. Nesreća je obuzimala njegove osjećaje. Kada je stigao do Zahrana, dalje nije smio ići. Donio je lukavu odluku da se vrati nazad. Svojim drugovima je rekao: "O Kurejšije, vama odgovara samo dobra rodna godina u kojoj ćete brati plodove i piti mlijeko, a ova godina je sušna i neplodna.⁵⁴⁹ Stoga se ja vraćam nazad. Vratite se i vi." Izgleda da nije samo Ebu Sufjan osjećao strah i bojazan od neuspjeha nego i čitava vojska. Ljudi se bez imalo dvoumljenja ili suprotstavljanja ovom prijedlogu, a u isto vrijeme i bez pokušaja da nastave put i da se sretnu sa muslimanima, odlučise na povratak.

Muslimani su ostali na Bedru osam dana, čekajući neprijatelja. Obavili su velike trgovačke poslove za to vrijeme. Ponijeli su dosta robe, koju su prodali i za svaki dirhem zaradili dva. Potom su se uputili u Medinu. Iznenadjenje i neizvjesnost koje su visile u zraku sada su bili pod njihovom kontrolom. Strah i bojazan postali su prošlost, a oni su gospodarili situacijom.

Ovaj pohod je poznat pod nazivom "Sastanak na Bedru", "Drugi Bedr", "Posljednji Bedr" ili "Mali Bedr".

⁵⁴⁹ Znači: "Navikli ste na pobjedu i dobit, a ja osjećam poraz." (prim. prev.)

Bitka za Dumetul-Džendel

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, se vratio sa Bedra u Medinu, koja je postala zona sigurnosti i mira. Resulullahova, sallallahu alejhi ve sellem, država je učvrstila temelje. Od sada se posvetio i najudaljenijim arapskim granicama, sve dok muslimani nisu zagospodarili čitavim područjem, i dok ih nisu priznali i prijatelji i neprijatelji.

Nakon "Malog Bedra" Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je proveo u Medini šest mjeseci. Potom su stigle vijesti da plemena oko Dvometul-Džendela, u blizini Šama, presijecaju trgovački put i vrše prepad i pljačku na sve prolaznike, i da su okupili velik broj ljudi s kojima će udariti na Medinu. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je u Medini za privremenog vođu imenovao Sibaa ibn Urfea el-Gafarija, i krenuo sa hiljadu muslimana 25. rebiul-evvela, 5. h.g. Za vodiča puta uzeo je čovjeka iz plemena Benu Uzre, zvanog Mezkur. Putovao je noću, a odmarao danju. Tako je iznenadio neprijatelja koji je bio u akciji. Kada im se približio, oni se dadoše u bijeg. Tada Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, udari na pješadiju i vođe. Ubili su koga su stigli, a ko je uspio pobjeći, pobjegao je.

Domaće stanovništvo Davmetul-Džendela se razbježa na sve strane. Kad muslimani stigoše u njihovo naselje, ne nađoše nikoga. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je tu proveo nekoliko dana, razasla vojsku na sve strane, ali nikoga od njih nisu našli. Potom se vratio u Medinu. U tom pohodu se pomirio sa Ujejom ibn Hisnom. Dumet je poznato mjesto na granici sa Sirijom, pet noći udaljeno od Damaska, a petnaest od Medine.

Ovim brzim i žestokim akcijama i mudrim i odlučnim potezima, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je uspio uspostaviti mir i sigurnost u čitavoj regiji i držati pod kontrolom čitavu situaciju. Time je uspio usmjeriti sva zbivanja u korist muslimana, nastojeći umanjiti njihove unutrašnje ili vanjske probleme, koji su se itekako bili nagomilali i sa svih strana ih okružili. Munafici su se smirili i više se nisu otvoreno pojavljivali. Iselio je jedno jevrejsko pleme, mada je ostalo još jedno, ali je ono čuvalo komšijske odnose, poštivalo ugovor i primirje. Arapska i beduinska plemena su se, također, primirila, a Kurejšije su odustale od sukoba sa muslimanima. Muslimani su dobili priliku za širenje islama.

BITKA EL-AHZAB NA HENDEKU

Nakon bitaka i pohoda koji su potrajali više od godinu dana zavladao su mir i sigurnost, i situacija na Arabijskom poluotoku se smirila. Jedino se Jevreji još nisu opametili, iako su okusili poniženje i sramotu zbog izdaje, zavjere i spletkarenja. Nisu se probudili iz magle u kojoj su živjeli. Nakon progona u Hajber, iščekivali su rezultate Resulullahovih, sallallahu alejhi ve sellem, akcija. Željeli su vidjeti šta će se desiti sa muslimanima u sukobu sa mušricima. Pošto je vrijeme krenulo u korist muslimana, Jevreji su izgubili priliku za širenje svog utjecaja na tom prostoru i za učvršćivanje svoje vlasti, pa počеше izgarati od jada i muke. Odlučihše da otpočnu svoje djelovanje protiv muslimana. Počeli su spremati plan i tražiti priliku da im zadaju smrtonosan udarac. Pošto nisu imali ni nalazili u sebi povoda za direktno blamiranje muslimana, iskovali su strašan plan za tu priliku.

Dvadeset jevrejskih prvaka i uglednih личности plemena Benu Nadir krenulo je kod Kurejšija u Mekku podstičući ih da napadnu Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, a da Jevrejima prepuste vlast. Obećali su im da će i oni njima pomoći. Kurejšije se složiše, posebno nakon njihovog sramnog povratka sa puta, bez vođene bitke na Bedru. U ovoj novoj situaciji vidjeli su šansu za spašavanje časti i ugleda.

Ova delegacija je otputovala u Gatafan i pozvala arapske beduine, kao i Kurejšije. I oni prihvatihše poziv. Zatim učini isto i sa arapskim mušričkim plemenima. Neka obećahše, a neka odbihše. Tako su jevrejske vođe i poglavari uspjeli ujediniti stranke kufra protiv Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, njegove vjere i muslimana.

S juga su krenule Kurejšije, Kenanije i njihovi saveznici iz Tihame. Vrhovni vođa je bio Ebu Sufjan. Vojska je brojala četiri hiljade boraca. Njima se pridružiše Benu Sulejm na putnom prevoju Zahran. Sa istoka su krenula plemena Gatafana i to: Benu Fezara, pod vođstvom

Ujejne ibn Hisna, Benu Murre, pod vođstvom El-Harisa ibn Avfa, Benu Ešdžea, pod vođstvom Misara ibn Ruhajle, Benu Esed i druga plemena. Ove plemenske skupine krenule su ka Medini prema pret-hodno utvrđenom dogovoru. Nakon nekoliko dana stigoše i smjesti-še se oko Medine. Bilo ih je deset hiljada ratnika. Broj koji u svakom pogledu premašuje cifru sveukupnog stanovništva Medine, uzimaju-ći u obzir i žene i djecu i starce. Da je kojim slučajem ova gomila ple-mena, ili regrutovanih vojnika izbila iznenada pred Medinu, bila bi to najveća opasnost po opstanak muslimanskog bića od početka islama. Međutim, medinsko vođstvo je bilo budno i trezveno. Danonoćno je imalo svoje izvidnice koje su motrile na sva zbivanja ne samo oko Medine već diljem Poluotoka. Sve ove plemenske skupine nisu se bile ni pomjerile iz svojih mjesta, a muslimani su već imali vijesti sa svim potrebnim podacima.

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je hitno sazvaio vrhovno vi-jeće “Šuru” na kojoj se raspravljalo o planu odbrane Medine i musli-mana. Nakon iscrpne analize čitave situacije i rasprave koja je vođena između Vijeća i vojnog vrha, složili su se da prihvate prijedlog časnog ashaba Selmana Farisije, r.a.

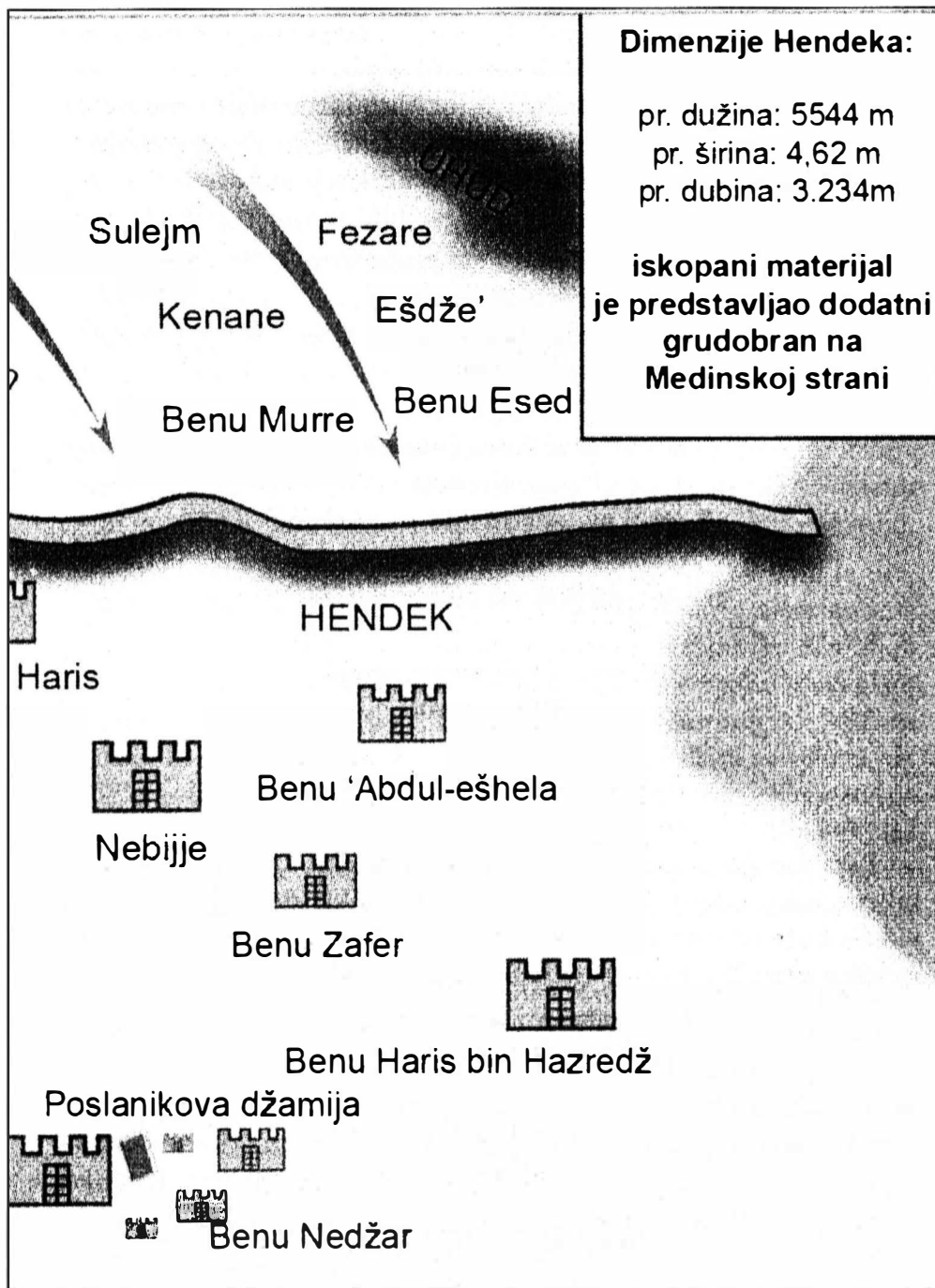
On reče: “Allahov Poslaniče, mi smo u Perziji imali običaj da se osiguramo hendekom (iskopanim kanalom oko grada) ako nas na-padnu u gradu.” To je bio mudar prijedlog i vrsta odbrambene taktike koju Arapi nisu poznavali do tada.

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je pohitao ovaj plan spro-vesti u djelo. Naredio je svakoj grupi od deset ljudi da iskopaju če-trdeset aršina kanala. Muslimani su s velikim elanom i ozbiljnošću pristupili ovom poslu. Kopali su rovove, a Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ih je bodrio i sam učestvovao u ovom poslu. Buhari navodi predanje Sehla ibn Sa’da: “Bili smo s Resulullahom, sallallahu alejhi ve sellem, na (hendeku) kopanju kanala oko Medine. Oni su kopali, a mi nosili zemlju na leđima. Tad je Resulullah pjevušio stihove:

‘Allahumme, la ajše illa ajšel-Ahira fagfir lil muhadžirine vel-en-sara’⁵⁵⁰

*Moj Allahu, ovaj život nije ništa,
tek je život, život Ahireta.*

⁵⁵⁰ Buharijev *Sahih*, Poglavlje o Bici na Hendeku, 2/588.

*Oprosti muhadžirima i ensarijama,
 ljudima mog ummeta.“*

Enes, r.a., prenosi: “Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je otišao da vidi kopanje hendeka. Ugledao je muhadžire i ensarije kako

kopaju, a bilo je prilično hladno jutro. Nisu imali sluge i robove da to rade umjesto njih. Kad je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ugledao ashabe kako su umorni i gladni, citirao je stihove:

*Allahumme innel-ajše, ajšel-ahire
fagfir bil ensari vel-muhadžire*

*Moj Allahu, zaista je pravi život
život Ahireta,*

*Oprosti ensarijama i muhadžirima
moga ummeta.*

Kopači mu odgovoriše svim srcem:
*Nahnul-lezine bajeu Muhammeda
Alel-džihadi ma bekina ebbeda.*

*Mi smo ti koji smo se zarekli
Muhammedu*

*Na vječni džihad dokle god smo
u životu.⁵⁵¹*

Bera ibn Azib kaže: “Vidio sam Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, kako odnosi zemlju iz kanala. Od silne prašine nije mu se vidjela koža na stomaku. Resulullah je znao dosta stihova. Čuo sam ga kako citira Ibn Revvahine stihove, dok je odvlačio zemlju.

*Allahumme lev la ente mehtedejna
ve la tesaddekna ve la sallejna*

*Fenzilenne sekineten alejna
ve sebbartil-akdame in la kina*

*Innel-ula kad begu alejna
ve in eradu fitneten ebejna.⁵⁵²*

Ovi stihovi u prevodu su prepričani:

„Gospodaru moj, da nije Tebe ne bismo bili na Pravom putu, ne

⁵⁵¹ Buharijev *Sahih*, 1/397, 2/588.

⁵⁵² Ibid, 2/589.

bismo znali udijeliti sadaku, niti klanjati namaz. Spusti na nas smiraj Svoj, i učvrsti nam noge ako posrnemo. Nevjernici nam nasilje čine. Ako hoće nered, mi ga odbijamo.” El-Bera nastavlja: “Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je posebnom dužinom melodije naglašavao rimu ovih stihova.”

Muslimani su s ushićenjem radili na kopanju hendeka. Uz veliki fizički napor od gladi su osjećali bolove u stomaku. Enes, r.a., priča: “Kopači su dobijali pregršt pšenice, od koje bi se za svaku grupu (od deset ljudi) pravio po jedan hljepčić, koji su prismakali sa malo masnoće. Ljudi su bili gladni, ali vodilo se računa o čuvanju zaliha hrane.”⁵⁵³ Ebu Talha priča: “Požalili smo se Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, na glad i podigli odjeću da mu pokažemo zavezan kamen, a Poslanik pokaza dva kamena.”⁵⁵⁴

Allah, dž.š., je povodom kopanja hendeka objavio ajete kojima Resulullahu, alejhi selam, potvrđuje poslanstvo. Džabir ibn Abdullah je vidio da Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, žestoko muči glad, pa zakla bravče, a njegova žena je samljela nekoliko pregršti pšenice i napravila jelo. Pozvao je Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, da dođe sa nekolicinom ljudi i da to pojedu, a da ostali ne znaju. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je poveo sve ljude sa hendeka. Bilo ih je hiljadu. Svi su jeli to isto jelo i svi su se najeli, a meso je ostalo kakvo je i bilo. Tijesto od koga je pravila i pekla hljeb ostalo je netaknuto.⁵⁵⁵

Sestra Nu‘mana ibn Bešira je donijela u pletenici hurmi, da ručaju otac im i daidža. Prošla je pokraj Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, i on joj zatraži hurmi. Ona mu istrese u krilo, a Resulullah pozva kopače hendeka da priđu i jedu. Prilazili su, uzimali i jeli, a hrpa hurmi se stalno povećavala dok se nije počela prosipati mimo krila. Svi su jeli i zasitili se.⁵⁵⁶

Mnogo interesantnije od ovoga pripovijeda Tirmizi. On prenosi od Buharije, a on od Džabira, koji kaže: “Dok smo kopali hendek, udarismo na veliku stijenu. Dovedosmo Resulullahu, sallallahu alejhi

⁵⁵³ Buharijev *Sahih*, 2/588.

⁵⁵⁴ Hadis bilježi Tirmizi, *Miškatul-mesabih*, 2/448.

⁵⁵⁵ Buhari, 2/588,589.

⁵⁵⁶ Ibn Hišam, 2/218.

ve sellem, i rekosmo: „Šta da činimo dalje, ova stijena se popriječila?” On reče: “Ja ću je izvaditi.” Zatim priđe, a uz stomak mu je bio privezan kamen. Tri dana smo proveli, a nismo ni zalogaja okusili. Resulullah je uzeo krampu i udario po stijeni, a ona se rasu u prašinu i pijesak.”⁵⁵⁷ El-Bera pripovijeda: “Dok smo kopali hendek, ispriječila nam se stijena koju nismo mogli razbiti krampom. Požalismo se Resulullahu, alejhi selam. On dođe, uze krampu i reče: ‘U ime Allaha’, zatim udari i reče: ‘Allahu ekber!’ Tada se odlomi komad. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče: ‘Dobio sam ključeve Šama. Tako mi Allaha, vidim njegove crvene dvorce.’ Potom zamahnu drugi put i udari. Otpade drugi komad, a on reče: ‘Allahu ekber! Osvojit ću Perziju, tako mi Allaha. Vidim bijele dvore na trgovima.’ Zatim udari treći put i reče: ‘Bismillahi.’ Zdrobi se ostatak stijene, a on reče: ‘Dobio sam ključeve Jemena. Tako mi Allaha, sa ovog mjesta vidim vrata Sane.’”⁵⁵⁸ Slično ovome Ibn Ishak pripovijeda od Selmana Farisije, r.a.⁵⁵⁹

Medina je imala dobar strateški položaj. Okruživala su je brda, kamenjari i plantaže palmi sa svih strana, osim sa sjeverne. Stoga je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, kao vrsni strateški i vojni stručnjak znao da će sva neprijateljska vojska navaliti na Medinu s te sjeverne strane i da je nemoguće prići lahko gradu sa ostalih strana. Stoga je hendek kopan samo s te sjeverne strane. Muslimani su kopali hendek po cijeli dan, a navečer bi se vraćali kućama na odmor. Hendek je završen prije dolaska idolopokloničke vojske pod zidine Medine.⁵⁶⁰ Kurejšije su se pomolile sa četiri hiljade vojnika koji se spustiše u sastajalište bujica, između Džurfe i Zegane. Gatafanska i plemena koja su im se pridružila usput iz Nedžda pomolila su se sa šest hiljada ratnika i smjestila se na Zenebi-Nekma s uhudske strane. *A kad su vjernici saveznike ugledali, rekli su: “Ovo je ono što su nam Allah i Poslanik Njegov obećali, i Allah i Poslanik Njegov su istinu govorili!” – i to im je samo učvrstilo vjerovanje i predanost.* (El-Ahzab, 22) Kad su munafici i prevrtljivi slabići ugledali ovu silnu vojsku, srca su im se pokolebala i strah ih je obuzeo: *Kad su licemjeri i oni bolesna*

⁵⁵⁷ Buharijev *Sahih*, 2/588.

⁵⁵⁸ Nesaijev *Sunen*, 2/56, Ahmed u *Musnedu*, 4/303. Ovo je Nesaijeva verzija. Ovo predanje on bilježi od neimenovanog ashaba.

⁵⁵⁹ Ibn Hišam, 2/219.

⁵⁶⁰ Ibid, 3/330, 331.

srca govorili: "Allah i Poslanik Njegov su nas samo obmanjivali kad su nam obećavali!" (El-Ahzab, 12)

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je izišao sa tri hiljade muslimana, okrenuo leđa brdu Sel'u i tu se utaborili. Između njih i neprijatelja je bio hendek. Parola im je bila: Oni neće pobijediti. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je u Medini za zamjenika postavio Ibn Ummi Mekktuma. Naredio je ženama i djeci da se sklone u medinske tvrđave.

Kada su mušrici odlučili napasti muslimane i provaliti u Medinu, ugledali su širok kanal. To ih je primoralo da uspostave blokadu grada za koju se nisu spremili kad su pošli. Hendek, kao novina u strategiji ratovanja, u potpunosti ih je iznenadila. Nisu je mogli ni predvidjeti, a kamoli planirati kako da se postave prema njoj. Mušrici su srdito hodali duž kanala, bez uspjeha da pređu. Ipak su tragali za slabom tačkom odakle bi im pošlo za rukom da prodru u grad. Muslimanska vojska je izlazila u izvidnicu, napadajući mušrike strijelama, kako ne bi mogli narušiti kanal, ili ga zatrpali na nekom mjestu i time napraviti prolaz za napad.

Kurejšijskim junacima je dojadilo da beskorisno stoje ili šetkaju oko hendeka. Nisu mogli opsadom ništa učiniti, a nisu bili ni spremni za to. Stoga se jedna grupa mušrika u kojoj su bili Amr ibn Abdududd, Ikrime ibn Ebu Džehl i Dirar ibn el-Hattab, izdvojila i našla najuže mjesto na kanalu da ga preskoče. Na konjima su išli okolo između zidova hendeka, unutar kanala. Pred njih iziđe Alija ibn Ebu Talib sa grupom muslimana i blokiraše im uski prolaz kojim su uskočili u kanal. Amr ga pozva na dvoboj. Alija ibn Ebu Talib mu uputi nekoliko riječi, zbog kojih se ovaj raspali, a bio je jedan od hrabrih mušričkih junaka. Skočio je sa konja i krenuo na Aliju. Nakon hrvanja i tuče, Alija ga ubi. Ostali su bili poraženi, pa pobjegoše iz hendeka preko istog prolaza. Bili su uplašeni. Ikrime je, bježeći od Amra, u strahu ostavio svoje koplje.

Mušrici su pokušavali u nekoliko sljedećih dana prodrijeti preko hendeka, ili napraviti prijelaz preko njega, ali su ih muslimani uporno ometali. Napadali su ih strijelama i kopljima. Tako su im svi pokušaji propali.

Zbog ovih čestih nužnih i neophodnih akcija, Resulullahu, sa-

llallahu alejhi ve sellem, i muslimanima je prošlo nekoliko namaza. Muslim i Buhari bilježe od Džabira, r.a., da je Omer ibn el-Hattab došao na dan Bitke na Hendeku i psovao kurejšijske nevjernike, a zatim rekao: “Allahov Poslaniče, nisam stigao klanjati, a sunce samo što nije zašlo. Šta da radim?” Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, mu reče: “Tako mi Allaha, ni ja nisam klanjao. “Tada uzesimo abdest, te klanjasmo ikindiju nakon zalaska sunca, a iza nje klanjasmo akšam. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je bio veoma žalostan što mu je prošao ikindija-namaz, pa zamoli Allaha da kazni mušrike. Buhari bilježi Alijino predanje da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, na Dan Hendeka rekao: “Neka im Allah napuni kuće i grobove vatrom, zato što su nas zadržali od ikindijskog namaza, pa ga moradosmo klanjati poslije zalaska sunca.”⁵⁶¹

U Ahmedovom i Šafijinom *Musnedu* stoji da su muslimani, zbog zauzetosti oko mušrika, propustili podne, ikindiju, akšam i jaciju, pa su sve namaze klanjali zajedno. Nevevi kaže: “Način spajanja, kako stoji u ovim predanjima, desio se u vrijeme događanja na Hendeku. Ta opsada je trajala samo nekoliko dana, pa je i spajanje namaza dozvoljeno samo u izuzetnim situacijama.”⁵⁶²

Iz navedenih hadisa zaključujemo da je pokušaj proboja preko hendeka trajao više dana. Mušrici su nadirali, a muslimani se branili. Hendek je bio između njih, te zbog toga nije ni došlo do direktnog sukoba i krvavog rata. Obje strane su se zadovoljile prebacivanjem strijela i kopalja, kad nije moglo drugačije. U čitavom mušričkom pohodu i muslimanskoj odbrani, s obje strane je poginulo samo nekoliko ljudi. Šest muslimana i deset mušrika pogodeno je strijelom, a dvojica sabljom.

U ovom streljačkom prebacivanju Sa’d ibn Muaz, r.a., je ranjen kopljem u ruku, pa mu je presječena središnja vena. Ranio ga je Kurejšija Habban ibn el-Arka. Sa’d se pomoli Allahu dovom: “Moj Allahu, Ti znaš da nemam dražeg neprijatelja s kojim bih se borio u Tvoje ime od neprijatelja koji je zanijekao Tvoga Poslanika i protjerao ga iz kuće. Ja sam siguran, Gospodaru moj, da si Ti odredio rat između nas i njih, pa ako treba s njima još ratovati, poživi me zbog rata, zbog

⁵⁶¹ Buharijev *Sahih*, 2/59.

⁵⁶² *Nevevijevev komentar Muslimovog Sahiha*, 1/227.

borbe protiv njih, a u Tvoje ime. A ako je rat gotov, onda neka ova moja vena pukne i neka umrem od nje.”⁵⁶³ Na kraju dove reče: “Ne dozvoli da umrem dok ne ugledam poraz Benu Kurejze.”⁵⁶⁴

Dok su muslimani preživljavali ove teške trenutke na borbenoj liniji, u svojim jazbinama su se prevrtale ove otrovne zmije, kujući novu zavjeru, želeći da izliju svoj otrov muslimanima u tijelo. Najveći zlikovac Benu Nadira, Huzej ibn Ahtab, pohitao je kod Benu Kurejze (Jevreji) i došao do njihovog vođe Ka’ba ibn Eseda, potpisnika ugovora i čuvara zadane riječi. On je obećao Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, da će mu priteći u pomoć u slučaju izbijanja rata. Huzej je stigao do Ka’bovih vrata koja mu ovaj zalupi pred nosom. Međutim, Huzej je bio toliko uporan da mu Ka’b otvori vrata. Huzej reče: “Došao sam kod tebe zbog starog poznanstva i veza. Doveo sam Kurejšije i svu njihovu gospodu i junake. Eno ih na sastajalištu bujica od Rume. I doveo sam Gatafan sa njihovom gospodom i ratnicima. Eno ih na Zenebi-Nukmi kod Uhuda. Obećali su mi da neće otići dok ne porazimo Muhammeda i one s njim.” Ka’b mu odgovori: “Došao si kod mene u nezgodno vrijeme. Ne može iz vedra neba grmiti i sijevati. Teško tebi, Huzejne! Pusti me na miru. Muhammed je prema meni iskren i osoba koja drži do obećanja.”

Huzej je bio uporan sa Ka’bom dok ga nije uspio nagovoriti da prekine zakletvu na vjernost i iznevjeri zadanu riječ. Učinio je to pod uvjetima: ukoliko Kurejšije i Gatafan odustanu od borbe s Muhammedom, on će ih skloniti u svoju tvrđavu, pa šta se desi s jednim, neka bude i s drugim. Ka’b ovim potezom raskinuo ugovor s Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem, i pristupio savezu sa mušricima.⁵⁶⁵

I, zaista, Jevreji Benu Kurejze su krenuli sa pripremama za rat. Ibn Ishak kaže: “Safija, Abdulmuttalibova kćerka, bila se sklonila u Hassan ibn Sabitovu kuću. Bio je i on sa ženama i djecom. Safija priča: ‘Pokraj nas prođe neki Jevrej. Obilazio je oko bedema. Znali smo da su Benu Kurejza stupili u rat sa Resulullahom, sallallahu alejhi ve sellem, jer su prekinuli ugovor. Nas nije imao niko odbraniti, jer su

⁵⁶³ Buharijev *Sahib*, 3/591.

⁵⁶⁴ Ibn Hišam, 3/337.

⁵⁶⁵ Ibn Hišam, 2/220, 221.

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, i svi ratnici van Medine, brane nas na hendeku. Ma šta da se nama desi, oni nam ne mogu doći u pomoć. Tada rekoše: ‘O Hassane, vidiš ovog Jevreja? On nam ne misli dobro. Ja se bojim i njega i njegovih Jehudija koji nas mogu osramotiti, a nema ni Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, ni njegovih drugova. Sidi dolje i ubij ga.’ Hassan mi odgovori: ‘Tako mi Allaha, nemam ja za to hrabrosti.’ Safija nastavi: ‘Ja se obukoh, uzeh jedno drvo i siđoh do njega, zatim ga izudarah batinom dok ga ne ubih. Vratih se na bedem i rekoše: ‘O Hassane, sidi dole i uzmi stvari s njega. Ja bih to učinila, ali je on muško.’ Hassan očito nije smio ni ovo učiniti,⁵⁶⁶ nego reče da mu ne trebaju njegove stvari.”⁵⁶⁷

Ako ostavimo po strani pjesnika Hassana ibn Sabita, nailazimo na vrlo hrabru ženu, Safiju, koja je strogo vodila računa da očuva ugled muslimankama. Vjerovatno su Jevreji mislili da ove bedeme čuva muslimanska vojska, pa su poslali svoga špijuna da to izvidi, ne znajući da su bili potpuno nezaštićeni. Međutim, ubistvo njihovog špijuna ih je navelo na takvo razmišljanje, pa nisu više smjeli nikoga ni poslati. Međutim, ipak su pružali pomoć mušričkoj vojsci pokazujući djelom da su uz njih, a protiv muslimana. Stoga ih muslimani kazniše i uzeše im dvadeset deva.

Vijest o izdaji Jevreja Benu Kurejza stigla je do Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, i muslimana, pa je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, hitno poslao ljude da utvrde pravo stanje. Ako budu prekršili ugovor i prekinuli primirje, onda će ih Alejhisselam napasti kako to nalažu vojna pravila. U izvidnicu krenuše Sa’d ibn Muaz, Sa’d ibn Ubade, Abdullah ibn Revaha, Havvat ibn Džubejr. Reče im: “Idite i provjerite da li je tačna ona vijest koja je došla do nas? Ako je tačna, pošaljite mi signal, ali ne objavljujte javno pred narodom. A ako je vijest lažna, onda je glasno obznanite, neka narod čuje.” Kada su se muslimani približili, vidješe da je stanje gore nego što su očekivali. Dočekali su ih s psovkom i mržnjom. Uvrede su uputili i Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem. Rekoše: “Ko je Resulullah,

⁵⁶⁶ Možda zato što je bio pjesnik i vjerovatno je imao strah od prolijevanja krvi, ili je možda bio bolestan... (prim. prev.)

⁵⁶⁷ Ibn Hišam, 2/228. Hafiz Ibn Hadžer navodi da ovo predanje bilježi Ahmed s pouzdanim lancem prenosilaca od Abdullaha Ibn Zubejra. *Fethul-Bari*, 6/285, komentar *Knjige o pet obaveznih namaza*, Poglavlje 18, Buharijevog *Sahiba*.

a.s? Nema primirja između nas i Muhammeda, a nema ni ugovora.” Muslimani se vratili u Medinu i signalizirali Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, šifrom: “Adal i Kara.”, što znači da su Jevreji učinili isto što i pripadnici Adala i Karea sa ashabima na Dan Er-Redžia. I pored nastojanja da sakriju lošu vijest, ljudi saznaše za ovu tešku jevrejsku obmanu i ugledaše pred sobom još jednu veliku opasnost. Za muslimane je situacija bila teža nego se moglo zamisliti. Između njih i Benu Kurejze nije postojala prirodna prepreka koja bi štitila poledinu muslimana. Oni su mogli udariti sa leđa, a muslimani su ispred sebe imali brojčanu silu preko koje se nisu mogli povući. A muslimanske žene i djeca su bili u blizini ovih agresivnih napadača, bez sigurne zaštite i odbrane. Bili su u upravo onakvoj situaciji kakvu opisuje Kur’an: *Kada su vam došle i odozgo i odozdo, a duša došla do grkljana, i kada ste o Allahu svašta pomišljali, tada su vjernici bili u iskušenja stavljeni i ne mogu biti gore uznemireni.* (El-Ahzab, 10-11)

Jedan od munafika počeo je plesti smutnju govoreći: “Muhammed nam obeća da ćemo se opskrbiti blagom Kisre i Kajsara (Perzije i Bizantije), a danas nam niko ne garantira da možemo sigurno otići i u nužnik.” Jedan drugi dobaci Resulullahu, a.s: “Neprijatelj će osramotiti naše kuće. Dozvoli nam da odemo odavde i da se vratimo svojim kućama. Naše kuće su van Medine.” O ovima je Allah, dž.š., objavio: *Kad su licemjeri i oni bolesna srca govorili: „Allah i Poslanik Njegov su nas samo obmanjivali kad su nam obećavali!“ , kad su neki među njima rekli: „O stanovnici Jesriba, (Medine) ovdje vam nema stanka, zato se vratite!“ , a drugi među njima su tražili dopuštenje od Vjerovjesnika i govorili: „Kuće su naše nezaštićene!“ – a nisu bile nezaštićene, već su se oni htjeli izvuci.* (El-Ahzab, 12-13)

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, se povukao u razmišljanje od momenta kada je čuo za izdaju Benu Kurejza. Dugo je ležao i ču-tao. U jednom momentu ustade i povika: “Allahu ekber! Muslimani, budite radosni! Allahova pomoć i pobjeda stižu!” Nakon ovoga je skovao plan za borbu. Kao dio ovog plana, poslao je stražu u Medinu da zaštiti žene i djecu od odmazde. Potom je ostalo ono bez čega se nije moglo izići iz ove situacije – odlučujući sukob koji će uništiti saveznička plemena. Da bi olakšao situaciju, odlučio je sklopiti primirje sa Ujejom ibn Hisnom i El-Harisom ibn Avfom, dvojicom poglavara Gatafana, te da im da trećinu medinske ljetine, a da oni sa

svojim narodom napuste ostala plemena. Tada bi se muslimani žestoko obračunali sa Kurejšijama, čiju su snagu dobro poznavali. Oko ovog Resulullahovog prijedloga povela se rasprava. On je zatražio mišljenje Sa'da ibn Muaza i Sa'da ibn Ubadu. Odgovoriše mu: "Allahov Poslaniče, ako ti je tako Allah naredio, mi se pokoravamo, a ako to ti hoćeš da uradiš radi nas, nama to ne treba. Prije islama smo činili širk Allahu i vjerovali u kipove. Oni se ni ranije nisu nikada hranili našim plodovima, osim u gostoprimstvu, ili kad bi ih kupili. A sada, kada nas je Allah, dž.š., počastio islamom i uputio nas u vjeru, kada nas je s tobom nagradio, zar da im sada damo od naše imovine? Tako nam Allaha, ne! Mi ćemo njima dati samo ono što im sablje naše pruže." Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je prihvatio njihovo mišljenje i reče: "Želio sam to uraditi radi vas, pošto sam vidio da su svi Arapi stali pod jednu zastavu protiv nas."

Nakon ovoga Uzvišeni Allah, Njemu hvala, je učinio nešto na štetu neprijatelja – zavadio ih je, razjedinio i oslabio njihovu snagu i želju za borbom. Povod je bila posjeta jednog čovjeka iz plemena Gatafan kod Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, a zvao se Nuajm ibn Mes'ud ibn Amir el-Ešdžei, r.a., i reče: "Allahov Poslaniče, ja sam primio islam. Niko iz mog naroda ne zna da sam musliman. Naredi mi šta trebam raditi." Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, mu reče: "Ti si jedinka, pomози nam koliko možeš. Rat je vještina, taktika i varka." On odmah ode kod Benu Kurejze – s njima se u predislamsko doba dobro družio – i kad ga primiše, reče: "Vi znate koliko vas ja volim i cijenim i u kakvom sam odnosu sa vama." Oni odgovoriše: "Tako je, znamo." On nastavi: "Kurejšije nisu kao vi i ne misle kao vi. Vi ste na svojoj zemlji, u svojim kućama, sa svojom djecom, ženama i rodbinom. Imate svoj imetak. Za vas nije moguće da se selite odatle i mijenjate mjesto boravka. Znate i to da su Kurejšije i Gatafanci došli da ratuju protiv Muhammeda i njegovih drugova. Vi ih podupirete i pomažete protiv njega. Njihova zemlja, imeci, žene i djeca su na sigurnom i nisu u opasnosti, daleko su od Muhammeda. Ako se ukaže prilika Kurejšijama i Gatafancima, oni će to osvojiti, a ako ne, vratit će se svojim kućama, a vas će ostaviti da se sa Muhammedom obračunate." Oni povikaše: "A šta treba da radimo, o Nuajme?" On odgovori: "Nemojte se s njima zajedno boriti dok vam ne dadnu svoje ljude kao garanciju (da budu vaši taoci)." Oni rekoše: "Dao si

nam ideju.” Nuajm potom ode od njih i dođe kod Kurejšija. Reče im: “Vi dobro znate koliki sam vam ja prijatelj. Želim, stoga, da vam dam jedan savjet!” Rekoše: “Dobro.” „Slušajte,” – reče on – „Jevreji su se pokajali što su prekršili zadanu riječ i ugovor sklopljen sa Muhammedom i njegovim drugovima. Oni su ga obavijestili da će uzeti od vas ljude i poslati ih Muhammedu kao taoce, a zatim će ga potpomoći protiv vas. Ako, kojim slučajem, zatraže od vas taoce, nemojte im ih dati.” Nakon toga ode kod Gatafana pa i njima ispriča isto. Kad dođe subota večer, ševvala, 5. h.g., Kurejšije poslaše poruku Jevrejima: “Mi nismo na svojoj zemlji. Propast će nam konji i deve, osiromašit ćemo. Dignite se s nama da se zajedno borimo protiv Muhammeda.” Jevreji su im odgovorili: “Vi znate šta je bilo s prijašnjim Jevrejima kad su radili subotom. A uz to, i kad prođe subota, mi se nećemo boriti sa vama, dok nam ne budete dali svoje ljude koji će nam biti garancija (taoci) za kasnije.” Kada su Kurejšije čule ovu vijest i oni i Gatafanci rekoše: “Bog ti dao, Nuajme, što si nas posavjetovao. Istinu si rekao.” Oni poslaše odgovor Jevrejima: “Mi, tako nam Boga, nećemo nikoga dati. Bolje vam je da idete sa nama da se borimo protiv Muhammeda!” Kurejze tada povikaše: “Nuajm je rekao istinu!” Spremiše se i međusobno se sukobiše. Između Jevreja i idolopoklonika se pojavi razdor.

Muslimani su molili Uzvišenog Allaha: “Gospodaru, pokrij našu sramotu i učini sigurnim naše porodice.” Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je molio Allaha, dž.š., protiv nevjerničkih skupina koje su se nalazile oko njih: “Gospodaru moj, Ti Koji si spustio Knjigu i Koji brzo račune svidaš, pokori i porazi ujedinjenog neprijatelja. Gospodaru moj, porazi ih i rasturi ih.”⁵⁶⁸ Allah, dž.š., je uslišao Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, dove. Nakon što su se Jevreji i mušrici zavadili, i nakon što su sablje sijevnule, Allah, dž.š., je poslao tako strašan vjetar. Bilo je čudo gledati kako lete šatori, predmeti, stvari, drveće, ljudi. I odjednom, uz taj strašni tufan, zemlja se zatresla od meleka koje je Allah poslao i strah se nastani u njihova srca, uzdrma njihovu snagu, sigurnost i samopouzdanje.

Resulullah je te strašne noći poslao Huzejfu da vidi šta rade dušmani. On ih zateče u pređašnjem stanju. Trčali su bezglavo unaokolo,

⁵⁶⁸ Buharijev *Sahih*, 1/411, *Knjiga o bitkama*, 2/590.

kupili što im je do ruke dolazilo i bježali. Huzejfe se vrati i prenese Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, da se plemena razilaze. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je zahvaljivao Allahu, dž.š., Koji je odbio neprijatelja, a da ništa nisu dobili niti ikog ubili. Allah, dž.š., je Svoje obećanje ispunio, Svoju vojsku osnažio, Svog Resula pomogao, a Sam dušmane porazio. Nakon ovoga, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, i muslimanska vojska su se vratili u Medinu.

Bitka na Hendeku je bila 5. h.g. u ševvalu, prema ispravnijem mišljenju. Mušrici su u opsadi Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, i muslimane držali mjesec dana ili malo manje. U nekim historijskim izvorima stoji da je opsadno stanje počelo u mjesecu ševvalu, a završilo se u zul-ka'deu. Prema Ibn Sa'du, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, se sa Hendeka vratio u Medinu 23. zul-kadea.

Bitka El-Ahzab ili Hendek, nije prouzročirala nikakve štete. To je bila bitka nerava, psihološki rat. Iako nije bilo velikih gubitaka, niti štete, za muslimane je to bila najteža i najopasnija bitka u historiji islama. Bio je to poraz za mušrike, a pouka i poruka da nijedna arapska sila ne može poraziti malu muslimansku vojsku koja izrasta u Medini. Arapi nisu imali više nikakvih šansi, jer nisu ni mogli sakupiti veću silu u ljudstvu od ove koja je došla do Medine udružena i sastavljena od mnogih plemena. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao nakon njihovog bijega: "Od sada ćemo mi njih napadati, a ne oni nas. Mi ćemo ići na njih."⁵⁶⁹

⁵⁶⁹ Buharijev *Sahih*, 2/590.

POHOD NA BENU KUREJZA

Na dan kada se Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, vratio u Medinu, Allah, dž.š., mu je poslao Džibrila, a.s., u samo podne. On se okupao u Ummu Seleminoj kući. Džibril mu se obrati: “Jesi li to odložio oružje? Znaj da meleki nisu odložili svoje oružje. Sada se vraćam samo iz razloga što je to narod tražio. Stoga, okupi ljude i kreni protiv Benu Kurejze. Ja ću ići ispred tebe i drmati njihove utvrde. U njihova srca ću ulijevati strah.” Džibril, alejhi selam, je tada krenuo zajedno s ostalim melekima. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, naredi muezinu da obznani svijetu: “Ko je poslušan i pokoran, neka ikindiju-namaz klanja tek kada stignemo kod Benu Kurejza.” On u Medini ostavi Ibn Ummu Mektuma, a bajrak dade Aliji ibn Ebu Talibu i uputi vojsku prema Benu Kurejzi. Kada se približio zidinama Benu Kurejze, Alija ču ružan govor o Resulullahu, a.s. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je krenuo na čelu muhadžira i ensarija. Zaustavili su se kod bunara Ena. Muslimani se odazvaše Poslanikovom pozivu i smjesta krenuše prema Kurejzi. Ikindija ih zateče na putu. Neki rekoše: “Ikindiju ćemo klanjati kako nam je naređeno, kod Benu Kurejza.”, tako da su je neki klanjali tek nakon jacije. Drugi rekoše: “Nije se to od nas tražilo, već se tražilo da brzo stignemo na odredište.”, pa klanjaše ikindiju na putu. Poslanik nije ukorio nijednu stranu.

Muslimanska vojska je kretala ka Benu Kurejzi u grupama. Kada su i oni zakašnjeli sustigli Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, bilo ih je tri hiljade. Imali su trideset konja. Opkoliše Benu Kurejze i uspostavili opsadu. Kada opsada potraja i kada ih pritisnu glad, jevrejski poglavar Ka'b ibn Esed predloži:

1. da se predaju i prime islam, te tako sačuvaju živote, imetak, potomstvo i žene. Ka'b im reče: “Tako mi Boga, obistinilo vam se do sada da je Muhammed Božiji poslanik, a o tome kaže i vaša Sveta knjiga.”

2. da svojim rukama pobiju svoju djecu i žene i da sa sabljama navale na Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, i muslimane, te da se bore do pobjede ili smrti;

3. ili da iznenade Resulullaha i muslimane u subotu, zato što oni ne očekuju napad u subotu. Jevreji odbiše sva tri prijedloga. Njihov vođa, Ka'b ibn Esed, ljutito reče: "Nikad, od kada vas je majka rodila pa do sada, niste imali odlučnosti ni pameti."

Nakon svega ovoga Benu Kurejzi nije ostao drugačiji izbor, već da potpadne pod Resulullahov, sallallahu alejhi ve sellem, sud. Prije toga su od nekih muslimana, svojih saveznika, željeli saznati šta će biti s njima ako prihvate Resulullahovu presudu. Poslali su molbu Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, da im pošalje Ebu Lubabea da ga pitaju za savjet. On je bio s njima u dobrim odnosima. Njegova djeca i imanja bila su na području Beni Kurejze. Kad ga ugledaše, grupa ljudi, žena i djece, krenu prema njemu plačući. On ih umiri, a oni upitaše: "Šta misliš, Ebu Lubabe, da li da prihvatimo da nam Muhammed sudi?" On odgovori: "Da!", a zatim pokaza rukom ispod vrata, kazavši im da ih čeka klanje. Ebu Lubabe je istog momenta shvatio šta je uradio, to jest da je prevario Allaha i Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pa se direktno uputi u Medinu, ne svraćajući kod Resulullaha, a.s. Kad je stigao u Poslanikovu, a.s., džamiju, zaveza se za stub džamije i zakle se da ga neće niko odvezati dok ga Resulullahova ruka ne odveže i da neće više nikada njegova noga kročiti na zemlju Beni Kurejze. Kad vijest dođe do Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, on reče: "Da je došao direktno do mene, oprostio bih mu, ali kad je uradio to što je uradio, neću ga odvezati s tog mjesta dok mu Allah ne oprost." "

I pored toga što je Ebu Lubabe nagovijestio Benu Kurejzi, oni odlučiše da prihvate Resulullahov, sallallahu alejhi ve sellem, sud nad sobom. Mogli su dugo odolijevati opsadi, jer su u zalihama imali svega dovoljno. S druge strane, muslimani su bili na vjetrometini, izloženi hladnoći, gladi i iscrpljenosti, usljed kontinuiranih sukoba prije Bitke na Hendeku. Rat sa Kurejzom je bio psihološkog karaktera. Allah, dž.š., je uselio strah u njihova srca. Postepeno su gubili moral. Ni muslimani nisu više mogli trpiti, pa Alija ibn Ebu Talib i Zubejr ibn el-Avam istupiše i Alija viknu: "O vjernička brigado, tako mi Allaha, okusit ću ono što je Hamza okusio, ili ću osvojiti njihove utvrde."

Tada odlučiše da prihvate Resulullahovu, sallallahu alejhi ve sellem, presudu. On naredi da se muškarci zarobe. Ruke su im vezali pod nadzorom ensarije Muhammeda ibn Seleme, a žene i djecu su odvojili na drugu stranu. Predstavnici plemena El-Evs dođoše do Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, i rekoše: “O Allahov Poslaniče, učinio si sa Benu Kajnuka ono što znamo, a oni su bili saveznici naše braće El-Hazredž. A ovi su naši šticienici. Budi dobar prema njima.” Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, upita: “Da li bi vam bilo drago da im sudi neko vaš?” Odgovoriše: “Da.” Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče: “Neka to bude Sa’d ibn Muaz.” Oni odgovoriše: “Prihvatamo.” Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, posla poziv Sa’d u ibn Muazu u Medinu. On nije krenuo na put zbog rane zadobijene u Bici na Hendeku. Uzjahao je magarca i došao do Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, a Jevreji, sada kao njegovi šticienici, povikaše: “O Sa’de, budi blag i dobar prema svojim podanicima. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, te je postavio da budeš dobar.” On je šutio i ni jednu im nije odgovarao. Kada mu dojadiše s govorom, on reče: “I Sa’d u dođe vrijeme da ga se ne tiče šta će ko o njemu pričati kada je u ime Allaha.” Kada to čuše, neki od njih se vratiše u Medinu. Ljudi su im izjavljivali sućut.

Kada Sa’d dođe do Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, Poslanik reče ashabima: “Pomozite svome prvaku.” Oni ga spustiše i rekoše: “Sa’de, ovaj narod prihvata tvoj sud.” A on dodade: “I moja odluka će se sprovesti u djelo?” Odgovoriše: “Da.” “A hoće li je muslimani prihvatiti?” Rekoše: “Da.” “I ostali prisutni?”, pa okrenu lice na stranu gdje je sjedio Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, iz poštovanja prema njemu. “Da.” “Važit će i za mene.” – odgovori Resulullah. On tada reče: “Moja presuda je da se muškarci pobiju, djeca zarobe, a imetak podijeli.” Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče: “Donio si sud prema Allahovom zakonu koji je iznad sedam nebesa.”

Sa’dova presuda je bila više nego pravedna. Benu Kurejza su, uz neprijateljstvo, izdaju, prevaru i zlo koje su nanijeli muslimanima, spremili oružje za krvavi obračun sa muslimanima. Nakon pregleda njihovih kuća, otkriveno je 1500 sablji, 2000 strijela i kopalja, 300 oklopa, 500 kaciga i kofa.

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, naredi da se muškarci Benu Kurejza zatvore u kuću Harisove kćerke, žene iz plemena Benu Ned-

ždžar. Za njih su se iskopale rupe na trgu Medine. Odvodili su ih na rupe i tu ih ubijali, grupu po grupu. Oni koji su bili u zatvoru s vođom Ka'b ibn Esedom, upitaše ga: "Šta misliš, šta nas čeka?" On odgovori: "Zar ni ovdje pameti nemate? Zar ne vidite da se pozvani ne protivi, a ko od vaših ode, ne vraća se!? Tako mi Boga – smrt!" Bilo je oko 600 ili 700 pogubljenih.

Jedino na ovaj način moglo se stati u kraj zmijama otrovnicama i njihovom zlu i izdaji. Oni su prekršili zadanu riječ, pogazili čvrsti ugovor, pomagali ujedinjenim plemenima da unište muslimane u najtežem momentu. S ovim postupcima su upisani u najveće ratne zlikovce koji su zaslužili smrtnu kaznu.

U ovoj skupini je ubijen je i šejtan Benu Nedira, najveći saveznički zlikovac i spletkaroš svih vremena, Huzej ibn Ahtab, Safijin otac, majke svih mu'mina, r.a. On je ušao sa Benu Kurejzom u savez kada su ih napustile Kurejšije i Gatafani, pa se s njima utvrdio. Ispinjavajući time obećanje dato Ka'bu ibn Esedu u vrijeme Bitke na Hendeku, kad je došao da od Kurejze traži prekid ugovora, i da pritekne u pomoć plemenima. Kad ga privedoše svezanog do Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, Ka'b reče: "Neću koristiti sebe zbog neprijateljstva prema tebi, ali onaj ko se bori protiv Allaha, dž.š., biva pobijeđen." Zatim reče: "O ljudi, nema sumnje u Allahovu naredbu, tu je Knjiga i Njegova odredba i krvavi obračun koji je Allah propisao za Israelićane." Zatim sjede, pa mu odsjekoše glavu. Od njihovih žena ubijena je samo jedna, koja je ubila muslimana Hallada ibn Suvejda, bacivši na njega veliki kamen. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je naredio da ne ubijaju one koji nisu punoljetni. Takav je bio Atijja el-Kerezi. On je ostao u životu, zatim primio islam i ubrojao se u ashabe.

Sabit ibn Kajs zatraži od Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, da mu pokloni Ez-Zubejra ibn Bataa s njegovim imetkom i porodicom. Muslimani to odobriše. Sabit reče Ez-Zubejru: "Meni te je poklonio Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, i tvoj imetak i tvoju porodicu. Oni su sad tvoji." Ez-Zubejr, nakon što saznade za ubistvo svoga plemena, reče: "Ja od tebe tražim, radi našeg ranijeg prijateljstva, da me pošalješ za mojim narodom." Sabit ga, zaista, posla za onima koje voli, odrubivši mu glavu. Od njegove djece u životu ostavi Abdurrahmana ibn Zubejra, koji primi islam i postade ashab. Također, Ummul-Munzir, Selma, poznata kao Kajsova kćerka zatraži

da joj poklone Rufaa ibn Samuela el-Kureziju, pa to i učiniše. Ona ga ostavi u životu, a on primi islam i postade ashab. Te noći je islam primila jedna grupa pomilovanih Israelićana. Oprostili su im krv, imetke i porodice.

Medinu je napustio i jedan neutralni Jevrej koji nije učestvovao u neprijateljstvu prema Resulullahu, a.s. Zvao se Amr ibn Sadis. Njega je ugledao Muhammed ibn Meslema, vođa Poslanikove straže, pa kada ga prepozna, pusti ga da ode, ali ne znade kamo je otišao.

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je podijelio imovinu Benu Kurejze, nakon što je odvojio petinu. Tri dijela za konjanike i to jedna za njih lično, a dvije mjere za ishranu konja i održavanje opreme, te jedna mjera za pješake. Roblje posla u Nedžd po Sa'dom ibn Zejdu, ensariji, da za njih kupi konje i oružje.

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je odabrao za sebe Rejhanu, Amr ibn Hanakatovu kćer, koja je bila kod Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, u vlasništvu sve do njegove smrti, kako kaže Ibn Ishak⁵⁷⁰, a El-Kelbi veli: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ju je oslobodio zarobljeništva i 6. h.g. je oženio. Ona je umrla kada se on vratio sa Oprosnog hadždža, pa ju je zakopao u Džennetul-Bekii."⁵⁷¹

Kada se problem sa Kurejzom završio, Allah, dž.š., usliši dovu Svoga dobrog roba Sa'd ibn Muaza, r.a., koju smo ranije naveli u okviru Bitke na Hendeku. Nakon bitke, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je njemu razapeo šator u svom mesdžidu da ga može obilaziti u bolesti. Kada je stradalo pleme Benu Kurejza i njegova rana se raspade. Aiša, r.a., priča: "Rana mu se raspade i nisu je mogli nikako previti, jer je krv stalno tekla. U mesdžidu je bio, također, šator Beni Gafara. Kad je krv dotekla do njih, upitaše: „O komšije, šta nam ovo dolazi sa vaše strane?“ To je Sa'd krvario. Ubrzo je umro."⁵⁷²

Buhari i Muslim prenose od Džabira da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Zatresao se Aršur-Rahmani (Božije prijestolje) zbog Sa'd ibn Muazove smrti."⁵⁷³ Tirmizi je ocijenio vjerodo-

⁵⁷⁰ Ibn Hišam, 2/245.

⁵⁷¹ *Telkih fuhum ehlil-eser*, str. 12.

⁵⁷² Buharijev *Sahih*, 2/591.

⁵⁷³ Buharijev *Sahih*, 1/536, Muslimov *Sahih*, 2/294, Tirmizijev *Džami*, 2/225.

stojnim Enesov hadis gdje kaže: “Kada su ponijeli Sa’d ibn Muazovu dženazu, munafici su rekli: ‘Kako je lagahno njegovo tijelo.’, a Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče: ‘Zaista su ga meleki nosili.’”⁵⁷⁴

U toku opsade Benu Kurejze, ubijen je jedan musliman, Hallad ibn Suvejd. Ubila ga je Jevrejka kamenom. U toku opsade umro je prirodnom smrću Ebu Sinan ibn Mihsan, Ukkašov brat.

Ebu Lubabe je, svezan za stub, u mesdžidu proveo šest noći. Žena mu je dolazila za svaki namaski vakat, pa bi ga odvezala da klanja, a onda bi ga opet svezala. Do Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, dođe njegova dova pokajanja, navečer, dok je bio u Ummu Selemi-noj kući. Ummu Selema ustade i kroz kućna vrata reče Ebu Lubabi: “Obraduj se, o Ebu Lubaba, Allah ti je oprostio.” Ljudi pohitaše da ga oslobode, a on odbi pomoć bilo koga osim Resulullaha, a.s. Kada je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, išao na sabah-namaz, prošao je pokraj njega i odvezao ga.

Na kraju da još jednom spomenemo da je ova bitka, “El-Ahزاب” i Benu Kurejza, bila u zul-kadeu, 5. h.g. i da je opsada trajala 25 dana.⁵⁷⁵

Allah, dž.š., je povodom Bitke El-Ahزاب/Hendek i Bitke sa Benu Kurejzom, objavio ajete u suri El-Ahزاب. U njima je komentirao najznačajnije događaje između mu’mina i munafika, zatim napuštanje borbe od strane plemena kao i rezultate izdaje pripadnika Knjige – jevreja.

⁵⁷⁴ Tirmizijev *Džami*, 2/225.

⁵⁷⁵ Ibn Hišam, 2/237, 238, o pojedinostima ove bitke pogledati 2/232-273; Buha-rijev *Sahih*, 2/590, 591 i *Zadul-mead*, 2/72-74.

VOJNE AKTIVNOSTI POSLIJE AHZABA I BENU KUREJZE

Ubistvo Selama ibn Ebul-Hukajka

Selam ibn Ebul-Hukajk, poznat kao Ebu Rafi, bio je jedan od najvećih jevrejskih zločinaca, koji je podigao i ujedinio arapska plemena protiv muslimana i pomogao ih velikim materijalnim dobrima.⁵⁷⁶ Lično je vrijeđao Resulullaha, a.s. Nakon obračuna sa Benu Kurejzom, ljudi iz plemena El-Hazredž su zatražili dozvolu od Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, da ubiju Ebu Rafia. Prethodno su ljudi iz plemena El-Evs imali privilegiju ubiti Ka'ba ibn el-Ešrefa. Pleme El-Hazredž je, također, željelo učiniti veliko djelo za islam, da budu na istom nivou kao i El-Evs. Stoga su pohitali da dobiju dozvolu od Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, da njima dodijeli čast da ubiju Selama ibn Ebul-Hukajka (Ebu Rafia).

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, im je dozvolio, ali zabrani da se ubijaju žene i djeca. Opremi se grupica od pet ljudi, svi iz porodice Benu Selema, Hazredžlije. Vođa im je bio Abdullah ibn Atik. Krenuli su prema Hajberu gdje su se nalazile utvrde Benu Rafia. Kada im se približiše, padao je mrak i ljudi su zatvarali stoku sa paše. Abdullah ibn Atik reče svojim drugovima: "Ne idite s ovog mjesta. Ja odoh da obiđem ne bih li našao otvorena vrata da uđem." On ode i nađe otvorena vrata, a zatim zadiže odjeću, kao da će obaviti potrebu i tako ostade čučeci dok ljudi nisu ušli u kuće. Vrtarar mu se obrati: "O Božiji robe, ako hoćeš da uđeš, uđi, jer hoću da zaključam vrata."

Abdullah ibn Atik priča: "Ja odoh i pritajih se. Kad ljudi udoše u kuće i kapije se zatvoriše, a reze se postaviše, ustadoh iz mraka, pa skidoh rezu i otvorih vrata. Ebu Rafi je sijelio sa društvom u dvoriš-

⁵⁷⁶ *Fethul-Bari*, 7/343.

tvu. Kad društvo ode od njega, ja mu pridoh. Otvarao sam i zatvarao vrata svima koji su dolazili. Pomislih: ako me ljudi primijete, neće me uhvatiti dok ga ne ubijem. Privukoh mu se. On je sjedio u mraku u kući među svojom porodicom. Nisam mogao tačno znati gdje on sjedi. Viknuh: 'Ebu Rafi!' On odgovori: 'Ko je to?' Krenuh prema glasu i udarih svojom sabljom, a ni sam ne znam kako. On vrisnu, a ja izletih i sklonih se malo u stranu. Pričekah, a onda opet uletjeh kod njega i upitah: 'Ko to više, o Ebu Rafia?' On odgovori: 'Kukala ti majka, neki čovjek je u kući! Maloprije me je udario sabljom.' Potom ga ja udarih ponovo sabljom više puta, ali ga ne ubih. Zatim zabodoh sablju u njegov stomak i kad ona iziđe na leđa, znadoh da sam ga ubio. Zatim sam izišao i zatvarao vrata. Nađoh se na mjesecini. Slomio sam nogu, pa je zamotah turbanom. Potom sam sjeo na prag vrata i rekao sebi da neću otići dok ne saznam da li sam ga ubio ili ne. Kada pijevci zapjevaše, glasnik puhnu u rog i reče: 'Oglašavam smrt Ebu Rafia, trgovca, stanovnika Hidžaza.' Kad to čuh, pohitah kod mojih drugova i reko: 'Spas. Allah je ubio Ebu Rafia.' Zatim odosmo u Medinu i ispričah Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, šta se dogodilo, a on reče: 'Pruži nogu.' Ja je pružih, a on potra ranu svojom rukom i bi kao da i nije slomljena.⁵⁷⁷

Ovo nam je prenio Buhari, a Ibn Ishak kaže da je cijela grupa ušla kod Ebu Rafia i da su svi učestvovali u njegovom ubistvu, te da mu je smrtonosni udarac zadao Abdullah ibn Unejs. U Ishakovom predanju stoji da su Hazredžlije poslije ubistva Ebu Rafia krenule da iziđu, a bio je mrak, te je Abdullah ibn Atik slomio nogu. Ponijeli su ga do korita za vodu i tu se sakrili. Jevreji su zapalili vatre na sve strane, a zatim počeli pretraživati okolinu. Kad nikoga nisu našli, vratili se svome ubijenom drugu. Kad su Jevreji otišli, Hazredžlije poniješe Abdullaha ibn Atika i odoše u Medinu do Resulullaha, a.s.⁵⁷⁸

Ova akcija je bila u zul-kadeu, ili zul-hidždžeu, 5. h.g.⁵⁷⁹

Kada se Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, vratio iz Bitke Ahzab i Kurejza, započeo je nove kaznene pohode na arapska i bedu-

⁵⁷⁷ Buharijev *Sahih*, 2/577.

⁵⁷⁸ Ibn Hišam, 2/274, 275.

⁵⁷⁹ *Rahmetul-lil-alemin*, 2/223, uz ostale izvore koji govore o Bici na Hendeku i obračunu s Benu Kurejzom.

inska plemena koja nisu prihvatila prirodne zakone mira i sigurnosti na lijep način, već samo silom.

Pohod Muhammeda ibn Mesleme

Ovo je bio prvi pohod nakon Bitke Ahzab i Benu Kurejza. U ovoj konjičkoj izvidnici učestvovalo je trideset jahača.

Uputili su se prema Kartu, u pravcu Darijje, koja se nalazi u oblasti Bekerat, u Nedždu. Između Darijje i Medine je sedam dana puta. Krenuli su 10. muharrema, 6. h.g. Od Darijje su nastavili do doline Benu Bekra ibn Kulaba. Odmah su ih napali. Ovi pobjegoše, a muslimani zadobiše veliki plijen. U Medinu su se vratili dvadeset devetog muharrema. Sa sobom su povelu u zarobljeništvo Sumamu ibn Esala el-Hanefija, poglavara plemena Benu Hanife. On je kriomice krenuo da ubije Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, po naredbi Musejleme Kezaba.⁵⁸⁰ Muslimani su ga uhvatili i povelu sa sobom. Kada su ga doveli u Medinu, zavezali su ga za stub mesdžida. Kad je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, došao da ga vidi, reče: "Šta je s tobom, Sumamete?" „Ništa, sve je u redu, Muhammede. Ako ćeš da ubiješ, prolit ćeš samo krv, ako ćeš pomilovati, pomilovat ćeš zahvalnog. Ako tražiš imetak, reci, što god zatražiš, dobit ćeš.“ Muhammed, a.s., ga ostavi i ode. Kad naiđe drugi put pored njega postavi mu isto pitanje, a on mu odgovori isto kao i prvi put. Kad Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, prođe pokraj njega treći put i pošto dobi isti odgovor, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "Oslobodite Sumamu." Pustiše ga, a on ode do najbliže palme kraj mesdžida, okupa se, a zatim dođe kod Poslanika, a.s., prihvati islam i reče: "Tako mi Allaha, na Zemlji nije bilo meni mržeg lica od tvoga, a sada mi je tvoje lice najdraže na svijetu. I tako mi Allaha, na Zemlji nije bilo meni mrže vjere od tvoje, a sada mi je najdraža. Tvoji su me konjanici kupili, a ja sam želio ići da obavim umru." Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ga obradova i reče mu da ide obaviti umru.

Kada je stigao u Mekku, Kurejšije mu rekoše: "Ti promijeni vjeru, o Sumama?" On odgovori: "Ne, tako mi Allaha, već postadoh musliman kao što je i Muhammed, a.s. Znajte dobro da vam neće doći s Jemame ni zrno pšenice bez Resulullahove, a.s., dozvole." Jemama je

⁵⁸⁰ *Es-Sira el-halebija*, 2/297.

bio seoski predio Mekke gdje su uspijevale žitarice. Kada je Sumama otišao u svoj kraj, zabranio je da se pšenica isporuči u Mekku. Kurejšije su se uzmučile, a onda napisashe Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, pismo u kom ga mole da im se smiluje i da zamoli Sumamu da im pošalje žitarice. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, to i učini, a Sumama im posla žito.⁵⁸¹

Pohod na Benu Lahjan

Benu Lahjan je pleme koje je obmanulo i pogubilo deset ashaba na Er-Redžiu. Budući da je njihovo naselje bilo duboko u području Hidžaza, gotovo na granici s Mekkom, a neprijateljstvo muslimana, beduina i Kurejšija žestoko učestalo, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je smatrao da ne treba prodirati tako duboko u blizinu najvećeg neprijatelja. Međutim, kada su plemena iznevjerila jedna druge u Bici Ahzab, kada je oslabila njihova moć i kada su se zbog teškog stanja donekle primirili, Poslanik, a.s., je uvidio da je došlo vrijeme da se osveti Benu Lahjanu za drugove ubijene na Er-Redžiu.

Krenuo je u pohod na njih u rebiul-evvelu ili u džumadel-ulau, 6. h.g. na čelu dvjesto svojih drugova. U Medini je za zamjenika ostavio Ibn Ummi Mektuma. Najavio je svima da ide u Šam i krenuo sjeverno od Medine. Nakon kraćeg putovanja prema sjeveru, skrenuo je ka dolini Guran, između Emedža i Usfana, gdje su ashabi i stradali. Zamolio je Allaha da im podari milost i molio se za njih. Čuvši za to, narod Benu Lahjana pobježe u brda, obuzet žestokim strahom od muslimanske vojske, tako da u naselju ne zatekoše nikoga. Resulullah u njihovoj domovini ostade dva dana. Slao je u brda svoje izvidničke grupe ne bi li koga uhvatili, ali bez uspjeha, jer su se već razbježali i posakrivali. Nakon toga Resulullah krenu u Ufsan. Odatle posla deset konjanika u Kural-Gamim, blizu Mekke, da bi za njih čule Kurejšije. Kad je i taj posao urađen, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, se vrati u Medinu. Na ovom putu je boravio četrnaest dana.

⁵⁸¹ *Zadul-mead*, 2/119, Buharijev *Sahih*, h. 4372 i dr., *Fethul-Bari*, 7/688.

Nastavak vojnih aktivnosti izviđanjem, prepadima i pregovaračkim misijama

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je u sljedećem periodu bio veoma ažuran u slanju vojnih trupa na izviđanje i čuvanje granica iz bezbjednosnih razloga, te slanje istih u pregovaračke misije iz političkih razloga.

Evo u kratkim crtama pregleda tih aktivnosti:

1. Vojna akcija Ukaša ibn Mihsana na El-Gamr u mjesecu rebiul-evvelu ili rebiul-ahiru, 6. h.g. Ukaš je krenuo sa četrdeset ljudi na Gamr, vodu koja je pripadala Benu Esedu. Kad su stigli u njihovo naselje, narod se razbježao, a muslimani uzeše ratni plijen od dvjesto deva i povedoše ih u Medinu.

2. Vojna akcija Muhammeda ibn Mesleme na mjesto Zul-Kassa u mjesecu rebiul-evvelu ili ahiru, 6. h.g. Ibn Meslema je krenuo sa deset ljudi u Zul-Kassa, naselje Benu Sa'lebe. Oni su im pripremili zasjedu. Kad pade noć i kad ova grupa zaspala, njih oko stotinu opkoliše ih i pobiše sve osim Ibn Meslema, koji pobježe ranjen.

3. Akcija Ebu Ubejde ibn el-Džerraha na Zul-Kassa, u mjesecu rebiul-ahiru, 6. h.g. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je poslao Ebu Ubejda neposredno nakon stradanja drugova Muhammeda ibn Mesleme, da ih osveti. S Ebu Ubejdeom četrdeset ljudi krenu u obračun. Putovali su pješice cijelu noć i u zoru napadoše Benu Sa'lebe, te ih nagnaše u bijeg. Sklonili su se u brda. Samo su jednog čovjeka uhvatili, ali on primi islam. Stekli su veliko bogatstvo u devama i sitnoj stoci.

4. Akcija Zejd ibn Harisea na El-Džemum, u mjesecu rebiul-ahiru, 6. h.g. Džemum je bunar plemena Benu Sulejm u mjestu Merr Zahran. Zejd je stigao u Merru Zahran, uhvati jednu od njihovih žena iz porodice Muzejne, a zvala se Halima. Ona im pokaza sjedište Benu Sulejma. Napadoše ga, zarobiše veliko bogatstvo i pokupiše ljude u zarobljeništvo. Kada Zejd krenu sa plijenom, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, Halimi i njenom mužu pokloni slobodu.

5. Pohod Zejda ibn Harisea na El-Is u mjesecu džumadel-ulau, 6. h.g. na čelu sto i sedamdeset jahača. Tom prilikom su zaplijenili kurejšijsku karavanu koju je predvodio Ebul-As, koji je došao kod

bivše žene Zejnebe i zatražio od nje da moli Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, da vrati imovinu karavane. Ona to učini, a Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, objasni ljudima da vrate imovinu na lijep način, bez prisile. Muslimani vratiše sve što su uzeli, od najvećeg do najmanjeg, a Ebul-As se vrati u Mekku i ljudima predade njihovu robu. Nakon toga primi islam i odseli u Medinu.

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, mu je vratio Zejnebu za ženu, i pored odvojenog života više od tri godine, što potvrđuje i sahih-hadis.⁵⁸² To je učinio zato što ajeti o zabrani udaje muslimanke za nemuslimana do tada nisu bili objavljeni. Hadisi koji navode da ju je dao Ebul-Asu pod novim vjenčanjem, ili da mu je vratio nakon šest godina odvojenog života, oni nisu sahih-hadisi ni po značenju ni po lancu prenosilaca.⁵⁸³

Čudno je što se neki čvrsto drže ovog slabog hadisa, a imaju sahih-hadis. Oni kažu: "Ebul-As je primio islam pred kraj 8. h.g., neposredno pred Oslobođanje Mekke." Potom sebe pobijaju pa kažu: "Zejneb je umrla početkom 8. h.g." Ove stavove smo potkrijepili argumentima u komentaru djela *Bulugul-meram*.⁵⁸⁴ Musa ibn Ukbe je sklon mišljenju da se ovaj događaj desio 7. h.g. od strane Ebu Bešira i njegovih drugova, što ne odgovara ni sahih ni daif hadisu.

6. Zejdova akcija u Tarif ili Tarik u mjesecu džumadel-ahireu, 6. h.g. Zejd je krenuo sa petnaest ljudi na Benu Sealebu. Beduini opet pobješkoše. Bojali su se da nije Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, krenuo na njih. Zejd je od njih zaplijenio dvadeset deva. Odsustvo-
vao je četiri dana.

7. Zejdova izvidnica u Vadil-Kurau, u mjesecu redžebu, 6. h.g. Zejd je krenuo sa dvanaest ljudi u Vadil-Kura radi izviđanja neprijateljskog kretanja. Napali su ih tamošnji stanovnici, ubili devetericu, a trojica su se spasila. Među njima je bio i Zejd ibn el-Harise.⁵⁸⁵

⁵⁸² Ebu Davudov *Sunen*, s komentarom *Avnul-ma'bud*, *Poglavlje o vraćanju žene nakon prihvaćanja islama*.

⁵⁸³ Komentar dva hadisa u djelu *Tuhfetul-ahvezi*, 2/195, 196.

⁵⁸⁴ *Vrhunac čežnje*. (prim. prev.) Među onima koji ovaj pohod smještaju u 6.g.h. je Ibn Hadžer u djelu *Fethul-Bari*, 7/497.

⁵⁸⁵ *Rahmetun lil-alemin*, 2/226. O ovim pohodima pogledati spomenuti izvor, te *Zadul-mead*, 2/120-122, Buharijev *Sahih*, te margine djela *Talkih fuhumi ehlil-eser*, str. 28, 29.

8. Akcija Habt. Ovaj izviđački pohod se dogodio u redžebu, 8. h.g. Međutim, izgleda da je bio prije primirja na Hudejbiji. Džabir priča: “Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, nas je poslao sa trista jahača. Na čelo je postavio Ebu Ubejdea ibn el-Džerraha da motri na kurejšijsku karavanu. Dok smo izviđali, spopade nas žestoka glad. Pojeli smo nešto hrane, ali se nismo zasitili. Tada neko od ljudi zakla tri deve, pa još dva puta po toliko, ali se nismo nikako mogli najesti. Ebu Ubejde zabrani dalje klanje deva. Zatim nam more izbaci morsku životinju zvanu El-Anber. Jeli smo njeno meso pola mjeseca, a koristili smo i njezinu mast. Od toga se oporavimo. Ebu Ubejde je uzeo jedno rebro te životinje i izabrao najvišeg čovjeka sa najkrupnijom devom, te mu naredio da prođe ispod njega. Rebro je bilo toliko da je jahač prošao ispod njega. A onda smo se opskrbili njegovim mesom. Kad smo se vratili u Medinu, ispričamo Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, šta se sve desilo, a on reče: “To je bila opskrba koju vam je Allah, dž.š., darovao. Da li imate još toga mesa da i nama date?” Te poslasmemo meso Resulullahu, a.s.⁵⁸⁶

Ova priča, po svom sadržaju, ukazuje da je ovo bilo prije Hudejbije, jer muslimani nisu presretali kurejšijske karavane poslije primirja na Hudejbiji.

Bitka Benu Mustealek/Bitka El-Murejsia (mjesec šaban, 5 ili 6. h.g.)

Ovaj pohod, iako nije bio širokih dometa i velikih borbenih dejstava s vojnog aspekta, itekako je imao drugih važnih činilaca koji su uzdrмали islamsko društvo i unijeli nered, ali i bili razlog da se otkriju i pokažu munafici. Ovim povodom objavljeni su i neki ukoravajući propisi koji su islamskom društvu dali posebnu sliku blagosti, časti i duševne čistote. Prvo ćemo nešto reći o Bici, a potom o ovim psihološkim vrjednostima.

Ovaj pohod se odigrao u mjesecu šabanu, 5. h.g. prema mišljenju većine historičara, dok Ibn Ishak smatra da se desio 6. h.g.⁵⁸⁷

⁵⁸⁶ Buharijev *Sahih*, 2/265, 266 i Muslimov *Sahih*, 2/145, 146.

⁵⁸⁷ Dokaz da je Bitka bila ovog dana jeste potvrda u hadisu “El-Ifk”, o događaju koji se desio nakon donošenja propisa o nošenju hidžaba. Ajeti o hidžabu objavljene

Uzrok je namjera poglavara plemena Benul-Mustalek, El-Harisa ibn Ebu Dirara da sa vojskom pokori Resulullaha, a.s. Ta vijest je došla do Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, te on posla Burejdu ibn Husajjiba el-Eslemija da provjeri njenu tačnost. Sreo je El-Harisa ibn Ebu Dirara, pa je s njim razgovarao. On mu je potvrdio svoju namjeru.

Pošto je vijest bila tačna, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je iskupio ashabe i pohitao s vojskom. Na put su krenuli 2. šabana. Sa njima je krenula i grupa munafika koji nisu učestvovali u ranijim bitkama. Resulullah je ostavio u Medini Zejda ibn el-Harisa, a neki kažu Ebu Zerra ili Numejla ibn Abdullaha el-Lejsija. Haris ibn Ebu Dirrar je poslao špijuna u Medinu da sazna vijesti o muslimanskoj vojsci. Muslimani ga uhvatiše i ubiše. Kada je došla vijest do Harisa ibn Ebu Dirara o Resulullahovom, sallallahu alejhi ve sellem, dolasku i o ubistvu njegovog izviđača, on se uplaši. Napustiše ga arapska plemena koja su mu se bila pridružila da zajednički napadnu Resulullaha, a.s. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je stigao sa vojskom u mjesto El-Murejsiu, koje je dobilo ime prema jednom od njihovih vrela u Kudejdu, i pripremiše se za borbu. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je poredao vojsku. Nad muhadžirima postavio Ebu Bekra, a nad ensarijama Sa'da ibn Ubadu. Jedan sahat su napadali strijelama. Resulullah potom naredi napad prsa u prsa. Muslimani su brzo dobili ovu bitku. Na strani protivnika je bilo poginulih, a ostali su pobjegli. Resulullah je zarobio žene, djecu i veliko bogatstvo. Kod muslimana

ni su u povodu Zejnebe kada je bila kod Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. On ju je upitao šta misli o Aiši, r.a., a ona je rekla: "Čuvam ja svoje uši da ne čuju i svoje oči da ne vide." Aiša priča: "Ona mi je od svih Poslanikovih žena bila jedina konkurencija." Sa'd ibn Muaz i Sa'd ibn Ubadu posvađali su se oko događaja "El-Ifk". Poznato je da je Sa'd ibn Muaz umro neposredno nakon Bitke sa Benu Kurejzom, pa je očito da prenosilac ove priče izmišlja. Ibn Ishak navodi priču o Ifku, prenošeći od Zuhrija, on od Ubejdullaha ibn Abdullaha ibn Ubade, ovaj od Aiše, r.a., ne spominjući Sa'd ibn Muaza, već umjesto njega spominje Usejda ibn Hudajra. Ebu Muhammed ibn Hazm kaže: "Ovo zadnje je tačno, bez sumnje. Sa'd ibn Muaz je spomenut zabunom. *Zadul-mead*, 2/115. Oni koji smatraju da se ovaj pohod desio pete godine po Hidžri, navode da je bračni ugovor sa Zejnebom sklopljen četvrte ili početkom pete godine. U tom slučaju, spominjanje Sa'da ibn Muaza nije greška, već je na mjestu, a Allah najbolje zna."

je poginuo samo jedan čovjek i to od ruke ensarije, koji je mislio da je neprijatelj.

Ibnul-Kajjim kaže: “Ovakav tok bitke odudara od stvarnosti. Između Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, i El-Harisa ibn Ebu Dirara nije ni bilo sukoba. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je izvršio napad samo kod bunara. Zarobio je njihove porodice i imetak.” U sahih-hadis⁵⁸⁸ stoji: “Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je krenuo na Benul-Mustalek kad su i oni krenuli na njega.”

Među zarobljenima je bila El-Harisova kćerka, poglavara Benul-Mustaleka. Zvala se Džuvejrija. Nju je zarobio Sabit ibn Kajs, pa je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, otkupio i oženio. Tim povodom su muslimani oslobodili stotinu pripadnika plemena Benul-Mustaleka koji su primili islam. Oni rekoše: “Mi smo sada Resulullahova, a.s., tazbina.”⁵⁸⁹

Događaji u ovoj bici su u većini slučajeva uzrokovani dezinformacijama i smicalicama vrhovnog licemjera, poglavara munafika Abdullaha ibn Ubejja i njegove družine.

Djelovanje munafika (petokolonaša) pred Bitku Benul-Mustalek

Više puta smo do sada navodili da je Abdullah ibn Ubejj mrzio islam i muslimane, a pogotovo je žestoku mržnju ispoljavao prema Resulullahu, a.s. Ta mržnja je izuzetno porasla od kada su plemena El-Evs i El-Hazredž prihvatila Resulullahovu, sallallahu alejhi ve sellem, vlast i za njega počeli raditi neke zanatske poslove. Time je Ibn Ubejj bio na gubitku. Okrivljivao je Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, da mu je uzeo vlast iz ruku. Ova mržnja kao i žestoko neprijateljstvo bilo je vidljivo prije nego će simulirati prihvatanje islama, a i poslije, kad se pretvarao da je musliman.

Jednog dana, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je uzjahao margarca i krenuo da obiđe Sa'da ibn Ubadu. U prolazu, pokraj Abdullaha ibn Ubejja, Ubejj mu, nadignuvši nos, reče: “Ne budi ljubomoran

⁵⁸⁸ Buharijev *Sahih*, Knjiga o oslobođenju robova, 1/345; *Fathul-Bari*, 5/202 i 7/431.

⁵⁸⁹ *Zadul-mead*, 2/112, 113, Ibn Hišam, 2/289, 290, 294, 295.

na nas.” Drugom prilikom, dok je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, učio Kur’an na jednom sastanku, on reče: “Sjedi kod svoje kuće i ne obmanuj nas na našim skupovima.”⁵⁹⁰

Ovo se desilo prije lažnog prihvaćanja islama. A kada je navodno primio islam poslije Bitke na Bedru, nije se nimalo promijenio. I dalje je ostao Allahov, Resulullahov, sallallahu alejhi ve sellem, i svih vjernika neprijatelj. Stalno je planirao i smišljao kako će razbiti i razjediniti islamsko društvo i time obezvrijediti islam. Saradivao je sa neprijateljima islama. Tako se desilo i kada je stao na stranu Benu Kurejze, kao što smo naveli.

U Bici na Uhudu je svojim smicalicama i zlim namjerama razjediniio muslimane, izazvao razdor i bio uzrokom nestabilnosti u muslimanskim redovima, što je izazvalo sveopći kaos. Jedna od njegovih najlukavijih osobina bila je obmanjivanje muslimana da podržava Resulullaha, a.s. Nakon lažnog primanja islama, svake džume bi sjedio u džamiji i kada bi se Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, digao da održi hutbu, on bi naglas vikao: “Pred vama je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem. Allah vas je počastio i proslavio s njim. Pomozite ga, veličajte ga, slušajte ga i pokoravajte mu se.” Tada bi sjeo, a Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, bi otpočeo svoj govor.

Koliko je bio licemjerman govori i događaj da je na džumi, poslije Uhuda, i pored onoga što je na Uhudu učinio, opet ustao u džamiji da kaže svoju lažnu hvalu. Muslimani ga zgrabiše i rekoše: “Sjedi, Allahov neprijatelju! Nisi dostojan da govoriš te riječi. Dobro znaš šta si učinio.” On ustade i krupnim koracima iziđe iz džamije, govoreći: “Tako mi Boga, kao da ću govoriti zlo, ako ga pohvalim!” Na vratima mesdžida ga dočeka jedan ensarija i reče: “Teško tebi! Vрати se, neka Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, traži oprost za tebe!” On odgovori: “ Tako mi Boga, ne želim da traži oprost za mene.”⁵⁹¹

Imao je vrlo česte kontakte sa Jevrejima Benu Nadira. S njima je kovao zavjeru protiv muslimana. Rekao im je: *Ako vi odete sa svoje zemlje, i mi ćemo (munafici) sa vama, a ako se budete borili, mi ćemo vam pomoći.* (El-Hašr, 11)

Tako je isto učinio i sa drugovima u Bici Ahzab – Hendek. Uno-

⁵⁹⁰ Ibn Hišam, 1/584, 587, Buharijev *Sahih*, 2/924, Muslimov *Sahih*, 2/109.

⁵⁹¹ Ibn Hišam, 2/105.

sio je među muslimane očaj i nepovjerenje. Punio im je srca strahom i kukavičlukom. O tome je Allah objavio u suri El-Ahzab: *Kad su licemjeri i oni bolesna srca govorili: Allah i Poslanik Njegov su nas samo obmanjivali kad su nam obećavali!* Pa do ajeta: *Oni misle da saveznici nisu još otišli. A kad bi saveznici opet došli, najdraže bi im bilo da su među beduinima pustinje i da se raspituju za vas, a da s vama ostanu malo bi se borili.* (El-Ahzab, 12-20)

Činjenica je da su svi neprijatelji islama: Jevreji, licemjeri i mušriaci, dobro znali da uspjeh i uspon islama ne leži u materijalnom napretku, u mnoštvu oružja, vojske i opreme, već da su načela, etika i ideali kojima islamsko društvo raspolaže uzrok tom brzom uspjehu. Svaki musliman je spreman da umre za svoju vjeru. Dobro su znali da je žila kucavica ovog društva lično Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, osoba koja predstavlja uzvišeni primjer čovjeka koji se pridržava svih načela vjere, do granice neshvatljivog.

Bili su svjesni, nakon svih ovih petogodišnjih zbivanja – ratova i pohoda, da oružjem nije moguće uništiti ovu vjeru. Stoga odlučio je da pokrenu propagandni rat protiv islama, udarajući po moralu i običajima, tradiciji, i da im prva meta ovog propagandnog rata bude Resulullah, a.s. Pošto su munafici bili peta kolona u muslimanskim redovima, a stanovnici su Medine, i u stalnom kontaktu sa muslimanima, u svako doba mogu da ih iznerviraju i uznemire, te će oni biti nosioci ovog propagandnog rata, na čelu sa svojim vođom, najvećim licemjerom – Ibn Ubejjom.

Ovaj pakleni plan dobio je svoje konture nakon Bitke Ahzab, a uz neposredan povod ženidbe Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, sa Zejnebom, Džahšovom kćerkom, pošto se Zejd ibn Harise od nje razveo.

Zejd je bio Resulullahovo, a.s., posvojče. Arapi su imali običaj smatrati posvojče rođenim djetetom. Usvojeni sin je nasljeđivao kao i rođeni. Njegova žena je bila zabranjena staratelju kao i žena rođenog sina. Kada je Zejd pustio Zejnebu, pa je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, oženio, munafici su smatrali da će im to biti dobra podloga da među muslimane unesu netrpeljivost i svađu protiv Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, a za to su koristili još nekoliko povoda:

1. Ova Resulullahova, sallallahu alejhi ve sellem, žena je bila peta po redu, a Kur'an je dozvolio brak sa samo četiri žene. Kako mu je onda ovaj peti brak ispravan?

2. Zejneba je bila žena njegovog usvojenog sina, pa je brak s njom spadao u najveći grijeh – prema Arapskoj tradiciji.

Učestale su propagandne optužbe. Ispredali su o tome priče i bajke. Govorili su: "Muhammed ju je ugledao slučajno, ali ga ona obuze ljepotom koja ga je zanijela. Ona mu je legla na srce. Za ovu vijest saznao je i njegov posinak Zejd, pa ju je otpustio da bi je Muhammed oženio." Širili su ove lažne vijesti takvim metodama da su njihovi tragovi ispunili stranice i stranice tefsira i hadisa. I danas se osjećaju tragovi tih polemika. Ta lažna propaganda posebno je djelovala na ljude slabog imana, pa je Allah, dž.š., objavio jasne ajete. U njima je objašnjen problem. To je bilo olakšanje onima kojima je sumnja imalo razdirala grudi. Ti ajeti su bili lijek za njihovu boljku. Allah upozorava na veliku opasnost od širenja lažnih vijesti. Ovim problemom Allah, dž.š., započinje objavu sure Ahzab: *O Vjerovjesniče, Allaha se boj, a nevjernike i licemjere ne slušaj – Allah, uistinu, sve zna i mudar je.*" (El-Ahzab, 1)

Ovo je samo jedan, ali veoma jasan, primjer šta su munafici činili prije Bitke Beni Mustalak. Sve je to Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, podnosio s velikim strpljenjem, dok ih Allah, dž.š., nije porazio kur'anskim ajetima, kojima u potpunosti otkriva njihove namjere: *Zar oni ne vide da svake godine jedanput ili dva puta u iskušenje padaju, pa opet, nit' se kajaju, nit' se opamećuju?* (Et-Tevba, 126)

Uloga licemjera u Bici Benul-Mustalek

Kada je otpočela Bitka Benul-Mustalek i kada su se munafici u nju uključili, postupiše upravo onako kako Kur'an kaže: *Da su pošli s vama, bili bi vam samo na smetnji, i brzo bi među vas smutnju ubacili, a među vama ima i onih koji ih rado slušaju.* (Et-Tevba, 47) U redovima muslimana su našli one koji su skloni zlu. Povezali su ih i naložiše im ubitačnu propagandu protiv Resulullaha, a.s. Evo nekoliko takvih primjera:

1) **Parola munafika:** *Ako se vratimo u Medinu, sigurno će jači iz*

nje istjerati slabijeg!

Nakon povratka iz bitke Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je odsjeo na El-Murejsi (mjesto kod istoimenog bunara). Ljudi su dolazili po vodu. Omer ibn el-Hattab je imao slugu koji se zvao Džehdžah el-Gifari. On se posvađao oko vode sa Sinanom ibn Veberom el-Džuhnijem i potukao se. El-Džuhni zovnu: "O ensarije!", a zovnu i Džehdžah: "O muhadžiri!" Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "A zar ćete se vratiti u preislamsko doba u mom prisustvu? To ne miriše na dobro."

Ova čarka je došla do ušiju Abdullaha ibn Ubejja ibn Selula, dok je sjedio u društvu svojih licemjera, pa se žestoko naljuti. S njima je bio i Zejd ibn Erkam, tek punoljetni mladić. Ibn Selul progovori: "Oni nas još i napadaju, a primili smo ih u svoje kuće. Čak su nas i brojem pretekli! Ponašaju se kao što kaže poslovice: Hrani psa, pa će te na kraju ujesti. Tako mi Boga, ako se vratimo u Medinu, sigurno će jači iz nje istjerati slabijeg!" Licemjeri su se okupili oko njega, a on nastavi: "Svi ste vi krivi za ovo. Sami ste sebe doveli u ovu situaciju. Dali ste im svoju domovinu. Dozvolili im da se koriste vašim imetkom. Tako mi Boga, kada bi im to uskratili, morali bi potražiti drugo mjesto."

Mladić Zejd ibn Erkam je obavijestio svoga amidžu o ovoj zavjeri, a amidža je obavijestio Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, koji je sjedio sa Omerom, r.a. On reče: "Naredi Abbadu ibn Bišru neka ga ubije." Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, odgovori: "Kako, Omer? Pa da ljudi pričaju da Muhammed ubija svoje ashabe. Neću, ali naredi da krenemo." Iako je bilo kasno i nije bilo vrijeme za pokret, oni krenuše. Usejd ibn Hudajr dođe do Resulullaha i poselami ga, a zatim reče: "Krenuo si u neuobičajeno vrijeme?" Resulullah mu reče: "Jeste li čuli šta kaže Ibn Ubejj?" "Šta kaže?" – upita. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ponovi ono što je čuo: "On misli, kad se vrati u Medinu, da će jači svakako istjerati slabijeg iz nje." Usejd reče: "A ti, Poslaniče? Možeš ga istjerati ako hoćeš! On je, tako mi Allaha, slab, a ti si jak." Zatim reče: "O Allahov Poslaniče, smiluj mu se. Nama te je Allah poslao u vrijeme kada je njegov narod spremao krunu da ga njome krunišu. On misli da si mu preoteo vlast."

Prođe taj dan. Prođe i noć. Sljedećeg dana, kad užeže sunce, Re-

sulullah, sallallahu alejhi ve sellem, izide među svijet. Vidje da je narod umoran, ljudi polijegali, odmaraju se. I on ode da se odmori. Nije želio počinjati bilo kakav razgovor.

Ibn Ubejj je saznao da je Ibn Erkam prenio Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, njihov razgovor i zakle se Allahom da nije rekao ono što je rekao. Ne samo to već da nikako o tome nije ni pričao. Ensarije koje su bile na sijelu sa Ibn Ubejjom rekoše Resulullahu, a.s: “Možda je mladić to izmislio, možda on nije dobro čuo šta je Ibn Ubejj govorio. Vjeruj čovjeku.” Zejd priča: “Mene je poklopila briga kakvu do tada nisam nikada osjetio. Zatvorih se u kuću.”

Allah, dž.š., je objavio Resulullahu, a.s: *Kad ti licemjeri dolaze, oni govore: „Mi tvrdimo da si ti, zaista, Allahov poslanik!“ – I Allah zna da si ti, zaista, Njegov poslanik, a Allah tvrdi i da su licemjeri pravi lašci. Oni se iza zakletvi svojih zaklanjaju, pa od Allahova puta odvrataju. Ružno je, doista, kako postupaju. To je zato što su vjernici bili, pa nevjernici postali, i onda su im srca zapečaćena, pa ne shvaćaju. Kad ih pogledaš, njihov izgled te ushićuje; a kad progovore, ti slušaš riječi njihove, međutim, oni su kao šuplji naslonjeni balvani, i misle da je svaki povik protiv njih. Oni su pravi neprijatelji, pa ih se pričuvaj! Allah ih ubio, kuda se odmeću!? A kad im se rekne: „Dođite, Allahov Poslanik će moliti da vam se oprostí.“ – oni glavama svojim tresu i vidiš ih kako nadmeno odbijaju. Isto im je – molio ti oprosta za njih ili ne molio, Allah im, zaista, neće oprostiti, Allah, doista, narodu nevjerničkom neće na Pravi put ukazati. Oni govore: „Ne udjeljujte ništa onima koji su uz Allahova Poslanika, da bi ga napustili!“ A blaga nebesa i Zemlje su Allahova, ali licemjeri neće da shvate. Oni govore: „Ako se vratimo u Medinu, sigurno će jači iz nje istjerati slabijeg!“ A snaga je u Allaha i Poslanika Njegovog i u vjernike, ali licemjeri neće da znaju. (El-Munafikun, 1-9)*

Zejd nastavlja: „Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je poslao po mene. Proučio mi ajete koje mu je Allah, dž.š., objavio, a zatim reče: “Allah je potvrdio da si govorio istinu.”⁵⁹² Interesantno je spomenuti da je sin ovog munafičkog vođe, Abdullah ibn Abdullah ibn Ubejj, bio plemenit čovjek, cijenjen od ashaba. On se ogradio od svog oca,

⁵⁹² Buharijev *Sahih*, 1/499, 2/727-729, Muslimov *Sahih*, h. 2584, Tirmizi, h. 3312 i Ibn Hišam, 2/290-292.

ispriječio se na kapiju Medine sa isukanom sabljom i kada je naišao njegov otac, reče: "Tako mi Allaha, nećeš proći ovuda dok to Resulullah, a.s., ne dozvoli. On je jak, a ti si slab." Kada je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, došao, dozvoli mu prolazak. Sin ga tek onda propusti. Abdullah ibn Abdullah ibn Ubejj tada reče: "Poslaniče, ako želiš da ga ubijem, samo mi naredi i ja ću ti, tako mi Allaha, donijeti njegovu glavu."⁵⁹³

2) Događaj "El-ifk"/potvora

U vrijeme ovih događaja u okviru Bitke Benul-Mustalek, desio se i događaj El-Ifk/potvora – vezan za Aišu, r.a. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je u ovu bitku poveo sa sobom i Aišu, r.a. Uvijek je vodio po jednu ženu koju bi izvukao kockom. Tako je činio, da se ne bi koja naljutila.

U povratku iz bitke su se zaustavili u nekom selu. Aiša je izišla zbog fiziološke potrebe. Usput je izgubila ogrlicu koju je dobila od svoje sestre. Vratila se da je potraži na mjestu gdje je prethodno bila. Ljudi su njenu nosiljku podigli na devu ne znajući da Aiša, r.a., nije u njoj. Bila je nježna i mršava, pa im je nosiljka bila lahka kao i uvijek. Tako je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, sa vojskom nastavio put.

Kad je Aiša, r.a., našla ogrlicu, vratila se u selo i tamo nije nikoga našla. Sjela je pred jednu kuću misleći da će se oni, kad vide da je nema, vratiti. A samo Allah upravlja situacijom. On donosi planove kako hoće. Zadrijemala je i zaspala. Probudila se tek kad ču riječi Safvana ibn el-Muattala: „*Inna lillahi ve inna ilejhi radžiun/Mi smo Allahovi i Njemu ćemo se vratiti!* (El-Bekara, 156) Dragi Allahu, Resulullahova žena?“ Safvan je, također, zaostao za vojskom, jer je mnogo volio da spava. Kada je vojska krenula, on je još spavao.

Kad je ugledao Aišu, r.a., prepoznao ju je. Upoznao ju je prije propisa o pokrivanju. On dovede svoju devu i Aiša, r.a., uzjaha. Nisu progovorili ni jednu jedinu riječ. Zatim je poveo devu i stigao muslimansku vojsku koja je zastala da klanja podne i da se odmori. Kada ih ugledaše na devu, svako okrenu priču kako mu odgovara.

Allahov neprijatelj, najžešći i najopasniji, Ibn Ubejj, ugleda pri-

⁵⁹³ Ibn Hišam, 2/292 i Sažetak sire, autora šejha Abdullaha, str. 277.

zor i sav usplahiren i razdragan od zlobe, a pun mržnje i pakosti, poče izmišljati priču i prepričavati je šireći tešku smutnju među ljudima. Kada su stigli u Medinu, nastavili su prepričavati laž. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je za sve to vrijeme šutio i nije progovorio ni jedne riječi. Duže vremena mu nije ni Objava dolazila, pa on potraži savjet najbližih drugova: šta da radi u vezi s Aišom, r.a. Alija ibn Ebu Talib mu predloži da je pusti i oženi drugu. To mu je samo pokazao išaretom, a nije i riječima potvrdio. Usame i ostali prisutni rekoše da je zadrži i da se ne osvrće na ono što njegovi neprijatelji pričaju. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, se pope na mimber smatrajući da je malo onih poput Ibn Ubejja te ga optuži za lažnu potvoru. Usejd ibn Hudajr, starješina El-Evsa izrazi želju da ubije Ibni Ubejja, a Sa'd ibn Ubada, starješina El-Hazredža, čijem plemenu pripada i Ibn Ubejj, stade u njegovu odbranu. Tako se između njih zametnu kavga. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, se diže i umiri ih, pa zašutiše.

Kada se Aiša, r.a., vratila u Medinu, razboli se. Bolovala je cio mjesec dana, a da nije osjetila ni malo nježnosti i pažnje od Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, koje je do tada imala. Ona nije znala ništa o potvori. Kad se malo pridigla, izišla je jedno veče sa Ummu Mistah u polje. Ummu Misatah ču priču o potvori, pa naruži svoga sina, koji je bio u tom društvu. Aiša je priupita šta je to, pa joj Ummu Mistah ispriča.

Aiša, r.a., se vrati kući, pa zatraži od Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, da ode kod roditelja dok se stvar ne razjasni. On joj dozvoli i ona ode. Kod njih je saznala cijelu priču. Plakala je dvije noći i cio dan. Oka nije sklopila. Suze joj se nisu sušile sa lica. Plač joj je trgao džigerice. U tom stanju je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zateče, prouči Šehadet i reče: "O Aiša, za tebe su rekli to i to. Ako si čista i nemaš na sebi ljage, Allah, dž.š., će to obznaniti i On će ti oprostiti. A ako si zgriješila, moli Allaha da ti oprost i pokaj se. Kada Allahov rob prizna grijeh, a potom se pokaje, odlučivši da ga više neće činiti, Allah mu oprost." Tada joj suze prestaše. Ona obrisa oči i reče roditeljima da i oni nešto kažu, ali su oni šutjeli. Potom reče: "Znam, tako mi Allaha, da ste čuli ovu priču i da vjerujete u nju. Čak ste i sigurni da sam zgriješila. Ako vam kažem: 'Ja sam nedužna.' – a Allah zna da je tako, vi mi nećete vjerovati. A ako priznam grešku, a Allah zna da je nisam učinila, vi bi mi vjerovali. Tako mi Allaha, ne nalazim za

vas druge riječi, osim onih koje je izgovorio Jusufov otac: *I ja se neću jadati, ja od Allaha tražim pomoć protiv ovoga što vi iznosite.*” (Jusuf, 18) Ona se okrenu i ode da legne, a u isti vakat Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, dođe Objava i on se počeo smijati. Prvo što joj je rekao bile su riječi: “O Aiša, Allah te je opravdao i potvrdio tvoju vjernost.” Tada joj se majka obrati: “Idi, priđi mu.” Aiša reče, čvrsto ubijedena u svoju bezgriješnost i još više uvjerena u Resulallahovu, sallallahu alejhi ve sellem, ljubav: “Tako mi Allaha, neću mu prići, i neću nikome zahvaliti osim Allahu, dž.š.”

Ajeti koji su objavljeni jasno govore o toj situaciji. Allah, dž.š., kaže: *Među vama je bilo onih koji su iznosili potvoru. Vi ne smatrajte to nekim zlom po vas; ne, to je dobro po vas. Svaki od njih bit će kažnjen prema grijehu koji je zaslužio, a onoga od njih koji je to najviše činio čeka patnja velika.* Deset ajeta govore o ovom događaju. (En-Nur, 11-21)

Oni koji su prenosili laž kažnjeni su sa po 80 batina: Mistah ibn Esase, Hassan ibn Sabit, Hamna bint Džahš. Najveći lažac, Abdullah ibn Ubejj, koji je bio izvor ove potvore, nije dobio kaznu. Ona bi donekle oprala njegov grijeh. Zato mu je Allah, dž.š., obećao velike patnje na Ahiretu. Možda je pošteđen iz tog razloga.⁵⁹⁴

Tako je, tek nakon mjesec dana, otklonjena sumnja i nevjerica koja je kružila Medinom i koja je dovodila svojim pričama čitavo stanje do usijanja. Poglavar licemjera je pokunjuo svoju glavu onog momenta kada ga je Allah, dž.š., razotkrio, te je dugo vremena nije mogao ispraviti. Ibn Ishak kaže: “Kada bi Ibn Ubejj poslije toga nešto izmislio ili pokušao, njegov narod bi ga prekorio.” Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je jedne prilike rekao Omeru, r.a: „Kakvo je stanje sada, Omere? Šta čini Ibn Ubejj?” “Tako mi Allaha, da sam ga ubio onda kad si me ti molio, mnogi bi se bunili, a da im sada naredim da ga oni ubiju, odmah bi to učinili.” Omer kasnije priča: “Shvatio sam, tako mi Allaha, da je Resulallahovo, sallallahu alejhi ve sellem, mišljenje daleko berićetnije u odnosu na moje.”⁵⁹⁵

⁵⁹⁴ Buharijev *Sahib*, 1/364 i 2/696-698, *Zadul-mead*, 2/113-115 i Ibn Hišam, 2/297-307.

⁵⁹⁵ Ibn Hišam, 2/293.

Vojne aktivnosti poslije Bitke El-Murejsi

1. Vojni pohod Abdurrahmana ibn Avfa na područje nastanjeno Benu Kelbom, zvano Devmetul-Džendel, desio se u mjesecu šabanu, 6. h.g. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ga je posadio preda se, zamotao mu turban i dao mu osnovna uputstva za rat: "Ako ti se pokori pleme Benu Kelb, onda se oženi kćerkom njihovog vladara." Abdurrahman je proveo tri dana pozivajući ih u islam. Narod primi islam, a on se oženi djevojkom Tumadir, Asbegovom kćerkom. To je majka Ebu Seleme.

2. Pohod Alije ibn Ebu Taliba u pleme Benu Sa'd ibn Bekr u mjesto Fedek, mjeseca šabana, 6. h.g. Povod su bili ljudi u tom plemenu koji su željeli pomoći Jevrejima protiv muslimana. Resulullah im je poslao Aliju na čelu dvjesto ljudi. Putovali su noću, a danju se skrivali. Alija uhvati njihovog glasnika koji izjavi da su ga poslali u Hajber da traži pomoć u ljudstvu, u zamjenu za hajberske datule. Glasnik pokaza Aliji, r.a., mjesto gdje se ljudi Benu Sa'da sakupljaju. Alija ih napade i zaplijeni pet stotina deva i dvije hiljade ovaca. Benu Sa'd pobježe u mjesto Za'nu, predvođeni Veberom ibn Alimom.

3. Pohod pod vodstvom Ebu Bekra es-Siddika ili Zejda ibn Harisa u Vadil-Kura, mjeseca ramazana, 6. h.g. Pleme Fezara je željelo mučki ubiti Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, pa on posla Ebu Bekra na njih. Jedan od učesnika ovog pohoda, Selema ibn Ekva pripovijeda: "Krenuo sam sa Ebu Bekrom. Kad smo tamo stigli i klanjali sabah, naredio nam je da izvedemo napad. Došli smo do vode. Ebu Bekr je tu poubijao neke ljude. Ugledah veliku grupu s djecom kako bježi prema brdu, pa se pobjah da ne pobjegnju. Sustigoh ih i počeh odapinjati strijele između brda i njih. Oni zastaše uplašeni. Među njima se nalazila jedna žena, Ummu Kirfa. Na sebi je imala odjeću od ukrašene kože. Sa njome je bila njena kćerka, prava arapska ljepotica. Povedoh ih Ebu Bekru. On mi pokloni njenu kćer. Ja je nisam ni do-dirnuo. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je pitao Ebu Bekra za Ummu Kirfinu kćerku, pa je posla u Mekku i za nju dobi zarobljene muslimane.⁵⁹⁶

⁵⁹⁶ Muslimov *Sahih*, 2/89. Navodi se i da se ovaj pohod desio sedme godine po Hidžri.

Ummu Kirfa je bila šejtan u ženskom suretu. Pokušala je organizirati ubistvo Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, i za to pripremila trideset konjanika iz svog plemena. Stoga je dobila zasluženu kaznu, a i svih trideset njenih vojnika je pobijeno.

4. Pohod Kurza ibn Džabira el-Fihrija⁵⁹⁷ na područje Arinejna. Krenuo je u mjesecu ševalu 6. h.g. To se desilo kada je jedna grupa ljudi iz Uklja i Urejne obznanili primanje islama i kad su se nastanili u Medini. Nije im prijao medinski vazduh, pa ih je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, poslao u pašnjački kraj Zevd i naredio im da piju mlijeko i mokraću deva. Kada su ozdravili, ubili su Resulullahovog pastira, odveli deve i odmetnuli se od islama. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je poslao Kurza sa dvadeset ashaba da ih traži. Molio je Allaha: "Moj Allahu, učini ih slijepim (odmetnike od vjere) da ne vide put, neka im put bude tješnji nego što mogu proći." Allah, dž.š., usliša Resulullahovu dovu. Zaslijepi im vid i zamrači put. Kurz ih stiže sa ashabima, odsiječe im ruke i noge i izbi oči, kao kaznu za ono što su učinili. Ostavljeni su na pusto mjesto, gdje su i umrli.⁵⁹⁸ Priču o njima nalazimo u sahih-hadisima koji prenosi Enes.⁵⁹⁹

Pored ovih vojnih poduhvata Poslanikovi biografi navode još pohod Amra ibn Umejje ed-Damrija sa Selemom ibn Ebu Selema, u ševalu, 6. h.g. Oni su krenuli u Mekku da mučki ubiju Ebu Sufjana, jer je Ebu Sufjan poslao beduina da ubije Resulullaha, a.s. Nijedan izaslanik nije uspio u nakani. Spominje se da je Amr usput ubio trojicu ljudi. Također se spominje da je Amr na ovom putu uzeo tijelo Hubejba, šehida, a nama je poznato da je Hubejb ubijen nekoliko dana ili nekoliko mjeseci poslije Er-Redžia, a Er-Redžia je bio 4. h.g. Nije mi jasno da li su pisci pomiješali ova dva putovanja, ili su ova dva događaja bila u okviru jednog putovanja, onog 4. h.g. Profesor El-Mensur Fevri tvrdi da ovaj pohod nije bio ratni pohod ili sukob. Jedino Allah zna.

Ovo su bili vojni pohodi i borbe poslije Ahzaba – Hendeka i Benu Kurejze. Ni u jednom nije došlo do žestokog uzajamnog okršaja. To

⁵⁹⁷ Ovaj čovjek je učestvovao u napadu na Medinu prije Bedra u Bici Safvana. Poslije je primio islam, a poginuo je kao šehid pri Oslobođanju Mekke.

⁵⁹⁸ *Zadul-Mead*, 2/122.

⁵⁹⁹ Buharijev *Sahih*, 2/602.

su samo bili sporadični sukobi, jer su ovi muslimanski pohodi bili izviđačkog karaktera ili odmazda za učinjeno zlo bilo od beduina ili drugih arapskih plemena koja se nisu htjela pokoriti. Očito je da su svi događaji poslije Bitke Ahzab krenuli drugim tokovima. Moral neprijatelja islama je bio u stalnom padu. Izgubili su nadu u razbijanje snage muslimana. Ovaj preokret je veoma jasno došao do izražaja kod primirja na Hudejbiji. Primirje je moglo značiti jednu jedinu stvar – priznavanje snage i vrijednosti islama i njegovog prihvatanja sa ostalim vjerama na arabijskim prostorima.

Događaj na Hudejbiji (zulkade 6. h.g.)

Uzrok hudejbijske umre

Nakon što su događaji na Arabijskom poluotoku uveliko krenuli u korist muslimana, počeli su se malo po malo pojavljivati predznaci veličanstvene pobjede – Oslobođenja Mekke i uspjeha islamske misije. Otpočele su pripreme za utvrđivanje prava muslimana u izvršavanju njihovih vjerskih obreda u Mesdžidul-Haramu, kog su mušrici uzurpirali prije šest godina.

Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, je u Medini u snu prikazano da sa ashabima ulazi u El-Mesdžidul-Haram, te da je uzeo ključ Kabe, da su obavili tavaf i umru. U snu je vidio, također, da su neki, u sklopu obreda umre, obrijali glavu, a neki skratili kosu. Kad se probudio, obavijestio je ashabe o tome, a oni se silno obradovaše i shvatiše da će iste godine ući u Mekku. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, obavijesti drugove da će on ići da obavi umru, pa neka se sprema za put.

Okupljanje muslimana

Resulullah, a.s., je pozvao okolna beduinska plemena da krenu s njim, ali se mnogi nisu odazvali. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je spremio čistu odjeću, uzjahao svoju devu El-Kasvu. U Medini je ostavio za nadzornika Ibn Ummi Mektuma, a neki kažu Numejlu el-Lejsija. Krenuo je u ponedjeljak, u osvit prvog zulkadea, 6. h.g. Poveo je ženu Ummu Seleme, uz još hiljadu i četiri stotine ili hiljadu

pet stotina ljudi. Krenuli su naoružani samo putničkim oružjem – sabljom.

Muslimani kreću ka Mekki

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je krenuo put Mekke. Kad je stigao u Zul-Hulejfu, odabrao je kurbane, obilježio ih i obukao ihrame za umru. Time je demonstrirao da ne ide ratovati. Ispred sebe je poslao jednog izviđača iz plemena Huzaa da ga obavještava o Kurejšijama. Kad je bio blizu mjesta Usfana, došao mu je njegov izviđač i rekao: “Prošao sam pokraj Ka’ba ibn Luejja koji je Abisince podigao protiv tebe.⁶⁰⁰ Pridružile su im se još neke skupine Arapa i hoće da te napadnu i da ti zabrane dolazak u Mekku i Kabu.” Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, pozva drugove na dogovor i reče: “Šta mislite da krenemo preko njihovih pašnjaka (drugim putem) pa da im nanese štetu? Ako nas budu čekali, ostat će prevareni i ožalošćeni, a ako pobjegnju, bit će to skupina koju je Allah razjedinio. Ili možda želite da idemo u Mekku i uđemo u Kabu, pa ko nas pokuša spriječiti u tome, borit ćemo se s njim?” Ebu Bekr, r.a., reče: “Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju. Mi dolazimo s namjerom da obavimo umru, a ne da se s nekim borimo. Ali, ko nam stane na put, ubit ćemo ga.” Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče: “Krećite, krećite.”

Pokušaj Kurejšija da odvrate muslimane od dolaska u Mekku

Čim su Kurejšije čule za Resulullahov, sallallahu alejhi ve sellem, dolazak, sazvali Savjetodavno vijeće na kome zaključiše da odbiju muslimane od Kabe, kako znaju i umiju. Nakon što se Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, udaljio od Abesinca, neki čovjek iz Benu

⁶⁰⁰ To su Arapi iz podskupine Benu Kinane i drugih plemena. Oni ne pripadaju Abesincima, kao što se navodi u tekstu. Naziv su dobili po Hubšiju (Abesinci su Habeši – prim. rec.), brdu ispod Mekke, u mjestu Nu'man el-Erak. Od Mekke je udaljeno šest milja. Na tom brdu su se sastali članovi bratstava Haris ibn Abdumena ibn Kinana, Benu Mustalek, Haja ibn Sa'd ibn Omer, Benu el-Hevn ibn Huzejma. Zakleli su se Kurejšijama i zbratimili se: “Mi smo ujedinjeni protiv drugih, sve dok noć pada, dan sviće i dok Hubša bude na svom mjestu.” Zbog toga su nazvani Ehabiš Kurejš, po imenu brda. *Mu'adžemul-buldan*, 2/214 i *El-Munammak*, str. 275.

Ka'ba mu prenese da su Kurejšije sišle u Zu Tuva i da ima sto Halid ibn el-Velidovih konjanika u vojnoj postaji u Kurail-Gamimu, na glavnom putu koji vodi do Mekke. Halid je pokušavao spriječiti dolazak muslimana. Stoga je krenuo sa konjanicima prema njima, pa se dvije vojske nađoše jedna spram druge. Halid ugleda muslimane na podne-namazu kako čine ruku i padaju na sedždu, pa reče: "Bili su neoprezni. Da smo ih napali, nanijeli bi im žrtve." Odlučio je da ponovo naiđu i napadnu muslimane kad budu na ikindiji-namazu, da ih odjednom potuku. Međutim, Allah, dž.š., objavi propis o namazu u strahu – salat-ul-havf, koji se klanja u situacijama opasnim po život. Tim namazom su klanjali ikindiju, sa dva rekata, pa tako Halidu propade i ta prilika.

Promjena putnog pravca i pokušaj da se izbjegne kobni susret

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je opet promijenio pravac kretanja prema Mekki. Sa muslimanima je krenuo stjenovitim putem, na desnu stranu iza El-Hamda, putem koji vodi ka brežuljku El-Murari, i koji se ispod Mekke spušta na Hudejbiju. Zaobišao je glavni put koji odvodi do Harema, pa je prošao pored Ten'ima, kog ostavi s lijeve strane. Kad Halid ugleda upornu muslimansku vojsku koja je došla sasvim drugim putem, pohita galopom da upozori Kurejšije.

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je išao sve do brežuljka El-Merara kada mu deva zastade. Ljudi to primijetiše pa povikaše: "Hajde, hajde!", ali je ona bila kao ukopana na mjestu. Oni povikaše: "Iznevjeri El-Kasva! Iznevjeri El-Kasva!" Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, na to povika: "Nije El-Kasva iznevjerila, nije to njoj u prirodi, ali joj se ispriječio Onaj Koji se ispriječio i slonu." Zatim reče: "Tako mi Allaha, kada bi Kurejšije zatražile od mene bilo šta od onoga što veličaju, a da to ne prelazi Allahove zabrane, odobrio bih im." Nakon toga potjera devu i ona ga ponese. Nastavio je put i došao na gornju Hudejbiju kod korita za vodu u jednoj stijeni. Voda je polagahno curila, a ljudi su pili. Ubrzo su iscrpili vodu iz korita, pa se požališe Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, da su žedni. On izvadi strelicu iz svog tobolčeta pa naredi da je stave u korito. I, tako mi Allaha, voda im nadođe, preli korito, zapljusnu ih, pa su morali ustuknuti.

Budejl posreduje između Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, i Kurejšija

Kada je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, obezbijedio mjesto za odmor, pojavi se Budejl ibn Verka el-Huzai sa grupom svojih ljudi kod Resulullaha, a.s. Neki ljudi Benu Huzaa su mu bili veoma odani, tako da su često radili tajno za njega. Budejl reče: "Ostavio sam Ka'ba ibn Luaja negdje kod hudejbijske vode. Sa sobom su povelili odrasle deve i mladunčad. Žele te napasti i po svaku cijenu spriječiti da dođeš do Kabe." Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, mu odgovori: "Mi nismo došli da se borimo, već da obavimo umru. Rat je Kurejšije mnogo iscrpio, a i nanio velike štete. Ako žele, nudim im primirje pod uvjetom da mi oslobode put. Ako žele da prime islam kao što su ga primili mnogi, neka to i učine, a ako neće ni to, onda su pretjerali. Ako odbiju sve osim borbe, onda ću se, tako mi Allaha, boriti i u ovakvom stanju (u ihramima), makar ostao sam, ili dok Allah Svoju volju ne izvrši." Budejl mu na te riječi odgovori: "Obavijestit ću ih o svemu što si rekao." Zatim ode Kurejšijama i reče: "Dolazim od onog čovjeka (Resulullaha), a i usput sam čuo kako govori interesantne stvari. Ako hoćete, ponovit ću njegove riječi." Kurejšijski zlobnici povikaše: „Nema potrebe da nam išta od njega prenosiš.“ A jedan pametniji reče: "Hajde, reci nam to što si čuo." On ispriča sve što je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, kazao. Kurejšije su željele provjeriti tačnost njegovih riječi, pa poslaše Mikreza ibn Hafsa do Resulullaha, a.s. Kada ga ugleda, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "Ovo je zloban i lukav čovjek." A kad on dođe, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, mu reče isto što je rekao i Budejlu. Mikrez se vratio Kurejšijama i prenio im ono što je čuo.

Ostali kurejšijski delegati

Kurejšije su željele poslati još nekoga da provjeri namjeru muslimana. Kenanija, El-Hulejs ibn Alkama, reče: "Pustite mene da odem do njega." Kurejšije rekoše: "Idi." Kad ga Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ugleda da dolazi, poznade ga pa reče: "Ovo je taj i taj čovjek. On je iz plemena koje veliča žrtvu. Pokažite mu ih, izvedite pred njega kurbane." Narod ga dočeka s telbijom (dove koje uče uz Kurban-bajram). Kada to ugleda, reče: "Slava Allahu! Ovom narodu

ne treba zabranjivati dolazak u Kabu.” Vрати se svojim drugovima i reče: “Vidio sam kurbane, namijenjene i obilježene. Moje mišljenje je da ih pustimo u Mekku.” Kenanije i Kurejšije se stadoše razgovarati. Urva ibn Mes‘ud es-Sekafi reče: “Onaj tamo (Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem,) vam nudi realan prijedlog, pa ga prihvatite. Dopustite mi da ja odem do njega i s njim razgovaram.” Dozvoliše mu i on ode. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je i njemu rekao isto što i Budejlu. Urva mu se na to obrati: “Muhammede, šta misliš da vratiš svoj narod nazad, ili si, možda, čuo da je neko prije tebe poveo svoj narod u propast? Tako mi Boga, vidim svakakva lica oko tebe. Ima tu i ološa. Oni će pobjeći i ostaviti te (Kurejšijama).” Ebu Bekr mu se obrati i grubo ga prekori, a onda reče: “Zar mi da pobjegnemo od njega?” Urva upita: “Ko je ovaj?” Odgovoriše: “Ebu Bekr.”, a on reče: “Tako mi Boga, da nije već bilo ranijeg prijateljstva između mene i tebe, odgovorio bih ti kako zaslužuješ.” Urva se okrenu Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, da s njim razgovara, dodvoravajući mu se i stalno mu dodirujući bradu. Mugira ibn Šu‘ba, koji je stajao sa isukanom sabljom kraj Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, svaki put kad bi Urva pogladio Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, bradu, udarao bi sabljom o korice, i ljutito viknuo: “Odmakni ruku od Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, brade.” Urva podiže glavu i upita: “A ko je ovaj?” Odgovoriše mu: “El-Mugira ibn Šu‘ba.” Urva povika: “O kakve li izdaje! A da ne misliš da ću i ja poći stopama tvoga izdajstva?”

Mugire je u predislamsko doba putovao u društvu nekog plemena, pa je ljude pobio, njihovu imovinu oduzeo, a zatim otišao i primio islam. Kad je došao kod Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, i ispričao mu šta je učinio Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: “Što se tiče tvog islama, prihvatam, a od tog imetka ne želim ništa.” Mugira je bio Urvin bratić.

Urva je bio drzak i bezobrazan sa Resulullahovim, a.s., ashabima. Svakog je prozivao i podsjećao na njihovu raniju vezu. Potom se vrati svojim drugovima i reče: “O narode, obilazio sam mnoge kraljeve. Bio sam i kod Kajsara (Cezara), Kisre (Kserksa) i Nedžašije (Njegusa). Tako mi Boga, nisam vidio da i jednog kralja njegovi ljudi vole i poštuju kao što to čine Muhammedovi ljudi Muhammedu. Ako pljune, njegova pljuvačka obavezno završi na dlanu nekog od njego-

vih ashaba koji je potare po svome licu i koži. Kad im nešto naredi, natječu se da to urade. Kad on uzima abdest, hoće da se pobiju oko ostataka vode iza njega. Kad on govori, oni spuste glasove, a kad ga gledaju, gledaju ga blagim pogledom iz poštovanja prema njemu. Taj čovjek vam je ponudio pravi prijedlog, pa ga prihvatite.“

On je zadržao njihove ruke od vas

Kada su kurejšijski mladići, razuzdani i nabusiti, željni rata radi samodokazivanja, vidjeli da njihovi poglavari žele mir, počeli su smišljati plan koji bi ga poremetio i odložio. Odlučiše da noću krenu, i da se malo zabave u muslimanskoj vojnoj postaji, te da počine radnje koje će zapaliti baklju rata. To i ostvariše. Njih sedamdeset ili osamdeset mladića krenu. Spustiše se niz brdo Et-Ten'im i htjedoše ući u logor. Ali nisu imali sreće, jer ih Muhammed ibn Meslema, zapovjednik straže, sve pohvata. Iz želje za primirjem, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ih pusti na slobodu. U vezi s tim, Allah, dž.š., objavi u Kur'anu: *On je zadržao ruke njihove od vas i vaše od njih usred Mekke, i to nakon što vam je pružio mogućnost da ih pobijete.* (El-Feth, 24)

Osman ibn Affan, muslimanski delegat Kurejšijama

Uzimajući sve ovo u obzir, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, odluči poslati svoga delegata koji će Kurejšijama potvrditi Resulullahov, sallallahu alejhi ve sellem, stav i cilj ovog putovanja. On pozva Omera ibn el-Hattaba da ga pošalje. Omer se izvini govoreći: “Poslaniče, ja nemam nikoga u Mekki od plemena Adija ibn Kaba da bi me mogao odbraniti ako me stave na muke. Pošalji Osmana ibn Affana. Njegova porodica je u Mekki. On će prenijeti poruku koju želiš.” Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, pozva Osmana i posla ga Kurejšijama. Reče mu: “Obavijesti ih da nismo došli da ratujemo, već da obavimo umru, i pozovi ih u islam. Zatim mu naredi da u Mekki obavijesti vjernike muškarce i vjernice žene da će ubrzo biti oslobođenje Mekke, i da im prenese radosnu vijest da će Allahova vjera gospodariti Mekkom. Niko u Mekki više neće skrivati svoj iman.

Osman ibn Affan pohita. Naide pokraj nekih Kurejšija u dolini Beldah. Upitaše ga: “Gdje ideš?” A on odgovori: “Šalje me Resulu-

llah, sallallahu alejhi ve sellem, po tom i tom pitanju.” – pa im ispriča sve po redu, a oni rekoše: “Čuli smo. Idi i obavi svoje potrebe.” Zatim se diže Eban ibn Seid ibn el-As. Nazva mu dobrodošlicu, osedla novog konja, uze Osmana, podiže ga na konja, uze ga pod svoju zaštitu i pohita s njim u Mekku. Osman prenese poruku kurejšijskim poglavarima. Kad se odmorio, oni mu ponudiše da učini tavaf oko Kabe. On odbi ovu ponudu dok to ne uradi Resulullah, a.s.

Glasine o Osmanovom ubistvu i zakletva pod drvetom

Kurejšije su zadržale Osmana želeći da se dogovore šta dalje da rade, i da dobro osmotre svoje pozicije, pa da po Osmanu pošalju odgovor Resulullahu, a.s.

Osmanovo zadržavanje potraja, pa se među muslimanima pronije glas da je ubijen. Kad to ču, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče: “Nećemo odustati dok ne kaznimo taj narod!”, a onda pozva svoje drugove da polože zakletvu. Zaklinjali su se da neće pobjeći. Potom se javi grupa koja se zakle na vjernost do smrti. Prvi koji mu je dao prisegu bio je Ebu Sinan el-Esedi. Također mu je zakletvu na vjernost dao Selema ibn el-Ekva. Tri puta se zakleo na vjernost do smrti. Zakletvu je dao među prvim ljudima, pa potvrdio među onima u sredini, pa opet na kraju sa onim posljednjim. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, dohvati ruku, šaku u šaku, i reče: “Ova moja druga ruka je garancija za Osmana.”

Kada se završi davanje podrške, prispije i Osman te se i on zakle na vjernost Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, kako je za njega Resulullah to već učinio. Od ove podrške je odustao jedan jedini čovjek, licemjer, Džedd ibn Kajs.

Ceremonija podrške se odvijala pod drvetom. Omer, r.a., je držao Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, za ruku, a Ma'kil ibn Jesar je držao granu drveta iznad Resulullahove glave praveći hlad. Prisega je nazvana “Er-Ridvan”, o kojoj Kur'an kaže: *Allah je zadovoljan onim vjernicima koji su ti se pod drvetom na vjernost zakleli.* (El-Feth, 18)

Sklopanje i paragrafi primirja

Kurejšije su shvatile ozbiljnost situacije, pa hitno poslaše Suhejla ibn Amra da sklopi primirje. Oni mu strogo podvukoše da od primirja neće biti ništa ako se ove godine ne vrate odmah u Medinu. "Nećemo da Arapi pričaju o nama kako je ušao u Mekku iznenada i na silu." - govorili su. Suhejl ibn Amr dođe kod Resulullaha, a.s. Kad ga Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ugleda, reče: "On će olakšati našu situaciju. Kurejšije sigurno žele primirje čim njega šalju." Suhejl je dugo govorio. Složiše se na uslove primirja, a to su:

1. Da se Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, vrati u Medinu i da ove godine ne ulazi u Mekku, a sljedeće godine da dođe s muslimanima i da provedu u njoj tri dana, samo sa putničkim oružjem, a to je sablja u koricama. Kurejšije im za to vrijeme ne smiju praviti nikakve smetnje.

2. Obustavljanje neprijateljskog djelovanja između dvije strane na period od deset godina. U tom vremenu, dok traje primirje, ljudi će se bezbijedno kretati i neće jedni druge napadati.

3. Ko od plemena želi stupiti u savez sa Muhammedom i poštovati ovaj ugovor, može to učiniti, a ko to isto želi sa Kurejšijama, neka to učini. Svako takvo pleme smatrat će se kao dio tog naroda. Svako neprijateljstvo prema savezniku, smatrat će se neprijateljstvom prema toj strani.

4. Ako neko od Kurejšija prebjegne Muhammedu bez dozvole svog starješine, on će ga vratiti u Mekku. A ako neko od Muhammedovih dođe Kurejšijama, to jest ako prebjegne kod njih, oni mu ga neće izručiti.

Resulullah je pozvao Aliju da ovo napiše na papir. Diktirao mu je: "Bismillahir-Rahmanir-Rahim", a Suhejl reče: "Tako mi Boga, mi ne znamo ko je 'Er-Rahman'? Nego, piši ovako: 'Bismikellahumme/u Tvoje ime, Bože.'", pa Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, naredi Aliji da tako napiše. Zatim nastavi diktirati: "Ovim je saglasan Muhammed, Božiji poslanik", a Suhejl ga prekide: "Da znamo da si Resulullah, ne bismo ti zabranili ulazak u Kabu, ne bi s tobom ni ratovali. Piši ovako: "Sa ovim se saglašava Muhammed, Abdullahov sin." Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "Ja sam Resulullah iako

mi vi ne vjerujete.”, te naredi Aliji, r.a., da napiše kako Suhejl kaže, i da izbriše riječ *Resulullah*. Alija r.a., ne htjede, pa to učini Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, svojom rukom. Potom je ostalo napisao.

Kad je primirje sklopljeno, pleme Huzaa pristupi u savez s Resulullahom, a.s. Bili su pod zaštitom Benu Hašima još od Abdulmuttalibovog vakta, stoga je njihovo pristupanje ovoj strani bilo potvrda tog starog savezništva. Pleme Benu Bekr je ušlo u savez sa Kurejšijama.

Vraćanje Ebu Džendela Kurejšijama

Dok je Alija pisao tačke ugovora, s gornje strane Mekke se među muslimane spusti Ebu Džendel ibn Suhejl, vezan lancima. Suhejl reče: “Ovo je prva osoba koju traži da mi je vratiš.” Resulullah reče: “Još nismo završili ugovor.” Suhejl reče: “Ako je tako, onda nećemo ništa ni dogovarati.” Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče: “Daj mi ga.” Suhejl ibn Amr odgovori: “Ne dam.” Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ponovi: “Hajde, učini to!” Suhejl reče: “Neću to da učinim.” Suhejl udari Ebu Džendela u lice, zatim ga dohvati za jaku i potjera ga da ga vrati mušricima. Ebu Džendel se derao iz glasa: “O muslimani, zar ću se vratiti mušricima, pa da me skrenu s moje vjere?” Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, mu reče: “Strpi se, o Ebu Džendele, i ne daj se! Allah, dž.š., će tebi i takvim kao što si ti, nejakim i nezaštićenim, donijeti olakšanje i naći izlaz! Mi smo već sklopili međusobni ugovor i primirje i dali im Allahovu riječ, kao i oni nama, pa ih ne smijemo prevariti.”

Omer ibn el-Hattab, r.a., ustade da isprati Ebu Džendela, pa mu reče: “Strpi se, Ebu Džendele, oni su, zaista, mušrici. Krv ni jednog od njih ne vrijedi više od krvi psa.”

On se okrenu tako da se drška sablje primače Ebu Džendelu, a Omer, r.a., o tome naknadno priča i kaže: “Poželio sam da izvuče sablju i njom ubije svoga oca.” Međutim, njemu je bilo teško da to uradi i tako se završi.

Klanje kurbana i brijanje onoga ko odustane od umre

Kada je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, završio sa ugovorom o primirju, obrati se muslimanima: "Ustanite, zakoljite kurbane i obrijte glave." Niko od prisutnih, tako mi Allaha, dž.š., ne ustade, iako je ponovio tri puta. Nakon toga on se diže i ode kod žene Ummu Seleme. Ispriča joj da ga niko nije poslušao. Ona mu reče: "Allahov Poslaniče, ako želiš da te poslušaju, iziđi i nemoj ni s kim progovoriti dok ti ne zakolješ svoga kurbana i ne pozoveš svog brijača da te obrije." Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, iziđe i ni s kim ne progovori dok ne zakla svoj kurban i ne pozva svoga brijača koji ga je obrijao. Kada to narod vidje, svi ustadoše, zaklaše kurbane i počеше jedni druge brijati. Jedni druge su gotovo ubili od tuge što ga nisu odmah poslušali. Jedna deva je bila kurban za sedmero, a i jedna krava za sedmero.

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je zaklao devu koja je ranije pripadala Ebu Džehlu. U nozdri je imala srebrnu halku. To je bio Ebu Džehlov imidž da bi izazvao ljubomoru mušrika. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je tri puta molio Allaha, dž.š., za oprost onih koji su obrijali glave, a jedanput za one koji su se samo podšišali. Na ovom putovanju Allah, dž.š., je, pored ovih propisa, propisao iskup za one koji, iz opravdanih razloga, obriju glavu ili podšišaju kosu prije vremena, da mogu postom, sadakom ili žrtvom, poput slučaja Ka'ba ibn Udžre, da se iskupe.

Zabrana povratka muhadžirki mušricima

Resulullahu dođoše žene mu'minke iz Mekke, a njihovi staratelji su došli da ih vrate, shodno ugovoru koji je potpisan na Hudejbiji. Ovaj njihov prijedlog je odbijen, zbog toga što u paragrafu vezanom za ovu tačku stoji: "I da svaki naš čovjek koji ti dođe (pobjegne kod tebe od nas), makar i bio tvoje vjere, mora biti vraćen nama."⁶⁰¹, ne podrazumijeva žene, jer nisu ni spomenute. Allah, dž.š., je tim povodom objavio: *O vjernici, kad vam vjernice kao muhadžirke dođu, ispitajte ih – a Allah dobro zna kakvo je vjerovanje njihovo... U braku*

⁶⁰¹ Buharev *Sahih*, 1/380.

mnogoboškinje ne zadržavajte. (El-Mumtehina, 10)

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ih je stavljao na ispit čitajući im uzvišene kur'anske riječi: *Kada ti dođu vjernice da ti polože prisegu: da neće Allahu nikoga ravnim smatrati i da neće krasti, i da neće bludničiti, i da neće djecu svoju ubijati...* (El-Mumtehina, 12) Vjernice koje su prihvatile sve uvjete i dale prisegu, nije vraćao nazad. Muslimani su otpustili svoje žene nevjernice tragom ovog propisa. Omer, r.a., je pustio dvije žene, koje su bile u nevjerništvu. Jednu od njih je oženio Muavija, a drugu Safvan ibn Umejja.

Rezultati ovog ugovora

Proučavajući paragrafe ugovora i njihove konsekvence, zaključujemo da je Ugovor na Hudejbiji velika pobjeda muslimana. Kurejšije do tada nisu muslimanima priznavali nikakvo pravo. Naprotiv, željeli su iskorijeniti muslimane, i željno iščekivali da dočekaju trenutak njihovog kraja. Svim silama su pokušavali napraviti razdor između islama i naroda, s obzirom da su bili svjesni da islam, iz dana u dan, preuzima i duhovno i svjetovno vođstvo na Arabijskom poluotoku.

Činjenica je da i sam pristanak Kurejšija na ponuđeno primirje znači priznavanje jedne nove snage na tim prostorima, snage muslimana, te da su Kurejšije nemoćni ratovati s njima. Važno je napomenuti da treći paragraf hudejbijskog ugovora ukazuje na to da su Kurejšije zaboravile na svoje vjersko i svjetovno vođstvo u Arabiji, i da ih sada više niko i ništa ne interesuje, te da se moraju brinuti o sebi. Ostala plemena, pa i čitava Arabija, ako hoće prihvatiti islam, to Kurejšije nije interesiralo, i nisu se ni u šta miješali. Nije li, onda, ovo njihov totalni poraz i nije li ovo velika i jasna pobjeda muslimana? Veoma je važno napomenuti da dugotrajni ratovi i povremene bitke koje su vođene između muslimana i njihovih neprijatelja nisu bili s ciljem da se steknu materijalna dobra, osvoji teritorija, ubijaju ljudi, ili na silu neprijatelj prevede na islam, već je muslimanima jedini cilj bio potpuna sloboda svih ljudi, bez obzira na vjeru, naciju i rasu, a prvenstveno svoju. *Pa onaj ko želi da vjeruje neka vjeruje, a ko želi da ne vjeruje, neka ne vjeruje.* (El-Kehf, 29)

Između čovjeka i onoga što on želi ne smije se ispriječiti nikakva sila. Vjerska tolerancija i socijalna jednakost su moto islama. Uspjeh

koji je islam doživio u mirno doba, poslije ovog ugovora ne bi se mogao postići ratovanjem ni onda kada je pobjeda bila očigledna. Zbog velike širokogrudnosti islama, muslimani su postigli ogroman uspjeh na polju da've – širenja same vjere. I dok je broj muslimana prije primirja na Hudejbiji bio svega oko 3.000, muslimanska vojska je za samo dvije godine nakon primirja brojala 10.000 boraca (prilikom Oslobođenja Mekke).

Drugi paragraf je ujedno i drugi dio ove sjajne pobjede: da muslimani nisu prvi otpočinjali ratove i bitke, već su to uvijek činili drugi. Kur'an o tome kaže: *A oni su vas prvi napali.* (Et-Tevba, 13)

Osnovni zadatak muslimanima u vojnim pohodima bio je da probude Kurejšije iz njihove umišljenosti i odvrćanja od Allahovog puta, te da uvažavaju muslimane. Neka svako radi svoj posao i neka se ne miješa u tuđe stvari. Prekid rata od deset godina je prepreka ovoj umišljenosti i ometanju u vjeri, te dokaz o propasti onoga ko otpočne rat, njegovoj slabosti i gubljenju ugleda.

Prvi paragraf je konačni dokaz o propasti Kurejšija. Oni više nisu mogli zabranjivati pristup Kabi. Tim gestom su uspjeli odbiti muslimane samo za tu godinu, tako da za njih i u tome nema nikakvog uspjeha. Kurejšije su sa tri prve tačke udovoljili muslimanima, a kroz to su za sebe dobili samo četvrti paragraf ugovora. Međutim, i to je vrlo jeftin dobitak. U njemu nema ništa što bi naškodilo muslimanima. Poznato je da musliman neće napustiti Allaha i Njegovog Resula, sallallahu alejhi ve sellem, niti će pobjeći iz islamske sredine, osim ako se odmetne od vjere, javno ili tajno. A ako se odmetne od vjere, onda on više i nije potreban muslimanima. Njegovo udaljavanje iz islamskog društva je mnogo vrjednije od ostanka u njemu.

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je na ovo mislio kad je rekao: "Onaj od nas ko ode njima, njega je Allah udaljio."⁶⁰² A ko od stanovnika Mekke primi islam i pored toga što mu je iseljenje u Medinu zabranjeno, nije mu zabranjeno iseljenje u druga mjesta, a Allahova zemlja je prostrana. Zar Abesinija nije bila prostrana za muslimane onda kada stanovnici Medine nisu znali o islamu ništa? Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je upravo i mislio na ovu soluciju kada je rekao: "Ko od njih nama dođe, Allah će za njega naći

⁶⁰² Muslimov *Sahih*, poglavlje: Primirje na Hudejbiji, 2/105.

olakšanje i rješenje.”⁶⁰³

Zaštita suvereniteta na ovakav način, iako predstavlja vid kurejšijske moći i slave, ustvari proizilazi iz njihove velike uznemirenosti, nesigurnosti i velikog straha za njihov mnogobožački entitet. Oni kao da su znali da su danas, više nego ikad ranije, na rubu provalije, kada nemaju drugog izbora već da prihvate ovakvu zaštitu suvereniteta. Resulallahovo, sallallahu alejhi ve sellem, uvažavanje da se muslimani koji prebjegnu Kurejšijama ne mogu više vratiti nazad je još jedan dokaz da se on pouzda u čvrstinu svog egzistiranja, snage i cjelokupnog povjerenja, i stoga se nimalo ne boji za primirje ovakvog uvjeta.

Žalost muslimana i razgovor Omera, r.a., sa Resulallahom, alejhi selam

Ugovor o primirju je potpisan. Objasnili smo suštinu tačaka potpisanog ugovora, ali moramo spomenuti dva događaja koja su muslimane bacili u očaj i nedoumicu.

1. Muslimanima je rečeno da će moći ući u Harem i obaviti tavaf, a oni se vratiše neobavljena posla i s tim se nisu nikako mogli pomiriti.

2. Resulallah, sallallahu alejhi ve sellem, je svjesno popuštao kurejšijskim zahtjevima, iako ga je Allah, dž.š., obavijestio da je islam vjera perspektive, i da će ona ubrzo dominirati arabijskim prostorima. Takav Resulallahov, sallallahu alejhi ve sellem, blag stav pred očitim pritiskom Kurejšija je, također, rasrdio muslimane. Ova dva, za njih neuspjeha – iako je Resulallah, sallallahu alejhi ve sellem, sasvim bio u pravu – izazvaše kod muslimana sumnju, nedoumicu i svakakva nagađanja. Zbog toga su bili duboko povrijeđeni, i skoro žalosni zbog eventualnih posljedica koje mogu uslijediti nakon primirja. Izgleda da je najžalosniji bio Omer ibn el-Hattab, r.a. On dođe kod Resulallaha, sallallahu alejhi ve sellem, i obrati mu se: “Allahov Poslaniče, zar mi nismo u pravu? Zar istina nije na našoj strani?” Resulallah, sallallahu alejhi ve sellem, odgovori: “Jeste.” Omer, r.a., ponovo upita: “Zar naši ubijeni neće u Džennet, a njihovi u Džehennem?” “Hoće.” – odgovori Resulallah, sallallahu alejhi ve sellem. “Pa zašto, onda,

⁶⁰³ Ibid.

sramotimo našu vjeru? Zašto da se vratimo, a nismo pustili da Allah presudi između nas i njih?” – upita Omer. Resulullah, a.s., odgovori: “O sine Hattabov, ja sam Allahov Poslanik, i nisam htio da mu budem neposlušan. On je moj pomagač i nikada me neće napustiti.” Omer, r.a., reče: “A zar nam nisi rekao da ćemo doći u Mekku i da ćemo ući u Harem i učiniti tavfaf oko Allahove kuće?” Resulullah, a.s., odgovori: “Svakako. Jesam li ti rekao da ćemo ove godine doći u Allahovu Kuću? Omer, r.a., reče: “Ne.” Resulullah, a.s., nastavi: “Ti ćeš doći i učiniti tavfaf oko nje.” Omer, r.a., ode srdit i dođe kod Ebu Bekra. Postavi mu ista pitanja kao i Resulullahu, a.s. Ebu Bekr mu na sve dade odgovor kao i Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, s tim što još dodade: “Možeš i da umreš od jada, ali, tako mi Allaha, on je u pravu.”

Tada je Allah, dž.š., objavio suru El-Feth, gdje kaže: *Mi ćemo ti sigurnu pobjedu dati...*

Nakon objave ove sure, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, poslao po Omera, r.a., pa mu je prouči. Omer, r.a., upita: “Allahov Poslanice, je li to feth (pobjeda)?” Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, odgovori: “Da.” Bio je zadovoljan ovim što je čuo. Međutim, žestoko se kajao zbog svog predašnjeg nerazumijevanja. On je pričao: “Želio sam da se za to iskupim, pa još uvijek dajem sadaku, postim, klanjam nafile, oslobađam robove, da bih sebi olakšao savjest zbog onakvih riječi koje sam izrekao. Molio sam Allaha, dž.š., da na kraju bude sve dobro.”⁶⁰⁴

Riješen problem ugroženih u Mekki

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, se vratio u Medinu, i malo odmorio. Jedan od mučenih muslimana pobježe iz Mekke. Zvao se Ebu Basir iz plemena Sekif, koji su bili u savezništvu s Kurejšijama. Kurejšije poslaše dvojicu ljudi kod Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, da zatraže njegovo izručenje nazad. Oni spomenuše ugovor koji ga obavezuje na to, a Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, im predade Ebu Basira. Mušrici ga povedoše u Mekku. U Zul-Hulejfi

⁶⁰⁴ Opširnije o primirju na Hudejbiji pogledati *Fethul-Bari*, 7/439 – 458, Buharijev *Sahih*, 1/378 – 381, 2/598, 600, 717, Muslimov *Sahih*, 2/104 – 106, Ibn Hišam, 2/308 – 322, *Zadul-mead*, 2/122 – 127, *Tarih Omer ibn el-Hattab* od Ibnul-Dževzija, str. 39. i 40.

sjedoše da se odmore i da prezalogaje koju hurmu. Ebu Basir reče jednom od njih: "Vidim da imaš dobru sablju, čovječe.", a ovaj je izvuče iz korica i potvrdi: "Stvarno je dobra, dobro sam je isprobao." Ebu Basir reče: "Pokaži mi je, da je malo bolje vidim." Ovaj mu dade, a on ga udari njome i ubi ga.

Drugi čovjek je pobjegao i vratio se u Medinu. Kad stiže, uđe u mesdžid. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ga ugleda i reče: "Ovaj kao da je ugledao avet." Čovjek dođe do Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, i reče: "Moj drug je ubijen. I mene će ubiti." Utom dođe Ebu Basir i reče: "Allahov Poslaniče, ti si svoje obećanje izvršio, pred Allahom si čist, vratio si me njima, a potom je mene Allah spasio od njih." Poslanik, a.s., reče: "Teško tebi, možeš biti uzrok rata, ako onaj ima nekog da ga osveti!" Kad ovo ču, Ebu Besir znade da će ga Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ponovo vratiti u Mekku, pa brzo pobježe iz Medine i nađe sklonište u blizini obale mora. Od Kurejšija je pobjegao Ebu Džendul ibn Suhejl, pa se pridružio Ebu Besiru. I koji god bi čovjek pobjegao od Kurejšija nije više išao u Medinu, već se priključivao Ebu Besiru, koji oformi svoju grupu.

Napadali su svaku kurejšijsku karavanu koja je kretala u pravcu Šama ili iz Šama prema Mekki, pa bi je opljačkali i ubili koga bi stigli od vodiča. Kurejšijama to dojadi, pa poslaše molbu Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, zaklinjući ga Allahom i krvnim srodstvom da ih spasi te grupe, a oni će pustiti svakoga ko hoće da dođe u Medinu. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, pozva Ebu Besira u Medinu i on se vrati sa svojom družinom.

Prelazak na islam kurejšijskih junaka

Početakom 7. h.g., a nakon ovog primirja, na islam je prešao Amr ibn el-As, zatim Halid ibn el-Velid i Osman ibn Talha. Kada su došli kod Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, on reče: "Mekka nam je poklonila svoje najvrjednije."⁶⁰⁵

⁶⁰⁵ Mnogi islamski historičari imaju različito mišljenje oko godine prelaska ovih ljudi na islam. Većina navodi osmu hidžretsku godinu. Međutim, priča Amra ibn el-Asa kod Nedžašije je poznata, a Halid i Talha su primili islam kada se Amr vratio iz Abe-sinije. On se po povratku vraćao u Medinu i njih sreo na putu. Sva trojica su došla kod Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, i primila islam. Dakle, islam su primili početkom sedme hidžretske godine, a Allah najbolje zna.

DRUGA ETAPA

Novo razdoblje u historiji islama

Primirje na Hudejbiji je bilo početak jednog novog razdoblja u životu muslimana. Kurejšije su bile najjača snaga, naju-porniji i najdjelotvorniji neprijatelji islama. Silaskom Kurejšija s ratne pozornice u vode mira, slomljen je najjači od tri udružena neprijatelja: Kurejšije, Gatafan i Jevreji. Pošto su Kurejšije bile lideri idolopoklonika na Arabijskom poluotoku. S prethodnim događajima je opao njihov idolopoklonički zanos za vjerske obrede i uveliko je ohladila neprijateljska naklonost prema muslimanima. Stoga kod Gatafana ne nailazimo na veliku provokaciju muslimana poslije ovog primirja. Međutim, ono što je i dolazilo od njih, bilo je inicirano i pripremano kod Jevreja.

Jevreji su nakon izgnanstva iz Medine uzeli Hajber za svoj centar. Otuda su nastavili kovati svoje podle smicalice. Huškali su beduine oko Medine na muslimane, a životna želja im je bila ubiti Muhammeda, a.s., i dokrajčiti muslimane. Ako im ne bude pošlo za rukom, onda im je trebalo bar što više zla nanijeti. Zbog svega toga, prvi odlučujući korak od strane Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, nakon primirja na Hudejbiji je bio borba protiv ovog jevrejskog legla. Međutim, ovaj period koji je započeo poslije primirja na Hudejbiji, bio je velika prilika za tumačenje i dostavljanje islama i njegovog učenja. Muslimanska aktivnost se udvostručila na ovom polju, pa je prevazišla vojne aktivnosti. Ovaj period možemo podijeliti na dva dijela:

1. aktivnosti na području dostavljanja i tumačenja vjere, ili period dopisivanja sa kraljevima i vladarima i
2. period vojnih aktivnosti.

Prije nego nastavimo s praćenjem vojnih aktivnosti u ovom pe-

riodu, posvetit ćemo veću pažnju dopisivanju Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, sa vladarima i kraljevima. Islamska misija svakako ima prioritet, zato što su zbog nje muslimani pretrpjeli sve dotadašnje patnje, bol, nesreću, smicalice, licemjerstvo, bitke i ratove.

Korespodencija s kraljevima i vladarima

Krajem 6. h.g. kada se Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, vratio sa Hudejbije, poslao je kraljevima poruku kojom ih poziva u islam. Kada je obznanio ovu odluku, rekoše mu da kraljevi ne primaju nikakvu korespodenciju bez pečata. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, uze srebrni prsten i na njega ugravira Muhammed, resulullah. Ovaj pečat je ugraviran u tri reda: u prvi red Muhammed, u drugi Resul, a u treći Allah, ali su se redovi čitali odozdo na gore: Allah Resul Muhammed.⁶⁰⁶

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je među ashabima izabrao najučćenije i najsposobnije ljude da budu njegovi ambasadori preko kojih će komunicirati sa kraljevima. Ugledni profesor El-Mensur Fevri je ustanovio da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, poslao sve svoje delegate početkom mjeseca muharrema 7. h.g. nekoliko dana prije odlaska na Hajber.⁶⁰⁷

1. Pismo Negusu, kralju Abesinije

Pravo ime Negusa je Ashama, El-Ebdžerov sin. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, mu je napisao poruku i poslao po Amru ibn Umejji ed-Damriju krajem 6. h.g. ili u muharremu 7. h.g. Taberi navodi tekst pisma. Međutim, preciznije gledajući, uočava se da taj tekst nije onaj koji je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, napisao poslije Hudejbije, već je moguće da je to tekst koji je poslao po Dža'feru kada je on sa svojim drugovima muhadžirima otišao u Abesiniju, dok je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, još bio u Mekki. Na kraju pisma nalazimo imena tih muhadžira u ovoj rečenici: "Šaljemo vam moga amidžića Džafera i sa njim grupu muslimana, pa ako dođu do tebe, prihvati ih, i ne budi ohol prema njima."

⁶⁰⁶ Buharijev *Sahib*, 2/872, 873.

⁶⁰⁷ *Rahmetun lil-alemin*, 1/171

Bejheki bilježi od Ibn Ishaka tekst Resulullahovog, sallallahu alejhi ve sellem, pisma upućenog Negusu: “Ovo je pismo od Muhammeda, poslanika, Nedžašu el-Ashametü, velikanu Abesinije. Neka je mir na onoga ko slijedi Allahovu uputu i vjeruje u Allaha i Njegovog Poslanika. Svjedočim da nema drugog boga, osim Allaha, Jedinog, Koji nema sudruga, Koji nema žene ni sina, i svjedočim da je Muhammed Njegov rob i poslanik. Pozivam te da primiš islam, jer ja sam, zaista, Njegov poslanik. Primi islam, bit ćeš spašen. *O sljedbenici Knjige, dođite da se okupimo oko jedne riječi i nama i vama zajedničke: da se nikome osim Allahu ne klanjamo, da nikoga Njemu ravnim ne smatramo i da jedni druge, pored Allaha, bogovima ne držimo! Pa ako oni ne pristanu, vi recite: „Budite svjedoci da smo mi muslimani.“* (Ali Imran, 64) Ako odbiješ, snosit ćeš grijeh svih hrišćana svog naroda.”⁶⁰⁸

Veliki istraživač, doktor Hamidullah iz Pariza, nedavno je pronašao tekst Resulullahovog pisma, isti koji je Ibnul-Kajjim naveo, s razlikom u samo jednoj riječi. Doktor Hamidullah je utrošio veliki trud u provjeravanju tog teksta, konsultirajući mnoga djela i izvore. U jednom svom djelu objavio je tekst tog pisma koji glasi:

“U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!

Od Muhammeda, Resulullaha, Nedžašiju, velikodostojniku Abesinije. Neka je mir na onoga ko slijedi Allahovu uputu!

Poštovani,

zahvaljujem se Allahu. On je Allah – nema drugog boga osim Njega, Vladar, Sveti, Onaj Koji je bez nedostatka, Koji svakog osigurava i nad svim bdi. Tvrđim da je Isa, sin Mejremin, Duh od Allaha i Riječ Njegova koju je Merjemi, djevici, nepristupačnoj, dostavio, pa je zanjela Isaa od Njegovog duha, Kog je udahnuo, kao što je Allah stvorio Adema, Svojom snagom. Pozivam Allahu, dž.š., Jednom Jedinom, Koji nema sudruga. Pozivam na prijateljstvo u ime Allaha, dž.š., da me slijediš i vjeruješ u Objavu koja mi je dostavljena, jer ja sam Allahov poslanik. Pozivam tebe i tvoju vojsku Uzvišenom Allahu. Prenio sam ti poziv i dao ti savjet, pa ga primi. Neka je mir na onoga ko slijedi Allahovu uputu.”⁶⁰⁹

⁶⁰⁸ *Delailun-nubuwwa*, El-Bejheki, 2/308 i Hakimov *Mustedrek*, 2/623.

⁶⁰⁹ *Resul Ekrem* (na urdu jeziku) str. 108, 109, 122-125, *Zadul-Mead*. “Eslem ente – prihvati islam”, umjesto zadnje rečenice, 3/60.

Uvaženi doktor Hamidullah ističe da je ovo tekst koji je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, uputio Nedžašiju nakon Hudejbije. Ne sumnjamo da je ovo zaista pravi tekst, pogotovo nakon iznošenja činjenica. Međutim, da li je on napisan prije ili poslije Hudejbije, nema pouzdanih dokaza. Tekst pisma koji je pronašao Bejheki i uzeo od Ibn Ishaka liči na pisma koja je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, slao hrišćanskim kraljevima i vladarima nakon Hudejbije. U njemu se nalazi ajet: *O sljedbenici Knjige, dođite da se okupimo oko jedne riječi i nama i vama zajedničke.* (Ali Imran, 64), kao što mu je bio običaj pisati u takvim pismima. U ovom pismu je nađeno ime El-Ashamet, jasno napisano (Nedžašijevo ime), a tekst do koga je došao doktor Hamidullah, mišljenja sam, originalni je Resulullahov, sallallahu alejhi ve sellem, tekst i to nakon Ashametove smrti, upućeno njegovom nasljedniku. Možda je ovo razlog što je izostalo Ashametovo ime.

Za ovakvo pojašnjenje nemam dokaz, osim argumenata koji se nalaze unutar ovih pisama. Čudno je da je Hamidullah kategoričan u tome da je tekst koji prilaže Bejheki od Ibn Abassa doslovno tekst pisma koji je napisao Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, nakon Ashametove smrti njegovom nasljedniku, iako je ime Ashamet jasno i čitko napisano, a Allah najbolje zna.⁶¹⁰

Kada je Amr ibn Umejja ed-Damri donio Nedžašiju pismo, on ga uze, pa ga primače očima, ustade iz kreveta, stade na zemlju i, pred Džafer ibn Ebu Talibom primi islam, te napisa odgovor Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, o tome. Evo tog teksta:

“Bismillahir-rahmanir-rahim.

Muhammedu, resulullahu, od Nedžašija Ashameta. Od Allaha i milost i bereket Njegov na tebe, Allahov Poslaniče, Allah je jedan Bog i nema drugog boga osim Njega.

Poštovani,

dobio sam tvoje pismo u kome spominješ Isaa. Tako mi Gospodara neba i Zemlje, zaista Isa nije ništa više od onoga što si naveo. On je ono što si rekao. Shvatili smo šta si nam poručio. Pročitao nam je tvoj amidžić i tvoj drug. Svjedočim da si ti, uistinu, iskreni Allahov

⁶¹⁰ V: Knjiga doktora Hamidullaha *Resul Ekrem*, str. 108-114, 121-131.

poslanik. Dajemo ti našu prisegu na vjernost, a to sam dao i tvom amidžiću. Primio sam islam pred njim i predao se Allahu, Gospodaru svjetova.”⁶¹¹

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je zatražio od Nedžašija da pošalje Džafera i muhadžire koji su bili s njim u Abesiniju. Poslao ih je u dvije lađe sa Amrom ibn Umejjom ed-Damrijem. Oni su stigli u Medinu kad je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, bio na Hajberu.⁶¹²

Nedžaši je umro u redžebu, 9. h.g., nakon Tebuka. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je obaviješten od Allaha, dž.š., o njegovoj smrti, pa mu je klanjao dženazu u odsutnosti. Kad je Nedžašija umro, iza njega je na prijesto došao drugi kralj, kome je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, također, napisao drugo pismo u kome ga je pozvao u islam. Međutim, ne zna se da li je primio islam ili ne.

2. Pismo Mukavkisu, egipatskom kralju

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je napisao pismo Džurejđu ibn Meti,⁶¹³ zvanom El-Mukavkis, kralju Egipta i Aleksandrije: “Bismillahir-rahmanir-rahim. Od Muhammeda, Allahovog roba i Njegovog poslanika, koptskom velikodostojniku Mukavkisu. Mir na one koji slijede Allahovu uputu.

Poštovani,

pozivam te islamskom učenju. Primi islam, bit ćeš spašen. Primi islam, dobit ćeš od Allaha duplu nagradu, a ako odbiješ snosit ćeš grijeh koptskog naroda. *O sljedbenici Knjige, dođite da se okupimo oko jedne riječi i nama i vama zajedničke: da se nikome osim Allahu ne klanjamo, da nikoga Njemu ravnim ne smatramo i da jedni druge, pored Allaha, bogovima ne držimo! Pa ako oni ne pristanu, vi recite: „Budite svjedoci da smo mi muslimani.“* (Ali Imran, 64)⁶¹⁴

⁶¹¹ *Zadul-mead*, 3/61.

⁶¹² Ibn Hišam, 2/359.

⁶¹³ Ovo ime navodi uvaženi profesor El-Mensur Fevri u djelu *Rahmetun lil Alemin*, 1/178. Dr. Hamidullah smatra da mu je ime bilo Benjamin. *Resul Ekrem*, str. 141.

⁶¹⁴ Ovaj tekst navodi Ibn Kajjim, *Zadul-mead*, 3/61. Pismo do kog je došao Hamidullah u novije vrijeme sadrži: “Primi islam, bit ćeš spašen, Allah će ti dati.”). Umjesto dijela “grijesi Kopta” navodi se “grijeh koptskog naroda”. *Resul Ekrem*, str. 136, 137.

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je odabrao Hatiba ibn Ebu Beltaa da ponese ovo pismo. Kada je Hatib došao kod El-Mukavkisa, reče: “Prije tebe je Egiptom vladao čovjek koji je sebe smatrao vrhovnim bogom, pa ga Allah, dž.š., uze sebi da bude opomena ljudima i ovog i Onog svijeta. Kaznio je njega, a i druge zbog njega. Uzmi pouku od drugih, a nemoj biti pouka drugima.” Mukavkis reče: “Mi imamo vjeru koju ne bismo mijenjali, osim za bolju od nje.” Hatib reče: “Mi tebe pozivamo islamu. To je najsavršenija Allahova vjera. Poslanik poziva ljude u islam, pa su se protiv njega idolopoklonici, Kurejšije, žestoko okomili a s njima u neprijateljstvu se udružuje i Jevreji. Najbliži Poslaniku su hrišćani. Života mi, nagovještaj Musaa o dolasku Isaa nije ništa drugo nego nagovještaj Isaa o dolasku Muhammeda. Mi tebe pozivamo Kur’anu, kao što ste vi sljedbenike Tore (Tevrata) pozvali Evandelju (Indžilu). Svaki poslanik je dužan pozivati sve ljude svog doba. To je njegov narod, i dužni su pokoriti mu se. I ti si jedan od onih kog zateče vrijeme našeg Poslanika. Ne zabranjujemo ti da vjeruješ u Isaa, čak ti naređujemo da ga vjeruješ.” Mukavkis na to reče: “Ja sam slušao o dolasku tog Poslanika, a vidim da ne primorava druge da ga slijede, niti zabranjuje onima koji hoće da ga slijede. Vidim da on nije zalutali vrač, a ni lažni čarobnjak. Primjećujemo da nosi znakove poslanstva, jer otkriva skriveno i nepoznato, i obavještava o izbavljenju i spasu. Razmislit ću.”

On uze Resulullahovo pismo, stavi na njega pečat, dade ga svojoj robinji da ga stavi u kutiju od slonovače. Zatim pozva svoga pisara koji piše arapski i napisao odgovor Resulullahu, a.s.

“Bismillahir-rahmanir-rahim. Muhammedu, Abdullahovom sinu, od Mukavkisa, velikodostojnika koptskog. Mir s tobom.

Poštovani,

pročitao sam tvoje pismo i razumio o čemu govoriš i čemu pozivaš. Znao sam da će se pojaviti poslanik, ali sam mislio da će to biti u Šamu. Počastio sam tvog glasnika i po njemu ti šaljem dvije robinje koje su imale ugledno mjesto kod koptskog velikodostojnika. Šaljem ti i ove darove i poklanjam ti mazgu da je jašeš. Es-selamu alejke.”

Nije ništa više dodao, niti je islam primio. Te dvije robinje su Marija i Sirjana. Mazga koja se zvala Duljdulej je živjela do Muavijinog

vremena.⁶¹⁵ Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je uzeo za sebe Mariju. Ona mu je rodila sina Ibrahima, a Sirjanu je poklonio Hassanu ibn Sabitu.

3. Pismo perzijskom kralju Kisri

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je napisao pismo perzijskom Kisri:

“Bismillahir-rahmanir-rahim. Od Muhammeda Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, velikodostojniku Perzije, Kisri. Mir na onoga ko slijedi Allahovu uputu i vjeruje Allaha i Njegovog Poslanika, i ko svjedoči da nema drugog boga osim Allaha, Jednog, Jedinog, Koji nema sudruga, i vjeruje da je Muhammed Njegov rob i Njegov poslanik. Pozivam te Allahovim pozivom. Ja sam Allahov poslanik cijelom čovječanstvu, poslat da opominje onoga ko ima pameti i da zasluži kaznu nevjernici. Primi islam, bit ćeš spašen. A ako odbiješ, sve grijehe vatropoklonika Perzijanaca snosit ćeš sam.“

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je odredio Abdullaha ibn Huzafu es-Sehmija da odnese ovo pismo, pa ga je on uručio velikodostojniku Bahrejna. Nismo sigurni da li je ovaj poslao pismo po nekome od svojih ljudi, ili je poslao lično Abdullaha es-Sehmija perzijskom kralju. Bilo kako bilo, kad je Kisra pročitao Resulullahovo pismo, pocijepa ga i reče arogantno: “Ružni rob mojih podanika stavlja svoje ime prije moga!” Kada ova vijest dođe do Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, on reče: “Allah pocijepao njegovo carstvo!” Dogodilo se onako kako je Resulullah, a.s., rekao. Kisra je napisao pismo namjesniku Jemena, Bazanu, u kom kaže: “Pošalji kod onog čovjeka u Hidžazu dvojicu ljudi, sposobnih i jakih, neka mi ga dovedu.” Bazan posla svoja dva čovjeka. Jedan od njih se zvao Kahrimanuh Banevejh i bio je vješt u pisanju i računanju. A drugi je bio persijanac Horhosru i po njima posla pismo Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, u kome mu naređuje da se sa njima uputi kod Kisre. Kada su ova dva čovjeka stigla u Medinu i srela se sa Resulullahom, sallallahu alejhi ve sellem, jedan od njih reče: “Šahin-šah (kralj kraljeva) Kisra, napisao je kralju Bazanu da pošalje nekog ko će te dovesti, pa sam došao da ideš sa mnom.” On izgovori još neke prijetnje, a Resulullah, sallalla-

⁶¹⁵ *Zadul-mead*, 3/61.

hu alejhi ve sellem, im naredi da dođu kod njega sutra.

U to vrijeme je na Kisrinom dvoru došlo do nemira, nakon što je perzijska vojska doživjela težak poraz od Cezarove vojske. Širavejh, Kisrin sin, digao se protiv svoga oca i ubio ga, a potom preuzeo prijestolje. To se desilo u utorak, desetog džumadel-ula, 7. h.g.⁶¹⁶ Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je saznao za ovu vijest putem Objave, pa kada su ona dvojica došla sutradan kod njega, on ih obavijesti, a oni rekoše: “Znaš li što govoriš? Mi smo o tebi rekli lahke klevete, a zar hoćeš da kažemo to što pričaš? Ti hoćeš da mi to prenesemo kralju Bazanu, je li?” Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče: “Da, prenesite mu sve to od mene, i još mu poručite da će moja vjera i moja vlast stići do granica do kojih je stigla Kisrina vlast i da će se pružati dokle god ljudska noga može doprijeti. I recite mu: ako primi islam, ostat će i dalje na vlasti u svom carstvu, a kasnije će nasljeđivati njegovi sinovi.” Njih dvojica krenuše od Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, i stigoše kod Bazana, pa mu ispričaše sve po redu. Potom stiže poruka iz Perzije da je Širavejh ubio svoga oca. U toj istoj poruci Širavejh piše Bazanu: “Potraži mi čovjeka o kome ti je moj otac izdao naredbu. Nemoj ga dirati dok ne dobiješ moju naredbu.”

Ova Širavejhova preporuka bila je razlog da Bazan sa svim svojim Perzijancima u Jemenu primi islam.⁶¹⁷

4. Pismo bizantijskom kralju Heraklu

Buhari u okviru dugog hadisa pripovijeda tekst pisma koje je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, napisao kralju Bizantije, Heraklu:

“Bismillahir-rahmanir-rahim. Od Muhammeda, Allahovog roba i Njegovog poslanika, Heraklu, velikodostojniku Bizanta. Neka je mir na onoga koji slijedi Božiju uputu. Primi islam, bit ćeš spašen. Primi islam, Allah će ti udvostručiti nagradu. Ako odbiješ, snosit ćeš grijeh Erisijaca. *O sljedbenici Knjige, dođite da se okupimo oko jedne riječi i nama i vama zajedničke: da se nikom osim Allahu ne klanjamo, da nikoga Njemu ravnim ne smatramo i da jedni druge, pored Allaha, bogovima ne držimo! Pa ako oni ne pristanu vi recite: „Budite svjedoci*

⁶¹⁶ *Fethul-Bari*, 8/127, Ibn Haldunov *Tarih*, 2/37.

⁶¹⁷ Hudari, *Muhadarat tarihul-umemil-islamijje*, 1/147, *Fethul-Bari*, 8/127, 128.

da smo mi muslimani.“ (Ali Imran, 64)⁶¹⁸

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je izabrao za glasnika koji će nositi ovo pismo Dihja ibn Halife el-Kelbi i naredi mu da ga preda velikodostojniku Busre, a da on preda caru. Buhari prenosi od Ibn Abbasa da je Ebu Sufjan ibn Harb javio da je Herakle poslao njemu odgovor po kurejšijskoj karavani koja je bila u trgovini u Šamu. To je bilo dok je vladalo primirje između muslimana i Kurejšija. Ebu Sufjan i njegova pratnja su došli u Aileu.⁶¹⁹ Car ih je pozvao i priredio im prijem. Oko njega su bili bizantijski velikodostojnici, pa je pozvao Kurejšije i prevodioca, te upitao: “Ko je od vas najbližeg roda sa ovim čovjekom koji sebe smatra poslanikom?” Ebu Sufjan veli: “Pa rekoh: ‘Ja sam mu najbliži.’” On reče: „Udaljite ga od mene i privedite njegove drugove, neka mu stoje iza leđa.“ Zatim reče prevodiocu: “Ja ću ovoga ovdje (Ebu Sufjana) pitati za onog čovjeka (Resulullaha, a.s.), pa ako mi zataji istinu, neka oni reaguju.“ Ebu Sufjan reče: „Tako mi Boga, da me nije sramota da od mene čuju laž, ja bih o njemu lagao.“ Zatim reče: “Prvo što me je upitao glasilo je: ‘Kakvog je on porijekla?’ Odgovorih mu: ‘On je uglednog porijekla.’ ‘Da li je ikada iko od vas, prije njega, govorio slične stvari?’ – upita Herakle. ‘Nije.’ – rekoh. ‘Je li neko od njegovih očeva bio kralj?’ – upita. ‘Nije.’ – odgovorih. ‘Da li ga slijede ljudi od položaja ili siromašni?’ ‘Siromašni.’ – rekoh. ‘Da li se njihov broj povećava ili smanjuje?’ ‘Povećava.’ ‘Da li je iko od njih napustio njegovu vjeru iz srdžbe, nakon što ju je primio?’ ‘Nije.’ ‘Da li je prije ovoga bio lažov?’ ‘Nije.’ ‘A da li je vjerolomnik?’ ‘Nije, ali otkako nismo s njim, ne znamo šta sad radi.’ Više mi nije dozvolio da ijednu riječ dodam od sebe. ‘Da li ste se borili protiv njega?’ ‘Jesmo.’ ‘Kako ste se borili?’ ‘Vodili smo međusobni rat, nad-

⁶¹⁸ Buharijev *Sahih*, 1/4, 5. El-Erisijun su sluge i upravitelji bizantijskog carstva, ili narod bez porijekla. Kaže se da su sljedbenici nekog Abdullaha ibn Erisa, čovjeka davnih vremena koji je ubio nekog Allahovog poslanika, ali se ne zna koga. Ovi Erisijuni su odvrćali narod od vjere u Boga.

⁶¹⁹ Car je upravo došao da posjeti Aileu - Jerusalim. Došao je iz Humsa da se zahvali Bogu što ga je spasio poraza od Perzijanaca. (Muslimov *Sahih*, II/99). Perzijanci su ubili perzijskog kralja Ebroisa i uspostavili primirje s Bizantijom uz predaju svih teritorija koje su Bizantinci okupirali. Vratili su mu krst koji smatraju raspelom Isaa, a.s. Car je došao u Jerusalim god. 629. n.e. ili 7. g.h. da vrati raspelo na njegovo mjesto i da zahvali Bogu na velikoj pobjedi.

metanja. Nekad on pobijedi, a nekada mi.’ ‘Šta traži od vas?’ ‘Govori nam: ‘Vjerujte samo Jednog Boga i pored Njega ne vjerujte u druga božanstva. Napustite vjeru svojih djedova i očeva.’ Naređuje nam da se Bogu molimo, da iskreno govorimo, da poštteni budemo, da rodbinske veze održavamo...’ A on reče prevodiocu: ‘Prevedi mu: ‘Pitao sam te za njegovo porijeklo, pa si rekao da je najboljeg porijekla. Isto su tako poslanici bili najboljeg porijekla u svom narodu. Pitao sam te da li je ikada iko od vas ovako govorio prije njega, pa si odgovorio da nije, da je neko prije njega govorio nešto slično, pomislio bih da čovjek oponaša druge. Pa sam te upitao da li su mu roditelji i djedovi bili vladari. Odgovorio si da nisu, pa sam pomislio: da mu je neko od starine bio kralj, čovjek bi tražio kraljevstvo svog oca. Pa sam te upitao da li ga optužujete da je prije ovoga bio lažov. Odgovorio si da nije, a ja znam da on nije mogao biti iskren prema ljudima, a lagati na Boga. Pa sam te pitao da li su njegovi sljedbenici velikodostojnici ili obični narod, pa si odgovorio da je to obični nezaštićeni narod, a oni su sljedbenici svih poslanika. Pitao sam te da li im se broj povećava ili smanjuje. Odgovorio si da se Poslanikovi sljedbenici povećavaju. Takvo je inače stanje s vjerom dok se ne upotpuni Objava. Pa sam te pitao da li je neko od njegovih sljedbenika napustio njegovu vjeru iz mržnje prema njoj nakon što ju je primio, pa si odgovorio da nije, a tako se dešava kada ljudi vjeru prihvate srcem. Pitao sam te da li je vjerolomnik ili izdajnik, pa si rekao da nije, a poslanici ne izdaju svoju vjeru. Pitao sam te šta naređuje od vjere, a ti si rekao da vam naređuje da vjerujete Allaha i da ne vjerujete u druga božanstva, što znači da vam zabranjuje vjerovanje u kipove, a naređuje da obavljate namaz, dijelite sadaku i čestitost. Pa ako je to tako kako kažeš, on će brzo zavladati područjem gdje sam ja. Ja sam znao da će on doći, ali nisam znao da je od vas (Arap). Kad bih znao da ću moći doći do njega, učinio bih sve da se sretnemo. Da sam uz njega, noge bih mu prao.’ Zatim je pozvao da mu pročitaju Resulullahovo, sallallahu alejhi ve sellem, pismo. Kad završi čitanje, začuše se glasovi oko njega i narediše nam, pa iziđosmo.“ Ebu Sufjan reče: “Rekoh njegovim drugovima kad nas je izveo: ‘Podržao je Ebu Kebšovog sina (pogrdan naziv za Resulullahove pretke). Boji se za svoju vlast.’ Od tada sam bio čvrsto uvjeren u Resulullahov uspjeh, sve dok mi Allah nije ulio

islam u srce.“⁶²⁰

Ebu Sufjan je ovako pripovijedao. Ispričao je kakav je utisak na cara ostavilo ovo Resulullahovo pismo. Dokaz za to su i skupocjeni darovi kojima je nagradio Dihju ibn Halife ibn el-Kelbija, donosioca Resulullahovog, *sallallahu alejhi ve sellem*, pisma. Dobio je blaga i poklona. Kada je bio u Hismi, u povratku za Medinu, neki ljudi iz plemena Džuzam su ga napali i opljačkali. On dođe kod Resulullaha, *sallallahu alejhi ve sellem*, i obavijesti ga, a Resulullah, *sallallahu alejhi ve sellem*, posla Zejda ibn Harisa u Hismu, iza Vadil-Kura, i s njim pet stotina ljudi. Zejd izvrši napad na pleme Džuzam i poubija mnoge, a zaplijeni blago i sablje. Zaplijenio je hiljadu deva, pet hiljada ovaca i stotinu žena i djece.

Između Resulullaha, *sallallahu alejhi ve sellem*, i plemena Džuzam bilo je uspostavljeno primirje. Zejd ibn Rufaa el-Džuzami, jedan od poglavara ovog plemena, pohita da uloži prigovor Resulullahu, a.s. On i muškarci njegovog plemena su bili u islamu i pomogoše Dihju kad su ga napali na putu, a sada je molio oprost za pleme Džuzam. Resulullah, *sallallahu alejhi ve sellem*, je primio njegovu ispriku i naredio da plijen i roblje vrate.

Većina historičara spominje ovaj vojni pohod prije Hudejbije, što je očita greška, jer je slanje pisma caru bilo poslije Hudejbije. Ibnul-Kajjim kaže da je ovaj pohod, bez sumnje, bio poslije Hudejbije.⁶²¹

5. Pismo Munziru ibn Saviju

Resulullah, *sallallahu alejhi ve sellem*, je napisao pismo Munziru ibn Saviju, vladaru Bahrejna, kojim ga je pozivao u islam. Pismo je poslao po El-Alau ibn el-Hadremiju. Kad ga dobi i pročita, Munzir, nakon nekog vremena, posla odgovor: “O Allahov Poslaniče, pročitao sam tvoje pismo narodu Bahrejna. Nekom od njih se islam dopade i zavoli ga, pa postade musliman, a ima ih i koji ga ne prihvatiše. U mojoj zemlji ima i poklonika vatre i jevreja, pa mi objasni opširnije kako da postupim.”

Resulullah, *sallallahu alejhi ve sellem*, mu odgovori: “Bismillahir-

⁶²⁰ Buharijev *Sahib*, 1/4, Muslimov *Sahib*, 2/97-99.

⁶²¹ *Zadul-mead*, 2/122 i margina knjige *Telkihu fuhumi ehlil-Eseri*, str. 29.

rahmanir-rahim. Od Muhammeda Resulullaha, Munziru ibn Savija. Mir s tobom. Zahvaljujem Allahu, nema drugog boga osim Allaha. Njemu zahvaljujem i svjedočim da je Muhammed Božiji rob i Njegov poslanik. Podsjećam te na Uzvišenog Allaha, dž.š. Znaj da onaj ko daje nekome savjet, prvo ga sebi mora dati, a onaj ko je pokoran mojim izaslanicima i slijedi njihove zapovijedi, pokoran je i meni. Ko posluša njihov savjet, poslušao je i moj. Moji izaslanici su mi o tebi dobro kazali. Ja od tebe tražim da pustiš da u miru žive muslimani koji su primili islam i da primiš izvinjenje onih koji ti se izvine. Dogle god si tako dobar, nećemo te skidati s tvog položaja. Ko ostane u jevrejstvu i vatropokloništvu, neka plaća džizju.”⁶²²

6. Pismo vladaru Jemame, Hevzetu ibn Aliju

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je napisao pismo Hevzetu ibn Aliju, jemamskom vladaru:

“Bismillahir-rahmanir-rahim. Od Muhammeda, Allahovog poslanika, Hevzetu ibn Aliju. Neka je mir na onoga koji slijedi Allahovu uputu. Znam da će se moja vjera pojaviti u cijelom svijetu, stoga, primi islam, bit ćeš spašen i ostat ćeš da vladaš gdje i jesi.”

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, povjeri pismo Selitu ibn Amru el-Amiriju. Kada on dođe Hevzetu, predade mu zapečaćeno pismo, pozdravi ga i pročita mu poruku. Hevze odgovori Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem: “Kako je lijepo i divno čemu me pozivaš. Arapi osjećaju strahopoštovanje prema meni. Daj mi udio u vlasti, slijedit ću te.” Hevze nagradi Selita novčano i darova mu skupocjenu odjeću. O svemu tome obavijesti Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem. On pročita pismo i reče: “Da mi je zatražio dio zemlje ne bih mu učinio. Doista će izgubiti i ono što ima u rukama.” Kada se Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, vratio iz Pohoda za oslobođenje Mekke, Džibril, a.s., mu je donio vijest da je Hevze umro. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče: “U Jemami će se pojaviti čovjek koji će se lažno predstaviti da je poslanik. Bit će ubijen poslije

⁶²² *Zadul-mead*, 3/ 61, 62. Tekst do kog je doktor Hamidullah došao u novije vrijeme uzet je iz knjige koju je on pronašao. Razlikuje se samo u jednoj riječi. U njemu je: nema boga osim Njega (La illahe gajruhu), umjesto: samo je On Bog (La illahe illahu).

moje smrti.” Neko od prisutnih povika: “Allahov Poslaniče, ko će ga ubiti?” Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče: “Ti i tvoji drugovi.” Na kraju tako i bi.⁶²³

7. Pismo Harisu ibn Ebu Šemir el-Gasaniju, vladaru Damaska

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je napisao pismo Harisu: “Bismillahir-rahmanir-rahim. Od Muhammeda Resulullaha, Harisu ibn Ebu Šemiru. Neka je mir na onog koji slijedi Allahovu uputu, koji Ga vjeruje i govori istinu. Pozivam te da vjeruješ u Allaha, da Mu druga božanstva ne smatraš ravnim, ostat ćeš da vladaš svojim prijestoljem.”

Resulullah odabra da pismo nosi Šudža ibn Vehba iz Benu Esed ibn Huzejma. Kada je Haris dobio pismo, bacio ga je i rekao: “Ko mi može oduzeti moje prijestolje? Ići ću da ga vidim.” On nije primio islam.⁶²⁴ Tražio je od cara dozvolu da napadne Božijeg Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ali ga ovaj odvrati. Haris je Šudžaa ispratio s lijepim darovima.

8. Pismo kralju Omana

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je napisao pismo kralju Omana, Džejferu i njegovom bratu Abdu Ibnej el-Džulendu, slijedećeg sadržaja:

“Bismillahir-rahmanir-rahim. Od Muhammeda ibn Abdullaha, Džejferu i Abdu Ibnej el-Dželendiju. Neka je mir na onoga koji slijedi Allahovu uputu.

Poštovani,

pozivam vas dvojicu islamskoj vjeri. Primiti islam, bit ćete spašeni. Ja sam zaista Allahov Poslanik cijelom čovječanstvu poslat da opomenem one koji imaju pameti, i da zasluže kaznu nevjernici. Ako budete ustrajni i postojani u islamu, dobit ćete vlast, a ako odbijete, izgubit ćete je. Konji će kročiti na vašu površinu, a moje poslanstvo će nadživjeti vašu vladavinu.”

⁶²³ *Zadul-mead*, 3/ 63.

⁶²⁴ *Zadul-mead*, 3/ 62. *Muhadarat tarihul-umemil-islamijje* od Hudarija, 1/146.

Resulullah odabra Amr ibn el-Asa, r.a., da po njemu pošalje pismo. Amr, r.a., pripovijeda: "Krenuh na put i stigoh u Oman. Namjerih se na Abdu Ibneja, koji je bio blage naravi i lijepog ponašanja, pa rekoh: 'Ja sam delegat Allahovog Poslanika. Došao sam kod tebe i tvoga brata.' On odgovori: 'Moj brat je stariji od mene u godinama, a i na vlasti. Odvest ću te do njega, pa neka pročita pismo koje si donio.' A zatim upita: 'A čemu ti pozivaš?' Amr odgovori: 'Pozivam Allahu, Jedinom, Jednom, da Mu druga božanstva ravnim ne pripisujuete, da se odreknete vjere u druga božanstva, da posvjedočite da je Muhammed Allahov rob i Njegov poslanik.' Abd reče: 'O Amre, ti si sin poglavara. Šta je učinio tvoj otac kad si ti primio islam? Mi u svom ocu imamo uzor.' Amr reče: 'Umro je, a nije priznao Muhammeda Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, kako sam želio. Nije primio islam. I ja sam imao isto mišljenje kao i on, dok me Allah nije uputio u islam.' 'A kad si primio islam?' – upita Abd. 'Nedavno.' – odgovori Amr. 'A gdje?' 'Kod Negusa.' – i rekoh mu da je i Negus primio islam. 'A šta je učinio njegov narod u kraljevstvu?' 'Priznali ga za vladara i primili i oni islam.' 'A patrijarsi i crkveni oci, jesu li i oni isto učinili?' 'Da.' – odgovori. 'Pazi, Amre, šta govoriš. Ti znaš da je po čovjeka laž najopasnije svojstvo!' 'Nisam slagao, a laž je i našom vjerom zabranjena.' – odgovorih. 'Mislim da Herakle ne zna da je Negus primio islam.' – reče Abd. 'Zna.' – reče Amr. 'Kako ti to znaš?' 'Negus mu je plaćao porez, a otkad je primio islam i priznao Muhammeda, a.s., za poslanika, rekao je: 'Ne dam mu, tako mi Allaha, ni dirhema.' Pa je ta vijest došla do Herakla. Najstariji brat ga je upitao: 'Zar ćeš dozvoliti da ti tvoj potčinjeni ne plaća porez i da vjeruje u drugu vjeru, i to u neku novu vjeru?' A Herakle mu je odgovorio: 'Čovjek hoće vjeru koju je izabrao za sebe! Šta da činim s njim? Tako mi Boga, da mi nije žao vlasti, i ja bih učinio kao on.' 'Pazi Amre, šta to govoriš?' 'Tako mi Allaha, istinu ti kažem.' 'Reci mi šta naređuje, a šta zabranjuje tvoja vjera?' Amr reče: 'Naređuje pokornost Uzvišenom Allahu, dž.š., a zabranjuje činjenje grijeha. Naređuje dobročinstvo, održavanje rodbinskih veza, a zabranjuje nasilje i neprijateljstvo. Zabranjuje blud, alkohol, obožavanje kamena, kipa i krsta.' Abd reče: 'Ovo je najljepša vjera za koju sam čuo. Kako divnim stvarima poziva. Kada bi me moj brat htio poslušati, uzjahali bismo i otišli Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, da posvjedočimo i povjerujemo u njegovo

poslanstvo. Ali moj brat voli vlast. Ne bi je napustio i ostao po strani.' Amr reče: 'Ako on primi islam, Resulullah, a.s., će ga ostavit da bude kralj svome narodu. Onda će on uzeti sadaku, dio imetka od bogatih i podijeliti ga siromašnim.' Na to Abd reče: 'Divne li etike. Kako je lijepa ta raspodjela. A šta je to sadaka?' Amr reče: 'Ja mu tad objasnih šta je sve Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ubrojao u sadaku, i šta se sve od imetka daje, dok ne dođoh do deva.' 'O Amre, zar u obzir dolazi i naša stoka koja jede travu i pije vodu?' – upita me. 'Da.' – odgovorih. 'Tako mi Boga, mislim da moj narod ne bi prihvatio i pokorio se ovoj odredbi.' Amr dalje kaže: 'Proveo sam dane i dane pred njegovim vratima, a on bi odlazio svome bratu i prenosio mu svaku moju riječ. Zatim me jednog dana pozva, i ja uđoh kod njega (starijeg brata), pa mi njegovi dvorjani uzeše turban i ogrtač. On reče: 'Pustite ga.', te me pustiše i ja dođoh da sjednem, a oni mi zabraniše dok mi on ne dade dozvolu. Ja ga pogledah, a Džejfer (stariji Abdov brat) reče: 'Govori, šta tražiš?' Amr nastavi: 'Pružih mu zapečaćeno pismo. On poništi njegov pečat i pročita ga do kraja. Zatim ga dodade svome bratu, pa ga i on pročita. Tad sam vidio da je njegov brat nježniji od njega.' Džejfer upita: 'Reci mi šta su Kurejšije uradile?' 'Slijede ga (Resulullaha, a.s.). Ima onih koji su to svojevoljno uradili, iz želje za vjerom, a ima i onih koji su to nerado učinili.' Džejfer opet upita: 'A ko je uz njega?' 'Ljudi koji vole islam. Izabrali su ga mimo drugih vjera, i svojim razumom shvatili da su, uz Allahovu uputu, spašeni zablude u kojoj su živjeli. Ne znam, do sada, nikoga da je ostao u takvoj nedoumici kao ti. Ako danas ne prihvatiš islam i ne počneš ga slijediti, vrijeme će te pregaziti. Stoga, primi islam, bit ćeš spašen i bit ćeš priznat vladar kod svog naroda. Neće te napasti naša vojska. Ja sam još danas ovdje, a sutra se vraćam.' Vratih se njegovom bratu Abdu, a on reče: 'O Amre, nadam se da će primiti islam, samo ako mu ne bude žao vlasti.' Amr reče: 'Otišao sam drugi put, pa me nije htio primiti. Ja se opet vratih njegovom bratu i rekoh mu da nisam mogao doći do njega. Abd me odvede do Džejfera, a on reče: 'Razmišljao sam o tvom prijedlogu da primim islam, ali sam uvidio da ću postati najslabiji Arap, ako svoje carstvo dam tom čovjeku. Njegova vojska neće doći ovdje, a ako dođe, bit će žestok okršaj.' Amr mu reče: 'Ja sutra putujem nazad.'"

Sutradan se Abd pozabavio svojim bratom kome nasamo reče:

„Zašto i mi ne bismo prihvatili? Kome god je poslao poziv za islam, odazvao mu se i primio ga.“ Amr veli: „Kada je osvanulo, Džejfer posla po mene, pa i on i njegov brat primiše islam, i potvrdiše Resulullahovo, sallallahu alejhi ve sellem, poslanstvo, a meni omogućiče da ubirem zekat i objašnjavam propise. Bili su mi od pomoći protiv onih koji su mi se suprotstavljali.“⁶²⁵

Sadržaj ovog pisma ukazuje da je uveliko zakasnilo za ostalim pismima upućenim kraljevima, a većina misli da je poslato nakon Oslobođenja Mekke.

U ovim pismima je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, predstavio islam većini znamenitih vladara tog doba. Među njima ima onih koji su ga primili, a i onih koji su ostali u nevjerstvu. Međutim, bitno je da su počeli razmišljati o Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, i o islamu.

Vojne aktivnosti poslije primirja na Hudejbiji

Pohod na Gabu ili Pohod na Zu Kared

Ovaj vojni pohod je potjera odmetničke grupe plemena Benu Fezar koja se borila gusarenjem i nastojala na taj način doći do Resulullaha, a.s.

To je prva bitka koju je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, poveo poslije Hudejbije, a prije Hajbera. Buhari u svojoj zbirci navodi da je pohod bio na tri godine prije Hajbera. Muslim prenosi od Seleme ibn el-Ekvea, a historičari ovih bitaka navode da se odigrala prije Hudejbije. Ono što navode autori *Sabiha* tačnije je od mišljenja historičara.⁶²⁶

Rezime ove bitke nalazimo u pripovijedanju hrabrog učesnika Seleme ibn el-Ekve: “Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je poslao dječaka Rebahu kao moju pratnju. Pošao sam s njim i vodio Talhinog

⁶²⁵ *Zadul-mead*, 3/62, 63.

⁶²⁶ Buharijev *Sabih*, 2/603, Muslimov *Sabih*, 2/113-115, *Fethul-Bari*, 7/460, 461, 463, *Zadul-mead*, 2/120. Na činjenicu da se ova bitka desila nakon Hudejbije ukazuje predanje koje bilježi Muslim u Poglavlju o hadžu, 2/1001 (1374/475).

konja. Kad smo osvanuli, vidosmo da je Abdurrahman el-Fezari napao ispašu, pokupio deve mliječnice, a ubio pastira. Ja povikah: 'O Rebahu, uzmi ovog konja i odjuri Talhi, pa obavijesti Resulullaha, a.s.' Rebah odjuri, a ja se popeh na brežuljak, okrenuh se ka Medini i povikah iz sveg glasa tri puta: 'Evo neprijateljskog pljačkaškog upada!' Zatim krenuh za tragovima napadača i počeh ih gađati strijelama pjevajući stihove:

*Ja sam Ibnul-Ekvea,
a ovaj dan je, dan osvete.*

El-Ekve pripovijeda dalje: "Neprekidno sam ih gađao i plašio. Kad se pojavio konjanik, ja se zaklonih za drvo, pa ga gađah strijelom i on pade. Ostali zadoše u uski klanac, a ja ih počeh gađati kamenjem. Tako sam ih slijedio dok Allah, dž.š., ne dade da se Resulallahove, sallallahu alejhi ve sellem, deve nađu iza mojih leđa. Oni se nadoše između mene i deva. Ja ih nastavih pratiti i gađati, a i oni su bacili više od trideset testija i trideset kopalja na mene da bi me zadržali. Kud god sam hodio, iza sebe sam ostavljao tragove po kojima bi me Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, i ashabi mogli pronaći.

Razbojnici dođoše u klanac Senijeta, pa sjedoše da ručaju. Ja sjedoh na vrh litice, kad njih četverica krenuše prema meni. Upitah ih: 'Poznajete li me? Ja sam Selema ibn el-Ekve. Ko smije sa mnom da se bori, neka izvoli, pa ko koga pobijedi. Do sada nikada nisam promašio.' Oni se vratiše nazad. Nisam se dugo zadržao na tom mjestu, kad u daljini ugledah Resulallahovu, sallallahu alejhi ve sellem, vojsku i konje koji dižu prašinu. Prvi je bio Ahrem, a iza njega Ebu Katade, potom El-Mikdad ibn el-Esved. Abdurrahman (vođa razbojnika) i Ahrem se sukobiše. Ahrem natjera konja na Abdurrahmana, rani mu konja, a ovaj ubode Ahrema, pa uzjaha njegovog konja. Katade pojuri za njim, te ga ubi.

Kad to vidje grupa razbojnika, dadoše se u bijeg. Mi smo ih slijedili. Trčao sam za njima, a oni skrenuše prije zalaska sunca u klanac gdje ima vode. Voda se zvala Zu Kared. Htjedoše da piju i utole žeđ. Ja ih odbih od vode, i ni kapljicu ne popiše. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, nas sustiže konjima u jacijsko vrijeme. Rekoh: "Allahov Poslaniče, razbojnici su žedni, kad bi me poslao sa stotinom ljudi, ja bih oteo njihovu stoku i ubio njih nekoliko." Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "Ibnul-Ekva, ti to možeš, ali budi suzdržljiv."

Zatim reče: “Oni će se sada zaustaviti u Gatafanu.”

Resulullah, a.s., je rekao: “Naš najbolji konjanik tog dana je bio Ebu Katade, a najbolji pješak Selema ibn Amr ibn el-Ekve.” Poklonio mu je dvije strijele: jedno zato što je bio pješak, a drugo što je bio dobar borac. Posadio ga je iza sebe na devu kad su se vraćali u Medinu.

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je u vrijeme ovog pohoda u Medini ostavio Ibn Umme Mektuma da ga zamjenjuje, a El-Mikdad ibn Amr je nosio ratni bajrak.⁶²⁷

Bitka za Hajber i Vadil-Kura (muharrem, 7. h.g.)

Hajber je bio veliki utvrđeni grad sa prostranim pašnjacima, na udaljenosti od oko sedamdeset-osamdeset milja sjeverno od Medine. Danas je to selo sa teškom i nezdravom klimom.

Uzrok bitke

Kada se Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, riješio najjačeg od tri udružena neprijatelja, nakon primirja na Hudejbiji, želio se obračunati s dva preostala neprijatelja: Jevrejima i arapskim plemenima Nedžda. To je bilo nužno radi uspostavljanja mira i sigurnosti na cijeloj Arabiji. Tek tada bi muslimani, nakon dugih i teških godina ratovanja, imali prilike posvetiti se proučavanju i dostavljanju Allahove Objave.

Kako je Hajber bio grad špijunaže i zavjera, centar vojnih provokacija, leglo neprijateljskih miješanja i podstrekivanja na ratove, zavrijedio je da se muslimani okrenu pravo njemu. Međutim, ne smijemo zaboraviti da su njegovi stanovnici bili inicijatori udruživanja svih neprijatelja u zajednički rat protiv muslimana. Nagovorili su jevrejsko pleme Benu Kurejza na izdaju i prevare. Povezali su se sa licemjerima ili petokolonašima u islamskom društvu. Pokrenuli su pleme Gatafan i druga beduinska plemena, kao treće krilo udruženog neprijatelja, a i sami su se spremali za napad. Svim tim pripremama bacali su muslimane u neprekidna iskušenja i muke. Jevreji su pri-

⁶²⁷ Buharijev *Sahih*, 2/603, Muslimov *Sahih*, 2/113-115, *Zadul-mead*, 2/120.

premili plan da ubiju Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, nakon čega su muslimani bili prisiljeni da prave prepade i stalne vojne pohode izviđanja, kako bi se dokopali vodećih zavjereničkih ličnosti, poput Selama ibn Ebil-Hukajka, Esir ibn Zarema i drugih. Međutim, obaveza muslimana prema ovim Jevrejima je bila veća od toga još mnogo ranije, ali su je zanemarili smišljeno i s razlogom dok ne raščiste odnose s najvećim, najjačim, najtvrdoglavijim neprijateljem, mekkanskim Kurejšijama, koji su se neprestano sukobili s muslimanima. Kada su se ti sukobi prekinuli, i kada su muslimani sklopili s njima primirje na Hudejbiji, teren je bio čist za obračun s ovim ostalim zlikovcima. Stoga se približavao i dan obračuna.

Odlazak na Hajber

Ibn Ishak pripovjeda: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je po povratku sa Hudejbije u Medini proveo mjesec zul-hidždže i dio muharrema, a u drugoj polovini muharrema je krenuo na Hajber." Komentatori Kur'ana kažu: "Allah, dž.š., je Hajber obećao muslimanima. Uzvišeni u Kur'anu kaže: *Allah vam obeća bogat plijen koji ćete uzeti, a s ovim je požurio i ruke ljudi je od vas zadržao – da bi to bio poučan primjer za vjernike i da bi vam na Pravi put ukazao.* (El-Feth, 20) Allah je požurio s primirjem na Hudejbiji, da bi stekli bogati obećani plijen sa zauzećem Hajbera."

Broj muslimanske vojske

Kada su se licemjери i ljudi slabog karaktera i imana odvojili od Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, na Hudejbiji, Allah, dž.š., je naredio svome Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, kako da s njima postupi: *Oni koji su izostali sigurno će reći kada pođete da plijen uzmete: „Pustite i nas da vas pratimo!“, da bi izmijenili Allahove riječi. Reci: „Vi nas nećete pratiti, to je još prije Allah rekao!“, a oni će reći: „Nije tako, nego, vi nama zavidite.“ A nije ni to, već oni malo šta razumiju.* (El-Feth, 15)

Kada je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, htio krenuti na Hajber, objavi da s njim ne kreće niko ko nije spreman za borbu na Allahovom putu. I, zaista, niko drugi, osim ashaba nije krenuo sa prisege na vjernost, a njih je bilo hiljadu i četiri stotine boraca. Resulullah,

sallallahu alejhi ve sellem, je u Medini ostavio za zamjenika Sibaa ibn Urfuta el-Gifarija, a po Ibn Ishaku, Numejlu ibn Abdullaha el-Lejsija. Prema istraživačima historije islama, ispravnije je prvo ime.⁶²⁸

Ebu Hurejre je u to vrijeme došao u Medinu kao musliman. Zatekao je Sibaa ibn Urfutu na sabah-namazu. Pristupio je za njim. Nakon predaje selama Ebu Hurejre je prišao Sibau i obavijestio ga o prelasku na islam. Kad se vratio, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je muslimanima rekao da uključe Ebu Hurejru i njegove drugove u podjelu plijena.

Veza licemjera sa Jevrejima

Licemjeri su radili za Jevreje. Njihov vođa, mušrička glava, Abdullah ibn Ubejj, poslao je izvještaj na Hajber: "Muhammed je krenuo direktno na vas. Pazite se dobro i ne bojte ga se. Vi ste brojniji i spremniji. Muhammedova vojska je mala grupa neorganiziranih i slabo naoružanih ljudi."

Kada na Hajberu saznadoše za ovu vijest, poslaše Kenanu ibn Ebu Hakika i Hevzu ibn Kajsja Gatafana u pomoć. Oni su bili saveznici hajberskih Jevreja i štitili su njihovo zaleđe od muslimana. Hajberci im obećaše pola ljetine Hajbera ako pobijede muslimane.

Put do Hajbera

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je krenuo u Hajber preko brda Asir (ili Asr), zatim preko Es-Suhba, pa preko doline Er-Redžia. Er-Redžia je od Gatafana udaljena dvadeset četiri sata hoda. Gatafanci su se spremili i krenuli na Hajber da pomognu Jevrejima. Kada su bili u putu, čuli su iza sebe veliku buku i galamu, pa su pomislili da su muslimani napali njihove porodice i imetke, te se vratili nazad. Tako je put između Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, i Hajbera bio slobodan. Resulullah je pozvao dva vodiča, jedan od njih se zvao Husejl, koji su pošli s vojskom da mu pokažu sigurniji i bolji put kako bi ušao u Hajber sa sjeverne strane, ili sa strane od Šama, te da onemogući bježanje Jevrejima u Šam, a ujedno i da im prepriječiti put prema Gatafanu. Jedan od vodiča reče: "Ja ću vas povesti,

⁶²⁸ *Fethul-Bari*, 7/465, *Zadul-mead*, 3/133.

Allahov Poslaniče.” On ih dovede do jedne raskrsnice, a potom reče: “Svaki od ovih puteva vodi do željenog cilja.” Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, mu naredi da kaže ime svakog puta. On reče: “Jedan se zove Huzn (tuga), drugi Šaš (konfuzija), treći Hatib (sakupljač drva), pa Poslanik, a.s., odbi da krene bilo kojim od ovih puteva.” Husejl reče: “Ostao je samo još jedan pravac.“, pa Omer, radiallahu anhu, upita: “A kako se zove ovaj put?” Vodič odgovori: “Merhab (prostranstvo).” Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, odabra da idu tim putem.

Neki događaji na putu za Hajber

1. Selem ibn el-Ekva je rekao: “Krenuli smo sa Resulullahom, sallallahu alejhi ve sellem, na Hajber, pa smo putovali noću. Jedan od ljudi reče Amiru: ‘Amire, hajde da čujemo neke tvoje stihove.’ Amir je bio pjesnik, pa poče pjevati:

*O Allahu, da nije Tebe ne bismo bili upućeni,
ne bismo dijelili sadaku i ne bismo bili klanjači.*

*Oprosti Tvojim borcima koji Te vjeruju.
Učvrsti im putne staze dok dušmane tjeraju.*

*Spusti na nas smiraj Svoj,
mi nećemo odbiti boj,
pa nek vrišti njihov soj.*

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je slušao ovu pjesmu, pa upita: “Ko je ovaj vodič?” Odgovoriše: “Amir ibn el-Ekva.”, a Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče: “Allah mu se smilovao.” Jedan čovjek reče: “Allahov Vjerovjesniče, neminovno će poginuti kao šehid, a dobro bi bilo da si ga ostavio da uživamo (u njegovoj hrabrosti).”⁶²⁹

Muslimani su znali da Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ne bi rekao nikome posebno „Allah mu se smilovao“, a da se ne zna da će

⁶²⁹ Buharijev *Sahih*, poglavlje: *Bitka za Hajber*, 2/603, 604, Muslimov *Sahih*, *Poglavlje o Zu Kired i drugim bitkama*, 2/115.

pasti kao šehid.⁶³⁰ I, stvarno, Amir je poginuo u borbi na Hajberu.

2. U Suhbi, blizu Hajbera, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je klanjao ikindiju-namaz. Zatim je pozvao da se donese putna opskrba. Ništa ne donesoše osim kaše. On naredi da se načini dovoljno. Jede, a jedoše i ostali. Poslije toga se diže, ispra usta, pa ispraše i ostali. Potom klanja akšam, a nije obnovio abdest⁶³¹ (bio je pod abdestom od ikindije), te nakon akšama klanja i jaciju s istim abdestom.⁶³²

3. Kada je ugledao Hajber, zaustavio je vojsku. Proučio je dovu: "Allahu moj, Gospodaru sedam nebesa i onoga što ona prekrivaju, i Gospodaru sedam zemalja i onoga što one nose, Gospodaru šejtana i onih koje su oni zaveli, Gospodaru vjetra i onoga što on nosi. Od Tebe tražim dobro ovog naselja i dobro njegovih stanovnika. Tebi se utječem od zla ovog naselja, zla njegovih stanovnika i zla onoga što je u njemu! Krenimo, u ime Allaha."⁶³³

Muslimanska vojska pod zidinama Hajbera

Muslimani su prespavali posljednju noć uoči Bitke blizu Hajbera, a da ih Jevreji nisu primijetili. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je imao običaj da, kada navečer dođe blizu neprijatelja, ne napada dok ne svane. Kada je osvanulo jutro, klanjao je sabah-namaz pred zoru, a onda su uzjahali i krenuli. Stanovnici Hajbera su izišli na svoja imanja sa lopatama i korpama, a nisu ništa primijetili. Kada su ugledali vojsku, rekoše: "Muhammed, tako nam Boga! Muhammed i vojska!" Bježeći se vratiše u svoj grad, a Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "Allahu ekber! Opustošen bio Hajber! Allahu ekber! Opustošen bio Hajber! Ako se spustimo do jevrejskih avlija, zlo će jutro osvanuti onima koji su bili opomenuti."⁶³⁴

⁶³⁰ Muslimov *Sahih*, 2/115.

⁶³¹ Buharijev *Sahih*, 2/603.

⁶³² *Megazi*, Vakidi, Bitka na Hajberu, str. 112.

⁶³³ Ibn Hišam, 2/329 i dr.

⁶³⁴ Buharijev *Sahih*, 2/603, 604.

Utvrde Hajbera

Hajber je bio podijeljen na dva dijela. Svaki dio je imao svoje utvrde. Prvi se sastojao od pet utvrda: 1. Naim, 2. Sa'b ibn Muaz, 3. Kal'atuz-Zubejr, 4. Ubej i 5. Nizar. Prve tri utvrde nalaze se u području En-Neta, a dvije posljednje u području Šekk.

Drugi dio grada, poznat je pod nazivom El-Kutejba. Imao je tri utvrde: 1. El-Kamus (utvrđenje Benu Ebul-Hukajka iz plemena Benu en-Nadir), 2. El-Vetih i 3. Es-Sulalem.

U Hajberu je bilo i drugih tvrđava i kula osim ovih osam, ali su bile male i nisu imale strateški značajnu ulogu kao ove.

Žestoka borba je vođena u prvoj polovini Hajbera (u onoj koja je imala pet utvrda), a druga polovina, i pored velikog broja boraca, predala se bez borbe.

Logor muslimanske vojske

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, izabra za vojni logor mjesto blizu gradskih zidina. Uto mu dođe Hubab ibn el-Munzir i reče: "Allahov Poslaniče, da li ti je Allah, dž.š., naredio da se tu ulogorimo ili je to po tvom ratnom planu?" Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, mu odgovori: "To je moj izbor." Hubab mu reče: "Allahov Poslaniče, ovo mjesto je veoma blizu zidina Hajbera. Svi hajberski borci će biti tu. Oni znaju naše stanje, a mi ne znamo njihovo. Njihove strijele će dolijetati do nas, a naše neće moći do njih. Ne možeš noću biti siguran od njih. A ovo drugo mjesto je između palmi, kamuflirano je. Mogu se razapeti šatori. Ako narediš da promijenimo mjesto, neka to bude ovo, tu da se ulogorimo." Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, mu reče: "Neka mjesto logorovanja bude to koje si predložio." Poslije toga su se premjestili.

Priprema za borbu i predznak pobjede

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je uoči bitke rekao: „Sutra ću dati ovu zastavu čovjeku preko kog će Allah dati pobjedu, koji voli Allaha i Njegovog Poslanika i kog voli Allah i Njegov Poslanik.“ Ljudi su proveli tu noć pitajući se ko li će je dobiti. Kad je svanulo, poranili su otići Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, a

svaki se nadao da će je on dobiti. Međutim, on je rekao: „Gdje je Alija b. Ebu Talib?” „Allahov Poslaniče, bole ga oči.” – rekao je. „Pošaljite po njega.” – reče. Kada Alija dođe Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, stavi pljuvačke u njegove oči i prouči dovu, te on ozdravi, kao da nikada nije ni bio bolestan. Poslanik mu dade zastavu, a Alija reče: „Allahov Poslaniče, borit ću se protiv njih sve dok ne budu poput nas.” „Idi polahko,” – reče – „dok ne dođeš u njihovo područje. Potom ih pozovi u islam i obavijesti ih o obavezama prema Allahu. Tako mi Allaha, da preko tebe Allah uputi jednog čovjeka bolje ti je nego da imaš crvene deve.”⁶³⁵

Početak bitke i zauzimanje utvrde Naim

Kada su Jevreji ugledali vojsku i pobjegli u grad, bilo je za očekivati da će se pripremiti za borbu. Utvrda Naim je bila prva, od ukupno osam, koju su muslimani napali. Bila je to prva linija odbrane Jevreja, zbog svog strateškog položaja. Ovom utvrdom je vladao i upravljao Murehhab, jevrejski junak koji se smatrao ravnim hiljadu boraca.

Alija ibn Ebu Talib, radiallahu anhu, je poveo muslimane na ovo utvrđenje i pozvao Jevreje u islam. Oni odbiše i iziđoše pred muslimane sa svojim vladarom Murehhabom. Kada se dvije vojske poređaše za sukob, pozvaše junake na dvoboj. Selema ibn el-Ekva kaže: “Pred nas je izišao njihov vladar Murehhab, vitlajući sabljom i govoreći:

*Cio Hajber zna da sam Murehhab ja,
ne žalim se na oružje, sposoban sam junak znaj.
Kad ratovi otpočnu, raspalim i ja.*

U istom ritmu mu odgovori moj amidža Amir:

*Cio Hajber zna, da sam Amir ja,
ne žalim se na oružje, pustolov sam znaj.”*

Njih dvojica povedoše dvoboj. Izmijeniše par udaraca te se Murehhabova sablja zabode u Amirov štit. Moj amidža Amir je svojom sabljom dohvatio potkoljenu ovog Jevreja, ali mu je sablja bila kratka, pa se njen vrh odbio i udario u vrh Amirovog koljena, od čega je umro. Za njega je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “On će dobiti duplu nagradu.”, pokazujući dva spojena prsta. “On se tru-

⁶³⁵ Buharijev *Sahih*, Poglavlje o Bici na Hajberu, 2/205, 206.

dio i borio. Malo ko od Arapa je išao (zemljom, ili Medinom, ili u rat, ili sa ovakvim svojstvima) poput njega.”⁶³⁶

Murehhab ponovo pozva nekog od muslimana, pjevajući: “Cio Hajber zna, da sam Murehhab ja . . .” Alija ibn Ebu Talib izide na dvoboj. Selema ibn el-Ekva pripovjeda da je i Alija, r.a., njemu odgovorio u stihovima:

*Mene majka prozva da sam Hajdera,
Lakom gustih šuma, strašnog manzara (izgleda).*

Alija, r.a., zamahnu sabljom, udari Murehhaba po glavi i na mjestu ga ubi.⁶³⁷ Murehhabinim ubistvom utvrđenje je konačno palo. Kada se Alija, r.a., približio utvrđenju, čovjek povika sa zidina: “Ko si ti?” Alija, r.a., odgovori: “Alija ibn Ebu Talib.” Jevrej povika: “Uzdigli ste se, tako mi onoga što je objavljeno Musau!”

Poslije tog se pojavi Jaser, Murehhabov brat, govoreći: “Ko će na dvoboj?” Pred njega izide Zubejr. Zubejrova majka, Safija, obrati se Resulullahu, s.a.v.s: “Allahov Poslaniče, zar da pogine moj sin?” On odgovori: “Ne, nego će tvoj sin njega ubiti.” I Zubejr ga stvarno ubi.

Poslije ovog događaja krenu žestoka borba oko utvrđenja Naim. U njoj je poginulo nekoliko jevrejskih vođa, zbog čega otpor Jevreja splasnu. Poslije toga nisu mogli zaustaviti navalu muslimana. Historijski izvori navode da je osvajanje ove tvrđave trajalo nekoliko dana, te da su muslimani nailazili na veoma jak otpor. Jevreji su izgubili nadu da će očuvati ovo utvrđenje, pa se povukoše na utvrđenje Es-Sa‘b. Tako su muslimani zauzeli zidine Naima.

Zauzimanje utvrđenja Es-Sa‘b ibn Muaz

Utvrđenje Sa‘b je bilo drugo po veličini poslije utvrđenja Naim. Ono je bilo na drugom mjestu i po važnosti i strateškom položaju za Jevreje. Muslimani su ga napali pod vođstvom Hubab ibn el-Munzira el-Ensarija. Postavili su im ultimatum od tri dana. Trećeg dana se Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, obratio Allahu, dž.š., posebnom dovom moleći Ga da mu omogući zauzimanje ovog utvrđenja.

⁶³⁶ Muslimov *Sahib*, 2/122, 2/115, Buharijev *Sahib*, 2/603.

⁶³⁷ Postoje različita mišljenja oko osobe koja je ubila Murehhaba, kao i oko datuma kad je ubijen te kada je osvojena tvrđava Naim. To je očito i kod Buharije i Muslima. Mi smo uzeli Buharijin tekst, nakon provjeravanja redoslijeda događaja.

Ibn Ishak pripovjeda da je u plemenu Benu Sehm bilo muslimana koji su došli kod Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, izglednjeli, pa rekli: "Mi se borimo na Allahovom putu iako nemamo šta jesti." Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, tada reče: "O Allahu, Ti znaš za njihovo stanje, znaš da nemaju nimalo snage, a ni ja nemam uza se ništa da im dam da jedu. Omogući im da zauzmu najznamenitije i najbogatije utvrđenje. U tom dijelu Hajbera ima najviše hrane i masnog mesa."⁶³⁸

Vojska je krenula na utvrđenje i Allah, dž.š., im omogućio zauzimanje Es-Sa'ba. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, nakon dove pozva muslimane da osvoje ovo utvrđenje i da ljudima iz Benu Eslema puste da budu prvi u redovima napadača. Bitka se odigrala ispred utvrđenja, na otvorenom prostoru, trećeg dana prije zalaska sunca. Muslimani su zatekli nekoliko katapulta i bornih kola.

Zbog prevelike gladi u muslimanskoj vojsci, o čemu je bilo riječi u Ibn Ishakovom predanju, vojnici su zaklali nekoliko magaraca i stavili ih na ražanj. Kad je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, saznao za to, zabranio je jedenje mesa domaćeg magarca.

Zauzeće utvrđenja Zubejr

Nakon zauzeća utvrđenja Naima i Es-Sa'ba, Jevreji iz svih utvrđenja Neta došli su u utvrđenje Zubejr. Bilo je sagrađeno na stjenovitim uzvisinama do kojih su teško mogli doći i ljudi i konji. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, naredi opsadu koja potraja tri dana. Nakon trećeg dana neki Jevrej dođe Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, i reče mu: "O Ebu Kasime, kada bi i mjesec dana opsjedao, oni ne bi marili. Uzimaju vodu iz podzemnih izvora. Navečer izlaze iz utvrđenja i snabdijevaju se vodom, danju se zatvore u tvrđavu i ništa im ne možeš. Kada bi im presjekao dotok vode, izišli bi pred tebe." Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, poslušao savjet, pa presječe dovod vode. I doista, Jevreji iziđoše ispred utvrđenja i sukobiše se s muslimanima. Svom žestinom su se borili. Jedan broj muslimana je poginuo, a oko deset Jevreja je stradalo. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, tada zauze i ovo utvrđenje.

⁶³⁸ Ibn Hišam, 2/332, rezimirano.

Zauzimanje utvrđenja Ubej

Kada su muslimani zauzeli utvrđenje Ez-Zubejr, Jevreji se iz prethodnih utvrđenja premjestiše u Ubej i tu se zatvoriše. Muslimani ih opkoliše i najaviše im opsadu. Potom dođoše dvojica Jevreja i zatražiše dvoboj. Muslimanski junaci obojicu ubiše u dvoboju. Drugog je ubio čuveni Ebu Dudžana Simak el-Ensari, poznatiji po nošnji crvenog turbana na glavi u bitkama. Ebu Dudžana je krenuo u juriš na ovo utvrđenje, a za njim je pošla i muslimanska vojska. Žestoka bitka se vodila cio jedan sahat unutar utvrđenja. Potom se Jevreji povukoše iz tog utvrđenja i pobjegoše u utvrđenje En-Nezar, posljednje od utvrđenja u tom dijelu Hajbera.

Zauzimanje utvrđenja En-Nezar

Ovo je bilo najnepristupačnije utvrđenje ovog dijela Hajbera. Jevreji su gotovo bili sigurni da muslimani neće moći prodrijeti u njega, čak i da upotrijebe svu svoju snagu. Stoga su tu sklonili djecu i žene iz prethodne četiri utvrde. Muslimani narediše najžešću opsadu na ovu tvrđavu. Vršili su veliki pritisak na Jevreje. Međutim, utvrđenje je bilo na još višojem brdu i sa još većom nemogućnošću i nepristupačnošću terena, tako da muslimani nisu nalazili puta do njega. Jevreji nisu ni pomišljali da napuste tvrđavu i da iziđu na mejdan muslimanima, ali su zato žestoko gađali strijelama i kamenjem iz katapulte.

Kada se ispred muslimana ispriječilo utvrđenje En-Nezar, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, naredi upotrebu alatki i katapulte. Žestokim gađanjem su oštetili zidine utvrđenja, te kroz rupe i otvore prodrli u unutrašnjost. Borba se vodila i unutar utvrđenja. Jevreji su bili do nogu potučeni, jer se nisu mogli povući iz ovog kao što su se povlačili iz ostalih utvrda. Pobjegao je jedino onaj ko se uspio izvući živ ostavljajući muslimanima žene i djecu.

Nakon uspješnog zauzeća En-Nezara, muslimani su okončali zauzimanje prve polovine Hajbera, sa područja En-Neta i Eš-Šekk. Između ovih velikih utvrda bilo je manjih tvrđava koje su Jevreji sami napuštali, bježeći ispred muslimanske vojske u drugi dio Hajbera.

Osvajanje druge polovine Hajbera

Kada su osvojena područja En-Neta i Eš-Šekk, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je krenuo na drugi dio Hajbera zvani El-Kutejba, koji je imao tri utvrđenja: El-Vetih, Es-Sulalem, El-Kamas utvrđenje i Ebul-Hukajk iz Benu Nedira tvrđavu, zvanu El-Kamus. U ovaj dio Hajbera uselili su se stanovnici svih prethodnih utvrđenja i dobro se zabarikadirali.

Analitičari bitaka koje su vođene za Hajber nisu jedinstveni oko pitanja da li su bitke vođene unutar bilo kog od utvrđenih kvartova El-Kutejbe. Tekst Ibn Ishaka jasno pokazuje da je bitka vođena pri osvajanju El-Kamusa. Iz njegovih riječi se razumije da je ovo utvrđenje zauzeto upravo u borbi bez prethodnih pregovora o predaji.⁶³⁹

Historičar El-Vakidi jasno navodi da su sve tri utvrde ovog dijela Hajbera zauzete nakon pregovora, a zauzeće El-Kamusa je moglo biti poslije borbe, putem pregovora.

Bilo kako bilo, kad je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, došao u ovaj dio Hajbera, naredio je najstrožiju opsadu koja je trajala četrnaest dana. Jevreji za to vrijeme nisu izlazili iz utvrđenja, dok Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, nije naredio gađanje iz katalpulta. Tek kada su osjetili da će stradati u ruševinama, zatražili su od Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, primirje.

Pregovori sa Jevrejima

Ibn Ebul-Hukajk je poslao poruku Resulullahu, s.a.v.s: “Doći ću da se dogovorimo.” Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, odgovori: “Dobro.” Sklopiše ugovor da se ne ubijaju Jevreji koji su u utvrđama, pod uslovom da napuste Hajber i njegovu zemlju. Mogu povesti svoje porodice, a Resulullahu ostaviti sve što su imali: kuće, imanja, zlato, srebro, stoku i tržište, a da ponesu sa sobom odjeću i ručni prtljag.⁶⁴⁰ Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je, tom prilikom, rekao: “Allah i Njegov Poslanik neće biti odgovorni za vaše stradanje, ako

⁶³⁹ Ibn Hišam, 2/331,336,337.

⁶⁴⁰ U Ebu Davudovom predanju jasno stoji da su muslimani dozvolili Jevrejima da iznesu sve što može ponijeti jahalica. Ebu Davudov *Sunen*, poglavlje: *Propisi za stanovnike Hajbera*, 2/76.

nešto sakrijete.” Oni mu obećaše da ništa neće sakriti.⁶⁴¹ Nakon ovih dogovora izvršena je predaja ovih utvrđenja muslimanima i time je ostvareno zauzimanje Hajbera.

Ubistvo dva Ebul-Hukajkova sina zbog kršenja dogovora

I pored postignutog dogovora oko imetka, dva Ebul-Hukajkova sina sakriše veliko bogatstvo, koje su uzeli od Huzej ibn Ahtaba kada ga je ovaj ponio sa sobom dok se njegovo pleme Benu Nadir iseljavalo iz Hajbera.

Ibn Ishak priča: “Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je došao kod Kenane ibn Rebia, koji je držao riznicu Benu Nadira i upitao ga gdje je. On se pravio da ne zna gdje je njeno mjesto. Uto dođe neki Jevrej i reče: “Vidio sam Kenanu da svaki dan odnosi tamo-amo ovaj sanduk.” Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, upita Kenanu: “A šta misliš da te ubijem ako kod tebe nađem blago?” On odgovori: “Ubij!” Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, naredi da se ruševine prekopaju. U njoj nađoše veliki dio blaga. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ga upita ima li ga još gdje. On odbi da kaže išta više. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ga predade Zubejru i reče mu: “Stavi ga na muke dok ne dobijemo i ostalo što ima.” Zubejr ga je pritisnuo laktom u prsa, ali bez uspjeha. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ga predade Muhammedu ibn Meslemi, a ovaj mu odsječe glavu zbog Mahmuda, koji je ubijen pod zidinama utvrđenja Naim. On se skrivao iza zid, pa je na njega bačen veliki kamen i tako je ubijen.

Ibn Kajjim navodi da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, naredio da se ubiju oba Hukajkova sina, jer ih je amidžić Kenanin izdao da skrivaju blago.

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je zarobio Safiju, Huzej ibn Ahtabovu kćerku, koja je bila žena Kenane ibn Ebul-Hukajka. Bila je mlada nevjesta, nedavno udata.

⁶⁴¹ *Zadul-mead*, 2/136.

Podjela plijena

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je želio da se Jevreji iseiz iz Hajbera, ali oni povikaše: “Muhammede, ostavi nas da živimo na ovoj zemlji, da je obrađujemo. Mi je bolje poznajemo i vičniji smo joj od vas.” Resulullah i njegovi ashabi nisu imali najamnike koji bi je obrađivali, a sami nisu imali vremena za nju. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, im dozvoli da ostanu na Hajberu, a da imaju polovinu od svih vrsta prihoda povrća i voća. To će biti tako dok im Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ne ustanovi drugačije. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, postavi Abdullaha ibn Revahu da procjenjuje prihode i podjelu.

Plodovi hajberske zemlje bi se dijelili na trideset šest dijelova. Svaki dio je imao svojih sto podioka, tako da je bilo ukupno tri hiljade i šest stotina podioka. Muslimani su dobili polovinu, ili hiljadu i osam stotina podioka. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je dobio dio kao i svaki musliman. Druga polovina zemlje je pripala Resulullahovim, sallallahu alejhi ve sellem, namjesnicima i to: jedan dio namjesnicima i za opće potrebe ostalih muslimana. Polovina je bila izdijeljena na hiljadu osam stotina podioka, od čega je hiljadu i četiri stotine dodijeljeno učesnicima Hudejbije, kao Allahova nagrada, jer im je obećana nagrada. S hudejbijskom vojskom je bilo dvjesto konja, a svaki konj je dobio po dva podioka (za izdržavanje), tako da su konjanici imali po tri podioka, a pješaci po jedan.⁶⁴²

Koliko je plijen Hajbera bio bogat saznajemo i iz Buharijevog predanja da je Ibn Omer rekao: “Nismo se zasitili dok ne osvojismo Hajber.” Buhari prenosi i od Aiše, r.a., da je rekla: “Kada je osvojen Hajber rekli smo: ‘Sada ćemo se najesti hurmi.’“ Kada se Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, vratio u Medinu, muhadžiri vratiše ensarijama voćnjake datula koje su dobili od njih, jer su sada imali svoja imanja.⁶⁴³

⁶⁴² *Zadul-mead*, 2/137,138.

⁶⁴³ Buharijev *Sahib*, 2/609.

Dolazak Džafera ibn Ebu Taliba i eš'arijaca

U toku ove bitke Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, dođoše amidžić Džafer ibn Ebu Talib sa svojim drugovima i Ebu Musa sa svojim drugovima.

Ebu Musa reče: “Čuli smo da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, krenuo na Hajber, dok smo bili u Jemenu. Moje društvo i ja smo krenuli za njim. Imalo nas je nešto više od pedeset ljudi. Ukrkali smo se na lađu. Lađa nas je prebacila do Nedžašija u Abesiniju. Tamo smo zatekli Džafera i njegove drugove. Džafer reče: ‘Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, nas je poslao i naredio da budemo u Abesiniji. Ostanite i vi sa nama.’ Ostali smo s Džaferom, a onda zajedno krenusmo do Resulullaha, a.s. Stigli smo taman kad je Hajber zauzet. Tako smo i mi dobili dio zemlje, a nije dobio niko ko nije učestvovao u osvajanju Hajbera, osim Džaferovih saputnika u lađi.”⁶⁴⁴

Kada je Džafer ibn Ebu Talib došao kod Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, on ga dočeka i poljubi, pa reče: “Ne znam, tako mi Allaha, šta me je više obradovalo: zauzimanje Hajbera ili dolazak Džafera.”⁶⁴⁵

Dolazak Džafera desio se neposredno nakon Resulullahovog, sallallahu alejhi ve sellem, odlaska delegata, Amra ibn Umejje ed-Damrija kod Nedžašija, da traži Džaferov povratak. Sa Amrom se vratilo šesnaest ljudi koji su doputovali u dvije lađe sa svojim porodicama, a ostali su došli direktno u Medinu.⁶⁴⁶

Ženidba sa Safijom

Safija, r.a., je bila među zarobljenicama kada joj je muž Kenana ibn Ebul-Hukajk poginuo zbog svoje podlosti. Kada su zarobljenice sakupljene, kod Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, je došao Dihja ibn Halifa el-Kelbi i zatražio jednu robinju za sebe. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, mu reče da izabere koju hoće. Dihja izabra Safiju, Hujejevu kćerku. Utom dođe jedan čovjek Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, i reče: “Allahov Poslaniče, dao si mu Safiju,

⁶⁴⁴ Buharijev *Sahih*, 1/443, *Fethul-Bari*, 7/484-487.

⁶⁴⁵ *Zadul-mead*, 2/139, *Taberanijev el-Mu'džemus-sagir*, 7/384-387.

⁶⁴⁶ *Tarihul-umemil-islamijeti*, Hudari 1/128.

Hujejovu kćerku, gospodaricu plemena Kurejza i Benu Nadira. Ona zaslužuje da bude samo tvoja.” Resulullah reče: “Pozovite ga da dođe s njom.” Kada dođoše i kada je pogleda, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče: “Uzmi sebi neku drugu robinju.”

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, joj predloži da primi islam što ona prihvati. On je tada oslobodi ropstva i oženi se njome. Njeno oslobađanje je bilo vjenčani dar. Kada su u povratku u Medinu došli u mjesto Seddis-Suhbai, Safija je bila spremna za brak. Za Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, ju je opremila Ummu Sulejm i predala mu je iste noći. Postala mu je žena. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, joj je priredio jelo od datula sa maslom i finim brašnom. Proveo je s njom kao s nevjestom tri dana od svog puta.⁶⁴⁷ Na Safijinom licu je ugledao modriilo, pa je upitao: “Šta je ovo?” Ona odgovori: “Allahov Poslaniče, prije tvog dolaska u Hajber ugledala sam kako se mjesec pokrenuo i pao meni u krilo. Tako mi Allaha, nisam o tebi imala nikakvog pojma. Ispričah svome mužu, a on me udari preko lica i reče: “Ti želiš tog kralja koji je u Medini.””⁶⁴⁸

Događaj sa otrovanom ovcom

Kada je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, bio siguran da je stanje na Hajberu nakon zauzeća bezbiječno, Zejneba, kći El-Harisa, a žena Sellama ibn Miškema, donijela mu je na poklon pečenu ovcu. Prije toga se interesirala koji dio mesa najviše voli jesti. Rekli su joj: “Plećku.” Ona natrpa otrova u taj dio ovce, a zatrova i ostalo meso, pa ga donese. Kada ga je predala Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, on otkide plećku i zagrize. Nije ga ni prožvakao a osjeti gorak ukus i to ispljunu. Zatim reče: “Ovo mi govori da je meso zatrovano.” Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, pozva Zejnebu i upita je, a ona priznade. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je upita: “Šta te je navelo na to?” Ona odgovori: “Pomislila sam: ako je Muhammed samo kralj, oslobodit ću ga se, a ako je poslanik, ostat će živ, jer će biti obaviješten (da ne jede).” On joj oprostí ovaj čin. Sa Resulullahom, sallallahu alejhi ve sellem, je bio Bišr ibn el-Berra ibn Ma'rur, pa je i on uzeo zalogaj mesa. Progutaó ga je i od otrova umro.

⁶⁴⁷ Buharijev *Sahih*, 1/54, 2/604, 606, *Zadul-mead*, 2/137.

⁶⁴⁸ *Ibid*, Ibn Hišam, 2/336.

Mnoga predanja imaju različite podatke o ovoj ženi: da li joj je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, oprostio, ili je naredio da je ubiju. Ipak je, na kraju, pretežno mišljenje da joj je oprostio, ali kad je Bišr podlegao, naredio je da je ubiju iz odmazde za njega.⁶⁴⁹

Ubijeni na Hajberu s obje strane

Na Hajberu je poginulo šesnaest muslimanskih boraca: četverica Kurejšija, jedan iz plemena Ešdžea, jedan iz plemena Eslem, jedan od stanovnika Hajbera, a ostali su ensarije. Ima ih koji kažu da je muslimanskih šehida bilo osamnaest. Profesor Mensur Fevri kaže da ih je bilo devetnaest, a zatim dodaje: "Nakon detaljnog provjeravanja našao sam dvadeset i tri imena. Jedno ime sam našao samo kod Taberanija, jedno samo kod El-Vakidija, jedan je umro zbog jedenja mesa otrovne ovce, a za jednog nisu sigurni da li je ubijen na Bedru ili Hajberu, a tačno je da je taj poginuo na Bedru."⁶⁵⁰

Na jevrejskoj strani su poginula devedeset i tri čovjeka.

Hajbersko selo Fedek

Kada je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, stigao u Hajber, poslao je Muhajjisa ibn Mes'uda Jevrejima Fedeka da ih pozove u islam. Odugovlačili su s odgovorom. Kad je Allah, dž.š., omogućio muslimanima zauzimanje Hajbera, strah se useli među stanovnike Fedeka, pa poslaše poruku Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, da se žele pomiriti s njim i da mu za uzvrat daruju pola Fedeka, kao što su dali stanovnici Hajbera svoju polovinu. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, to prihvati. Fedek je u cijelosti pripao Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, jer ga nije osvojila ni konjica, ni pješadija.⁶⁵¹

Vadil-Kura

Prilikom napuštanja Hajbera, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je krenuo u Vadil-Kura. U tom mjestu je živjela skupina Jevreja, kojima se pridružila i skupina Arapa.

⁶⁴⁹ *Zadul-mead*, 2/139, 140, *Fethul-Bari*, 7/497, 2/ 610, 860, Ibn Hišam, 2/337, 338.

⁶⁵⁰ *Rahmetun lil-alemin*, 2/268-270.

⁶⁵¹ Ibn Hišam, 2/337, 353.

Kada su ušli u grad, Jevreji ih dočekaše strijelama. Jedna strijela ubi Mid'ama, Resulallahovog, sallallahu alejhi ve sellem, slugu. Muslimani povikaše: "Prijetan mu bio Džennet." Kad to ču Resulallah, sallallahu alejhi ve sellem, povika: "Ne, tako mi Allaha, dž.š! Ogrtač koji je uzeo (ukrao) iz nepodijeljenog plijena izgorit će na njemu u Džehennemu." Kada su prisutni to čuli, jedan od ashaba dođe kod Resulallaha, sallallahu alejhi ve sellem, i reče: "O Allahov Poslaniče, uzeo sam (ukrao sam) jedan ili dva kaiša za svoju obuću, šta da radim?" Resulallah, sallallahu alejhi ve sellem, odgovori: "Jedan ili dva kaiša – isto je, izgorjet će na tebi u Džehennemu."⁶⁵²

Resulallah, sallallahu alejhi ve sellem, je potom pripremio i poveo borcu u napad. Predao je komandu Sa'du ibn Ubadi koji dade jedan bajrak Hubabu ibn Munziru, drugi Sehlu ibn Hunejfu, treći Ubadeu ibn Bišru. Zatim je stanovnike pozvao u islam, ali oni odbiše i poslaše čovjeka na dvoboj, pa mu iziđe Zubejr ibn el-Avvam i ubi ga. Zatim iziđe drugi, pa i on poginu. Kad treći čovjek iziđe na dvoboj, pred njega iziđe Alija ibn Ebu Talib, r.a., te ga ubi. Tako je u dvoboju poginulo jedanaest ljudi iz Vadil-Kura. Nakon svakog dvoboja Resulallah, sallallahu alejhi ve sellem, je pozivao ostale u islam, a oni su odbijali.

Resulallah, sallallahu alejhi ve sellem, je tog dana klanjao, a poslije namaza ih pozivao u islam. Kada sve odbiše, onda ih je napao. Borba je trajala do noći. Nastavila se i sutradan. Tek što je sunce odskočilo jedno koplje, oni dođoše dignutih ruku i predadoše se. Resulallah, sallallahu alejhi ve sellem, je tada zauzeo Vadil-Kura i pokorio ga. Zaplijenio je njihovo bogatstvo, i mnogo pokućstva, kao i raznovrsnu robu. Resulallah, sallallahu alejhi ve sellem, je proveo u Vadil-Kurau četiri dana. Podijelio je plijen sa ashabima, a zemlju i plantaže palmi je ostavio Jevrejima da obrađuju. Imenovao je namjesnika⁶⁵³, kao što je učinio i na Hajberu.

Jevrejski grad Tejma

Kada su Jevreji Tejme čuli za pad Hajbera, Fedeka i Vadil-Kuraa, odustali su od namjere da pruže bilo kakav otpor muslimanima. Po-

⁶⁵² Buharijev *Sahib*, 2/608.

⁶⁵³ *Zadul-mead*, 2/146,147.

slali su predstavnike koji su ponudili predaju. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, to prihvati. Muslimani zaplijeniše njihova imanja i imetke.⁶⁵⁴ Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, im je ostavio pismenu oporuku o statusu: "Ovo je garancija od Muhammeda, Allahovog poslanika, narodu Benu Adija da imaju zaštitu i da plaćaju džizju (porez). Nema neprijateljstva, a nema ni iseljavanja. Noć je za odmor, a dan za rad." Ovu garanciju je napisao Halid ibn Seid.⁶⁵⁵

Povratak u Medinu

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, se potom uputio natrag u Medinu. Ljudi su bili iznad jedne doline, pa su podigli glasove izgovarajući tekbir: „Allahu ekber, Allahu ekber, la ilahe illallah.“ Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: „Sustegnite se! Ne dozivate gluhog niti odsutnog, nego Onoga Koji sve čuje, Koji je blizu i Koji je s vama.“⁶⁵⁶

U povratku su putovali noću, do pred zoru. Tada ih umor savlada i zastadoše na putu da se malo odmore. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče Bilalu: "Odspavat ćemo malo. Probudi nas na sabah." Međutim, Bilala je savladao san dok je bio naslonjen na devi, pa se niko nije probudio dok nije izišlo sunce. Resulullah, a.s., se probudio prvi. I ostali su se digli i krenuli dalje. Kada su izašli iz te doline Poslanik se zaustavio, pozvao ljude da klanjaju sabah, te su klanjali. Ima mišljenja da se ovaj događaj zbio na nekom drugom putovanju.⁶⁵⁷

Nakon analize svih bitaka sa Jevrejima, dolazimo do podatka da se Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, vratio u Medinu krajem saffera ili početkom rebiul-evvela, 7. h.g.

Pohod Eban ibn Seida

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je znao, više nego i jedan drugi vojskovođa, da je mir i sigurnost u Medini, nakon isteka svetih mjeseci, veoma nesiguran, dokle god ima beduina koji oblijeću oko

⁶⁵⁴ Ibid, 2/147.

⁶⁵⁵ Ibn Sa'd, 1/279.

⁶⁵⁶ Buharijev *Sahib*, 2/605.

⁶⁵⁷ Ibn Hišam, 2/340. Ovaj događaj je poznat, jer su ga prenijele skoro sve hadiske zbirke. *Zadul-mead*, 2/147.

Medine i čekaju zgodnu priliku da muslimane napadnu, opljačkaju i zaplijene imovinu. Stoga je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, poslao izvidnicu u Nedžd da zaplaši arapska plemena. Izvidnicu je vodio Eban ibn Seid, dok je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, bio u Hajberu. Eban ibn Seid se vratio nakon obavljenog zadatka i došao je za Resulullahom, sallallahu alejhi ve sellem, u Hajber, i to nakon njegovog osvajanja.

Vjerovatnije je da se ovo dogodilo u mjesecu safferu, 7. h.g. Buhari u svojoj zbirci navodi ovaj pohod.⁶⁵⁸ Ibn Hadžer kaže da ne zna ništa o tome.⁶⁵⁹

Ostali pohodi i bitke sedme hidžretske godine

Pohod Zatur-Rika

Nakon što je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, slomio dva opasna neprijateljska krila, Kurejšije i Jevreje, ostalo mu je treće krilo kome se mogao u potpunosti posvetiti. To su bili opasni arapski beduini, koji su krstarili Nedždom i s vremena na vrijeme vršili pljačkaške pohode.

Teško je bilo poduzeti neku ozbiljnu akciju protiv njih, jer nisu imali svoje stalne zemlje, ni stalnog mjesta boravka. Teško ih je bilo pokoriti ili potčiniti i utrnuti vatru zla i neprijateljstva koja je bila opasnija od stanovnika Mekke i Hajbera. Stoga je za njih odgovala taktika brzih i direktnih sukoba, više odgojnog karaktera, ili u vidu kazne.

Muslimani su imali nekoliko ovakvih pohoda uzastopno. Zbog zadavanja bola muslimanima ili zbog pristajanja beduina da se udruže sa ostala dva neprijatelja, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je krenuo u pohod da opomene, opameti, a ako treba i kazni beduine. Taj pohod je poznat kao Bitka Zatur-Rika.

Veliki broj historičara navodi da je ovaj pohod bio 4. h.g., ali po-

⁶⁵⁸ Buharijev *Sabih*, 608, 609.

⁶⁵⁹ *Fethul-Bari*, 7/491.

daci Ebu Musaa el-Eš‘arija i Ebu Hurejrea, r.a., ukazuju da je Zatur-rika bio poslije Hajbera, a mišljenja smo da je bilo u mjesecu rebiul-evvelu, 7. h.g. Poslanikovi biografi navode da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, čuo za okupljanje plemena Enmar ili Benu Sa‘lebe sa Benu Muharibom iz Gatafana, pa je pohitao da ih zatekne na okupu. Poveo je četiri stotine ili sedam stotina ashaba. U Medini je za rukovodioca imenovao Ebu Zerra ili Osmana ibn Affana.

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je putovao i duboko prodirao u njihovu zemlju. Kada je došao do mjesta Nahla, na dva dana hoda od Medine, susreo je skupinu Gatafanaca. Tu su postigli saglasnost, te nije došlo do sukoba. Jedino je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao tog dana namaz u stanju straha.⁶⁶⁰

Buhari navodi da je Ebu Musa el-Eš‘ari, r.a., rekao: “Krenuli smo sa Resulullahom, a.s. Nas šesterica se smjenjivalo na jednoj devi. Izranjavali smo noge. Meni otpadoše nokti. Povrijedili smo stopala, pa smo ih zamotali krpama. Po tome je ovaj pohod dobio naziv Zater-rikai (*rikaun* je od riječi *ruk’atun*, što znači *zakerpa*, *zavoj*)”.⁶⁶¹

Buhari bilježi od Džabira: “Bili smo sa Resulullahom, sallallahu alejhi ve sellem, na mjestu Zatur-rika. Ugledasmo stablo sa debelim hladom, pa ga ostavismo Resulullahu, a.s. On sjaha, a ostali se razidoše oko drugih stabala. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, se raskomotio pod drvetom i na njega okačio svoju sablju.” Džabir dalje pripovjeda: “Izgleda da smo svi zaspali. Tada je došao jedan mušrik pod Resulullahovo, sallallahu alejhi ve sellem, drvo, uzeo njegovu sablju, a zatim ga upitao: ‘Bojiš li me se?’ Odgovorio je: ‘Ne.’ ‘A ko te može spasiti od mene?’ Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, odgovori: ‘Allah.’ Džabir priča: ‘Tada nas je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, pozvao i mi dođosmo i ugledasmo beduina da sjedi pored njega.’ Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče: ‘Ovaj ovdje je izvuкао moju sablju dok sam spavao. Kad sam se probudio, u ruci mu je bila isukana sablja. Rekao mi je: ‘Ko će te spasiti od mene?’ Odgovorih: ‘Allah, dž.š.’ Eto ga tu sad sjedi.’ Međutim, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ga nije kaznio.” U Ebu Avanimom predanju se

⁶⁶⁰ Buharijev *Sahih*, 1/407, 408, 2/593.

⁶⁶¹ Buharijev *Sahih*, *Poglavlje o Bici Zatur-rika*, 2/592, *Muslimov Sahih*, *Poglavlje o Bici Zatur-rika*, 2/118.

navodi: “Beduinu je ispala sablja iz ruke. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, se sagnu, uze sablju i reče: ‘Ko će tebe zaštititi od mene?’ Beduin odgovori: ‘Ti si najbolji čovjek.’ Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ga upita: ‘Hoćeš li posvjedočiti da nema drugog boga osim Allaha i da sam ja Allahov poslanik?’ Beduin reče: ‘Dajem ti riječ da te neću ubiti, i da neću biti s ljudima, koji se bore protiv tebe!’ Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ga oslobodi. Kad se vratio svom narodu rekao im je: ‘Dolazim vam od najboljeg čovjeka.’”⁶⁶² U Buharijevom predanju Museded prenosi od Ebu Avane, a on od Ebu Bišra: “Ime ovog beduina je Gavres ibn el-Haris.”⁶⁶³ Ibn Hadžer kaže: “Vakidi u povodu ove priče navodi da je beduinu bilo ime Du’sur i da je primio islam. Međutim, on misli da su ovo dvije različite priče iz dvije različite bitke, a Allah najbolje zna.”⁶⁶⁴

U povratku iz ove bitke muslimani zarobiše jednu mušrikinju, pa se njen muž zavjetovao da se neće vratiti kući dok ne prolije krv Muhammedovim, sallallahu alejhi ve sellem, drugovima. Dođe noć, a Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, postavi dvojicu uhoda da bdiju: Ubada ibn Bišra i Amara ibn Jasira. Ubad je bio pogođen strijelom dok je stajao na kijamu u namazu. On izvadi strijelu i nastavi klanjati. Pogodile su ga još tri strijele, a on nije prekidao namaz. Kad je predao selam, probudi svog druga koji je spavao, a ovaj reče: “Subhanallah, zašto me nisi probudio?” Ubad mu reče: “Bio sam na namazu i učio jednu suru, pa je nisam želio prekidati.”⁶⁶⁵

Ovaj pohod je imao za cilj unijeti strah u srca nepokornih beduina koji nisu poštivali ničiji zakon, i nisu se nikoga bojali. Proučavajući ove pohode nakon prethodnih bitaka primjećujemo da su plemena Gatafana znatno smanjila svoje razbojničke akcije i uveliko se primirila. Malo po malo su popuštala dok se nisu skroz predala, a potom i prihvatila islam. Neka od ovih plemena su učestvovala sa muslimanima u Oslobođanju Mekke. Borili su se na Hunejnu, te su učestvovali i u raspodjeli plijena. Njima su slati sakupljači zekata, te su davali zekat nakon povratka iz Osvajanja Mekke.

⁶⁶² *Sažetak Poslanikove sire*, šejh Abdullah en-Nedždi, str. 264. *Fethul-Bari*, 7/416.

⁶⁶³ Buharijev *Sahih*, 2/593.

⁶⁶⁴ *Fethul-Bari*, 7/428.

⁶⁶⁵ *Zadul-mead*, 2/112, Ibn Hišam, 2/203-209, *Fethul-Bari*, 7/417-428.

Na ovaj način je slomljen i treći neprijatelj koji je udruženo učestvovao protiv muslimana sa Kurejšijama i Jevrejima. Arabijskim poluotokom je zavladao mir i sigurnost. Nakon ovih, muslimani su s lakoćom otklanjali svaku drugu opasnost. Izuzetak su bivali manji incidenti u nekim pokrajinama. Nakon posljednjeg pohoda otpočele su pripreme za zauzimanje velikih zemalja i kraljevina, jer je unutrašnja situacija u islamskoj zemlji bila okrenuta u korist muslimana i islama.

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je ševval proveo u Medini, a onda je iste, 7. h. godine poslao vojsku u još nekoliko pohoda.

1. **Pohod Galiba ibn Abdullaha el-Lejsija** protiv plemena El-Mulevveha u Kudejdu, safera ili rebiul-evvela, 7. h.g. Pleme El-Mulevveh je ubilo drugove Bešira ibn Suvejda, pa je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, poslao vojsku da ih osveti. Muslimani ih napadoše noću, ubiše koga su stigli, natovariše plijen i krenuše nazad. Za njima je krenula velika potjera naoružane neprijateljske vojske. Međutim, kada su im se primakli, pade jaka kiša, a velika bujica razdvoji dvije vojske. Muslimani su se tako uspjeli povući u Medinu.

2. **Pohod zvani Hisma**, koji se desio u mjesecu džumades-sanije (džumadel-ahir), 7. h.g. O ovome je bilo govora u poglavlju *Pozivanje vladara i kraljeva u islam*.

3. **Pohod Omera ibn Hattaba u Turbu**, ša'bana, 7. h.g. S njim je krenulo trideset ljudi. Putovali su noću, a krili se danju. Vijest o dolasku vojske stiže plemenu Havazin, koje je inače živjelo u Turbi, i oni pobjegoše. Kada je Omer, r.a., stigao, ne nađoše nikoga, te se vratiše u Medinu.

4. **Pohod Bešir ibn Sa'da el-Ensarija** na pleme Benu Murre kod grada Fedeka, ša'bana, 7. h.g. sa trideset ljudi. On stiže do njih, pokupi plijen i povede stoku. U povratku, navečer, do njega stiže neprijateljska potjera. Dočekaše ga strijelci, pa pođoše gađati Bešira i njegove ljude. On je bio ranjen, a svih trideset njegovih ljudi je poginulo. On se uspio evakuirati u Fadek i sakriti kod Jevreja. Tu je ostao dok mu rane nisu zacijelile, a potom se vratio u Medinu.

5. **Pohod Galiba ibn Abdullaha el-Lejsija** u ramadanu, 7. h.g. na pleme Benu Uval i Benu Abdi Sa'lebe u mjestu El-Mejfea, a neki kažu u El-Hurekat. Galib je poveo stotinu i trideset ljudi, pa svi odjednom

navališe. Ubili su svakoga ko im se ispriječio. Zaplijenili su dosta stoke i blaga. U ovom pohodu Usama ibn Zejd je ubio Nehika ibn Mirdasa, nakon što je izgovorio Šehadet. Kada su to kasnije ispričali Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, on upita: “Ubio si ga nakon što je rekao: ‘Nema boga osim Allaha?’” “Uradio je to kako bi se zaštitio.” – odgovori Usama. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče: “Jesi li ti otvorio njegovo srce, pa vidio da li je rekao istinu ili slagao?”

6. Pohod Abdullaha ibn Revahe na Hajber, u ševvalu, 7. h.g. sa trideset konjanika. Povod je bio što je neki Esir ili Bešir ibn Zarim huškao Gatafance da krenu protiv muslimana. Muslimani pozvaše Esira i njegovih trideset drugova i izraziše želju da ga Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, postavi za namjesnika Hajbera. On krenu s njima, ali kad su stigli do plodnog zemljišta Nejjar, dvije grupe iskazaše nepovjerenje jedna drugoj, te dođe do sukoba u kome poginu Esir i njegovi ljudi. El-Vakidi kaže: „Ova bitka se desila u ševvalu 6. h.g., nekoliko mjeseci prije osvajanja Hajbera.

7. Pohod Bešira ibn Sa'da el-Ensarija u Jemen i Džabar (mjesto koje pripada Gatafanu ili Fezaru i Uzri), u ševalu, 7. h.g. , na čelu trideset muslimana. Namjeravali su se suočiti s velikom vojskom koja je htjela napasti okolinu Medine. Bešir i muslimani su putovali noću, a skrivali se danju. Kad je vojska čula da dolazi Bešir, razbježala se. Bešir je zatočio dobar plijen, a zarobio je i dva čovjeka koja odvede sa sobom u Medinu, predade ih Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, a oni primiše islam.

8. Pohod Ebu Hadreda el-Eslemija u El-Gabu. Ibn Kajjim ga je spomenuo među pohodima u sedmoj hidžretskoj godini, a prije Naknadne umre. Povod je bio da je neki čovjek iz plemena Džušema ibn Muavije došao u El-Gabu sa velikim brojem ljudi koji su željeli okupiti pleme Kajs i krenuti protiv muslimana. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je poslao Ebu Hadreda sa dvojicom ljudi od znanja i iskustva. Oni stigoše do neprijatelja sa zalaskom sunca. Ebu Hadred ostade u zasjedu s jedne strane, a njegova dva prijatelja sa druge, pa su pričekali dok nije pala noć. I kada ljudi prodoše, njihov poglavica osta posljednji. Ebu Hadred odape strijelu na njega i pogodi ga u prijedelu srca. On pade ne izustivši ni jednu riječ. Ebu Hadred mu odsječe glavu i napade neprijateljski logor sa strane učeći tekbir. I druga dvojica zaučiše tekbire i napadoše sa druge strane. Neprijatelju nije

preostalo ništa drugo osim da se da u bijeg, a ova trojica muslimana zarobiše veliki plijen u devama i ovcama.⁶⁶⁶

Naknadna umra

Hakim pripovijeda: “Neprekidno su kružile vijesti da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, početkom zul-ka‘de naredio ashabima da se pripreme za odlazak na umru koju su trebali obaviti tokom sklapanja primirja na Hudejbiji, ali su bili spriječeni. Dogovoreno je da svi živi učesnici Hudejbije krenu zajedno na ovu dužnost, i da im se mogu pridružiti i drugi koji žele. Tako je, osim žena i djece, krenulo dvije hiljade muškaraca.⁶⁶⁷

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je za svog zamjenika u Medini ostavio Uvejfa ibn Adbeta ed-Dilija, ili Ebu Ruhma el-Gafarija. Poveo je šezdeset kurvana o kojima je brigu vodio Nadžija ibn Džundub el-Eslemi. Za umru su obukli ihrame u Zul-Hulejfi. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je učio telbiju, a muslimani ponavljali za njim.

Resulullah se opremio borbenim oružjem, bojeći se da će ih Kurejšije obmanuti. Kada su stigli na Je‘džudž, ostavio je oružje: kožne i oklopne štitove, strijele, koplja. Kod oružja je ostavio Evsa ibn Havlja, ensariju, sa dvjesto ljudi. U Mekku je krenuo sa sabljama u koricama.⁶⁶⁸ Pri ulasku u Mekku Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je jahao devu Kasvu, a muslimani su išli uz njega naoružani sabljama, okružujući ga sa svih strana, učeći telbiju. Mušrici su izišli na brdo Kuajkian, na sjevernom dijelu Mekke, da ih gledaju. Govorili su jedni drugima: “Dolazi vam delegacija koju trese jesribska groznica.”

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, naredi drugovima da žurno pređu tri kruga, a da idu hodom između dva “rukna” (Crnog kamena i Jemenskog ugla). Mogao im je narediti da žurno obidu sve krugove,

⁶⁶⁶ *Zadul-mead*, 2/149, 150, Ibn Hišam, 2/629, 630, kod kog stoji: „Ibn Ebu Hadred.“ Detaljnije o ovoj bici pogledati u: *Rahmetun lil-alemin*, 2/ 229-231, *Zadul-mead*, 2/148-150, *Telkih fuhumi ehlil-eser* sa marginama, str. 31, *Muhtasar Siretu Resulillah* od En-Nedždija, 322-324.

⁶⁶⁷ *Fethul-Bari*, 7/500.

⁶⁶⁸ *Ibid*, *Zadul-mead*, 2/151.

ali ga je u tome spriječila želja da Kurejšijama pokaže svoju snagu⁶⁶⁹ i brojnost muslimana. Naredio je, također, da muslimani nose ihrame tako da im se vidi desno rame, a da krajeve ihrama prebace preko lijevog ramena.

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je ušao u Mekku preko brežuljka koji gleda na Hadžun, a mušrici su se bili poredali da ga gledaju. Nije prestao učiti telbiju⁶⁷⁰ sve dok nije došao do ugla na Mihdženu. Onda je s muslimanima obavio tavaf. U toku tavafa, ispred Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, je pjevušio Abdullah ibn Revaha, opasan sabljom, sljedeće stihove:

*Sklonite se nevjernici s njegovog puta,
sklonite se, svo je dobro uz našeg Resula.*

*Milostivi Allah naš, spusti po Džibrilu,
Stranice koje dostavi Svom Resulu.*

*Moj Allahu, ja vjerujem u Tvoju Objavu,
i Tvoj hakk ja vidim u mome islamu.*

*Najljepša je časna smrt, na Allahovom putu,
Bit ćemo vas, o mušrici, po uzoru Kur'ana.*

*Bit ćemo vas mi udarcem, skinut glavu mušričku
Neće hajat drug za druga u svom tom vrtlogu.*

Enes prenosi da je Omer, r.a., rekao: "O Ibn Revaha, zar pred Resulullahom i u Allahovom Haremu pjevaš stihove?" Tada mu Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "Pusti ga Omere, stihovi će na njih brže djelovati nego odapete strijele."⁶⁷¹

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je sa muslimanima u tri kruga oko Kabe činio "reml" (polutrčanje sa tresenjem ramena). Kada ih mušrici ugledaše, povikaše: "Jesu li ovo oni ljudi za koje ste rekli

⁶⁶⁹ Buharijev *Sahih*, 1/218, 2/610, 611, Muslimov *Sahih*, 1/412.

⁶⁷⁰ Lebbejkallahumme lebbejk, lebbejke la šerike leke lebbejk, innel-hamde, veniamete leke vel-mulk, la šerike leke. (Odazivam Ti se Allahu, odazivam. Ti nemaš sudruga, i sva vlast pripada Tebi. Ti nemaš sudruga, odazivam se Tvom pozivu.)

⁶⁷¹ Tirmizi, 2/107.

da ih drma jesribska groznica? Oni su snažniji od bilo kog drugog.”⁶⁷²

Kada je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, obavio tavaf, otišao je da obavi trčanje između Saffe i Merve (dva brijega između kojih je trčala Ismailova majka Hadžera). To trčanje od sedam krugova se zove sa'j. Nakon sa'ja zaustavio se na Mervi. Tu su stajali pripremljeni kurbani, pa je rekao: “Ovdje je mjesto za klanje kurbana. Svaki klanac i slobodan prostor Mekke je mjesto za klanje kurbana.”

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zakla kurban na Mervi, obrija glavu (što spada u obrede hadža i umre). To isto učiniše i ostali muslimani. Potom poslao ljude na Je'džudž, gdje je ostavio oružje da ga čuvaju da zamijene onu grupu koja treba da dođe i obavi obrede umre. Tako i uradiše.

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je ostao u Mekki tri dana, a četvrtog, izjutra, mušrici dođoše kod Alije, r.a., i rekoše mu: “Kaži svome drugu neka ide od nas. Vrijeme mu je isteklo.” Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, se spremi i s muslimanima napusti Mekku. Kad su stigli na mjesto Seref, stadoše da tu budu neko vrijeme. Dok je Resulullah, a.s., kretao iz Mekke, za njim je krenula Hamzina, r.a., kćerka, sirotica, dozivajući: “O amidža, o amidža!” Alija, r.a., je htjede uzeti kod sebe, ali u isto vrijeme i Džafer i Zejd. Međutim, Resulullah je dodijeli Džaferu, jer joj je majčina sestra bila Džaferova žena, pa će je ona bolje paziti i njegovati.

Na ovoj umri Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, oženi Mejmunu, El-Harisovu el-Amirijjevu kćerku. Prije ulaska u Mekku je poslao Džafera ibn Ebu Taliba da je zaprosi. Mejmuna uze za staratelja El-Abbasa, jer joj je sestra bila Ummu Fadl, Abbasova žena. Abbas, r.a., je udade za Resulullaha, a.s. Resulullah je u povratku iz Mekke zadužio Ebu Rafia da mu dovede Mejmunu, pa se s njom sastao u Serefu.⁶⁷³

Ova umra je nazvana Umretul-kada'i, jer je došla kao dug za neobavljenu umru na Hudejbiji, ili zbog toga što je padala u vrijeme primirja koje je prethodne godine sklopljeno na Hudejbiji. Istraživači⁶⁷⁴

⁶⁷² Muslimov *Sahib*, 1/412.

⁶⁷³ *Zadul-mead*, 2/152.

⁶⁷⁴ *Zadul-mead*, 2/172, *Fethul-Bari*, 7/500.

preferiraju drugo mišljenje. Ova umra je poznata pod četiri imena: 1. El-Kada, 2. El-Kadija, 3. El-Kasas i 4. Es-Sulh.⁶⁷⁵

Nakon povratka Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je poslao nekoliko pohoda. Spomenut ćemo ih redom:

1. **Pohod Ibn Ebu Avdža**, zul-hidždžea, 7. h.g., na čelu pedeset ljudi. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ih je poslao na Benu Sulejm, da ih pozovu u islam. Oni odgovoriše: "Nije nam potrebna vaša vjera." Tada je došlo do žestokog sukoba u kome je Ebul-Avdža ranjen, a muslimani su zarobili dva čovjeka Benu Sulejma.

2. **Pohod Galiba ibn Abdullaha** radi osвете ashaba Bešira ibn Sa'da u jevrejskom Fedeku, saffera, 8. h.g. Galib je krenuo na čelu dvjesto ljudi. Vodili su žestoku bitku u kojoj je bilo mnogo neprijateljskih žrtava, a zaplijenili su i bogat plijen.

3. **Pohod Zatu Atlah**, rebiul-evvela, 8. h.g. Pleme Benu Kudaa je sabralo veliku vojsku da napadne muslimane. Kada je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, to saznao, poslao je Ka'ba ibn Umejra el-Ensarija sa petnaest ljudi. Oni sretoše neprijatelja i pozvaše ih u islam, ali se ovi ne odazvaše, već zasuše muslimane strijelama i sve ih pou-bijaše, osim jednog, njega raniše.⁶⁷⁶

4. **Pohod zvani Zate Irk**, na pleme Benu Havazin, rebiul-evvela, 8. h.g. Benu Havazin su kontinuirano pružali podršku neprijateljima. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je poslao Šudžaa ibn Vehba el-Esedija sa dvadeset pet ljudi. Oni zadobiše bogat plijen, bez ikakvih neprilika.⁶⁷⁷

⁶⁷⁵ *Fethul-Bari*, 7/500.

⁶⁷⁶ *Rahmetun lil-alemin*, 2/231.

⁶⁷⁷ *Ibid*; *Telkih fuhum ehlil-eser*, Ibn Dževzi, margina str. 33.

Bitka na Mu'ti

Ovo je najveća i najteža bitka koju su muslimani vojevali za života Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem. To je bio ujedno i najžešći rat kojim je započeta serija osvajanja hrišćanskih zemalja. Bitka na Mu'ti se dogodila džumadel-ula, 8. h.g. što odgovara avgustu ili septembru 629. g. Mu'ta je selo na samom jugu Šama, udaljeno od Kudusi-šerifa dva dana hoda.

Povod za bitku

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je poslao Harisa ibn Umejra el-Ezdija da odnese pismo velikodostojniku Busre. Njemu se ispriječji Šerhabil ibn Amr el-Gassani, carev namjesnik u Belki, zarobi ga, sveza i posla ga u Busru, gdje ga ubiše.

Ubistvo izaslanika smatralo se najvećim zločinom koji se mogao mjeriti ili čak više značiti nego objava rata. Vijest o njegovoj pogibiji Resulullahu veoma teško pade, te odmah pripremi tri hiljade vojnika.⁶⁷⁸ To je bila najveća muslimanska vojska koja je do tad krenula u bitku, osim one koja se borila protiv saveznika na Hendeku.

Vojni zapovjednici i Resulallahova, sallallahu alejhi ve sellem, oporuka

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je na čelo vojske postavio Zejda ibn Harisa i reče: "Ako Zejd pogine, nasljeđuje ga Džafer, a ako Džafer pogine, zamjenjuje ga Abdullah ibn Revaha." Predade im bijeli bajrak i odredi Zejd ibn Harisa za bajraktara. Naredi im da dođu na mjesto na kome je El-Haris ibn Umejra ubijen, da tamošnje stanovnike pozovu u islam; ako prihvate – prihvate, a ako ne prihvate, neka se vojska osloni na Allaha, dž.š., i neka se bori. Također im reče: "Borite se u ime Allaha, dž.š., na Njegovom putu protiv onih koji ne vjeruju u Njega. Ne pljačkajte, ne palite i ne ubijajte djecu, žene i stare, niti one koji su u svojim samostanima. Ne smijete okaljati čast, sjeći stabla i palme. Ne rušite kuće."⁶⁷⁹

⁶⁷⁸ *Zadul-mead*, 2/155, *Fethul-Bari*, 7/511.

⁶⁷⁹ *Muhtesar sire*, šejh Abdullah, str. 327. Hadis se navodi, nevezano za povod, u Muslimovom *Sabihu*, Ebu Davudovom, Tirmizijevom i Ibn Madžinom *Sunenu*,

Ispraćaj muslimanske vojske i plač Abdullaha ibn Revahe

Kada se vojska pripremila za pokret, svijet se okupi i oprostí od vojnika, a zatim se pozdraviše sa vojskovođama i zamoliše Allaha, dž.š., za njih. Jedan vojskovođa tada zaplaka. Bio je to Abdullah ibn Revaha. Narod ga upita: "Zašto plačeš?" Od odgovori: "Nemojte misliti da me je strah, ili da toliko volim ovaj dunjalučki život, ili da mi je žao ostaviti vas, nije to. Čuo sam Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, kako uči ajet iz Kur'ana u kome se spominje Džehennem: *I svaki od vas će do njega stići! Gospodar tvoj se sigurno na to obavezao!* (Merjem, 71), a ja ne znam kako ću se odmaknuti od Džehennema, nakon što mu se budem primakao." Muslimani poželiše sretan put svima, govoreći: "Nek vas prati Allahova sreća! Allah vas čuvao i nama čitave i zdrave vratio, i uz to još sa plijenom." Abdullah ibn Revaha izgovori stihove:

*Molim Milostivog za oprost,
i udarac od koga se more pjeni.*

*Ili ubod ruku strastvenih, koje
kopljem razdiru utrobe i džigerice.*

*Tako da kažu, posjetioci moga groba,
Divnog li borca, zaista, divnog!*

Potom vojska krenu, a Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, iziđe da ih isprati. Pratio ih je sve do Senijetul-Veda, pa tu zastade, gledajući za njima.⁶⁸⁰

Muslimanska vojska na putu

Muslimanska vojska je putovala prema sjeveru i stigla do Muana, u Šamu na sjevernoj granici Hidžaza. Do njih dođe vijest da je Herakle krenuo sa silom od sto hiljada Bizantijaca iz Belke. Priključili su im se plemena Lahm, Džezam, Belkajn, Behra i Belij sa još sto hiljada ljudi.

kao i u drugim knjigama, u različitim verzijama.

⁶⁸⁰ Ibn Hišam, 2/373, 374, *Zadul-mead*, 2/156.

Muslimani se dogovaraju u Meanu

Muslimani nisu ni sanjali da će se susresti sa ovako ogromnom vojnom silom, i to na ovoj daljini, u ovoj, za njih, dalekoj zemlji. Da li je moguće da ovako mala vojska, od svega tri hiljade boraca, napadne tu ogromnu vojsku od dvjesto hiljada vojnika? Oni se dogovoriše i rekoše: "Obavijestit ćemo Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, o broju našeg neprijatelja, da nam pošalje još ljudi, ili da nam naredi šta da uradimo. Postupit ćemo po njegovoj naredbi." Abdullah ibn Revaha se suprostavi ovom mišljenju. Hrabrio je ljude govoreći: "O narode, tako mi Allaha, ne možete sada mrziti ono što ste tražili. Željeli ste da budete šehidi, a mi se nećemo boriti ni mnoštvom, ni snagom, ni brojem, borit ćemo se snagom vjere kojom nas je Allah, dž.š., nagradio. Krenimo! Nećemo biti uskraćeni za jedno od dva dobra: ili pobjeda ili šehadet." Na kraju svi prihvatise njegovo mišljenje.

Muslimanska vojska kreće prema neprijatelju

Nakon dvije noći provedene u Meanu, krenuše prema neprijateljskoj zemlji. Heraklijeva vojska ih srete u jednom selu Belke, zvanom Mešarif. Kada se neprijatelj približio, muslimani se povukoše u Mu'tu i tu se utaboriše. Zatim su se poredali za borbu. Na svoje desno krilo postaviše Kutbu ibn Katadu el-Uzrija, a na lijevo Ubadu ibn Malika el-Ensarija.

Početak bitke i smjene zapovjednika

Dvije vojske se sukobiše na Mu'ti i otpoče žestoka bitka. Tri hiljade ljudi licem u lice sa napadom i navalom dvije stotine hiljada vojnika. Čudna neka bitka! Svakakvih ćemo iznenađenja doživjeti na dunjaluku! Međutim, kada puhne vjetar imana i vjere sa sobom donosi čuda.

Zejd ibn Haris, Resulullahov, sallallahu alejhi ve sellem, miljenik, ponese bajrak islama i jurnu. Borio se žestoko i hrabro, primjerom heroja kakve svijet ne poznaje. Borio se dok nije poginuo.

Komandu nad vojskom preuzeo je Džafer ibn Ebu Talib. Jurio je u boj. Bilo je za nevjerovati šta sve čini. Kada bi mu dojadilo ubijati s konja, skočio bi na zemlju i počeo sjećati sve oko sebe. U borbi je izgu-

bio desnu ruku. Bajrak ponese lijevom, pa mu i nju odsjekoše. Zatim ga je prihvatio nadlakticama i nosio dok ne pade ubijen. Pričalo se da ga je ubio neki Bizantinac, tako što ga je raspolovio, pa mu je Allah, dž.š., za nagradu darovao krila u Džennetu, da može letjeti kud želi. Stoga je Džafer nazvan *Džennetska ptica*.

Buhari prenosi od Nafia da ga je Ibn Omer obavijestio kako je stajao kraj ubijenog Džafera i prebrojao na njemu pedeset rana i uboda i to sve sprijeda. S leđa nije imao ni jedne rane.⁶⁸¹

U drugom predanju Ibn Omer priča: “Učestvovao sam u toj bici. Tragali smo za Džaferom i našosmo ga među ubijenima. Na tijelu mu prebrojasmu preko devedeset uboda i rana.”⁶⁸² U Omerovom predanju od Nafia je dodato: “To smo vidjeli s njegove prednje strane.”⁶⁸³

Nakon što Džafer poginu herojskom smrću, smrću pravog šehida, islamski bajrak ponese Abdullah ibn Revaha. On istupi naprijed jašući konja, pribi se uz njega, malo se dvoumi, a zatim jurnu naprijed govoreći stihove:

*Zakleo sam se duši da će stupiti
silom, ili svojevoljno.*

*Dok se ljudi žestoko bore,
zašto ti bježiš od Dženneta?*

U toku borbe je do njega došao njegov amidžić i dao mu komad mesa da prezalogaji, kritikujući ga što prethodnih dana nije ništa jeo. On ga uze, ugriznu jedan zalogaj, a ostalo baci, pa uze sablju i počeo ubijati oko sebe, dok i sam ne poginu.

Islamski bajrak u rukama “Allahove sablje”

Nakon pogibije Abdullaha ibn Revahe, pristupi čovjek iz plemena Benu Udžlan, zvani Sabit ibn Erkam, uze bajrak i reče: “O muslimani, složite se i izaberite jednog čovjeka, da vas predvodi.” Oni rekoše: “Ti.” On odgovori: “Ja ne mogu.” Potom izabraše Halida ibn el-Velida. Kad on uze bajrak, povede tešku i žestoku bitku. Buhari prenosi

⁶⁸¹ Buharijev *Sabih*, Poglavlje o Bici na Mu'ti, u Šamu, 2/611.

⁶⁸² Ibid.

⁶⁸³ *Fethul-Bari*, 7/512. Razlika u broju uboda odnosi se na rane od strijela, koje nisu spomenute u prvom predanju.

od Halida da je priča: “Devet sablji sam polomio na dan Mu‘te, osim jemenskog mača.”⁶⁸⁴ U drugom rivajetu stoji: “Devet sablji na Mu‘ti, se slomilo u mojoj ruci. Jedino je izdržao jemenski mač.”⁶⁸⁵

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao na Dan Mu‘te, obaviješten objavom, a prije nego će u Medinu stići vijest o borbi: “Zejd je uzeo bajrak i poginuo, zatim Džafer, pa je i on poginuo, zatim Ibn Revaha, pa je i on poginuo.” Dok je to govorio, plakao je. Tada je zastavu uzela Allahova sablja (Halid ibn Velid), i Allah im je dao pobjedu.”⁶⁸⁶

Kraj Bitke na Mu‘ti

Uz ogromnu hrabrost i junaštvo, ipak je bilo veoma iznenađujuće da je ova mala vojska uspjela u nepokolebljivosti pred ovim silnim naletom, ovom morskom burom bizantijske vojske. Tada je Halid ibn el-Velid pokazao svu svoju vještinu i zrelost da spasi ostale muslimane iz ovoga u šta su se sami uvukli. Različita su mišljenja kako se bitka dalje odvijala. Nakon detaljnijeg proučavanja svih verzija, da se zaključiti da je Halid cio dan odolijevao ogromnoj bizantijskoj vojsci težeći svim srcem da smisli neku ratnu varku kojom bi zaplašio Bizantijce, i izbavio muslimane, a da ovi ne poduzmu za njima potjeru. Dobro je znao da im ne bi mogli umaći.

Kad osvanu drugi dan, Halid promijeni raspored vojske. Prethodnicu postavi u pozadinu, a potom promijeni bokove, pa desno krilo stavi na lijevo, a lijevo na desno. Neprijatelj je to posmatrao. Gledao je kako se muslimanska vojska uskomešala, pa je pomislio da im je došlo pojačanje. Preplašiše se, a Halid se nakon jednosatnog odmjeravanja, počeo polahko povlačiti nazad, vodeći računa da se raspored vojske ne poremeti. Bizantinci su pomislili da im muslimani spremaju neku prevaru. Iz bojazni da ih muslimanska vojska ne bi zavukla u mrtvu pustinju, odustaje od bitke.

Tako se neprijatelj povuče u svoju zemlju ne pomišljajući da potjera za muslimanima. Muslimani se, pak, sretno povukoše, i vratiše u Medinu.⁶⁸⁷

⁶⁸⁴ Buharijev *Sabih*, poglavlje o Bici na Mu‘ti u Šamu, 2/611.

⁶⁸⁵ Ibid.

⁶⁸⁶ Buharijev *Sabih*, 2/611.

⁶⁸⁷ *Fethul-Bari*, 7/513, 514, *Zadul-mead*, 2/156. Detalji bitke preuzeti su iz ova dva

Ubijeni s obje strane

U Bici na Mu'ti je poginulo dvanaest muslimana, a ne zna se koliko Bizantijaca, izuzev što nam historija pripovijeda da ih je tog dana dosta poginulo.

Rezultati Bitke

Važno je napomenuti da muslimani u ovoj bici nisu ostvarili zadatak zbog kog su otišli, a to je da osvete ubijenog Resulullahovog, sallallahu alejhi ve sellem, izaslanika, Harisa ibn Umejra. Međutim, bitka je imala ogroman značaj na propagandnom polju, jer je ugled muslimana prevazišao granice Arabije. Arapi su bili začuđeni i iznenađeni viješću o muslimanskom pohodu na najveću svjetsku silu tog doba na zemaljskoj kugli. Smatrali su da borba znači uništenje bića i izazivanje smrti, a susret ove male vojske od tri hiljade boraca sa tom ogromnom svjetskom silom, od dvije stotine hiljada boraca, da bi se na kraju vratili sa minimalnim gubicima i bez veće štete, je samo po sebi najveće čudo tog doba. To čudo je potvrdilo Arapima da su muslimani nešto sasvim drugo od onih na koje su oni navikli na tim svojim prostorima. Počeli su shvatati da muslimanima pomoć i pobjeda dolaze od Allaha, dž.š., i da je njihov Muhammed, uistinu Allahov poslanik.

Zbog svega toga vidimo svadljiva arapska plemena koja su do ove bitke stalno napadala muslimane, da odjednom postaju naklonjena islamu. Ubrzo iza toga na islam su prešla plemena: Benu Sulejm, Ešdžea, Gatafan, Zubjan, Fezara i druga. Bitka na Mu'ti je bila odskočna daska za konačan obračun sa Bizantijom. Poslužila je kao priprema za osvajanje bizantijskih krajeva.

Pohod Zatu Selasi

Kada je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, saznao da su se arapska plemena pridružila bizantijskoj vojsci protiv muslimana u Bici na Mu'ti, osjetio je veliku potrebu da poduzme mudre korake da ih razdvoji od Bizantinaca. To bi, ujedno, bio razlog za obračun između muslimana i tih plemena, kako im ne bi na um palo da se po drugi put

udruže u velikom broju. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je odabrao Amr ibn el-Asa da njegov plan sprovede u djelo. Njegova nana je bila iz plemena Belija, pa je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, njima poslao Amra, džumadel-ahira, 8. h.g. neposredno poslije Bitke na Mu'ti. Trebalo je da ih pridobije, a usput i da se obračuna sa plemenom Kudaa, koje se okupljalo da napadne okolinu Medine. Moguće je da su ova dva uzroka bila odvojena, a moguće i da su bila uporedna.

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je predao Amru uz bijeli i crni bajrak. Amr je stao na čelo tri stotine muhadžira i ensarija s kojima je bilo trideset konja. Naredio mu je, također, da mu se pridruže plemena pored kojih bude prolazio, poput Belija, Uzre, Belkajna i drugih. Amr je s vojskom putovao noću, a danju se odmarao.

Kada su se približili plemenu Beli, dobio je obavijest da oni imaju veliku vojsku. Stoga je poslao Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, Rafia ibn Mekisa el-Džuhenija, tražeći pomoć u vojsci. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, mu posla Ebu Ubejdu ibn el-Džerraha sa dvije stotine ljudi i dade mu bajrak. Posla mu, također, elitu muhadžira i ensarija, među kojima su bili Ebu Bekr i Omer, r.a., i naredi im da se priključe Amru, te da se ne odvajaju i ne podvajaju. Kada se ova vojska priključila Amrovoj, Ebu Ubejda htjede da on predvodi vojsku, pa mu Amr reče: "Ti si došao meni kao ispomoć, a ja sam vođa." Ebu Ubejda mu se pokori. Amr je bio glavni vođa, i imam u namazu cijeloj vojsci.

Vojska se potom uputila u zemlju Kudaa, pa je pređe sve do krajnjih granica. Na samoj granici, na sjeveru, sretoše se sa njihovom vojskom. Muslimani ih napadoše, a oni se razbježaše po unutrašnjosti. Amr je poslao Avfa ibn Malika el-Ešdžeija kod Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, da mu raportira o učinjenom zadatku i da kaže da su svi živi.

Zatu Selasil je oblast iza Vadil-Kura. Od nje do Medine je deset dana hoda. Ibn Ishak navodi da su se muslimani spustili do bunara plemena Džuzam. Taj bunar (voda) naziva se Zatu Selasil.⁶⁸⁸

⁶⁸⁸ Ibn Hišam, 2/623-626, *Zadul-mead*, 2/157.

Pohod Ebu Katade na Hadiru

Ovaj pohod se desio u šabanu, 8. h.g. Uzrok je bio okupljanje Benu Gatafana u Hadiri, u Nedždu. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je poslao na njih petnaest ljudi na čelu sa Katadom. Dosta je neprijateljske vojske izginulo i dosta ih je palo u ropstvo. Zapaljen je i velik broj stoke. Katade je u ovom pohodu proveo petnaest dana.⁶⁸⁹

⁶⁸⁹ *Telkih fuhum ehlil-eser*, str. 33 i drugi izvori.

BITKA ZA OSLOBOĐENJE MEKKE

Ibnul-Kajjim kaže: “Ovo je najveća pobjeda kojom je Allah, dž.š., uzdigao Svoju vjeru i Svoga Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, Svoju vojsku i njene sljedbenike. S ovom pobjedom je izbavio Svoj grad i Svoju Kuću, koju je učinio uputom svjetovima, iz nevjerničkih i mnogobožaćkih ruku. Zauzećem Mekke su obradovani stanovnici neba, povezani su rastrgani konci, a ljudi su u skupinama pohrlili u Allahovu vjeru. Zemlja zablista i zasja svjetlom islama.⁶⁹⁰

Povod Bitke

Ranije smo govorili da jedan paragraf hudejbijskog primirja glasi da onaj ko hoće stupiti u savez sa Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem, i potpiše s njim ugovor, može to uraditi. Također, ko hoće sklopiti savez sa Kurejšijama i potpisati ugovor, može to uraditi. Pleme koje je u savezu s jednom stranom smatra se dijelom te strane. Bilo kakvo neprijateljstvo nekog plemena, smatra se neprijateljstvom cijele te strane. Prema ovom paragrafu, pleme Huzaa je ušlo u savez sa Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem, a Benu Bekr sa Kurejšijama. Oba plemena su bila indirektno u primirju iako su u predislamskom dobu bila u velikom neprijateljstvu i krvnoj osveti. Stupanjem na snagu ovog primirja, oba plemena su imala međusobnu sigurnost. Benu Bekr je ugrozilo ovu sigurnost potežući ponovo pitanje krvne osvete iz ranijeg perioda.

Voda Benu Bekra, Nevfel ibn Muavija ed-Dejli je poveo svoje ljude, u šabanu, 8. h.g., te noću napadoše pleme Huzaa, kraj izvora El-Vetir na obronku Mekke, i pobiše neke muškarce. Došlo je do sukoba i borbe u kojoj su Kurejšije pružile pomoć Benu Bekru u oružju i ljudstvu. Kurejšije su se borile na strani Benu Bekra, koristeći noćnu tamu sve dok nisu potjerali Huzaa do Harema. Kada su došli

⁶⁹⁰ *Zadul-mead*, 2/160.

do njega, Benu Bekr rekoše: „O Neufele, mi smo ušli u Harem, tvoj Bog, tvoj Bog.“ Pa je rekao opasnu riječ: „Nema boga danas, o Benu Bekre, uzmite našu osvetu. Tokom života vi radite u svetom Hramu, pa zar nećete uzeti vašu osvetu uvjetima?“ Benu Huzaa su se uspjeti vratiti u Mekku i našli zaštitu kod Budejla ibn Verke el-Huzaija i kod svoga štićenika Rafia.

Amr ibn Salem el-Huzai je pohitao u Medinu kod Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem. Zateče ga gdje sjedi u mesdžidu sa ljudima, pa izrecitova stihove:

*Moj Allahu, ja pozivam Ahmeda,
u ime mira Benu Hašima i Huzaa.*

*Vi ste bili djeca, a mi zreli ljudi,
kad primismo islam u inad zabludi.*

*Pomoć Muhammede, s Allahovom voljom,
pozovi vjernike da pođu sa tobom.*

*Muhammed naš Resul, spreman je za boj,
lijep kao mladi mjesec i visok k'o bor.*

*Ozbilnog je lica, odlučnog pogleda,
doći će s velikom vojskom po zlotvora.*

*Kurejšije smjelo prekinuše mir,
obećanje čvrsto srušiše ko zid.*

*U Keddi, u Mekki, napadoše nas,
misleći da neću ja pozvati vas.*

*U svojoj zabludi nisu neki broj,
na Vetiru s nama nametnuše boj,
da na rukuu i na sedždi ubiju nam soj.*

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, se okrenu Amru i reče: „Dobit ćeš pomoć, Amr ibn Salime.“ U međuvremenu Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ugleda oblak na nebu (što je inače veoma

rijetka pojava za to podneblje), pa reče: “Zaista će ovaj oblak spustiti pobjedu Benu Ka’bu.”

Budejl ibn Verka el-Huzai je krenuo sa grupom ljudi u Medinu da obavijesti Resulullaha, *sallallahu alejhi ve sellem*, o čitavom događaju. Ispričaše mu ko je sve poginuo u sukobu, kao i o pomoći Kurejšija Benu Bekru protiv njih. Potom se vratiše u Mekku.

Ebu Sufjan odlazi u Medinu da obnovi primirje

Činjenica je da je potez koji su Kurejšije i njihovi saveznici nači-nile bio isključivo izdaja i otvoreno rušenje potpisanog ugovora, za-šta nisu imali nikakvo opravdanje. Stoga su ubrzo shvatili šta ta izdaja znači. Uplašeni za njene posljedice, sazvaše Vijeće na kome donesoše zaključak da pošalju svog poglavara, Ebu Sufjana, da obnovi primirje sa muslimanima.

Resulullah, *sallallahu alejhi ve sellem*, je unaprijed obavijestio as-habe šta će Kurejšije poduzeti. Rekao im je: “Znajte da će vam doći Ebu Sufjan da učvrsti primirje i produži njegov rok.” Ebu Sufjan krenu po dogovoru i u putu susrete Budejla ibn Verkaa u Usfanu. Budejl se upravo vraćao iz Medine. Ebu Sufjan mu reče: “Odakle to dolaziš, Budejle?” (Mislio je da je on bio kod Resulullaha, a.s.). Budejl odgovori: “Išao sam sa nekim ljudima Huzaa na obalu i u ovu dolinu.” Sufjan ga upita: “Da ne dolaziš, možda, od Muhammeda?” Budejl odgovori: “Ne.”

Kada Budejl produži za Mekku, Ebu Sufjan reče: “Ako je bio u Medini, sigurno je devu hranio košpicama.” Zatim priđe mjestu gdje se Budjelova deva odmarala, pa uze njenu balegu, izdrobi je i nađe košpice, pa reče: “Kunem se Allahom da je Budejl išao Muhammedu.” Zatim nastavi put i dođe u Medinu. Uđe u sobu svoje kćerke Ummi Habibe. Krenu da sjedne na Resulullahovo, *sallallahu alejhi ve sellem*, šiljte, a kćerka mu zabrani. On je upita: “O kćeri, ne dozvoljavaš mi da sjednem na ovu postelju? Da li ti je važnija postelja ili ja?” Ona odgovori: “Ovo je Resulullahova, *sallallahu alejhi ve sellem*, postelja, a ti si nevjernik i nečist.” On reče: “Tako mi Boga, otkako si otišla od mene, pogodilo te zlo.” Izide od kćerke i ode do Resulullaha, *sallallahu alejhi ve sellem*, da sa njim porazgovara. Resulullah, *sallallahu alejhi ve sellem*, mu ništa nije odgovorio. Potom ode kod

Ebu Bekra, r.a., pa ga zamoli da govori Resulullahu, a Ebu Bekr, r.a., mu odgovori: “Neću to učiniti.” Iza toga ode kod Omera ibn el-Hattaba, r.a., pa i sa njim htjede popričati, a Omer r.a., reče: “Zar da se ja zauzمام kod Resulullaha za vas!? Tako mi Allaha, da nemam ništa drugo osim jednu sjemenku, njome bih se borio protiv vas.”

Ebu Sufjan ode kod Alije ibn Ebu Taliba, r.a. Alija, r.a., je sjedio sa Fatimom, r.a., a Hasan je puzao između njih. On reče: “O Alija, ti si mi najbliži krvni rođak, a ja sam došao zbog posla i sigurno se neću vratiti razočaran kako sam došao. Budi mi posrednik kod Muhammeda.” Alija, r.a., mu odgovori: “Teško tebi, Sufjane! Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je strogo naredio da ne smijemo s njim razgovarati po tom pitanju.” On se okrenu Fatimi, r.a., i reče: “Možeš li ti da narediš ovom tvom sinu da posreduje među ljudima? Bit će poglavar Arapa do smrti.” Ona odgovori: “Tako mi Allaha, moj sin je mali da bi posredovao među ljudima. Resulullahu ne treba nikakav posrednik.”

Ebu Sufjanu se tada mrak spusti na oči, pa reče Aliji, r.a., sav uzrujan, očajan i pokoran: “O Ebu Hasane, nalazim se u veoma teškoj situaciji. Reci šta da radim!?” Alija, r.a., mu odgovori: “Tako mi Allaha, ne vidim šta bi te moglo izvući iz ove situacije. Ti si poglavar Benu Kenane, ustani i sam posreduj kod ljudi, a zatim se vrati u svoju zemlju.” Ebu Sufjan upita: “Misliš li da će mi to šta pomoći?” “Ne mislim, tako mi Allaha, ali mislim nemaš drugog izlaza.” – odgovori Alija, r.a. Ebu Sufjan ustade i ode u mesdžid. Reče: “O ljudi, posredovao sam kod ljudi.” Zatim uzjaha devu i krenu u Mekku.

Kada dođe u Mekku, Kurejšije ga upitaše: “S kakvim novostima nam dolaziš?” On im odgovori: “Išao sam kod Muhammeda i ispričao mu zašto sam došao, a on mi, tako mi Boga, ništa ne odgovori. Zatim sam otišao kod Ebu Kuhafe (Ebu Bekra), pa ništa ne učinih. Poslije sam otišao Omeru ibn el-Hattabu, pa vidjeh da nam je on najveći neprijatelj. Najzad sam išao kod Alije i primijetio da je najblaže naravi od svih njih. Signalizirao mi je šta da učinim, pa sam to i učinio. Tako mi Boga, ne znam da li će šta biti od toga?” Oni ga upitaše: “A šta ti je savjetovao?” Ebu Sufjan reče: “Naredio mi je da tražim zaštitu od ljudi, pa ja to i učinih.” Oni ga upitaše: “Da li je to Muhammed odobrio?” On odgovori: “Ne.” Oni rekoše: “Teško tebi, Alija se samo poigrao s tobom.” On odgovori: “Ne, tako mi Boga,

drugog izlaza nisam imao.”

Pripreme za borbu i pokušaj da to ostane u tajnosti

Iz Taberanijevog predanja shvatamo da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, naredio Aiši, r.a., prije nego je obaviješten da je ugovor prekinut na tri dana, da mu pripremi odjeću, a da niko ne zna ništa o tome. Kada ju je posjetio njen otac (Ebu Bekr), upitao ju je: “Kćeri moja, kakvo je to spremanje?” Odgovorila je: “Ne znam, tako mi Allaha.” On reče: “Tako mi Allaha, ovo nije vrijeme da se ide u boj protiv Benul-Asfera. Gdje, onda, ide Resulullah, a.s?” Aiša ponovo odgovori: “Nemam pojma, tako mi Allaha.”

Trećeg dana, rano izjutra, dođe Amr ibn Salim el-Huzai sa četrdeset jahača i zapjeva: “O moj Bože, ja pozivam Muhammeda...” pa ljudi shvatiše da je ugovor prekinut. Zatim je Budejl došao, pa Ebu Sufjan, i muslimanima bi jasno da je vijest istinita. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, im naredi da se pripreme i obavijesti ih da ide u Mekku. Obrati se Allahu, dž.š., dovom: “Gospodaru moj, ne dozvoli da Kurejšije išta saznaju i vide dok ih ne iznenadimo u njihovoj zemlji.”

Radi bezbjednosti i tajnosti ovog pohoda, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je poslao izvidnicu od osam ljudi pod Ebu Katade ibn Rebiinom komandom u dolinu između Zi Hašba i Zi el-Merve, udaljenu tri burde⁶⁹¹ od Medine, prvog ramazana, 8. h.g., da bi neprijatelj, ako sazna, pomislio da Resulullah ide na tu stranu. Kada je ova izvidnica stigla na svoje odredište, dobiše vijest da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, krenuo u Mekku, pa i oni krenuše za njim i sustigoše ga.⁶⁹²

⁶⁹¹ Burda – 12 milja.

⁶⁹² Ova izvidnica je susrela Amira ibn el-Edbata na putu, pa im on nazva selam. Oni mu ne prihvatije, već ga Muhallim ibn Džesama ubi zbog nekih starih računa i uze njegovu devu i njegove stvari. Tada Allah, dž.š., objavi: *I onome ko vam nazove selam ne recite: „Ti nisi vjernik.“* (En-Nisa, 94). Oni dovedoše Muhallima kod Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem. Kad Muhallim stade pred Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, Resulullah reče: “Gospodaru moj, nemoj oprostiti Muhallimu.” To ponovi tri puta. Ustao je odatle plačući, a Ibn Ishak prenosi: “Ljudi misle da je tražio oprost za njega drugom prilikom.” *Zadul-mead*, 2/150; Ibn Hišam, 2/626-628.

Hatib Ibn Beltaa posla Kurejšijama obavijest da se Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, sprema da dođe u Mekku po jednoj ženi koja pismo sakri u svojoj pletenici. Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, putem Objave dođe vijest šta je Hatib učinio. On posla Aliju, r.a., Mikdada, Zubejra ibn Avvama i Ebu Merseda el-Ganevija da dođu u mjesto Revda Hah i da će u njoj naći ženu koja u kosi krije pismo za Kurejšije. Oni uzjahaše konje i krenuše na to mjesto. Kad dođoše, naidoše na ženu u nosiljci na devi koju su nosili vodiči. Narediše joj da siđe sa deve. Upitaše je gdje je pismo koje nosi Kurejšijama, a ona reče da nema nikakvo pismo. Narediše njenoj pratnji da je pretresu, pa ne nađoše ništa. Alija joj reče: “Kunem se Allahom da Resulullah nije krivo govorio, a ni mi te nismo optužili bez razloga. Tako mi Allaha, ili ćeš izvaditi pismo ili ćemo te mi pretresti.” Ona vidje da s njima nema šale, pa reče: “Odmaknite se.” Oni se odmaknuše, a ona rasplete pletenicu i izvadi iz nje pismo te ga predade Aliji i Mikdadu. Oni ga odnesoše Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem. U pismu je stajalo: “Od Hatiba ibn Beltaa, Kurejšijama.” Obavještava ih o Resulullahovom, sallallahu alejhi ve sellem, spremanju da krene u Mekku. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, pozva Hatiba i upita ga: “Šta je ovo, Hatibe?” On odgovori: “Pričekaj, Allahov Poslaniče, sve ću ti reći. Tako mi Allaha, ja vjerujem Allaha i Njegovog Poslanika. Nisam se odmetnuo od islama, a ni promijenio vjeru, ali sam bio veoma vezan za Kurejšije. Nisam jedan od njih, ali kod njih je moja porodica, moja djeca i sav moj rod. Oni nemaju među Kurejšijama rodbinu koja će ih štiti.” Omer ibn el-Hattab tada reče: “Allahov Poslaniče, dozvoli mi da ga ubijem. On je izdao Allaha i Njegovog Poslanika. Postao je licemjer.” Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče: “On je učesnik Bedra. Šta znaš, Omere, možda je Allah, dž.š., pogledao učesnike Bedra. Zatim je rekao: ‘Radite šta hoćete, ja sam vam oprostio.’” Omerove oči zasuziše, te reče: “Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju.”⁶⁹³

Ovim primjerom je Allah, dž.š., onemogućio svim obavještajcima da dostave Kurejšijama bilo kakvu vijest o pripremljenosti muslimana i odlučnosti da se bore.

⁶⁹³ Buharijev *Sahih*, 1/422, 2/612.

Muslimanska vojska na putu za Mekku

Desetog ramazana, 8. h.g. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je napustio Medinu i uputio se u Mekku sa deset hiljada ashaba, r.a. U Medini je za zamjenika ostavio Ebu Ruhma el-Gaffarija.

Kada je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, stigao u Džuhfu, susrete ga amidža Abbas ibn Abdulmuttalib. On je upravo napustio Mekku sa porodicom i sinovima i krenuo u Medinu kao muhadžir, nakon što je primio islam. A kada je Resulullah, a.s., stigao u El-Ebvu susreo je svoga amidžića Ebu Sufjana ibn el-Harisa i tečića Abdullaha ibn Ebu Umejju. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, okrenu glavu od njih zbog njihovog velikog neprijateljstva i zlobe koje su mu nanijeli. Ummu Selema se obrati Resulullahu, a.s.: “Nisu tvoj amidžić i tvoj tetkić bili baš najgori prema tebi.” Alija, r.a., reče Ebu Sufjanu ibn el-Harisu: “Idi pred Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, i reci mu u lice isto što su rekla Jusufova braća Jusufu: *Allaha nam,*’ – *rekoše oni – Allah te je nad nama uzvisio, mi smo, zaista, zgriješili.*’ (Jusuf, 91) Zaista Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ne dozvoljava da iko zna bolje govoriti od njega.” Ebu Sufjan poslušao, ode do Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, a Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, mu reče: *Ja vas sada neću koriti, Allah će vam oprostiti, od milostivih, On je Najmilostiviji.* (Jusuf, 92) Ebu Sufjan odgovori Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, stihovima:

*Prođe moje vrijeme kad nosih zastavu,
Ahmedovu vojsku da bacim u zabludu.*

*Ko noćnom putniku, noć mi bježe tamna,
evo moje šanse, za uput u istinu.*

*Uputi me Allah, da te sretnem znaj
a zbog Njega sam tebe progonio ja.*

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zgrabi Ebu Sufjana za prsa i reče: “Jeste, ti si taj što me je progonio iz Mekke.”⁶⁹⁴

⁶⁹⁴ Ibn Hišam, 4/41, 42; *Delailun-nubuwwa*, 5/28.

Muslimanska vojska se zaustavlja na Merri Zahranu

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je putovao od Medine po steći. Postili su i ostali muslimani. Kada su došli do izvora Kudejd, između mjesta Kudejda i Ufana, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, prekide post i napi se vode. I ostali muslimani učiniše to isto. Odatle je nastavio put do Merru Zahrana. Jacija ga zateče u Dolini Fatime. On naredi vojsci da zapale baklje. Tako odjednom planu deset hiljada baklji. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, naredi straži da bdije, i postavi Omera ibn el-Hattaba, r.a., za nadzornika straže.

Ebu Sufjan pred Resulullahom, alejhisselam

Nakon što su muslimani odsjeli u Merru Zahranu, Abbas uzjaha Resulullahovu bijelu mazgu i krenu da potraži nekog sakupljača drva, ili bilo koga, da obavijesti Kurejšije da izidu i pruže Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, garanciju sigurnosti prije nego uđe u Mekku.

Allah, dž.š., je onemogućio Kurejšijama da dođu do bilo kakvih informacija o muslimanima, iako su bili vrsni izviđači i uhode. Ebu Sufjan je, također, izlazio u izviđanje. Krenuo je sa Hakimom ibn Hizamom i Budejlom ibn Verakom da prisluškuje i osluškuje nove vijesti o Muhammedu, a.s.

Abbas priča: “Jahao sam Resulullahovu mazgu kad čuh Ebu Sufjanov i Budejl ibn Verkov razgovor. Vraćali su se s izviđanja. Ebu Sufjan je pričao: ‘Nikada do sada nisam vidio ovoliko vatri navečer, a niti ovoliko vojsku.’, a Budejl reče: ‘Ovi su iz Benu Huzaa. Zahvatila ih je euforija rata.’ Ebu Sufjan dodade: ‘Nisu ovo samo Huzaije. Oni su u manjem broju da bi ovo bile njihove vatre.’“ (Ovako su razgovarale Kurejšije) Abbas reče: “Ja mu poznah glas, pa rekoh: ‘O Ebu Hanzala (Ebu Sufjan).’ On poznade moj glas i reče: ‘Ebul-Fadle, jesi li to ti?’ ‘Jesam.’ ‘A ko su ovi?’ ‘Ovo je Resulullah sa svojom vojskom. Teško Kurejšijama sutra, tako mi Allaha.’ ‘Pa šta da uradim,

Ebu Sufjan je poslije toga postao dobar musliman. Priča se da nikada više nije podigao glavu da direktno gleda Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, u oči zbog stida od njega. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ga je volio i posvjedočio da će on ući u Džennet riječima: “Želim da Sufjan bude u Džennetu iza Hamze.” Kad je Ebu Sufjan umirao, reče: “Ne plačite za mnom. Tako mi Allaha, nisam ni jednu pogrešnu riječ izgovorio od kada sam primio islam.” *Zadul-mead*, 2/162,163.

tako ti oca i majke?’ Rekoh mu: ‘Tako mi Allaha, ako te se domogne, odsjeći će ti glavu. Nego, uzjaši iza mene dok ne dođemo do Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, pa traži pomilovanje. On uzjaha iza mene, a njegova dva druga se vratit će.’”

Abbas priča: “Jahao sam s njim. Kad god bi prošli pokraj neke vatre, muslimani bi upitali: ‘Ko je ovaj?’ Kada bi ugledali Resulullahovu mazgu i mene na njoj, odgovorili bi: ‘Resulullahov, sallallahu alejhi ve sellem, amidža na njegovoj mazgi.’ Tako smo prolazili pored vatre Omera ibn el-Hattaba, r.a. On upita: ‘Ko je to?’ Ustade i dođe do mene, a kad ugleda Ebu Sufjana iza mojih leđa, viknu: ‘Ebu Sufjan, Allahov neprijatelj? Hvala Allahu Koji te dovede i bez ugovora i bez zadane riječi.’ On žurno krenu do Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, ali mazga stiže prije njega. Skočih s mazge i uđoh kod Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, a za mnom uđe i Omer, r.a., pa reče: ‘Allahov Poslaniče, evo Ebu Sufjana. Dozvoli mi da ga ubijem.’”

Abass dalje priča: “Ja rekoh: ‘Allahov Poslaniče, ja sam ga uzeo pod svoju zaštitu.’ Zatim sjedoh kod Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, obgrlih mu glavu i rekoh: ‘Tako mi Allaha, niko ga, osim mene, ove noći neće uzeti pod zaštitu.’ Pošto je Omer, r.a., bio uporan u zahtjevu da ga ubije, rekoh: ‘Polahko, Omere. Da je on, kojim slučajem, čovjek iz Benu Adija ibn Ka’ba, ne bi ti tako govorio.’ Omer, r.a., reče: ‘Polahko, Abase. Tako mi Allaha, tvoj prelazak na islam mi je bio draži od Hattabovog (Omerovog, r.a., oca) islama. A to nije ni zbog čega drugog, osim što znam da je tvoj prelazak na islam bio draži Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, od Hattabovog islama.’ Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče: ‘Idi Abbase, idi s njim u svoj šator, a kad osvane, dođi mi s njim.’ Ja odoh. Kad je osvanulo, odvedoh ga Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem. Kad ugleda Ebu Sufjana, reče: ‘Teško tebi, Ebu Sufjane. Nije li došlo vrijeme da i ti saznaš da nema drugog boga osim Allaha, dž.š?’ On reče: ‘Tako mi Boga, nema plemenitijeg, ni dobroćudnijeg, ni brižljivijeg od tebe. Da sam mislio da osim Allaha ima drugi bog, on bi me dosad zaštitio.’ Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče: ‘Teško tebi, Ebu Sufjane. Zar nije došlo vrijeme da shvatiš da sam ja Allahov poslanik?’ On reče: ‘Tako mi Allaha, ima li plemenitijeg, i dobroćudnijeg, i brižljivijeg od tebe?’ Zatim reče: ‘Tvoje poslanstvo me nije još u potpunosti jasno.’ Abbas viknu na njega: ‘Teško tebi! Primi islam i posvjedoči da nema drugog boga osim Allaha i da je Muhammed Allahov poslanik,

prije nego ti odsiječe glavu!’ Ebu Sufjan primi islam i izgovori Keli-mej-Šehadet.’ Abbas reče: ‘Allahov Poslaniče, Ebu Sufjan je čovjek koji voli ponos i čast. Učini za njega nešto u tom smislu.’ Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče: ‘Da, evo za njega nešto: Onaj ko se u Mekki skloni u Ebu Sufjanovu kuću, bit će bezbjedan. Također će biti bezbjedni oni koji se zatvore u kuće i oni koji se sklone u El-Mesdžidul-haram.’“

Muslimanska vojska napušta Merru Zahran i kreće u Mekku

Ujutru, u srijedu, sedamnaestog ramazana, 8. h.g., Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je napustio Merri Zahran i naredio El-Abbasu da zadrži Ebu Sufjana u tjesnacu kraj planinske stijene, dok ne prođu pokraj njega svi Allahovi borci. Treba on to da vidi. Abbas to učini. Pored njih su prolazili naoružani i dobro opremljeni borci, grupisani po svojim plemenima i sa svojim bajracima. Kad god bi pokraj njih prošla nova grupa, Sufjan bi upitao Abbasa: “Abbase, ko su ovi?” A Abbas bi odgovarao (npr.): “Sulejm.” – a Ebu Sufjan bi se preispitivao, pa bi rekao (npr.): “Šta ja imam sa Sulejmom?”, ili: “Ko su ovi, Abbase?” “Pleme Muzejna.” “Šta ja imam s Muzejnom?” – pitao se Sufjan. Tako su prošla sva plemena, a onda bi pitao: “Imam li ja šta s tim plemenom?” Pokraj njega je napokon prošao Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, sa svojom vojskom u zelenom, sastavljenom od muhadžira i ensarija. Od oklopa im se nije ništa vidjelo izuzev očiju. Ebu Sufjan povika: “Slava Allahu, Abbase, a ko su ovi?” On odgovori: “Ovo je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, sa muhadžirima i ensarijama.” Sufjan dodade: “Niko ovima neće biti ravan, ni po broju, ni po snazi.” Potom dodade, “Ebu Fadle, danas je kraljevstvo i vlast tvog bratića ogromna.” Abbas reče: “Ebu Sufjane, ovo su rezultati poslanstva.” Ebu Sufjan dodade: “Onda je to tako.”

Bajrak ensarija je nosio Sa’d ibn Ubada. Kada je prolazio pokraj Ebu Sufjana, reče mu: “Danas je dan krvavog boja. Danas će biti osvojene svetinje. Danas će Allah poniziti Kurejšije.” Kada je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, bio nasuprot Ebu Sufjana, Ebu Sufjan mu reče: “Allahov Poslaniče, jesi li čuo Sa’d a?” “Šta je rekao?” “Rekao je to i to.” Tada Osman i Abdurrahman ibn Avf rekoše: “O Allahov Poslaniče, nećemo biti sigurni dok god Ebu Sufjan ima moć i vlast kod Kurejšija.” Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče: “Da-

nas je dan u kome se Kaba veliča i slavi. Danas je dan u kome će Allah uzdignuti i proslaviti Kurejšije.” Zatim posla ljude da Sa‘du oduzmu bajrak i predade ga njegovom sinu Kajsu. Ima mišljenja da je bajrak predat Zubejru.

Kurejšije iznenadene dolaskom muslimanske vojske

Kada je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, prošao pokraj Ebu Sufjana, El-Abbas mu reče: “Spas i izbavljenje tvom narodu.” Ebu Sufjan pohita u Mekku. Kad uđe, viknu iz sveg glasa: “O narode Kurejša, evo Muhammeda! Dolazi vam zbog nečega što ne možete izbjeći. Ko uđe i skloni se u Ebu Sufjanovu kuću, bit će siguran.” Na njega skoči njegova žena Hinda, Utbeova kćerka, iskoristi trenutak njegove slabosti i viknu: “Ubijte slatkog, masnog, unakaženih nogu! Mrzak li je onaj koji predvodi narod.” Ebu Sufjan reče: “Teško vama, nikako ne dozvolite da vas zaslijepi ova ovdje. Muhammed vam dolazi s onim nad čime vi nemate vlasti. I znajte, ko se skloni u Ebu Sufjanovu kuću, ima garanciju.” Oni odgovoriše: “Ubio te Bog, ne treba nam tvoja kuća, ni tvoja zaštita.” On reče: “Ko se zatvori u svoju kuću, ima garanciju, kao i onaj ko uđe u Harem Kabe.” Ljudi se razidoše po svojim kućama i u Harem Kabe. Sakupiše ološ Mekke i rekoše: “Ove ćemo isturiti naprijed, pa ako krene u našu korist, priključit ćemo im se, a ako oni stradaju, prihvatit ćemo šta nam se nudi.”

Sva mekkanska ološ se iskupila oko Ikremea ibn Ebu Džehla, Safvana ibn Umejja i Suhejla ibn Amra na brdu El-Handemet da se biju s muslimanima. Uz njih je bio jedan čovjek iz plemena Benu Bekra, zvani Himas ibn Kajs. On je prije toga pripremao oružje, pa kada ga je žena pitala: “Zašto to spremaš?”, on odgovori: “Za Muhammeda i njegove drugove.” Ona mu reče: “Tako mi Boga, Muhammeda i njegove drugove ništa ne može zaustaviti.” On reče: “Ja želim, tako mi Boga, da te neko od njih služi.” Zatim je citirao stihove:

*Ako se muslimani pomole u Mekku,
ovo moje oružje je u potpunosti pripravno,
a ovi dvosjekli mačevi, brzinom će sjeći.*

Ovaj čovjek je bio među onima koji su se okupili na Handemi.

Muslimanska vojska u Zu Tuvau

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je nastavljao put, predavši se potpuno i skrušeno Allahu, dž.š., zadovoljan što je baš njega počastio da oslobodi Mekku. Od poniznosti brada mu je gotovo do-dirivala jahalicu. U Zu Tuvau je izvršio raspored vojske. Halid ibn Velida je postavio na desno krilo, a uz njega: Eslema, Sulejma, Gifara, Muzejnu, Džuhejnu, a iza njih arapska plemena. Naredio je Halidu da uđe u Mekku s donje strane, i reče: "Ako vam se ispriječi neko od Kurejšija, žestoko ih napadnite i protjerajte prema Saffi, gdje ćemo ih mi dočekati."

Lijevo krilo je predvodio Zubejr ibn el-Avvam, koji je nosio Resulullahov, sallallahu alejhi ve sellem, bajrak. Njemu je naredio da uđe s gornje strane Mekke, ili od Keda, i da zabode svoj bajrak u El-Hadžun. Reče mu da ne mrda s tog mjesta dok mu Resulullah ne dođe sa vojskom.

Ebu Ubejde je komandovao pješadijom koja nije imala naoružanja, pa je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, naredio da se oni sklone u sred doline, kako bi se mogli uputiti u Mekku kad Resulullah ode tamo.

Muslimanska vojska ulazi u Mekku

Svaka vojna skupina muslimana je krenula u Mekku putem kojim joj je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, naredio. Halid ibn el-Velid i njegovi vojnici su krenuli naprijed i niko od mušrika, ko ih je u putu susreo, nije ostao u životu. Od njegovih bližih saradnika, muslimana, poginuo je Kurz ibn Džabir el-Fihri i Hunejs ibn Halid ibn Rebia. Oni su iskakali od poštivanja naredbi, i sami krenuli drugim putem, pa su ubijeni. Halid je kurejšijsku ološ zatekao na El-Handemi, napao ih i ubio dvanaest mušrika. Tako je bio poražen Himas ibn Kajs, koji je kovao i pripremao oružje za borbu protiv muslimana. On nekako dođe do svoje kuće i reče ženi: "Zaključaj za mnom vrata." Ona ga upita: "A gdje ti je sada ono što si govorio?" On u isti mah naizust citira stihove:

*Da si bila na brdu Handema,
kad pobježe Safvan i Ikrima,*

*Te jurnuše muslimani na mene,
Kurejše, sjekuć naše glave.
Poklik vojske strah zadaje, kao mračne sjene,
ko krik lava iza leđa kad zaplaši mene.
Da znaš, ženo, ne bi rekla ni jedne besjede.*

Halid je ulazio u Mekku pretražujući je dok se nije susreo sa Resulullahom, sallallahu alejhi ve sellem, na Saffi.

Zubejr je ušao u Mekku i nije zastao dok nije postavio Resulullahov bajrak u Harem Kabe. Odatle se nije micao dok Resulullah, a.s., nije došao.

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ulazi u mesdžid Kabe i čisti ga od kipova

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, se pomoli okružen muhadžirima i ensarijama i tako uđe u mesdžid Kabe. Pride Hadžerul-esvedu (Crnom kamenu), dodirnu ga, a potom obavi tavaf. U ruci je nosio luk. Oko Kabe je stajalo trista šezdeset kipova. On ih poče lupati lukom i govoriti: *Došla je Istina, a nestalo je laži; laž, zaista, nestaje!* (El-Isra, 81) *Došla je Istina, a laži je nestalo i neće se ponovo vratiti.* (Sebe, 49) Kipovi su se rušili jedan za drugim padajući na lice.

Prvi tavaf je obavio jašući i bez ihrama, stoga ga je skratio. Potom je pozvao Osmana ibn Talhu, ključara Kabe, uzeo od njega ključ i naredio da se vrata Kabe otključaju. Unutar Kabe je ugledao slike. Vidio je sliku Ibrahima, a.s., i Ismaila, a.s., kako posmatraju strelice za igru, pa reče: "Allah ubio mušrike! Tako mi Allaha, oni nikada nisu vjerovali u ove strjelice." U Kabi ugleda goluba od drveta, pa ga rukom zdrobi. Također naredi da se slike izbrišu.

Resulullah klanja u Kabi, a potom održa govor Kurejšijama

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zatvori vrata Kabe za sobom. S njim unutra ostadoše Usama i Bilal. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, se okrenu prema zidu nasuprot vrata. Od zida je bio udaljen tri aršina. S lijeve strane su mu bila dva stuba, a s desne jedan. Iza leđa su mu ostala tri stuba. Kaba je tada bila sagrađena na šest

stubova. Tu je klanjao, a zatim napravio krug unutar Kabe. Proučio je tekbire na obje strane, a zatim izgovorio tevhid – La ilahe illallah i potom otvorio vrata. Kurejšije su već ispunile Harem Kabe, poredali se u redove i čekale šta će Resulullah, a.s., učiniti.

On se uhvati za dovratnik vrata Kabe, koja su nekoliko stepenica uzdignuta od zemlje i, gledajući dolje u Kurejšije, reče: “Nema drugog boga osim Allaha, Jednog Jedinog. Njegovo obećanje se obistinilo. Dao je pomoć Svome robu. Samo On je pobijedio sve udružene neprijatelje. Svaka osveta, spor oko imetka i krvarina u mojoj su vlasti, osim službe u ovoj Allahovoj Kući i napajanja hadžija. Ubiti nekog greškom, slično je kao i namjerno (bičevanje i batinanje), izaziva tešku odštetu – sto deva, od kojih četrdeset mora biti s plodom u stomaku.

○ narode Kurejša, Allah vas je oslobodio džahilijske oholosti i predislamskog veličanja očeva. Svi su ljudi Ademovog roda, a Adem je od zemlje.” Zatim je proučio ajet: *O ljudi, Mi vas od jednog čovjeka i jedne žene stvaramo i na narode i plemena vas dijelimo da biste se upoznali. Najugledniji kod Allaha je onaj koji Ga se najviše boji. Allah, uistinu, sve zna i nije Mu skriveno ništa.* (El-Hudžurat, 13)

“Ja vas sada neću koristiti”

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zatim nastavi: “O Kurejšije, šta mislite, šta ste zaslužili, i šta ću ja sada učiniti s vama?” Odgovoriše: “Samo dobro, plemenit si brat i sin plemenitog brata.” Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče: “Reći ću vam kao što je Jusuf, sallallahu alejhi ve sellem, rekao svojoj braći: ‘Ja vas sada neću koristiti.’ Idite, slobodni ste.”

Ključ Bejtullaha

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je potom sjeo u mesdžid. Prišao mu je Alija, r.a., noseći u ruci ključ Kabe. On reče: “O Allahov Poslaniče, dodijeli nama čuvanje Kabe i napajanje hadžija, Allah dž.š., te blagoslovio.” U drugom predanju se navodi da je ovo izgovorio El-Abbas. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, tada upita: “A gdje je Osman ibn Talha?” Oni ga pozvaše, a Resulullah, a.s., mu reče: “Evo ti ključ koji si imao (on je bio do tada ključar Kabe). Danas je dan

za dobročinstvo i oprost.” U Ibn Sa‘dovom predanju u djelu *Tabekat* stoji da je, dok mu je pružao ključ, rekao: “Evo vam Bejtullah, vječna i naslijeđena Allahova Kuća. Od vas je neće moći preuzeti niko osim silnik. Osmane, Allah ima povjerenja u vas za ovu Kuću, a opskrba koju zaradite na dozvoljen način od ovog posla, halal vam je.”

Bilal uči ezan na Kabi

Dođe vrijeme namaza i Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, naredi Bilalu da se popne na Kabu i prouči ezan. Ebu Sufjan ibn Harb, Itab ibn Usejd i El-Haris ibn Hišam su sjedili u dvorištu Kabe. Itab reče: “Bog se smilovao Usejdu (njegovom ocu) da ovo ne čuje i ne vidi, jer bi ga to žestoko rasrdilo.” A El-Haris reče: “Kad bih, tako mi Boga, znao da je ovo prava istina, i ja bih ih slijedio.” Napokon, Ebu Sufjan reče: “Ja neću ništa kazati. Da bilo šta kažem, ovaj šljunak će me izdati i obavijestiti ga (Resulullaha, a.s.).” Utom, pred njih dođe Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, i reče: “Znam sve šta ste rekli!” On ponovi šta je svako pojedinačno kazao. El-Haris i Itab tada rekoše: “Mi svjedočimo da si Allahov poslanik. Tačno znamo da ovo nije mogao čuti niko sa strane, pa da te obavijesti.”

Namaz pobjede ili namaz zahvale

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je toga dana ušao u kuću Ummihane, Ebu Talibove kćerke, opraio se i tu klanjao osam rekata. Bilo je vrijeme duha-namaza. Mnogi su pomislili da je klanjao duha-namaz. Međutim, to je bio namaz pobjede i Oslobođanja Mekke, zvani salat-ul-feth.

Ummihana je prilikom ulaska muslimana sklonila u svoju kuću dva muževljeva rođaka, pa joj je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Mi štitimo one koje ti štitiš.” Njen brat Alija ibn Ebu Talib ih je htio ubiti, a ona ih zaključa u kući. Pitala je Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, je li ona u pravu, pa joj je potvrdio da jeste.

Pogubljenje najvećih zločinaca

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je naredio da se nađe i ubije devet najvećih mekkasnkih zločinaca, makar ih našli sakrivene pod zastavom Kabe. To su: Abduluzza ibn Hatal, Abdullah ibn Sa‘d ibn

Ebu Serh, Ikrime ibn Ebu Džehl, Haris ibn Nufejl ibn Vehb, Mekis ibn Subaba, Hebbar ibn el-Esved, dvije Hatalove pjevačice koje su pjevale satirične pjesme na račun Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, i Sara, oslobođena robinja Abdulmuttalibove porodice, ona kod koje je nađeno Hatibovo pismo. Abdullaha ibn Ebu Sarha je Osman doveo kod Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, pa je molio da mu oprost. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, mu je poklonio život. Ranije je Ibn Ebu Sarh primio islam i učinio hidžru, pa su ga neki drugovi Kurejšije htjeli ubiti, i on se zbog toga odmetnuo od islama i vratio u Mekku. Ikrime ibn Ebu Džehl je pobjegao u Jemen, pa se njegova žena zauzela za njega kod Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, i molila da ide po njega, što joj je odobrio. Zajedno su se vratili u Mekku i primili islam. Poslije toga je bio dobar musliman.

Ibnul-Hatal je bio sakriven pod zastavom Kabe, pa je neki čovjek došao Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, i obavijestio ga. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, naredi da ga ubiju, te ga ubiše. Mekis ibn Subaba je mušrik koga je ubio Numejle ibn Abdullah. Mekis je prije zauzeća Mekke primio islam. Potom je zbog neprijateljstva ubio nekog ensariju, odmetnuo se od islama i vratio Kurejšijama. El-Harisa je strašnim mukama mučio Resulullaha, a.s. Njega je ubio Alija, r.a. Hebbar ibn el-Esved je pokušao spriječiti Zejnebu, Resulullahovu, sallallahu alejhi ve sellem, kćerku da učini hidžru. Otima se s njom, pa je pala na stijenu i iz ruku joj je ispalo novorođenče. Hebbar je pobjegao iz Mekke na Dan zauzeća. Nakon toga je primio islam i bio dobar vjernik. Od spomenute dvije pjevačice, jedna je ubijena, a drugoj je oprašteno, pa je primila islam, kao što je i Sara primila islam.

Ibn Hadžer navodi: „Ebu Mašer spominje još neke ljude koji su, tom prilikom, pogubljeni: El-Haris ibn Talatil el-Huzai. Njega je ubio Alija. El-Hakim navodi da je bio osuđen i Ka'b ibn Zuhejr (pjesnik). On je primio islam, pa je poslije, umjesto rugalica i satira, pjevao hvalospjeve. Među optuženima su bili: Vahši ibn Harb i Hinda, Utbeova kći, a Ebu Sufjanova žena. Ona je primila islam. Izvjesna Erneb, oslobođena robinja Ibn Hatala, je pogubljena zatim i Ummu Sa'd, prema Ibn Ishakovom predanju. Ovim je bilo ukupno devet muškaraca i šest žena.

Pretpostavlja se da su Ummu Sa'd i Erneb dvije spomenute pjeva-

čice, oko čijih imena ili prezimena ima nesuglasica.⁶⁹⁵

Prihvatanje islama Safvana ibn Umejje i Fadale ibn Umejra

Safvan nije bio među optuženim zločincima, ali je po svom visokom položaju među kurejšijskim vođama osjetio strah i pobjegao iz Mekke. Umejr bin el-Džumehi je zatražio zaštitu za njega kod Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, što on prihvati i daje mu svoj turban u kom je ušao u Mekku. Umejr pohita za Safvanom, koji je krenuo u Džiddu da odatle lađom bježi u Jemen, i vrati ga u Mekku. Safvan zamoli Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, dva mjeseca za razmišljanje, a Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, mu odobri četiri mjeseca. Safvan je nakon toga primio islam, a njegova žena je to bila učinila ranije. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je potvrdio njihov prvi brak.

Fedala je bio mladić. Prišao je Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, dok je obavljao tavaf da ga ubije. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, mu reče da zna za njegovu namjeru. Kad Fadalet priznade, tog momenta je spoznao da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, uistinu, Allahov poslanik i da je o svemu obaviješten, te primi islam.

Resulullahova, sallallahu alejhi ve sellem, hutba drugog dana u Mekki

Sutradan, drugog dana od Oslobođenja Mekke, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ustade da održi ljudima govor. Zahvalio se Allahu, dž.š., pohvalio Ga, izrekao Mu slavu, a potom reкао: “O ljudi, zaista je Allah, dž.š., Mekku proglasio svetom, onog dana kada je stvorio nebesa i Zemlju. Ona je sveta Allahovom svetošću do Sudnjeg dana. Niko od ljudi, ko vjeruje u Allaha i Sudnji dan, ne smije u Mekki prolijevati krv, ili posjeći stablo. A ako neko priupita: zašto je to dopušteno Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, recite: ‘Allah je to dozvolio Svome Poslaniku, a vama nije, i to u određeno vrijeme u danu koji je prošao, a danas je ta svetost opet na snazi, kao što je bila i jučer.’ O ovome neka prisutni obavijeste odsutne.”

U drugom predanju se navodi: “Ni grana da se u Mekki ne od-

⁶⁹⁵ *Fethul-Bari*, 8/11,12.

siječe, da se ništa ne lovi, da se plodovi ne beru, osim za domaćine.” A Abbas reče: „O Božiji Poslaniče, osim mirišljave žukve, pa ona je za njihove sluge i njihove kuće.“ Poslanik to odobri i reče: „Osim mirišljave žukve.“ Toga dana je pleme Huzaa ubilo čovjeka iz Benu Lejsa, zbog krvne osvete iz predislamskog doba. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, povodom ovoga reče: “O narode Huzaa, ostavite se ubijanja, dosta je bilo ubijanja, ako je bilo od koristi. Vi ste ubili čovjeka i time podmirili stari dug, ali ko bude ubijen poslije ovog događaja, na ovom mjestu, taman da je porodica ubijenog u Hajberu, dobit će ubicu živog ili mrtvog.” U jednom predanju stoji: “Zatim neki čovjek iz Jemena ustade, takozvani Ebu Šah, i reče: ‘Mogu li dobiti, Allahov Poslaniče ovo napismeno?’ Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče: ‘Napišite ovo Ebu Šahu.’”⁶⁹⁶

Bojazan ensarija da će Resulullah, a.s., ostati u Mekki

Kada je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zauzeo Mekku, koja je njegova domovina, ensarije rekoše jedni drugima: “Ne mislite li da će Resulullah, nakon ovog uspjeha, ostati u svom rodnom gradu i na svojoj zemlji?” U tom momentu, on je dignutih ruku učio dovu na Saffi. Kada je završio, reče: “Šta ste rekli?” Odgovoriše: “Ništa, Allahov Poslaniče.” Bio je uporan dok mu ne priznaše. Tada im reče: “Ne dao Allah! Moj život i smrt je sa vama.”

Uzimanje zakletve na vjernost

Kada je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, sa muslimanima oslobodio Mekku, Mekkelije su počelo upoznavati istinu. Sznadoše da bez islama nema nikakvog uspjeha. To priznadoše i Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, pa se okupiše oko njega da mu se zakunu na vjernost. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je sjedio na Saffi, a Omer ibn el-Hattab, r.a., niže njega. Ljudi su dolazili i zaklinjali se na poslušnost i pokornost koliko god budu mogli. Omer, r.a., je bio svjedok.

U djelu *El-Medarik* stoji da je Resulullah, sallallahu alejhi ve se-

⁶⁹⁶ Buharijev *Sabiħ*, 1/22, 216, 247, 328, 329, 2/615, 617; Muslimov *Sabiħ*, 1/437, 438, 439, Ibn Hišam, 2/415, 416, Ebu Davud, 1/276.

llem, nakon zakletve na vjernost muškaraca, pozvao žene da to isto učine. Primaó je od njih zakletvu i prenosio Resulullahov, sallallahu alejhi ve sellem, zahtjev. Tada se pomolila Hinda, Utbeova kćerka, a Ebu Sufjanova žena, preobučena i skrivena, uplašena da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ne prepozna i da je ne kazni za ono što je učinila sa Hamzom. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, tada reče: “Tražim od vas riječ da nećete Allahu činiti širk.” Omer to ponovi i od njih uze obećanje. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, nastavi: “I da nećete krasti.”, a Hinda reče: “Ebu Sufjan je škrt čovjek. Ako uzmem po malo njegovog novca?” A Ebu Sufjan dodade: “Ono što ti uzmeš, halal ti je.” Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, se nasmi- ja i prepoznade Hindu, a zatim reče: “Ti si Hinda?” Ona odgovori: “Da, oprostí mi ono što je prošlo, Allahov Poslaniče!” On odgovori: “Allah ti oprostio.” Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, nastavi sa zakletvom, i reče: “I da blud nećete činiti.” A Hinda reče: “A zar slobodne žene (koje nisu robinje) to rade?” A Resulullah nastavi: “I da nećete svoju djecu u utrobama ubijati.” A Hinda dodade: “Mi ih odgajamo od malena, a vi ih ubijate kad porastu, ali to vi i oni znate bolje.” Njen sin Hanzala je poginuo na Bedru. Omer, r.a., se od srca smijao, da je od smijeha zalegao, a i Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, se nasmi- jao. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je potom nastavio: “I da nećete svojim muževima tuđu djecu podmetati.”, a Hin- da reče: “Tako mi Allaha, zaista je to ružno. A što nam ne narediš da se lijepo vladamo i da budemo upućene?” Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče: “I da nećete ni u čemu što je dobro poslušnost odri- cati.” Ona dodade: “Tako mi Allaha, nismo ni došle na ovaj sastanak s namjerom da budemo neposlušne.” Kad se vraćala sa sastanka, raz- bila je svoga kipa (idola) i rekla: “Zbog tebe smo živjeli u zabludi.”⁶⁹⁷ U Buharijinom sahihu stoji: „Kada je Hind bint Utbe došla Poslani- ku, a.s., rekla mu je: ‘O Božiji Poslaniče, nije bilo porodice kojoj sam željela poniženje kao tvojoj porodici, a danas nema nikoga na dunja- luku kom želim da bude uzvišeniji od tvoje porodice.’“ Poslanik reče: „Takoder, tako mi Onog u Čijoj je Ruci moj život.“ Pa je rekla: „O Božiji Poslaniče, Ebu Sufjan je škrt čovjek, pa da li ja mogu uzimati iz njegovog imetka za potrebe naše porodice?“ Poslanik, a.s., odgovori: „Ja to ne vidim drugačije, osim dozvoljenim.“

⁶⁹⁷ Nesefi, *Medarikut-tenzil*, tefsir ajeta o prisezi.

Boravak Resulullaha, a.s., u Mekki i njegovo djelovanje

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je u Mekki proveo devetnaest dana, obnavljajući islamska znamenja i upućujući narod na Pravi put, bogobožnost i Objavu. Naredio je Ebu Usejdu el-Huzajju da popravi znamenja i znakove u Haremu Kabe i da očisti i odstrani sve što podsjeća na prethodni period. Iz Mekke posla neke delegacije da ruše kipove koji su bili u blizini Mekke, te ih sve porušiše. Jednom glasniku je rekao da ide Mekkom i da viče: "Ko vjeruje u Allaha, dž.š., neka u svojoj kući ne ostavi ni jedno božanstvo, a da ga ne razbije."

Delegacije i izvidnice

1. Kada se Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, odmorio od sređivanja situacije u Mekki, poslao je Halida ibn el-Velida da sruši kip El-Uzza, koji se nalazio u Nahli, nedaleko od Mekke. Halid ibn el-Velid je krenuo dvadeset petog ramazana, 8. h.g. Ovo božanstvo je pripadalo Kurejšijama i cijelom plemenu Beni Kenan. To je bio njihov najveći kip. Čuvao ga je Benu Šejban. Halid je krenuo sa trideset konjanika. Kad je došao do kipa, srušio ga je. Kada se vratio, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ga upita: "Da li si vidio šta?" Halid odgovori: "Ne." Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "Onda ga nisi srušio. Vрати se tamo i sruši ga." Halid se vratio srdit, vitlajući golom sabljom. Pred njega iziđe gola žena, crna, raspuštene kose. Čuvar kipa viknu na nju. Halid je udario sabljom i raspolovi je na dvoje. Nakon toga se vratio Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, i obavijesti ga šta je učinio. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "Da, to je El-Uzza, ona je bila očajna što ga više nikada neće obožavati u ovoj zemlji."

2. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je istog mjeseca poslao Amra ibn el-Asa da sruši kip Suva. To je bio kip plemena Huzejl u Ruhatu, petnaest kilometara udaljenom od Mekke. Kad je Amr došao do njega, vratar ga upita: "Šta želiš?" Amr ibn el-As odgovori: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, mi je naredio da srušim ovo božanstvo." Vrtar mu odgovori: "Nećeš moći." Amr upita: "Zašto?" Ovaj odgovori: "Ne da se." Amr mu reče: "Još uvijek si u zabludi. Teško tebi! Da li on čuje ili vidi?" Zatim se primaknu i sruši ga.

On naredi da sruše i kuću u kojoj je kip bio, pa ni tu ne nadoše ništa. Amr upita čuvara: "Eto, jesi li vidio?" On odgovori: "Primam islam i predajem se Allahu dž.š."

3. U istom mjesecu je poslao Sa'da ibn Zejda el-Ešhelija sa dvadeset konjanika da sruši Menata. Kip Menat je bio u Mušellelu, blizu Kudejda. To je bilo božanstvo plemena El-Evsa, El-Hazredža, Gasanija i drugih. Kada je Sa'd došao do kipa, čuvar kipa ga upita: "Šta želiš?" On odgovori: "Da srušim Menata." Oni rekoše: "Učini to." Sa'd se primače, a iza kipa se pomoli gola, crna žena, raščupane kose. Kukala je i udarala se u prsa. Čuvar joj reče: "Menat, pred tobom je grupa griješnika prema tebi." Sa'd je udari i ubi je, a zatim priđe kipu, sruši ga i zdrobi. On, također, ne nađe ništa u njegovom skladištu.

4. Kada se Halid ibn el-Velid vratio nakon rušenja kipa El-Uzza, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, odredi da u ševalu iste godine, 8. h.g., krene na pleme Benu Džezima, i da ih pozove u islam. Reče mu da ne ubija nikog. Halid ibn el-Velid je bio na čelu vojske od tri stotine pedest ljudi, muhadžira, ensarija i plemena Benu Sulejma. Kad je došao do njih, pozvao ih je u islam. Nisu umjeli reći: „Primili smo islam.“, već rekoše: "Promijenili smo vjeru! Promijenili smo vjeru." Halid to nije razumio pa ih je počeo ubijati i zarobljavati. Svakom vojniku naredi da povede po jednog zarobljenika. Potom naredi da svaki vojnik ubije svog zarobljenika, ali ga Ibn Omer i njegovi drugovi u tome spriječi, dok ne dođu do Resulullaha, a.s. Kada su stigli u Mekku, ispričaše Resulullahu šta se dogodilo, a on podiže ruke i reče: "Gospodaru moj, ja sam čist od onoga što je Halid učinio." To ponovi dva puta.⁶⁹⁸

Pripadnici Benu Sulejma su ubili svoje zarobljenike, a ensarije i muhadžiri nisu. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je poslao Aliju, r.a., da im da krvarinu i njihove mrtve. Između Halida i Abdurrahmana ibn Avfa je izbio sukob i svađa povodom ovog događaja. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je čuo pa reče: "Polahko, polahko, Halide. Ostavi na miru moga ashaba. Tako mi Allaha, kad bi imao zlata ko brdo Uhud koje bi potrošio na Allahovom putu, ne bi dosego vrijednost koraka mog ashaba, pri odlasku ili dolasku."⁶⁹⁹

⁶⁹⁸ Buharijev *Sahib*, 1/450, 2/622.

⁶⁹⁹ Detalji ove bitke preuzeti su iz djela: Ibn Hišam, 2/389-437; Buharijev *Sa-*

To je bila Bitka za Mekku, odlučujući trenutak, velika pobjeda koja je uništila idopokloničko biće u korijenu. Ova pobjeda nije ostavila prostor, a ni opravdanje arapskim plemenima za dilemu na cijelom arabijskom prostoru. Sva arapska plemena su iščekivala šta će se izroditi iz sukoba koji se odvijao između muslimana i idolopoklonika. Dobro su znala da će Kabu dobiti onaj ko bude u pravu i na Pravom putu, a ne onaj ko je u zabludi. U to su se jedanput i uvjerali prije pola stoljeća, kada su pristaše "slona" krenule da sruše ovu Allahovu kuću. Allah, dž.š., ih je uništio i učinio kao lišće koje su crvi istočili.

Primirje na Hudejbiji je bilo prethodnica za ovu veličanstvenu pobjedu. Ljudi su se u vrijeme bezbijednosti opustili, pa su međusobno razgovarali. Pričalo se i razmišljalo o islamu. Svima koji su u Mekki skrivali islam, omogućeno je da ga javno ispolje i da ga praktično manifestuju natječući se u islamu. To je uzročiralo da mnogi predu na islam. To je bilo vidljivo i u ovoj bici u kojoj je učestvovalo deset hiljada muslimanskih vojnika, a malo prije Hudejbije bilo ih je svega tri hiljade.

Ova odlučujuća bitka otvorila je narodu oči i porušila posljednje prepreke koje su bile između njih i islama. Ovom pobjedom muslimani su zavladaali političkom i vjerskom situacijom u isto vrijeme na čitavom arabijskom poluotoku, uzduž i poprijeko. Muslimani su stekli vjersko i svjetovno vođstvo. Razdoblje koje je otpočelo poslije primirja išlo je muslimanima u korist, a završilo se ovom slavnom pobjedom. Nakon toga je otpočelo novo razdoblje koje je bilo u potpunosti u korist muslimana. U njemu su muslimani bili pravi vladari kompletne situacije. Arapskim plemenima nije preostalo ništa drugo već da u delegacijama odlaze Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, i primaju islam, a da ga nakon toga ponesu širom svijeta. Za taj poduhvat posebno su bile uspješne naredne dvije godine.

TREĆE RAZDOBLJE

Ovo treće razdoblje je, ujedno, i posljednje razdoblje Resullallahovog, sallallahu alejhi ve sellem, života. Predstavlja uspjehe koje je polučio islam nakon dugotrajnog, mučnog i tegobnog džihada, kao i neprekidnih poteškoća, smicalica, nereda, bitaka i ratova, naspram kojih je stajala više od dvije decenije. Oslobođanje Mekke je predstavljalo najveću dobit koju su muslimani stekli za sve ove godine. Zbog te pobjede tok historije je promijenio pravac, a opća situacija Arapa je doživjela preobražaj. Veličanstvena pobjeda u Mekki udarila je čvrstu granicu između perioda prije i perioda koji je dolazio poslije pobjede. Kurejšije su u očima Arapa bili čuvari vjere i njeni branioci. Arapi su ih u tome slijedili i oponašali. Predaja Kurejšija i njihova kapitulacija predstavlja posljednji udarac mnogoboštvu. Ovo treće razdoblje može se podijeliti na dva historijska perioda:

1. period napora i borbe i
2. period nadmetanja između naroda i plemena u prihvaćanju islama.

Ova dva perioda historijskih zbivanja su međusobno povezana i uporedna. Upotrijebili smo ovaj redoslijed kako bismo obradili svaku stranu sa njenim specifičnostima i razlikama. Period borbi i napora na tom polju je neodvojivo vezan za prethodni period, te smo ga prvog i obradili.

Bitka na Hunejnu

Zauzeće Mekke je došlo neposredno poslije brzog udara zadatog Arapima u prethodnom periodu. Susjedna plemena su bila zatečena datom situacijom. Više nisu bila u stanju da joj se odupiru. Stoga su mahom primali islam, osim nekoliko svojeglavih, jakih i oholih plemena, a na prvom mjestu plemena Hevazin i Sekif. Njima su se pridružile još neke arapske porodice: Nasr, Džušem, Sa'd ibn Bekr, te neki pripadnici Benu Hilala, svi porijeklom od Kajsa Ajlana. Smatrali su sebe veličanstvenim i gordim da bi smireno podnijeli muslimansku pobjedu. Stoga su se okupili oko Malika ibn Avfa en-Nasrija te odlučiše da krenu u rat protiv muslimana.

Pokret neprijatelja i dolazak na Evtas

Pošto je pokrenuo pitanje odlaska u rat protiv muslimana, Malik ibn Avf je poveo narod sa njihovom pokretnom imovinom, ženama i djecom, na put prema Evtasu. Evtas je dolina na zemljištu plemena Hevazin u blizini Hunejna. Međutim, dolina Evtas je sasvim druge prirode od doline Hunejna. Hunejn je u blizini Zil-Medžaza. Između Hunejna i Mekke je preko deset milja razdaljine i to u pravcu Arefata.⁷⁰⁰

Iskusni ratnik smatra pogrešnim vojskovođino mišljenje

Kada je Malik ibn Avf stigao u Evtas, oko njega se sakupiše sva plemena. Među ljudima od mudrosti bio je Durejd ibn es-Simma, starac koji nije imao drugog znanja osim znanja o ratovanju, teorijskog i praktičnog. Bio je izuzetno hrabar, oprobani ratnik. Na tom skupu ih upita: "U kojoj ste sada dolini?" Ljudi odgovoriše: "U Evtasu." On reče: "Da, teren za konje. To je neravno zemljište dugačkog planinskog hrbata (raštrkanih brežuljaka), bez imalo pjeskovite i mehke zemlje. Čujem riku deva, njakanje magaraca, plač djece i blejanje ovaca. Gdje su?" Ljudi odgovoriše: "Poveo ih je sa sobom Malik ibn Avf. Uz muškarce su njihove žene, djeca i pokretna imovina."

Durejd pozva Malika ibn Avfa i upita ga zbog čega je to učinio i

⁷⁰⁰ *Fethul-Bari*, 8/27, 42.

šta ga je na to navelo. On odgovori: “Htio sam da iza svakog muškarca stoji njegova porodica i imetak. Muškarac treba da se bori da bi ih spasio i zaštitio.” Durejd reče: “Pastir ovaca, tako mi Boga. A da li onaj ko izgubi bitku može sačuvati i zaštititi svoju porodicu i imetak? Ako hoćeš da pobijediš, nema ti koristi ni od koga, osim od boraca sa isukanom sabljom i pripremljenim kopljem. A ako izgubiš, upropastit ćeš i porodice i njihovu imovinu.” Potom upita za neke porodice poglavare, pa dodade: “O Malik, ništa nećeš postići odašiljanjem hevazinskih vojnika pod šljemovima da unište konje. Vрати ih nazad da štite svoje domove i poglavare, a zatim baci mladiće konjima na leđa. Ako pobijediš, za tobom će ići i oni koji su iza tebe, a ako izgubiš, to će tebe snaći, a zaštititi porodice i imetak.”

Medutim, glavni vojskovođa, Malik, odbi ovaj prijedlog, govoreći: “Tako mi Boga, neću učiniti ništa od toga. Ti si ostario i iznemogao, a i mozak ti je zastario. Tako mi Boga, ili će mi se Havazin pokoriti, ili ću se probosti mačem kroz grudi.” Nije dozvolio da prođe Durejdovo mišljenje ili prijedlog. Borci se pokoriše Maliku, a Durejd reče: “Ovaj dan nisam propustio, ali me njegov ishod ne veseli:

*Da sam, bogdo, mlad i čio,
Hitar i neuhvatljivo,*

*Pa da potjeram grivaste konje,
Lagahne, poput ovaca.*

Neprijateljsko izviđanje

Malik je ranije poslao izviđače i špijune da što više saznaju o muslimanima. Oni se vratiše, razjedinjeni i uplašeni, a Malik ibn Avf im reče: “Teško vama ako ne nosite nikakve vijesti!?” Oni rekoše: “Vidjeli smo neke bijele ljude na crnobijelim konjima. Tako nam Boga, nismo smjeli ostati zajedno, pa nas snađe to što vidiš.”

Resulullahovo, sallallahu alejhi ve sellem, izviđanje

Kada su vijesti o pokretu neprijatelja došle do Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, on naredi Ebu Hadredi el-Eslemiju da zađe među narod i da jedno vrijeme bude tamo dok ne pokupi informacije o namjerama neprijatelja, zatim da mu se vrati sa vijestima. Ovaj to i učini.

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, napušta Mekku i odlazi na Hunejn

U subotu, šestog ševvala, 8. h.g. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je napustio Mekku u kojoj je proveo osamnaest dana. Devetnaestog dana je krenuo sa dvanaest hiljada muslimana: deset hiljada koji su sa njim došli u Mekku i dvije hiljade Kurejšija. Većina Kurejšija su bili ljudi koji su nedavno primili islam. Resulullah posudi od Safvan ibn Umejje dvjesto oklopa sa oružjem. U Mekki je za nadzornika ostavio Attaba ibn Usejda. Kad je pala noć, jedan konjanik dođe i reče: "Izviđao sam na tom i tom brdu, i ugledah pleme Havazin sa kompletnim familijama: djecom, ženama, hranom i stokom." Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, se nasmija i reče: "To je muslimansko bogatstvo. Sutra će, inšallah, biti naše." Za stražara je te noći Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, odabrao Enesa ibn Ebu Mersedu el-Ganevija.⁷⁰¹

Na putu iz Mekke na Hunejn muslimani su ugledali ogromno zeleno stablo u dolini Zatu Envat na koje su Arapi kačili oružje, a kraj njega prinosili žrtve i stajali u molitvi. Neki vojnici pitaše Resulullaha, a.s: "Možemo li i mi imati ovakvo svetište kao što imaju arapska plemena u Zatu Envatu?" Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "Allah je Najveći! Tako mi Allaha, dž.š., govorite kao što je Musau govorio njegov narod: 'Učini da i mi imamo svoga boga kao što oni imaju svoje bogove.' A on im reče: 'Vi ste narod koji ništa ne zna. To je tradicija, a zar ćete slijediti običaje onih prije vas?'"⁷⁰²

⁷⁰¹ Ebu Davudov *Sunen*, *Džihad*, *Vrijednost stražarenja na Allahovom putu*, 2/10.

⁷⁰² Tirmizijev *Sunen*, *Smutnje*, *Poglavlje: A zar ćete slijediti običaje onih prije vas?*, 4/412; Ahmed, *Musned*, 5/218.

Među muslimanskom vojskom je bilo i takvih koji su se zanjeli svojom brojnošću, pa rekoše: “Danas nas je nemoguće poraziti.” Takvo razmišljanje je Resulullaha veoma žalostilo.

Muslimanska vojska iznenada u klopci strijelaca

Muslimanska vojska je stigla na Hunejn u utorak navečer, dvadesetog ševvala. Malik ibn Avf je došao prije Resulullaha, a.s. Uveo je svoju vojsku noću u klanac Huncjna, rasporedio zasjedu po prijelazima i skrivenim prolazima, uvalinama i gudurama. Izda im naredenje da muslimane zaspu kišom strijela čim se pojave, a potom da navale svi kao jedan.

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je pripremio i rasporedio vojsku po noći, osigurao prethodnicu i razdijelio bajrake. U sam osvit zore, dok je još bilo mračno, muslimani su bili spremni. Odlučio je da se spuste u dolinu. Nisu znali za rasporedenu neprijateljsku zasjedu u tjesnacima ovog klanca. Dok su se spuštali, zasu ih kiša strijela. Neprijateljska vojska navali, svi kao jedan, a muslimani se počеше brzo povlačiti, jedan preko drugog. Izgledalo je da je poraz neizbježan. Ebu Sufjan ibn Harb, tek od skora musliman, reče: “Njihov poraz se neće završiti dok ih ne satjeramo u Crveno more.” Džebela ili Keleda ibn el-Džunejd tada viknu iz sveg glasa: “Danas propade čarolija!”

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je ostao sam na desnoj strani. Počeo je vikati: “Ljudi! Ljudi! Dođite kod mene! Ja sam Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem! Ja sam Muhamed ibn Abdullah.” Uz njega je bio samo mali broj muhadžira i ensarija – devet, po predanju Ibn Ishaka, ili dvanaest, po Nevevijevom predanju. Ispravna je brojka koju navode Ahmed i Hakim u *Mustedreku*, u predanju Ibn Mes'uda: “Vidio sam nas na dan Bitke na Hunejnu, kada se dvije skupine dadoše u bijeg, da uz Allahova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ne ostade više od stotinu ljudi.”⁷⁰³

Resulullah je u tom momentu ispoljio takvu smjelost i hrabrost kakva se ne može ni zamisliti. Užurbano i neprekidno je usmjeravao svoju jahalicu prema nevjernicima govoreći:

⁷⁰³ Ahmed, *Musned*, 1/453, 454; Hakim, 2/117; Tirmizi: *Džihad, Poglavlje o postojanosti prilikom borbe*, 4/173, h. 1689; *Fethul-Bari*, 8/29, 30; Ebu Ja'lin *Musned*, 3/388, 389.

*Ja sam poslanik, a ne lažov,
ja sam sin Abdulmuttalibov.*

Za sve to vrijeme Ebu Sufjan ibn el-Haris je držao uzde njegove kobile, a El-Abbas za njegove uzengije, zaustavljajući ga da ne žuri. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, nakon toga, sjaha i zatraži pomoć od Allaha, dž.š., govoreći: "Gospodaru moj, spusti Svoju pomoć."

Povratak muslimana na položaje i vrhunac borbe

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, naredi svom amidži Abbasu, koji je imao prodoran glas, da pozove ashabe. Abbas priča: "Ja povikah najjačim glasom: 'Gdje su tamnoputi ashabi? O tamnoputi ashabi!'" Zatim reče: "Tako mi Allaha, tako sam im izazvao emocije, kao kad oteljena krava muče za svojim teletom. Oni povikaše: 'Odazivamo ti se, eto nas!'"⁷⁰⁴ Međutim, bilo je veoma teško doći do Resulullaha. Trebalo je vratiti razjarenu devu koja je išla u drugom smjeru. Čovjek pokuša da zaokrene svoju devu, ali neuspije. Zatim skide svoj oklop, pa ju je njime udario, ali bez rezultata. Onda bi uzeo štit i sa isukanom sabljom bi se probijao, javljajući se: "Eto nas!" Oko Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, se okupilo stotinu ljudi koji su dočekivali napad i borili se.

Potom je poziv upućen ensarijama: "O ensarije, o ensarije!" Poslije njih su pozvali Benul-Harisa ibn el-Hazredža. Odjednom su sa svih strana, jedna za drugom, nagnule muslimanske čete, isto onako kako su i napustile položaj. Dvije vojske su se žestoko sukobile. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, pogleda bojno polje. Bitka je bila u punom jeku. Tada reče: "Sada se rasplamsala borba." Potom se sagnu, uze šaku prašine i baci je neprijatelju u lice, rekavši: "Lica se izobličiše, a Allah, dž.š., nije stvorio nikoga, a da mu nije napunio oči prašinom iz te šake. Kazna ih je stigla, kraj im se nazirao."

⁷⁰⁴ Muslimov *Sahih*, 2/100.

Razbijanje neprijateljskog jedinstva i velika pobjeda muslimana

Nakon bacanja prašine neprijatelju u oči, za samo par sati, neprijatelj definitivno izgubi bitku. Samo u plemenu Sekif je poginulo oko sedamdeset ljudi. Muslimani hitro potjeraše sve što je neprijatelj imao: imetak, oružje i karavanu. Ovo je taj preokret na koga Allah, dž.š., upućuje. Allah, dž.š., kaže: *Allah vas je na mnogim bojištima pomogao, a i onoga dana na Hunejnu kad vas je mnoštvo vaše zanjelo, ali vam ono nije ni od kakve koristi bilo, nego vam je zemlja, koliko god da je bila prostrana, tijesna postala, pa ste se u bijeg dali. Zatim je Allah na Poslanika Svoga i na vjernike milost Svoju spustio, i vojske koje vi niste vidjeli poslao, i one koji nisu vjerovali na muke stavio; i to je bila kazna za nevjernike.* (Et-Tevba, 25-26)

Potjera za neprijateljem

Kada su muslimani pobijedili neprijatelja, jedna grupa je prebjegla u Taif, druga u Nahlu, a treća u Evtas. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je poslao potjeru u Evtas. Predvodio ju je Ebu Amir el-Eš'ari. Između njih je došlo do neznatnog sukoba i muslimani brzo poraziše mušrike. U ovom sukobu život je izgubio muslimanski vojskovođa Ebu Amir el-Eš'ari.

Druga grupa muslimana je išla u potjeru za mušricima koji su pobjegli u Nahlu. Sustigoše ih, a među njima je bio i stari, mudri Durejd ibn Simma, kog je ubio Rebia ibn Rufej.

Resulullah krenu za većinom mušrika koji su bježali u Taif nakon što pokupi ratni plijen na Hunejnu.

Ratni plijen

Muslimani su na Hunejnu zaplijenili i zarobili: šest hiljada zarobljenika, dvadeset i četiri hiljade deva, više od četrdeset hiljada ovaca, četiri hiljade oka srebra. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, naredi da se sve to zgomila i pohrani u El-Džaranu. Za nadzornika ratnog plijena postavio je Mes'uda ibn Amra el-Gaffarija. Nije dijelio plijen dok se nije vratio iz Bitke za Taif.

Među zarobljenicima je bila Šejma, El-Haris es-Sa'dijina kćerka,

Resulullahova, sallallahu alejhi ve sellem, sestra po mlijeku. Kada je dovedoše pred Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, ona mu se kaza ko je, po prepoznatljivim iz djetinjstva znakovima i Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, joj kao svojoj sestri ukaza počast. Prostrije svoj ogrtač i posadi je na njega, zatim joj obezbijedi garanciju i pratnju, i posla je nazad njenoj porodici.

Bitka za Taif

Ova bitka je produžetak Bitke na Hunejnu. Poznato nam je da je većina porodica Hevazina i Sekifa prebjegla u Taif sa glavnim vojskovođom Malikom ibn Avfom en-Nasrijem. Oni se utvrdiše u Taifu. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, krenu u Taif nakon obavljenih poslova na Hunejnu i nakon ostavljanja ratnog plijena u El-Dža'rani na čuvanje. Odlazak u Taif je, također, bio u mjesecu ševvalu, 8. h.g.

Na čelu vojske od hiljadu ljudi bio je Halid ibn el-Velid, a Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je krenuo sa ostalom vojskom. Na putu za Taif prošli su kroz mjesto En-Nahla, zatim Karnul-Menazil, zatim Lijju. U Lijji je bilo utvrđenje Malik ibn Avfa. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, naredi da ga sruše. Poslije toga nastavi put prema Taifu. Sa vojskom se zaustavio u blizini taifskih bedema i naredio opsadu grada.

Opsada Taifa je potrajala duže vremena. U Muslimovoj zbirci, u Enesovom, r.a., predanju stoji da je opsada potrajala četrdeset dana. Poslanikovi biografi imaju različite podatke. Neki kažu da je potrajala dvadeset, neki do petnaest, neki petnaest, a neki osamnaest dana.⁷⁰⁵ U ovom opsadnom periodu bilo je nekih čarki kopljima i katapultama, ali ne i direktnih sukoba. Čim su muslimani uspostavili opsadno stanje Taifa, oni iznutra su ih žestoko gađali kopljima, tako da je na muslimanskoj strani bilo dvanaest mrtvih i nekoliko ranjenih. Stoga su se muslimani morali povući sa tog položaja, na mjesto gdje je danas taifska džamija. Tu su i podigli svoj tabor.

Resulullah je naredio muslimanima da katapultima gađaju stanovništvo Taifa i utvrde grada. Tako su oštetili gradske zidine. Jedna grupa muslimana je uspjela u brojnim drvenim oklopima⁷⁰⁶ uvući se

⁷⁰⁵ *Fethul-Bari*, 8/45.

⁷⁰⁶ Drveni oklopi su bili napravljeni od balvana skovanih tako da je unutra mogla

u grad kroz zidine, pa je neprijatelj na njih bacio usijane šipke. Oni su tada izišli ispod drvenih oklopa, strijelama ih gadali i nekolicinu pobili.

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, kao dio ratne taktike, da bi natjerao zabarikadiranog neprijatelja na predaju, naredi da se vinova loza posiječe i spali. Muslimani to učiniše stravičnom brzinom da je pleme Sekif zamolilo Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, da u ime Allaha i rodbinskih veza njima ostavi lozu. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, to i učini, radi Allaha dž.š., i rodbinskih veza.

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, uputi poziv narodu Taifa: “Ko god iziđe iz opsjednutog grada, bit će slobodan.“ Iz grada iziđeše dvadeset i tri čovjeka,⁷⁰⁷ među kojima je bio i Ebu Bekr koji je izgradio zidine oko Taifa i oko njega kanal za vodu koji je okruživao utvrđenje iz koga su uzimali vodu, zbog toga ga Poslanik nazva Ebu Bekre – vlasnik kanala vodovoda. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ih oslobodi i svakog čovjeka dade u emanet po jednom muslimanu da ga štiti. Taj potez je veoma teško pao stanovnicima okruženog grada. Pošto se opsada oduži, a narod unutar zidina osta nepopustljiv, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, poče tražiti novo rješenje. Muslimanima se opsjedanje uveliko oduljilo. Dosta ih je bilo ranjenih kopljima, strijelama, usijanim šipkama itd., neprijatelj je bio spreman izdržati opsadu i godinu dana. Stoga Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zatraži mišljenje Nevfel ibn Muavije ed-Dejlja, koji mu reče: “Oni su kao lisica u svom brlogu. Ako si nad brlogom, lisica je tvoja, a ako ga napustiš, neće ti nanijeti štetu.” Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, tada shvati značenje ovih riječi i odluci da se opsada podigne i da se vojska spremi. Pozva Omera ibn el-Hattaba i reče mu da objavi ljudima: “Sutra, inšallah, krećemo na put.” Muslimanima to teško pade, pa rekoše: “Da idemo nazad, a nismo zauzeli Taif?” Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče: “Dobro, sutra ćete se boriti.” Sutradan su se borili, pa su mnogi zadobili rane. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče: “Sutra, inšallah, krećemo na put.” Vojska se tome obradova, spremiše se i krenuše, a Resulullah se slatko nasmija njihovoj odluci. Kada su poodmakli od Taifa,

ući grupa vojnika koja je nosila taj oklop i s njim ulazila u okupirani grad. Ispod toga bi se izvlačili i vodili ulične borbe.

⁷⁰⁷ Buharijev *Sahib*, 2/620.

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, se obrati muslimanima: "Recite: 'Mi se vraćamo i u ime Allaha se kajemo. Njemu se klanjamo i Gospodaru našem zahvaljujemo.'" Neko reče: "O Allahov Poslaniče, uputi Allahu, dž.š., dovu protiv Sekifa." Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče: "Gospodaru moj, uputi Sekif na Pravi put i uvedi ih u islam."

Raspodjela ratnog plijena u El-Dži'ranu

Kada se Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, vratio nakon ukidanja opsade Taifa, svratio je u El-Dži'ranu. Tu je proveo više od deset dana ne dijeleći ratni plijen. Željno je iščekivao ne bi li kod njega došla delegacija plemena Hevazin koja bi, eventualno, izjavila svoje kajanje i žaljenje, te da povrate ono što su izgubili. Međutim, niko od njih ne dođe, pa on odluči da počne s podjelom i time zadovolji nestrpljive plemenske vođe i kurejšijske časnike. Prvi koji su dobili svoj dio su oni čija je srca trebalo pridobiti. Oni su dobili bogat dio plijena.

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je dao Ebu Sufjanu ibn Harbu četrdeset oka srebra i sto deva. Ebu Sufjan reče: "A mom sinu Jezidu?", te i njemu dade isto toliko. Ebu Sufjan reče: "A mom sinu Muaviji?" Resulullah i za njega dade kao i za Jezida. Zatim dade Hakimu ibn Huzamu stotinu deva, a on ga upita da mu da još toliko, te mu dade. Safvanu ibn Umejji dade sto deva, pa još stotinu i još stotinu. El-Harisu ibn el-Harisu ibn Keledeu dade sto deva, a tako podijeli i svim poglavarima i kurejšijskog i ostalih plemena. Ostalima podijeli: nekima po pedeset, nekima po četrdeset, dok se ne proču među svijetom da Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, dijeli toliko da se ne boji da će osiromašiti. Kad su arapska plemena to vidjela, navalije oko njega. Svako je tražio ponešto za sebe. Toliko su se tiskali da su ga satjerali uz jedno drvo. U toj općoj gužvi svukoše mu ogrtač, pa on povika: "Ljudi, vratite mi ogrtač! Tako mi Stvoritelja, da imam bogatstvo tihamskih šuma, podijelio bih vam ga, a vi dobro znate da nisam škrtac, kukavica ni lažov!"

Poslije toga Resulullah stade pokraj svoje deve, pa uze s njene grbe dlaku, podiže je u vis, pa reče: "O ljudi, tako mi Allaha, ja nemam ništa od vašeg plijena čak ni koliko ovo, osim petine, a i ta peti-

na će se podijeliti vama.”

Nakon što je podijelio dio onima čija srca je trebao pridobiti, naredi Zejdu ibn Sabitu da pozove ostali svijet, da svako dobije svoj dio od plijena. Jedan dio je iznosio po četiri deve i četrdeset ovaca svakom čovjeku. Jedan konjanik je imao dvanaest deva i sto dvadeset ovaca.⁷⁰⁸

Ensarije prigovaraju Resulullahu, a.s.

Ovakva metoda političkog rasuđivanja nije odmah shvaćena od mnogih kategorija ljudi. Stoga su počele kolati naokolo različite priče i zamjerke.

Ensarije su se osjećali oštećenim i zanemarenim. Bili su uskraćeni bilo kakve dobiti ratnog plijena sa Hunejna. Znamo dobro da su oni ti koji su u najtežim trenucima Hunejna bili uz Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, borili se s njim, dok bježanje i povlačenje nije prešlo u napad i pobjedu. Sada gledaju kako bjegunci s bojnog polja nose pune ruke blaga, a oni nisu dobili baš ništa.

Ibn Ishak prenosi od Ebu Se‘ida el-Hudrija da je rekao: “Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je podijelio ono što je podijelio Kurejšijama i arapskim plemenima, a ensarije od toga ne dobiše ništa. Zato se naljutiše i počеше različita ogovaranja i negodovanja. Jedan reče: ‘Tako mi Allaha, Resulullah se našao u svom narodu.’ Kod Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, dođe Sa’d ibn Ubada i reče: ‘Poslaniče, neke ensarije su se naljutile i rasrdile zbog takvog načina raspodjele ratnog plijena. Dao si svome narodu, pa si dao velike dijelove plijena arapskim plemenima, a u svemu tome nigdje nije bilo ensarija.’ Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, upita: ‘A gdje si ti u tome, Sa’de?’ On odgovori: ‘Ja sam kao i moj narod (ensarije), o Poslaniče.’ Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče: ‘Pozovi svoj narod u ovaj ogradeni prostor.’ Sa’d ode i dovede ensarije na određeno mjesto. U

⁷⁰⁸ Ovakva podjela je zasnovana na vrlo mudrom političkom potezu. Mnogo je onih koji istinu prihvataju zbog svojih stomaka, a ne po svojim sposobnostima. Stoka se vabi djetelinom, stalno pruža svoj vrat, da bi dohvatila travu i to čini sve dok ne dođe u svoju staju, gdje ima mir. Slični njoj i jednoj vrsti ljudi su potrebne različite vrste podstreka, ili različite metode primamljivanja dok ne dođe u stadij prisnosti sa imanom, da ga zavoli i bude zbog toga sretna. – Prim. prev.

tom trenutku dodoše i neki muhadžiri, pa i njima dozvoli pristup. Dodoše još neki drugi ljudi, ali ih Sa'd spriječi da udu. Kada su se skupili, Sa'd reče: 'Evo, ljudi, ensarije se okupiše.' Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, dode, stade pred njih, zahvali se Allahu, ponovi hvalu, a potom reče: 'O ensarije, o ljudi, čuo sam šta ste pričali. Vi se, dakle, naljutiste na mene? A zar niste živjeli u zabludi, pa vas je Allah uputio na Pravi put? Bili ste siromašni, pa vas je Allah opskrbio. Je li tako? I bili ste međusobni neprijatelji, pa je Allah vaša srca pridobio i uvezao, zar ne?' Oni odgovoriše: 'Da. Allah i Njegov Poslanik su najpouzdaniji i najvrjedniji.' Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, zatim nastavi: 'O ensarije, hoćete li mi dati odgovor na jedno pitanje?' 'A šta da ti odgovorimo, Allahov Poslaniče?' Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: 'Tako mi Allaha, ako hoćete reći ćete, a istinu bi rekli i vjerovalo bi vam se. Došao si kod nas kad su te drugi u laž utjerivali, a mi povjerovamo u tvoju istinu. Došao si poražen, a kod nas si postao pobjednik. Došao si protjeran, a mi smo te prihvatili i pomogli. Došao si siromašan, a mi smo te potpomogli. Zar vam je teško, o ensarije, zbog toga što sam podijelio nešto od ovoga svijeta, da bih određene ljude pridobio u islam, a vas ostavio i predao vašem islamu? Da li biste bili zadovoljni, o ensarije, da se ljudi razidu sa svojim ovcama i devama, a vi da se vratite sa Resulullahom, a.s., svojim kućama? Tako mi Stvoritelja, da nije Hidžre, bio bih i ja jedan od ensarija. Kad bi ovi ljudi krenuli na jednu stranu, a ensarije na drugu, ja bih krenuo za ensarijama. Moj Allahu, smiluj se ensarijama, sinovima ensarija i unucima ensarija.'"

Ensarije zaplakaše. Suze su obilato lile i kvasile im brade. Rekoše: "Zadovoljni smo Allahovim Poslanikom. Zadovoljni smo njegovom raspodjelom i našom srećom u tome." Resulullah, a.s., završi i izide, a i oni izidoše.⁷⁰⁹

⁷⁰⁹ Ibn Hišam, 2/499, 500; takvo predanje navodi i Buhari, 2/620, 621.

Dolazak delegacije plemena Hevazin

Nakon razdjeljivanja ratnog plijena, kod Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, dođe četrnaest ljudi iz plemena Hevazin, kao muslimani. Njihov poglavar je bio Zuhejr ibn Sured. Sa njima je stigao Ebu Berkan, Resulullahov, sallallahu alejhi ve sellem, amidža po mlijeku. Objavili su prihvaćanje islama i dali prisegu. Potom rekoše: “Među onima koje ste zarobili su naše majke, sestre, tetke s očeve i majčine strane. One su slabe tačke svakom narodu:

*Podari nam, plemeniti Resule.
Ti si čovjek koga želimo i očekujemo.*

*Podari svojoj majci po mlijeku;
Jer su tvoja usta bisera puna.*

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, na to reče: “Ja imam samo ono što vidite, a najdraži mi je najiskreniji govor, pa izaberite jedno: ili zarobljene ili imovinu.” Oni odgovoriše: “Nama ništa nije važnije od roda.” Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, im reče: “Kada završim podne-namaz, ustanite i recite: ‘Tražimo posredovanje Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kod vjernika, i posredovanje vjernika kod Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da nam vratite naše zarobljenike.’” Nakon podne-namaza ustali su i to rekli. Božiji Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, im odgovori: “Ono što se nalazi kod mene i porodice Abdulmuttaliba pripada vama. Za ostalo ću pitati ljude.” Muhadžiri i ensarije rekoše: “Ono što je naše pripada Božijem Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem.” Akra ibn Habis reče: “To ne važi za mene i Benu Temim.” Ujejna ibn Hisn kaza: “Ne važi ni za mene i pleme Benu Fezara.” Abbas ibn Mirdas reče da to ne važi ni za njega i Benu Sulejm. Benu Sulejm reče: “Ono što je naše pripada Božijem Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem.” Abbas ibn Mirdas reče: “Omalovažili ste me.” Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, kaza: “Ovo pleme je primilo islam prije nego su došli kod nas. Ja sam strpljivo čekao njihov dolazak prije podjele plijena, ali ne dodoše odmah. U raspodjelu plijena su ušle i njihove zarobljene žene i djeca. Razmislite. Ko od vas ima nekog njihovog, pa ga želi dobrovoljno vratiti, evo prilike. A ko želi zadržati svoje pravo nad zarobljenicima, neka ih opet vrati, ali on onda ima umjesto jednog dijela, šest dijelova od prvog plije-

na koji dobijemo.” Tada muslimani povikaše: “Dajemo Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, od dobre volje ono što smo dobili kao roblje.” Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče: “Ne znamo ko se od vas slaže s tim, a ko ne. Vratite se i neka nam vaši pretpostavljeni podnesu izvještaj.” Svi su muslimani vratili ljudima Hevazina i žene i djecu. Niko nije odbio osim Ujejne ibn Hisna. On je dobio jednu staricu koju nije želio vratiti nazad, ali ju je ipak, vratio, kad je vidio da su i ostali to učinili. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je svim zarobljenicama poklonio fino bijelo egipatsko platno.⁷¹⁰

Umra i povratak u Medinu

Kada je Resulullah završio raspodjelu ratnog plijena u El-Dži‘rani, riješivši uz to mnoge probleme koji su iskrslili, opremio se za umru i krenuo. U Mekki je obavio umru, a poslije toga se vratio u Medinu. Na odlasku, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je imenovao Attaba ibn Usejda za nadzornika Mekke. U Medinu se vratio dvadeset četvrtog zul-kadea, 8. h.g.⁷¹¹

⁷¹⁰ Za više detalja o roblju Hevazina pogledati Buharijev *Sahih Fethom*, 5/201.

⁷¹¹ *Tarih ibn Haldun*, 2/48. Opširnije o ovim bitkama za Oslobođenje Mekke, Hunejn i Taif, te pratećim događajima, potražiti u djelima: *Zadul-mead*, 2/160-201; Ibn Hišam, 2/389-501; Buharijev *Sahih*, *Poglavlja o Bici za oslobođenje Meke, na Hunejnu, Evtasu, za Taif i dr.*, 2/612-622; *Fethul-Bari*, 8/3-58. Muhammed el-Gazali kaže: “Kako je Allah proširio Resulullahove mogućnosti, od onih iz davnih i loših vremena, do ovih kada mu je maknuo većinu problema sa sjajnom pobjedom u Mekki! Kakve drastične razlike za svega osam godina, od momenta kada je protjeran iz ovog časnog grada, pa do sadašnje posjete kao Allahov poslanik i muslimanski poglavar! Iz Mekke u Medinu je došao protjeran da traži zaštitu i utočište. Došao je kao stranac, usamljen, tražeći razumijevanje i društvo. Medinlije mu pružiše počasti, zaštitu i pomoć. Prihvatiše Allahovo svjetlo kojim ga je Allah, dž.š., obdario. Zbog Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, su prekidalali stara neprijateljstva i uspostavljali primirja. A evo ga sada poslije osam godina, ulazi u Medinu, grad koji ga je primio kao iseljenika, uplašenog i nesigurnog, ulazi po drugi put noseći pobjedu oslobođene Mekke, vodeći ponizne njene velikane, sa pogaženim predislamskim običajima, proslavljene islamom i oproštene od prethodnih grijeha: *Ko se bude Allaha bojao i ko strpljivo bude bio - pa, Allah, uistinu, neće dopustiti da propadne nagrada onima koji dobra djela čine.* (Jusuf, 90)

Pohodi i izvidnice nakon povratka sa Osvajanja Mekke

Nakon povratka sa ovog dugog i uspješnog putovanja, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je ozvaničio svoj boravak u Medini. Po dolasku u prijestolnicu muslimana počeo je obavljati svoje redovne funkcije. Dolazile su mu delegacije i on ih je primao. Slao je namjesnike i misionare da tumače islam. Preostali nemuslimani u Medini, koji su se oholo ponašali prema Allahovoj vjeri, koji su odbili da prihvate islam i da se povinuju realnom stanju, kojem su svjedoci bili svi Arapi, odjednom su postali ukroćeni.

Evo kratkog pregleda događaja u Medini, nakon Resulullahovog, a.s., povratka:

Povjerenici za prikupljanje zekata i džizje

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, se vratio u Medinu krajem osme hidžretske godine. Čim je nastupila 9. h.g. prvog muharrema, otpremio je povjerenike arapskim plemenima da prikupe zekat i džizju.

Evo spiska tih povjerenika:

1. Ujejne ibn Hisna plemenu Benu Temim;
2. Jezida ibn el-Husajna plemenu Eslem i Gifar;
3. Abada ibn Bešira el-Ešhelija plemenu Sulejm i Muzejna;
4. Rafia ibn Mekisa plemenu Džuhejna;
5. Amra ibn el-Asa plemenu Benu Fezara;
6. Ed-Dahaka ibn Sufjana plemenu Benu Kilab;
7. Bešira ibn Sufjana plemenu Benu Ka'ib;
8. Ibn Lutbijja el-Ezdija plemenu Benu Zubjan;
9. El-Muhadžira ibn Ebu Umejja u Sanu. Njega je napao El-Esved el-Anisijj, koji je bio tamo;
10. Zijada ibn Lubejda plemenu Hadramevt;
11. Adija ibn Hatima plemenu Tajj i Benu Esed;
12. Malika ibn Nuvejra plemenu Benu Hanzala;

13. Ez-Zibrikana ibn Bedra dijelu plemena Benu Sa'd;
14. Kajsja ibn Asima drugom dijelu plemena Benu Sa'd;
15. El-Alaa ibn el-Hadremija u Bahrejn;
16. Aliju ibn Ebu Taliba u Nedžran (za džizju i ostale vrste zekata).

Nisu svi ovi povjerenici poslani u muharremu, 9. h.g. Neki od njih su poslani kasnije, nakon što neka plemena primiše islam. Uglavnom, većina ih je poslata u muharremu, 9. h.g. Ovo govori o velikom uspjehu širenja islama nakon primirja na El-Hudejbiji, i nakon Oslobođenja Mekke. Ljudi su u Allahovu vjeru ulazili u skupinama.

Vojno-izviđački pohodi

Kako god je bilo neophodno poslati povjerenike za prikupljanje zekata, tako je bilo potrebno poslati nekoliko izvidničkih pohoda i prepada uz potpunu kontrolu opće sigurnosti na području cijelog Arabijskog poluotoka.

Evo nekoliko tih pohoda:

1. Ujejna ibn Hisn el-Fezari je krenuo u muharremu, 9. h.g. na pleme Benu Temim sa pedeset konjanika. U toj trupi nije bilo ni jednog muhadžira, a ni ensarije. Razlog je bio što je pleme Benu Temim izložilo opasnosti neka arapska plemena zabranjujući im da daju zekat. Ujejne je putovao noću, a skrivao se danju. Potom ih je iznenadio u pustinji, pa je narod Benu Temima bježao glavom bez obzira. Zarobio je jedanaest muškaraca, dvadeset i jednu ženu i tridesetero djece. Roblje je poveo u Medinu. Smjestio ih je u kuću Remle, El-Harisove kćerke.

U Medinu je stiglo deset poglavara plemena Temim. Dođoše pred Resulullahova, sallallahu alejhi ve sellem, vrata pa rekoše: "O Muhammede, izidi pred nas!" Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, izide, a oni se počеше prijateljski odnositi prema njemu. Porazgovarali su, a Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je zatim otišao klanjati podne-namaz. Nakon namaza, sjeo je u dvorište mesdžida. I oni su sjeli. Zatim su izrazili želju da se nadmeću s muslimanima u hvalisavosti i gordosti. Predložiše svog govornika, Utarida ibn Hadžiba. On održa veoma rječit govor. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem,

naredi Sabitu ibn Kajsu ibn Šemmasu – govorniku islama – pa im on odgovori još rječitijim govorom.

Poglavari Temima ponudiše pjesnika Ez-Zeberkana ibn Bedra pa izrecitira hvalospjev. Njemu odgovori islamski pjesnik Hassan ibn Sabit pjesničkim nadahnućem bez prethodne pripreme. Kada oba govornika i oba pjesnika⁷¹² završiše, Akra ibn El-Habis reče: “Resulullahov govornik je bolji od našeg, a i njegov pjesnik je bolji od našeg. Njihovi glasovi su jači od naših, njihov nivo izražavanja bolji je od našeg.” Zatim primiše islam, a Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, im potvrdi i pohvali dodjeljujući im priznanje. Muslimani im potom vratiše njihove žene i djecu.⁷¹³

2. Kutbe ibn Amir je predvodio četvu na Has’amovu zemlju u pravcu Tebale, blizu Turbe, safera, 9. h.g. Poveo je dvadeset ljudi i deset deva koje su naizmjenično jahali, pa izvrši napad. Buknula je žestoka bitka, te je na obje strane bilo mnogo ranjenih. Kutbe je bio ubijen sa još nekima, a muslimani se vratiše u Medinu vodeći plijen: žene, djecu i stoku.

3. Ed-Dahhak ibn Sufjan el-Kilabi je krenuo na Benu Kilab, u rebiul-evvelu, 9. h.g. Resulullah je poslao ovu četvu da pozovu Benu Kilab u islam. Oni odbiše i žestoko napadoše muslimane koji ih pobjediše. Ubili su samo jednog njihovog čovjeka.

4. Alkama ibn Mudžezir el-Mudlidži je krenuo na obalu Džidde, rebiul-ahira, 9. h.g. na čelu tri stotine ljudi. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ga je poslao na Abesince koji su se bili okupili u okolini Džidde, da bi gusarili Mekkelije. Alkama doplovi do obale, pa kad čuše za dolazak muslimana, pobjegoše.⁷¹⁴

5. Alija ibn Ebu Talib je pošao da sruši božanstvo plemena Tajja, zvano El-Fuls. Bio je na čelu pedeset konjanika i sto jahača deva. No-

⁷¹² Kur’an je objavljen najrječitijem narodu tog doba – Arapima i talentovanim pjesnicima. Objavljen je na arapskom jeziku kao vrhunac Allahove riječi i govora. (prim. prev.)

⁷¹³ Historičari navode da se ovo desilo u muharremu, 9. h.g. Iz teksta se podrazumijeva da je El-Akra ibn Habis ovdje primio islam, a mi navodimo dijalog prilikom vraćanja plijena Hevazimu, kada je rekao: “Ne dam.” Tada je već bio musliman, a nije tek tada primio islam.

⁷¹⁴ *Fethul-Bari*, 8/59.

sio je crni bajrak i bijelu zastavu. Napali su naselje porodice Hatim u zoru rebiul-evvela, 9. h.g. Porušili su kip El-Fuls i napunili ruke robljem, blagom i stokom. Među zarobljenicima je bila sestra Adija ibn Hatima. Adi pobježe u Šam. Muslimani u riznici kipa našoše tri sablje i tri oklopa. Na putu za Medinu podijelili su ratni plijen, nakon što su izdvojili dio za Resulullaha, a.s. Hatimovu porodicu nisu dijelili.

Kada su se vratili u Medinu, sestra Adija ibn Hatima je preklinjala Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, vičući: “O Allahov Poslanice, brat me napustio, a nemam ni oca. Ja sam sijeda starica. Nemam nikoga da mi hizmet učini (da radi oko mene), zaštiti me, Allah te zaštitio.” Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, upita: “Ko ti je brat?” “Adij ibn Hatim.” Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče: “Onaj što je pobjegao od Allaha i Njegovog Poslanika?” To reče i ode. Sutradan ona ponovi iste riječi, a Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, joj isto odgovori. Prekosutra opet zatraži od Resullaha, a.s., isto što i prethodna dva dana. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, joj napokon dade garanciju. Pored Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, je sjedio neki čovjek – možda Alija, r.a., – pa joj reče: “Moli ga da ti da *himlan*.”⁷¹⁵ Ona zamoli Resulullaha i on joj dade.

Nakon toga je sestra Adija ibn Hatima otputovala za svojim bratom u Šam. Kada ga je našla, ispriča mu za Resulullaha, a.s., govoreći: “Učinio je za mene ono što ne bi ni tvoj otac učinio. Treba da odeš kod njega, milom ili silom.” Brat je poslušao i krenu ka Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, bez garancije i bez ikakve druge preporuke. Kad stiže u Medinu, odvedoše ga direktno Resulullahu, a.s. Kada je sjelo pred Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, Resulullah, a.s., zahvali Allahu i ponovi hvalu, a zatim ga upita: “Zbog čega si pobjegao? Da li si pobjegao da ne bi rekao: Nema drugog boga osim Allaha? A da li ti znaš nekog drugog boga osim Allaha?” On odgovori: “Ne.” Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je nastavio govoriti s njim. Upita ga: “Izgleda da si pobjegao da ne bi rekao: ‘Allah je Najveći!’ A da li znaš nekoga da je veći od Allaha?” On odgovori: “Ne.” Resulullah, a.s., reče: “Zaista su Jevreji protiv sebe izazvali Allahovu srdžbu, a hrišćani su zalutali.” On reče: “Onda sam ja pravovjerni musliman.”

Resulullahovo lice se razvedri i naredi mu da se smjesti kod jed-

⁷¹⁵ Himlan je poklon gostu, najčešće konj i sl. – Prim. prev.

nog ensarije. Adij ibn Hatim je svakog jutra i večeri dolazio Resulullahu, a.s.⁷¹⁶

U Ibn Ishakovom predanju stoji da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, kada ga je posadio preda se u svojoj kući, rekao: “Adij ibn Hatime, da ti nisi rekusija (hrišćansko-sabejska sekta)?” On reče: “Da.” Resulullah ga upita: “Zar nisi uzimao četvrtinu plijena svoga naroda?” “Jesam!” – odgovori. Resulullah, a.s., mu reče: “Ali, to ti ne dozvoljava tvoja hrišćanska vjera.” On reče: “Tako je, tako mi Allaha.” Zatim reče: “Tad sam se uvjerio da je on poslanik, jer zna ono što drugi ne znaju.”⁷¹⁷

U Ahmedovom, r.a., predanju stoji da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “‘O Adij, primi islam, bit ćeš spašen.’ Odgovorih mu: ‘I ja sam pripadnik Božije vjere.’ Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče: ‘Ja više poznajem tvoju vjeru nego ti.’ A ja mu odgovorih: ‘Znaš bolje moju vjeru od mene?’ On odgovori: ‘Da. Zar ti nisi pripadnik rekusija i uzimaš četvrtinu vašeg plijena?’ Odgovorih: ‘Da, tako je.’ Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče: ‘A to ti ne dozvoljava hrišćanska vjera.’” Adij reče: “Pa nije to drugi put ponovio, a ja sam se pokorio tome.”⁷¹⁸

Buhari prenosi od Adija ibn Hatima da je rekao: “Kada sam bio kod Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, kod njega dođe neki čovjek pa mu se požali na siromaštvo. Zatim mu dođe drugi čovjek, pa se požali da je opljačkan na putu. Tada Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče: ‘O Adij, jesi li bio u Hiri (mjesto u Iraku)? Ako poživiš, vidjet ćeš da iz Hire idu žene u nosiljkama na devama da obave hadž. Neće se bojati nikoga osim Allaha, dž.š. Ako poživiš duže, dočekat ćeš da se otvore riznice Perzijskog Kisre. A ako još poživiš, dočekat ćeš da ljudi imaju pune ruke blaga, zlata ili srebra, ali da ga nemaju kome dati.’”, a pri kraju hadisa Adij reče: “Ja dočekah da vidim karavane s nosiljkama za žene kako putuju iz Hire u Mekku na hadž, nikoga se ne plašeći, osim Allaha, dž.š., a učestvovao sam lično u otvaranju riznica Kisre ibn Hurmuza. Ako vi poživite, dočekat ćete ono što je rekao Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, Kasimov otac: ‘Bit će pune šake blaga.’”⁷¹⁹

⁷¹⁶ *Zadul-mead*, 2/205.

⁷¹⁷ Ibn Hišam, 2/571.

⁷¹⁸ *Musned* imama Ahmeda, 4/257, 258.

⁷¹⁹ Buharijev *Sahih*, h.br. 1413, 1417, 3595, 6023, 6539, 6540, 6563, 7443, 7512.

Bitka na Tebuku (Redžeb, 9. h.g.)

Bitka za Mekku je bila odlučujuća bitka koja je definitivno napravila razliku između dobra i zla. Poslije nje više nije bilo prostora za dvoumljenje i sumnju. Stoga su se tokovi historije sasvim promijenili. Ljudi su u skupinama primali islam. Nestalo je unutrašnjih državnih problema i prestale su sve nesuglasice. Muslimani su se mogli posvetiti podučavanju Allahovih propisa i širenju islamske misije.

Uzrok Bitke na Tebuku

Postojala je još jedna svjetska sila koja je oponirala islamu bez opravdanog razloga. Bila je to Bizantija, najveća vojna sila tog doba na Zemlji. Ranije smo saznali da je početak nesuglasica izazvan ubistvom Resulullahovog izaslanika El-Harisa ibn Umejra el-Ezdija od ruku Šerhabila ibn Amra el-Gassanije, kada je izaslanik nosio Resulullahovo pismo velikodostojniku Busre u kome ga poziva u islam. Resulullah je, da bi osvetio El-Harisa, poslao vojsku na čijem je čelu bio Zejd ibn Harise. Dvije vojske su imale žestok okršaj na Mu'ti. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, tom prilikom, nije uspio dobiti osvetu od tih besramnih silnika, izuzev što je muslimanska vojska stekla visoku reputaciju u očima javnosti, i arapske i strane.

Car Herakle nikako nije mogao zaboraviti sukob na Mu'ti koji je proslavio muslimane, kao i želju mnogih arapskih plemena, kasnije, da se oslobode bizantijske vlasti i steknu slobodu. Ta ista arapska plemena osjećala su naklonost prema muslimanima. Ovo je izazvalo opasnost i nestabilnost na granici bizantijske države. Cezar je vidio jedini izlaz u porazu muslimana, prije nego su postali sila koju nisu mogli pokoriti, a posebno prije nego su se arapske pokrajine digle protiv bizantijske vlasti.

Car je čitavu godinu razmišljao kako da pripremi vojsku koja će uništiti muslimane. Pored Bizantinaca pripremao je i arapska plemena koja su bila pod njegovom vlašću, posebno Gassanije.

Vijest o pripremi bizantijske i gassanijske vojske

U Medinu su pristizale vijesti da se bizantijska vojska sprema na tešku i odlučujuću bitku protiv muslimana. Muslimane je hvatao strah. Na svaki glas i šum koji bi čuli pomišljali bi da ih opkoljavaju Bizantinci. To se naročito vidi iz događaja koji se desio Omeru ibn el-Hattabu, r.a: Resulullah, a.s, je dao zakletvu da se neće približiti svojim ženama mjesec dana u toj devetoj hidžretskoj godini. Odvojio se od svojih žena i nije s njima imao bračni odnos. Povukao se u svoj doksat. Ni ashabi u početku nisu znali o čemu se radi, pa su pomislili da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, dao razvod braka svojim ženama. Bili su zabrinuti, tužni i očajni. Omer ibn el-Hattab, r.a., pripovjeda: “Imao sam jednog prijatelja ensariju. Bili smo vjerni drugovi. Ako sam ja bio na putu, on bi prikupljao novosti, pa bi me po povratku odmah informirao. A kada bi on bio odsutan, ja sam to činio za njega (Obojica su stanovali na padini Medine, pa su naizmjenično išli kod Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem). Obojica smo se bojali nekog gassanijskog vladara, za kog se pričalo da će udariti na Medinu. Stalno smo slušali priče o njemu. Jedanput mi pokuca prijatelj na vrata vičući: ‘Otvori, otvori!’ Rekoh: ‘Da nije došao neprijatelj Gassanija?’ On reče: ‘Nešto gore od toga! Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, se odvojio od svojih žena.’”⁷²⁰

U drugoj verziji ovog hadisa stoji da je Omer, r.a., rekao: “Često smo razgovarali o Gassanijama i njihovoj namjeri da nas napadnu. Moj prijatelj siđe jednog dana u Medinu – bio je njegov red da ide kod Resulullaha, a.s. Navečer se vrati pa zalupa na moja vrata i reče: ‘Spavaš li?’ Ja skočih iznenada i iziđoh pred njega. On reče: ‘Dogodila se velika stvar.’ Upitah: ‘Šta to? Da nisu stigle Gassanije?’ On reče: ‘Ne, već nešto gore i teže. Resulullah je dao rastavu braka ženama.’”⁷²¹

Ova činjenica ukazuje na opasnost situacije s kojom su se muslimani morali suočiti, a koja je vezana za bizantijsku vojsku. Tu se ubraja i ponovno djelovanje munafika da razore muslimansko jedinstvo. Naime, iako su licemjeri bili ubijedeni u Resulullahov, a.s., veliki uspjeh na svim životnim područjima i da on ne strepi ni od kakvog zemaljskog vladara, već u ime Allaha, dž.š., sklanja s puta svakog ko

⁷²⁰ Buharijev *Sabih*, 2/730.

⁷²¹ Buharijev *Sabih*, 1/334.

mu se ispriječi, dakle, i pored toga, neprestano su željeli sprovesti u djelo svoje zle i pokvarene namjere prema islamu i muslimanima. Smatrajući da bi se njihove nade mogle ubrzo ostvariti, osnovali su gnijezdo za kovanje spletki i zavjera. Ta jazbina je bila naizgled kao mesdžid, a ustvari je bio mesdžid sljepila i tmine, osnovan na temelju nevjerstva. Cilj je bio napraviti razdor među muslimanima i pomoći onima koji ratuju protiv Allaha i Njegovog Poslanika.

Licemjeri su ponudili Resulullahu, a.s., da klanja u njihovom mesdžidu. Cilj im je bio da time obmanu vjernike, kako ne bi dokučili pravi cilj ovog mesdžida i da ne bi obraćali pažnju na to ko ulazi i izlazi iz njega. Na taj način bi to mogla biti bezbijedna jazbina za njih i njihove saveznike iz inostranstva. Resulullah, a.s., je odložio posjetu ovom mesdžidu do povratka iz bitke. Trenutno je bio veoma zauzet oko priprema za bitku. Stoga im je propao plan. Allah, dž.š., ih je razotkrio pa je Resulullah, a.s., naredio da se nakon povratka iz bitke taj mesdžid sruši (Mesdžid dirar).

Specijalne vijesti o pripremama Bizantinaca i Gassanija za rat

Situacija je bila teška, a teške su bile i vijesti s kojima su se muslimani susretali pri dolasku Nabatejaca koji su iz Šama donosili zejtin da prodaju u Medini. Pričali su kako je Herakl spremio ogromnu vojsku od četrdeset hiljada boraca, pod vođstvom jednog od najboljih bizantijskih vojskovođa. Uz to je pridobio hrišćanska plemena Lahm i Džuzam, te je njihova prethodnica došla do Belke. Tako se pred muslimane isprijecila velika opasnost.

Pogoršanje situacije

Situacija je bila opasnija nego što se moglo zamisliti, jer su ova zbivanja padala u vrijeme žestokih ljetnih dana, velike suše i svih tegoba koje nudi pustinja. A voće rodilo, mami u lješkarenje i odmor u hladu slatkih plodova. Ljudi mrze pustinjsku fatamorganu, a put na koji trebaju krenuti je tako dug i dalek, težak, opasan i pun fatamorgana.

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, donosi odluku o borbi protiv Bizanta

Resulullah, a.s., je posmatrao sve okolnosti i događanja preciznije i mudrije nego ostali. Smatrao je da ne bi bilo pametno odugovlačiti s pokretom na Bizantince, pogotovo u ovakvim uslovima. Ne bi bilo mudro pustiti neprijatelja da tumara predjelima pod islamskom upravom i da dođu blizu Medine. Bilo bi to pogubno za islamsku vjeru, za vojni ugled muslimana. Izgleda da je predislamska svijest, koja je bila na izdisaju poslije Bitke na Hunejnu, pokušavala ponovo da oživi. U tome su im zdušno pomagali medinski licemjeri koji su kontaktirali sa sjevernim neprijateljem preko Ebu Amira el-Fasika. Htjeli su da muslimanima zabiju nož u leđa, dok ih Bizantinci budu ubijali sprijeda. Time bi propao veliki trud i muke koje su Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovi ashabi uložili u širenju islama. Ujedno bi izgubili teško stečena materijalna bogatstva do kojih su došli nakon neprekidnih, dugih i teških ratova.

Resulullah, a.s., je to veoma dobro znao. Stoga je donio ovu presudnu odluku o borbi protiv Bizanta, i to na granici, prije nego zagaže na islamsko tlo.

Naredba o vojnom spremanju muslimanskih boraca

Kada je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, izanalizirao situaciju i donio zaključak o pokretu, naredio je ashabima da se sprema za borbu. Poslao je Kurejšijama i arapskim plemenima poziv da se skupe. S obzirom da većina želi da živi u miru i da je teško u ljetnjem periodu nakaniti se poći u rat, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je obznanio svima da predstoji sukob sa Bizantijom. Svima je naredio da shvate naredbu ozbiljno i da se najbolje pripreme. Pred njima je bio džihad. Allah, dž.š., je objavio Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, odlomak sure Et-Tevba (Pokajanje). Allah, dž.š., obznanjuje borbu i podstiče na obračun. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je zatražio da ne žale utrošiti novac i imetak za opremu, jer je to trošak na Allahovom putu.

Muslimani se takmiče ko će se bolje spremiti za bitku

Čim su muslimani čuli Resulullahov, a.s., poziv za borbu protiv Bizanta, pohitaše da ga izvrše, veoma brzo i ozbiljno, natječući se ko će biti bolje opremljen. Vojska plemena se slijevala u Medinu sa svih strana. Niko od muslimana nije odbio da učestvuje u ovom velikom pohodu, osim licemjera i tri muslimana koji neopravdano izostaše iz pohoda. Čak su i siromasi dolazili kod Resulullaha, a.s., tražeći da im da jahalice da i oni idu u borbu. On im odgovori, kako Kur'an kaže: „*Ne mogu naći za vas životinje za jahanje.*“, *pa su se vratili suznih očiju, tužni što ih ne mogu kupiti.* (Et-Tevba, 92)

Muslimani su se natjecali u trošenju imetka i davanju zekata za borbu. Osman ibn Affan je bio spreman da putuje u Šam sa dvjesto natovarenih i dobro opremljenih deva i dvjesto oka srebra. Došao je kod Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, i poklonio mu sve to, a zatim još stotinu deva sa cijelom opremom i hiljadu dinara istrese Resulullahu, a.s., u krilo. Resulullah ih je preturao po krilu govoreći: “Osmanu neće od danas ništa nauditi ma šta uradio.”⁷²²

Osman, r.a., poslije toga donese još od svog imetka. Njegov poklon je dostigao broj od devet stotina deva, stotinu konja, ne računajući novac. Utom dođe Abdurrahman ibn Avf sa dvjesto oka srebra. Ebu Bekr je dao sav imetak za tu bitku. Porodici nije ništa ostavi osim Allaha, dž.š., i Resulullaha, a.s. Vrijednost njegovog imetka je bila četiri hiljade dirhema. Ebu Bekr r.a., je ujedno bio i prvi čovjek koji je dao svoj prilog borbi. Omer, r.a., je dao pola svog imetka. Abbas donese mnogo od onog što je imao. Zatim dođoše Talha, Sa'd ibn Ubada i Muhammed ibn Meslema, i svi donesoše dosta. Zatim dođe Asim ibn Adi sa devedeset mjera datula. Ljudi su se smjenjivali, jedan za drugim donosili koliko je ko imao i mogao. Bilo je i onih koji su darovali pregršt ili dva pregršta (hurmi) jer nisu imali više od toga. Žene su skidale sa sebe ogrlice, narukvice, minđuše i prstenje, onoliko koliko je koja mogla. Niko nije stisnuo šake i nije škrtario sa svojim imetkom osim licemjera. *One koji vjernike ogovaraju zato što zekat daju, a rugaju se i onima koji ih s mukom daju – Allah će kazniti za izrugivanje njihovo i njih čeka patnja nenasnosna.* (Et-Tevba, 79)

⁷²² Tirmizijev *Džami*, *Vrline Osmana ibn Affana*, 2/211.

Islamska vojska kreće na Tebuk

Nakon što se muslimanska vojska dobro opremila, Resulullah, a.s., je u Medini postavio Muhammeda ibn Meslemu, ensariju, za zamjenika dok se ne vrati iz bitke. Neki misle da je u Medini ostavio za zamjenika Sibaa ibn Urfutu. Kao staratelja svojoj porodici je postavio Aliju ibn Ebu Taliba, r.a., kome je naredio da boravi kod njih. Licemjeri Aliji, r.a., počеше prigovarati, a on sustiže Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, koji mu ponovo naredi da se vrati u Medinu rekavši: “Zar nisi zadovoljan da budeš meni kao što je bio Harun Musau, samo što poslije mene više nema poslanika?”

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je s vojskom krenuo na sjever, put Tebuka. Vojska je bila ogromna. Brojala je trideset hiljada boraca. Nikada do tada nisu nigdje u boj krenuli u većem broju. I pored velikih priprema koje su obavljane za put, tolika vojska ipak nije imala dovoljno opreme. Na jednoj devi se smjenjivalo osamnaest ljudi. Neki su se usput hranili lišćem sa drveća, pa su im usne natekle, te su bili prinudeni da kolju deve i pored malog broja za jahanje. Pili su vodu iz njihovih grba i tako se održavali u životu. Stoga se ova muslimanska vojska nazivala El-Usre/Siromašna vojska.

Muslimanska vojska je prošla na svom putu za Tebuk pokraj El-Hidžra, domovine izumrlog naroda Semud, koji je klesao stijene u dolini El-Kura. Vojska je na putu htjela piti vode iz njihovih bunara. Kada su krenuli dalje, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče: “Ne pijte vodu iz ovih bunara, i ne uzimajte tom vodom abdest za namaz. Ako ste tom vodom zamijesili hranu, dajte je devama i ne jedite ništa od toga.” A naredi im da se napiju vodom iz bunara na kom se povremeno napajala deva Saliha, a.s.

Buhari i Muslim navode u hadisu od Ibn Omera da je rekao: “Kada je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, prolazio pokraj El-Hidžra upozorio je muslimane riječima: ‘Ne ulazite u naselje onih koji su sebe upropastili, da vas ne snađe ono što je njih zadesilo. A ako uđete, zažalit ćete.’ Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, prekri glavu i pretrča ovu dolinu na svojoj jahalici.”⁷²³

Žeđ za vodom je bila sve jača. Put je bio dug i iscrpljujući. Vojska

⁷²³ Buharijev *Sahib*, *Poglavlje o dolasku u Hidžr*, 2/637.

se požali Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, a on zamoli Allaha, dž.š., pa On posla kišu. Vojska se napi, rashladi i opskrbi za put. Kada se Resulullah, a.s., približi Tebuku, reče: “Sutra ćete, ako Allah da, stići na vodu Tebuka. Stići ćete tek u prijepodneвно vrijeme. Ako neko dođe prije, neka se ne dotiče vode dok ja ne dođem.” Muaz, r.a., pripovijeda: “Kad smo stigli do vode, već su nas dva čovjeka pretekla. Izvor je gotovo bio presušio. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ih upita: ‘Da li ste dohvatili od ove vode išta?’ Oni odgovoriše: ‘Da.’ On im tada nešto reče. Potom se umi i opru ruke, pa opet ponovi crpljenje, a onda voda obilato potječe i ljudi se napiše. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, potom reče: ‘Ubrzo ćeš, o Muaze, ako poživiš, ovuda gledati plodne vrtove.’”⁷²⁴

Na putu za Tebuk, ili na samom Tebuku – ovisno kako koje pre-danje prenosi – Resulullah, a.s., je rekao: “Večeras će zapuhati jak vjetar. Neka se niko od vas ne diže. Ko ima devu, neka je dobro priveže.” I zaista, zapuha jak vjetar. Jedan čovjek ustade i vjetar ga odnese. Njegovo tijelo je nađeno na brdu Tajju.⁷²⁵

Resulullah, a.s., je na putu uvijek spajao podne-namaz sa ikindijskim, u vrijeme ikindije ili podneva, a, također, i akšam sa jacijom u vrijeme akšama ili jacije.

Muslimanska vojska na Tebuku

Muslimanska vojska je stigla na Tebuk i tu se ulogorila, spremna da dočeka neprijatelja. Resulullah, a.s., je ustao da vojsci održi govor. Taj veoma sažet i slikovit govor obuhvaćao je sve što je trebalo kazati u datom momentu. Govorio je o vrjednostima ovog i Onog svijeta. Upozoravao je i opominjao. Zaprijetio je i obradovao ih. Sve u svemu, podigao im je borbeni duh, dao im podstreka. Ukazao im je da se sve njihove patnje, oskudica, glad i žeđ, koje su pretrpjeli na putu, ubrajaju u dobročinstvo.

Čim su Bizantinci i njihovi vladari čuli za Resulullahov, a.s., dolazak sa ogromnom vojskom, obuzeo ih je silan strah. Nisu se smjeli usuditi na pokret i susret sa njim. Razidoše se i raspustiše vojsku unutar svojih granica. To je, po muslimane, bila daleko bolja vijest

⁷²⁴ Bilježi Muslim od Muaza ibn Džebela, 2/246.

⁷²⁵ Ibid.

nego što su očekivali. Ta vijest je djelovala i na povećanje ugleda i časti muslimanske vojske van granica Arabije, kao i unutar same zemlje. Muslimani su stekli veliku vojnu prednost i uspjeh, do kog, možda, ne bi došli da je oružani sukob izbio.

Kada je problem Tebuka okončan, kod Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, je došao Juhanna ibn Ru'ba, velikodostojnik Ejle. Izmirio se sa Resulullahom, a.s., i pristao da daje džizju. Potom dođoše stanovnici Džerbe i Ezruha, te i oni dadoše džizju. Resulullah, a.s., im je napisao pisma kojima im garantiraju primirje. Velikodostojniku Ejle je napisao:

“Bismillahir-rahmanir-rahim.

Ovo je garancija od Allaha i Muhammeda, pejgambera i Allahovog poslanika, Juhani ibn Ru'bi i stanovnicima Ejle. Slobodni su da se kreću kopnom i morem. Oni imaju ugovor od Allaha i Muhammeda, poslanika, stanovnici Šama i obale Crvenog mora koji su s njima. Ko od njih izazove kršenje ugovora, i on i imetak podliježu odmazdi. Bit će dobro onima koji se drže ugovora. Niko ne smije zabraniti vodu drugome, a niti put, bilo kopnom ili morem.”

Resulullah, a.s., je poslao Halida ibn el-Velida kod Ukejdira, poglavara Dumetul-Džendela, sa četiri stotine i dvadeset konjanika. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče Halidu: “Zateći ćeš ga kako lovi divlja goveda.” Halid ode, pa kad bi blizu njegove zemlje, pred njega izleti goveče koje se uputi vratima Ukejdirovog dvorca. Rogovima je strugalo po vratima. Ukejdir iziđe da ga ulovi. Vani je bila mjesečina. Halid je uhvatio Ukejdira na prevaru i odveo ga pred Resulullaha, a.s. Resulullah, a.s., mu je poklonio život i uspostavio primirje pod uvjetom da dadne hiljadu deva, osam stotina grla (stoke), četiri stotine oklopa, četiri stotine kopalja i odredi mu džizju. Postavio ga je da sa Juhannom upravlja Dumetom, Tebukom, Ejlom i Tejmom.

Arapska plemena koja su radila za interes Bizanta su bila čvrsto uvjerena da je prošlo vrijeme kada su se mogli osloniti na svoje velikodostojnike Bizanta, pa se okrenuše muslimanima. Tim putem se proširiše granice islamske države koje su se sada direktno graničile sa Bizantijom. Bizantijski namjesnici su se nadali svojoj skoroj propasti.

Povratak u Medinu

Muslimanska vojska se vratila u Medinu slavljenički i pobjednički raspoložena. Nisu imali na putu nikakvih neugodnosti, a Allah, dž.š., ih je zaštitio od borbe. U blizini Akabe, na putu za Medinu, dvanaest licemjera je pokušalo da ubije Resulullaha, a.s. Resulullah, a.s., je prolazio Akabom na devu, a Ammar i Huzejfe ibn Jeman su išli pokraj njega i vodili devu za uzde. Muslimani su išli dolinom, svako sa svojim mislima. Licemjeri iskoristiše opuštenost muslimana, pa se privukoše Resulullahu, a.s. On ču iza sebe neke glasove. Kad se okrenuo, vidio je da su ga uhodili. Posla Huzejfe da udari njihove deve po vratu kukom koju je imao uza se. Allah, dž.š., ih prestraši, pa pobjegoše do svoje licemjerne družine.

Resulullah, a.s., saopći njihova imena, kao i njihovu namjeru. Allah je Poslanika obavijestio, a Huzejfe je znao za taj događaj, pa je dobio nadimak, "Poznavalac Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, tajne." O tom događaju Allah, dž.š., u Kur'anu kaže: *Htjeli su da učine ono što nisu uspjeli.* (Et-Tevba, 74)

Kada je Resulullah, a.s., ugledao obris Medine izdaleka, reče: "Ovo je dobra zemlja, ovo je Uhud, planina koja nas voli i koju mi volimo." Svijet u Medini saznade za Resulullahov, a.s., dolazak. Žene i djeca iziđoše da srdačno i veselo dočekaju muslimansku vojsku. Pjevali su istu pjesmu kao kad je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, prvi put dolazio u Medinu⁷²⁶:

Puni Mjesec nas obasja od Senijetul-Vedaa.

Keuserom pojimo duše dok čekamo Ahmeda!

Resulullah, a.s., se vratio sa Tebuka u redžebu, 9. h.g.⁷²⁷ Pohod je trajao pedeset dana, od toga dvadeset na Tebuku, a ostalo na putu u

⁷²⁶ Ovako Resulullahov povratak opisuje Ibn Kajjim.

⁷²⁷ Ovo je ispravan podatak, a ne Ibn Ishakova tvrdnja da se povratak desio u ramazanu, jer bi se u tom slučaju odlazak desio drugog četvrtka u redžebu, što odgovara dvadeset petom oktobru te godine. Taj period je umjeren i svjež, naročito ujutru i navečer i nastupa nakon sazrijevanja hurmi. A odlazak na Tebuk se desio u vrijeme vrućina i sazrijevanja hurmi. Osim toga, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, se nalazio u Medini u ša'banu, kada je njegova kći Ummu Kulsum preselila na Ahiret. Ispravno je da se povratak u Medinu desio u redžebu, pedeset dana nakon mjeseca džumadel-ula.

odlasku i povratku. Ovo je ujedno bila i posljednja bitka u kojoj je Resulullah, a.s., učestvovao.

Ko nije krenuo iz Medine na Tebuk?

Pohod na Tebuk je imao zbog svoje specifičnosti i poseban status kod Uzvišenog Allaha, dž.š., koji su vjernici dobili za razliku od drugih. Allah, dž.š., je bio uporan u ovakvim situacijama, pa kaže: *Allah neće vjernike s licemjerima izmiješane ostaviti, već će loše od dobrih odvojiti.* (Ali Imran, 179) Svaki iskreni vjernik krenuo je u ovu bitku. Odustajanje i neučestvovanje značilo je vrhunac licemjerja. Kada bi se u Medini saznalo da neko neće ići na Tebuk, njegovo ime bi saopštili Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, a on bi rekao: "Pustite ga. Ako u njemu ima nekog dobra, Allah će vam ga priključiti, a ako je drugačije, onda vas je Allah sačuvao njegovog društva." U Medini su, nakon toga, ostali muslimani koji su imali opravdan razlog i licemjeri koji su lagali Allaha, dž.š., i Njegovog Poslanika, a.s. Licemjeri su tražili da ostanu izmislivši razlog, a bilo je i onih koji su ostali a da nisu ni zatražili dozvolu od Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem.

Istina, i tri prava i iskrena vjernika su ostala u Medini bez nekog opravdanog razloga. Allah, dž.š., ih je stavio na kušnju, a nakon toga im oprostio. Kada je Resulullah, a.s., ušao u Medinu, prvo je otišao u mesdžid i klanjao dva rekata. Zatim je sjeo među ljude, a licemjeri, njih preko osamdeset, dođoše da se izvinu sa različitim vrstama opravdanja, neprestano se zaklinjući da nisu zbog ovoga ili onoga mogli krenuti. Resulullah, a.s., primi njihovo javno izvinjenje, prihvati ih i oprostio im, a Allahu je prepustio ono što je u njihovim srcima.

Ko su trojica vjernika, iskrenih i pravih, koji su ostali u Medini? To su Ka'b ibn Malik, Murar ibn er-Rebi i Hilal ibn Umejja. Oni su priznali Resulullahu, a.s., istinu da su bez opravdanog razloga izostali. Međutim, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, im nije oprostio, već naredi ashabima da prekinu svaku komunikaciju s njima. Postali su izolirani. Ljudi su se prema njima promijenili. Ophodili su se prema njima kao prema strancima. Sami sebi su postali nepodnošljivi. Izolacija je dostigla vrhunac kada im je nakon četrdeset dana samoće od ljudi naredeno da se moraju odvojiti od svojih žena. To je trajalo

još deset dana, tako da je njihova izolacija trajala punih pedeset dana.

Tada je Allah, dž.š., objavio njihovo pokajanje: *A i onoj trojici koja su bila izostala, i to tek onda kad im je zemlja, koliko god da je bila prostrana, postala tijesna, i kad im se bilo stisnulo u dušama njihovim, i kad su uvidjeli da nema utočišta od Allaha nego samo kod Njega. On je poslije i njima oprostio da bi se u buduće kajali, jer Allah, uistinu prima pokajanje i milostiv je.* (Et-Tevba, 118)

Muslimani se obradovaše objavi ovog ajeta, a obradovaše se i ova trojica radošću koja se ni sa čime ne može porediti. To je za njih bio najsretniji dan u životu.

Za one koji su imali opravdan razlog, pa su ostali u Medini, Allah, dž.š., je rekao: *Neće se ogriješiti nemoćni i bolesni, i oni koji ne mogu da nadu sredstva za borbu, samo ako su prema Allahu i Njegovom Poslaniku iskreni. Nema razloga da se išta prigovara onima koji čine dobra djela – a Allah prašta i samilostan je – ni onima kojima si rekao, kad su ti došli da im daš životinje za jahanje: „Ne mogu naći za vas životinje za jahanje.“ – pa su se vratili suznih očiju, tužni što ne mogu da ih kupe.* (Et-Tevba, 91-92) Za ovakve je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, kad je napuštao Medinu rekao: “U Medini ima ljudi koji nisu mogli putovati sa vama, a vi niste nijednu dolinu prešli, a da i oni nisu bili sa vama. Oni su ostali, opravdano spriječeni.” Ljudi upitaše: “Jesu li oni, Allahov Poslaniče, u Medini?” On odgovori: “Da, oni su u Medini.”

Rezultati Pohoda na Tebuk

Ova bitka je ostavila veličanstven dojam na raspoloženje muslimana i na njihovo utemeljenje i sigurnost na tlu Arabijskog poluotoka. Ljudi su postali svjesni da nijedna ideja na svijetu tog doba nema šansi da saživi sa Arapima osim islamske. Muslimani postadoše jaki i snažni. Sve nade i želje kod predislamskih manjina i idolopoklonika i licemjera padale su u prah, iako su ih vezivali za Bizantiju i od njih očekivali spasenje.

Nakon ovog pohoda i te nepokorne manjine smiriše se i pokoriše se stvarnosti iz koje nisu imali drugog izlaza. Munaficima nije preostalo ništa drugo do da imaju blag i prijateljski odnos sa muslimanima. Allah, dž.š., je naredio da se pritisak na licemjere pojača do te mjere da se od njih ne smije primati zekat, ne smiju se blagosiljati, ne

smije im se opraštati, ne smije im se na kaburu stajati. Naredi da se sruši njihovo otrovno gnijezdo u kome su kovane zavjere, a koje su sagradili pod imenom "mesdžid." Allah, dž.š., totalno razotkri i razgoliti sva njihova djelovanja. Više o njima nije ostalo ništa nepoznato. Tako ih je Kur'an definirao, tako da je svim stanovnicima Medine bilo jasno o kojim se imenima i osobama radi. Ovaj pohod je ostavio veliki upliv na delegacije i deputacije koje su počele dolaziti Resulullahu, a.s., prije Oslobođenja Mekke, a poslije nje se intenzivirao, da bi sada doživio kulminaciju.⁷²⁸

Kur'an o događaju Bitke na Tebuku

Velik broj ajeta iz sure Bera ili Et-Tevba govori o ovoj bici. Neki ajeti su objavljeni prije pohoda, neki u toku putovanja, a neki nakon povratka sa Tebuka u Medinu. Sadrže i razotkrivanje munafika, vriednost boraca i onih koji su privrženi i odani Resulullahu, a.s., zatim primanje pokajanja iskrenih vjernika, onih koji su otišli na pohod, i onih koji su ostali u Medini, i slično tome.

Neki značajni događaji u ovoj 9. h. godini

U ovoj godini su se desila neka zbivanja od velikog historijskog značaja:

1. Nakon Resulullahovog, sallallahu alejhi ve sellem, povratka sa Tebuka desilo se proklinjanje između Uvejmira el-Adžlanija i njegove žene.

2. Kamenovana je i ubijena El-Gamidijka, nakon što je priznala počinjeni blud. Kazna je izvršena nakon što je dijete odbila od dojenja.

3. Nedžaši Ashama, kralj Abesinije je umro u redžebu, pa mu je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao dženazu u odsustvu.

4. U šabanu je umrla Ummu Kulsum, Resulullahova, sallallahu alejhi ve sellem, kćerka. Njena ga je smrt veoma ražalostila. On reče Osmanu, r.a: "Da imam treću kćer, udao bih je za tebe."

⁷²⁸ Detalji ove bitke preuzeti su iz djela: Ibn Hišam, 2/515-537; *Zadul-mead*, 3/2-13; Buharijev *Sabih*, 1/252, 414 i 2/633-637 i dr.; *Muslimov Sabih s Nevevijevim komentarom*, 2/246; *Fethul-Bari*, 8/110-126.

5. Nakon Resulullahovog, a.s., povratka sa Tebuka u Medinu umro je vođa licemjera, Abdullah ibn Ubejj ibn Selul. Resulullah, a.s., mu je oprostio i klanjao mu dženzu i pored Omerovog, r.a., protivljenja. Kur'an je nakon toga potvrdio Omerov, r.a., stav.

Ebu Bekrov odlazak na hadž

U mjesecu zul-ka'deu ili zul-hidžeu iste godine Resulullah, a.s., je poslao Ebu Bekra es-Siddika, r.a., kao vodiča na hadž. Zatim je objavljen početak sura El-Bera sa usporednim poništenjem i odricanjem od ugovora. Resulullah, a.s., je poslao Aliju ibn Ebu Taliba, r.a., da umjesto njega obznani ovu Objavu na dan žrtve Kurban-bajrama. Resulullah, a.s., je to uradio prema tadašnjim arapskim običajima iz predislamskog perioda, da se jasno zna šta je s ugovorima. Alija ibn Ebu Talib, r.a., je pohitao za Ebu Bekrom, r.a., i sustigao ga na Ardžu ili Dadžnan. Kad je Ebu Bekr, r.a., ugledao Aliju, r.a., zapita ga: "Da li dolaziš kao vođa ili podređeni?" Alija, r.a., odgovori: "Dolazim kao podređeni." Put su nastavili zajedno. Ebu Bekr, r.a., je predvodio hadžske obrede do dana klanja žrtve.

Prvog dana Kurban-bajrama Alija ibn Ebu Talib, r.a., ustade kod džemreta⁷²⁹ i obznani ljudima naredbu kojom ga je Resulullah, a.s., zadužio. Odredio je rok svakom plemenu, učesniku u ugovoru, da se može sigurno vratiti kući sa hadža. Rok je za njih bio ograničen na četiri mjeseca, a također i za one koji nisu obuhvaćeni ugovorom. A za one koji su pod ugovorom, a nisu nanijeli muslimanima nikakvu štetu ili zlo, nisu nikoga pomagali u neprijateljstvu protiv muslimana, ostavio je rok koji je dogovoren s Resulullahom, a.s.

Ebu Bekr, r.a., je poslao telale među ljude da im obznane: "Poslije ove godine nevjernici neće dolaziti na hadž i niko oko Kabe ne smije tavafiti neodjeven (Arapi su nekada tavafili goli)."

Ovaj poziv je bio nešto kao najava završetka idolopokloničkog vjerovanja i načina života na arabijskom tlu. To je, ujedno, značilo da se mnogoboštvo više neće nanovo javljati, a ni staro vraćati nakon ove godine.⁷³⁰

⁷²⁹ Mjesto gdje se simbolično bacaju kamenčići na šejtana.

⁷³⁰ Buharijev *Sahib*, 1/220, 451, 2/262, 271; *Zadul-Mead*, 3/25, 26 Ibn Hišam, 2/543-546.

Opći pogled bitaka

Ako pogledamo unazad i razmislimo o pohodima, bitkama i ratovima u Resulullahovo, a.s., doba, nećemo moći ni mi, a ni oni koji analiziraju poziciju, učinak i pozadinu ratova u potpunosti sve dokučiti, možemo samo reći: Zaista je Resulullah, a.s., najveći svjetski vojskovođa. Bio je najpametniji i najsvesniji junak. Uvijek je bio hrabar i trezven. Izuzetan genij na ovom polju, kao što je bio najveći od svih poslanika. Svaku od bitaka je planirao i vodio na specifičan način i sa posebnom ratnom vještinom. Stoga nijedna bitka nije propala zbog nedostatka njegove mudrosti, ili vojničke nebrižljivosti, ili pak zbog neutvrđivanja strateških položaja.

Znao je odabrati uvijek najbolja i najsigurnija mjesta za prve borbene linije, izabrati najbolju taktiku i metodu ratovanja. Svaki put bi potvrdio da ima posebnu metodu i način ratovanja, kakvu do tada nije poznao nijedan vojskovođa velikih svjetskih sila. Ono što se desilo na Uhudu i Hunejnu je bio samo trenutak slabosti u redovima njegove vojske, ili ponekad zbog nepridržavanja njegovih naredbi, mudrih poteza i planova što je za njih bila stroga dužnost s vojnog stanovišta. Njegova vojna sposobnost je došla do izražaja upravo u ovim dvjema bitkama. Tokom poraza muslimana, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je svojom mudročću uspio izvući vojsku i porometiti neprijatelju zacrtane ciljeve, kao što je bilo na Uhudu. Na Hunejnu je promijenio tok ratovanja, tako da se poraz pretvorio u pobjedu iako su ovakve situacije veoma teške i većina vojskovođa bi u njima pomislila samo na koji način da se izvuče i spasi život.

Spomenute konstatacije su bile čisto sa vojno-strateškog aspekta, a sa drugih aspekata Resulullah, a.s., je uspio za historijski veoma kratko vrijeme obezbijediti mir i sigurnost narodima Arabije. Ugašena je vatra nevjerovanja i zablude. Zgažena je žaoka neprijateljstva u borbi između islama i idolopoklonstva i otvoreni su putevi primirja. Putevi za širenje islamskog učenja su bili slobodni. Resulullah, a.s., je konačno saznao i za one, navodno odane prijatelje, koji su u svojim srcima skrivali licemjerje, a gajili obmanu i izdaju.

Iz bitaka i ratova je izrasla velika skupina vojnih komandanata koji su kasnije imali sukob na ratištu Iraka i Šama, sa Bizantijom i Perzijom. Taktikom ratovanja i preciznim vođenjem bitaka nadmašili

su dotada slavne vojskvođe velikih sila, tako da su ih uspjeli prognati sa njihove zemlje i iz njihovih domova. Natjerali su ih da napuste svoja imanja: vrtove, izvore, zasijane njive, divne dvorove i zadovoljstva koja su u radosti provodili.

Resulullah, a.s., je ovim bitkama muslimanima uspio obezbijediti zemlju, stanovanje, zanimanje i posao, i time riješio problem mnogih prognanih muslimana koji nisu imali ni kuće ni kućišta. Naoružao je vojsku svim vrstama tada postojećeg oružja i obezbijedio im izdržavanje. Do svega ovoga je došao, a da nije upotrijebio ni atom nasilja, tiranije i ugnjetavanja.

Uveliko su se promijenili ciljevi i težnje ratova zbog kojih se do tada raspirivao ratni plamen u predislamskom dobu. Dok su ratovi bili sinonim za pljačku, otimačinu, krađu, ubijanje, paljenje, nasilje, nepravdu, neprijateljstvo, krvnu osvetu, potčinjenost slabijeg, rušenje kuća, sela i gradova, sramoćenje i upropašćavanje žena i potomstva, besposlicu i razvrat na Zemlji, dotle su ti ratovi u periodu islama dobili sasvim drugi smisao – smisao borbe na Allahovom putu za plemenite ciljeve, uzvišene i pohvalne težnje u kojima se poštuje čovjek kao dio društva u svakom dobu i na svakom mjestu. Rat je postao džihad za spašavanje čovjeka od poretka nasilja i neprijateljstva, do stvaranja poretka pravde i pravičnosti. Trebalo je iskorijeniti običaj da jači tlači slabijeg; treba da bude obrnuto, jači da postane slabiji nakon što mu se oduzme dio te moći. Rat je postao džihad za spas svih slabih, žena i djece, koji izgovaraju molbu Allahu, dž.š.: *Gospodaru naš, izbavi nas iz ovoga grada, čiji su stanovnici nasilnici, i Ti nam odredi zaštitnika, i Ti nam podaj onoga ko će nam pomoći.* (En-Nisa, 75)

Džihad je postao čišćenje Allahove zemlje od nasilja, izdaje, grijeha i tiranije, a radi stvaranja sigurnosti, mira, milosti, pažnje, prijateljstva i čovječnosti. Islam je propisao za vođenje ratova časna pravila kojih su se morali pridržavati i vojska i njena komanda. Ni u kojoj situaciji nisu smjeli izići iz okvira tih pravila. Sulejman ibn Burejda pripovijeda da je njegov otac pričao: “Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je prilikom postavljanja nekog zapovjednika vojsci, davao oporuku da na prvom mjestu bude bogobožazan, a i oni koji su s njim da budu bogobožazni, i da čini dobro. Zatim bi mu rekao: ‘Borite se u ime Allaha i na Allahovom putu. Ubijajte one koji ne vjeruju

u Allaha. Borite se, ali ne pretjerujte, ne varajte i ne činite nasilje, ne unakažavajte druge i ne ubijajte djecu.” Resulullah, a.s., je naređivao olakšavanje situacije, pa kaže: “Olakšajte, a nemojte otežavati. Zbijajte redove, a nemojte ih razjedinjavati.”⁷³¹

Kada bi noću stigao do neprijatelja, sačekao bi jutro i onda napadao. Najstrožije je zabranio spaljivanje ljudi, ubijanje onih koji imaju jamstvo – garanciju, ubijanje žena i njihovo fizičko maltretiranje. Zabranio je otimačinu. Resulullah, a.s., kaže: “Oteto nije dozvoljeno kao ni mrtvo.” Zabranio je nasilje nad ženama i potomstvom. Zabranio je sječu šuma i stabala, osim u velikoj nuždi, i ako nema drugog izlaza. Pri Oslobađanju Mekke je rekao: “Ne izživljavajte se nad ranjenicima i ne slijedite one, među vama, koji bježe. Ne ubijajte zarobljenike. Slijedite tradiciju da ne ubijate putnika.” Strogo je zabranio ubijanje onih s kojima su potpisani ugovori o primirju, pa kaže: “Ko ubije potpisnika ugovora, neće osjetiti miris Dženneta (neće ući u Džennet), a njegov miris se može osjetiti na vremenskoj udaljenosti od četrdeset godina.” Bili su to plemeniti propisi koji su očistili metod ratovanja od prljavih predislamskih običaja da bi ratovanje dobilo smisao svetosti.⁷³²

Masovni prelazak na islam

Pohod za Oslobađanje Mekke, od nevjerstva i idolatrije je bio od životnog značaja za muslimane. Njime je konačno zadat udarac mnogoboštvu. Oslobađanjem Mekke Arapima se otvorio vidik u raspoznavanju prave vjere i istine od neistine. Nestalo je sumnje i oni pohrliše u islam. Amr ibn Selema priča događaj od prije svog prihvatanja islama: “Stajali smo kraj javnog bunara. Pokraj nas su prolazili putnici u grupama. Znali smo upitati: ‘Kuda ide ovoliki svijet?’ ‘Ko je ovaj čovjek (to jest Resulullah, a.s.)?’ Oni su odgovarali: ‘On smatra da je Allahov poslanik i da mu Allah šalje Objavu.’ Ja sam zapamtio te riječi. Kao da su se utisnule u moje grudi. Arapi su Oslobađanje Mekke smatrali uzrokom svog prelaska na islam. Govorili su za Poslanika, a.s: ‘Pustite i njega i njegov narod (Kurejšije). Kad bi ih

⁷³¹ Muslimov *Sabib*, 2/82, 83; Taberani, *El-Mu'džemus-sagir*, 1/123,187.

⁷³² Detaljnije o ovoj temi potražiti u knjizi *Zadul-mead*, 2/64-68.

pobijedio, onda bi bio pravi poslanik.' Pa kad se dogodilo Oslobođenje Mekke, svako pleme je pohrlilo u islam. Pohrlio je i moj otac i moj narod u Mekku kod Resula. Kad se vratio kući, moj otac reče: 'Dolazim vam, tako mi Allaha, izravno od Allahovog Poslanika, a.s., i to pravog.' Rekao nam je: 'Klanjajte taj namaz u to vrijeme, a taj namaz u to vrijeme. A kada prispije vrijeme za namaz, neka neko od vas prouči ezan, a onaj ko zna najviše Kur'ana napamet, neka bude imam!' (hadis)

Ovaj hadisi-šerif nam ukazuje koliki je i dokle bio utjecaj Oslobođanja Mekke na obrt situacije, uzdizanje islama i određivanje statusa Arapa i njihovog predavanja islamskom učenju. To se itekako potvrdilo nakon Bitke na Tebuku. Tada su se u Medinu upućivale delegacije i delegacije neprestano cijele dvije godine (devete i desete), a ljudi u skupinama primali Allahovu vjeru. Islamska vojska je sa deset hiljada boraca išla u Oslobođenje Mekke, a na Tebuk sa trideset hiljada boraca. Za nepunu godinu dana od Pohoda na Mekku, krenulo je na Oprosnu hadž (sto hiljada, ili sto četrdeset i četiri hiljade ljudi), okružujući Resulullaha, a.s., učeći telbiju i tekbir, tesbih i tevhid. Glasovi su odzvanjali zemljom i dizali se u nebeska prostranstva, noseći sa sobom ustreptala osjećanja.

Delegacije

Islamski historičari navode oko sedamdeset delegacija koje su došle kod Resulullaha, a.s., da prime islam. Nemoguće je o svima pričati pojedinačno, ali ćemo uopćeno kazati njihov značaj za historiju. Čitaocima, radi informacije, stavljamo na znanje da je zvanični dolazak čitavih plemena da prime islam počeo poslije Oslobođanja Mekke, iako ih je bilo i prije.

1. Abdulkajsova delegacija. Ova delegacija je u dva navrata dolazila kod Resulullaha, a.s. Prva je bila pete hidžretske godine. Jedan trgovac iz tog plemena, Munkiz ibn Hajjan, krenuo je u Medinu poslom. Kada je saznao za Resulullaha, a.s., i upoznao islam, odlučio je da ga prihvati. U svoje pleme se vratio sa Resulullahovim, a.s., pismom u kom ih poziva da prihvate Allahovu vjeru, što oni i učiniše. U svetom mjesecu je kod Resulullaha, a.s., došlo trinaest ili četrnaest njihovih ljudi da nauče šta je islam a šta iman, šta je dozvoljeno a šta

zabranjeno. Za najstarijeg od njih El-Ešedždža el-Asrija Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao, obraćajući mu se: “Ti posjeduješ dva svojstva koja voli Allah, dž.š., blagost i upornost.” Druga delegacija je došla devete godine ili “godine delegacija” i brojala je četrdeset ljudi. Među njima je bio El-Džarud ibn el-Alai el-Abdi, hrišćanin. Potom je primio islam i bio dobar vjernik.⁷³³

2. Delegacija Devsa. Ova delegacija je početkom sedme hidžretske godine došla u Medinu. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je tada bio na Hajberu. Ranije smo govorili o prihvatanju islama od strane Et-Tufejla ibn Amra ed-Devsija. On je primio islam prije Hidžre, kada je Resulullah, a.s., bio u Mekki. Vratio se u svoje pleme i nekoliko godina pozivao svoje saplemenike koji su stalno odlagali prihvatanje islama. Izgubio je strpljenje s njima i vratio se nazad kod Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem. Tražio je od Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, da moli Allaha da uništi njegov narod. Resulullah, a.s., je molio: “Gospodaru moj, uputi narod Devsa.” Oni su nakon toga prihvatili islam pa je Et-Tufejl došao u Medinu sa sedamdeset ili osamdeset porodica. Kada je saznao da je Resulullah, a.s., na Hajberu, otišli su za njim.

3. Delegat Ferve, Benu Amra el-Džuzamija. Došao je u Medinu da obavijesti Resulullaha, a.s., da je Ferva primio islam. Bio je to arapski vojskovođa i namjesnik pod bizantijskom vlašću. Njegovo mjesto boravka je bilo u Meanu kod Šama. Kada je uvidio hrabrost muslimana i njihovu privrženost borbi, za vrijeme Bitke na Mu'ti 8. h.g. primio je islam. Resulullah, a.s., mu je po delegatu poslao kao poklon bijelu mazgu. Kada su Bizantinci saznali da je Ferva primio islam, uhapsili su ga i postavili pred njega ultimatum: ili odmjetništvo od islama ili smrt. Izabrao je smrt. Oni su ga razapeli na krst u Palestini kraj izvora Afra i odsjekli mu glavu.

4. Delegacija Suda. Došli su u Medinu nakon Resulullahovog, a.s., povratka iz El-Dži'rane, 8. h.g. To se desilo kada je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, pripremio četiri stotine muslimana s namjerom da prodru u područje Jemena gdje je živio Suda. I dok se vojska utvrđivala na početku jemenskog kanala, Zijad ibn el-Haris es-Sudai otputovao je u Medinu kod Resulullaha i rekao mu: “Došao

⁷³³ *Nevevijev komentar Muslimovog Sahiha*, 1/33, *Fethul-Bari*, 8/85, 86.

sam kao delegat mog naroda. Vрати svoju vojsku sa kanala, tvoji smo i ja i moj narod.” Resulullah, a.s., to učini, a Es-Sudai se vrati u Jemen i prisili svoje ljude da odu Resulullahu, a.s. Petnaest njegovih delegata je stiglo u Medinu i Resulullahu, a.s., dalo prisegu na vjernost. Nakon toga su se vratili u svoj kraj i pozivali narod u islam. Islam se brzo proširio među njima. Stotinu Sudaija je bilo u Resulullahovoj, a.s., pratnji na Oprosnom hadžu.

5. Dolazak Ka’ba ibn Zuhejra ibn Ebu Sulma. On potječe iz pjesničke familije i smatra se jednim od najvećih arapskih pjesnika. Ka’b je u ranijim svojim pjesmama napadao Resulullahu, a.s., i islam. Kada se Resulullah, a.s., vratio sa Taifa, osme godine po Hidžri, Ka’b je dobio pismo od svog brata Budžejra ibn Zuhejra. U njemu ga obavještava da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ubio u Mekki neke pjesnike koji su ga svojim pjesmama okaljali. Ostali mekkanski pjesnici su se razbježali na sve strane. Brat mu piše: “Ako voliš svoj život, otidi kod Resulullahu, a.s., i izvini se. On nije ubio nikoga ko je došao s tom namjerom. Ako nećeš, spašavaj se kako znaš.” Brat mu se više puta obraćao pismom, pa Ka’b odluči da ode u Medinu. U Medini je odsjeo kod nekog Džuheniya. S njim je klanjao u mesdžidu sabah-namaz, pa ga ovaj uputi na Resulullahu, a.s. Ka’b je sjeo pred Resulullahu, a.s., rukovao se s njim, pa mu reče: “Allahov Poslaniče, Ka’b ibn Zuhejr je došao kao pokajnik i musliman da traži od tebe zaštitu. Da li bi primio njegovo izvinjenje ako bih ga ja doveo pred tebe?” Resulullah, a.s., odgovori: “Da.” Ka’b tada reče: “Ja sam Ka’b ibn Zuhejr.” Tada jedan ensarija skoči i zatraži od Resulullahu, a.s., da ga ubije, a Resulullah, a.s., mu reče: “Ostavi ga na miru. On je došao spreman da odbaci svoj raniji način života i da se pokaje.” Tada Ka’b, kao talentirani pjesnik, izreče čuvenu kasidu koja počinje ljubavnim stihovima posvećenim dragoj Suad iz predislamskog perioda:

Ode Suad. Srce moje je preplavljeno sjetom.

Ko svetinju voljelo je. Ništa ga ne može iskupiti ni osloboditi.

U ovoj kasidi se nalaze stihovi u kojima se Ka’b izvinjava Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, za svoje ranije pjesme, i upućuje mu hvalospjev:

*Rekoše mi da mi Pejgamber prijeti,
A od Pejgambera samo oprost može doći.*

*Stani, uputio te Onaj Koji ti je
poslao Kur'an kao uputu i objašnjenje.*

*Ne zamjeri mi zbog riječi zlobnika.
Ne mislim zlo, premda je priča mnogo.*

*Nalazim se na takvom mjestu čije
Strahote ni slon izdržao ne bi.*

*Drhtao bi od straha, osim ako bi ga,
uz Božiju dozvolu, Poslanik darivao.*

*Dajem ruku i priznajem,
ono što on kaže istina mora biti.*

*Više me plaši dok razgovaramo,
znajući da me priče prate...*

*Nego lav u savani, koji se krije
U jazbini duboke šume.*

*Poslanik je svjetlost, izvor svjetlosti,
indijska oštrica, isukani Božiji mač.*

Nakon ovog hvalospjeva nastavio je hvaliti muhadžire iz plemena Kurejš, jer niko od njih nije Kabu rekao lošu riječ kada je došao kod Resulullaha, a.s. U kasidi je spomenuo i onog ensariju koji je tražio dozvolu od Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, da ga ubije:

*Hodaju neustrašivo, poput kamila bijelih,
Borili bi se da se neprijatelj nije dao u bijeg.*

Kada je Ka'b primio islam i postao dobar vjernik, pohvalio je ensarije u jednoj kasidi koju je posvetio njima, njihovoj dobroti i gostoljubivosti:

*Ko želi dostojanstven život, neka se
prikluči dobrim ensarijama.*

*Naslijedili su vrline od predaka,
dobri potječu od dobrih.*

6. Delegacija plemena Uzra. Došli su kod Resulullah, a.s., u rebiul-evvelu, devete godine po Hidžri. Bilo ih je dvanaest ljudi. Među njima je bio Hamza ibn en-Nu'man. Kada su upitani ko su, njihov govornik reče: "Mi smo pleme Benu Uzre, Kusajjova braća po majci. Mi smo podržavali i pomagali Kusajja, odstranili iz doline Mekke plemena Huzaa i Benu Bekr. Imamo mnogo rodbine i čuvamo rodbinske veze." Resulullah, a.s., im požele dobrodošlicu i obradova ih viješću o skorom zauzimanju Šama. Zabranio im je da proriču budućnost kod vrača. Zabranio im je da prinose žrtve kipovima kao što su to ranije činili. Oni primiše islam, provedoše u Medini neko vrijeme i vratiše se kućama.

7. Delegacija Belijja. Došli su u rebiul-evvelu, devete godine po Hidžri. Primili su islam i proveli u Medini tri dana. Njihov poglavar se interesirao kod Resulullaha, a.s., da li za gostoprimstvo ima nagrada? Resulullah, a.s., mu odgovori: "Da, a i svako dobročinstvo koje učiniš prema bogatom ili siromašnom je sadaka." Zatim je pitao koliko traje gostoprimstvo? Resulullah, a.s., je odgovorio: "Tri dana." Potom je pitao šta se čini sa izgubljenim ovcama kada ih neko pronade, pa je Resulullah, a.s., odgovorio: "One su tvoje, ili tvoga brata, ili vukove." Zatim je upitao za izgubljenu devu, pa je Resulullah, a.s., odgovorio: "Šta ti imaš s njom?" "Pusti je, neka je nađe njen vlasnik."

8. Delegacija Sekifa. U Medinu su došli u ramazanu, devete godine po Hidžri, nakon Resulullahovog, a.s., povratka sa Tebuka. Poglavar plemena Sekif, Urva ibn Mesud es-Sekafi sreo se sa Resulullahom, a.s., prilikom njegovog povratka iz Bitke u Taifu, u zul-kadeu, osme godine po Hidžri, a prije nego je Resulullah, a.s., stigao u Medinu. Urve je primio islam, vratio se u svoje pleme i počeo pozivati svoj narod u islam. Mislio je da će ga poslušati, jer su ga, inače, kao poglavara slušali i voljeli više od svoje prvorodene djece. Kada ih je pozvao u islam, osuli su na njega kišu strijela sa svih strana dok ga nisu ubili. Zatim su nekoliko mjeseci nakon njegove smrti živjeli u međusobnim čarkama. Potom su shvatili da nemaju snage boriti se

sa Arapima koji su priznali Resulullaha, a.s., te su primili islam. Donesoše zaključak da pošalju čovjeka kod Resulullaha, a.s. Obratiše se Abduljalilu ibn Amru s tim prijedlogom, ali ga on odbi, jer se pobojavao da s njim ne učine isto kada se vrati iz Medine kao i s Urvom, pa im reče: “Ja to ne mogu učiniti dok ne pošaljete sa mnom još nekoliko ljudi.” Pleme posla sa njim još dva čovjeka, saveznika, i trojicu ljudi iz plemena Benu Malik. Tako ih je šestero krenulo u Medinu. Najmlađi je bio Osman ibn Ebul-As es-Sekafi.

Kada su došli kod Resulullaha, a.s., on im podiže šator uz mesdžid da mogu slušati Kur’an i gledati svijet kako klanja. Za vrijeme boravka stalno su se raspravljali sa Resulullahom, a.s. On ih je pozivao u islam, a oni se opirali i suprotstavljali. Njihov vođa je tražio da Resulullah napiše propozicije primirja između njega i plemena Sekif po kojima bi im bio dozvoljen zinaluk, pijenje alkohola, trošenje kamate, da im se ostavi njihovo mračno božanstvo Lat, da im da popust da ne klanjaju namaz i da ne razbijaju svoja božanstva. Resulullah, a.s., je odbio sve njihove zahtjeve.

Tada su se osamili da se dogovore šta da učine. Nisu našli drugog rješenja već da se pokore Resulullahu, a.s. Predali su se i primili islam. Uvjetovali su da Resulullah, a.s., izvrši rušenje božanstva Lat, jer ga Sekif neće sam nikada srušiti. Resulullah, a.s., je prihvatio taj prijedlog. Napisao im je garantno pismo i za narednika postavio Osmana ibn Ebul-Asa es-Sekafija, jer je bio najprivrženiji propisima islama. Bio je podučen vjeri i Kur’anu, jer su oni svakog dana dolazili kod Resulullaha, a.s., a Osmana su ostavljali uz svoj prtljag. Kada su namumili da se vrate nazad, Osman ibn Ebul-As obavijesti Resulullaha, a.s., o datumu odlaska. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ga je do odlaska podučavao učenju Kur’ana i propisima islama. Ako bi, kojim slučajem, zatekao Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, da spava, odlazio bi kod Ebu Bekra, r.a. Osman je najviše od svih njih učinio u borbi protiv odmetnika od islama, kada su mnogi zanijekali zekat. Kada je njegovo pleme Sekif krenulo da se odmetne od islama. Osman im je rekao: “O narode Sekifa, posljednji ste primili islam, pa nemojte biti prvi koji će se od njega odmetnuti.” Tada su poslušali i ostali dosljedni islamu.

Nakon obavljenog posla, delegacija Sekifa se vratila u svoj narod. Iz bojazni i straha od smrti, zatajiše istinu. Prikazali su se kao dele-

gacija koja nije htjela bez dozvole svoga naroda prihvatiti Resulullahove, a.s., uvjete. Rekoše narodu da Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, nije popustio ni u jednom njihovom zahtjevu. Narod je bio još pod jakim utjecajem predislamskog doba i neznabožičkih običaja, pa provedoše dva ili tri dana u razmišljanju da se bore. Bilo je prijedloga da se otvoreno suprotstave islamu i Resulullahu, a.s. A onda ih je, odjednom, obuzeo strah, pa rekoše delegaciji: "Vratite se Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, i prihvatite sve što nudi." Tek tada su delegati rekli istinu. Predočiše im dogovor sa Resulullahom, sallallahu alejhi ve sellem, pa pleme Sekif primi islam.

Resulullah, a.s., posla ljude da sruše božanstvo Lat, pod vodstvom Halida ibn el-Velida. S njim je bio El-Mugira ibn Šu'ba. On se htjede malo našaliti sa plemenom Sekif. Uze pastirsku torbu sa dvije kese i reče drugovima: "Tako mi Allaha, zasmijat ću vas malo pred Sekifom." Popeo se na božanstvo, zamahnuo torbom kao krilima, skočio i pružio se po zemlji. Stanovništvo se prepalo. Svi su drhtali od straha. Rekoše: "Allah je odbio Mugiru, ubilo ga je naše božanstvo." Mugire skoči i reče: "Allah vas nagrdio. To božanstvo je samo strašilo od kamena i gline." Potom udari vrata hrama i razbi ih. Zatim se pope na zidove, a popeše se i drugi, pa ih srušiše i poravnaše sa zemljom. Tako su zatrpali temelj hrama božanstva Lat. Iz hrama su iznijeli nakit i robu. Pripadnici plemena Sekif su se čudom čudili kako im se nije ništa desilo. Nakon toga Halid se sa svojom grupom vratio kod Resulullaha, a.s., sa svim što je zaplijenio. Resulullah, a.s., taj plijen podijeli isti dan i zahvali Allahu, Koji je pomogao Svoga Poslanika i uzdigao Svoju vjeru.⁷³⁴

9. Pismo jemenskih kraljeva. Nakon povratka s Tebuka, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je primio pismo kraljeva Himjera: El-Harisa ibn Abdi Kulal, Nuajma ibn Abdi Kulal, En-Nu'mana, Kajl Zu-Ru'ajna, Hamdana i Mu'afira. Njihov delegat je bio Malik ibn Murra er-Rehavi, koji je ponio njihovu poruku da su primili islam, a napustili idolopoklonstvo i njegove sljedbenike. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, im je poslao odgovor u kom ih obavještava šta je dužnost muslimana, to jest, šta im pripada, a šta im je zabranjeno. Garantirao im je Allahovu i njegovu zaštitu, ako budu izvršavali svo-

⁷³⁴ *Zadul-mead*, 3/62-28; Ibn Hišam, 2/537-542.

ju dužnost i plaćali džizju. Potom im posla svoje daije koji će ih podučiti islamu. Voda im je bio Muaz ibn Džebel. Pod njegovom vlašću bio je donji distrikt, prema Adenu, između Sekuna i Sekasika. On je sudio i komandirao u ratovima. Bio je prikupljač sadake i glavarine i imamio je u namazu.

Ebu Musaa el-Eš'ariju je poslao u donji distrikt koji čine Zubejd, Me'reb, Zema i obalno područje. Rekao im je: "Olakšavajte, a ne otežavajte. Donosite radosne, a ne žalosne vijesti. Pomažite jedan drugog i ne razjedinjajte se." Muaz je ostao u Jemenu sve do Poslanikove smrti. Ebu Musa je došao za vrijeme Oprosnog hadža.

10. Delegacija Hemedana. Došli su kod Resulullaha, a.s., devete godine po Hidžri, nakon njegovog povratka sa Tebuka. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, im napismeno odgovori na sva pitanja koja su postavili. U područje Hemedana postavi za namjesnika Malika ibn en-Nemeta da bude nad onima koji su primili islam, a ostalima je postavio Halida ibn el-Velida sa zadatkom da ih poziva u islam. Halid je proveo šest mjeseci među njima, ali bez uspjeha. Resulullah, a.s., zatim posla Aliju ibn Ebu Taliba i naredi mu da vrati Halida. Kada je Alija stigao u Hemedan, pročita stanovnicima Resulullahovo, sallallahu alejhi ve sellem, pismo i pozva ih da prime islam. Ovog puta su se svi odazvali. Alija odmah obradova Resulullaha, a.s., pismom u kome ga obavještava o njihovom prihvatanju islama. Kada je Resulullah, a.s., pročitao vijest, pade na sedždu, pa podiže glavu i reče: "Mir na Hemedan, mir na Hemedan."

11. Delegacija Benu Fezzarc. Došli su u Medinu devete hidžretske godine, po Resulullahovom, a.s., povratku s Tebuka. Delegaciju je činilo preko deset ljudi. Došli su da potvrde svoj islam. Tom prilikom su se požalili Resulullahu, a.s., na veliku sušu u njihovom kraju. Resulullah, a.s., se popeo na mimber, podigao ruke i proučio dovu za kišu: "Gospodaru moj, spusti kišu na Tvoju zemlju i na Tvoja živa bića. Gospodaru moj, prospri Svoju milost i oživi Svoju umrtvljenu zemlju. Gospodaru moj, spusti na nas obilnu kišu, kišu ugodnu i korisnu, dugo iščekivanu, neka pada svuda. Gospodaru moj, kišu prije, a ne kišu kasnije, kišu korisnu, a ne štetnu. Gospodaru moj, zalij nas kišom milosti, a ne kišom patnji i rušenja, i potopa, i ne kišom koja uništava. Gospodaru moj, spusti na nas obilnu kišu i pomozí nas pro-

tiv naših neprijatelja.”⁷³⁵

12. Delegacija Nedžrana. Nedžran je veliki grad udaljen od Mekke sedam dana hoda prema Jemenu. U sklopu Nedžrana su se nalazila sedamdeset i tri sela udaljena od grada po jedan dan brzog jahanja.⁷³⁶ Nedžran je okupljao sto hiljada boraca. Nedžranaci su bili hrišćani. Njihova delegacija je došla u Medinu devete hidžretske godine. Brojala je dvadeset i četiri ugledna građanina od kojih su trojica bili iz vladajućih krugova. Jedan od njih je bio namjesnik koji je imao vlast i zapovjedništvo, a zvao se Abdulmesih. Drugi je bio poglavar koji je upravljao obrazovanjem i politikom, a zvao se El-Ejhem ili Šurahbil. Treći je bio biskup. Njemu je pripadalo vjersko vodstvo. On je bio duhovni vođa Nedžranaca, a zvao se Ebu Harisa ibn Alkama.

Kada je delegacija došla u Medinu, sastala se sa Resulullahom, a.s. Među njima se vodio dijalog na nivou informisanja. Postavljali su pitanja jedni drugima i odgovarali. Resulullah, a.s., ih je zatim pozvao u islam. Proučio im je neke ajete iz Kur’ana, ali oni odbiše da prime islam. Pitali su Resulullaha, a.s., šta Kur’an kaže o Isau, a.s. Resulullah, a.s., im nije tog dana odgovorio, jer nije imao Objavu o tome. Tada mu Allah, dž.š., objavi: *Isaov slučaj je kod Allaha isti kao i slučaj Ademov: od zemlje ga je stvorio, a zatim rekao: „Budi!“ i on bi. Istina je od Gospodara tvoga, zato ne sumnjaj! A onima koji se s tobom o njemu budu raspravljali, pošto si već pravu istinu saznao, ti reci: „Hodite, pozvat ćemo sinove naše i sinove vaše, i žene naše i žene vaše, a doći ćemo i mi, pa ćemo se usrdno pomoliti i Allahovo prokletstvo na one koji neistinu govore prizivati!“* (Ali Imran, 59-61)

Kada je jutro osvanulo, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, im dade odgovor na postavljeno pitanje. Potom ih napusti da bi razmislili o svom statusu. Oni odbiše da potvrde ono što Kur’an kaže o Isau, a.s. To saopćiše Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, sljedećeg jutra. Kad konačno odbiše prihvatiti islam, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, odlučio da ih pozove na zajedničko proklinjanje onoga ko je lažov. Resulullah se pojavio žureći s unucima Hasanom i Husajnom, obučenim u odoru, i Fatimom koja je išla iza njega. Kada ga ugledaše da dolazi žurno i dostojanstveno, povukoše se na dogovor.

⁷³⁵ *Zadul-meal*, 3/48.

⁷³⁶ *Fethul-Bari*, 8/94.

Abdulmesih i El-Ejhem i rekoše jedan drugom: “Ne odbijaj njegov prijedlog, tako nam Boga, ako je uistinu poslanik pa nas prokune, nećemo se spasiti ni mi, a ni naši nasljednici. Od nas neće ostati ni nokta ni dlake na ovoj zemlji.” Stoga se dogovoriše da se povjere Resulullahu, a.s. Dodoše i rekoše: “Dat ćemo ti ono što tražiš od nas.” Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, pristade na to i sklopi s njima mir. Oni će plaćati džizju i dati dvije hiljade komada nakita, hiljadu u redžepu, a hiljadu u safferu, a sa svakim komadom po oku srebra. Dao im je Allahovu, dž.š., i svoju garanciju. Potom im je ostavio potpunu slobodu vjeroispovjesti. To im je i pismeno potvrdio. Zatražili su da im pošalje povjerljivog, dostojanstvenog, čestitog i poštenog čovjeka. Resulullah, a.s., im posla najpovjerljivijeg čovjeka u Nedžran, Ebu Ubejdea ibn El-Džeraha da prikupi dogovoreni imetak.

Zatim se islam, malo po malo, počeo širiti u Nedžranu. Navodi se da su zapovjednik Abdulmesih i poglavar El-Ejhem primili islam po povratku iz Medine i da je Resulullah, a.s., poslao kod njih Aliju, r.a., da od njih pokupi zekat, a poznato je da se zekat uzima samo od muslimana.⁷³⁷

13. Delegacija Benu Hanife. Došli su u Medinu devete godine po Hidžri. Bilo ih je sedamnaesterica. Među njima je bio Musejlema el-Kezzab,⁷³⁸ tačnije Musejlema ibn Sumama ibn Kebir ibn Hubejb ibn el-Haris iz plemena Benu Hanife. Ova delegacija je odsjela kod jednog ensarije. Oni dodoše kod Resulullaha, a.s., i primiše islam. Predanja se razilaze oko slučaja čovjeka koji se zvao Musejlema el-Kezzab. Nakon dubljeg razmatranja došli smo do zaključka da je Musejlema, zbog svoje oholosti, nadmjernosti, pohlepe i nadredenog položaja, odbio da sa ostalim delegatima ide kod Resulullaha, a.s., koji ga je pokušao pridobiti na lijep način, na prvom mjestu lijepom riječju i djelom. Vidjevši da to kod njega ne vrijedi, shvatio je da on u sebi nosi zlo.

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je prije toga u snu vidio da mu je donesena zemaljska riznica i da su mu se u rukama našle dvije

⁷³⁷ *Fethul-Bari*, 8/94, 95. *Zadul-Mead*, 3/38-41. Mnoga predanja raspolazu o Nedžranskoj delegaciji s različitim podacima, pa i to da su dolazili u dva navrata. Mi smo odabrali verziju za koju mislimo da je tačna.

⁷³⁸ *Fethul-Bari*, 8/87.

zlatne narukvice. Postale su mu preteške, pa se zabrinuo. Zatim mu je objavljeno da puhne u njih. On puhnu i one nestaše. Resulullah, a.s., je protumačio ovaj san da će se pojaviti dva lažova poslije njega. Kada se pojavio Musejlema i kada se dogodilo s njim ono što se dogodilo (gnusno odbijanje islama) – a govorio je: “Ako će mi Muhammed ostaviti poslanstvo u nasljeđe, slijedit ću ga.” – dođe kod njega Resulullah, a.s., noseći u ruci komad palmine kore, vodeći sa sobom svog govornika Sabita ibn Kajsija ibn Šemmasa. Resulullah, a.s., stade pred Musejlemu koji se nalazio sa svojom grupom te mu poče govoriti o islamu. Musejlema mu odgovori: “Ako hoćeš, međusobno ćemo riješiti problem. Mi ćemo tebe priznati za poslanika, a ti ćeš tu čast oporučiti nama.” Resulullah, a.s., mu odgovori: “Da mi zatražiš ovaj komad palmine kore, ne bih ti ga dao. Allahova naredba neće preći na tebe. Ako pokušaš učiniti naopako, Allah će te svakako onemogućiti u tome. Tako mi Allaha, vidim u tebi ono što mi se u snu dalo da vidim. Od mene toliko, a evo ti moga govornika Sabita. On će ti mjesto mene odgovarati na pitanja.” Resulullah, a.s., se okrenu i ode.⁷³⁹

Zaista se kasnije desilo ono što je Resulullah, a.s., prepoznao u Musejlemi. Kada se Musejleme vratio u Jemamu, nastavio je razmišljati o svojoj nakani. Izmislio je da saučestvuje s Resulullahom, a.s., u poslanstvu. Proglasio se poslanikom. Počeo je sricati rimovane rečenice da liče na ajete. Svome narodu je dozvolio alkohol i blud, a uz sve to je posvjedočio Resulullahu, a.s., da je poslanik. U svoju zamku je uvukao i svoj narod. Pali su u zabludu i počeli ga slijediti i podržavati. On postade veoma ozbiljan i opasan problem. Narod ga je nazivao “Jemamski svemilostivi” zbog velike moći nad njima.

Drznu se i napisao pismo Resulullahu, a.s., u kome kaže: “Ja sam ti saučesnik u poslanstvu. Nama pripada polovina (poslanstva, vlasti, časti i svega drugog), a pola Kurejšijama.” Resulullah, a.s., mu odgovori pismom u kome kaže: *Zaista, zemlja pripada Allahu, dž.š. On je daje kome hoće od Svojih robova u naslijeđe; a lijep ishod će biti za one koji se budu Allaha bojuli.*⁷⁴⁰ (El-En‘am, 128)

Ibn Mes‘ud veli: “Kod Resulullaha, a.s., dođoše dvojica ljudi: Ibn Nevvaha i Ibn Usal, dva Musejlemina izaslanika. On ih upita: ‘Svje-

⁷³⁹ Buharijev *Sabih*, 2/627, 628; *Fethul-Bari*, 7/87-93.

⁷⁴⁰ *Zadul-Mead*, 3/31, 32.

dočite li da sam ja Allahov poslanik?’ Oni odgovoriše: ‘Tvrđimo da je Musejlema Allahov poslanik.’ Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče: ‘Ja vjerujem u Allaha, dž.š., i Njegovog Poslanika. Da sam i jednog delegata ubio, ubio bih vas dvojicu.’⁷⁴¹

Musejlema se proglasio poslanikom desete godine po Hidžri, a ubijen je u ratu na Jemami u doba Ebu Bekra es-Siddika, r.a., rebiul-evvela, dvanaeste godine po Hidžri. Ubio ga je Vahšijj, Hamzin, r.a., ubica. Drugi koji se proglasio poslanikom je El-Esved el-Ansi iz Jemena. Njega je ubio Fejruz. Odsjekao mu je glavu dan pre Resulullahovog, a.s., preseljenja na Ahiret. O tome Resulullah, a.s., bi obaviješten Objavom, i on to prenese ashabima. Tek nakon toga je Ebu Bekru, r.a., stigla vijest iz Jemena.⁷⁴²

14. Delegacija Amira ibn Sa'saa. U ovoj delegaciji je bio Amir ibn Tufejl, Allahov neprijatelj, i Erbed ibn Kajs, Lubejdov brat po majci, zatim, Halid ibn Džafer i Džebbar ibn Eslem. To su bili poglavari plemena i najveći zlikovci. Amir je bio pobio ashabe na izvoru Meuna. Kada je ova delegacija dolazila u Medinu, Amir i Erbed skovaše zavjeru da ubiju Resulullaha, a.s. Kad stigoše, Amir poče govoriti Poslaniku, a.s., a Erbed kružiti oko njega. Izvukao je iz korica sablju koliko jedan pedalj. Allah, dž.š., mu oduze ruku, pa je nije mogao maknuti. Allah, dž.š., je štitio Svoga Poslanika, a.s. Prokle ih obojicu. Kada su se vratili, Erbeda pogodi grom koji ga sprži zajedno s njegovom devom. Amir je bio sa nekom ženom Selulijom, pa je obolio od guše na vratu. Umro je govoreći: “Zar guša ko devina grba i smrt u Selulijinoj kući!?” U Buharijevom *Sabihu* stoji da je Amir došao kod Resulullaha, a.s., i rekao: “Izaberi od sljedeće tri stvari: tebi brda sa stanovništvom, a meni sela i gradovi, ili da budem nasljednik poslije tebe, ili da ratujem protiv tebe sa Gatafanom, s hiljadu arapskih konja i arapskih kobila?” Ranjen je u kući neke žene, pa je govorio: “Guša kao devina grba.” Pred smrt je zavikao: “Dajte mi moga konja!” Kad mu ga dovedoše, on uzjaha i umrije na konju.

15. Delegacija Tudžib. Došli su u Medinu sa zekatom svog plemena. Bilo ih je trinaesterica. Interesirali su se za Kur'an i sunnet. Željeli su se podučiti islamskim propisima. Molili su Resulullaha, sa-

⁷⁴¹ Bilježi imam Ahmed, *Miškatul-mesabih*, 2/347.

⁷⁴² *Fethul-Bari*, 7/93.

llallahu alejhi ve sellem, da im neke stvari da napismeno. Nisu dugo boravili u Medini. Kada ih je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ugostio i nagrudio, poslaše mu dječaka koji je ostao uz putnu opremu, da i on porazgovara sa Resulullahom, a.s. Dječak dođe i reče: "Allahov Poslaniče, krenuo sam iz svog mjesta samo zato da zamoliš Allaha, dž.š., da mi oprostí grijehe i da mi se smiluje, i da moje srce učini bogatim." Resulullah, a.s., zamoli Allaha dž.š., za ovog dječaka. Dječak je bio veoma bogobojazan i dobar mu'min. Učestvovao je u ratu protiv odmetnika od islama. Izrastao je u pravog vjeroučitelja. Narod ga je slijedio. Delegacija Tudžiba se još jedanput srela sa Resulullahom, a.s., na Oprosnom hadžu, desete godine po Hidžri.

16. Delegacija Tajja. Došli su u Medinu da prihvate islam. Sa njima je bio Zejd el-Hajl. Razgovarali su sa Resulullahom, a.s., i on im je predočio islam. Prihvatili su ga i bili čestiti muslimani. Resulullah, a.s., reče: "Koga god su mi hvalili od Arapa, kada bi došao kod mene, vidio bih da su pretjerali, osim u slučaju Zejda el-Hajla. On je bio mnogo bolji nego što je rečeno za njega. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ga je stoga prozvaó Zejd el-Hajr.

Tako su delegacije dolazile jedna za drugom cijele devete i desete hidžretske godine. Historičari islamskih bitaka i Resulullahovog života i djela su naveli delegacije stanovnika Jemena, El-Ezda, Benu Sa'da Huzejma iz Kudaa, Benu Amira ibn Kajsa, Benu Eseda, Behraa, Havlana, Muhariba, Benu Harisa ibn Ka'ba, Gamida, Benul-Muntefika, Selamana, Benu Absa, Muzejne, Murada, Zubejda, Kinde, Zu Murre, Gassana, Benu Iša i Naha. Delegacija Naha je posljednja koja je došla u Medinu polovinom muharrema, jedanaeste godine po Hidžri. Brojala je dvjesto ljudi.

Najveći broj delegacija je dolazio devete i desete godine po Hidžri, a samo nekoliko ih je bilo u jedanaestoj godini. Neprekidni dolazak ovih delegacija ukazuje u kojoj je mjeri islam kao vjera i islamsko učenje bilo prihvatano i koliki je njegov utjecaj bio u cijeloj Arabiji. Arapi su gledali Medinu s uvažavanjem i poštivanjem, tako da su je prihvatili kao svoju. Medina je postala glavni grad Arabije, pa se nije mogla ni službeno zaobilaziti. Međutim, bilo je još beduina koji su primili islam zbog svojih poglavara, a sami još nisu bili načisto sa svojim običajima i željama iz predislamskog doba. Oni još nisu bili prošli kroz vaspitno-odgojnu islamsku školu.

Neke od njih je Kur'an opisao u suri Et-Tevba: *Beduini su najveći nevjernici i najgori licemjeri i razumljivo je što ne poznaju propise koje Allah Svome Poslaniku objavljuje. A Allah sve zna i mudar je. Ima beduina koji ono što daju smatraju nametom. I jedva čekaju da vas nesreća stigne – neka njih pogodi nesreća! A Allah sve čuje i sve zna.* (Tevbe, 97-98)

O nekim beduinima Allah, dž.š., govori pohvalno: *A ima beduina koji vjeruju u Allaha i u Onaj svijet i koji smatraju da je ono što daju put da se Allahu približe i da Poslanikove blagoslove zasluže. To im je, zaista, dobro djelo. Allah će ih sigurno milošću Svojom obasuti, jer Allah prašta i samilostan je.* (Et-Tevba, 99)

Kod Arapa naseljenih u Mekki, Medini, Sekifu, u mnogim gradovima Jemena, Bahrejna, islam je istinski prihvaćen. Oni su bili pravi muslimani. Mnogi ashabi, velikodostojnici i gospoda, bili su iz te sredine.⁷⁴³

Uspjeh i posljedice širenja islama

Prije nego krenemo u susret posljednjim danima Resulullahovog, sallallahu alejhi ve sellem, života potrebno je uopćeno kazati o uzvišenim zadacima koje je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, učinio, i čime je sve bio obdaren mimo drugih poslanika i vjerovjesnika, kako bismo ustvrdili da je on najodabraniji od svih njih.

Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, je Uzvišeni rekao: *O ti, umotani! Probdij noć osim malog dijela!* (El-Muzzemmil, 1-2) *O ti, pokriveni! Ustani i opominji!* (El-Muddessir, 1-2) On je ustao i ostao da bdije više od dvadeset godina noseći na svojim plećima težinu velikog zemaljskog emaneta. Ponio je teret cijelog čovječanstva, obavezu vjere u Jednog Boga, breme neumornog truda i džihada na mnogim područjima života. Ponio je na svojim plećima odgovornost neumornog rada i džihada. Trebalo je odgojiti čovječiju savjest uronulu u sumnje, varke i beznade predislamskog doba i njegovih pogleda na život. Čovjekova savjest, njegova ličnost i ego, bili su

⁷⁴³ Ovo su riječi Hudarije u djelu *Tarihul-umemil-islamijje*, 1/144; Buharijev *Sahib*, 1/13, 2/626-630; Ibn Hišam, 2/501-503, 510-514, 537-542, 560-601; *Zadul-mead*, 3/26-60; *Fethul-Bari*, 8/83-103; *Rahmetun lil-Alemin*, 1/184-207.

previše opterećeni strašću i prekomjernošću u svemu što ne valja. Islam je zahtijevao mnogo truda da bi se čovjek izgradio i doveo u okvire normalnog. Nakon dovodenja savjesti u normalu, prelazilo se na druga područja. Nakon čovjekove borbe sa samim sobom, predstojala je dugotrajna i neprekidna borba sa Allahovim neprijateljima. Nevjernici okrenuti protiv vjernika, spremni su i ustrajni u namjeri da zatru sjemenku istine, tu oštromnu biljku dok je u klijanju. Treba to učiniti prije nego ta istina počne rasti i pružati korijenje u dubinu zemlje, a grane u nebeska prostranstva. Ona ne smije baciti u sjenu ostala područja...

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, i muslimani nisu imali vremena ni da se odmore od bitaka unutar Arabije, a Bizantija se već spremala želeći da ga pokori u svom naletu sa sjevera. Prva bitka još nije bila gotova, jer borba protiv samog sebe vječno traje. Njen prijatelj je prokleti šejtan koji ni trenutka ne odustaje od zlih namjera. Neprekidno pokušava da prodre u dubinu ljudske duše i da u njoj stalno raspiruje neukročene strasti. Nasuprot svemu ovome stoji Muhammed, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, čuvajući Allahovu vjeru, vodeći neprekidnu borbu na svim područjima mukotrpnog života i dunjaluka koji ga zapljuskuje svojom svakodnevnicom. Muslimani oko njega osjećaju sigurnost i udobnost, stečenu neprekidnim trudom, okićeni lijepim strpljenjem, bdijući noću u zikru, ibadetu i učenju Kur'ana, pobožni i poslušni Allahovim naredbama.⁷⁴⁴

Tako je živio naš Resulullah, a.s., u neprekidnoj, mukotrpnj životnoj borbi više od dvadeset godina. Nada ga nikada nije napuštala. Vjerovao je da će islam, vjera i učenje imati uspjeha na širokom području zemaljske sfere. Islam je prihvaćan razumom, a razum je ostajao zapanjen nad mnogim događajima. Kakvom je brzinom Arabija prihvatila islam i kakvom je brzinom predislamsko mnogoboštvo doživjelo krah! Probudena svijest odbijala je vjerovanje u kipove i kumire. Ne samo to nego su ih lomili i uništavali. Pustinjskim gradovima, selima i prostranstvima odjekivale su riječi tevhida, slavljenja Jednog Boga, Allaha, dž.š. Zvuk ezana koji je pozivao na namaz razliječio se tim pustinjskim prostranstvima. Novo vjerovanje davalo je život umrtvljenoj sredini.

⁷⁴⁴ Riječi Sejjida Kutba, *U okrilju Kur'ana*, 29/168,169.

Učaci Kur'ana pohrliše lijevo i desno na sjever i jug, svim srcem učeći Allahove ajete, uspostavljajući Njegove propise. Narodi i za-vađena plemena se ujediniše. Ljudi prestaše obožavati idole i počеше vjerovati u Allaha. Nije više bilo pobjednika i potčinjenih, gospodara i robova, sudaca i osuđenika, zalima i mazluma. Arapi su s Allahovom, dž.š., pomoću odbacili predislamsku tradiciju. Arap nije više bio bolji od stranca, a ni stranac od Arapa, bijelac nije imao prednost nad crncem, osim ako je bogobožniji. Svi ljudi su postali od Adema, a Adem je od prašine.

Arapi su ostvarili jedinstvo, islamskim vrijednostima pa i više od toga, jedinstvo čovječnosti i društvene pravde. Iz ovodunjalučkih problema izranjala je formula za srećan život. Dani su prolazili, Zemlja je mijenjala svoje lice, historija je pisala nove stranice. Ljudski um je bio bogatiji novim saznanjima. Predislamsko doba je u svakom pogledu podčinjavalo čovjeka stvarima i predmetima. Zaplelo mu je dušu u kućine mraka i nevjerstva. Gospodarila je zabluda i tmina i pored prethodnih nebeskih vjera, koje su već tada doživjele krivo-vjerstvo i slabost, i koje su izgubile moć kontrole nad čovječijom dušom. Te vjere su već tada bile opore, beživotne i bezdušne.

Islam je oslobodio čovjekov duh i razum iz omče bezvjerstva, mnogoboštva i ropstva. Oslobodio je ljudsko društvo od nasilja i terora, od razjedinjenosti i različitosti bilo koje vrste. Izgrađivao je društvo na temeljima čednosti, poštenja, čistote, slobode i obnove, znanosti i postojanosti, povjerenja, pravde i časti. Izgrađivao ga je na temelju neprekidnog djelovanja i rada bez kog nema ljepšeg i ugodnijeg života. Islam je svakoj stvari u životu odredio mjeru. Zahvaljujući svim ovim promjenama, Arabija je doživjela častan preporod kakav nije imala od svog nastanka i historiju kakvu nije imala do tada, a koja je ukrasila život narodu do tada nepoznatom u svijetu.

Oprosní hadž

Islamska misija je upotpunjena i poruka je dostavljena. Novo društvo se izgrađivalo na temelju obožavanja samo Jednog Allaha. Ono je temeljeno na Resulullahovoj, sallallahu alejhi ve sellem, Objavi koju je dobijao od Allaha. Kao da je nepoznati glas Resulullahu, a.s., šaptao i u srce ulijevao osjećaj da se njegov boravak na ovom svijetu bliži kraju.

Kada je otpremio Muaza ibn Džebela u Jemen, desete godine po Hidžri, rekao mu je: “Muaze, možda me nećeš više vidjeti, ali ćeš vjerovatno proći pokraj mog mesdžida i moga mezara...” Muaz je zaplakao, bojeći se rastanka sa Resulullahom, a.s. Allah dž.š., je htio da Njegov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ugleda plodove svoje misije radi koje je podnosio raznorazne tegobe i patnje preko dvadeset godina, pa mu je omogućio da se na obroncima Mekke sastane sa arapskim plemenima i njihovim predstavnicima, i da uzmu od njega osnove i vjerske propise, i da Resulullah, a.s., uzme od njih potvrdu da je svoj emanet o dostavi islama ispunio, da je Objavu prenio i savjet ummetu ostavio.

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, proglasi da će obaviti hadž koji će Allah, dž.š., blagosloviti i kojem će muslimani prisustvovati. U Medinu je stiglo mnogo svijeta. Svako je želio da ostane uz Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, i da s njim krene na taj put.⁷⁴⁵ U subotu, dvadeset šestog zul-kadea, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, se spremio za put.⁷⁴⁶ Kad je sunce odskočilo, očistio je tijelo, obukao se i krenuo poslije podneva. U Zul-Hulejfu je stigao prije ikindije-namaza. Sačekao je ikindiju i klanjao dva rekata. U Zul-Hulejfi je i prenoćio. A kada je osvanuo, rekao je ashabima: “Noćas me je posjetio Džibrili-Emin. Poslao ga je moj Gospodar. Rekao mi je: ‘Klanjaj u ovoj mubarek dolini i reci: ‘Obavljam umru s hadžom.’”⁷⁴⁷

Pred podne se okupao, a zatim obukao ihrame. Aiša, r.a., ga je namirisala, i svojom rukom po tijelu i po glavi utrljala mirisni prašak u kome je bilo miska. Čak su se na bradi i vratu vidjeli tragovi praška

⁷⁴⁵ Muslim ovo navodi od Džabira: *Poglavlje o Poslanikovom hadžu*, 1/394.

⁷⁴⁶ *Fethul-Bari*, 8/104.

⁷⁴⁷ Bilježi Buhari od Omera, 1/207.

koje nije saprao. Zatim je obukao ihrame i klanjao dva rekata podne-namaza. Potom se, učeci Šehadet, odazvao Allahu, dž.š., za hadž i umru zajedno i donio nijjet da ih istodobno obavi. Poslije toga je izišao, uzjahao devu i ponovo se Allahu odazvao. Allahu, dž.š., se odazvao i kada ga je deva ponijela kroz pustinju. Putovao je dok se nije približio Mekki. U mjestu Zu Tuva je prenoćio, a zatim je izjutra klanjao sabah-namaz, ponovo se okupao i u nedelju izjutra ušao u Mekku, četvrtog zul-hidžea, desete godine po Hidžri. Na putu je proveo osam dana.

Kada je ušao u El-Mesdžidul-Haram, tavafio je Kabu, a zatim obavio sa'j između Saffe i Merve. Nije skidao ihrame, jer je naumio istodobno obaviti hadž i umru. Sa sobom je poveo kurban. Odsjeo je u gornjem dijelu Mekke na mjestu El-Hudžun. Nije više odlazio da obavlja tavaf do hadžskog tavafa. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je naredio svim koji nisu naumili klati kurban da u ihramima budu samo dok obave umru, to jest, da učine tavaf oko Kabe i sa'j između Saffe i Merve, a zatim da skinu ihrame i razriješe umru.

Mnogi su se pokolebali, pa im je rekao: "Kad bih ponovo došao u ovu situaciju, ne bih postupio ovako. Da nije uz mene kurban, i ja bih skinuo ihrame i razriješio se umre. Neka skine ihrame ko god nema sa sobom kurban." Ashabi i ostali poslušase i izvršiše Resulullahovu, a.s., naredbu. Osmog dana zul-hidžea, na dan tervije (dan uoči Arefata) Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, uputi se na Minu. Na Mini je klanjao podne i ikindiju zajedno, a akšam i jaciju zajedno. Tu je prenoćio i klanjao sabah-namaz (pet namaza je klanjao na Mini). Ostao je još malo dok se nije sunce pojavilo, a onda je krenuo na Arefat. U Namiri je zatekao podignut šator od vunenog pokrivača. U njemu je odsjeo. Kada se sunce naglo zapadu, naredi da mu dovedu devu, uzjaha je i krenu u sred doline Arefata. Na Arefatu se okupilo sto dvadeset i četiri, ili sto četrdeset i četiri hiljade hadžija.

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je tu održao univerzalnu, sažetu hutbu: "O ljudi, poslušajte moj govor, jer ne znam da li ću se nakon ovog hadža više ikada sresti sa vama na ovom mjestu.⁷⁴⁸ Vaša krv i imeci su vam sveti kao što je svet ovaj vaš dan u ovom vašem mjesecu i u ovoj vašoj zemlji. Zaista je sve iz predislamskog doba

⁷⁴⁸ Ibn Hišam, 2/603.

(vjera i običaji) pod mojom nogom poništeno (odbačeno). I krvna osveta iz predislamskog doba je oborena. Prva krvna osveta, našu krv Ibnu Rebu ibn el-Harisa, poništavam. On je bio na dojenju u plemenu Benu Sa'da, a ubili su ga iz plemena Huzejl. Predislamska kamata je poništena. Prvu kamatu s naše strane koju odbacujemo je kamata Abbasa ibn Abdulmuttaliba. Sva je oborena. Bojte se Allaha u ponašanju sa ženama. Uzeli ste ih uz Allahovo povjerenje, s njima imate odnos uz Allahovo odobrenje. One su dužne da u vašu kuću ne puštaju nikoga koga ne volite. Ako one i pored toga to učine, blago ih udarite. One imaju pravo da ih vi hranite i oblačite kako je pravično. Ostavljam vam Allahovu Knjigu; ako je se budete čvrsto pridržavali, nećete zalutati.⁷⁴⁹

O ljudi, zaista poslije mene neće više biti poslanika, niti će poslije vas biti drugog ummeta (naroda). Zbog toga, vjerujte u svoga Gospodara, klanjajte pet vakata namaza, postite mjesec ramazan, dajite na svoj imetak zekat, njime čistite svoje duše i hodočastite Kuću svoga Gospodara. Budite poslušni svojim dostojnim naredbodavcima. Ako sve ovo ispoštujete, ući ćete u Džennet svoga Gospodara.⁷⁵⁰ A ako budete pitani za mene, šta ćete odgovoriti?" Ljudi odgovoriše: "Svjedočimo da si nas obavijestio, izvršio i posavjetovao." Resulullah, a.s., pokazujući kažiprstom dignutim ka nebu, a zatim uperenim u narod, reče: "Gospodaru moj, Ti si svjedok." To je ponovio tri puta.⁷⁵¹ Čovjek koji je s najjačim glasom prenosio Resulullahove, a.s., riječi prisutnima na Arefatu, bio je Rebia ibn Umejje ibn Halef.⁷⁵²

Nakon što je Resulullah, a.s., završio govor, Allah, dž.š., mu posla Objavu: *Danas sam vam vjeru vašu usavršio i blagodat Svoju prema vama upotpunio i zadovoljan sam da vam islam bude vjera.* (El-Maida, 3) Kada je Omer, r.a., čuo ovaj ajet, zaplakao je, pa su ga upitali: "Šta te je rasplakalo?" Odgovorio je: "Nakon upotpunjenja i savršenstva ne može biti ništa drugo do manjkanje i nedostatak." "Istinu si rekao." – kaza Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.⁷⁵³

⁷⁴⁹ Muslimov *Sahib, Poglavlje o Poslanikovom hadžu*, 1/397.

⁷⁵⁰ Bilježe Ibn Džerir i Ibn Asakir. *Ma'dinul-a'mul*, h. 1108,1109.

⁷⁵¹ Muslim, 1/397.

⁷⁵² Ibn Hišam, 2/605.

⁷⁵³ Prenose Ibn Ebu Šejba i Ibn Džerir. Ibn Kesir, *Tefsir*, 2/15; *F.d-Durrul-mensur*, 2/456.

Nakon održane hutbe, Bilal je proučio ezan, pa ikamet i Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je imamio ljudima podne. Zatim je opet proučen ikamet te su klanjali ikindiju. Između ova dva namaza ništa više nije klanjao. Nakon toga je uzjahao devu i došao na mjesto stajanja na Arefatu. Devu je okrenuo trbuhom prema Brdu milosti (Džebelur-rahme), dok je brdo bilo ispred njega. Okrenuo se prema kibli i tako ostao do zalaska sunca. Kada je na zapadu nestalo crvenila, Resulullah, a.s., iza sebe, na devu, posadi Usamea i krenu na Muzdelifu. Na Muzdelifi je klanjao akšam i jaciju s jednim ezanom i dva ikameta. Između namaza nije učio tesbih. Nakon toga je legao do zore.

Ujutru je klanjao sabah, sa ezanom i ikametom, dok nije svanulo. Poslije namaza je uzjahao devu i krenuo na brijeg Muzdelife, okrenuo se prema kibli i molio Allaha, dž.š., učio tekbire i tehlike. Tu je stajao i molio dok se nije razdanilo. Sa Muzdelife je krenuo na Minu prije izlaska sunca. Iza sebe je na devu posadio El-Fadla ibn Abbasa. Tako je stigao u dolinu Muhassir. Tu se malo kretao (što spada u obred hadža), a potom je krenuo srednjim putem koji izlazi na Veliko džemre. Stigao je do Džemreta (mjesto gdje se bacaju kamenčići na šejtana). U Resulullahovo, a.s., doba je kraj tog Džemreta bilo stablo, pa je ono nazivano "Džemretul-Akaba" ili "Džemretul-Ula" (Akabsko ili Prvo džemre). Na džemre je bacio sedam kamenčića. Uz svaki kamenčić je učio "Allahu ekber." Kamenčiće je bacao od sredine doline Mine.

Nakon bacanja kamenčića, otišao je na mjesto gdje se kolju kurbani. Zaklao je šezdeset i tri deve svojom rukom, a onda je dao Aliji, r.a., da zakolje ostalih trideset sedam. Ukupno je zaklano stotinu velikih kurbana. Alija, r.a., se udružio sa Resulullahom, a.s., u njegovim kurbanima. Resulullah, a.s., je naredio da se od svakog kurbana odsiječe po dio i stavi u lonac. Meso se skuhalo, pa je jeo i pio mesne čorbe. Potom je uzjahao devu i otišao u Mekku da obavi tavaful-ifaleti (oprosni tavaf).

U Mekki je klanjao podne-namaz. Poslije toga je otišao kod Benu Abdulmuttaliba, koji su napajali hadžije Zemzem vodom, i rekao: "Sinite, o Benu Abdulmuttalib, i dajte mi vode. Da me nije strah da će vam ljudi preoteti posao i ja bih sišao s vama da zahvatam vodu." Oni

mu dohvatiše kofu, pa se Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, napi.⁷⁵⁴

Na prvi dan Kurban-bajrama, desetog zul-hidžea, kada se sunce podiglo u prije podnevnim časovima, Resulullah, a.s., održa govor. Sjedio je na mazgi, a ljudi su neki stajali, a neki sjedili.⁷⁵⁵ U ovoj hutbi je ponovio neke stvari iz prethodnog govora. Buhari i Muslim prenose od Ebu Bekra, r.a., koji kaže: “Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, nam je prvog dana Kurban-bajrama održao hutbu u kojoj je rekao: ‘Vrijeme se obrće kao što se obrtalo na dan stvaranja nebesa i Zemlje. Godina se sastoji od dvanaest mjeseci od kojih su četiri sveta. Tri mjeseca su uzastopna: zul-kade, zul-hidže i muharrem. A redžep je između džumadel-ahira i š‘abana. Zatim je upitao: ‘Koji je ovo mjesec?’ Odgovorismo: ‘Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju.’ Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, začuta, pa pomislimo da će mu dati neko drugo ime. Potom upita: ‘Nije li zul-hidže?’ Odgovorismo: ‘Da.’ ‘A koja je ovo zemlja?’ Odgovorismo: ‘Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju.’ Resulullah začuta, pa pomislimo da će joj dati neko drugo ime. On napokon reče: ‘A nije li ovo Belda (Meka).’ Odgovorismo: ‘Da.’ ‘A koji je ovo dan?’ Odgovorismo: ‘Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju.’ Pa začuta, a mi pomislimo da će ga nazvati drugim imenom. On upita: ‘A nije li ovo Dan klanja kurban-a?’ Odgovorismo: ‘Da.’ Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče: ‘Zaista su vaša krv, vaši imeci i vaše mnoštvo sveti kao što je svet ovaj vaš dan, u ovom vašem kraju i u ovom vašem mjesecu.

Srest ćete se sa svojim Gospodarom, pa će vas pitati o vašim djelima. Nemojte se poslije mene vraćati u zabludu, da jedni drugima glave skidate. Jesam li vas obavijestio?’ Odgovoriše: ‘Da.’ Resulullah, a.s., reče: ‘Gospodaru moj, budi svjedok. I znajte, neka prisutni obavijeste odsutne, možda će mnogi obaviješteni bolje razumjeti od prisutnih koji su čuli.’”⁷⁵⁶

U jednom predanju se navodi da je Resulullah, a.s., na toj hutbi rekao: “Znajte, griješnik koji griješi, na svoju štetu to čini, neka ne zgriješi prema svome djetetu, i neka dijete ne zgriješi prema roditelju! Zaista je šejtan očajan što neće nikada više biti obožavan u ovoj vašoj zemlji. Ali, on će imati poslušnost u vašim djelima koja smatra-

⁷⁵⁴ Bilježi Muslim od Džabira, *Poglavlje o Poslanikovom hadžu*, 1/397-400.

⁷⁵⁵ Bilježi Ebu Davud, *Poglavlje o vremenu za govor prvog dana Bajrama*, 1/270.

⁷⁵⁶ Buharijev *Sabih*, *Poglavlje o govoru na Dan Mine*, 1/234.

te nevažnim, pa će biti zadovoljan njima.”⁷⁵⁷

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je dane Kurban-bajrama proveo na Mini obavljajući obrede hadža i podučavajući ljude propisima. Slavio je Allaha, dž.š., obavljajući tradiciju kurbana kako ju je obavljao Ibrahimov, a.s., narod.

Uz sve to, poništavao je tradiciju širka i njena znamenja. U toku bajramskih dana održao je još nekoliko govora. Ebu Davud pripovijeda, preko pouzdanog lanca prenosilaca, od Serrae, Nubehanove kćerke, koja kaže: “Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, nam je održao govor sredinom bajramskih dana. Rekao je: ‘Da li je ovo središnji dan Bajrama?’⁷⁵⁸ Njegov govor ovog dana je bio isti kao prvog dana. Ovaj govor je rečen neposredno poslije objave sure En-Nasr. Trinaestog dana zul-hidžea, tj. treći dan Kurban-bajrama Resulullah, a.s., je krenuo sa Mine. Stigao je u Ebtah, na obronak Benu Kenane. Tu je proveo ostatak tog dana i sljedeću noć. Tamo je klanjao podne i ikindiju zajedno, a akšam i jaciju zajedno. Zatim je malo sjeo, a onda uzjahao devu i krenuo u Bejtullah. Tada je obavio tavaful-veda (oprosni tavaf) i naredio ljudima da ga obave. Nakon obavljenih svih obreda hadža, naredio je da se pripremi povratak u Medinu, ne da bi iskoristio odmor nego da bi nastavio sučeljavanje i mukotrpan rad radi Allaha, dž.š., i Njegovog puta.”⁷⁵⁹

Posljednji vojni pohod

Oholost bizantijske države odbila je svaku životnu istinu koju je islam predočio. Navela ju je da ubije svakog ko postane sljedbenik islama, isto kao što je uradila sa Fervom ibn Amrom el-Džuzamijem, koji je bio njihov namjesnik u Meanu.

Iritiran njihovom smjelošću i uobraženošću, Resulullah, a.s., je odlučio da pripremi veliku vojsku. U safferu, jedanaeste godine po Hidžri, naredio je Usami ibn Zejdu ibn Harisu da krene s konjicom i napadne Belku i Ed-Darum u Palestini. Time je trebao uliti strah i

⁷⁵⁷ Tirmizi, 2/38,135; Ibn Madža, *Hadž; Miškatul-mesabih*, 1/234.

⁷⁵⁸ Ebu Davud, *Poglavlje o danu u kom se drži govor na Mini*, 1/269.

⁷⁵⁹ Više detalja o Oprosnom hadžu potražiti u djelima: Buharijev *Sabih*, *Kitabul-menasiki*, 1. dio i 2/631; Muslimov *Sabih*, poglavlje Poslanikov, a.s., hadž; *Fethul-Bari*, 3. dio, tumačenje *Kitabul-menasiki*, i 8/103-110; Ibn Hišam, 2/601-605; *Zadul-mead*, 1/196, i 218-240.

napraviti pometnju u redovima neprijatelja, a uliti povjerenje i samopouzdanje u srca Arapa naseljenih na granici islamske zemlje, te da ne bi kogod pomislio da crkvena snaga ima nesalomljivu moć, kao i to da prihvatanje islama svojim sljedbenicima donosi samo smrt.

Ljudi su vodili raspravu oko ličnosti vojskovođe, zbog toga što je veoma mlad. Sumnjali su da neće uspješno obaviti povjereni zadatak. Na to je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Ne čudim se što napadate Usamin položaj, jer ste prije toga napadali i položaj njegovog oca. Otac mu je bio stvoren da bude na vladajućem položaju iako mi je bio jedan od najdražih ljudi, a i on mi je, također, jedan od najdražih."⁷⁶⁰

Nakon ovih riječi ljudi pohrliše da stupe u redove Usamine vojske. Kada su napustili Medinu, prvo odmaralište im je bilo u El-Džurfi, tri milje udaljeno od Medine, gdje su im stigle nepovoljne vijesti o Resulullahovoj, a.s., bolesti. Ta vijest ih je omela i nisu željeli nastaviti put dok ne saznaju za Allahovu odredbu. Međutim, Allah je htio da ovo bude ipak prvi vojni pohod u hilafetu Ebu Bekra es-Siddika.⁷⁶¹

⁷⁶⁰ Buharijev *Sahih*, Poglavlje o Usaminoj ekspediciji, 2/612.

⁷⁶¹ Ibid; Ibn Hišam, 2/606,650.

POSLJEDNJA ETAPA MUBAREK ŽIVOTA

Vijesnici rastanka

Odlazak Uzvišenom Allahu, dž.š.

Nakon što je vjersko učenje dobilo svoju konačnu formu i nakon što je islam zavladao cijelom Arabijom, pojavili su se znaci rastanka sa životom, životom koji je izbijao iz osjećanja Resulullaha, a.s., i koji je pojašnjen njegovim riječima i djelima. Resulullah, a.s., je u mjesecu ramadanu 10. h.g. bio u itikafu (zatvaranje u džamiji uz ramazan) dvadeset dana, dok je prethodnih godina u itikafu ostajao samo po deset dana. Džibrili-Emin je proučio Kur'ani-Kerim sa Resulullahom, sallallahu alejhi ve sellem, dva puta.

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je na Oprosnom hadžu rekao: "Ja ne znam da li ću se sa vama ikada više sresti na ovom mjestu." Isto je rekao kod Prvog džemreta na Akabi: "Primjenjujte obrede hadža onako kako ih ja obavljam, jer se nadam da poslije ove godine više neću hodočastiti."

Sredinom Kurban-bajrama mu je objavljena sura En-Nasr, pa je Resulullah, a.s., znao da je došlo vrijeme rastanka i da mu je nagovještena smrt.

Početkom saffera, jedaneste godine po Hidžri, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je otišao na Uhud i klanjao, moleći se Allahu za šehide, opraštajući se od mrtvih kao i od živih. Otuda se vratio u mesdžid, ispeo na mimberu i rekao: "Ja vas napuštam. Pred Allahom ću svjedočiti o vama. Tako mi Allaha, sada gledam u svoje vrelo (Kevser). Meni su dati ključevi riznica Zemlje. Ja se ne plašim, tako

mi Allaha, da ćete poslije mene biti mušrici, ali se bojim da ćete se prepirati oko imetka.” Te noći, oko ponoći, iziđe u Džneneti bekiu (mezarje uz mesdžid). Tu je molio Allaha, dž.š., da oprostí grijehe umrlim. Rekao je: “Esselamu alejkum, o stanovnici mezarja. Neka vam nije žao jer niste u onime u čemu se ljudi nalaze. Pojavila se smutnja kao tamna noć. Smutnja za smutnjom dolazi. Ova posljednja je gora od prve.” Zatim je obradovao mrtve govoreći: “Mi ćemo doći tamo gdje ste vi.”

Početak bolesti

U ponedjeljak, dvadeset devetog saffera, jedanaeste godine po Hidžri, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je prisustvovao jednoj dženazi u Džneneti bekiu. U povratku kući zabolila ga je glava. Dobio je visoku temperaturu, tako da su njenu jačinu osjećali na čalmi koju je nosio oko glave. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je klanjao bolestan u mesdžidu kao imam jedanaest dana, a bio je bolestan ukupno trinaest ili četrnaest dana.

Posljednja sedmica

Bolest je bila preteška za Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, pa je počeo pitati svoje žene: “Gdje sam sutra? Kod koje sam sutra?” One su shvatile njegovu želju, pa su mu dozvolile da bude gdje hoće. Preselio se kod Aiše, r.a., oslanjajući se između El-Fadla ibn Abasa i Alije ibn Ebu Taliba, r.a. U Aišinu kuću je ušao podvezane glave, vukući nogu za nogom. Kod nje je proveo posljednju sedmicu života.

Aiša, r.a., je učila Muavvezetejni – sure El-Felek, i En-Nas, i dove koje je naučila od njega, pa bi puhnula na njega i potrala bi ga njegovom rukom, moleći blagostanje.

Pet dana pred preseljenje

U srijedu, pet dana pred preseljenje, temperatura se proširila na cijelo tijelo. Imao je jake bolove. Rekao je: “Donesite sedam mješina vode s različitih bunareva, kako bih mogao izići pred narod da im ostavim oporuku.” Stavili su ga u korito da sjedne i sasuli na njega vodu. Počeo je govoriti: “Prekinite, prekinite!” Nakon toga je osjetio poboljšanje. Ušao je u mesdžid podvezane glave, sjeo na mimber i

okupljenom narodu održao govor. Rekao je: “Prokletstvo Allahovo neka je na jevreje i hrišćane, jer su grobove svojih poslanika pretvorili u bogomolje.” U drugom predanju stoji: “Poubijao Allah jevreje i hrišćane, jer su uzeli grobove svojih poslanika za bogomolje.”⁷⁶² Zatim je rekao: “Ne uzimajte moj kabur za predmet obožavanja.”⁷⁶³

Zatim se ponudio da mu se vrati ako je kome šta učinio našao. Rekao je: “Ako sam nekoga išibao po leđima, evo mojih leđa, neka mi vrati istom mjerom. Ako sam kome povrijedio čast, evo me, neka mi vrati istom mjerom.” Sišao je poslije sa mimbera i klanjao podne-namaz. Poslije je opet sjeo na mimber i ponovio da ako je kome šta dužan ostao, neka zatraži da mu vrati. Neki čovjek reče: “Dužan si mi tri drahme.” Resulullah, a.s., se okrenu El-Fadlu i naredi: “O Fadle, dadni mu ih.” Potom je dao oporuku u vezi ensarija, govoreći: “Ostavljam vam oporuku o ensarijama. Oni su moja čeljad i moja obitelj, ali su odradili ono što su trebali odraditi, a ostaje im ono što su još dužni da odrade. Primajte od njih ono što je dobro, a zanemarite ono što je loše.”⁷⁶⁴

U drugom predanju stoji da je rekao: “Ljudi se umnožavaju, a ensarija je sve manji broj dok ne budu kao so u hrani. Ko bude od vas na vlasti, pa od njih doživi neugodnosti ili pomoć, pa neka od njih primi ono što je od njih dobro, a zanemarite ono loše.” Nakon toga je rekao: “Allah, dž.š., je dao jednom čovjeku da bira iz dunjalučke bašče cvijeće koje hoće ili ono koje je kod Allaha. On izabra ono što je kod Allaha.”

Ebu Sa'īd el-Hudri, r.a., prenosi: “Ebu Bekr, r.a., zaplaka.” – pa reče: ‘Žrtvujem za te naše očeve i naše majke.’ Mi mu prigovorismo, a ljudi rekoše: ‘Pogledajte ovog starca, šta mu je?’ Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, govori o robu koga je Allah stavio na ispit da ubere ovodunjalučko cvijeće ili ono koje ima Allah, a ovaj viče: ‘Žrtvujemo za te naše očeve i majke.’ Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je sada bio u poziciji da bira, a Ebu Bekr je zaista bio najučćeniji od nas.”⁷⁶⁵ Onda Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče: “Najdarežljiviji čo-

⁷⁶² Buharijev *Sabih*, 1/62; Imam Malik, *Muvetta*, str. 360.

⁷⁶³ Imam Malik, *Muvetta*.

⁷⁶⁴ Buharijev *Sabih*, 1/536.

⁷⁶⁵ Buharijev *Sabih*, 1/516.

vjek prema meni, bilo u svom imetku ili druženju sa mnom, je Ebu Bekr. Kad bih tražio prisnog prijatelja, mimo moga Gospodara, uzео bih Ebu Bekra. Ali znajte, braća okupljena oko islama u ljubavi i slozi naići će i na zatvorena vrata džamije, a Ebu Bekrova su uvijek otvorena.”

Četiri dana pred preseljenje

U četvrtak, četiri dana pred preseljenje na Ahiret, osjećajući velike bolove, Resulullah, a.s., reče: “Hodite da vam napišem knjigu, da ne biste ponovo skrenuli s Pravog puta.” Oko njega su sjedili ljudi među kojima je bio Omer, r.a., koji reče: “Resulullaha, a.s., je savladala bolest, vi imate Kur’an. Dosta vam je Allahova Knjiga.” Ukućani se naljutiše i podijeliše u mišljenju. Neki rekoše: “Dajte mu neka Resulullah, a.s., napiše šta hoće.”, a drugi rekoše isto što i Omer, r.a. Pošto su pretjerali u prepirci, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, reče: “Idite i ostavite me na miru!”⁷⁶⁶

Tog dana je oporučio tri stvari: 1. Da se iseles jevreji iz Arabije, hrišćani i mnogobošci, 2. da se nagrade delegacije svim onim što im je obećao, 3. treću stvar je prenosilac zaboravio. Moguće da je čvrsto vezivanje uz Kur’an i sunnet, ili da vojska na čelu sa Usamom izvrši svoj zadatak, ili je oporuka vezana za “namaz i za one koji su u vašem posjedu.”

I tog četvrtka, Resulullah, a.s., je neprekidno imamio u džematu i pored teške bolesti, sve do jacije. Posljednji namaz koji je klanjao u džematu je akšam. Učio je, po običaju, El-Murselat.⁷⁶⁷

Oko jacije mu se stanje pogoršalo, pa nije mogao izići u mesdžid. Aiša, r.a., kaže: “Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je upitao: ‘Da li su ljudi klanjali?’ Mi odgovorismo: ‘Ne, Allahov Poslaniče, tebe očekuju.’ On reče: ‘Dajte mi vodu i korito.’ Opra se i s mukom se diže, ali pade u nesvijest. Zatim se osvijesti i upita: ‘Da li su ljudi klanjali?’ Pa se dogodi i drugi i treći put kao i prvi put. Opra se, onesvijesti, htjede da ode, ali ne ode već posla po Ebu Bekra da on bude imam džematu na jaciji-namaz. U narednim danima Ebu Bekr je

⁷⁶⁶ Buharijev *Sabih*, 1/22, 429, 449, 2/637.

⁷⁶⁷ Bilježi Buhari od Ummu Fadl, *Poglavlje o Poslanikovoј bolesti*, 2/637.

imamio.”⁷⁶⁸ Klanjao je kao imam sedamnaest vaktova za života Resulullaha, a.s: od jacije u četvrtak do sabaha u ponedjeljak.⁷⁶⁹

Aiša, r.a., je pokušavala tri ili četiri puta nagovoriti Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, da promijeni imama, da svijet ne bi to uzeo za loš predznak.⁷⁷⁰ Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, to odbi i reče: “Zaista ste vi slične Jusufovim ženama društvu. Naredite Ebu Bekru neka bude imam ljudima.”⁷⁷¹

Tri dana pred preseljenje

Džabir kaže: “Čuo sam Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako tri dana pred smrt govori: ‘Nikako ne dozvolite da preselite drugačije nego s lijepim mišljenjem o Allahu.’”⁷⁷²

Dan ili dva dana pred preseljenje

U subotu ili nedjelju, Resulullah, a.s., osjeti poboljšanje, pa iziđe oslonjen na dva čovjeka da klanja podne-namaz. Ebu Bekr je imamio. Kad ugleda Resulullaha, a.s., htjede se izmaknuti da ga propusti. Resulullah, a.s., mu naišareti da se ne izmiče i reče: “Posadite me do njega.” Posadiše ga s Ebu Bekrove, r.a., lijeve strane. Ebu Bekr, r.a., je naglas ponavljaio Poslanikov tekbir, kako bi ostali čuli.⁷⁷³

Dan uoči preseljenja na Ahiret

U nedjelju, dan uoči preseljenja Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je oslobodio svoju poslugu i podijelio posljednjih šest ili sedam dinara koje je imao kod sebe.⁷⁷⁴ Muslimanima je poklonio svoje oruž-

⁷⁶⁸ Muttefek alejh; *Miškatul-mesabih*, 1/102.

⁷⁶⁹ Buhari s *Fethom*, 2/193, 681; Muslim, *Knjiga o namazu*, 1/315, 100, Ahmedov *Musned*, 6/229.

⁷⁷⁰ Buhari s *Fethom*, 7/747, 4445, Muslim, *Knjiga o namazu*, 1/313, 93, 94.

⁷⁷¹ Buharijev *Sabih*, 1/99.

⁷⁷² Ibn Sa'd, *Tabekat*, 2/255, *Musned* Ebu Davuda et-Tajalisija, str. 246, 1779; *Musned* Ebu Ja'le, 193, 2290.

⁷⁷³ Buharijev *Sabih* s *Fethom*, 2/195, 238, 239, 683, 712, 713.

⁷⁷⁴ Ibn Sa'd, *Tabekat*, 2/237. Predanja govore da je novac podijelio u ponedjeljak veče ili tokom dana, tj. zadnjeg dana svog života.

je. Aiša je te noći od komšinice posudila ulje za svjetiljku.⁷⁷⁵ Resulullahov oklop je bio založen kod jednog Jevreja za trideset mjernica pšenice.⁷⁷⁶

Posljednji dan života

Enes ibn Malik, r.a., pripovijeda: “Dok su muslimani u ponedjeljak ujutru klanjali sabah-namaz za Ebu Bekrom, Resulullah, a.s., ih je iznenadio. Odmakao je zavjesu sa vrata Aišine sobe i gledao ih. Džemat je klanjao u safovima. Nasmijao se. Ebu Bekr, r.a., se povukao u saf i ustupio mu mjesto, misleći da će pristupiti namazu.” Enes, r.a., kaže: “Muslimanima se pričinilo da su dovedeni u iskušenje u namazu zbog radosti prema Resulullahu, a.s. On im rukom dade znak da dovrše namaz. Zatim uđe u sobu i navuče zastor na vrata.”⁷⁷⁷

Poslije ovoga nije dočekao drugi namaski vakat. Oko deset sati prije podne, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, pozva Fatimu pa joj nešto šapnu i ona zaplaka. Zatim joj opet nešto šapnu, te je nasmijala. Aiša, r.a., kaže: “Upitasmu je šta joj je rekao, a ona reče: ‘Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, mi je saopćio da će preseliti na Ahiret, pa sam zaplakala. A zatim mi je saopćio da ću ja biti prva iz porodice koja će otići za njim, pa sam se od dragosti nasmijala.’”⁷⁷⁸ Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je obradovao Fatimu da je ona predstavница svih žena na oba svijeta.⁷⁷⁹

Fatima je vidjela šta se događa sa Resulullahom, sallallahu alejhi ve sellem, i koliko se muči zbog bolesti. Ona povika: “O žalosti moja, moj oče!” On joj reče: “Od danas tvoj otac neće imati bola.”⁷⁸⁰

⁷⁷⁵ Ibn Sa'd, *Tabekat*, 2/239.

⁷⁷⁶ Buharijev *Sabih*, 2067, 2096, 2200, 2251, 2252, 2386, 2509, 2513, 2916, 4167. Na kraju poglavlja o bitkama se navodi: Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, preselio je a oklop mu je bio u zalogu.“ Ahmed navodi i dodatak: „I nije ga imao čime otkupiti.“ (*Fethul-Bari*, 5/169)

⁷⁷⁷ Buharijev *Sabih s Fethul-Barijem*, 2/193, 680, 681, 754, 1205, 4448.

⁷⁷⁸ Buharijev *Sabih*, 2/638.

⁷⁷⁹ Iz nekih predanja se zaključuje da se ovaj dijalog nije vodio zadnjeg dana života, već zadnje sedmice. *Rahmetun lil-alemin*, 1/282.

⁷⁸⁰ Buharijev *Sabih*, 2/641.

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, pozva Hasana i Husejnu (svoje unuke) i poljubi ih. Oporučio je svako dobro prema njima. Pozvao je svoje žene, uputio im savjete i podsjetio ih na dužnosti.

Bol je bivala jača i žešća. Trag otrova koji je pojeo na Hajberu se ukaza i on reče: "Aiša, još osjećam bol i gorčinu onog jela koje sam jeo na Hajberu. Osjećam da mi puca žila kucavica od tog otrova."⁷⁸¹ Pokrio je lice krpom. Kada bi mu zasmetala, uklonio bi je. Tada je uputio posljednje oporuke: "Prokleo Allah jevreje i hrišćane! Grobove svojih poslanika su pretvorili u bogomolje." Upozoravao je na njihove postupke. "Ne mogu opstati dvije vjere u arapskoj zemlji."⁷⁸²

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je ostavio oporuku ljudima: "Namaz, namaz i ono što imate u svom posjedu." To je ponovio više puta.⁷⁸³

Preseljenje na Ahiret

Smrtni hropac je počeo. Aiša ga malo podiže i nasloni na sebe. Govorila je: "Od Allahovih blagodati prema meni je Resulullahovo, a.s., preseljenje na Ahiret u mojoj kući, u mom danu, na mojim grudima, uz moju dušu." U posljednjim trenucima ušao je Abdurahman, sin Ebu Bekra, r.a. U ruci je držao misvak, a ja sam držala oslonjenog Resulullaha, a.s. Primjetila sam da gleda u misvak, a volio je stalno prati zube. Rekoh: "Hoćeš li ga?" Naišareti glavom da hoće. Ja mu ga dodadoh, a on ga pritisnu po zubima. Ja povikah: "Da ga umekšam?" On naišareti glavom da to učinim. Ja ga omekšah, a on naredi njegovu upotrebu. U drugom predanju stoji da je misvakom iščetkao zube kao kad je najbolje mogao. Pred njim je bila zdjela s vodom. Ruke je kvasio u vodu, potirao se po licu i govorio: "La ilahe illallah, smrt ima agoniju."⁷⁸⁴

Kada je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, završio čišćenje zuba misvakom, podigao je ruku ili prst i uperio pogled u plafon. Aiša, r.a., je okrenula glavu prema njemu dok su njegove usne šap-

⁷⁸¹ Ibid., 2/637.

⁷⁸² Buharijev *Sabih s Fethul-Barijem*, 1/634, 435, 1330, 1390, 3453, 3454, 4441, 4443, 4444, 5815, 5816; Ibn Sa'd, *Tabekat*, 2/254.

⁷⁸³ Buharijev *Sabih*, 2/637.

⁷⁸⁴ Buharijev *Sabih*, *Poglavlje o Poslanikovoј bolesti*, 2/640.

tale: "Sa onima kojima si milost Svoju darovao, poslanicima, iskrenima, šehidima i dobrima. Gospodaru moj, oprosti mi i smiluj mi se, odvedi me u najuzvišenije društvo. Gospodaru moj, priključi me najuzvišenijem društvu."⁷⁸⁵

Posljednje riječi je ponovio tri puta. Ruka mu je klonula i preselio se kod najuzvišenijeg društva. "Mi pripadamo Allahu i njemu se vraćamo." Ovo se dogodilo u satima pred podne, u ponedjeljak 12. rebiul evvela 11. g.h. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je napunio šezdeset tri godine i četiri dana.

Ashabi u velikoj žalosti

Medinom je prostrujala strašna vijest. Pomračila je svjetlost i nebeske prostore Arabije. Enes, r.a., kaže: "Ne sjećam se da sam doživio ljepši, svjetliji i radosniji dan od onog kada je Resulullah, a.s., ušao u Medinu, i ne sjećam se ružnijeg, tamnijeg i tužnijeg dana od onoga u kome je preselio Resulullah, a.s."⁷⁸⁶

Kada je preselio, Fatima je rekla: "Oče, odazvao si se Gospodaru Koji te je pozvao. Oče, u Džennetil-Firdevs je tvoje boravište. Oče, Džibrilu ćemo se požaliti."⁷⁸⁷

Omerov, r.a., stav

Omer, r.a., je čuo vijest koja mu je pomutila razum. Reče: "Licemjeri misle da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, umro. Neka znaju da Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, nije umro. On je otišao kod svog Gospodara kao što je otišao Musa, sallallahu alejhi ve sellem, sin Imranov. Bio je odsutan iz svog naroda četrdeset dana, a onda se vratio među njih, iako je rečeno da je umro. I, tako mi Allaha, vratit će se i Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, pa će odsjeći ruke

⁷⁸⁵ Buharijev *Sahih*, *Poglavlje o Poslanikovoju bolesti*, *Poglavlje o posljednjim riječima* 2/638-641.

⁷⁸⁶ Prenosi Darimi; *Miškatul-mesabih*, 2/517. Enes, r.a., kaže: "Dan u kome je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ušao u Medinu obasjavao je sve u njoj, dok je dan u kome je Allahov Poslanik umro zatamnio sve u njoj. Nismo ni ruke otrešli nakon ukopa Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a naša srca su već bila drugačija."

⁷⁸⁷ Buharijev *Sahih*, *Poglavlje o Poslanikovoju bolesti*, 2/641.

i noge ljudima koji misle da je umro.”⁷⁸⁸

Ebu Bekrov, r.a., stav

Ebu Bekr se pomoli na konju dolazeći od svoje kuće na Es-Sunhu. Sjaha i uđe u mesdžid. Ni s kim nije govorio, dok nije ušao kod Aiše, r.a., i uputio se Resulullahu, a.s., koji je bio pokriven plaštom. On mu otkri lice, klonu preko njega, poljubi ga i zaplaka. Zatim reče: “Draži si mi od oca i majke. Allah neće dozvoliti da dva puta umreš. Smrt koju ti je Allah propisao, ti si dočekaao.” Potom iziđoše Ebu Bekr i Omer, r.a., da kažu svijetu. Ebu Bekr, r.a., reče: ‘Sjedi Omere.’, a Omer, r.a., odbi da sjedne. Ljudi priđoše Ebu Bekru, r.a., zaobilazeći Omera, r.a.

Ebu Bekr, r.a., reče: “Ko je od vas obožavao Muhammeda, a.s., Muhammed je mrtav, a ko obožava Allaha, neka zna, Allah je živ. On ne umire. Uzvišeni Allah kaže: *Muhammed je samo poslanik, a i prije njega je bilo poslanika. Ako bi on umro ili ubijen bio, zar biste se stopama svojim vratili? Onaj ko se stopama svojim vrati, neće Allahu nimalo nauditi, a Allah će zahvalne sigurno nagraditi.*” (Ali Imran, 144) Ibn Abbas, r.a., reče: “Tako mi Allaha, kao da ljudi nisu znali da je Allah objavio ovaj ajet, dok ga Ebu Bekr nije proučio. Ljudi počеше učiti ovaj ajet, pa nisi mogao nikoga vidjeti a da ga ne uči.” Ibn Musejjeb je rekao: „Omer, r.a., reče: ‘Tako mi Allaha, nakon što čuh ovaj ajet koji je Ebu Bekr proučio, sjedoh na zemlju jer mi noge otkazaše, a zatim padoh po zemlji. Shvatih da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, umro.’”⁷⁸⁹

Opremanje i ispraćaj časnog tijela u zemlju

Problem oko vlasti je iskrsnuo prije nego je Resulullahovo, a.s., tijelo opremljeno. Između muhadžira i ensarija je došlo do rasprave, diskusije, prepirke i zatezanja na Sekifi Benu Saide. Najzad se usaglasiše da halifa bude Ebu Bekr, r.a. U tome je prošao ostatak tog tužnog ponedjeljka. Pala je i noć, a ljudi su bili okupirani problemom vlasti. Sve do osvita utorka, Resulullahovo, a.s., mubarek tijelo je ležalo na postelji pokriveno plaštom. Porodica se zatvorila u kuću i ostala nasamo sa njim.

⁷⁸⁸ Ibn Hišam, 2/655.

⁷⁸⁹ Buharijev *Sabih*, 2/640, 641.

Resulullah je u utorak ogasuljen, a nisu mu skidali odjeću. Gasulili su ga El-Abbas i Alija, zatim dva Abbasova sina, Kusum i El-Fadil, pa Šukran, oslobođeni Resulullahov, a.s., rob kao i Usama ibn Zejd i Evs ibn Havli. El-Abbas, El-Fadl i Kusum su ga okretali, a Usama i Šukran polijevali vodu. Alija ga je gasulio a Evs ga je naslonio na svoje grudi.⁷⁹⁰

Tripot su ga oprali vodom i lotosom. Gasuljen je iz bunara zvanog Gars, koji je pripadao Sa'du ibn Hajsemi. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je pio s tog bunara na Kubau.⁷⁹¹

Poslije toga su mu obukli ćefine. Sastojali su se od tri dijela bijelog suhulijskog (jemenskog) pamučnog platna. Nije imao košulju, niti čalmu.⁷⁹² Umotali su ga u platno. Bilo je različitih prijedloga gdje da ga ukopaju. Ebu Bekr reče: "Čuo sam da je Resulullah, a.s., rekao: 'Nijedan poslanik nije zakopan nigdje drugo osim na mjestu gdje je umro.'" Ebu Talha diže Resulullahovu, sallallahu alejhi ve sellem, postelju na kojoj je preselio i iskopa kabur na tom mjestu. U Resulullahovu, sallallahu alejhi ve sellem, prostoriju je ulazilo po deset ljudi da klanjaju dženazu. Niko im nije bio imam. Prvo je porodica klanjala, pa muhadžiri, zatim ensarije. Žene su klanjale poslije muškaraca. Na kraju su klanjala djeca.⁷⁹³

Tako je protekao utorak. Kada je nastupila srijeda, Aiša, r.a., reče: "Nismo znali za Resulullahovo, sallallahu alejhi ve sellem, kopanje dok nismo čuli zvuk lopate uoči srijede." A u drugom predanju stoji: „U zadnjem dijelu noći uoči srijede.“⁷⁹⁴

⁷⁹⁰ Ibn Madža, 1/521.

⁷⁹¹ Ibn Sa'd, *Tabekat*, 2/277-281.

⁷⁹² Buharijev *Sahib*, *Dženaze*, *Poglavlje o bijelom platnu ćefina*; *Fethul-Bari*, 3/162, 167, 168, 1264, 1271, 1272, 1273, 1387; Muslimov *Sahib*, *Dženaze*, 463, *Poglavlje o ćefinima*, h.45.

⁷⁹³ Imam Malik, *Muvetta*, *Knjiga o dženazama*, *Poglavlje o ukopu mejita*, 1/231; Ibn Sa'd, *Tabekat*, 2/288-292.

⁷⁹⁴ Imam Ahmed, *Musned*, 6/62,274. Više o *Poslanikovom preseljenju*: Buharijev *Sahib*, *Poglavlje o Poslanikovoju bolesti i naredna poglavlja*; s Fethom; Muslimov *Sahib*; *Miškatul-mesabih*, *Poglavlje o poslanikovom preseljenju*; Ibn Hišam, 2/649-665; *Telkib fuhum ehlil-eser*, str 38-39; *Rahmetun lil-alemin*, 1/277-286. Prema posljednjem izvoru su precizirani navedeni momenti.

RESULLAHOVA PORODICA

1. Resullahovu, a.s., porodicu u Mekki, prije Hidžre činili su on i njegova žena Hatidža, r.a., Huvejlidova kćerka. Oženio ju je sa svojih dvadeset pet godina, a ona je imala četrdeset. Hatidža, r.a., je bila prva Resullahova, a.s., žena. Za njenog života nije se ženio drugom. Sa njom je izrodio sinove i kćeri. Od sinova nije nijedan ostao živ. Kćerke su mu bile: Zejneba, Rukajja, Ummu Kulsum i Fatima.

Zejnebu je udao prije hidžre sa Ebul-Asa ibn er-Rebia, tetkinog sina (očeve sestre). Rukajju i Ummu Kulsum je udao za Osmana ibn Affana, r.a., prvo jednu, pa poslije njene smrti drugu. Fatimu je udao za Aliju ibn Ebu Taliba u vrijeme između Bitke na Bedru i Bitke na Uhudu. Fatima mu je rodila dva unuka: Hasana i Husejnu i dvije unuke: Zejnebu i Ummu Kulsumu. Poznato je da je Resullah, sallallahu alejhi ve sellem, imao privilegiju nad ostalim muslimanima u pogledu broja zakonitih žena, više od četiri, zbog mnogobrojnih razloga. Resullah, a.s., je sklopio brak sa trinaest žena. Dvije su umrle za njegovog života, a devet je ostalo živih iza njega. Umrle su Hatidža, r.a., i "Majka siromaha" – Zejneb bint Huzejma. Sa dvije žene nije stupio nikako u bračnu vezu. Evo imena njegovih žena i nešto o njima:

2. Sevda, Zem'anova kćerka, koju je Resullah, a.s., oženio u ševalu, desete godine poslanstva, a samo nekoliko dana nakon Hatidžine, r.a., smrti. Prije Resullaha, sallallahu alejhi ve sellem, Sevda je bila udata za svoga amidžića, izvjesnog Es-Sekrana ibn Amra, koji je umro. Umrle je u Medini u ševalu 54. h.g.

3. Aiša, Ebu Bekrova kćerka, koju je vjenčao u ševalu, jedanaeste godine poslanstva, ili godinu dana nakon Sevde, a dvije godine i pet mjeseci prije Hidžre. Vjenčao ju je kao djevojčicu od šest godina. S njom je stupio u brak u ševalu, sedam mjeseci nakon Hidžre, u Medini. Aiša je jedina bila djevica od svih njegovih žena. Ona je Resullahu, a.s., bila najdraže biće. Bila je najučenija žena fikha (šerijatskih

propisa) i, uopće, najobrazovanija muslimanka. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ju je posebno cijenio. Preselila je 17. ramazana 57. ili 58. h.g. i ukopana je u Bekiji.

4. Hafsa, Omer ibn el-Hattabova kći. Muž joj je bio Hunejs ibn Huzafe es-Sehmi. Ostala je udovica između Bitke na Bedru i Bitke na Uhudu. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ju je oženio treće godine po Hidžri. Preselila je u ša'banu 45. h.g. u Medini u 60. godini. Ukopana je u Bekiji.

5. Zejneb, Huzejmeva kći iz plemena Benu Hilal ibn Amir ibn Sa'saa. Imala je nadimak „Majka siromaha“, zbog milosti i nježnosti prema njima. Bila je udata za Abdullaha ibn Džahša, koji je pao kao šehid na Uhudu. Resulullah, a.s., ju je oženio četvrte godine po Hidžri. Umrla je oko tri mjeseca poslije udaje za Resulullaha, a.s. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, joj je klanjao džhenazu, nakon čega je ukopana u Bekiji.

6. Ummu Selema, Hind, kćerka Ebu Umejje. Bila je udata za Ebu Selema i imala je djecu sa njim. On je umro u džumadel-ahiru, četvrte godine po Hidžri, a Resulullah, a.s., ju je oženio u ševvalu iste godine. Bila je jedna od najučćenijih i najinteligentnijih žena. Preselila je 59. ili 62. h.g. Ukopana je u Bekiji. Živjela je 84 godine.

7. Zejneb, kći Džahša ibn Rebaba iz plemena Benu Esed ibn Huzejma. Ona je kći Resulullahove, a.s., tetke, očeve sestre. Bila je udata za Zejda ibn Harisa, kog je Resulullah, a.s., posinio. Zejd se od nje rastavio, a Allah, dž.š., je objavio ajet u kome se obraća Resulullahu, a.s.: *I pošto je Zejd s njom živio i od nje se razveo, Mi smo je za tebe udali kako se vjernici ne bi ustručavali više da se žene ženama posinaka svojih kad se oni od njih razvedu – kako Allah odredi, onako treba da bude.* (El-Ahzab, 37) U vezi sa ovom ženidbom je objavljeno više ajeta u suri El-Ahzab u kojima je objašnjena problematika posinka. O tome će biti još riječi. Resulullah, a.s., je oženio Zejneb u mjesecu zul-kadeu, četvrte ili pete godine po Hidžri. Bila je najpobožnija i najdarežljivija žena. Umrla je 20. h.g. u 53. godini života. Bila je prva Poslanikova žena koja je umrla nakon njegove smrti. Džhenazu joj je klanjao Omer ibn Hattab. Pokopana je u Bekiji.

8. Džuvejrija, kći poglavara plemena Benul-Mustalak od Huzaa el-Harisa. Bila je među zarobljenicama Benu Mustalaka. Došla je u

dio s plijenom Sabitu ibn Kajsu ibn Šemmasu. Ona je tražila da je oslobode. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je oslobodio i oženio u ša'banu, pete ili šeste godine po Hidžri. Muslimani su tada oslobodili sto ljudi iz Benu Mustalaka. Prozvali su ih Poslanikovom tazbinom. Ona je bila najberičetnija žena svom narodu. Umrkla je u rebiul-evvelu 56. ili 55. h.g. u 65. godini života.

9. Ummu Habiba Remlja, Ebu Sufjanova kći, koja je bila udata za Ubejdullaha ibn Džahša. Rodila mu je kćerku Habibu, po kojoj su je prozvali Habibina majka. S njim se iselila u Abesiniju. Ubejdullah se odmetnuo od islama i primio hrišćanstvo. U Abesiniji je umro. Ummu Habiba je ostala u islamu kao muhadžirka u Abesiniji. Kada je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, poslao Amra ibn Umejjea ed-Damrija kod Negusa s pismom da primi islam, u muharremu, sedme godine po Hidžri, Amr je zaprosio Ummu Habibu za Resulullaha, a.s. Poslao mu je u Medinu po Šurahbilu ibn Hasne i Resulullah, a.s., ju je oženio. Sastao se s njome po povratku s Hajbera. Preselila je na Ahiret 42, 44. ili 50. h.g.

10. Safijja, kći Hujejja ibn Ahtaba, Jevrejka iz plemena Benu en-Nadir. Ova Israelićanka je bila među robljem Hajbera. Resulullah, a.s., ju je odabrao za sebe, oslobodio je ropstva, predočio joj je islam te ona prihvati, i oženio nakon zauzimanja Hajbera, sedme godine po Hidžri. S njom se sastao u mjestu Sedd Sahba, 12 milja udaljenom od Hajbera, na putu ka Medini. Umrkla je 50, 52. ili 36. h.g. Ukopana je u Bekiji.

11. Mejmuna, kći El-Harisa, sestra Ummul-Fadli, Lubab, El-Harisa. Oženio ju je u zul-kadeu, sedme godine po Hidžri, u vrijeme naknadne umre, nakon što je obavio umru.

S njom se sastao u mjestu Serif, 9 milja udaljenom od Mekke. Umrkla je u Serifu, 61, 63. ili 38. h.g., gdje je i pokopana. Ne zna se mjesto njenog mezara.

Ovo su jedanaest žena koje je Resulullah, a.s., oženio i sa njima imao bračni odnos. Dvije su umrle za njegova života: Hadidža i Zejneb, Sirotinjska majka. Devet žena je ostalo živih nakon Resulullahovog, sallallahu alejhi ve sellem, preseljenja na Ahiret. Dvije žene sa kojima nije stupio u bračni život su iz dva različita plemena. Jedna je iz Benu Kilaba, a druga iz Benu Kinde. Džuvejnija je porijeklom

od Benu Kinde. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je imao i dvije robinje. Jedna je bila Marija Koptkinja, koju je dobio na dar od Mukavkisa. Ona mu je rodila sina Ibrahima, koji je umro u Medini kao dijete, 28. ili 29. ševvala, 10. h.g., odnosno 27. januara 632. godine, za života Resulullaha, a.s. Druga robinja je Rejhana, kćerka Zejda en-Nadarijja ili El-Kurejzija. Bila je u roblju Benu Kurejza. Resulullah, a.s., ju je izabrao za sebe. Neki kažu da ju je Resulullah, a.s., oslobodio i oženio. Prvo mišljenje Ibn Kajjim smatra ispravnijim. Ebu Ubejde je ovim dvjema robinjama dodao još dvije druge. Jedna je Džemila. Nju je dobio među ratnim zarobljenicima. Drugu robinju mu je poklonila Zejneb, Džahšova kći.⁷⁹⁵

Ko malo bolje prouči Resulullahov, sallallahu alejhi ve sellem, život znat će vrlo dobro da je Resulullahova, sallallahu alejhi ve sellem, ženidba sa ovoliko žena pred kraj života, skoro tridesetak godina nakon mladosti i snage, imala dublji smisao od fizičkog zadovoljenja. Resulullah, a.s., je u jeku mladosti imao samo Hatidžu i Sevd, a Hadidža je bila skoro starica. Mnogi će shvatiti da je ovoliko žena Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, bilo potrebno zato što je imao takvu snagu koju je mogao obuzdati samo uz ovoliki broj žena. Ne, to ni u kom slučaju nije tačno! Postojali su drugi ciljevi, mnogo plemenitiji i veličanstveniji od onih koji se postižu općenito ženidbom. Resulullahovo, sallallahu alejhi ve sellem, opredjeljenje da učvrsti prijateljstvo sa Ebu Bekrom, Omerom i Alijom ostvareno je jakim ženidbenim vezama Aišom i Hafsom, a uz Aliju, udajom kćerke Fatime. Osmanovo prijateljstvo vezao je za sebe udajom svojih kćeri Rukajje i Ummu Kulsume. Resulullah, a.s., i ova četverica su predstavljali stub i oslonac svih muslimana, poput pet vaktova namaza koji su stub vjere.

Resulullah, a.s., je dobro poznao kroz šta su sve prošli ovi ljudi s njim žrtvujući se za islam. Allah, dž.š., je htio da su svi ovi velikani sretno prebrodili sve nedaće, sva iznenađenja, tegobe i žrtve bez velikih posljedica. U dobre arapske običaje spadalo je poštivanje tazbinstva. Tast je predstavljao vrata preko kojih su se zbližavale porodice različitog porijekla i različitih plemena. Sramota je bila ne poštivati tasta, njegovu porodicu i rodbinu. Stoga je Resulullah, sallallahu alej-

⁷⁹⁵ *Zadul-mead*, 1/29.

hi ve sellem, putem višeženstva želio da razbije bedeme neprijateljstva između plemena, a radi islama. Želio je da potre mržnju među njima.

Ummu Seleme je bila iz Benu Mahzuma. To je bila veza sa Ebu Džehlom i Halidom ibn el-Velidom. Kada ju je Resulullah, a.s., oženio, Halid više nije imao neprijateljski stav prema muslimanima. Naprotiv, za vrlo kratko vrijeme svojevoljno je primio islam. Tako ni Ebu Sufjan više nije pokretao nikakvo neprijateljstvo protiv Resullaha, sallallahu alejhi ve sellem, poslije udaje njegove kćerke za Resullaha, a.s. Plemena Benu Mustalak i Benu Nadir nisu preduzimala nikakve provokacije i neprijateljstvo nakon što je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, oženio Džuvejriju i Safiju. Naprotiv, Džuvejrija je udajom u svoje pleme unijela radost i blagostanje. Ashabi su nakon njene udaje oslobodili zarobljenike iz oko sto kuća. Tad su rekli: "To je Resulullahova, a.s., tazbina."

Niko, dakle, ne može poreći koliko su ove ženidbene veze pomogle sređivanju stanja. Imale su velikog utjecaja na ljude. Najveličanstvenije od svega toga je da je Resullahu, a.s., bilo naredeno da obrazuje i odgaja narod koji nije ništa znao o kulturi, civilizaciji, prosvjeti, odgoju, o osnovama i normama izgradnje društva i njegovog uzdizanja. Temelji na kojima je građeno islamsko društvo muškarcima nije dozvoljavalo da se miješaju sa nepoznatim ženama. Stoga nije bilo moguće njihovo obrazovanje s uvažavanjem ovih temelja, iako potreba za njihovim obrazovanjem nije bila ništa manja od potrebe muškarca. Naprotiv, bila je veća i jača. Stoga Resulullah, a.s., nije imao drugog izlaza, već da izabere žene različitih sposobnosti, mogućnosti i sklonosti, da ih odgoji, obrazuje, podučiti islamu i islamskim propisima, kako bi mogle pristupiti odgoju i beduinki i građanki, starih i mladih, i time prenesu emanet da've – islamskog misionarstva i obrazovanja ženskog svijeta. Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, žene – Majke vjernika, imale su veliku ulogu u prenošenju porodičnog stanja, običaja i Resulullahovog, sallallahu alejhi ve sellem, ponašanja svijetu, posebno one koje su dugo živjele uz njega, kao Aiša, r.a. Ona je prenijela mnogo njegovih riječi i opisala mnogo njegovih djela.

Bio je i jedan brak kojim je trebalo dokinuti predislamski običaj u vezi sa posinkom. Posinak je u predislamsko doba imao sva prava

i zakonitosti kao rođeni sin. Ovaj događaj je imao velike posljedice, jer nije bilo lahko pobrisati nešto što je u srcima bilo ukorijenjeno. Pravo posinka se sukobljavalo sa pravilima koja je islam utemeljio u bračnom pravu – ženidbi i razvodu, nasljedstvu i ostalom šerijatskom pravu. Zbog brisanja tog predislamskog pravila, Allah, dž.š., je naredio Resulullahu, sallallahu alejhi ve sellem, da oženi kćerku svoje tetke, očeve sestre, Zejneb, Džahšievu kćer, Zejdovu ženu. Njih dvoje se nisu slagali, pa je Zejd želio da se razvedu u vrijeme kada su udružena arapska plemena ratovala protiv Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, i muslimana. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, se bojao propagande licemjera, mnogobožaca i jevreja, te posljedica koje bi kod muslimana i slabih vjernika izazvala ta propaganda, pa je priželjkivao da se Zejd i Zejneba ne razvede, zbog iskušenja u koja bi mogao pasti.

Ovakva nedoumica se nije slagala sa Resulullahovom, sallallahu alejhi ve sellem, misijom koju je obavljao, pa ga je Allah, dž.š., ukorio zbog toga: *A kad ti reče onome kome je Allah milost darovao, a kome si i ti dobro učinio: „Zadrži ženu svoju i boj se Allaha!“ – u sebi si skrivao ono što će Allah objelodaniti i ljudi si se bojao, a preče je da se Allaha bojiš...* (El-Ahzab, 37) Zejd je na kraju dao razvod Zejnebi. Resulullah, a.s., je oženio na dan kada je određeno opsjedanje Benu Kurejze, a nakon postbračnog perioda sa Zejdom.

Allah je Resulullahu, a.s., naredio ovaj brak i on nije imao pravo izbora, niti drugog izlaza. Allah kaže: *I pošto je Zejd s njom živio, i od nje se razveo, Mi smo je za tebe udali kako se vjernici ne bi ustručavali više da se žene ženama posinaka svojih, kad se oni od njih razvedu – kako Allah odredi, onako treba da bude.* (El-Ahzab, 37) To je bilo radi poništavanja pravila o posinovljavanju, kako djelom, tako i riječima: *Zovite ih po očevima njihovim, to je kod Allaha ispravnije.* (El-Ahzab, 5) *Muhammed nije roditelj ni jednom od vaših ljudi, nego je Allahov poslanik i posljednji vjerovjesnik – a Allah sve dobro zna.* (El-Ahzab, 40)

Mnogo je loših običaja koji se ne mogu srušiti samo riječima, ili ispraviti samo govorom. Neophodno ih je prikazati sprovedene u praksi, na primjeru uzorne ličnosti. To objašnjava događaj koji se desio muslimanima na umri, poslije hudejbijskog primirja. Bilo je muslimana koje je Urva ibn Mes'ud es-Sekafi znao, da im je svaki Resu-

lullahov, sallallahu alejhi ve sellem, gest bio iznad njih samih. Tako, na primjer, gotovo bi se pobili oko polijevanja Resulullahu, a.s., kuda bi uzimao abdest u natjecanju ko će mu više ugoditi. Utrkivali su se u davanju prisege na vjernost do smrti, a kada im je nakon primirja naredio da ustanu i prikolju kurbane, niko nije htio da ga poslušaju, pa ga je uzelo očaj i nelagodnost. Ali, kada mu je Ummu Selema predložila da on to prvo učini i da o tome ne razgovara ni s kim, a on tako i učinio, pohitaše ashabi, utrkujući se da učine isto što i on. Svi pristupiše žrtvovanju kurbana slijedeći Resulullaha, a.s.

To nam govori da je praktična primjena jednog propisa bila daleko efikasnija od same naredbe riječima. Ženidba sa Zejnebom je u svakom pogledu pomogla licemjerima i zlobnicima da izazovu kod nejakih muslimana tračeve, govorkanja i sumnje, pogotovu što je Zejneba bila Resulullahova, a.s., peta žena. Muslimani do tada nisu znali za više od četiri žene u islamu, a pogotovo ne sa ženom od posinka. Tada su prvi put saznali da je Allah, dž.š., izuzeo Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, od šerijatskog pravila vezanog za četiri žene, što nije više nikom od muslimana dozvolio, i to zbog ciljeva o kojima smo pisali. Vrijedno je spomenuti da se Resulullahova, sallallahu alejhi ve sellem, rodbina s velikim poštovanjem ophodila prema njegovim ženama. Cijenili su ih, bili uljudni prema njima i voljeli ih kao svoje majke. One su, također, uživale veliki ugled, čast, bile ponosne i strpljive. Bile su poslušne i uvažavale jedna drugoj bračna prava prema Resulullahu, a.s. Nisu se svađale i nisu imale prohtjeva. Bile su zadovoljne, iako im je život bio veoma težak i mukotrpan.

Enes, r.a., kaže: “Ne znam da je Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ikada u životu vidio mehku i frišku pogaču ili somun, a ni čitavu pečenu ovcu.”⁷⁹⁶ Aiša, r.a., je rekla: “U Resulullahovoj, sallallahu alejhi ve sellem, kući se vatra rijetko palila, prošla bi i dva mjeseca, a vatra se ne bi zapalila.” Urve ju je upitao: “A čime vas je hranio?” Odgovorila je: “Datulama i vodom.”⁷⁹⁷ Sličnih stvari je bilo mnogo u njegovom mubarek životu. I pored teškog života, Resulullah, a.s., nije imao prigovor od svojih žena, osim jedanput. Taj događaj je bio uzrok objavi dotičnog propisa: *O Vjerovjesniče, reci ženama svojim:*

⁷⁹⁶ Buharijev *Sabih*, 2/956.

⁷⁹⁷ Ibid.

„Ako želite život na ovom svijetu i njegov sjaj, onda se odlučite, dat ću vam pristojnu opremu i lijepo ću vas otpustiti. A ako želite Allaha, i Poslanika Njegova, i Onaj svijet – pa, Allah je, doista, onima među vama koje čine dobra djela pripremio nagradu veliku.“ (El-Ahzab, 28-29)

Njihova je čast i milost bila da su direktno bile vezane za Allaha, dž.š., i Njegovog Poslanika, a.s. Nijedna nije poželjela izabrati dunjaluk, nijedna nije napravila nikakvo sramno djelo koje bi im okaljalo čast, ugled i renome koji su uživale. Možda je bilo nekih sitnih ljudskih propusta, zbog kojih bi ih Allah, dž.š., samo ukorio i one bi se popravile. Takav primjer je naveden u suri Et-Tahrim, gdje Allah, dž.š., kaže: *O Vjerovjesniče, zašto sebi uskraćuješ ono što ti je Allah dozvolio – u nastojanju da žene svoje zadovoljiš? A Allah prašta i samilostan je...* pa do kraja petog ajeta.

Naposlijetku, smatram da nema potrebe istraživati predmet poligamije u islamu koja je svedena u okvire šerijatske zakonitosti. Ko imalo razmotri život na Zapadu, posebno u Evropi, iz koje i stižu najveći prigovori i nijekanje ove činjenice, dovoljno je pogledati njihov nezakoniti način života, pun bluda, kriminala i odvratnosti, i problema koje imaju sa tim. Dovoljno bi im bilo da uvažavaju islamski stav po tom pitanju bez ispitivanja i dokazivanja, jer život muslimana je najbolji svjedok o pravičnosti ovog pravila, a to je, uistinu, Allahova, dž.š., pouka dalekovidnim.

RESULLAHOVA SVOJSTVA I ETIKA

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je odlikovan savršenim normama etike koje se ne mogu opisati riječima. Na to ukazuje njegov upliv na ljude čija su srca hrlila njegovom poštivanju i uvažavanju. Hrlili su njegovom druženju i veličanju, kako se ne pamti za čovjeka na ovom svijetu. Oni koji su živjeli u Resulallahovo, a.s., vrijeme zavoljeli su ga do granica zanesenosti. I nisu ni prezali da polome svoje vratove, a da njemu ni nokat ne fali. Također, su ga zavoljeli zbog savršenosti koju nije imalo nijedno ljudsko biće. Evo nekoliko predanja koja govore o unikatnosti Resulallahovog, sallallahu alejhi ve sellem, savršenstva kao čovjeka.

Ljepota etike

Ummu Ma'bed el-Huzaija, opisujući Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, kada je prošao pokraj njenog šatora u vrijeme Hidžre, svoje mužu kaže: "Bio je svijetlog lica i lijepe čudi; nije bio suhonjav i mršav. Crnilo i bjelina njegovih očiju bili su vidno odvojeni. Njegova kosa, trepavice i brkovi bili su gusti, a glas dubok. Kada bi šutio, bio je ozbiljan i dostojanstven, a kada bi pričao, bio bi impozantan; ulivao je duboko poštovanje. Kada se posmatra iz daljine, izgledao je najljepši i najprijatniji od svih drugih, a kada se posmatrao izbliza, imao je lijep i ugodan izgled. Pričao je veoma prijatno. Bio je srednjeg rasta, nije bio ni nizak ni visok. Među trima osobama djelovao je najljepše i najuvaženiije. Kada je bio među ashabima, uvijek su ga slušali. Kada bi nešto zahtijevao, zahtjev bi odmah bio izvršen. Njegov govor je bio čvrst i odlučan. Nije se mrštio niti je ikoga potcjenjivao."⁷⁹⁸

Kad bi Alija opisivao Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, re-

⁷⁹⁸ *Zadul-mead*, 2/54.

kao bi: „Bio je srednjeg rasta, ni previsok ni prenizak. Kosa mu ne bijaše ni previše kovrdžava a ni previše ispravljena. Nije bio ni previše gojazan, a ni previše mršav. Lice mu bijaše okruglo, bijelo i rumeno. Oči su mu bile crne. Imao je dugačke trepavice. Bio je širokih ramena i krupnih kostiju. Po tijelu nije imao dlaka, osim na prsima. Bio je grubih šaka i stopala. Kada bi išao, išao bi žustro kao da silazi niz strminu. Kad bi se okretao, to bi činio cijelim tijelom. Među plećima je imao pečat poslanstva kog su imali svi vjerovjesnici. Bio je najplemenitiji i najiskreniji čovjek, blag i plemenit u komunikaciji. Ko god bi ga prvi put vidio, osjećao bi poštovanje prema njemu, a ko god bi se sa njim družio i bolje ga upoznao, zavolio bi ga. Ja ni prije, a ni poslije njemu sličnog nisam vidio.”⁷⁹⁹

U Alijinom drugom predanju stoji: “Imao je krupnu glavu i krupne kosti. Kretao bi se kao da silazi nizbrdo.”⁸⁰⁰ Džabir ibn Semura kaže: “Imao je lijepa usta, krupne oči. Nije bio debeo.”⁸⁰¹ Ebu Tufejl je rekao: “Bio je bijel, srednje zaobljenog vedrog lica.”⁸⁰² Enes ibn Malik, r.a., je rekao: “Bio je širokih dlanova. Imao je svjež ten, ni bijel ni taman, crnu kosu, a možda samo dvadesetak bijelih dlaka u glavi i u bradi.”⁸⁰³

Enes, r.a., dodaje: “Imao je malo prosijedih dlaka na glavi i na sljepoočnicama,” a u drugom predanju stoji: “Na glavi je imao malo prorijeđenu kosu.” Ebu Džuhejfe je rekao: “Vidio sam malo bjelila (sijedih) ispod donje usne, mali sijedi čuperak.”⁸⁰⁴ Abdullah ibn Busr je rekao: “Ispod usne je imao mali bijeli pramen.”⁸⁰⁵ El-Bera kaže: “Bio je srednjeg rasta, širokih ramena. Imao je kosu koja je dosegala do resice uha. Vidio sam ga u crvenom ogrtaču. Nisam nikad vidio ljepšeg od njega.”⁸⁰⁶ “Ranije je nosio raspuštenu kosu jer je volio da

⁷⁹⁹ Ibn Hišam, 1/401, 402; Tirmizijev *Džami*’ s komentarom *Tuhfetul-ahvezi*, 4/303.

⁸⁰⁰ Tirmizijev *Džami*’ s komentarom *Tuhfetul-ahvezi*, 2/258.

⁸⁰¹ Muslimov *Sahih*, 2/258.

⁸⁰² Ibid.

⁸⁰³ Buharijev *Sahih*, 1/502.

⁸⁰⁴ Buharijev *Sahih*, 1/501, 502.

⁸⁰⁵ Ibid, 1/502.

⁸⁰⁶ Ibid.

oponaša ranije poslanike, a zatim je skupljao na glavi.” El-Bera je rekao: “Imao je najljepše lice i najljepše vladanje.”⁸⁰⁷ Upitan je: “Da li je Resulullah, a.s., imao lice kao sablja (sjajno)?” Odgovorio je: “Ne, već kao mjesec.” A u drugoj verziji stoji: “Imao je zaobljeno lice.”⁸⁰⁸ Rebia, Muavvizova kći je rekla: “Da si ga vidio, vidio bi da je kao sunce kad se pojavi.”⁸⁰⁹

Džabir ibn Semure, r.a., je rekao: “Gledao sam ga u noći punog mjeseca. Gledao sam u Resulullaha, a.s., pa u mjesec. Resulullah je bio u crvenom ogrtaču. Zaključio sam da je za mene Resulullah, a.s., bio ljepši od mjeseca.”⁸¹⁰

Ebu Hurejre, r.a., navodi: “Nisam nikad ništa ljepše u životu vidio od Resulullaha, a.s. Kao da Sunce plovi njegovim licem. Nisam nikoga vidio da može brže ići od Resulullaha, a.s. Kao da zemlja juri ispod njega. Umorimo se da ga stignemo, a on je bio odmoran.”⁸¹¹

Ka’b ibn Malik kaže: “Kada bi se obradovao, lice bi mu zasvijetlilo, kao da je komad mjeseca.”⁸¹²

Jedanput se oznojio dok je kod Aiše, r.a., čistio obuću, a ona je nešto prela. Pogledala je Poslanika, pa su je zadivile crte njegovog lica. Reče: “Tako mi Allaha, kada bi te vidio Ebu Kebir el-Huzeli, samo bi o tebi pjevao:

*Crte njegovog lica blješte
Poput munje na jasnom nebu.*⁸¹³

I Ebu Bekr je, također, pjevao o ljepoti Resulullahovog, sallallahu alejhi ve sellem, lica:

*Povjerljivi, Odabrani, poziva dobru.
Poput mjesječevog sjaja okruženog tminom.*⁸¹⁴

⁸⁰⁷ Ibid.

⁸⁰⁸ Buharijev *Sahib*, 1502; Muslimov *Sahih*, 2/259.

⁸⁰⁹ Darimi; *Miškatal-mesabih*, 2/517.

⁸¹⁰ Tirmizi, *Šemail*, str. 2; Darimi; *Miškatal-mesabih*, 2/517.

⁸¹¹ Tirmizijev *Džami* s komentarom *Tuhfetul-abvezi*, 4/306; *Miškatal-mesabih*, 2/518.

⁸¹² Buharijev *Sahib*, 1/502.

⁸¹³ Ibn Asakir, *Tehzib Tarih Dimask*, 1/325.

⁸¹⁴ *Hulasatus-sijer*, str. 30.

Omer, r.a., je o Resulullahovoj, a.s., ljepoti citirao Zuhejrov stih, koji je izrekao opisujući Herima ibn Sinana:

*Kada bi bio nešto drugo osim ljudskog bića,
Bio bi svjetlo u noći punog mjeseca.*

“Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je bio lijep poput ljepote o kojoj pjeva ovaj pjesnik.”⁸¹⁵

Kada bi se Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, naljutio, lice bi mu pocrvenilo, kao da mu je nar istisnut na obraze.⁸¹⁶

Džabir ibn Semure kaže: “Noge su mu bile u skladu sa ostalim dijelovima tijela. Samo bi se osmjehivao. Kad bih ga pogledao, rekao bih: “Surmedanske oči, ali bez surme.”⁸¹⁷

Omer ibn Hattab kaže: „Imao je najljepši osmeh.”⁸¹⁸ Ibn Abbas veli: “Imao je razmaknute prednje zube. Kada bi govorio, zubi su mu blještali kao niška bisera.”⁸¹⁹

Vrat mu je bio kao preslikan sa umjetničke slike. Imao je duge i povijene trepavice, gustu bradu, široko čelo, duge i spojene obrve, povijen i kukast nos u hrskavici, glatko lice. Od grudne kosti do pupka je imao tanku maljavu liniju. Osim te crte, drugih malja nije imao ni na prsima ni po trbuhu. Bio je širokih grudi, jakih nadlaktica, dugih podlaktica, plećat, blago uvijene kose. Imao je dugačak, lagan, polukružan korak.”⁸²⁰

Enes, r.a., kaže: “Nikada nisam dotakao ni svilu ni kadifu mekšu od Resulullahove ruke. Nikada nisam osjetio miris znoja, niti kakvog zadaha.” A u drugoj verziji stoji: “Ni amber ni misk nisu bolje mirisali od mirisa Resulullahove, a.s., kože.”⁸²¹ Ebu Džuhejfe kaže:

⁸¹⁵ Ibid.

⁸¹⁶ *Miškatul-mesabih*, 1/22; Tirmizi, *Poglavolja o sudbini, Poglavlje o zabrani rasprave o sudbini*, 2/35.

⁸¹⁷ Tirmizijev *Ḍžami* s komentarom *Tuhfetul-abvezi*.

⁸¹⁸ Muslimov *Sabih*, *Knjiga o razvodu braka, Poglavlje o ilau*, 3/1107, h. 1479.

⁸¹⁹ Bilježi Darimi; *Miškatul-mesabih*, 518.

⁸²⁰ *Hulasatus-sijer*, str. 19,20.

⁸²¹ Buharijev *Sabih*, 1/503; Muslimov *Sabih*, 2/257.

“Uzeo sam njegovu ruku i stavio je sebi na lice. Bila je hladnija od snijega, a mirisnija od miska.”⁸²² Džabir ibn Semure priča da je dok je bio dječak Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, pomilovao njegovo lice, a ruka mu je mirisala kao da ju je izvadio iz posude u kojoj se čuva miris.”⁸²³

Enes, r.a., priča: “Kapi znoja su mu bile kao biser.”, a Ummu Seleme je rekla: “Mirisao je bolje nego ikakav miris.”⁸²⁴

Džabir pripovijeda: “Nije mogao proći jednim putem, a da onaj ko poslije njega naiđe ne osjeti miris koji je ostajao iza njega. Po tome bi ga prepoznao. Imao je poseban ugodan miris u znoju (fluida).”⁸²⁵

Između plečki je imao poslanički biljeg – pečat, u veličini golubijeg jajeta, boje tijela. Bio je bliže lijevoj plečnoj kosti, poput malo veće leblebije.”⁸²⁶

Resulullahova, sallallahu alejhi ve sellem, zrelost i plemenita svojstva

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, se odlikovao čistim arapskim lijepim izražavanjem. Govor mu je odisao rječitošću. U tome je bio nenadmašan. Sposobnost koja se ne da poreći. Ta tečnost govora bila je Allahov dar: čistoća jezika, razboritost riječi, jasno značenje. Neopširan i koncizan. Isticao se originalnom mudrošću. Poznao je arapske dijalekte. Svakom plemenu bi se obraćao na njegovom jeziku. Raspravljao bi s njima na njihovom jeziku. Posjedovao je snagu i širinu beduinske rječitosti i oštrinu jezika, stil i metod gradskog izraza u načinu ophođenja sa ljudima te klase.

Najljepše što je imao bila je nadarenost od Allaha, dž.š., da primi Objavu i umijeće da je prenese ljudima. Bio je blag i tolerantan, sklon oprost. Strpljiv pri nedaćama. Posjedovao je svojstva u kojima ga je Allah, dž.š., darivao. Nije bilo plemenitih ljudi a da su bili bez posrta-ja, i to im se upamtilo. Sve nedaće i problemi na koje je nailazio, kod

⁸²² Buharijev *Sahih*, 1/502.

⁸²³ Muslimov *Sahih*, 2/256.

⁸²⁴ Ibid.

⁸²⁵ Darimi; *Miškatul-mesabih*, 2/517.

⁸²⁶ Muslimov *Sahih*, 2/259,260.

njega su pojačavali osobinu strpljivosti. Prema neotesanom neznanici, Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je bio obazriv. Aiša, r.a., kaže: "Kada bi se Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, našao u dilemi između dvije stvari, ili dva problema, izabrao bi uvijek lakši put rješavanja, ako nije grijeh, a ako je grijeh, bio je prvi koji bi to osudio."⁸²⁷

Nikada se nije nikome svetio zbog sebe lično. Osveta bi dolazila zbog zloupotrebe Allahovih svetinja, isključivao radi Allaha, dž.š. Rijetko kada se ljutio, a vrlo brzo se mirio. Bio je darežljiv i plemenit prema slabijim i nejakim. Dijelio je svima za koje je znao da su siromašni. Ibn Abbas, r.a., kaže: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je bio najdarežljiviji čovjek, posebno ramazanom, kada ga je Džibril najčešće posjećivao. Džibrili-Emin bi dolazio svake noći, tokom cijelog ramazana. Podučavao ga je Kur'anu. Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je bio brži da učini dobro djelo nego vjetrovi."⁸²⁸

Džabir kaže: "Nikada od njega nije nešto zatraženo, a da je rekao: 'Ne.'⁸²⁹

Bio je hrabar, neustrašiv i smio. Smatran je najhrabrijim čovjekom. Mnogo puta je prisustvovao mnogim teškim situacijama, iz kojih su bježali čak i najhrabriji. Bio je postojan, nepokolebljiv. Išao je u susret problemu, a nije bježao od njega. Nije se povlačio, a zna se da je bilo među najodvažnijim ljudima koji nisu odustajali od teških zadataka i pravili odstupnicu.

Alija, r.a., kaže: "Kada bismo se našli licem u lice s neprijateljem, pa bi nas obuzeo strah i sakrili bismo se iza Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem. On je bivao najbliži neprijatelju." Enes kaže: "Jedne noći, u Medini, ljude je probudio strašan glas. Oni pohrliše prema tom glasu, pa ih susrete Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, vraćajući se. Otišao je prije njih da vidi šta je to. Jahao je neosedlanog Ebu Talhinog konja. Oko vrata mu je visila sablja. Govorio je: "Ne brinite, ne brinite!"⁸³⁰

Bio je veoma stidljiv i obazriv. Ebu Seid el-Hudri je rekao: "Bio

⁸²⁷ Buharijev *Sabih*, 1/503.

⁸²⁸ Ibid, 1/502.

⁸²⁹ Ibid, 1/502.

⁸³⁰ Muslimov *Sabih*, 2/252; Buharijev *Sabih*, 1/407.

je stidljiviji od zbunjene djevice. Kada mu nešto nije bilo po volji, to se očitavalo na njegovom licu.”⁸³¹ Nikada nije nikome zurio u lice. Uvijek je imao spušten pogled. Duži mu je bio pogled u zemlju nego pogled u nebo. Imao je veliku moć zapažanja. Sa sagovornikom nije razgovarao o bestidnim stvarima i omrznutim temama. Nije zapamćeno da je neko od njega prenio nešto ružno. Nije direktno nikoga kritikovao. Moglo se čuti da kaže: “Šta misliš da neko učini tako i tako?”

Farazdakovi stihovi bi se na njega mogli najbolje primijeniti:

*Šuti u svom stidu i dostojanstvu
Govori jedino ono što se smije.*

Bio je najpravedniji čovjek. Volio je praštati. Bio je iskren. Visoko je cijenio emanet. To su potvrdili njegovi prijatelji i neprijatelji. Prije poslanstva je nosio nadimak El-Emin. Tražili su njegov sud o mnogim stvarima i prije islama.

Tirmizi prenosi od Alije, r.a., da je Ebu Džehl rekao: “Mi te ne smatramo lašcem, ali mislimo da je tvoje poslanstvo lažno.” Na to je Allah, dž.š., objavio: *Mi znamo da tebe zaista žalosti to što oni govore. Oni, doista, ne okrivljuju tebe da si ti lažac, nego nevjernici poriču Allahove riječi.* (El-En’am, 33) Herakle je pitao Ebu Sufjana: “Da li ga optužujete da je bio lažov prije nego je počeo govoriti to što govori (prenositi Objavu)?” Odgovorio je: “Ne.”

Bio je krajnje skroman, daleko od oholosti. Nije dozvoljavao da mu se ustaje i poklanja kao što se poklanjalo kraljevima. Posjećivao je siromahe i družio se sa njima. Uslišavao je želje posluge. Sjedio je sa svojim drugovima kao jedan od njih. Aiša, r.a., priča: “Popravljao je sebi nanule, šio odjeću i radio kućne poslove kao što i vi radite. Bio je čovjek kao svaki drugi, čistio bi svoju odjeću, muzao ovcu i sebe posluživao.”⁸³²

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je, kao nijedno drugo ljudsko biće, poštivao dogovor i zadanu riječ. Čuvao je rodbinske veze.

⁸³¹ Buharijev *Sabih*, 1/504.

⁸³² *Miškatal-mesabih*, 2/520.

Bio je najmilostiviji, najosjećajniji i najblaži u ophođenju sa svijetom. Bio je druželjubiv, odgojen, jednostavan, veoma pažljiv, daleko od pokvarenosti, ogovaranja, podlosti. Zlo nije uzvraćao zlim.

Nije dozvoljavao da iko u društvu ide iza njega. Ni u odjeći ni u ishrani nije odskakao od svoje posluge. Volio je opslužiti one koji su njega opsluživali. Svojoj posluzi nije nikada rekao ni "uf". Nije ih grdio za neuraden posao. Nije mrzio siromahe zbog njihovog siromaštva. Išao je siromašnima na dženzu. Na nekim svojim putovanjima je obavljao poslove kao i drugi. Jedanput je naredio da se skuha ovca. Jedan je rekao da će je zaklati, drugi odrati, treći skuhati, a Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao da će sakupiti drva da se naloži vatra. Oni mu odgovoriše da ga oslobađaju tog posla, a Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, im reče: "Znam da bi ste to uradili umjesto mene, ali me mrzi da se razlikujem od drugih. Zaista Allah ne voli vidjeti čovjeka da se razlikuje od svog društva." Nakon toga je ustao i sakupio drva.⁸³³

Hind, sin Ebu Hala za Resulullaha, kaže: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je često bio tužan. Uvijek je o nečemu razmišljao. Nije imao slobodnog vremena. Nije volio besposlen govor. Dugo je šutio. Počinjao bi i završavao govor vrlo razgovjetno, punim ustima, a ne stisnutim vilicama. Govorio bi sažeto, ne preopširno, a ni nedorečeno. Nije koristio prazne rečenice. Govor mu nije bio štur i suhoparan. Veličao je Allahove blagodati, a ništa nije kudio. Nije kudio ukus hrane, a ni hvalio. Nije se ljutio ako bi mu se ispriječio neki problem, već je sve činio da ga riješi. Nije se ljutio, a ni radovao zbog sebe. Kada bi na nešto pokazivao, činio je to cijelom rukom. Kada bi se nečemu čudio, prevrnuo bi rukama. Kada bi se naljutio, raširio bi ruke i razmahnuo. Kada bi se obradovao, obarao bi pogled. Osmijehom je uvijek pobjeđivao smijeh.

Čuvao je jezik od onoga što ga se ne tiče. Okupljao je svoje drugove, nije ih razdvajao. Ukazivao je počast zvaničnicima svakog plemena. Čuvao se ljudi i bio oprezan pred njima, bez obzira što se nije bojao da će mu nanijeti zlo.

Posjećivao bi svoje drugove. Volio je da zna šta se dešava u narodu. Potpomagao je i bodrio na dobro. Mrzio je zlo i odmagao ga.

⁸³³ *Hulasatus-sijer*, str. 22.

Bio je umjeren. Nije bio prevrtljiv. Za svaku stvar je imao mjeru. Nije uskraćivao pravo onome ko ga zaslužuje, a nije ga davao onome ko ga ne zaslužuje. Ovo je važno i za one koje su ljudi izabirali na položaje. Najviše je cijenio one koji su upućivali na dobro, i one koji su bili darežljivi, koji su pomagali drugima. Nije bio isprazan.

Stalno je zikrio. Nije nigdje dugo boravio. Nije imao određeno mjesto za sjedenje. Kada bi došao u neko društvo, sjeo bi na prvo prazno mjesto. Tako je naređivao i drugima da čine. Uvažavao je svakoga na sjedelci i svakome posvećivao dužnu pažnju, da ne bi ko pomislio da je manje važan od drugoga. Ko bi sjeo do njega radi neke potrebe, strpljivo bi ga saslušao, i nikada nije prekidao sagovornika. Ko bi šta zatražio od njega, ako je mogao dao bi mu, a ako ne bi imao, utješio bi ga lijepim riječima. Zbog brige i pažnje ljudi su ga nazivali ocem, a on njih svojim najbližim. Ljude je vrjednovao prema bogobojznosti. Gdje je sjedio, sjedio je sa stidom, strpljenjem i povjerenjem. Nije bilo podignutih glasova. Poštovao je starije, a imao je milosti prema mlađima. Ukazivao je počast gostu i strancu. Bio je druželjubiv, nenametljivog ponašanja, blagonaklon. Nije bio oštar, srdit i ljut. Nije bio pokvarenjak. Nije korio niti hvalio. Zanemarivao bi ono što ne želi. Nije se pokoravao strastima. Sustegnuo se od tri stvari: uživanja, pretjerivanja i onog što ga se ne tiče.

Ljude je poštedito tri stvari: nikoga nije kudio, sramotio niti vrijeđao. Govorio je samo o onome od čega ima nagradu od Allaha, dž.š. Kada bi govorio, slušaoci bi umukli, a kada bi završio, progovorili bi. Pred njim se nisu svađali. Kad bi neko govorio, drugi bi šutjeli dok ne završi. Smijao bi se čemu bi se i drugi smijali. Sviđalo mu se ono što se i drugima sviđa. Čudio bi se onome čemu se i drugi čude. Bio je strpljiv prema strancima uskog rezonovanja. Govorio je: "Ako vidite da siromah traži nešto, dajte mu i ne tražite da vam se zahvali. Zahvala pripada Allahu."⁸³⁴

Haridža ibn Zejjd kaže: "Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, je bio najstaloženiji čovjek na svijetu. Ništa nije izmicalo njegovoj pažnji. Mnogo je šutio. Nije govorio bespotrebno. Suprotstavio bi se onima koji ružno govore. Nije se grohotom smijao. Govor mu je bio razgovjetan i ashabi su se u njegovom društvu tako ponašali iz

⁸³⁴ Kadi Ijad, *Eš-Šifa*, 1/121-126; Tirmizi, *Šemal*.

ljubavi i poštovanja prema njemu. Posjedovao je sva svojstva zrelosti, izuzetne, posebne ličnosti. Odgojio ga je njegov Gospodar. Samo On ovako odgaja, i On o njegovom odgoju kaže: *Ti si, zaista najljepše čudi.* (El-Kalem, 4)

Ovo je bio razlog zbog kog su srca hrlila k njemu. Ovo ga je omililo ljudima i učinilo vodom kog su srcem voljeli i zbog kog su od njegovog nepokornog naroda i njihovog nećkanja došli do stepena prihvatanja Allahove vjere u velikim skupinama.

Sve što smo u kraćim crtama naveli govori o njegovoj zrelosti i veličini njegovih svojstava. Stvarno stanje njegove slave, lijepih vrлина i osobina, ne mogu se dokučiti tek tako. Ko to želi, ko želi da upozna najboljeg čovjeka na svijetu, koji je doživio najveći stepen ljudske zrelost, neka zna da ga je Allahova svjetlost obasjavala, a Kur'ani-Kerim odgajao.

Gospodaru moj, blagoslovi Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovu porodicu kao što si blagoslovio Ibrahima, a.s., i Ibrahimovu, a.s., porodicu. Ti si Hvaljen i Slavljén. Gospodaru moj, obaspi blagodatima Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovu porodicu kao što si obasuo blagodatima Ibrahima, sallallahu alejhi ve sellem, i Ibrahimovu, a.s., porodicu. Ti si zaista hvaljen i slavljén.

LITERATURA:

1. Šihabud-Din Ahmed ibn Muhammed el-Esedi el-Mekki, *Abbarul-kirami biabbaril-mesdžidil-haram*, 1066. h. god., Selefijsko izdanje, Benares, Indija, 1396 h. /1976. god.
2. Muhammed ibn Ismail el-Buhari, *El-Edebul-mufred*, 356. h., Istanbul, 1304. h. god.
3. Hajrud-Din ez-Zerkeli, *El-Ealam*, Drugo izdanje, Kairo, 1954. god.
4. Ismail ibn Kesir ed-Dimiški, *El-Bidajetu ven-nihajetu*, Es-Seadetu Misc, 1932. god.
5. Ahmed ibn Hadžer el-Eskelani, *Bulugul-merami min edilletil-abkami*, 773-853 h., El-Kajjumi Kanfur, Indija, 1323. h.
6. Es-Sejjid Sulejman En-Nedavi, *Tarihu erdil-Kur'ani*, 1373 h., Biris Eazam Kida - Indija, 1955. god. četvrto izdanje.
7. Šah Ekber Kan Nedžib Abadi, *Tarihu islami*, Štamparija Džibondjabi, Indija.
8. Ibn Džerir At-Taberi, *Tarihul-umemi vel-muluki*, Egipatsko izdanje El-Husejnije.
9. Ebul-Feredž Abdurrahman ibn el-Dževzi, *Tarihu Omer ibn el-Hattab*, Egipatsko izdanje Et-Tevfik el-edebijje.
10. Ebul-Ala Abdurrahman el-Mubarekfuri, 1353-1935. god., *Tuhfetul-Abvezi*, Džejd Berki Jeris Delhi, Indija, 1346-53.
11. *Tefsir Ibn Kesir ed-Dimiški*, Endelusko izdanje, Bejrut.
12. Ebul-Eala el-Mevdudi, *Tefhimul-Kur'ani*, Islamski centar Džema'at, Indija.
13. Ebul-Feredž Abdurrahman ibn el-Dževzi 597. h., *Telkihu fuhumi eblil-eseri*, Džejd Berki Jeris Delhi, Indija.
14. Ebu Isa Muhammed ibn Isa ibn Suret et-Tirmizi, 209-279. h., *Džami'u Et-Tirmizi*, Er-Rešid Delhi, Indija.
15. Ebul-Eala el-Mevdudi, *El-Džibadu fil-islami*, Četvrto izdanje, 1967. Pakistan (na urdu jeziku).
16. Muhibbud-Din Ebu Dža'fer Ahmed ibn Abdullah et-Taberi, 647. g., *Hulasetus-Sijer*, 1343. h. Delhi, Indija.
17. Muhammed Sulejman Selman el-Mensur Fevzi, *Rahmetulil-Alemin*, 1930. g., Hatif Bikjedudeli.
18. Dr. Hamidullah, *Resulun Ekrem kej siyasijju Zendeke*, Paris Salem, Kembini Djubendju, Indija, 1963. god.
19. Ebul-Kasim Abdurrahman ibn Abdullah es-Suhejli, 508-581. h., *Er-Revdul-Unuf*, Egipatska štamparija El-Džemalijje, 1332 h. /1914. god.
20. Šemsuddin Ebu Abdullah Muhammed ibn Bekr ibn Ejjub, poznat kao Ibnul-Kajjim 691-751. h., *Zadul-Mead*, Egipatska Štamparija, prvo izdanje, 1347. h. /1928. god.

21. *Stari zavjet.*
22. Ebu Abdullah Muhammed ibn Jezid ibn Madždže el-Kazvini, 209-273. h. *Sunenu Ibn Madždže.*
23. Ebu Davud Sulejman ibn el-Eš'as es-Sedžistan 202-275 h. *Sunenu Ebu Davude*, I-dio, Izdanje El-Medžidi - Kaufur, Indija, 1375. h., Izdanje Er-Rahimijje, Djubendju, Indija.
24. Ebu Abdurrahman Ahmed ibn Šu'ajb en-Nesai, *Sunenun-Nesai*, 303-315 h., Lahursko tradicijsko izdanje, Pakistan.
25. Ibn Burhanuddin, *Es-Siretul-Halebije.*
26. Ebu Muhammed Abdulmelik ibn Hišam ibn Ejjub el-Himejri *Es-Siretun-Nebevije*, 213. ili 218. h., Trgovačko štamparsko preduzeće Mustafa el-Babi, Halebij i njegova djeca u Egiptu, Drugo izdanje 1375 h. / 1955. god.
27. Ebu Muhammed Abdullah Džemaluddin ibn Jusuf, poznat kao Ibn Hišam el- Ensarija 708-761. h., Šarhu šuzuruz-zehebi, Es-Seada, Egipat.
28. Ebu Zekerijja Muhiddin Jahja ibn Šeref en-Nevevi 676. h., Šarhu Sahih Muslim, Izdanje Er-Rešidije, Delhi, Indija.
29. Fz-Zerkani, Šarhul-mevahibil-leddunnijje.
30. El-Kadi Ajjad, *Eš-Šifa bi tarif hukukil-Mustafa*, Osmansko izdanje, Istanbul, 1312. h.
31. Muhammed ibn Ismail el-Buhari 256 h., *Sahihul-Buhari*, Er-Rahmijje Djuvind, Indija, 1384-1387. h.
32. Muslim ibn el-Hadžadž el-Kušejrij, *Sahih Muslim*, Er-Rešidijja, Delhi, Indija, 1376. god. h.
33. *Sahifet Habkuk.*
34. Muhammed Ahmed Bašamil, *Sulhul-Hudejbija*, drugo izdanje, Darul-Fikri, 1391. h. / 1971. god.
35. Muhammed ibn Se'ad, *Et-Tabekatul-Kubra*, Izdanje Birejlind, 1322. h.
36. Ebut-Tajjib Šemsulhakkil-Azim Abadi, *Avnul-Ma'bud*, šarhu Ebu Davudi, Prvo indijsko izdanje.
37. Muhammed Ahmed Bašamil, *Gazvetu Uhud (Bitka na Uhudu)*, Prvo izdanje
38. Muhammed Ahmed Bašamil, *Velika Bitka na Bedru (Gazvetul-Kubra)*, Drugo izdanje, 1376 h. / 1976. god.
39. Muhamed Ahmed Bašamil, *Gazvetu Hajber (Bitka na Hajberu)*, Drugo izdanje Darul-Fikri, 1391 h. / 1971. godine.
40. Muhammed Ahmed Bašamil, *Gazvetu beni Kurejza (Bitka Benu Kurejze)*, Prvo izdanje 1376 h. / 1966. god.
41. Ahmed ibn Ali ibn Hadžer el-Askalani 773-852, *Fethul-Bari*, Selefijsko izdanje, Er-Revda, Kairo.
42. Muhammed el-Gazali, *Fikhus-Sira*, Darul-kitab-el-arebi, egipatsko drugo izdanje 1375 h. / 1955 god.
43. Sejjid Kutb, *Fi Zilalil-Kur'ani*, Organizacija preporoda arapske tra-

dicije, Bejrut, Liban treće izdanje.

44. *El-Kur'anil-kerimu.*

45. Fuad Hamza, *Kalbu-džeziretil-Arebi*, Selefijsko izdanje, Er-Revda, Kairo 1352. h. / 1923. god.

46. Es-Sejjid Ebul-Hasan Ali-el-Husni, en-Nedevi, *Maza hasirel-alemi bi inbitatil-muslimine*, četvrto izdanje, Darul-Urubeti, Kairo 1381. h. / 1961. god.

47. Šejh Muhammed el-Hudari-beg, *Muhadaratu tarihil-Umemil-islamijeti*, Trgovačka štamparija El-Kubra, osmo egipatsko izdanje 1382. h.g.

48. Šejhul-islami Muhammed ibn Abdulvehhab et-Temimi en-Nedždi 1606. god., *Muhtasar Siretir-resul*, Štamparija Muhammedijskog sunneta, Kairo, prvo izdanje, 1375 h. / 1956. god.

49. Eš-Šejh, Abdullah ibn Muhammed ibn en-Nedždi, *Muhtasar siretir-resul*, Ališ-Šejh, Selefijska štamparija Er-Ravda, egipatsko izdanje, 1379. god.

50. En-Nesefije, *Medarikut-tenzil.*

51. Eš-Šejh, Ebul-Hasan Abdullah er-Rahmani el-Mubarekfuli, *Muraa-tul-mefatih, II dio*, indijsko izdanje 1378 h. / 1958. god.

52. Ebul-Hasan Ali el-Mes'udi, *Murudžuz-zebebi*, Eš-Šerkul-islami, Kairo.

53. Ebu Abdullah Muhammed el-Hakim en-Nejsabori, *El-Mustedrek*, Osmanska kuća znanosti, Hajderabad, Indija.

54. Imam Ahmed ibn Muhammed ibn Hanbel eš-Šejbani, *Musnedu Ahmede*, 264. h.

55. Ebu Muhammed Abdullah ibn Abdurrahman ed-Darimija, 181-255 h. *Musnedu ed-Dar Emejji.*

56. Velijjuddin Muhammed ibn Abdullah et-Tirmizi, *Miškatul-Mesabih*, Indija.

57. Jakut Al-Hamevij, *M'udžemul-buldan.*

58. *El-Mevahibul-leddunnijje od El-Kastalanija*, Eš-Šerfijje 1336. h. / 1907. god.

59. El-Imamu Malik ibn Enes el-Asbehij 169. h. *Muveta'ul-imami Malik*, Indija

60. Ali ibn Ahmed es-Semhudi, *Vefaul-vefai.*

SADRŽAJ

PREDGOVOR IZDAVAČA	5
Riječ dr. Abdullaha Omera Nasifa	11
RIJEČ GENERALNOG SEKRETARA ISLAMSKE SVJETSKE LIGE – RABITE	13
RIJEČ AUTORA.....	17
POLOŽAJ ARAPA	19
Položaj Arapa	19
Arapski narodi.....	20
Seobe ogranaka plemena Kehlan.....	21
Vlast i uprava kod Arapa	28
Vlast u Jemenu	28
Vlast u Hiri.....	31
Vlast u Šamu.....	33
Vlast koju su imali ostali Arapi	40
Politička situacija u Arabiji.....	41
Vjere Arapa.....	42
Vjersko stanje.....	52
Arapsko predislamsko društvo	53
Društvene prilike	53
Ekonomske prilike.....	56
Etika Arapa.....	56
Resulullahovo, alejhisselam, porijeklo.....	58
Prvi stepen porijekla	59
Drugi stepen.....	60
Treći stepen	60
Poslanikova porodica.....	60
Hašim	60
Abdulmuttalib.....	61
Abdullah, otac Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem	65
ROĐENJE I ŽIVOT DO POSLANSTVA	67
Rođenje.....	67
Boravak u porodici Beni Sad	68
Otvaranje prsa.....	70
Povratak suosjećajnoj majci	70
Život kod dragog djeda	71

Kod osjećajnog amidže.....	71
Traži kišu njegovim licem.....	72
Monah Behira.....	72
Rat El-Fidžar.....	73
Savez namirisanih (حلف الفضول).....	74
Mukotrpan život.....	74
Ženidba Hatidžom.....	75
Gradnja Kabe i događaj presude.....	76
Kratak životopis prije poslanstva.....	77
II dio.....	81
U SVJETLU POSLANSTVA I OBJAVE.....	81
U pećini Hira.....	83
Vjerovjesništvo i pozivanje u istinu.....	84
Mekkanski period.....	84
U okrilju vjerovjesništva i poslanstva.....	84
Džibril donosi Objavu.....	85
Period zastajanja Objave.....	87
Džibril ponovo donosi Objavu.....	88
Vrste objave.....	90
Prvi period pozivanja Allahu.....	92
Tri godine tajnog pozivanja.....	92
Prva prethodnica.....	92
Namaz.....	94
Drugi stepen pozivanja Allahu.....	95
Javno pozivanje.....	95
Prva naredba o javnom pozivanju.....	95
Pozivanje rodbine u islam.....	95
Na brežuljku Safa.....	96
Konsultativno zasijedanje o sprječavanju hadžija da čuju ovaj poziv.....	98
Različite metode opiranja pozivu u islam.....	100
Stajalište mušrika prema Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem.....	108
Delegacija Kurejšija kod Ebu Taliba.....	109
Kurejšije prijete Ebu Talibu.....	109
Kurejšije ponovo kod Ebu Taliba.....	110
Erkamova kuća.....	116
Prva hidžra u Abesiniju.....	116
Sedžda mušrika sa muslimanima i povratak muhadžira.....	118
Kurejšijska zavjera protiv iseljenika u Abesiniju.....	119

Žestina kažnjavanja i pokušaj ubistva Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem	122
Hamza, radiallahu anhu, prima islam	124
Omer b. el-Hattab, radiallahu anhu, prima islam	125
Predstavnik Kurejšija kod Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.....	130
Glavešine Kurejšija pregovaraju sa Allahovim Poslanikom	132
Ebu Džehlova odluka da ubije Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.....	133
Pregovori i ustupci.....	134
Mušrici su zbunjeni, povezuju se sa jevrejima	135
Stajalište Ebu Taliba i njegove porodice	137
Sveopći bojkot.....	137
Zavjet nepravde i nasilja	137
Tri godine u Ebu Talibovom brdskom klancu.....	138
Poništenje ugovora o izolaciji	138
Posljednja delegacija Kurejšija kod Ebu Taliba	140
Godina tuge.....	142
Ebu Talibova smrt	142
Hatidžina smrt	143
Gomilanje tuge.....	143
Ženidba sa Scudom	144
Faktori strpljenja i ustrajnosti.....	145
Treći period pozivanja Allahu	152
Pozivanje u islam van Mekke	152
Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u Taifu	152
Predočavanje islama plemenima i pojedincima	157
Plemena kojim je ponudio islam	157
Vjernici van Mekke.....	158
Šest dobrih stanovnika Medine.....	162
Digresija o Resulullahovoj ženidbi sa Aišom.....	163
Isra i Mi'radž	164
Prva prisega na Akabi	170
Ambasador islama u Medini.....	171
Zavidan uspjeh	172
Druga prisega na Akabi	174
Abbas govori o velikoj odgovornosti	175
Paragrafi prisega.....	175
Potvrđivanje velike odgovornosti koju nosi prisega.....	176
Zaključivanje prisega	177

Dvanaest poglavara	178
Šejtan otkriva ugovor	179
Spremnost ensarija da udare na Kurejšije	179
Kurejšije šalju protest poglavarima Jesriba.....	179
Kurejšije utvrduju vijest o prisegi i šalju potjeru za njenim učesnicima	180
Vjesnici Hidžre	181
Zasijedanje Vijećnice – Kurejšijskog parlamenta	184
Jedinstvena odluka parlamenta da ubiju Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem	186
Vjerovjesnikova hidžra	187
Opkoljavanje Resulullahove kuće.....	188
Allahov Poslanik napušta kuću	189
Od kuće do pećine.....	190
Kad su njih dvojica bila u pećini	190
Na putu za Medinu	192
Dolazak u mjesto Kuba	198
Ulazak u Medinu	200
Stadij pozivanja i borbe u medinskom periodu.....	203
Stanovnici Medine i njihova stanja u vremenu Hidžre	203
Prvi stadij.....	211
Izgrađivanje novog društva	211
Gradnja Poslanikove džamije.....	211
Bratimljenje muslimana	212
Povelja islamskog saveza	214
Utjecaj ideala na društvo	216
Sklapanje ugovora sa Jevrejima	218
Paragrafi ugovora	219
Krvava borba	220
Provokacije Kurejšija i povezivanje sa Abdullahom ibn Ubejjom.....	220
Proglas odluke o zabrani posjete Svetom hramu	221
Kurejšije prijete muhadžirima.....	221
Dozvola za borbu	222
Drugi stadij	225
Slanje izvidnica jedne za drugom ka ovom putu.....	225
Bitke i slanje trupa prije Bedra.....	225
Velika bitka na Bedru – prva odlučujuća bitka u islamu	233
Povod sukoba.....	233
Snaga muslimanske vojske i određivanje vojskovođa	233

Muslimanska vojska kreće na Bedr.....	234
Upozorenje Mekki.....	235
Priprema Mekkelija za pohod	235
Sastav mekkanske vojske.....	235
Problem plemena Benu Bekr.....	235
Pokret mekkanske vojske.....	236
Karavana je spašena.....	236
Želja Mekkelija za povratkom	236
Težak položaj muslimanske vojske.....	237
Savjetodavna sjednica.....	237
Muslimanska vojska nastavlja put.....	239
Allahov Poslanik lično u izvidnici	239
Dolaženje do najvažnijih informacija o mekkanskoj vojsci.....	240
Padanje kiše	240
Muslimani prvi zauzimaju najznačajnije strateške položaje.....	241
Mjesto komandovanja	241
Pripremanje vojske i konačenje.....	242
Mekkanska vojska na poprištu bitke	242
Dvije vojske se odmjeravaju	244
Početak bitke.....	245
Opći napad	246
Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, doziva Uzvišenog Allaha	246
Dolazak meleka.....	247
Kontranapad.....	248
Iblis bježi s bojnog polja	249
Veliki poraz mušrika	249
Ebu Džchlova upornost	250
Ebu Džchlovo stradanje	250
Nekoliko lijepih primjera boraca Bedra sa čvrstim imanom.....	252
Poginuli na obje strane	255
Vijest o porazu stiže u Mekku	256
Vijesti o pobjedi stižu u Medinu	258
Vjerovjesnikova vojska ide ka Medini	258
Delegacija za dobrodošlicu	260
Problem zarobljenika.....	260
Kur'an o Bici na Bedru	262
Vojne aktivnosti između bitki na Bedru i Uhudu.....	265
Primjeri jevrejskih spletki.....	268
Pleme Benu Kajnuka krši ugovor	270

Opsada, predaja i iseljenje Kajnuka	271
Pohod Suvajr	272
Pohod na Zu Emr.....	273
Ubistvo Kaba ibn el-Ešrefa	273
Pohod na Buhran	277
Izvidnica Zejda ibn Harisa	277
BITKA NA UHUDU.....	279
Priprema Kurejšija za osvetničku bitku.....	279
Formiranje i sastav kurejšijske vojske	280
Pokret iz Mekke.....	280
Poslanikovi obavještajci otkrivaju pokret neprijatelja	281
Muslimani u pripravnosti	281
Mekkanska vojska se kreće ka Medini.....	281
Savjetodavno vijeće Medine donosi plan za odbranu	282
Priprema muslimanske vojske i izlazak na mejdan.....	283
Smotra vojske.....	284
Konačenje između Uhuda i Medine	285
Pobuna Abdullaha ibn Ubejja i njegove družine	285
Muslimanska vojska kreće na Uhud	286
Plan odbrane.....	287
Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, podiže borbeni duh kod vojnika.....	288
Postavljanje Mekkanske vojske u redove	288
Kurejšijska politička manevrisanja.....	289
Učešće kurejšijki u bici.....	290
Početak bitke.....	290
Težište bitke oko kurejšijske zastave.....	291
Bitka na ostalom dijelu ratišta.....	292
Pogibija Hamze ibn Abdulmuttaliba – Allahovog lava	294
Vladanje situacijom.....	295
Iz mladnog zagrljaja u zagrljaj smrti.....	295
Uloga muslimanskih strijelaca u borbi	295
Mušrici doživljavaju poraz	295
Kobna greška strijelaca	296
Halid ibn el-Velid opkoljava muslimansku vojsku.....	297
Neustrašiv Resulullahov, sallallahu alejhi ve sellem, potez tokom okruženja.....	297
Rasulo muslimanske vojske	298
Vrhunac bitke oko Resulullaha, alejhi selam	300

Najkritičniji trenutak u Resulullahovom, sallallahu alejhi ve sellem, životu.....	301
Okupljanje ashaba oko Resulullaha, alejhi selam	303
Udvostručen mušrički napad	305
Rijetki primjeri hrabrosti.....	305
Eho lažne vijesti.....	307
Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, nastavlja bitku.....	307
Pogibija Ubejja ibn Halefa	308
Talha pomaže Poslaniku, alejhi selam	309
Posljednji mušrički napad	309
Masakriranje šehida	310
Spremnost muslimanskih heroja da nastave borbu	310
Nakon spašavanja Resulullaha, alejhi selam	311
Ebu Sufjanova zloba nakon bitke i dijalog sa Omerom.....	312
Dogovor za susret na Bedru.....	313
Provjeravanje daljnjih kurejšijskih namjera.....	313
Prepoznavanje ubijenih i ranjenih.....	313
Kopanje šehida	315
Resulullah, alejhi selam, se obraća Allahu, dž.š., i upućuje Mu dovu	316
Povratak u Medinu i rijetki primjeri ljubavi i požrtvovanosti	317
Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, u Medini.....	318
Poginuli s obje strane.....	318
Nemirna noć u Medini	319
Pohod na Hamraul-esed	319
Kur'an o Bici na Uhudu	323
Pouke i poruke ove bitke.....	324
VOJNE IZVIDNICE I MISIJE IZMEĐU UHUDA I AHZABA.....	325
Akcija Ebu Seleme	326
Vojni pohod Abdullaha ibn Unejsa	326
Tragičan događaj na Er-Redži' u	326
Tragičan događaj kod bunara Ma'unet.....	328
Bitka sa Beni en-Nadirom	331
Pohod na Nedžd	334
Druga Bitka na Bedru	335
Bitka za Dumetul-Džendel	336
BITKA EL-AHZAB NA HENDEKU.....	339
POHOD NA BENU KUREJZA	353

VOJNE AKTIVNOSTI POSLIJE AHZABA I BENU KUREJZE.....	359
Ubistvo Selama ibn Ebul-Hukajka	359
Pohod Muhammeda ibn Mesleme	361
Pohod na Benu Lahjan.....	362
Nastavak vojnih aktivnosti izviđanjem, prepadima i pregovaračkim misijama	363
Bitka Benu Mustealek/Bitka El-Murejsia (mjesec šaban, 5 ili 6. h.g.)	365
Djelovanje munafika (petokolonaša) pred Bitku Benul-Mustalek.....	367
Uloga licemjera u Bici Benul-Mustalek.....	370
Vojne aktivnosti poslije Bitke El-Murejsi	376
Događaj na Hudejbiji (zulkade 6. h.g.)	378
Uzrok hudejbijske umre	378
Okupljanje muslimana.....	378
Muslimani kreću ka Mekki.....	379
Pokušaj Kurejšija da odvrate muslimane od dolaska u Mekku.....	379
Promjena putnog pravca i pokušaj da se izbjegne kobni susret.....	380
Budejl posreduje između Resulullaha, sallallahu alejhi ve sellem, i Kurejšija.....	381
Ostali kurejšijski delegati	381
On je zadržao njihove ruke od vas	383
Osman ibn Affan, muslimanski delegat Kurejšijama	383
Glasine o Osmanovom ubistvu i zakletva pod drvetom	384
Sklapanje i paragrafi primirja	385
Vraćanje Ebu Džendela Kurejšijama	386
Klanje kurbana i brijanje onoga ko odustane od umre.....	387
Zabrana povratka muhadžirki mušricima.....	387
Rezultati ovog ugovora	388
Žalost muslimana i razgovor Omera, r.a., sa Resulullahom, alejhi selam	390
Riješen problem ugroženih u Mekki.....	391
Prelazak na islam kurejšijskih junaka	392
DRUGA ETAPA	393
Novo razdoblje u historiji islama.....	393
Korespodencija s kraljevima i vladarima.....	394
1. Pismo Negusu, kralju Abesinije	394

2. Pismo Mukavkisu, egipatskom kralju	397
3. Pismo perzijskom kralju Kisri	399
4. Pismo bizantijskom kralju Heraklu.....	400
5. Pismo Munziru ibn Saviju	403
6. Pismo vladaru Jemame, Hevzetu ibn Aliju	404
7. Pismo Harisu ibn Ebu Šemir el-Gasaniju, vladaru Damaska	405
8. Pismo kralju Omana.....	405
Vojne aktivnosti poslije primirja na Hudejbiji.....	408
Pohod na Gabu ili Pohod na Zu Kared.....	408
Bitka za Hajber i Vadil-Kura (muharrem, 7. h.g.)	410
Uzrok bitke.....	410
Odlazak na Hajber.....	411
Broj muslimanske vojske.....	411
Veza licemjera sa Jevrejima.....	412
Put do Hajbera.....	412
Neki događaji na putu za Hajber	413
Muslimanska vojska pod zidinama Hajbera.....	414
Utvrde Hajbera.....	415
Logor muslimanske vojske.....	415
Priprema za borbu i predznak pobjede	415
Početak bitke i zauzimanje utvrde Naim	416
Zauzimanje utvrđenja Es-Sa'b ibn Muaz.....	417
Zauzeće utvrđenja Zubejr.....	418
Zauzimanje utvrđenja Ubej.....	419
Zauzimanje utvrđenja En-Nezar	419
Osvajanje druge polovine Hajbera	420
Pregovori sa Jevrejima	420
Ubistvo dva Ebul-Hukajkova sina zbog kršenja dogovora.....	421
Podjela plijena	422
Dolazak Džafera ibn Ebu Taliba i eš'arijaca	423
Ženidba sa Safijom.....	423
Događaj sa otrovanom ovcom	424
Ubijeni na Hajberu s obje strane	425
Hajbersko selo Fedek.....	425
Vadil-Kura.....	425
Jevrejski grad Tejma.....	426
Povratak u Medinu.....	427
Pohod Eban ibn Seida.....	427
Ostali pohodi i bitke sedme hidžretske godine	428
Pohod Zatur-Rika	428

Naknadna umra.....	433
Bitka na Mu'ti	437
Povod za bitku	437
Vojni zapovjednici i Resulullahova, sallallahu alejhi ve sellem, oporuka	437
Ispraćaj muslimanske vojske i plač Abdullaha ibn Revahe.....	438
Muslimanska vojska na putu	438
Muslimani se dogovaraju u Meanu	439
Muslimanska vojska kreće prema neprijatelju	439
Početak bitke i smjene zapovjednika.....	439
Islamski bajrak u rukama "Allahove sablje"	440
Kraj Bitke na Mu'ti.....	441
Ubijeni s obje strane.....	442
Rezultati Bitke	442
Pohod Zatu Selasil	442
Pohod Ebu Katade na Hadiru	444
BITKA ZA OSLOBOĐENJE MEKKE	445
Povod Bitke	445
Ebu Sufjan odlazi u Medinu da obnovi primirje.....	447
Pripreme za borbu i pokušaj da to ostane u tajnosti	449
Muslimanska vojska na putu za Mekku	451
Muslimanska vojska se zaustavlja na Merri Zahranu.....	452
Ebu Sufjan pred Resulullahom, alejhisselam.....	452
Muslimanska vojska napušta Merru Zahran i kreće u Mekku.....	454
Kurejšije iznenađene dolaskom muslimanske vojske.....	455
Muslimanska vojska u Zu Tuvau.....	456
Muslimanska vojska ulazi u Mekku.....	456
Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, ulazi u mesdžid Kabe i čisti ga od kipova.....	457
Resulullah klanja u Kabi, a potom održa govor Kurejšijama.....	457
"Ja vas sada neću koriti"	458
Ključ Bejtullaha.....	458
Bilal uči ezan na Kabi.....	459
Namaz pobjede ili namaz zahvale.....	459
Pogubljenje najvećih zločinaca.....	459
Prihvatanje islama Safvana ibn Umejje i Fadale ibn Umejra.....	461
Resulullahova, sallallahu alejhi ve sellem, hutba drugog dana u Mekki	461

Božazan ensarija da će Resulullah, a.s., ostati u Mekki	462
Uzimanje zakletve na vjernost.....	462
Boravak Resulullaha, a.s., u Mekki i njegovo djelovanje	464
Delegacije i izvidnice	464
TREĆE RAZDOBLJE	467
Bitka na Hunejnu.....	468
Pokret neprijatelja i dolazak na Evtas.....	468
Iskusni ratnik smatra pogrešnim vojskovođino mišljenje	468
Neprijateljsko izviđanje.....	469
Resulullahovo, sallallahu alejhi ve sellem, izviđanje.....	470
Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, napušta Mekku i odlazi na Hunejn	470
Muslimanska vojska iznenada u klopci strijelaca.....	471
Povratak muslimana na položaje i vrhunac borbe	472
Razbijanje neprijateljskog jedinstva i velika pobjeda muslimana.....	473
Potjera za neprijateljem	473
Ratni plijen	473
Bitka za Taif.....	474
Raspodjela ratnog plijena u El-Dži'ranu	476
Ensarije prigovaraju Resulullahu, a.s.	477
Dolazak delegacije plemena Hevazin	479
Umra i povratak u Medinu.....	480
Pohodi i izvidnice nakon povratka sa Osvajanja Mekke	481
Povjerenici za prikupljanje zekata i džizje	481
Vojno-izviđački pohodi	482
Bitka na Tebuku (Redžeb, 9. h.g.)	486
Uzrok Bitke na Tebuku	486
Vijest o pripremi bizantijske i gassanijske vojske.....	487
Specijalne vijesti o pripremama Bizantinaca i Gassanija za rat.....	488
Pogoršanje situacije	488
Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, donosi odluku o borbi protiv Bizanta	489
Naredba o vojnom spremanju muslimanskih boraca	489
Muslimani se takmiče ko će se bolje spremiti za bitku	490
Islamska vojska kreće na Tebuk	491

Muslimanska vojska na Tebuku	492
Povratak u Medinu.....	494
Ko nije krenuo iz Medine na Tebuk?.....	495
Rezultati Pohoda na Tebuk	496
Kur'an o događaju Bitke na Tebuku	497
Neki značajni događaji u ovoj 9. h. godini	497
Ebu Bekrov odlazak na hadž.....	498
Opći pogled bitaka.....	499
Masovni prelazak na islam.....	501
Delegacije	502
Uspjeh i posljedice širenja islama	515
Oprosní hadž	518
Posljednji vojni pohod.....	523
Posljednja etapa mubarek života.....	525
Vijesnici rastanka	525
Odlazak Uzvišenom Allahu, dž.š.....	525
Početak bolesti	526
Posljednja sedmica	526
Pet dana pred preseljenje	526
Četiri dana pred preseljenje.....	528
Tri dana pred preseljenje.....	529
Dan ili dva dana pred preseljenje	529
Dan uoči preseljenja na Ahiret.....	529
Posljednji dan života.....	530
Preseljenje na Ahiret.....	531
Ashabi u velikoj žalosti	532
Omerov, r.a., stav	532
Ebu Bekrov, r.a., stav.....	533
Opremanje i ispraćaj časnog tijela.....	533
RESULULLAHOVA PORODICA.....	535
RESULULLAHOVA SVOJSTVA I ETIKA.....	543
Ljepota etike.....	543
Resulullahova, sallallahu alejhi ve sellem, zrelost i plemenita svojstva	547
Literatura:.....	553